

Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου

2023

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ 2023

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΣΣΕ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ 2023

Διορθώσεις: Μαριλένα Καρρά

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: ΣΥΝΘΕΣΗ

Β. Γραμέλης – Λ. Πεδιώτη

www.synthesi-print.gr / info@synthesi-print.gr

Σχεδίαση εξωφύλλου: Λ. Πεδιώτη

Σχήμα 20.5 x 29.7, Σελίδες: 336

Copyright: INEMY, Αθήνα 2023

*Απαγορεύεται κάθε ολική ή μερική αναπαραγωγή του έργου
με οποιονδήποτε τρόπο χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.*

Ινστιτούτο Εμπορίου και Υπηρεσιών της ΕΣΣΕ

Πετράκη 8, 105 63 Αθήνα

Τηλ.: 210.32.59.170, Fax: 210.32.59.169

www.inemy.gr, e-mail: info@inemy.gr

Κεντρική διάθεση: INEMY, Πετράκη 8

Πρόλογος Προέδρου Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας κ. Γιώργου Καρανίκα

Το περιβάλλον των πολλαπλών κρίσεων, οι οποίες επισωρεύονται σε διεθνές επίπεδο και, όπως είναι προφανές, επιδρούν στο εσωτερικό πεδίο, διαμορφώνουν το πλαίσιο μιας επισφαλούς στασιμότητας για το ελληνικό εμπόριο. Εξελίξεις, όπως η περιοριστική νομισματική πολιτική, ο καλπάζων πληθωρισμός, αλλά και οι γεωοικονομικοί κατακερματισμοί που εντείνονται εξαιτίας της γεωπολιτικής αστάθειας, φαίνεται ότι θα επηρεάσουν αρνητικά τον ρυθμό της διεθνούς οικονομικής μεγέθυνσης. Η Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου για το έτος 2023, η οποία αποτελεί την περιοδική και, ταυτόχρονα, διαχρονική ερευνητική συνεισφορά του Ινστιτούτου Εμπορίου και Υπηρεσιών της ΕΣΕΕ, συνεχίζει να χαρτογραφεί αυτή τη συγκεκριμένη συνθήκη, προσπαθώντας να επηρεάσει και τους όρους της δημόσιας συζήτησης. Για εμάς, η διαρκής επένδυση στην καλύτερη δυνατή τεκμηρίωση και ανάλυση των οικονομικών δεδομένων είναι προϋπόθεση για την προώθηση των θέσεών μας και την, εν γένει, ανάπτυξη του εμπορίου.

Η Ετήσια Έκθεση του 2023, αναδεικνύει, γι' άλλη μια φορά, τον αγώνα των μικρομεσαίων και των πολύ μικρών επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση των πολύπλευρων πιέσεων και καθιστά την προώθηση μιας συνεκτικής αναπτυξιακής στρατηγικής, ως μονόδρομο για τη σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας. Η «τριπλή παγίδα» των συρρικνωμένων κύκλων εργασιών, του αυξημένου λειτουργικού κόστους και του διογκούμενου ιδιωτικού χρέους, όπως αποτυπώθηκε στην Έκθεση του 2022, σε συν-

δυσασμό με τη μειούμενη καταναλωτική δαπάνη, δείχνουν ότι υπάρχει ακόμα πολύς δρόμος για να επανέλθουν οι θετικές προοπτικές για την εμπορική τάξη, εν γένει. Το εμπόριο, μια εγγενώς δυναμική, αλλά και ευάλωτη στις μεταβολές οικονομική δραστηριότητα, χρειάζεται πολύπλευρη στήριξη για να επιβιώσει.

Βέβαια, η σταθερά που εντοπίζεται σε κάθε Ετήσια Έκθεση είναι ότι, παρ' όλες τις διακυμάνσεις, το εμπόριο εξακολουθεί να αποτελεί τον μεγαλύτερο εργοδότη της ελληνικής οικονομίας. Παρά τη μείωση των θέσεων εργασίας κατά 3,5%, συγκριτικά με το 2022, διατηρεί τον χαρακτηρισμό του μεγαλύτερου εργοδότη της χώρας, συνεισφέροντας το 16,5% της συνολικής απασχόλησης. Οφείλουμε, ωστόσο, να επισημάνουμε και το ακόλουθο εύρημα της Έκθεσης: η ποσοστιαία μείωση της απασχόλησης ήταν υψηλότερη στους εργοδότες από ό,τι στους εργαζόμενους στο εμπόριο. Κάτι που σημαίνει, φυσικά, ότι το πρόταγμα της επιβίωσης των μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων συνιστά πρωταρχικό ζητούμενο άξονα για το επόμενο διάστημα, καθώς αρκετοί συνάδελφοι αναγκάζονται να αποχωρήσουν προσωρινά ή μονιμότερα από το εμπορικό επιχειρείν.

Ωστόσο, και αυτό είναι ένα ακόμα στοιχείο που καταδεικνύει την ιδιαίτερη θέση του εμπορίου στην ελληνική οικονομική δομή, παρά τις πιέσεις, το εμπόριο συνεχίζει να διαγράφει μια ανοδική πορεία. Παρατηρείται αύξηση τόσο σε επίπεδο κύκλου εργασιών όσο και σε επίπεδο κερδοφορίας. Αύξηση που καταδεικνύει ότι, αναμφίβολα, υπάρχει φως στην άκρη του τούνελ, αλλά, για να φτάσουμε εκεί, χρειαζόμαστε στοχευμένες ενέργειες, οι οποίες θα αίρουν φορολογικές και μη μισθολογικές

επιβαρύνσεις, καθώς και τα υπάρχοντα εμπόδια της πρόσβασης στον δανεισμό. Το δεδομένο του αυξημένου χρέους στις εμπορικές επιχειρήσεις αποτελεί ένα «καμπανάκι» που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπ' όψιν.

Ειδικότερα, όσον αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, φαίνεται, όπως αναφέρεται και στην Ετήσια Έκθεση, ότι αυτές έχουν μεταβεί από την πτώση στη στασιμότητα, γεγονός που σημαίνει αφενός μεν ελαφρά βελτίωση της κατάστασής

τους, και αφετέρου έμφαση στη βραχυπρόθεσμη επιβίωσή τους, κυρίως λόγω της επίδρασης του πληθωρισμού. Η σχετική αύξηση του κύκλου εργασιών θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη, εάν δεν υπήρχε η ακρίβεια. Σε κάθε περίπτωση, εξακολουθούν να παρατηρούνται φαινόμενα, όπως το υψηλό λειτουργικό κόστος, η εκτόξευση των τιμών ενέργειας και η συνακόλουθη αύξηση των τιμών των εμπορευμάτων από τους προμηθευτές, τα οποία αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για τη βελτίωση των συνθηκών στις ΜμΕ και προσκλήσεις για όλους μας, στο μέλλον.

Τέλος, η μακροσκοπική ανάλυση για την εξέλιξη της καταναλωτικής δαπάνης, από το 2008 ως το 2022, η οποία συμπεριλαμβάνεται στην Έκθεση, αποτυπώνει την επίπτωση της κρίσης: είμαστε κατά πολύ πιο κάτω από την προ κρίσης καταναλωτική δαπάνη. Και αυτό το φαινόμενο έχει άμεση σχέση με την επιβίωση του εμπορίου.

Για εμάς, η διαρκής επένδυση στην καλύτερη δυνατή τεκμηρίωση και ανάλυση των οικονομικών δεδομένων είναι προϋπόθεση για την προώθηση των θέσεών μας και την, εν γένει, ανάπτυξη του εμπορίου.

Βεβαίως, σε όλα αυτά πρέπει να προσθέσουμε και την ανάγκη της καλύτερης ένταξης του ελληνικού εμπορίου στον εγχώριο, αλλά και στον διεθνή καταμερισμό εργασίας, μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού, αλλά και της πράσινης μετάβασης. Ο μεταβαλλόμενος κόσμος της αβεβαιότητας επιβάλλει την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων και την ελαχιστοποίηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, σε όλα τα επίπεδα της οικονομίας. Τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή να διαμορφωθούν οι προϋποθέσεις για την ψηφιακή μετάβαση, προκειμένου να μπορέσουν οι Μμε επιχειρήσεις να έρθουν εγγύτερα στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Πρόκειται για μια διαδικασία, για την οποία η ΕΣΕΕ έχει διεκδικήσει, προς όφελος του ελληνικού εμπορίου, συγκεκριμένες δράσεις από το νέο ΕΣΠΑ.

Κλείνοντας, θα ήθελα, γι' άλλη μια φορά, να επισημάνω ότι η ανθεκτικότητα, κατά τα τελευταία χρόνια, αποδεικνύει ότι το εμπόριο συνιστά μια δραστηριότητα, η οποία αποτελεί τον κορμό του αναπτυξιακού προτύπου της χώρας. Ο Έλληνας έμπορος ήταν πάντα μέρος της λύσης, και όχι του προβλήματος, και αυτό θα συνεχίσει να διεκδικεί.

Η Ετήσια Έκθεση καταγράφει τις δυνατότητες, αλλά επισημαίνει και τις υστερήσεις. Το εμπόριο, αλληλεπιδρώντας με όλες τις βαριές μεταβλητές της ελληνικής οικονομίας, αποτελεί, στην πραγματικότητα, αυτό τον οικονομικό κόμβο, ο οποίος μπορεί να προσδώσει προσανατολισμό και συμπεριληπτικότητα στο αναπτυξιακό μέλλον της χώρας.

Θέλω, γι' άλλη μια χρονιά, να συγχαρώ τους συντελεστές της Έκθεσης για την ποιοτική και συστηματική συνεισφορά τους, και να ευχηθώ σε όλες και όλους σας καλή ανάγνωση.

Ωστόσο, και αυτό είναι ένα ακόμα στοιχείο που καταδεικνύει την ιδιαίτερη θέση του εμπορίου στην ελληνική οικονομική δομή, παρά τις πιέσεις, το εμπόριο συνεχίζει να διαγράφει μια ανοδική πορεία.

Εισαγωγή

Η *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου* ήταν, και παραμένει, ένα μεγάλο στοίχημα για την ΕΣΕΕ και τον κόσμο του εμπορίου κατέχοντας δεσπόζουσα θέση μεταξύ των ερευνητικών δραστηριοτήτων του INENY και αποτελώντας τη δεξαμενή-τροφοδότη διαμόρφωσης τεκμηριωμένων και περιφερειακά προσδιορισμένων προτάσεων πολιτικής. Η *Έκθεση*, με τη συστηματική παρακολούθηση των δεδομένων, αποτυπώνει την πορεία της εμπορικής επιχειρηματικότητας και της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας, τεκμηριώνοντας τις τάσεις και τις μεταβολές στην απασχόληση, στην οικονομία, στην καταναλωτική δαπάνη και στην εμπορική δραστηριότητα, εντάσσοντας τις στις μακροοικονομικές εξελίξεις, στην Ελλάδα και στο διεθνές περιβάλλον.

Η εικοστή τρίτη έκδοση της *Έκθεσης* παρουσιάζεται σε μια συγκυρία υψηλού, μετά από χρόνια, πληθωρισμού, ο οποίος προκαλεί σοβαρές αναταράξεις στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την ανάλυση της καταναλωτικής δαπάνης οι επιπτώσεις αυτές έχουν δυσανάλογη βαρύτητα στις διαφορετικές εισοδηματικές κατηγορίες των νοικοκυριών. Έτσι, θα μπορούσε να γίνει λόγος για ασύμμετρες επιπτώσεις της πληθωριστικής κλιμάκωσης. Το 2023, όπως προκύπτει και από τον Δείκτη Κύκλου Εργασιών αλλά και το Δείκτη Όγκου, φαίνεται πως, δεν ήταν μια καλή χρονιά για τον κλάδο του εμπορίου ο οποίος μετά από μια περίοδο μεγέθυνσης παρουσιάζει εμφανή σημάδια κόπωσης. Παρά το γεγονός ότι το εμπόριο, παραμένει ο μεγαλύτερος εργοδότης της χώρας, η απασχόληση μειώνεται σε όλες τις κατηγορίες απασχόλησης (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί και βοηθοί). Για τις μικρότερες εμπορικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με την πρωτογενή έρευνα που πραγματοποιεί το INEMY από το 2016, καταγράφεται στασιμότητα με την προτεραιότητα να δίνεται στην επιβίωση και όχι στον αναγκαίο διδυμο μετασχηματισμό. Το τελευταίο έχει ως αποτέλεσμα να μην είναι εφικτό οι επιχειρήσεις να προχωρήσουν σε μακροπρόθεσμο σχεδιασμό ώστε να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις των μέγα-δυνάμεων (mega-forces) του διεθνούς περιβάλλοντος. Τέλος, στη φετινή *Έκθεση*, προσθέσαμε ως Ειδικό Θέμα, τη βιωσιμότητα στη «βιομηχανία της μόδας». Πρόκειται για έναν κλάδο που στο επίπεδο του εμπορίου έχει ιδιαίτερη βαρύτητα μιας και ο αριθμός των επιχειρήσεων ξεπερνάει το 40% του συνόλου των επιχειρήσεων του κλάδου. Με το ειδικό αυτό θέμα το INEMY-ΕΣΕΕ ανοίγει τη συζήτηση που αναμένεται να επηρεάσει καίρια ένα παραδοσιακό οικοσύστημα με διακλαδικό αποτύπωμα.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τα επιστημονικά στελέχη του Ινστιτούτου για την αφοσίωσή τους στο έργο του INEMY και βέβαια στη δημιουργικότητα και στην επιμέλεια για την ολοκλήρωση της *Έκθεσης*: τον Χαράλαμπο Αράχωβα που είχε και την ευθύνη του συντονισμού, τον Κώστα Ελευθερίου, την Κλειώ Καρανίκα, την Κατερίνα Κολάη, τον Γιάννη Κεμαχλή, τον Ευθύμιο Θύμιο, τον Μανόλη Μανιούδη, τον Πολύβιο Μουκούλη, τη Μιλένα Παναγιωτοπούλου, την Ελισσάβητ Σαλπέα και την Εύη Κοργιαλλά φοιτήτρια του Τμήματος Κοινωνιολογίας του

ΕΚΠΑ. Πολύτιμη ήταν η συνεισφορά της Μαριλένας Καρρά στην επιμέλεια των κειμένων. Ευχαριστίες οφείλονται επίσης στον Γιώργο Κρητικίδη, καθώς και στην ομάδα της ICAP, Σταματίνα Παντελαίου, Σοφία Βώσσου και Ελένη Δεμερτζή.

Κλείνοντας, εκ μέρους και της ερευνητικής ομάδας του INEMY, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΣΕΕ, και ιδιαίτερα τον πρόεδρο κ. Γιώργο Καρανίκα, καθώς και τα μέλη της Διοικητικής Επιτροπής του INEMY, κκ. Νίκο Μπόνη και Σπύρο Γεροντίτη, οι οποίοι στηρίζουν έμπρακτα το έργο του Ινστιτούτου.

Βάλια Αρανίτου
Διευθύντρια INEMY
Αναπληρώτρια καθηγήτρια
Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Περιεχόμενα

Πρόλογος Προέδρου ΕΣΕΕ	5
Εισαγωγή	7
Οι τάσεις του ελληνικού εμπορίου	13

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον	35
---	----

Μανόλης Μανιούδης

1.1	Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον: Από την αβεβαιότητα, στις αποκλίσεις και στις άνισες επιδόσεις	37
1.2	Το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	39
1.2	Η οικονομική δραστηριότητα στον κλάδο του εμπορίου στην Ελλάδα	43
1.2.1	Εισαγωγικές επισημάνσεις	43
1.2.2	Η συνεισφορά του εμπορίου στην ελληνική οικονομία και η εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης	45
1.2.3.	Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στο Λιανικό Εμπόριο την περίοδο 2013-2023	49
1.2.4.	Η πορεία του ΔΚΕ στο χονδρικό εμπόριο, την περίοδο 2013-2023	68
1.2.5.	Ο Γενικός ΔΚΕ στον τομέα των αυτοκινήτων (Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων και μοτοσικλετών [ΣΤΑΚΟΔ 45] και Εμπόριο αυτοκινήτων [ΣΤΑΚΟΔ 451])	69
1.2.6.	Ρευστότητα και πρόσβαση στη χρηματοδότηση	71

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ελληνική αγορά εργασίας το 2023	75
-----------------------------------	----

Χαράλαμπος Αράχωβας

2.1.	Η ελληνική αγορά εργασίας	77
2.1.1.	Οι εξελίξεις στην απασχόληση	77
2.1.2.	Ανεργία: Επίπεδο και διάρθρωση	84
2.2.	Η απασχόληση στο εμπόριο το 2022	87
2.2.1.	Βασικές τάσεις	87
2.3.	Η απασχόληση στο εμπόριο: Μεταβολές	92
2.3.1.	Οι μεταβολές στους επιμέρους κλάδους του εμπορίου	92
2.3.2.	Οι μεταβολές κατά θέση στο επάγγελμα	94
2.3.3.	Οι ευέλικτες μορφές εργασίας στο εμπόριο	95
2.4	Η απασχόληση στις ελληνικές εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ	100
2.5	Η μισθωτή εργασία στους κλάδους του Εμπορίου μέσω του πληροφοριακού συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ»	111

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η γενική εικόνα των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ το 2022 121

Σοφία Βώσσου, Ελένη Δεμερτζή

Εισαγωγή	123
3.1. Γενική εικόνα για τις εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ το 2022	123
3.2. Ο οικονομικός απολογισμός για τις ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2022	129
3.2.1. Οι πωλήσεις και η κερδοφορία των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2022	130
3.2.2. Η κεφαλαιουχική διάρθρωση των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2022	141
3.2.3. Οι πηγές χρηματοδότησης των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2022	148
3.2.4. Η αποδοτικότητα των κεφαλαίων και η ρευστότητα των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου	155
3.3. Οι πηγές της ανάλυσης	162

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η χαρτογράφηση των Μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο λιανικό εμπόριο 167

Ελισσάβετ Σαλπέα, Κατερίνα Κολάη, Γιάννης Κεμαχλής

4.1 Το προφίλ των εμπορικών επιχειρήσεων και οι επιχειρηματικές στρατηγικές	169
4.1.1. Έτη λειτουργίας και Μίσθωση καταστήματος	169
4.1.2. Ιδιοκτησιακό καθεστώς επαγγελματικής στέγης	170
4.1.3. Γεωγραφική προέλευση προϊόντων	171
4.1.4. Προμηθευτές	172
4.1.5. Μεταβολή μισθωτής απασχόλησης	173
4.2 Βασικά οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων στο λιανικό εμπόριο	174
4.2.1. Αριθμός επιχειρήσεων ανά τάξη μεγέθους κύκλου εργασιών	174
4.2.2. Λειτουργικά έξοδα	177
4.3 Οφειλές και τραπεζικός δανεισμός	179
4.3.1. Ληξιπρόθεσμες οφειλές	179
4.4. Υποκειμενικές προσεγγίσεις: η γνώμη των εμπόρων για τα προβλήματα των εμπορικών επιχειρήσεων	183
4.5. Οι εξελίξεις στην αγορά ενέργειας, η πράσινη μετάβαση και οι εμπορικές επιχειρήσεις	184
4.6 Μεθοδολογία	191
4.6.1. Πληθυσμός - στόχος, δείγμα της έρευνας και τεχνική δειγματοληψίας	192
4.6.2. Σύγκριση βασικών χαρακτηριστικών επιχειρήσεων έρευνας πεδίου και διαθέσιμων στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ	192

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Οι μετασχηματισμοί της καταναλωτικής δαπάνης
των ελληνικών νοικοκυριών: 2008-2022 195

Πολύβιος Μουκούλης, Κώστας Ελευθερίου

Εισαγωγή	197
5.1 Η εξέλιξη της καταναλωτικής δαπάνης	198
5.2 Η καταναλωτική δαπάνη ανά εισοδηματική κατηγορία	199
5.2.1 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «μέχρι 750 ευρώ»	199
5.2.2 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «751-1.100 ευρώ»	200
5.2.3 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «1.101-1.450 ευρώ»	201
5.2.4 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «1.451-1.800 ευρώ»	201
5.2.5 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «1.801-2.200 ευρώ	202
5.2.6 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «2.201-2.800 ευρώ»	203
5.2.7 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «2.801-3.500 ευρώ»	203
5.2.8 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «3.501 ευρώ και άνω»	204
5.3 Διάρθρωση και όγκος της καταναλωτικής δαπάνης	208
5.3.1 Μια γενική εικόνα	209
5.4 Αριθμός νοικοκυριών ανά τάξη συνολικού μηνιαίου εισοδήματος	215
5.5 Η εξέλιξη της περιφερειακής κατανομής της καταναλωτικής δαπάνης (2018-2022)	217

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ

Η σημασία της βιωσιμότητας στη βιομηχανία της Μόδας 223

Βάλια Αρανίτου, Μιλένα Παναγιωτοπούλου

6.1 Η βιομηχανία της μόδας	228
6.2 Τα οικονομικά μεγέθη της βιομηχανίας της μόδας	233
6.3 Η εργαλειοθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιομηχανία της Μόδας	238

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ 249

A: Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον και η Ελλάδα	251
B.1: Η απασχόληση στο σύνολο της οικονομίας και στο εμπόριο: Διάρθρωση και εξελίξεις	253
B.2: Ροές απασχόλησης	269
B.3: Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων	272
Γ: Τα ενοποιημένα οικονομικά αποτελέσματα των ΑΕ-ΕΠΕ: 2019-2020	277

ΕΙΔΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Εγγραφές νέων επιχειρήσεων - Δημογραφικά γεγονότα 285

ΕΙΔΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Χρηματοοικονομικοί δείκτες: Ανάλυση ανά Περιφέρεια 307

**Οι τάσεις
του Ελληνικού Εμπορίου
2023**

1. Το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον

Μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας κατά

2,4% το **2023**

αλλά προβλέπεται

επιβράδυνση

του ρυθμού ανάπτυξης στο

2,0% το **2024**

Επιβράδυνση
του πληθωρισμού

στο **3,5%** το **2023**

αλλά το **κόστος ζωής**
παραμένει **υψηλό**,

με **11,6** πληθωρισμό
στα τρόφιμα

227.000

εμπορικές επιχειρήσεις
απασχολούν σχεδόν

700.000

άτομα

Αύξηση κύκλου

εργασιών στο εμπόριο,
ο οποίος θα ξεπεράσει

τα **165 δισ. €**

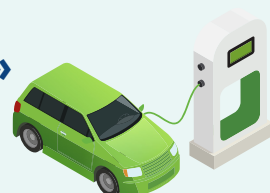
Μεγέθυνση του Γενικού Δείκτη Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στο λιανικό εμπόριο κατά **3,2%** για το πρώτο **11μηνο** του **2023** συγκριτικά με το αντίστοιχο του **2022**

Μείωση κατά **3,8%** του **Δείκτη Όγκου (ΔΟ)** για το πρώτο εντεκάμηνο εξαιτίας του **πληθωρισμού**.

Μείωση κατά **8,9%** για τα «**καύσιμα και λιπαντικά αυτοκινήτων**»

Αύξηση κατά **3,1%** για τα «**φαρμακεία-καλλυντικά**»

Αύξηση κατά **7,3%** για τα «**μεγάλα καταστήματα τροφίμων - supermarket**»

Αύξηση κατά **6,5%** για την «**ένδυση-υπόδηση**»

Αύξηση κατά **4,6%** για τα «**έπιπλα - ηλεκτρικά είδη - οικιακό εξοπλισμό**»

Ισχυρή αύξηση του **ΔΚΕ** στα Οχήματα κατά **23,2%** κατά το πρώτο **9μηνο** του **2023** αλλά **μείωση** κατά **1,3%** του **ΔΚΕ** στο χονδρικό.

2. Η ελληνική αγορά εργασίας το 2022

Ενίσχυση
της συνολικής
απασχόλησης
κατά **1,7%**

Στελέχωση των **νέων**
θέσεων εργασίας
κατά κύριο λόγο **(85,4%)**
από **γυναίκες**

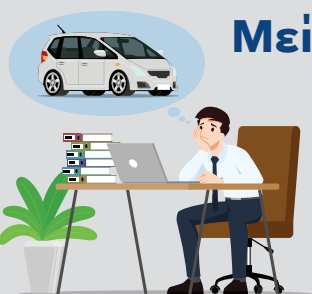

Συνέχιση της
πτωτικής πορείας
της ανεργίας

Το **εμπόριο παραμένει** και το **2023**
ο **μεγαλύτερος εργοδότης** της χώρας
(**16,5%** των συνολικών θέσεων εργασίας),

παρά την κατά **3,5% υποχώρηση** της απασχόλησης

Μείωση των θέσεων εργασίας στο εμπόριο

σε όλους τους **επιμέρους κλάδους**,
με την υψηλότερη να καταγράφεται

στα **οχήματα -19,4%**

Το **2023**, στο σύνολο
του κλάδου, αντιστοιχούσαν

6,0 μισθωτοί
ανά **εργοδότη**

από **5,3** το **2022**

και **4,2** το **2008**

Τόνωση της
απασχόλησης

στο **λιανικό εμπόριο**
στους **μισθωτούς**

2,5%

και στους **βοηθούς**

1,5%

Ενίσχυση των **ευέλικτων** μορφών
απασχόλησης στο **εμπόριο**

με τη **μερική** να διαμορφώνεται σε **8,0%**

και την **προσωρινή** σε **4,6%**

3. Ο απολογισμός των **ΑΕ** και **ΕΠΕ** το **2022**

 Διατήρηση της **ανοδικής πορείας** των **ελληνικών εμπορικών ΑΕ** και **ΕΠΕ** και το **2022** εν μέσω **δύσκολων συνθηκών** (αύξηση τιμών ενέργειας, πληθωριστικές πιέσεις)

Σημαντική αύξηση
του **κύκλου**
εργασιών

κατά **26,2%**
το **2022**

Ενίσχυση **μικτών κερδών**
με **μικρότερο** ρυθμό
14,1%

Αξιόλογη αύξηση

κατά **14,7%** της κερδοφορίας
του συνόλου των **εμπορικών ΑΕ & ΕΠΕ**
σε ετήσια βάση

Τόνωση του συνολικού
ενεργητικού των **ΑΕ και ΕΠΕ**

κατά **10,6%**

και των **ιδίων κεφαλαίων**

κατά **13,5%**

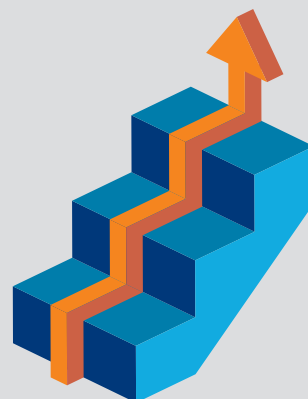
Διόγκωση

ΤΟΥ **συνολικού χρέους**

ΤΩΝ **εμπορικών ΑΕ** και **ΕΠΕ**

κατά **9,3%** εξαιτίας της **αύξησης**

ΤΩΝ **βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων**

Στασιμότητα

της **γενικής ρευστότητας**

σε **1,36** τη διετία **2022-2021**

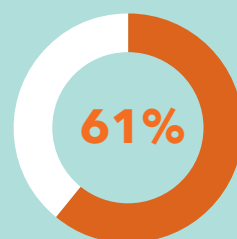

4. Τα οικονομικά στοιχεία των μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων

(Δειγματοληπτική έρευνά INEMY για το 2023)

Το **61%** των επιχειρήσεων μισθώνει την επαγγελματική του στέγη

Το **58,8%** των εμπορευμάτων προέρχεται από την **Ελλάδα**, ενώ το **2022** ήταν **61,2%**

Το **25%** των επιχειρήσεων διέκοψε τη συνεργασία του με κάποιον από τους προμηθευτές του

Το **2022** το αντίστοιχο ποσοστό ήταν **27%**

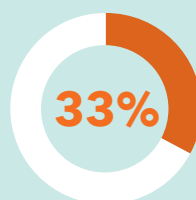
Το **88%** των επιχειρήσεων διατήρησε **αμετάβλητο** το επίπεδο της **απασχόλησης** από **87,1%** το **2022**

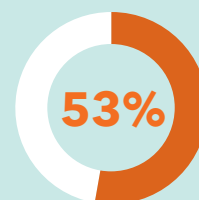
Υποχώρηση

του εξαμηνιαίου κύκλου εργασιών κατέγραψε το **33%** των **επιχειρήσεων**, από το **53%** το **2022**. Αντίθετα, το **49%** παρουσίασε **στασιμότητα**

2023

2022

Αύξηση του εξαμηνιαίου κύκλου εργασιών

της αντιπροσωπευτικής εμπορικής επιχείρησης

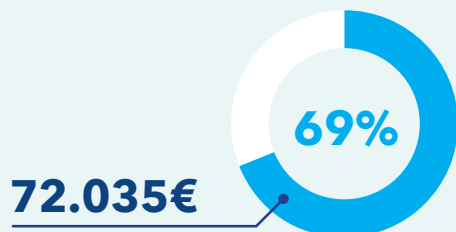

64.368€ το 2023

61.532€ το 2022

Εντυπωσιακή **αύξηση** **69%** της μέσης **εξαμηνιαίας αξίας αγοράς εμπορευμάτων** για το Α' εξάμηνο του **2023**

72.035€

Παρά την «κανονικοποίηση»
της αγοράς ενέργειας,
η **πάγια δαπάνη**
διατηρείται
σε **υψηλά επίπεδα**

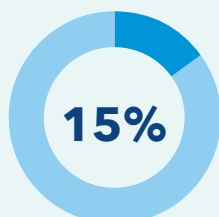

Μείωση

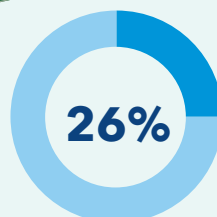
του ποσοστού
των εμπορικών
επιχειρήσεων με **ανοιχτό**
επαγγελματικό δάνειο

15% TO 2023

26% TO 2022

2023

2022

Πρώτο
εξάμηνο 2023:

Μείωση

σε όλες τις κατηγορίες
ληξιπρόθεσμων
οφειλών

Εφορία

24% TO 2023

28% TO 2022

Ασφαλιστικά Ταμεία

15% TO 2023

20% TO 2022

Προμηθευτές

19% TO 2023

21% TO 2022

Βασικότερη πηγή χρηματοδότησης

αποτελούν τα ίδια κεφάλαια

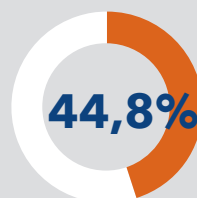
95,3% το 2023

88,0% το 2022

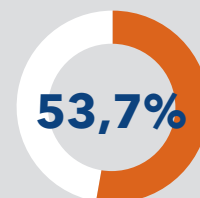

Σημαντική μείωση

της χρηματοδότησης από τα προσωπικά κεφάλαια του ιδιοκτήτη

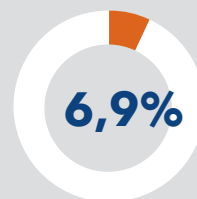

2023

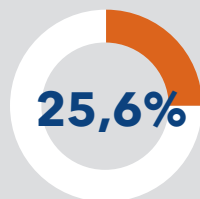

2022

και από τους συγγενείς

2023

2022

Σημαντικότερα προβλήματα

του κόστους λειτουργίας των εμπορικών επιχειρήσεων:

- > **Φορολόγηση**
- > **Λειτουργικό κόστος**
- > **Ανατιμήσεις** κόστους ενέργειας
- > **Αύξηση** κόστους εμπορευμάτων από προμηθευτές

Νέα προβλήματα

που προστέθηκαν:

Φυσικές καταστροφές

Χαμηλή τουριστική δαπάνη στις περιοχές που επλήγησαν από τις φυσικές καταστροφές

Επιπτώσεις των ανατιμήσεων του κόστους ενέργειας στο Λιανικό Εμπόριο

Αρνητική επιρροή

του κύκλου εργασιών

στο **85,7%** των **εμπορικών
επιχειρήσεων** λόγω

των ανατιμήσεων

στο **κόστος ενέργειας**

23%

Αύξηση

του ενεργειακού κόστους

για το **23%** των **εμπορικών
επιχειρήσεων**

(από 21-30%)

32,5% των **εμπορικών
επιχειρήσεων** καλείται να

πληρώσει αυξημένες τιμές
(**11%** έως **20%**)

στους **προμηθευτές** του

Προκλήσεις χαμηλότερης κρισιμότητας:

- > **Κόστος** ψηφιακού μετασχηματισμού
- > **Εύρεση** κατάλληλου προσωπικού
- > **Μεταβίβαση** στην επόμενη γενιά

...το κόστος της **πράσινης μετάβασης** θεωρείται **λιγότερο σημαντικό**

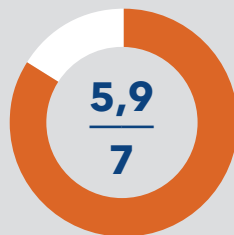
Ιεράρχηση των προκλήσεων των εμπορικών επιχειρήσεων

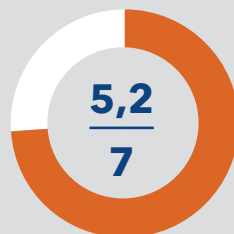
Διαχείριση ανατιμήσεων

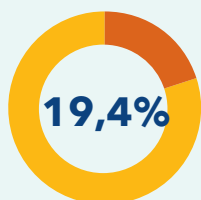
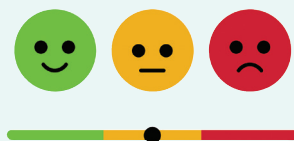
Οικονομικές υποχρεώσεις

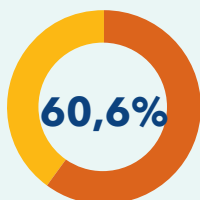
Ρευστότητα

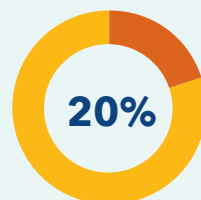
Πώς χαρακτηρίζουν την κατάσταση οι εμπορικές επιχειρήσεις

καλή

μέτρια

κακή

5. Μετασχηματισμοί της καταναλωτικής δαπάνης των ελληνικών νοικοκυριών: 2008-2022

**Υψηλότερη
ροπή** για
κατανάλωση
καταγράφεται
στα νοικοκυριά
με χαμηλότερα
εισοδήματα

Ενίσχυση της μέσης
**μηνιαίας καταναλωτικής
δαπάνης**
κατά **12,7%**
σε σχέση με το **2021**

Οριακή υποχώρηση
της **μηνιαίας δαπάνης**
καταγράφηκε μόνο στα
νοικοκυριά με μηνιαίο
διαθέσιμο εισόδημα
1.101-1.450 €

Η **ισχυρότερη αύξηση** της **μηνιαίας
δαπάνης** σημειώθηκε στα **νοικοκυριά**
με **μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα**
2.801-3.500 €

Αυξητική παραμένει η τάση της **καταναλωτικής δαπάνης** για **είδη διατροφής** και **μη οινοπνευματώδη ποτά**,

παρά τη μικρή αποκλιμάκωση των τελευταίων δύο ετών.

Αυξητική επίσης η τάση της **δαπάνης** για **οινοπνευματώδη ποτά**

Πτωτική τάση του μεριδίου της **καταναλωτικής δαπάνης** στα **είδη καπνού**, με εξαίρεση το **2020**

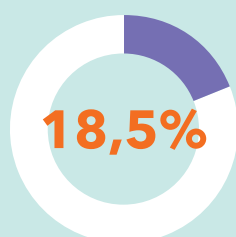

Αύξηση της **δαπάνης** για **ένδυση 9,7%** και **υπόδηση 3,5%** συγκριτικά με το **2021**

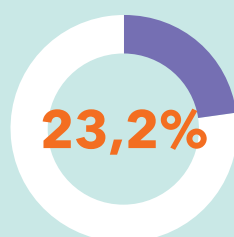
Βελτίωση των μεριδίων των δύο ανώτερων **εισοδηματικών κατηγοριών**

2.801-3.500 και **3.501+**

σε **23,2%** από **18,5%** το **2021**

2021

2022

Συρρίκνωση των μεριδίων της διευρυμένης **εισοδηματικής κατηγορίας**

έως **1.100 €** σε **19,1%**

το **2022** από **23,8%** το **2021**

Αμετάβλητη

η περιφερειακή κατανομή της **καταναλωτικής δαπάνης** τα **τελευταία έτη**.

Υπέρβαση του εθνικού **μέσου όρου καταναλωτικής δαπάνης** από το **2018**

καταγράφουν μόνο οι περιφέρειες **Αττικής** και **Νοτίου Αιγαίου**

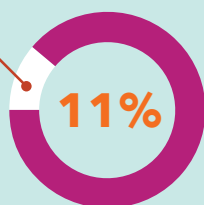
6. Η σημασία της βιωσιμότητας στη βιομηχανία της Μόδας

Οι **μικρές** και οι **μεσαίες επιχειρήσεις** του κλάδου (από **10** έως **249** εργαζόμενοι)

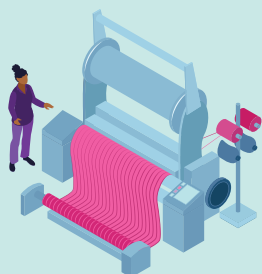
συγκεντρώνουν το **11%** των επιχειρήσεων

10 έως 249
εργαζόμενοι

>250 εργαζόμενοι

Οι **επιχειρήσεις** του κλάδου με πάνω από **250 εργαζόμενους** αντιστοιχούν σε μόλις

το **0,2%** των **επιχειρήσεων**

Κάθε χρόνο, οι **Ευρωπαίοι** **ξοδεύουν** κατά μέσο όρο για **είδη ένδυσης** **490€** ανά άτομο

Η αντίστοιχη **δαπάνη** για την **Ελλάδα** ανέρχεται σε μόλις **260€**

Η βιομηχανία της μόδας

εκπέμπει το **10%**
των **αερίων**
του **θερμοκηπίου**

Κατατάσσεται ανάμεσα

στους **πρώτους**
βιομηχανικούς κλάδους
που απαιτούν την περισσότερη
χρήση νερού και **εδάφους**

Παράγει
5,8 εκατ. τόνους
απόβλητα κάθε χρόνο
ή **12 kg** αποβλήτων
ανά άτομο

Ο **κλάδος** αποτελείται
κατά συντριπτική πλειονότητα

99,8%

από **ΜμΕ**

Το μεγαλύτερο μερίδιο (**88,8%**)
έχουν οι «**micro**» επιχειρήσεις,
με έως **9 εργαζομένους**

Το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον

1

Η αβεβαιότητα, η οποία τροφοδοτείται από διάφορους παράγοντες όπως η συσταλτική νομισματική πολιτική, ο πληθωρισμός αλλά και οι γεωοικονομικοί κατακερματισμοί, αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά τον ρυθμό της διεθνούς οικονομικής μεγέθυνσης.

2

3

Το διεθνές εμπόριο, καταλύτης της διεθνούς οικονομικής ανάπτυξης, είναι ευεπίφορο απέναντι στις πηγές της αβεβαιότητας.

4

5

Η ελληνική οικονομία, με βάση τις εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, αναμένεται να παρουσιάσει μεγέθυνση της τάξης του 2,4% για το 2023 για να μετριάσει τις επιδόσεις της το 2024 στο 2% λόγω της αναμενόμενης συρρίκνωσης της καταναλωτικής και επενδυτικής δαπάνης.

6

7

Η αύξηση των επιτοκίων έχει καταστήσει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση ιδιαίτερα δύσκολη. Η συσταλτική νομισματική πολιτική αναμένεται να προσθέσει βάρος στις επιχειρήσεις που είναι εκτεθειμένες σε υφιστάμενο δανεισμό.

1.1 Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον: Από την αβεβαιότητα, στις αποκλίσεις και στις άνισες επιδόσεις

Η διεθνής οικονομία αντιμετωπίζει, μετά το 2008, μια σειρά «πολλαπλών κρίσεων» που δοκιμάζουν τις επιδόσεις της. Όσον αφορά στο 2023, όπως επισημαίνει και η Παγκόσμια Τράπεζα, η διεθνής οικονομία παρουσιάζει χαμηλότερες επιδόσεις εν μέσω συσταλτικής νομισματικής πολιτικής, περιοριστικών δημοσιονομικών συνθηκών και εύθραυστων επενδύσεων και διεθνών συναλλαγών¹. Η τελευταία έκφανση των κρίσεων αυτών είναι εκείνη του «κόστους ζωής», η οποία εκδηλώθηκε μετά τη λήξη των πανδημικών lockdowns και εντάθηκε με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Όπως είναι γνωστό, η αναστάτωση των αγορών ενέργειας και τροφίμων αύξησε το κόστος παραγωγής, κάτι που μεταφράστηκε σε υψηλό πληθωρισμό, ο οποίος συμπίεσε και εν τέλει συρρίκνωσε την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών. Μάλιστα, η συρρίκνωση αυτή αντανάκλαται στο δεδομένο της περιστολής των πραγματικών μισθών κατά 4%, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης². Τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και αλλού, η αντιμετώπιση του πληθωρισμού συνδέθηκε με τη συστολή της νομισματικής πολιτικής και την συνακόλουθη αύξηση των επιτοκίων. Βέβαια, παρά τη ρευστότητα του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, που είχε επισημανθεί στην προηγούμενη Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου (2022), η διεθνής οικονομία παρουσιάζει ανθεκτικότητα, η οποία, όμως, συνδέεται με την αύξηση των αποκλίσεων και των ανισοτήτων μεταξύ των επιμέρους εθνικών οικονομιών. Παρότι οι οικονομικές αυτές αποκλίσεις δεν παραπέμπουν στις σκοτεινές εικόνες της «λογοτεχνίας της φτώχειας» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη (1851-1911) ή του Charles Dickens (1812-1870), είναι πλέον αυτονόητο ότι οι ανισότητες αποτελούν μια μέγα-τάση (mega-trend) της διεθνούς οικονομίας.

Οι μετασχηματιστικές δυνάμεις (mega-forces), που φαίνεται να επιδρούν στη λειτουργία και στις επιδόσεις της διεθνούς οικονομίας, είναι τρεις: α) η επιβράδυνση της μεγέθυνσης του κλάδου των υπηρεσιών, ο οποίος είχε γνωρίσει εντυπωσιακή ανάπτυξη στην περίοδο μετά τα lockdowns, β) η επιβράδυνση του παγκόσμιου ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης, λόγω της αυστηρότερης νομισματικής πολιτικής και γ) οι απροσδόκητα μεγάλες αυξήσεις των τιμών, οι οποίες επηρεάζουν (κυρίως) εκείνες τις οικονομίες που είναι εξαρτημένες από τη ρωσική ενέργεια. Έτσι, στη βάση της εκδίπλωσης των παραπάνω δυνάμεων, η αβεβαιότητα του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος μοιάζει με μια «μεταβλητή διαρκείας», η οποία εντείνει τους κινδύνους αναφορικά με τη διεθνή οικονομική δραστηριότητα. Σε ένα παράλληλο επίπεδο, οι κίνδυνοι που φαίνεται να λειτουργούν ως «παράγοντες αστάθειας» είναι η αγορά κατοικίας στην Κίνα, η μεταβλητότητα των τιμών, λόγω των γεωοικονομικών κατακερματισμών, ο υψηλός πληθωρισμός και το υψηλό χρέος σε μια σειρά από οικονομίες, αλλά και επιμέρους μεταβλητές, όπως η κλιματική κρίση και οι μεταναστευτικές ροές³.

1. World Bank (2024). *Global Economic Prospects*. International Bank for Reconstruction and Development, Washington.

2. T. Janssen and M. Lubker (2023). *WSI European Collective Bargaining Report 2022-2023*. WSI Institute of Economic and Social Research, No 86e, July 2023, σ. 1.

3. IMF (2023). *World Economic Outlook: Global recovery remains slow, with growing regional divergences and little margin for policy error*. IMF Editions: Washington, σ. xiv.

Οι μεταβλητές αυτές υπογραμμίζουν τη σημασία της υιοθέτησης οικονομικών πολιτικών, οι οποίες, από τη μια πλευρά, να συνεισφέρουν στην περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και, από την άλλη, να συγκρατούν την καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών και την επενδυτική δαπάνη των επιχειρήσεων.

Σε επίπεδο ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης, μετά την ισχυρή ανάκτηση της παγκόσμιας οικονομίας, κατά το 2021 και το 2022, η δυναμική της ανάπτυξης μοιάζει να έχει μετριαστεί, καθώς, από τη μεγέθυνση της τάξεως του 3,5%, το 2022, οι εκτιμήσεις, για το 2023, κινούνται στο 3% και, για το 2024, προβλέπεται ρυθμός μεγέθυνσης της τάξης του 2,7-2,9%⁴. Πέρα από την επίδραση της συσταλτικής νομισματικής πολιτικής, ο μετριασμός αυτός οφείλεται σε μια σειρά από οικονομικούς (και μη) παράγοντες. Τέτοιοι είναι οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της πανδημίας στον παραγωγικό ιστό των οικονομιών, ο πόλεμος Ρωσίας-Ουκρανίας και οι αυξανόμενες γεωπολιτικές αντιθέσεις, οι οποίες μεταφράζονται σε αναδιαρθρώσεις των διεθνών αλυσίδων αξίας (βλ. εξελίξεις στον αραβικό κόλπο). Σε περιφερειακό επίπεδο, η ανάκτηση των επιδόσεων των οικονομιών παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, η οικονομία των ΗΠΑ είναι αυτή που, με όρους ΑΕΠ, παρουσιάζει την πιο αισιόδοξη εικόνα, έχοντας ξεπεράσει τις προ πανδημίας επιδόσεις της. Η Ευρωζώνη συνεχίζει να κινείται σε χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με τις προπανδημικές προβλέψεις, κυρίως λόγω της σημαντικής έκθεσής της στις επιπτώσεις της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία. Χαμηλότερες αναπτυξιακές επιδόσεις καταγράφει και η οικονομία της Κίνας, ως αποτέλεσμα της κρίσης της αγοράς των στεγαστικών δανείων, η οποία την ωθεί σε ρυθμούς μεγέθυνσης χαμηλότερους σε σχέση με αυτούς που αναμένονταν πριν από ξέσπασμα της πανδημίας του COVID-19. Παράλληλα, οι αναδυόμενες και οι αναπτυσσόμενες οικονομίες παρουσιάζουν ακόμα χαμηλότερες επιδόσεις, με τις οικονομίες χαμηλού εισοδήματος (low-income countries) να καταγράφουν απώλειες μεγαλύτερες από 6,5%, σε σχέση με την περίοδο πριν την πανδημία. Γενικότερα, το παγκόσμιο ΑΕΠ, το 2023, υπολογίζεται κατά 3,4% χαμηλότερο (*in circa* 3,6 τρισ. δολάρια), σε σχέση με τις προπανδημικές προβλέψεις. Το στοιχείο αυτό υπογραμμίζει τις επιδράσεις της πανδημικής κρίσης στη διεθνή ανάπτυξη και καταδεικνύει τις αποκλίσεις, τις οποίες γέννησε η πανδημία και πολλαπλασίασαν η ενεργειακή κρίση και η γεωπολιτική αστάθεια. Μάλιστα, παρά το γεγονός ότι το μεταφορικό κόστος προσεγγίζει τα δεδομένα προ του COVID-19, ο πληθωρισμός φαίνεται πως συνεχίζει να αποτελεί μια σημαντική τροχοπέδη της ανάπτυξης. Το επίπεδο τιμών συνεχίζει να παραμένει υψηλό, αφενός περιορίζοντας την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών και αφετέρου συρρικνώνοντας, την επενδυτική δαπάνη των επιχειρήσεων, λόγω της συσταλτικής νομισματικής πολιτικής. Στη βάση αυτή, η αβεβαιότητα συνεχίζει να παραμένει ένα δομικό γνώρισμα της διεθνούς οικονομίας, με τον Economic Policy Uncertainty να παρουσιάζει αποκλιμάκωση, για το 2023, αλλά να συνεχίζει να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα τον Οκτώβριο του 2023 (GEPUI= 261,54 μονάδες)⁵.

4. Βλ. *inter alia*, OECD (2023). *OECD Economic Outlook: Confronting Inflation and Low Growth*. OECD Editions: Paris; IMF (2023). *World Economic Outlook: Global recovery remains slow, with growing regional divergences and little margin for policy error*. IMF Editions: Washington, σ. 10 και World Bank (2024). *Global Economic Prospects*. International Bank for Reconstruction and Development, Washington...

5. <https://www.policyuncertainty.com/index.html>

1.2 Το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Το διεθνές περιβάλλον παρουσιάζει ρευστότητα και ασυμμετρίες, οι οποίες εντείνονται από τον γεωοικονομικό κατακερματισμό, τη διαταραχή των αλυσίδων αξίας, τις δημογραφικές προκλήσεις, τους τεχνολογικούς μετασχηματισμούς και την κλιματική κρίση. Με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα, η ελληνική οικονομία φαίνεται πως έχει ξεπεράσει τα «κύματα» που προκάλεσε το «σοκ» της πανδημίας του COVID-19 και επιχειρεί την επιστροφή της σε περισσότερο κανονικούς ρυθμούς ανάπτυξης, εν μέσω, βέβαια, δομικών ανισορροπιών και «ανοικτών» προκλήσεων.

Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές) της ελληνικής οικονομίας προσέγγισε, το τρίτο τρίμηνο του 2023, το 2,1%, σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2022, παρά την επιβράδυνση σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο. Η μεγέθυνση αυτή οφείλεται σε δύο παράγοντες: α) στην αύξηση, κατά 1%, της συνολικής τελικής κατανάλωσης, σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2022, και β) στην αύξηση, κατά 4,9%, των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, συγκριτικά με το τρίτο τρίμηνο του 2022⁶. Η ιδιωτική κατανάλωση ενισχύεται από την ενδυνάμωση της απασχόλησης, η οποία προσεγγίζει τα υψηλότερα επίπεδα της μετά το 2010. Η απομείωση του ποσοστού ανεργίας συνδυάζεται και με μια σταδιακή αύξηση των μισθών, η οποία αντανακλάται στην αύξηση, κατά 4,3%, του Δείκτη Μισθολογικού Κόστους, στο δεύτερο τρίμηνο του 2023⁷. Η αύξηση του μισθολογικού κόστους συνδέεται με τη βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος νοικοκυριών, το πρώτο τρίμηνο του 2023, κατά 11,3%, σε ονομαστικούς όρους, σε σχέση με το 2022. Βέβαια, σε όρους πραγματικού εισοδήματος, οι όποιες αυξήσεις συρρικνώνονται ή και εξαλείφονται, λόγω του υψηλού επιπέδου τιμών.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του OECD, η μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας αναμένεται να απομειωθεί, το 2023, στο 2,4%, για να μειωθεί ακόμα περισσότερο (2%), το 2024, και να επιταχυνθεί στο 2,4%, το 2025⁸. Στην ίδια λογική, το IMF εκτιμά ρυθμό μεγέθυνσης της τάξης του 2,5%, το 2023, και μείωση στο 2%, το 2024. Η επιβράδυνση του ρυθμού μεγέθυνσης ακολουθεί την συμπίεση της πραγματικής κατανάλωσης, λόγω του υψηλού κόστους διαβίωσης, της σταθεροποίησης των τουριστικών αφίξεων, η οποία, ούτως ή άλλως, καταγράφεται διεθνώς, αλλά και των καταστροφών που προκάλεσαν τα ακραία καιρικά φαινόμενα (βλ. κακοκαιρία Daniel στη Θεσσαλία). Σε επίπεδο μακροοικονομικών μεγεθών, οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας είναι θετικές, καθώς ο πληθωρισμός υποχωρεί. Σύμφωνα με τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) παρουσίασε, τον Νοέμβριο 2023, αύξηση 3%, σε σχέση με τον Νοέμβριο 2022, η οποία είναι, όμως, αρκετά χαμηλότερη, σε σχέση με την πληθωριστική πίεση την ίδια περίοδο πέρυσι (8,5%)⁹. Παράλληλα, το πο-

6. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 6 Δεκεμβρίου 2023.

7. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Δείκτης Μισθολογικού Κόστους: Β' Τρίμηνο του 2023*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 15 Σεπτεμβρίου 2023.

8. OECD (2023). *Economic Outlook Note-Greece*. <https://www.oecd.org/economy/greece-economic-snapshot/>

9. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Δείκτης Τιμών Καταναλωτή: Νοέμβριος 2023, ετήσιος πληθωρισμός 3,0%*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 8 Δεκεμβρίου 2023.

σοστό ανεργίας αποκλιμακώνεται, για να προσεγγίσει το 9,6%, τον Οκτώβριο 2023. Μάλιστα, η υποχώρηση της ανεργίας και η αύξηση της απασχόλησης συνδέονται με την αύξηση των κενών θέσεων εργασίας, κατά 36,2%, το δεύτερο τρίμηνο του 2023, σε σχέση με το αντίστοιχο του 2022¹⁰. Βέβαια, μια σημαντική πρόκληση παραμένει η ανεργία των νέων (15-24 ετών), η οποία προσεγγίζει το 23,7%, αποτελώντας το τρίτο υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των χωρών του ΟΕCD¹¹. Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας αποτυπώνεται και στο γεγονός της ποσοστιαίας αύξησης της παραγωγικότητας (Total Factor Productivity-TFP), η οποία, σε όρους μεγέθυνσης, προσεγγίζει τα δεδομένα του ευρωπαϊκού μέσου όρου¹². Με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα, η συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής της ελληνικής οικονομίας αυξήθηκε κατά 2,9%, με βάση τις ώρες εργασίας, και 3,8%, με βάση την απασχόληση¹³.

Από την άλλη πλευρά, οι εξαγωγές παρουσιάζουν πτώση, καταγράφοντας μείωση της τάξης του 6,1%, το τρίτο τρίμηνο του 2023¹⁴. Η πτώση αυτή αντανακλά τις αρνητικές επιδράσεις των καιρικών φαινομένων (ξηρασία) και των φυσικών καταστροφών (κακοκαιρία Daniel, ανεμοστρόβιλοι κ.α.), όσον αφορά την προσφορά (supply-side), αλλά και τις διακυμάνσεις, από πλευράς εξωτερικής ζήτησης (demand-side), η οποία σχολιάστηκε παραπάνω. Επίσης, παρότι οι προοπτικές των ελληνικών εξαγωγών μοιάζουν θετικές για το 2024, η γεωπολιτική αστάθεια, τα υψηλά επιτόκια και ο πληθωρισμός ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας. Επιπρόσθετα, η παραγωγικότητα, παρά την καλύτερη εικόνα της σε όρους μεγέθυνσης, παραμένει αρκετά χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, φτάνοντας στο 61%, σε επίπεδο ΕΕ, και στο 55%, σε επίπεδο Ευρωζώνης¹⁵.

Όμως, τα επιτεύγματα που καταγράφονται στις μεταρρυθμίσεις και στην απομείωση του εξωτερικού χρέους οδήγησαν στη διασφάλιση της επενδυτικής βαθμίδας της ελληνικής οικονομίας. Σε δημοσιονομικό επίπεδο, οι επιδόσεις της οικονομίας είναι θετικές, με τον κρατικό προϋπολογισμό να παρουσιάζει, για το διάστημα Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2023, ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 5.214 εκ. ευρώ, το οποίο δείχνει την καλύτερη εκτέλεση του προϋπολογισμού, σε σχέση με την εισηγητική του έκθεση για το 2023¹⁶. Το πρωτογενές πλεόνασμα αντανακλά την αύξηση των φορολογικών εσόδων, λόγω και των καλύτερων επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας αλλά και του πληθωρισμού. Η αναβάθμιση του αξιόχρεου των μακροπρόθεσμων

10. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Κενές θέσεις εργασίας: Β' Τρίμηνο 2023*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 14 Σεπτεμβρίου 2023.

11. OECD (2023). *Short-Term Labour Market Statistics*, <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=35253>

12. Greek National Productivity Board (2023). *Greek National Productivity Board Annual Report 2023*, KEPE Publishing, Athens.

13. Greek National Productivity Board (2023). *Greek National Productivity Board Annual Report 2023*, KEPE Publishing, Athens, σ. 94.

14. ΕτΕ (2023). *Τάσεις του Επιχειρείν: Εξαγωγές 4ο τρίμηνο 2023*. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 18 Δεκεμβρίου 2023.

15. Greek National Productivity Board (2023). *Greek National Productivity Board Annual Report 2023*, KEPE Publishing, Athens, σ. 17.

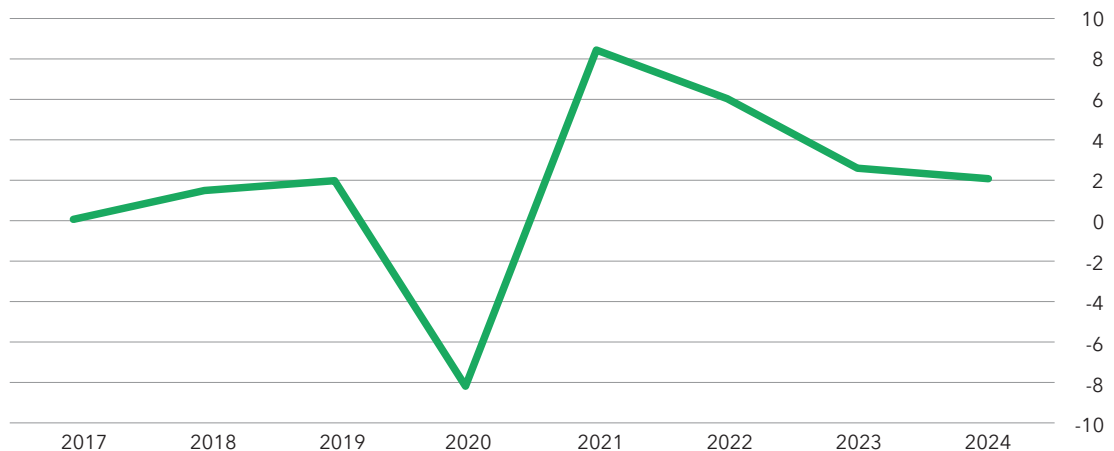
16. Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (2023). *Έκθεση Γ Τριμήνου 2023*. Γραφείο Προϋπολογισμού Κράτους στη Βουλή, Αθήνα, Δεκέμβριος 2023.

καταθέσεων και της αυτόνομης βασικής πιστοληπτικής αξιολόγησης των έξι ελληνικών τραπεζών από την Moody's Investor Service¹⁷ είναι μια ιδιαίτερα θετική εξέλιξη, η οποία δύναται να συνδεθεί με την αύξηση του ρυθμού προσέλκυσης επενδύσεων από την ελληνική οικονομία¹⁸. Επίσης, η αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης δυο σημαντικών τραπεζών, από την Fitch¹⁹, σε δυο βαθμίδες χαμηλότερα από την επενδυτική βαθμίδα αποτέλεσε σημαντική εξέλιξη. Στις 8 Σεπτεμβρίου 2023, η DRBS αναβάθμισε σε καθεστώς επενδυτικής βαθμίδας την πιστοληπτική διαβάθμιση της ελληνικής οικονομίας (BBB low από BB high, με σταθερές μάλιστα προοπτικές). Ακολούθησε ο οίκος αξιολόγησης Moody's, ο οποίος προχώρησε στην αναβάθμιση των προοπτικών του αξιόχρεου του Ελληνικού Δημοσίου κατά δυο βαθμίδες και τέλος, τον Οκτώβριο 2023, η S&P αναβάθμισε το αξιόχρεο του Ελληνικού Δημοσίου σε καθεστώς επενδυτικής βαθμίδας²⁰. Επιπρόσθετα, ο χαρακτηρισμός της ελληνικής οικονομίας ως «η οικονομία του 2023» από τον Economist²¹ αντανακλά την καλή πορεία των μακροοικονομικών και των δημοσιονομικών μεγεθών. Προφανώς, η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας καθιστά το αξιόχρεο της ελληνικής κυβέρνησης ελκυστικότερο, μειώνοντας το κόστος δανεισμού και συμπαρασύροντας το κόστος της έκδοσης εταιρικών ομολόγων.

Βέβαια, οι διαρθρωτικές προκλήσεις της ελληνικής οικονομίας, όπως είναι η βελτίωση της παραγωγικότητας, η περαιτέρω εμβάθυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού, η επένδυση στις δεξιότητες και η διαμόρφωση δομών προστασίας απέναντι στην κλι-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1

Ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ: 2017-2024

Στοιχεία για το 2023: εκτιμήσεις / Στοιχεία για το 2024: Προβλέψεις – Πηγή: IMF / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

17. https://www.moody.com/research/Moodys-upgrades-Greek-banks-long-term-ratings-driven-by-a-resilient-Rating-Action--PR_480387

18. <https://news.gtp.gr/2023/09/18/greece-welcomes-moodys-credit-rating-upgrade/>.

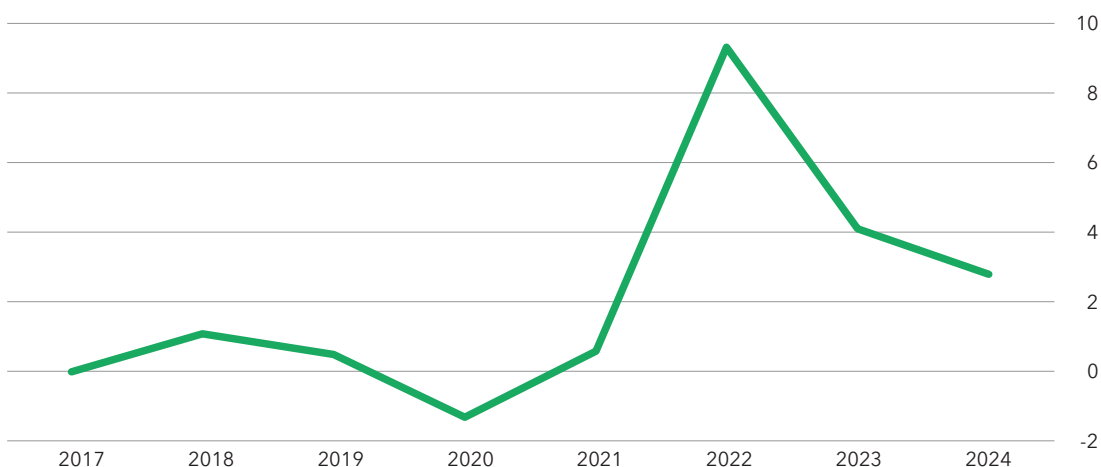
19. <https://www.fitchratings.com/research/structured-finance/covered-bonds/fitch-upgrades-eurobank-to-bb-outlook-stable-19-09-2023>.

20. ΤτΕ (2023). *Εκθεση Νομισματικής Σταθερότητας*. Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, Νοέμβριος 2023.

21. Economist (2023). The Economist's country of the year for 2023, <https://www.economist.com/leaders/2023/12/20/the-economists-country-of-the-year-for-2023>

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2

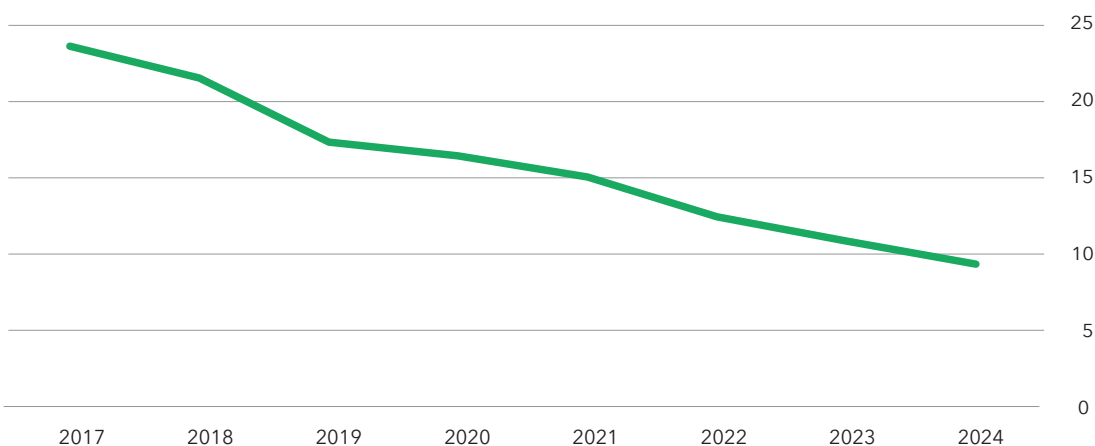
Πληθωρισμός Ελλάδα: 2017-2024 (μέση ετήσια % μεταβολή ΔΤΚ)

Στοιχεία για το 2023: εκτιμήσεις / Στοιχεία για το 2024: Προβλέψεις – Πηγή: IMF / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3

Ποσοστό (%) ανεργίας Ελλάδα: (2017-2024)

Στοιχεία για το 2023: εκτιμήσεις / Στοιχεία για το 2024: Προβλέψεις – Πηγή: IMF / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

ματική κρίση, παραμένουν «ανοικτές». Η αντιμετώπιση των συγκεκριμένων προκλήσεων προϋποθέτει τον μετασχηματισμό του παραγωγικού υποδείγματος και απαιτεί μια νέα κλαδική εξειδίκευση της ελληνικής οικονομίας. Προφανώς, κρίσιμη παράμετρο για τον μετασχηματισμό της παραγωγικής βάσης της ελληνικής οικονομίας αποτελεί η υποστήριξη των επιχειρήσεων, αναφορικά με τον ψηφιακό τους μετασχηματισμό και την υιοθέτηση των τεχνολογιών της Τέταρτης Βιομηχανικής Επανάστασης (Industry 4.0), τη μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος και τη γενικότερη μετάβασή τους στη βιωσιμότητα. Παράλληλα, η αύξηση της συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό, ο πράσινος και ψηφιακός προσανατολισμός των ιδιωτικών επενδύσεων και η στοχευμένη αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων μπορούν να υποστηρίξουν τη μετάβαση σε ένα υπόδειγμα βιώσιμης παραγωγικότητας, αλλά και διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Ειδικότερα, όπως επισημαίνεται στην τελευ-

ταία έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας μπορούν να συμβάλλουν στο να τεθούν οι βάσεις για τον παραγωγικό μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας²².

1.2 Η οικονομική δραστηριότητα στον κλάδο του εμπορίου στην Ελλάδα

1.2.1 Εισαγωγικές επισημάνσεις

Οι προηγούμενες ενότητες επιχειρήσαν να παρουσιάσουν, με συνοπτικό τρόπο, τις ιδιαιτερότητες του διεθνούς και εγχώριου οικονομικού περιβάλλοντος, όπως αυτό προκύπτει από τις προκλήσεις που έχουν δημιουργήσει οι μέγα-δυνάμεις (mega-forces). Η γεωπολιτική αστάθεια, οι γεωοικονομικοί κατακερματισμοί, οι εμπορικές διαταραχές και η αποσύνδεση της Κίνας και της Δύσης καθιστούν τις βεβαιότητες σχετικά με τον αμοιβαία επωφελή χαρακτήρα του διεθνούς εμπορίου και της αρχής του «συγκριτικού πλεονεκτήματος» λιγότερο δεδομένες σε σχέση με το παρελθόν²³. Μάλιστα, η συζήτηση για την ανάγκη επιδίωξης της σταθερότητας, των γενναίων θεσμικών παρεμβάσεων, αλλά και των δικαιωμάτων των εργαζομένων έρχεται και υποδεικνύει τις μετατοπίσεις, τις οποίες επέτεινε, άλλωστε, η πανδημική κρίση. Στη βάση αυτή, τρεις είναι οι παράμετροι που αναμένεται να επηρεάσουν την οικονομική δραστηριότητα το 2024: α) η επιμονή του πληθωρισμού, η οποία ενδέχεται να συνδεθεί με επιπρόσθετες διαρρήξεις των αγορών τροφίμων και ενέργειας, β) ο βαθμός συρρίκνωσης του ρυθμού μεγέθυνσης της κινεζικής οικονομίας και γ) η όξυνση του προβλήματος του δημοσίου χρέους σε μια σειρά από οικονομίες.

Στη δεύτερη ενότητα του πρώτου μέρους της Ετήσιας Έκθεσης Ελληνικού Εμπορίου 2023, παρουσιάζονται (και σχολιάζονται) οι ιδιαιτερότητες του οικονομικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος, εντός των οποίων άφησε το οικονομικό του αποτύπωμα ο κλάδος του εμπορίου, κατά τη διάρκεια του 2023. Στη βάση της παρουσίασης αυτής επιχειρείται να αναδειχθούν οι προκλήσεις, τις οποίες καλείται να «μεταβολίσει» η εμπορική επιχειρηματικότητα, εν μέσω ενός περιβάλλοντος προκλήσεων και αστάθμητων μεταβλητών. Ο «τριπλός μετασχηματισμός» που αντιμετωπίζει ο κλάδος του εμπορίου σε ευρωπαϊκό επίπεδο υποδεικνύει την κατεύθυνση της προσαρμογής των εμπορικών επιχειρήσεων. Όπως θα σχολιαστεί παρακάτω, ο ψηφιακός μετασχηματισμός, η πράσινη μετάβαση και οι νέες δεξιότητες -που σε επίπεδο Ευρώπης κοστολογούνται μεταξύ 365-695 δισ. ευρώ²⁴- αποτελούν τον πυρήνα των «οργανωσιακών μεταβολών» σε επίπεδο κλάδου. Η διάρθρωση της δεύτερης ενότητας αναπτύσσεται ως εξής:

22. Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (2023). Έκθεση Γ Τριμήνου 2023. Γραφείο Προϋπολογισμού Κράτους στη Βουλή, Αθήνα, Δεκέμβριος 2023, σ. 10.

23. Daron Acemoglu και Simon Johnson, America's Real China Problem, *Project Syndicate*, 6 November 2023, <https://www.project-syndicate.org/commentary/us-china-problem-economic-institutions-implications-for-stability-american-interests-by-daron-acemoglu-and-simon-johnson-2023-11>

24. McKinsey and Eurocommerce (2023). *Transforming the EU Retail & Wholesale Sector*. McKinsey & Company and Eurocommerce.

Στην πρώτη υποενότητα (1.2.2), παρουσιάζεται η συνεισφορά του κλάδου του εμπορίου στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) της ελληνικής οικονομίας, η οποία, λόγω της βαρύτητας του κλάδου, κινείται σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Παράλληλα, σχολιάζεται η εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία γνώρισε σημαντική μεγέθυνση το διάστημα 2021-2022 (14,3%), χωρίς, όμως, να αυξάνεται τον ίδιο έντονα η συμμετοχή της στο ΑΕΠ. Η σταθεροποίηση της συμμετοχής της ιδιωτικής κατανάλωσης στο ΑΕΠ αποτελεί μια ενθαρρυντική ένδειξη που, όπως είχε επισημανθεί και στην προηγούμενη ετήσια έκθεση, υποδεικνύει τη βελτίωση της συμμετοχής και των υπόλοιπων συνιστωσών (βλ. επενδυτική δαπάνη, εξαγωγές) στο εθνικό εισόδημα. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, οι ιδιωτικές επενδύσεις παρουσιάζουν αύξηση της τάξης του 42%, μεταξύ 2019-2023. Ωστόσο, προκαλεί προβληματισμό το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επενδύσεων αφορούν τον κλάδο των κατασκευών, με την οικοδομική δραστηριότητα να παρουσιάζει μεγέθυνση 14,3% τον Αύγουστο 2023, σε σχέση με τον Αύγουστο 2022²⁵. Σύμφωνα με τις εκθέσεις διεθνών οργανισμών, οι εκτιμήσεις αναφορικά με την εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης το 2024, αλλά και το 2025, δεν είναι ιδιαίτερα αισιόδοξες, αντανακλώντας τις προκλήσεις για τις οποίες έγινε λόγος παραπάνω.

Στη δεύτερη υποενότητα (1.2.3), παρουσιάζονται και σχολιάζονται οι ποσοστιαίες μεταβολές του εποχικά διορθωμένου Δείκτη Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στις διάφορες υποκατηγορίες του λιανικού εμπορίου, αλλά και στο χονδρικό εμπόριο, το οποίο ενδέχεται να επηρεαστεί αρνητικά από τις εξελίξεις στην κινεζική οικονομία. Λόγω της επιμονής του πληθωρισμού σε συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων (βλ. τρόφιμα), παρουσιάζονται, όπως και στην προηγούμενη Έκθεση, οι σωρευτικές μεταβολές του Δείκτη Όγκου (ΔΟ), κατά το πρώτο 10μηνο του 2023. Ο ΔΟ -όντας ένας αποπληθωρισμένος δείκτης- παρουσιάζει τις πραγματικές μεταβολές της αξίας των πωλήσεων και, γι' αυτόν τον λόγο, είναι ιδιαίτερα χρήσιμος την περίοδο της μεταβλητότητας του γενικού επιπέδου τιμών. Οι επιδόσεις του κλάδου του εμπορίου δείχνουν ότι έχει αφήσει πίσω του τις τραυματικές επιπτώσεις της πανδημίας του COVID-19, αλλά συνεχίζει να βρίσκεται αντιμέτωπος με μια σειρά δομικών προκλήσεων, οι οποίες σχετίζονται με τη διδυμη μετάβασή του. Στη βάση αυτή, σχολιάζονται οι μετασχηματισμοί, τους οποίους έχουν προκαλέσει οι «πολλαπλές κρίσεις» στον κλάδο του λιανικού εμπορίου.

Στην τρίτη υποενότητα (1.2.4), παρουσιάζεται (και σχολιάζεται) η πορεία του ΔΚΕ στον υποκλάδο των αυτοκινήτων -συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων και μοτοσικλετών (ΣΤΑΚΟΔ 45) και εμπόριο αυτοκινήτων (ΣΤΑΚΟΔ 451)- ο οποίος λειτουργεί τροχιοδεικτικά για τους δυνητικούς μετασχηματισμούς που επωάζονται στο ευρύτερο οικοσύστημα των εμπορικών επιχειρήσεων.

Η ακροτελεύτια υποενότητα (1.2.5) του πρώτου μέρους έχει διαχρονικό ενδιαφέρον, καθώς παρουσιάζει την εικόνα της αγοράς χρήματος, ενώ χαρτογραφεί τις διακυμάνσεις των επιτοκίων δανεισμού τόσο για τα νέα, όσο και για τα υφιστάμενα δάνεια. Στη βάση αυτή, σχολιάζεται η πορεία της χρηματοδότησης των εγχώριων μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων από τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά

25. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Έρευνα Οικοδομικής Δραστηριότητας: Αύγουστος 2023*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 28 Νοεμβρίου 2023.

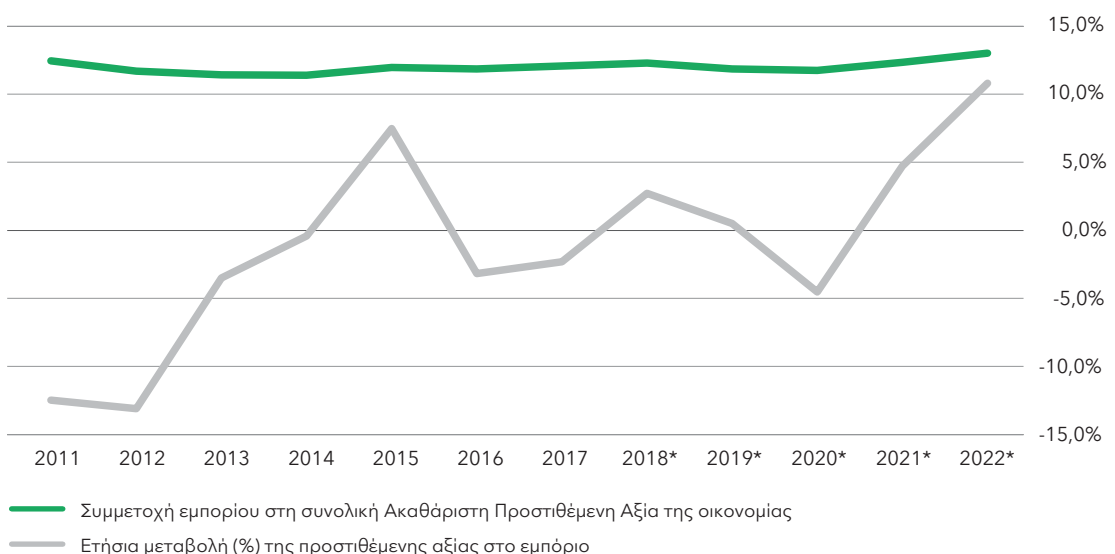
Ιδρύματα (NXI). Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) συνεχίζει να διατηρεί υψηλά τα επιτόκια δανεισμού, γεγονός που δυσχεραίνει την πρόσβαση των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι σημαντικό να αποτραπεί μια «δεύτερη γενιά» μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs), αλλά και να αναπτυχθούν εναλλακτικά εργαλεία χρηματοδότησης, ώστε να ενισχυθεί η ρευστότητα του οικοσυστήματος της επιχειρηματικότητας.

1.2.2 Η συνεισφορά του εμπορίου στην ελληνική οικονομία και η εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης

Όπως σχολιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα, η ελληνική οικονομία φαίνεται να αφήνει πίσω της τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημικής κρίσης του COVID-19, όπως αυτές προέκυψαν στα κυριότερα μακροοικονομικά της μεγέθη. Με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα, ο κλάδος του εμπορίου ήταν μεταξύ εκείνων που κατέγραψαν τις εντονότερες επιπτώσεις της πανδημίας. Οι επιπτώσεις αυτές αποτυπώνονται στο γεγονός της μείωσης της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) του κλάδου του εμπορίου, το 2020 (-4,5%), η οποία είναι η δεύτερη υψηλότερη μετά το 2012. Όπως διαφαίνεται (βλ. Γράφημα 1.4), η καλή πορεία των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών μεγεθών συνδέεται με τη βελτίωση των επιδόσεων του εμπορίου. Αμέσως μετά την πανδημία, το εμπόριο καταγράφει δύο συναπτά έτη σημαντικής μεγέθυνσης [2021 (4,7%) και 2022 (10,8%)]. Η μεγέθυνση των επιδόσεων του κλάδου συνεισφέρει στη βελτίωση της σχετικής θέσης του στην ελληνική οικονομία. Μάλιστα, η συμμετοχή του εμπορίου στη συνολική ΑΠΑ της ελληνικής οικονομίας ανέρχεται το 2022 στο 13%, η οποία είναι η υψηλότερη για το διάστημα 2009-2022.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.4

Συμμετοχή του εμπορίου (ΣΤΑΚΟΔ 45, 46, 47) στην οικονομική δραστηριότητα και μεταβολή (%) της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (σε τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ – * Προσωρινά στοιχεία

Η βελτίωση των μακροοικονομικών επιδόσεων του κλάδου του εμπορίου είναι το αποτέλεσμα της συλλειτουργίας μιας σειράς μεταβλητών. Μια πρώτη μεταβλητή προς την κατεύθυνση αυτή είναι η αύξηση των τουριστικών εισπράξεων μετά την πανδημία του COVID-19. Οι τουριστικές εισπράξεις, σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα της Τράπεζας της Ελλάδος, αυξήθηκαν κατά 67,7%, μεταξύ 2022-2023, και καταγράφουν μεγέθυνση της τάξης του 15,8%, κατά το πρώτο 9μηνο του 2023, σε σύγκριση με το αντίστοιχο πρώτο 9μηνο του 2022²⁶. Βέβαια, η τουριστική ανάπτυξη δεν κατανέμεται ισόρροπα μεταξύ των περιφερειών της ελληνικής οικονομίας, στοιχείο το οποίο αναμένεται να επηρεάσει τις επιδόσεις των εμπορικών επιχειρήσεων, οξύνοντας, μάλιστα, τον γεωγραφικό διυσμό στον κλάδο του εμπορίου, όπως αυτός είχε επισημανθεί ήδη από το 2019. Μια δεύτερη μεταβλητή είναι οι σημαντικοί πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), οι οποίοι, σε επίπεδο ελληνικής οικονομίας, ανέρχονται στα 35,95 δισ. ευρώ, μετά τη σχετική έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Νοέμβριο 2023²⁷. Με βάση τις μέχρι τώρα εκτιμήσεις, έχουν εκταμιευτεί 12,8 δισ. ευρώ από τους πόρους του ΤΑΑ²⁸. Αναμφίβολα, οι πόροι αυτοί είναι σημαντικοί για την τόνωση της αγοράς, καθώς τόσο ο ψηφιακός μετασχηματισμός, όσο και η πράσινη μετάβαση διέρχονται μέσα από τον κλάδο του εμπορίου και τις εμπορικές επιχειρήσεις. Μια τρίτη μεταβλητή που φαίνεται να συνδέεται με τις καλύτερες επιδόσεις του κλάδου του εμπορίου είναι η ενίσχυση της οικοδομικής δραστηριότητας και η σημαντική αύξηση των επενδύσεων στον κλάδο των κατασκευών. Είναι χαρακτηριστικό ότι, κατά το διάστημα 2019-2023, η αύξηση των επενδύσεων στις κατοικίες ανέρχεται στα 641 εκ. ευρώ, στοιχείο το οποίο υποδεικνύει τις θετικές επιδράσεις της αύξησης αυτής στο ευρύτερο οικοσύστημα που διαχρονικά αναπτύσσεται γύρω από τον κλάδο της οικοδομικής δραστηριότητας.

Βέβαια, οι προκλήσεις που αναμένεται να αντιμετωπίσει ο κλάδος, εντός του 2024, παραμένουν «ανοικτές». Η ενεργειακή κρίση, η οποία, παρότι ηπιότερη, συνεχίζει να επηρεάζει τη λειτουργία των εμπορικών επιχειρήσεων, οι γεωπολιτικοί κατακερματισμοί και οι χαμηλές αναπτυξιακές επιδόσεις της Κίνας ενδέχεται να επηρεάσουν τις συνολικές επιδόσεις του κλάδου. Παράλληλα, η κλιμάκωση των συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή, σε συνδυασμό με τις αυξήσεις στις τιμές των τροφίμων, αναμένεται να συμβάλλουν στη διατήρηση των πληθωριστικών πιέσεων. Οι πιέσεις αυτές αποτελούν μια κρίσιμη μεταβλητή για τον κλάδο του λιανικού εμπορίου, έχοντας επιταχύνει μια σειρά μετασχηματισμών τα τελευταία έτη της πληθωριστικής κλιμάκωσης.

Όπως έχει σχολιαστεί και στις προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις, η ιδιωτική κατανάλωση αποτελεί μια βασική συνιστώσα του εγχώριου παραγωγικού υποδείγματος. Το διάστημα 2021-2022, η ιδιωτική κατανάλωση παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 14,3%, η οποία, με βάση τα δεδομένα της προηγούμενης περιόδου, μοιάζει εντυπωσιακή. Βέβαια, σε μεγάλο βαθμό, η συγκεκριμένη μεγέθυνση αντανακλά τις επιπτώ-

26. <https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/isozygio-plhrwmwn/taksidiwtikes-yphresies>

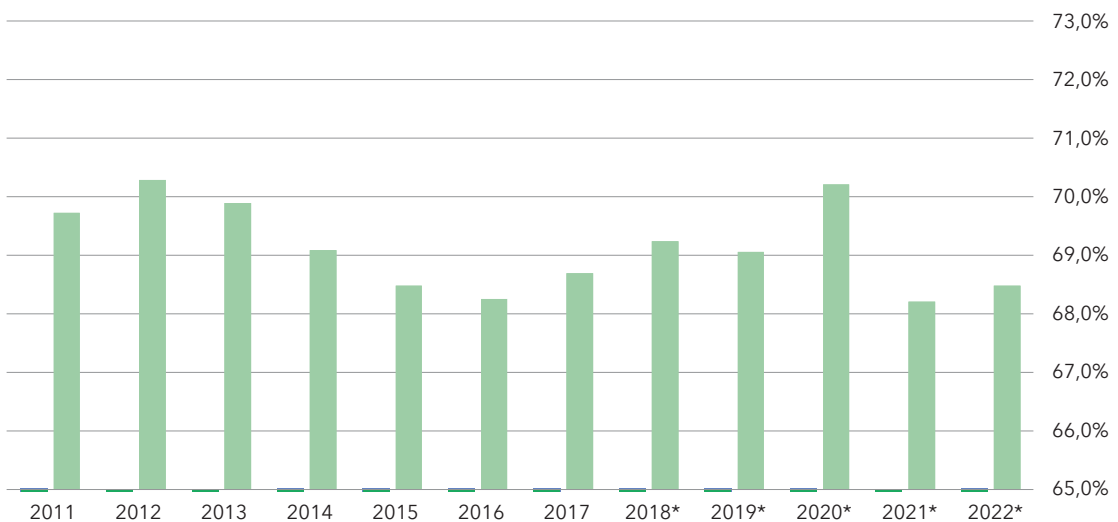
27. Council of the European Union (2023). *Council Implementing Decision amending the Implementing Decision of 13 July 2021 on the approval of the assessment of the recovery and resilience plan for Greece*. Brussels, 7 December 2023.

28. Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (2023). *Έκθεση Γ Τριμήνου 2023*. Γραφείο Προϋπολογισμού Κράτους στη Βουλή, Αθήνα, Δεκέμβριος 2023, σ. 44.

σεις της πληθωριστικής κλιμάκωσης, όπως αυτή εκδιπλώνεται κατά τη διάρκεια της μεταπανδημικής περιόδου. Παρά την αξιοσημείωτη μεγέθυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η συμμετοχή της στο ΑΕΠ ενισχύεται μάλλον οριακά. Το 2022, οι δαπάνες κατανάλωσης ανέρχονται στο 68,5% του συνολικού εισοδήματος, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης του 0,3%, σε σχέση με το 2021. Όπως σχολιάστηκε και στην *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου 2022*, η ελληνική οικονομία επιχειρεί να «παγιώσει» τη λειτουργία ενός μηχανισμού ταυτόχρονης αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης και σταθεροποίησης της συμμετοχής της στο ΑΕΠ. Η σταθεροποίηση του συγκεκριμένου μηχανισμού, ο οποίος ανατράπηκε κατά την περίοδο της πανδημίας, μπορεί να συμβάλει στον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού υποδείγματος και στην αύξηση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.5

Εξέλιξη Ιδιωτικής Κατανάλωσης (Νοικοκυριών & ΜΚΙΕΝ)
ως ποσοστό % του ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΣΕ – * Προσωρινά στοιχεία

Η ενδυνάμωση της ιδιωτικής κατανάλωσης αποτυπώνεται και στα ευρήματα της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) του 2022²⁹. Με βάση τα στοιχεία της ΕΟΠ 2022, η μέση ετήσια δαπάνη των νοικοκυριών για αγορές, κατά το 2022, ανήλθε στα 19.204,08 ευρώ (1.600,34 ευρώ το μήνα), καταγράφοντας αύξηση, σε τρέχουσες τιμές, της τάξης του 12,7%, σε σύγκριση με το 2021³⁰. Βέβαια, παρά την σημαντική αύξηση της δαπάνης των νοικοκυριών για αγορές, η οποία τροφοδοτείται από τον πληθωρισμό, η μέση ετήσια δαπάνη των νοικοκυριών εμφανίζεται, το 2022, μειωμένη κατά 24,5%, σε σχέση με το 2008, στοιχείο το οποίο αναδεικνύει τις αρνητικές επιπτώσεις των «πολλαπλών κρίσεων» στο εισόδημα, στην αγοραστική δύναμη, αλλά και στην καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών.

29. Τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα ευρήματα της ΕΟΠ 2022 παρουσιάζονται στο πέμπτο μέρος της Ετήσιας Έκθεσης Ελληνικού Εμπορίου 2023.

30. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2022*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 28 Σεπτεμβρίου 2023.

Με βάση τις εκτιμήσεις του OECD, ο ρυθμός μεγέθυνσης της ιδιωτικής κατανάλωσης αναμένεται να «κανονικοποιηθεί» τα επόμενα χρόνια, προσεγγίζοντας το 3,1%, το 2023, το 1,4%, το 2024 και το 1,6%, το 2025³¹. Η εκτιμώμενη συρρίκνωση της δυναμικής μεγέθυνσης συνδέεται με τις προκλήσεις που εντοπίζονται στο οικονομικό περιβάλλον και συνδέονται: α) με την αυξημένη αβεβαιότητα, β) με την περιοριστική νομισματική πολιτική, η οποία έχει οδηγήσει σε σημαντική αύξηση των επιτοκίων και γ) με τους γεωοικονομικούς κατακερματισμούς, οι οποίοι αναμένεται να προκαλέσουν επιπρόσθετες διαταραχές στις αλυσίδες αξίας. Στη βάση της αβεβαιότητας αυτής, οι πόροι του ΤΑΑ αναμένεται να αποτελέσουν μια κύρια παράμετρο για την υποστήριξη της κατανάλωσης. Παράλληλα, κρίσιμη μεταβλητή για την εξέλιξη της καταναλωτικής δαπάνης είναι η πορεία των τουριστικών εισπράξεων. Το 2023, σύμφωνα με τα δεδομένα του UNWTO World Barometer, οι διεθνείς τουριστικές εισπράξεις προσέγγισαν το 80-95% των προ-πανδημικών επιδόσεων τους³². Σε επίπεδο ελληνικής οικονομίας, οι επιδόσεις του τουρισμού έχουν ήδη φτάσει στα πριν από την πανδημία του COVID-19 επίπεδα, και αναμένεται να επιδράσουν στην εξέλιξη της καταναλωτικής δαπάνης. Επιπρόσθετα, η βελτίωση της απασχόλησης και η αύξηση των μισθών και των συντάξεων αναμένεται να ενισχύσουν την αγοραστική δύναμη, εν μέσω κλιμακωμένων πληθωριστικών πιέσεων.

Σε κάθε περίπτωση, η υποστήριξη των χαμηλότερων εισοδημάτων είναι απαραίτητη, καθώς αυτά αποτελούν τα τμήματα του πληθυσμού που επηρεάζονται αρνητικά από την πληθωριστική κλιμάκωση. Μια έμμεση συνέπεια της κλιμάκωσης αυτής είναι η όξυνση των ανισοτήτων, η οποία αποτυπώνεται στο γεγονός ότι το μερίδιο της δαπάνης για είδη διατροφής και στέγασης των νοικοκυριών του φτωχότερου 20% του πληθυσμού ανέρχεται στο 58,1% των δαπανών των νοικοκυριών, ενώ το αντίστοιχο του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού ανέρχεται στο 25,6%³³. Η αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων, τις οποίες ενεργοποίησε ο COVID-19 αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ιδιωτικής κατανάλωσης. Τα βήματα που γίνονται προς την κατεύθυνση αυτή είναι θετικά και καταγράφουν βελτίωση, σε σχέση με το 2021. Ειδικότερα, το 2022, βελτίωση καταγράφεται στο επίπεδο της οικονομικής ανισότητας, με τον δείκτη Gini να εκτιμάται στο 31,4%, σημειώνοντας μείωση κατά μια ποσοστιαία μονάδα, σε σχέση με το 2021³⁴. Στην ίδια λογική, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας (ή κοινωνικό αποκλεισμό) ανέρχεται στο 26,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, παρουσιάζοντας μείωση κατά δυο ποσοστιαίες μονάδες, συγκριτικά με το 2021³⁵.

31. OECD (2023). *Economic Outlook Note-Greece*. <https://www.oecd.org/economy/greece-economic-snapshot/>

32. UNWTO (2024). *UN Tourism News*. UNWTO World Tourism Organisation, Edition 76, 3 January 2024.

33. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2022*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 28 Σεπτεμβρίου 2023.

34. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Οικονομική Ανισότητα: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, Έτος 2022*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 8 Μαΐου 2023, σ. 2.

35. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Κίνδυνος Φτώχειας: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, Έτος 2022*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 8 Μαΐου 2023, σ.2.

1.2.3. Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στο Λιανικό Εμπόριο την περίοδο 2013-2023

Το λιανικό εμπόριο αποτελεί τον κυριότερο υπό-κλάδο του εμπορίου, με σημαντική συνεισφορά στην ευρωπαϊκή οικονομία. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην αναθεώρηση της βιομηχανικής της πολιτικής, αναγνωρίζει το λιανικό εμπόριο ως ένα από τα 14 οικοσυστήματα για την ανάκαμψη της Ευρωπαϊκής οικονομίας³⁶. Πέρα από τη σημασία του, το λιανικό εμπόριο είναι ένας κλάδος που βρίσκεται εν μέσω των δομικών μετασχηματισμών που έχουν ενεργοποιήσει οι μέγα-τάσεις της διεθνούς οικονομίας. Ο δομικός μετασχηματισμός του λιανικού εμπορίου εδράζεται σε πέντε πυλώνες: 1. την ανθεκτικότητα, 2. την ψηφιοποίηση, 3. τον πράσινο μετασχηματισμό, 4. τις δεξιότητες και 5. τη δίκαιη μετάβαση. Οι πυλώνες αυτοί αναμένεται να προσδιορίσουν την εξέλιξη του κλάδου το επόμενο διάστημα, κατευθύνοντας τον μετασχηματισμό ιδίως των μικρών εμπορικών επιχειρήσεων³⁷. Ο κλάδος του λιανικού εμπορίου (αλλά και του χονδρικού εμπορίου) βρίσκεται αντιμέτωπος με έναν τριπλό μετασχηματισμό: τον ψηφιακό μετασχηματισμό, τον πράσινο μετασχηματισμό και τον μετασχηματισμό αναφορικά με τις δεξιότητες των απασχολούμενων στον κλάδο. Πιο συγκεκριμένα:

α) Ψηφιακός μετασχηματισμός: οι ψηφιακές συναλλαγές καθίστανται σε κανονικότητα στον κλάδο, με το μερίδιο του ηλεκτρονικού εμπορίου να αναμένεται να αυξηθεί από το 15% στο 30%, το 2030. Παράλληλα, το 40-50% των εργασιών στον κλάδο πραγματοποιείται μέσω της αυτοματοποίησης, ενώ τόσο τα advance analytics όσο και η Τεχνητή Νοημοσύνη (Artificial Intelligence-AI) αναμένεται να υποστηρίξουν τις εμπορικές επιχειρήσεις και να αυξήσουν την παραγόμενη αξία τους.

β) Πράσινος μετασχηματισμός: Οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μείωση της εκπομπής CO₂ κατά 55% το 2030, σε σχέση με το 1990, αναμένεται να επηρεάσουν τη λειτουργία του κλάδου του εμπορίου, αφού το 40% των εκπομπών CO₂ προέρχεται είτε άμεσα, είτε έμμεσα από το λιανικό και το χονδρικό εμπόριο. Η προσαρμογή των εμπορικών επιχειρήσεων στα δεδομένα της βιωσιμότητας (sustainability) αναμένεται να επηρεάσει συνολικά το οικοσύστημα του retailing.

γ) Δεξιότητες και ταλέντα: Ο κλάδος του λιανικού και του χονδρικού εμπορίου απασχολεί, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, περίπου 26 εκατομμύρια άτομα (ήτοι το 13% του εργατικού δυναμικού). Η διείσδυση της αυτοματοποίησης αναμένεται να αυξήσει την παραγωγικότητα των απασχολούμενων, ενώ η ανάγκη για αναλυτικές, ψηφιακές και πράσινες δεξιότητες θα εντείνει τη σημασία της αναβάθμισης των δεξιοτήτων (up-skilling) και της επανακατάρτισης (re-skilling) των απασχολούμενων στο λιανικό εμπόριο.

36. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_en

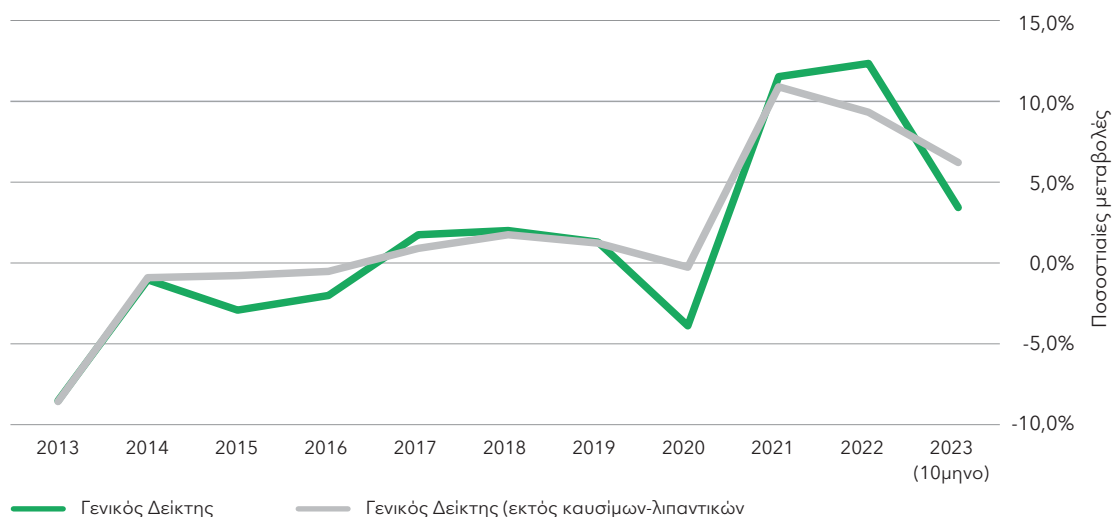
37. European Commission (2018). *Commission Guide: Facing the future, practical guide for fostering the revitalization and modernization of the small retail sector*. Luxembourg, Publications Office of the European Union.

Σε επίπεδο ελληνικής οικονομίας, το λιανικό εμπόριο έχει σημαντική συνεισφορά στην ΑΠΑ, αλλά και στην απασχόληση. Παρά τις «πολλαπλές κρίσεις», το λιανικό εμπόριο έχει σημαντικό αποτύπωμα σε βασικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας, όπως ο αριθμός των επιχειρήσεων και η απασχόληση. Εντός του 2022, στο λιανικό εμπόριο απασχολήθηκαν 496.636 άτομα, δηλαδή το 12% των εργαζομένων της οικονομίας. Ο τριπλός μετασχηματισμός, το οποίο περιγράψαμε πιο πάνω, αναμένεται να ωθήσει τον κλάδο σε μια συνολική μετάβαση, μετά από μια περίοδο πολλαπλών ασυνεχειών στην οικονομική δραστηριότητα. Έτσι, στο πλαίσιο των παραπάνω διαπιστώσεων, η παρακολούθηση των κυριότερων οικονομικών μεγεθών του λιανικού εμπορίου είναι αναγκαία για την ευρύτερη κατανόηση της οικονομικής δραστηριότητας. Ο Γενικός Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) αποτελεί μια μεταβλητή, η οποία μας δίνει τη δυνατότητα κατανόησης των βραχυπρόθεσμων διακυμάνσεων της οικονομικής δραστηριότητας του κλάδου, ενώ παράλληλα μας βοηθά να χαρτογραφήσουμε τους μετασχηματισμούς του κλάδου σε μικροοικονομικό, αλλά και οργανωτικό επίπεδο.

Ειδικότερα, όπως παρουσιάζει και το διάγραμμα 1.6, ο κλάδος του λιανικού εμπορίου φαίνεται ότι αφήνει πίσω του τις αρνητικές επιπτώσεις της περιόδου της πανδημίας του COVID-19, όταν ο ΔΚΕ είχε καταγράψει μείωση της τάξης του -3,9% (2019-2020). Στη συνέχεια, καταγράφει δύο συναπτά έτη σημαντικής μεγέθυνσης. Ειδικότερα, η μεγέθυνση προσέγγισε, το 2021, το 11,5% και το 2022, το 12,3%. Μάλιστα, ο ρυθμός μεγέθυνσης, αν και σημαντικά μειωμένος, συνεχίζεται και κατά το πρώτο 10μηνο του 2023, προσεγγίζοντας το 3,4%. Αναμφίβολα, η διεύρυνση του ΔΚΕ οφείλεται στη σημαντική πληθωριστική κλιμάκωση που εμφανίστηκε μετά την πανδημία του COVID-19. Όμως, σε κάθε περίπτωση, η δυναμική της μεγέθυνσης που καταγράφεται την τελευταία τριετία επιτρέπει στον δείκτη να φθάσει στο 88,8% των επιδόσεων του 2009, δηλαδή πριν την απαρχή της ελληνικής εκδοχής των «πολυκρίσεων». Η έστω και οριακή διατήρηση της δυναμικής του ΔΚΕ, εντός του 2023, μοιάζει να οφείλεται σε τρεις παράγοντες: α) στη στήριξη των νοικοκυριών για την αντιμετώπιση των ανα-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.6

Εξέλιξη (%) ΔΚΕ με και χωρίς καύσιμα και λιπαντικά

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΣΕ

τιμήσεων σε βασικά είδη κατανάλωσης (βλ. τρόφιμα), β) στη σημαντική μεγέθυνση των τουριστικών εισπράξεων, η οποία αύξησε την εξωτερική ζήτηση και τις πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις, σε κλάδους όπως το λιανικό εμπόριο και γ) στην εισροή των ευρωπαϊκών πόρων, και συγκεκριμένα των πόρων του ΤΑΑ, εισροή η οποία, μέχρι στιγμής, ανέρχεται στα 12,8 δισ. ευρώ. Βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διεύρυνση του ΔΚΕ είναι σε μεγάλο βαθμό τεχνητή, καθώς, λόγω της έντονης πληθωριστικής κλιμάκωσης, ο κύκλος εργασιών στο λιανικό εμπόριο καταγράφει μια, σε μεγάλο βαθμό, ονομαστική μεγέθυνση. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι, ενώ στο πρώτο 10μηνο του 2023 ο ΔΚΕ εμφανίζει μεγέθυνση της τάξης του 3,4%, ο Δείκτης Όγκου (ΔΟ) καταγράφει, την ίδια περίοδο, μείωση που προσεγγίζει το -3,8%.

Σε κάθε περίπτωση, η δυναμική της μεγέθυνσης του ΔΚΕ δεν κατανέμεται οριζόντια σε όλες τις κατηγορίες του λιανικού εμπορίου. Με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα, ο κλάδος του λιανικού εμπορίου περιλαμβάνει τρεις διαφορετικές ομάδες υποκλάδων, με τον καθένα να έχει τη δική του ταχύτητα. Η πρώτη είναι η ομάδα που παρουσιάζει υψηλή δυναμική. Η ομάδα αυτή συνδέεται με το τρόφιμο (βλ. «Super Markets», «Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός»). Η δεύτερη ομάδα, που είναι η πολυπληθέστερη, κινείται μεταξύ στασιμότητας («Πολυκαταστήματα», «Φαρμακευτικά - Καλλυντικά», «Ένδυση - Υπόδηση», «Επιπλα - Ηλεκτρικά είδη - Οικιακός εξοπλισμός») και οριακής μείωσης («Βιβλία - Χαρτικά - Λοιπά είδη»). Η τελευταία ομάδα είναι αυτή που παρουσιάζει απομείωση της δυναμικής της («Καύσιμα και λιπαντικά αυτοκινήτων» και «Πωλήσεις εκτός καταστημάτων»), με τις «Πωλήσεις εκτός καταστημάτων» να παρουσιάζουν την ίδια πτώση που παρατηρήθηκε ήδη από το 2022, και τα «Καύσιμα και λιπαντικά αυτοκινήτων» να συρρικνώνονται, μετά από ένα έτος σημαντικής μεγέθυνσης (2021-2022: 28,2%). Σε κάθε περίπτωση, όπως υπονοήθηκε και πιο πάνω, οι «πολυκρίσεις» συνεχίζουν να μην επιτρέπουν στον κλάδο να ανακτήσει τις αλυσιδωτές σωρευτικές του απώλειες, οι οποίες καταγράφηκαν μετά το 2010.

Η συνέχιση της ανάπτυξης του ΔΚΕ αποτελεί μια σημαντική πρόκληση, σε επίπεδο κλάδου, δεδομένων των δυσκολιών που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία τόσο από το εξωτερικό (τιμές ενέργειας, γεωπολιτικοί κατακερματισμοί, ύφεση της κινεζικής οικονομίας κ.α.) όσο και από το εσωτερικό (βλ. πλημμύρες και δασικές πυρκαγιές) περιβάλλον. Επιπρόσθετα, οι υψηλές τιμές στα τρόφιμα απορροφούν ένα μεγάλο ποσοστό της καταναλωτικής δαπάνης (20,9%) σε είδη διατροφής, με αποτέλεσμα να συμπιέζουν άλλες κατηγορίες αγαθών (π.χ. διαρκή αγαθά, είδη ένδυσης και υπόδησης). Στη βάση αυτή, η εκτίμηση που καταγράφηκε στην *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου 2022* φαίνεται να παγιώνεται, καθώς το οικονομικό/επιχειρηματικό περιβάλλον κληροδοτεί ένα βραδύ, αλλά στέρεο μετασχηματισμό, ο οποίος ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά τις επιδόσεις των εμπορικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε παραδοσιακούς κλάδους, οι οποίοι εμπορεύονται αγαθά ελαστικής ζήτησης.

Ο ΔΚΕ ανά κατηγορία

Η ελληνική εκδοχή των «πολυκρίσεων» που ξεκίνησε με την κρίση χρέους και συνεχίστηκε με την κρίση της πανδημίας και την κρίση ενέργειας επιτάχυνε, και συνεχίζει να επιταχύνει, δομικούς μετασχηματισμούς στον κλάδο του λιανικού εμπορίου. Μια βασική διάσταση των μετασχηματισμών αυτών είναι ο δεισμός μεγέθους -ο οποίος

φαίνεται να είναι διακλαδικός- ενώ μια δεύτερη διάσταση είναι ο δεισμός σε επίπεδο κλάδου, ο οποίος συνιστά απότοκο των κρίσεων. Για παράδειγμα, οι κατηγορίες των «Πωλήσεων εκτός καταστημάτων» και των «Βιβλίων - Χαρτικών - Λοιπών ειδών» κατέγραψαν σημαντική μεγέθυνση κατά την περίοδο της πανδημίας, λόγω της δυνατότητας απομακρυσμένων πωλήσεων, αλλά και των προϊόντων/υπηρεσιών που προσέφεραν (βλ. ηλεκτρονικοί υπολογιστές, tablets κ.α.). Στην ίδια λογική, η ενεργειακή κρίση - που επιταχύνθηκε από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία - και οι ανατιμήσεις των ειδών διατροφής έχουν μεταφέρει ένα μεγάλο μέρος της καταναλωτικής δαπάνης στα καταστήματα τροφίμων. Ειδικότερα, όπως θα διαφανεί και παρακάτω, ο πληθωρισμός αυξάνει τα έσοδα των super-markets, ενώ μειώνει τα έσοδα των άλλων κατηγοριών του λιανικού εμπορίου. Αυτό συμβαίνει διότι οι καταναλωτές, για να ανταποκριθούν στις πληθωριστικές πιέσεις, εμπλέκονται, όπως δείχνουν σχετικές ερευνητικές εργασίες, σε μια σειρά μορφών εξομάλυνσης της καταναλωτικής δαπάνης³⁸.

Στην ανάλυση που ακολουθεί, επιχειρείται η σκιαγράφηση των ιδιομορφιών του κλάδου του λιανικού εμπορίου, με την έμφαση να δίνεται στην περίοδο 2020-2023, λόγω των πολλαπλών κρίσεων, τις οποίες ενεργοποίησε η πανδημία του COVID-19. Όπως και στις προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις, η προσέγγιση που ακολουθείται είναι της συγκριτικής ανάλυσης (comparative analysis), η οποία προσεγγίζει τα φαινόμενα, συστηματοποιεί τις ομοιότητες και τις σχετικές διαφορές και στο τέλος αναδεικνύει τις συσχετίσεις. Η συγκεκριμένη μέθοδος είναι χρήσιμη, καθώς μπορεί να συμβάλει στη χαρτογράφηση της κινούμενης εικόνας του λιανικού εμπορίου, όπως αυτή έχει προκύψει μετά την πανδημική κρίση του COVID-19. Στο επίπεδο αυτό, και ακολουθώντας την προσέγγιση που έχει υιοθετηθεί στις προηγούμενες εκδόσεις των ετήσιων εκθέσεων, θα πραγματοποιηθεί συγκριτική αποτίμηση του κύκλου εργασιών των μεγάλων καταστημάτων τροφίμων (super-markets) και των εξειδικευμένων καταστημάτων τροφίμων - ποτών - καπνού, του ΔΚΕ με τον επιμέρους ΔΚΕ των πολυκαταστημάτων, των καταστημάτων ένδυσης και υπόδησης, καθώς και με τον δείκτη καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων, φαρμακευτικών-καλλυντικών, επίπλων, ηλεκτρικών ειδών και οικιακού εξοπλισμού, βιβλίων-χαρτικών και λοιπών ειδών, όπως και με τον δείκτη των πωλήσεων εκτός καταστημάτων.

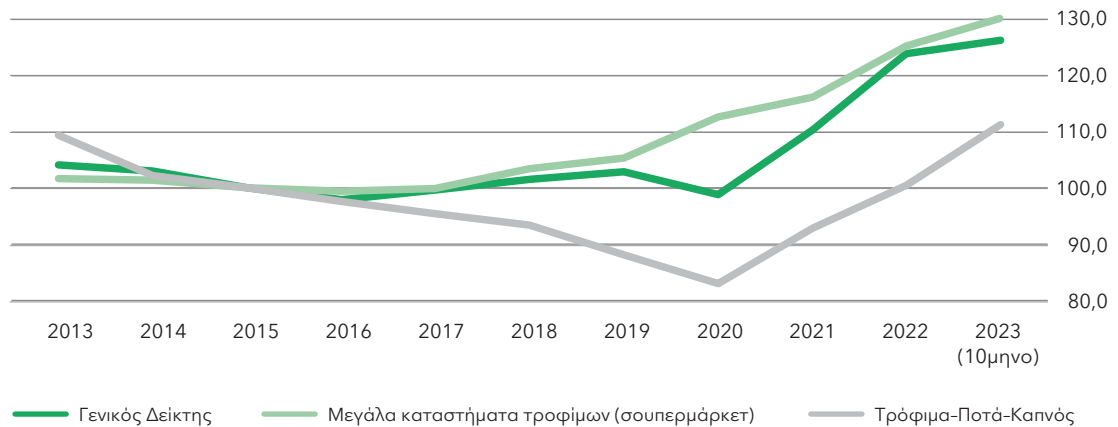
Το λιανικό εμπόριο τροφίμων (food-retailing) συνιστά ίσως την κυριότερη κατηγορία του κλάδου του λιανικού εμπορίου. Μια βασική διαπίστωση για τη συγκεκριμένη κατηγορία είναι οι βίαιες ανισότητες μεταξύ των μεγάλων (super-markets) και των μικρών καταστημάτων τροφίμων. Όπως διαφαίνεται στο διάγραμμα 1.7, τα super-markets αποτελούν μια κατηγορία που παρουσιάζει μια σταθερή μεγέθυνση, μετά το 2017 (2016-2017: 0,4%, 2017-2018: 3,5%, 2018-2019: 1,8%, 2019-2020: 7%, 2020-2021: 3,1%, 2021-2022: 7,8% και πρώτο 10μηνο του 2023: 7,4%). Η δυναμική της μεγέθυνσης των μεγάλων καταστημάτων τροφίμων αποτυπώνεται στο γεγονός ότι η συγκεκριμένη κατηγορία, σε αντίθεση με τον Γενικό Δείκτη, καταγράφει θετικές σωρευτικές επιδόσεις 4,4%, το διάστημα 2011-2022.

38. M. Dekimpe and H.J. van Heerde (2023). Retailing in times of soaring inflation: What we know, what we don't know, and a research agenda. *Journal of Retailing*, 99 (3): 322-336.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.7

Εξέλιξη Γενικού ΔΚΕ σε σχέση με το Δείκτη μεγάλων καταστημάτων & καταστημάτων τροφίμων – ποτών – καπνού (2015 = 100,0)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΣΕ

Τα μικρότερα καταστήματα τροφίμων, μετά από μια «υφεσιακή» πορεία, που ξεκίνησε το 2013 και έφθασε στο χαμηλότερο σημείο της την περίοδο του COVID-19 (2019-2020: -5,8%), παρουσιάζουν την τελευταία τριετία μια δυναμική μεγέθυνσης (2020-2021: 11,9%, 2021-2022: 8,1% και 11,7%, κατά το πρώτο 10μηνο του 2023), η οποία τροφοδοτείται και από την κλιμάκωση του πληθωρισμού τροφίμων. Παρά τη σημαντική μεγέθυνση, η συγκεκριμένη κατηγορία παρουσιάζει δυσκολίες στο να απομειώσει τις σωρευτικές απώλειες της περιόδου 2011-2022, οι οποίες ανέρχονται στο -20,9%. Επίσης, παρά τη μεγέθυνση που καταγράφουν τα εξειδικευμένα καταστήματα τροφίμων, παραμένουν, το πρώτο 10μηνο του 2023, χαμηλότερα από τις επιδόσεις του Γενικού Δείκτη. Από την άλλη πλευρά, τα super-markets παρουσιάζουν καλύτερες επιδόσεις από τον Γενικό Δείκτη, στοιχείο το οποίο επιβεβαιώνει την παγίωση του δυισμού μεταξύ των μεγάλων και των μικρότερων καταστημάτων τροφίμων. Η παγίωση του δυισμού μεγέθους, που καταγράφεται με συστηματικό τρόπο στις τελευταίες εκδόσεις των ετήσιων εκθέσεων, συνιστά έναν μηχανισμό που διευρύνει την ανισότητα μεταξύ των δύο κατηγοριών. Η διάνοιξη της διαφοράς μεταξύ των super-markets -και των εξειδικευμένων καταστημάτων τροφίμων αναμένεται, μεσοπρόθεσμα, να συρρικνώσει ακόμα περισσότερο τα μικρότερα καταστήματα³⁹. Μια σημαντική παράμετρος μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των μικρότερων μονάδων στο λιανικό εμπόριο τροφίμων είναι η ανάπτυξη της συνεργατικής κουλτούρας, η οποία δύναται να συμβάλει στην αντιμετώπιση του ανταγωνισμού που φαίνεται ότι προκύπτει από το μέγεθος.

Η δυναμική των super-markets αποτυπώνεται στο γεγονός ότι τα είδη διατροφής και τα οινόπνευματώδη ποτά αποτελούν το πλέον δυναμικό καταναλωτικό προϊόν, απορροφώντας ένα από τα πέντε ευρώ (20,9%) των μηνιαίων αγορών για αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών. Οι κατηγορίες των τροφίμων που παρουσιάζουν αύξηση της μέσης μηνιαίας δαπάνης, μεταξύ 2021-2022, είναι το «κρέας» (11,1%), τα «λαχανικά»

39. <https://www.supermarketnews.com/retail-financial/some-small-food-retailers-find-less-importance-groceries>

(10%) και τα «λοιπά είδη διατροφής» (9,9%). Βέβαια, η αύξηση αυτή είναι, σε μεγάλο βαθμό, απότοκο της πληθωριστικής κλιμάκωσης. Είναι χαρακτηριστικό ότι, για το διάστημα Νοέμβριος 2022 – Νοέμβριος 2023, οι συγκεκριμένες κατηγορίες τροφίμων καταγράφουν σημαντικές ανατιμήσεις («Κρέας» 8,1%, «Λαχανικά» 10,8% και «Λοιπά τρόφιμα» 7,7%)⁴⁰. Το μέγεθος των super-markets τους δίνει τη δυνατότητα να εκμεταλλευτούν τις οικονομίες κλίμακας, τις οποίες προσφέρει τόσο η ψηφιοποίηση όσο και η συνεργασία με πλατφόρμες διαμοιρασμού και δικτύων διανομής προϊόντων που επιτάχυνε η πανδημία του COVID-19. Η μεγέθυνση του ηλεκτρονικού εμπορίου φαίνεται ότι ευνοεί τα super-markets, καθώς το 19% των ατόμων που έκανε ηλεκτρονικές αγορές αγόρασε τρόφιμα (ή ποτά) από super-markets⁴¹. Με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα, οι παρεμβάσεις του «καλαθιού του νοικοκυριού» και του food-pass συνέβαλαν στη διατήρηση της δυναμικής των super-markets. Βέβαια, λόγω της ακρίβειας και των σχετικών παρεμβάσεων για την αντιμετώπισή της –όπως η απόφαση 92568/10-10-2023 για τη «Μόνιμη μείωση τιμής»– οποιοσδήποτε εκτιμήσεις για την εξέλιξη των πωλήσεων στο οικοσύστημα των super-markets δεν δύναται να είναι ασφαλείς. Τα μικρότερα καταστήματα τροφίμων, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, επιχειρούν να ανακτήσουν τις σημαντικές απώλειες, τις οποίες έχουν καταγράψει κατά τη διάρκεια της «κρίσης χρέους» και της πανδημικής κρίσης (2013-2020: -22,7%). Παράλληλα, μια πηγή αστάθειας των πωλήσεων των μικρότερων καταστημάτων τροφίμων προέρχεται από τη μείωση της ζήτησης τσιγάρων, με το 71,3% του πληθυσμού ηλικίας άνω των 16 ετών να μην έχει καπνίσει καθόλου κατά το τελευταίο έτος. Βέβαια, το 2022, η μηνιαία καταναλωτική δαπάνη για την αγορά τσιγάρων καταγράφει αύξηση της τάξης του 2,5%, σε σχέση με το 2021⁴². Όμως, όπως θα παρουσιαστεί στην ενότητα του ΔΟ, σε αντίθεση με τα super-markets, τα μικρότερα καταστήματα τροφίμων καταγράφουν θετική μεταβολή στο ΔΟ, κατά το πρώτο 10μηνο του 2023 (1,4%).

Τα πολυκαταστήματα μεγεθύνονται την τελευταία τριετία (2020-2021: 1,2%, 2021-2022: 7,6% και πρώτο 10μηνο 2023: 5%). Η συρρίκνωση της δυναμικής της μεγέθυνσης, κατά το πρώτο 10μηνο του 2023, δεν επιτρέπει στη συγκεκριμένη κατηγορία να απομειώσει τις σωρευτικές απώλειες που έχει καταγράψει κατά την περίοδο των «πολλαπλών» κρίσεων. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, τα πολυκαταστήματα παραμένουν η κατηγορία με τις ισχυρότερες απώλειες, την περίοδο 2011-2022 (-38,3%). Τα πολυκαταστήματα δέχθηκαν εξαιρετικά ισχυρή πίεση στα πρώτα έτη της δημοσιονομικής κρίσης, ως συνέπεια της συρρίκνωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι απώλειες, κατά το διάστημα 2012-2013, ανήλθαν στο -13,4%, ενώ, κατά τη διετία της πανδημίας, οι απώλειες ανήλθαν σε -12,4% (2018-2019) και -8,9% (2019-2020) αντίστοιχα. Οι θετικές επιδόσεις, όσον αφορά το πρώτο 10μηνο του 2023, διακόπτουν την καθοδική πορεία της προηγούμενης περιόδου, αλλά δεν φαίνεται να υποστηρίζουν (ακόμα) μια δομική αναδιάρθρωση της κατηγορίας.

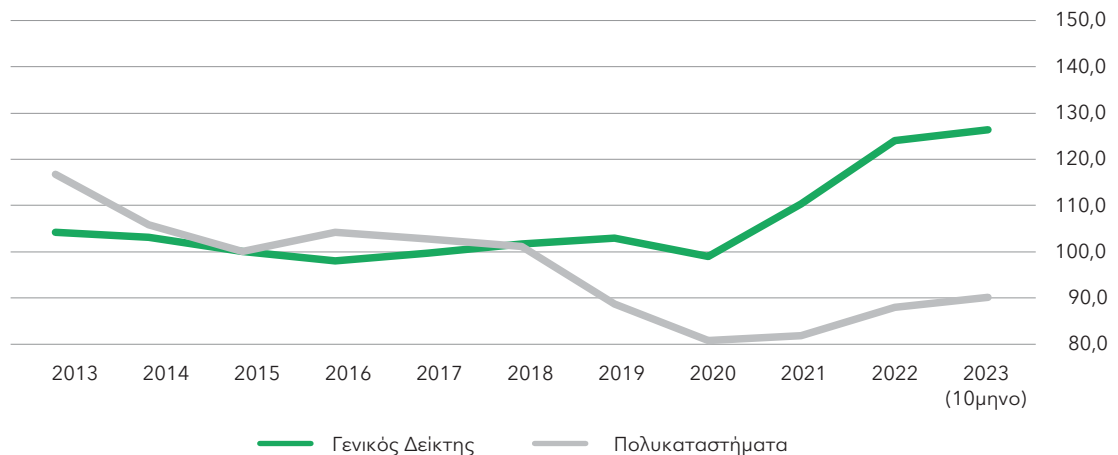
40. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Δείκτης Τιμών Καταναλωτή: Νοέμβριος 2023, ετήσιος πληθωρισμός 3,0%*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 8 Δεκεμβρίου 2023, σ. 8.

41. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Έρευνα χρήσης τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας από τα νοικοκυριά και τα άτομα: Έτος 2023*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 11 Δεκεμβρίου 2023, σ. 6.

42. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2022*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 28 Σεπτεμβρίου 2023, σ. 8.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.8

Εξέλιξη Γενικού ΔΚΕ με δείκτη Πολυκαταστημάτων (2015=100,0)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

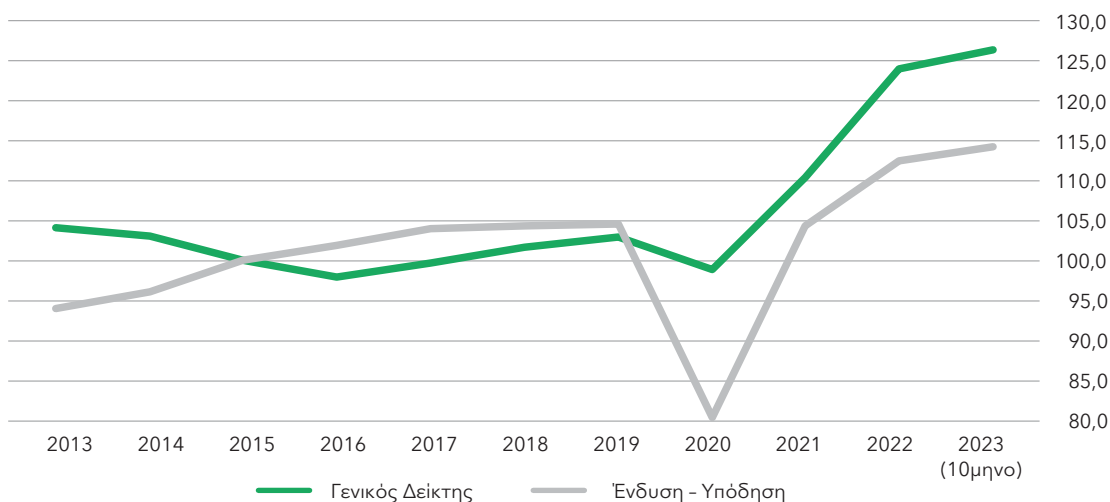
Τα «εξωγενή σοκ», αλλά και ο πολλαπλός ανταγωνισμός που δέχονται τα πολυκαταστήματα από το ηλεκτρονικό εμπόριο, τα malls και τα super-markets φαίνεται πως επηρεάζουν, σε σημαντικό βαθμό, τις πωλήσεις τους. Η απόσταση της επίδοσης του ΔΚΕ της συγκεκριμένης κατηγορίας, συγκριτικά με τον Γενικό Δείκτη, υποδεικνύει την πίεση της τελευταίας δεκαετίας, η οποία ενδέχεται να επιταχύνει μια διαδικασία συγκεντροποίησης.

Η «Ένδυση - Υπόδηση» αποτελεί μια παραδοσιακή κατηγορία του λιανικού εμπορίου με σημαντικό αποτύπωμα, καθώς περιλαμβάνει έναν μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και απασχολούμενων. Τα μέτρα «κοινωνικής αποστασιοποίησης» και οι προβληματικοί τρόποι αντιμετώπισής της -όπως το click-away και το click-in-shop- συνδέθηκαν με τις κακές επιδόσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας, κατά το διάστημα 2019-2020 (-23,1%). Η επανεκκίνηση της αγοράς -μετά την άρση των μέτρων «κοινωνικής αποστασιοποίησης»- σχετίστηκε με μια σημαντική ανάκτηση των επιδόσεων της κατηγορίας, η οποία καταγράφηκε επί δύο συναπτά έτη (2020-2021: 29,7%) και (2021-2022: 7,8%). Η διετής αυτή ανάκτηση έδωσε τη δυνατότητα, στη συγκεκριμένη κατηγορία, να απομειώσσει τις σωρευτικές απώλειες της περιόδου 2011-2022, οι οποίες προσεγγίζουν το -6,7%. Η πορεία της διεύρυνσης αποτυπώνεται και στις επιδόσεις του πρώτου 10μηνου του 2023, όπου καταγράφεται μεγέθυνση που προσεγγίζει το 7%. Βέβαια, η μεγέθυνση αυτή αντανακλά (σε μεγάλο βαθμό) τις επιδράσεις της πληθωριστικής κλιμάκωσης, η οποία αποτυπώνεται στον ΔΟ, αλλά και στο γεγονός της οριακής μείωσης της συμμετοχής των ειδών ένδυσης και υπόδησης στην ποσοστιαία κατανομή των μηνιαίων δαπανών για αγαθά και υπηρεσίες. Σύμφωνα με τα δεδομένα της ΕΟΠ, το μερίδιο των ειδών ένδυσης και υπόδησης μειώνεται από το 5%, το 2021, στο 4,8%, το 2022⁴³. Σε επίπεδο καταναλωτικής δαπάνης, η πίεση που έχει δεχθεί η συγκεκριμένη κατηγορία αποκρυσταλλώνεται στο στοιχείο πως έχει απωλέσει το 55,7% του

43. ΕΛΣΤΑΤ (2023). Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2022. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 28 Σεπτεμβρίου 2023, σ. 2.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.9

Εξέλιξη Γενικού ΔΚΕ σε σχέση με το Δείκτη ένδυσης και υπόδησης (2015 = 100,0)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

μεγέθους της, το διάστημα 2008-2022. Η συρρίκνωση της συγκεκριμένης κατηγορίας, αλλά και το γεγονός ότι είναι ευεπίφορη στους πολύ-μετασχηματισμούς που επιταχύνονται μετά την πανδημική κρίση, υποδεικνύει τη μεταλλαγή της κατηγορίας, η οποία αναμένεται το επόμενο διάστημα.

Η κατηγορία της «ένδυσης-υπόδησης» καλείται να πετύχει την προσαρμογή της στις απαιτήσεις της λεγόμενης «δίδυμης μετάβασης». Η πανδημία του COVID-19 προκάλεσε μια ιδιαίτερα ισχυρή (και ασχημάτιστη) μετάβαση στο ηλεκτρονικό εμπόριο (e-commerce), η οποία, όπως φαίνεται με τα μέχρι τώρα δεδομένα, επηρέασε ιδιαίτερα τη ζήτηση των προϊόντων ένδυσης και υπόδησης. Άλλωστε, σύμφωνα με την έρευνα της Eurocommerce και της McKinsey, τα είδη ένδυσης και υπόδησης εντάσσονται στις τρεις βασικές κατηγορίες προϊόντων, στις οποίες έχει διεισδύσει το ηλεκτρονικό εμπόριο. Επιπρόσθετα, στην ίδια έρευνα, σημειώνεται ότι αναμένεται αύξηση των ηλεκτρονικών πωλήσεων κατά 27 ποσοστιαίες μονάδες, μέχρι το 2030, στα είδη μόδας⁴⁴.

Σε επίπεδο ελληνικής αγοράς, είναι χαρακτηριστικό ότι, από τα άτομα που αγόρασαν (ή παρήγγειλαν) μέσω διαδικτύου φυσικά προϊόντα, το πρώτο τρίμηνο του 2023, το 73,6% αγόρασε είδη ένδυσης, είδη υπόδησης και σχετικά παρελκόμενα (τσάντες, κοσμήματα κ.α.)⁴⁵. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύει τη δυναμική των ηλεκτρονικών πωλήσεων τόσο για τα προϊόντα ένδυσης και υπόδησης, όσο και γενικότερα. Άλλωστε, το πρώτο τρίμηνο του 2023, το 55,3% του πληθυσμού που έχει χρησιμοποιήσει, έστω και μια φορά το διαδίκτυο, πραγματοποίησε κάποια ηλεκτρονική αγορά. Το ποσοστό αυτό είναι κατά 4% υψηλότερο, σε σχέση με το 2022, και 104,8% υψηλότερο, σε σύ-

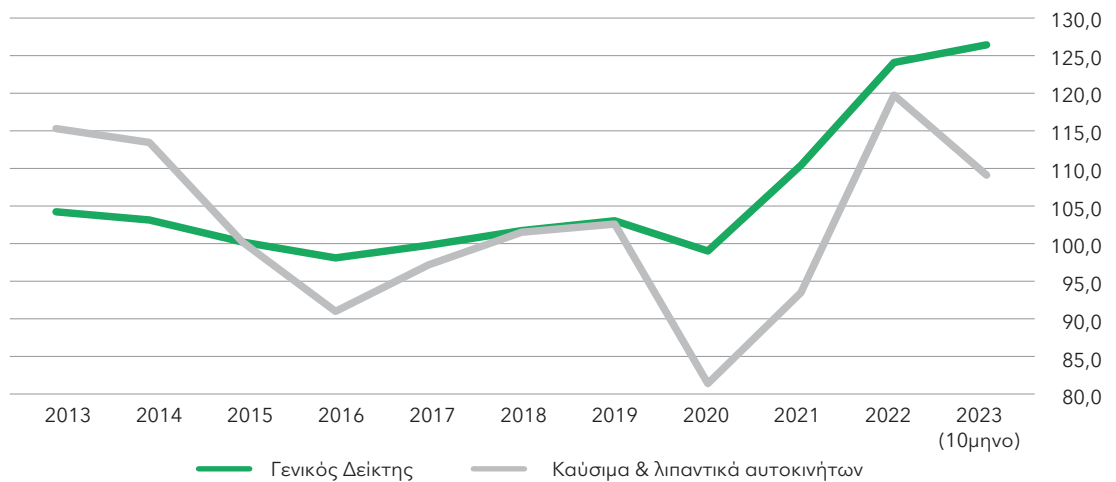
44. McKinsey and Eurocommerce (2023). *Transforming the EU Retail and Wholesale Sector*. McKinsey and Company and Eurocommerce, σ. 35.

45. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Έρευνα χρήσης τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας από τα νοικοκυριά και τα άτομα: Έτος 2023*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 11 Δεκεμβρίου 2023, σ. 6.

γκριση με το 2013⁴⁶. Όμως, όπως σχολιάστηκε και στην ετήσια έκθεση του 2022, η δημιουργία (και η λειτουργία) ηλεκτρονικού καταστήματος αποτελεί μια από τις πολλαπλές εκφάνσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός του λιανικού εμπορίου είναι κατά πολύ ευρύτερος, αφού η επένδυση στο διαδίκτυο πραγμάτων (IoTs) και στην τεχνητή νοημοσύνη (AI) μπορεί να υποστηρίξει την κατηγορία της ένδυσης - υπόδησης να μεταβεί σε μια πραγματικά πολυκαναλική (Omnichannel) λειτουργία, η οποία θα εγγυάται μια προσωποποιημένη καταναλωτική εμπειρία. Παράλληλα, η αξιοποίηση των δεδομένων (advanced-analytics) δύναται να δώσει τη δυνατότητα στα φυσικά καταστήματα της ένδυσης και της υπόδησης να τιμολογήσουν με μεγαλύτερη ακρίβεια, να προχωρήσουν σε προσωποποιημένες προωθητικές ενέργειες και, εν τέλει, να μετασχηματίσουν την σχέση τους με τον καταναλωτή.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.10

Εξέλιξη Γενικού ΔΚΕ σε σχέση με το Δείκτη καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων (2015 = 100,0)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Ενεξοργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

Παράλληλα, μια σημαντική παράμετρος, η οποία αναμένεται να επιδράσει στη λειτουργία της συγκεκριμένης κατηγορίας, είναι η επένδυση στη βιωσιμότητα (sustainability). Ειδικότερα, η βιομηχανία της μόδας φαίνεται ότι θα είναι αυτή που θα επηρεαστεί περισσότερο από τη λεγόμενη 'βιώσιμη μετάβαση'. Η λεγόμενη 'γρήγορη μόδα' (fast-fashion) συνεπάγεται ένα ιδιαίτερα έντονο περιβαλλοντικό και κοινωνικό κόστος. Με βάση σχετικές έρευνες, το αποτύπωμά της σε όρους ρύπανσης, σπατάλης υδάτινων πόρων, εκπομπών CO₂, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και φυλετικών ανισοτήτων επιδεινώνεται⁴⁷. Στη βάση αυτή, η μετάβαση στη λεγόμενη 'βιώσιμη μόδα' φαίνεται αναπόφευκτη. Μάλιστα, η μετάβαση αυτή προωθείται μέσα από μια σειρά θεσμικών παρεμβάσεων. Για παράδειγμα, η νέα συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία βιώσιμων προϊόντων αναμένεται να επηρεάσει τη βιομηχανία της μόδας και, τελικά,

46. ΕΛΣΤΑΤ (2023). Έρευνα χρήσης τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας από τα νοικοκυριά και τα άτομα: Έτος 2023. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 11 Δεκεμβρίου 2023, σ. 6.

47. <https://www.genevaenvironmentnetwork.org/resources/updates/sustainable-fashion/>. Για τη σύνδεση της μόδας με τη βιωσιμότητα, βλ. το ειδικό θέμα της έκθεσης.

τις εμπορικές επιχειρήσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας⁴⁸. Έτσι, το οικοσύστημα των εμπορικών επιχειρήσεων που περιστρέφεται γύρω από τα είδη της ένδυσης και της υπόδησης θα πρέπει να επιτύχει τη βιώσιμη μετάβασή του εν μέσω της πίεσης που ασκείται στο πλαίσιο των μέγα-τάσεων (mega-trends), τις οποίες περιγράψαμε στις προηγούμενες ενότητες.

Η κατηγορία των «Καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων» είναι μια από τις σημαντικότερες του κλάδου του λιανικού εμπορίου και επηρεάζει τις συνολικές επιδόσεις του. Η συγκεκριμένη κατηγορία, μετά το ιδιαίτερα προβληματικό έτος της πανδημίας, όπου έχασε το 1/5 των επιδόσεων της (2019-2020: -20,7%), κατέγραψε δύο έτη σημαντικής μεγέθυνσης (2020-2021: 14,9% και 2021-2022: 28,2%), τα οποία της επέτρεψαν να προσεγγίσει τουλάχιστον ονομαστικά τις επιδόσεις που είχε παρουσιάσει πριν το 2013. Βέβαια, η εικόνα του ΔΟ δείχνει ότι μεγέθυνση αυτή είναι, σε μεγάλο βαθμό, αποτέλεσμα της πληθωριστικής κλιμάκωσης, καθώς, το 2022, η αύξηση του ΔTK στην ομάδα των μεταφορών προσέγγισε το 9% (Δεκέμβριο 2022, σε σύγκριση με Δεκέμβριο 2021)⁴⁹. Αναμφίβολα, η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία προκάλεσε μια αστάθεια στις διεθνείς τιμές πετρελαίου και φυσικού αερίου, με αποτέλεσμα η μεγέθυνση της κατηγορίας να είναι, σε μεγάλο βαθμό, τεχνητή, εξαιτίας των ανατιμήσεων των τιμών ενέργειας. Όμως, παρά τη μεγέθυνση των ετών 2021 και 2022, η κατηγορία των «Καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων» δεν έχει καταφέρει να απομειώσει τις σημαντικές απώλειες της περιόδου 2011-2022 (-20,9%). Η «κανονικοποίηση» των διεθνών τιμών ενέργειας, το πρώτο 10μηνο του 2023, επηρεάζει τις επιδόσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας, η οποία παρουσιάζει συρρίκνωση της τάξης του -8,4%. Μάλιστα, η περαιτέρω ομαλοποίηση των διεθνών τιμών ενέργειας αναμένεται να περιορίσει τις διακυμάνσεις (upside-down) της κατηγορίας, το 2024. Βέβαια, ο γεωοικονομικός κατακερματισμός, η πιθανή εντατικοποίηση της αναστροφής της οικονομικής ενοποίησης (disintegration), ο επαναπατρισμός οικονομικών δραστηριοτήτων (reshoring) και η ανακατεύθυνση των ροών εμπορίου και κεφαλαίων σε, γεωπολιτικά, φιλικές χώρες (friend-shoring) αποτελούν παράγοντες αβεβαιότητας, οι οποίοι είναι πιθανό να επηρεάσουν τις επιδόσεις της⁵⁰.

Η κατηγορία των «Φαρμακευτικών - Καλλυντικών» εξακολουθεί να καταγράφει, για πέμπτο συνεχές έτος, μεγέθυνση (2018-2019: 1,8%, 2019-2020: 18,2%, 2020-2021: 17,9%, 2021-2022: 11,4% και πρώτο 10μηνο 2023: 3%). Η συνεχής αυτή μεγέθυνση της οικονομικής δραστηριότητας της επιτρέπει να καταγράψει θετική σωρευτική μεταβολή, ύψους 10,6%, την περίοδο 2011-2022. Αναμφίβολα, σημαντική παράμετρος που επιτάχυνε αυτή τη σωρευτική μεταβολή είναι η περίοδος της πανδημίας, η οποία συνδέθηκε με την εντυπωσιακή μεγέθυνση της ζήτησης προϊόντων ατομικής προστασίας (βλ. μάσκες προστασίας, αντισηπτικά gel και αντιβακτηριδιακά μαντήλια). Αναπόδραστα, η «κανονικοποίηση» της ζήτησης των συγκεκριμένων προϊόντων συν-

48. EU (2023). *Deal on new EU rules to make sustainable products the norm*, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231204IPR15634/deal-on-new-eu-rules-to-make-sustainable-products-the-norm>

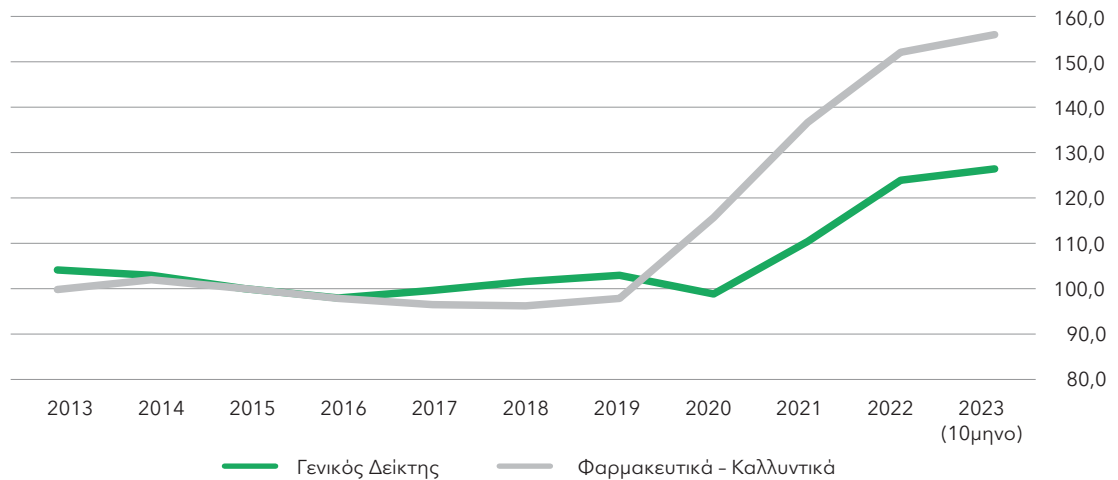
49. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Δείκτης Τιμών Καταναλωτή: Δεκέμβριος 2022, ετήσιος πληθωρισμός 7,2%*, ΕΛΣΤΑΤ Πειραιάς, 12 Ιανουαρίου 2023, σ. 5.

50. ΤπΕ (2023). *Νομισματική Πολιτική 2022-2023*. Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδας, Ιούνιος 2023.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.11

Εξέλιξη Γενικού ΔΚΕ σε σχέση με το Δείκτη φαρμακευτικών-καλλυντικών (2015 = 100,0)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

δέθηκε με μια ομαλοποίηση των επιδόσεων της κατηγορίας, η οποία αποτυπώνεται στην εξέλιξη του ρυθμού μεγέθυνσης της.

Ο περιορισμένος ρυθμός μεγέθυνσης που καταγράφεται το πρώτο 10μνηνο του 2023 υποδεικνύει τις επιδράσεις αυτής της «κανονικοποίησης». Παράλληλα, η συγκεκριμένη κατηγορία δέχεται τον ισχυρό ανταγωνισμό των super-markets, τα οποία εμπορεύονται συναφή προϊόντα (βλ. συμπληρώματα διατροφής, βιταμίνες κ.α.), τα οποία -λόγω και της μεταλλαγής των καταναλωτικών προτύπων- παρουσιάζουν σημαντική δυναμική τα τελευταία χρόνια. Βέβαια, σε κάθε περίπτωση, παρά την επιβράδυνση του ρυθμού μεγέθυνσης, οι επιδόσεις της κατηγορίας συνεχίζουν να κινούνται (αρκετά) υψηλότερα, σε σχέση με τον Γενικό Δείκτη.

Οι θετικές επιδόσεις συνδέονται με τη σημαντική εμβάθυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού στις επιχειρήσεις αυτής της κατηγορίας. Απ' ό,τι διαφαίνεται, οι καταναλωτές μοιάζουν να εμπιστεύονται όλο και περισσότερο, για τις αγορές τους, τις on-line παραγγελίες. Με βάση τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ, από τα άτομα που αγόρασαν (ή παρήγγειλαν), μέσω διαδικτύου, φυσικά προϊόντα, το πρώτο τρίμηνο του 2023, το 25,3% αγόρασε καλλυντικά, προϊόντα ομορφιάς ή υγείας⁵¹. Στη βάση αυτή, σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα της Convert Group (για το πρώτο 9μνηνο του 2023), καταγράφηκε αύξηση των πωλήσεων των online φαρμακείων κατά 8%⁵². Σε κάθε περίπτωση, όπως σχολιάστηκε και σε προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις, η ενίσχυση των «ψηφιακών φαρμακείων» προετοιμάζει ευρύτερους μετασχηματισμούς στην κατηγορία των «Φαρμακευτικών - Καλλυντικών», επηρεάζοντας τα συνοικιακά φαρμακεία, τα οποία δέχονται την πίεση, λόγω των ανταγωνιστικών τιμών των προϊόντων ομορφιάς και προσωπικής φροντίδας, αλλά και των συμπληρωμάτων διατροφής

51. ΕΛΣΤΑΤ (2023). Έρευνα χρήσης τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας από τα νοικοκυριά και τα άτομα: Έτος 2023. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 11 Δεκεμβρίου 2023, σ. 6.

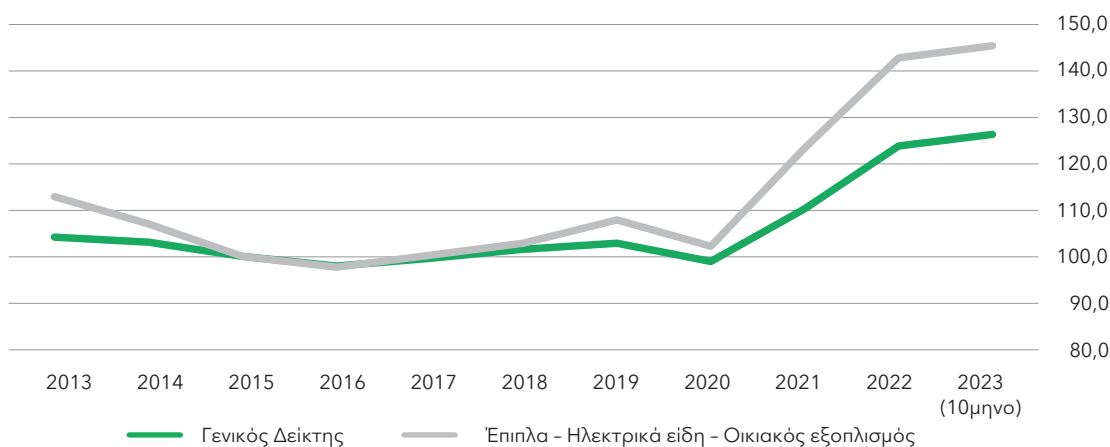
52. https://www.businessdaily.gr/oikonomia/99134_ayxisi-8-ston-tziro-ton-online-farmakeion-sto-enne-amino-toy-2023

και των βιταμινών. Επίσης, τα συνοικιακά φαρμακεία δέχονται τον ανταγωνισμό των super-markets, τα οποία διευρύνουν τη σχετική γκάμα προϊόντων τους.

Η κατηγορία των «Επιπλων - Ηλεκτρικών ειδών - Οικιακού εξοπλισμού» συνεχίζει να καταγράφει θετικούς ρυθμούς μεγέθυνσης, για τρίτο συνεχές έτος (2020-2021: 20,8%, 2021-2022: 15,7% και πρώτο 10μηνο 2023: 4,8%). Οι σημαντικοί ρυθμοί μεγέθυνσης, κατά τα έτη 2021 και 2022, έδωσαν τη δυνατότητα στη συγκεκριμένη κατηγορία να απομειώσει τις σωρευτικές απώλειες της περιόδου 2011-2022 (-7,2%). Μάλιστα, η διατήρηση της δυναμικής, όπως διαφαίνεται στις επιδόσεις του πρώτου 10μηνου, αναμένεται να συνεισφέρει στην περαιτέρω απομείωση των σωρευτικών απωλειών. Η μεγέθυνση συνδέεται με διάφορους παράγοντες. Σε κάθε περίπτωση, οι καλύτερες επιδόσεις σχετίζονται με την ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας και την ανακαίνιση και τη μετατροπή ακινήτων σε καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης (τύπου Airbnb), με σκοπό την αξιοποίησή τους, ως μια πρόσθετη πηγή εισοδήματος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.12

Εξέλιξη Γενικού ΔΚΕ σε σχέση με το Δείκτη επίπλων - ηλ. ειδών - οικ. εξοπλισμού (2015 = 100,0)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

Οι θετικές επιδόσεις της συγκριμένης κατηγορίας, που καταγράφονται και σε επίπεδο ΔΟ, συνδέονται: Πρώτον, με τη βελτίωση της εικόνας της οικοδομικής δραστηριότητας. Ειδικότερα, το πρώτο 9μηνο του 2023 (σε σύγκριση με το πρώτο 9μηνο του 2022), το μέγεθος της συνολικής οικοδομικής δραστηριότητας παρουσιάζει αύξηση κατά 9% στον αριθμό των οικοδομικών αδειών, κατά 13,7% στην επιφάνεια και κατά 17,4% στον όγκο⁵³. Δεύτερον με τα vouchers προγραμμάτων, όπως το «ΑΝΑΚΥΚΛΩΝΩ - ΑΛΛΑΖΩ ΣΥΣΚΕΥΗ»⁵⁴ ή το «ΑΝΑΚΥΚΛΩΝΩ - ΑΛΛΑΖΩ ΘΕΡΜΟΣΙΦΩΝΑ»⁵⁵, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την αγορά νέων συσκευών από καταστήματα λιανικών πωλήσεων.

53. ΕΛΣΤΑΤ (2023). Έρευνα Οικοδομικής Δραστηριότητας: Σεπτέμβριος 2023. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 28 Δεκεμβρίου 2023, σ. 1.

54. Για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, βλ. <https://allazosyskevi.gov.gr/>.

55. Για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, βλ. <https://allazothermosifona.gov.gr/>.

Επιπρόσθετα, δύο είναι οι παράγοντες που φαίνεται ότι θα συμβάλουν στη διατήρηση της δυναμικής της συγκεκριμένης κατηγορίας για το επόμενο διάστημα. Ο πρώτος παράγοντας σχετίζεται με τους πόρους του ΤΑΑ, και ειδικά με αυτούς της πράσινης μετάβασης, που ενισχύουν (και αναμένεται να ενισχύσουν ακόμα περισσότερο) τις πωλήσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας, η οποία περιλαμβάνει προϊόντα και υπηρεσίες που συνδέονται με τον πράσινο μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας. Στο σκέλος των επιχορηγήσεων, ο πυλώνας της πράσινης μετάβασης του 'Ελλάδα 2.0' έχει απορροφήσει, μέχρι τώρα, 1,53 δισ. Ευρώ, με τους συνολικούς πόρους της πράσινης μετάβασης να ανέρχονται στα 6,2 δισ. ευρώ⁵⁶. Ένας δεύτερος παράγοντας συνδέεται με την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών (βλ. πλημμύρες, πυρκαγιές), η οποία προϋποθέτει, βέβαια, τη γενναία υποστήριξη από τους κρατικούς και τους ευρωπαϊκούς πόρους.

Η κατηγορία των «Βιβλίων - Χαρτικών - Λοιπών ειδών» παρουσίασε μια εντονότερη ανθεκτικότητα, σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες του λιανικού εμπορίου, ενώ είναι αυτή που επηρεάστηκε (συγκριτικά) λιγότερο από την «πανδημική κρίση» (2019-2020: -5,8%). Η αυξημένη αυτή ανθεκτικότητα αποτυπώνεται στις θετικές σωρευτικές επιδόσεις της περιόδου 2011-2022 (38%). Η θετική πορεία της συγκεκριμένης κατηγορίας αποτυπώνεται στο στοιχείο ότι καταγράφει μια τριετία μεγέθυνσης (2020-2021: 19,5%, 2021-2022: 6,9% και πρώτο 10μηνο 2023: 4,9%). Οι επιδόσεις αυτές της επέτρεψαν να είναι -μαζί με τις «Πωλήσεις εκτός καταστημάτων»- η πιο δυναμική κατηγορία του κλάδου του λιανικού εμπορίου. Αναμφίβολα, η στέρεη μεγέθυνση της συγκεκριμένης κατηγορίας συνδέεται με την εδραίωση της τηλεργασίας, η οποία μεταφράστηκε σε αυξημένη ζήτηση ηλεκτρονικών υπολογιστών και λοιπών παρελκόμενων (βλ. tablets, web-cameras, head-phones κ.α.). Επίσης, ο εντεινόμενος ψηφιακός μετασχηματισμός, τόσο των επιχειρήσεων όσο και των οργανισμών, διέρχεται μέσα από τα δυναμικά προϊόντα της συγκεκριμένης κατηγορίας. Μάλιστα, η χρηματοδότηση του ψηφιακού μετασχηματισμού από το ΤΑΑ αναμένεται να υποστηρίξει τις πωλήσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας κατά το επόμενο διάστημα. Από το σκέλος των επιχορηγήσεων, 468 εκ. ευρώ έχουν ήδη κατευθυνθεί στον ψηφιακό μετασχηματισμό, με τους συνολικούς πόρους να ανέρχονται στα 2,07 δισ. ευρώ⁵⁷. Η συγκεκριμένη κατηγορία έχει να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό των ηλεκτρονικών καταστημάτων, καθώς ένα μεγάλο μέρος από τα προϊόντα που εμπορεύεται διακινείται μέσα από το ηλεκτρονικό εμπόριο. Με βάση τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ, από τα άτομα που αγόρασαν (ή παρήγγειλαν), μέσω διαδικτύου, φυσικά προϊόντα, το πρώτο τρίμηνο του 2023, το 27,2% αγόρασε ηλεκτρονικούς υπολογιστές, tablets, κινητά τηλέφωνα και σχετικά παρελκόμενα αυτών (βλ. εκτυπωτές, καλώδια, θήκες κ.λπ.)⁵⁸. Επίσης, η συγκεκριμένη κατηγορία δέχεται τον ανταγωνισμό από τις πλατφόρμες που αυξάνουν το αποτύπωμα τους στην ελληνική αγορά (βλ. TEMU).

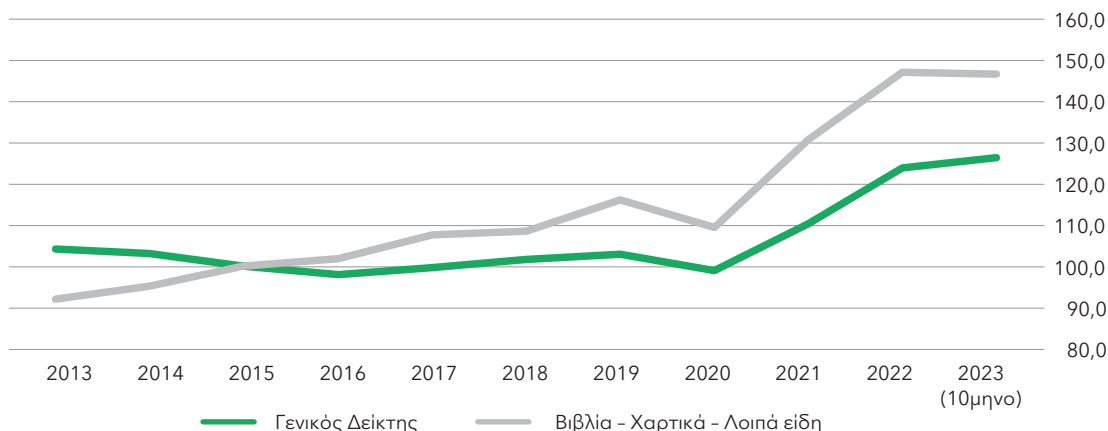
56. Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (2023). *Έκθεση Γ Τριμήνου 2023*. Γραφείο Προϋπολογισμού Κράτους στη Βουλή, Αθήνα, Δεκέμβριος 2023, σ. 45.

57. Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (2023). *Έκθεση Γ Τριμήνου 2023*. Γραφείο Προϋπολογισμού Κράτους στη Βουλή, Αθήνα, Δεκέμβριος 2023, σ. 45.

58. ΕΛΣΤΑΤ (2023). *Έρευνα χρήσης τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας από τα νοικοκυριά και τα άτομα: Έτος 2023*. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 11 Δεκεμβρίου 2023, σ. 6.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.13

Εξέλιξη Γενικού ΔΚΕ σε σχέση με το Δείκτη βιβλίων - χαρτικών - λοιπών ειδών (2015 = 100,0)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

Ενθαρρυντικό στοιχείο για την ανθεκτικότητα της συγκεκριμένης κατηγορίας είναι το γεγονός ότι πολλά από τα προϊόντα που προσφέρει θεωρούνται πλέον ευρείας κατανάλωσης, καθώς το 94,6% των καταναλωτών διαθέτει συσκευή κινητού τηλεφώνου και το 76,6% προσωπικό υπολογιστή. Μάλιστα, τα ποσοστά αυτά παρουσιάζουν αύξηση, σε σχέση με το 2021, στοιχείο το οποίο αναδεικνύει τη δυναμική τους⁵⁹. Η διαχρονική μεγέθυνση της συγκεκριμένης κατηγορίας της δίνει τη δυνατότητα να βρίσκεται πάνω από τις επιδόσεις του Γενικού Δείκτη.

Όπως αναφέρθηκε στις τελευταίες ετήσιες εκθέσεις, η πανδημική κρίση του COVID-19 αποτέλεσε έναν εξωτερικό επιταχυντή της εντυπωσιακής μεγέθυνσης της κατηγορίας «Πωλήσεις εκτός καταστημάτων». Μετά από δύο έτη σημαντικής διεύρυνσης (2019-2020: 24,6% και 2020-2021: 23,8%), οι επιδόσεις της κατηγορίας παρουσιάζουν συρρίκνωση (2021-2022: -7,5% και πρώτο 10μηνος 2023: -12%). Η συμπίεση αυτή απομείωσε τη σημαντική διαφορά των επιδόσεων της συγκεκριμένης κατηγορίας, συγκριτικά με τον Γενικό Δείκτη. Βέβαια, παρά τη συμπίεση των δυο τελευταίων ετών, οι «Πωλήσεις εκτός καταστημάτων» παρουσιάζουν την υψηλότερη σωρευτική μεταβολή για το διάστημα 2011-2022 (41%). Το συγκεκριμένο στοιχείο υποδεικνύει τον θετικό της μετασχηματισμό κατά τη διάρκεια των «επάλληλων κρίσεων». Είναι φανερό ότι οι επιδόσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας συνδέονται με τη μεγέθυνση του ηλεκτρονικού εμπορίου (e-commerce), η οποία, το διάστημα 2013-2023, προσεγγίζει το 104,8%. Η μεταστροφή των καταναλωτικών προτύπων, ειδικά των νεαρότερων γενιών, εκτιμάται ότι θα συγκρατήσει τις επιδόσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας σε υψηλά επίπεδα. Άλλωστε, όπως δείχνουν σχετικές έρευνες⁶⁰, η τάση των καταναλωτών να επιθυμούν να αγοράσουν «από οπουδήποτε» αναμένεται να ενισχύσει τις επιδόσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας.

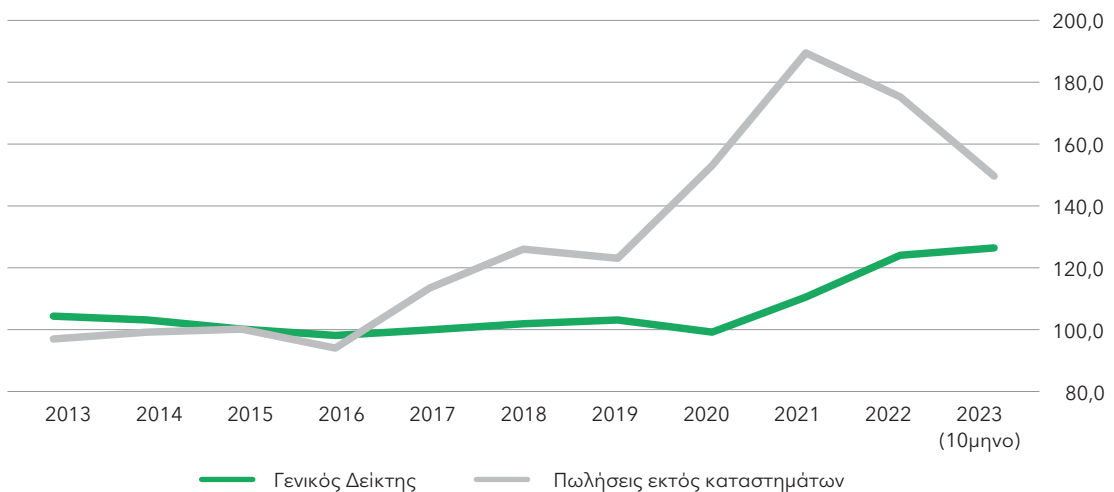
59. ΕΛΣΤΑΤ (2023). Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2022. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 28 Σεπτεμβρίου 2023, σ. 8.

60. <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/the-world-of-and-consumers-set-the-tone>

Παράλληλα, τα ηλεκτρονικά καταστήματα αποτελούν μια βασική πηγή για τη διάχυση της πληροφορίας, αναφορικά με τα διαθέσιμα προϊόντα και τις διαθέσιμες υπηρεσίες. Είναι δηλωτικό ότι 89,1% των ατόμων που χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023, αναζήτησε πληροφορίες για προϊόντα και υπηρεσίες⁶¹. Το πρώτο τρίμηνο του 2023, τα προϊόντα που αγόρασαν οι καταναλωτές από τα ηλεκτρονικά καταστήματα ήταν, κυρίως, είδη ένδυσης, υπόδησης και σχετικά παρελκόμενα (73,6%), αθλητικά είδη (27,3%), ηλεκτρονικοί υπολογιστές, tablets, κινητά τηλέφωνα και σχετικά αξεσουάρ (27,2%), καλλυντικά, προϊόντα ομορφιάς ή υγείας (25,3%) και τρόφιμα ή ποτά από super-markets (19%). Η σημαντική αύξηση της ζήτησης των παραπάνω κατηγοριών, συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη, υποδεικνύει τις επιδράσεις της πανδημίας του COVID-19 στα καταναλωτικά πρότυπα/καταναλωτικές συνήθειες των ελληνικών νοικοκυριών και αναδεικνύει τη συγκεκριμένη κατηγορία ως έναν ιδιαίτερα ανταγωνιστικό πόλο έναντι των υπόλοιπων κατηγοριών του κλάδου. Από την άλλη πλευρά, οι παραδοσιακές (βλ. telemarketing) και σύγχρονες (e-commerce, live-streaming) μορφές απομακρυσμένων αγορών αναμένεται, αφενός να ενισχύσουν τη μετάβαση προς το πολυκαναλικό εμπόριο, και αφετέρου να επιταχύνουν, εξαιτίας του ανταγωνισμού, τον ψηφιακό μετασχηματισμό του φυσικού καταστήματος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.14

Εξέλιξη Γενικού ΔΚΕ σε σχέση με το Δείκτη πωλήσεων εκτός καταστημάτων (2015 = 100,0)

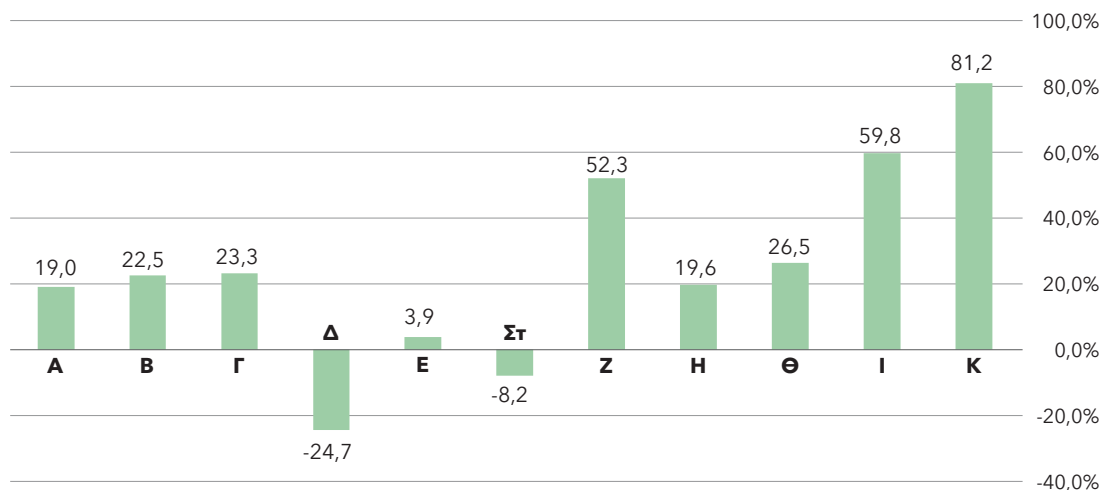
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

Με βάση τη συζήτηση που προηγήθηκε, στο διάγραμμα 1.15, παρουσιάζονται οι σωρευτικές μεταβολές (θετικές ή αρνητικές) του Γενικού Δείκτη και των δεικτών των επιμέρους κατηγοριών του λιανικού εμπορίου, κατά το διάστημα αναφοράς 2013-2022, το οποίο περιλαμβάνει την περίοδο των «επάλληλων κρίσεων» που έπληξαν την ελληνική οικονομία. Η παρουσίαση (και ο σχετικός σχολιασμός) των σωρευτικών μεταβολών των κατηγοριών του λιανικού εμπορίου αναδεικνύει τον κλαδικό διυσμό,

61. ΕΛΣΤΑΤ (2023). Έρευνα χρήσης τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας από τα νοικοκυριά και τα άτομα: Έτος 2023. ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 11 Δεκεμβρίου 2023, σ. 10.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.15

Σωρευτικές μεταβολές του κύκλου εργασιών ανά υποκατηγορία λιανικού εμπορίου: 2022/2013

A. Γενικός Δείκτης	Z. Φαρμακευτικά-καλλυντικά
B. Γεν. δείκτης (εκτός καυσίμων-λιπαντικών)	H. Ένδυση-υπόδηση
Γ. Μεγάλα κατ/τα τροφίμων	Θ. Έπιπλα - ηλ. είδη - οικ. εξοπλισμός
Δ. Πολυκαταστήματα	I. Βιβλία - χαρτικά - λοιπά είδη
Ε. Καύσιμα & λιπαντικά αυτοκινήτων	K. Πωλήσεις εκτός κατ/των
Στ. Τρόφιμα - ποτά - καπνός	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Ενεξέργασία: INEMY-ΕΣΣΕ

ο οποίος σχολιάστηκε και στις προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις. Μάλιστα, ο συγκεκριμένος δεικνός έχει τόσο μικροοικονομικές, καθώς μεταφράζεται σε δεισμό μεταξύ επιχειρήσεων, όσο και περιφερειακές διαστάσεις. Σε επίπεδο Γενικού Δείκτη, λόγω των ιδιαίτερα θετικών επιδόσεων του 2022, καταγράφεται σημαντική μεγέθυνση, η οποία ανέρχεται στο 19%. Η διεύρυνση του Γενικού Δείκτη, το 2020-2021 (11,5%) και το 2021-2022 (12,3%), αποτέλεσε την αιτία της βελτίωσης της συνολικής θέσης του κλάδου, σε όρους ονομαστικών πωλήσεων. Μάλιστα, η συγκεκριμένη διετία αποτέλεσε τη βάση για την οριστική αντιμετώπιση των αρνητικών επιδράσεων της πανδημίας του COVID-19, όπως αυτές καταγράφηκαν το 2019-2020 (-3,9%). Βέβαια, στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνουν δύο επισημάνσεις. Πρώτον, η ανάκτηση της δυναμικής του κλάδου τροφοδοτήθηκε, σε σημαντικό βαθμό, από τον πληθωρισμό, και δεύτερον, η διεύρυνση που καταγράφεται δεν είναι, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, διακλαδική.

Με βάση τις σωρευτικές μεταβολές, το οικοσύστημα του λιανικού εμπορίου παρουσιάζει τρεις ταχύτητες, οι οποίες αντανακλούν τις επιδράσεις των «επάλληλων κρίσεων». Ειδικότερα, το διάστημα 2013-2022: α) κάποιες κατηγορίες καταγράφουν εντυπωσιακή σωρευτική μεγέθυνση, β) κάποιες άλλες παρουσιάζουν σημαντική σωρευτική βελτίωση των επιδόσεών τους, ενώ γ) κάποιες άλλες εμφανίζουν οριακή μεγέθυνση ή (περιορισμένη ή σημαντική) συρρίκνωση.

Αναφορικά με την πρώτη ομάδα, η κατηγορία που αναδεικνύεται σε «πρωταθλήτρια», σχετικά με τη βελτίωση των επιδόσεών της, είναι οι «Πωλήσεις εκτός καταστημάτων», η οποία διπλασιάζει (περίπου) τις πωλήσεις της (81,2%). Η πανδημία του COVID-19 και η στροφή των καταναλωτικών προτύπων/συνθηθειών, οι οποίες σχολι-

άστηκαν πιο πάνω, αποτέλεσαν καταλύτες για τις εντυπωσιακές επιδόσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας. Η πανδημική κρίση, οι αλλαγές του εργασιακού μοντέλου και η επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού ευνόησαν τη μεγέθυνση της κατηγορίας «Βιβλία - Χαρτικά - Λοιπά είδη», η οποία, το διάστημα 2013-2022, παρουσιάζει μεγέθυνση της τάξης του 59,8%. Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η συγκεκριμένη κατηγορία εμπορεύεται προϊόντα που είναι ιδιαίτερα δυναμικά στις νέες γενιές καταναλωτών που έχουν υψηλή ροπή προς κατανάλωση (Generation Z και Generation Alpha), ενώ διακινεί προϊόντα, τα οποία συνδέονται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων και των οργανισμών και υποστηρίζουν τα νέα μοντέλα οργάνωσης της εργασίας (βλ. υβριδική εργασία). Η τελευταία κατηγορία που ανήκει στην ομάδα των «πρωταθλητών» είναι αυτή των «Φαρμακευτικών - Καλλυντικών», η οποία καταγράφει μεγέθυνση της τάξης του 52,3%, κατά το διάστημα 2013-2022. Η συγκεκριμένη κατηγορία ευνοήθηκε από την πανδημία, καθώς υποστήριξε τις ανελαστικές ανάγκες της κοινωνικής αποστασιοποίησης. Παράλληλα, η άνοδος του ηλεκτρονικού εμπορίου, σε συνδυασμό με την ψηφιακή ωριμότητα της συγκεκριμένης κατηγορίας, προσδίδουν στις επιχειρήσεις των «Φαρμακευτικών - Καλλυντικών» μια αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα.

Ο ισχυρότερος πόλος της δεύτερης ομάδας είναι τα «Επιπλα - Ηλεκτρικά Είδη - Οικιακός Εξοπλισμός», που καταγράφουν μεγέθυνση της τάξης του 26,5%, το διάστημα 2013-2022. Καταλύτης της δυναμικής της συγκεκριμένης κατηγορίας είναι η βελτίωση των επιδόσεων της οικοδομικής δραστηριότητας, η οποία δεν ανακόπηκε ούτε κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης, αλλά και η εισροή των πόρων του ΤΑΑ που αφορούν τα προϊόντα που εμπορεύεται η συγκεκριμένη κατηγορία. Σημαντική είναι η μεγέθυνση των super-markets, τα οποία, κατά το διάστημα 2013-2022, παρουσιάζουν θετική σωρευτική μεταβολή, ύψους 23,3%. Τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων δεν επηρεάστηκαν από την πανδημία και, παρά τις ανατιμήσεις, παρουσιάζουν αυξημένη ανθεκτικότητα. Η κατηγορία της «Ένδυσης - Υπόδησης» βρίσκεται στο ενδιάμεσο μεταξύ της δεύτερης και της τρίτης ομάδας, καταγράφοντας μεγέθυνση της τάξης του 19,6%. Η συγκεκριμένη κατηγορία, πέρα από τον ανταγωνισμό που δέχεται τόσο από τα ηλεκτρονικά καταστήματα, όσο και από τις πλατφόρμες, θα χρειαστεί να προετοιμάσει, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, ένα βιώσιμο πλαίσιο για τη διδυμη μετάβαση των επιχειρήσεων της.

Τέλος, η τρίτη ομάδα περιλαμβάνει εκείνες τις κατηγορίες που παρουσιάζουν υστέρηση, σε σχέση με τις κατηγορίες των δύο προηγούμενων ομάδων. Η μοναδική κατηγορία της συγκεκριμένης ομάδας που καταγράφει, έστω και οριακή, μεγέθυνση είναι αυτή των «Καύσιμων - λιπαντικών αυτοκινήτων» (2013-2022: 3,9%), η οποία, όμως, είναι εκτεθειμένη στις διακυμάνσεις των τιμών ενέργειας. Τα «Πολυκαταστήματα» είναι η κατηγορία που καταγράφει τις χειρότερες σωρευτικές επιδόσεις, το διάστημα 2013-2022 (-24,7%). Η συγκεκριμένη κατηγορία βιώνει σημαντική συρρίκνωση μεγέθους και έντονη συγκεντροποίηση. Μάλιστα, η συμπίεση των «Πολυκαταστημάτων» δεν είναι ελληνικό φαινόμενο, αλλά εντοπίζεται στη Γερμανία⁶², στις ΗΠΑ⁶³ και αλλού. Τέλος, σωρευτικές απώλειες καταγράφει και η κατηγορία των μικρότερων καταστη-

62. <https://citymonitor.ai/economy/jobs/department-stores-continue-to-close-up-shop>.

63. <https://www.vox.com/21725247/department-stores-retail-death>

μάτων τροφίμων (2013-2022: -8,2%), η οποία δέχεται τον ισχυρό ανταγωνισμό των super-markets και, ταυτόχρονα, είναι εκτεθειμένη στις διακυμάνσεις των τιμών των τροφίμων. Γενικά, οι τιμές των τροφίμων αναμένεται να είναι ευμετάβλητες τα επόμενα χρόνια, λόγω διαφόρων παραγόντων, όπως η αύξηση του ενεργειακού κόστους, η επιδείνωση των καιρικών συνθηκών, οι εμπορικοί περιορισμοί αλλά και η γεωπολιτική αβεβαιότητα στη Μαύρη Θάλασσα⁶⁴.

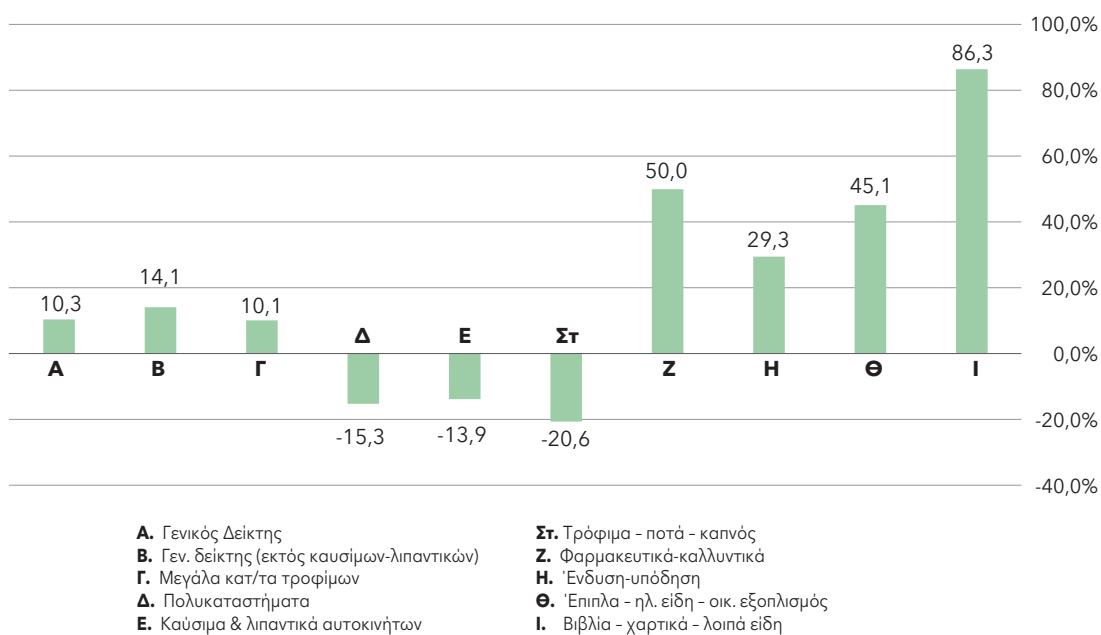
Δείκτης Όγκου

Ο Δείκτης Όγκου (ΔΟ) προκύπτει από τον αποπληθωρισμό του ΔΚΕ, χρησιμοποιώντας, ως αποπληθωριστή τιμών, τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή με σταθερούς φόρους. Λόγω της έντονης πληθωριστικής κλιμάκωσης, μετά το 2021, είναι σημαντικό να παρουσιαστούν οι μεταβολές στον ΔΟ, ώστε να γίνει κατανοητή η επίδραση της αύξησης των τιμών στις διάφορες κατηγορίες του λιανικού εμπορίου. Η συνολική πορεία του ΔΟ είναι παρόμοια με αυτή του ΔΚΕ, εξαιτίας των περιορισμένων πληθωριστικών διακυμάνσεων που παρατηρήθηκαν μέχρι το 2021.

Έτσι, στη βάση των σωρευτικών μεταβολών του ΔΟ, την περίοδο 2013-2022, καταγράφονται τρεις ομάδες κατηγοριών: α) οι κατηγορίες που παρουσιάζουν ιδιαίτερα μεγάλη μεγέθυνση, β) οι κατηγορίες που επιτυγχάνουν μια ανθεκτικότητα, αλλά έχουν μικρότερη δυναμική και γ) οι κατηγορίες που καταγράφουν σωρευτικές απώλειες. Το δεδομένα αυτά δείχνουν ότι κάποιες κατηγορίες μοιάζουν να αφήνουν πίσω

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.16

Σωρευτικές μεταβολές του δείκτη όγκου ανά υποκατηγορία λιανικού εμπορίου: 2022/2013

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

64. World Bank (2024). *Global Economic Prospects*. International Bank for Reconstruction and Development, Washington, σ. 11.

τους το αρνητικό αποτύπωμα των «επάλληλων κρίσεων», ξεπερνώντας τις επιδόσεις, τις οποίες παρουσίαζαν λίγο μετά την εκκίνηση της «κρίσης χρέους» (2013). Το στοιχείο αυτό είναι ενδεικτικό του κλαδικού δυισμού, όπως αυτός σχολιάστηκε πιο πάνω.

Η κατηγορία που παρουσιάζει την υψηλότερη δυναμική, κατά την υπό εξέταση περίοδο, είναι αυτή των «Βιβλίων - Χαρτικών - Λοιπών ειδών», η οποία έχει σχεδόν διπλασιάσει τις επιδόσεις της (86,3%). Η πανδημία του COVID-19, η μετάβαση σε υβριδικές μορφές εργασίας και (κυρίως) ο ψηφιακός μετασχηματισμός λειτουργούν ως πολλαπλασιαστικές συνθήκες των επιδόσεων της συγκεκριμένης κατηγορίας. Στο επίπεδο της πρώτης ομάδας, τις δεύτερες υψηλότερες σωρευτικές επιδόσεις παρουσιάζει η κατηγορία των «Φαρμακευτικών - Καλλυντικών» (50%), η οποία ευνοήθηκε από την υποστήριξη που προσέφεραν τα προϊόντα της στην κοινωνική αποστασιοποίηση, η οποία υπήρξε απότοκο της πανδημικής κρίσης. Στην ίδια ομάδα, η κατηγορία «Έπιπλα - Ηλεκτρικά Είδη - Οικιακός Εξοπλισμός» παρουσιάζει σημαντική διεύρυνση, η οποία προσεγγίζει το 45,1%, ως αποτέλεσμα της δυναμικής που καταγράφει η οικοδομική δραστηριότητα τα τελευταία χρόνια. Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η επένδυση των επιχειρήσεων και των οργανισμών στην πράσινη μετάβαση αναμένεται να αποτελέσει μια σημαντική παράμετρο για τις μελλοντικές επιδόσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας. Οι κατηγορίες που ανήκουν στη δεύτερη ομάδα, δηλαδή παρουσιάζουν ανθεκτικότητα, αλλά μικρότερη δυναμική, σε σχέση με αυτές της πρώτης ομάδας, είναι η «Ένδυση - Υπόδηση» (29,3%) και τα super-markets (10,1%). Η πολυπληθής κατηγορία της «Ένδυσης - Υπόδησης», μετά από μια περίοδο «πολλαπλών κρίσεων», προσεγγίζει τα δεδομένα του 2011. Βέβαια, οποιαδήποτε ανάκτηση της δυναμικής δεν κατανέμεται ισόρροπα μεταξύ των επιχειρήσεων. Τα super-markets παρουσιάζουν μια ανθεκτικότητα απέναντι στις διακυμάνσεις των «επάλληλων κρίσεων», με αποτέλεσμα, παρά την κλιμάκωση του πληθωρισμού, μετά το 2021, να καταγράφουν σωρευτική μεγέθυνση, της τάξης του 10,1%. Από την άλλη πλευρά, η κατηγορία που συνεχίζει να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη σωρευτική συρρίκνωση είναι αυτή των «Τροφίμων - Ποτών - Καπνού» (-20,6%). Μάλιστα, οι σωρευτικές απώλειες της κατηγορίας, την περίοδο 2013-2022, είναι οριακά μεγαλύτερες, συγκριτικά με την περίοδο 2013-2021 (19,4%), στοιχείο το οποίο συνδέεται με τις αρνητικές επιδράσεις του πληθωρισμού στις πωλήσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας. Επιπρόσθετα, τα «Πολυκαταστήματα» (-15,3%) και η κατηγορία των «Καυσίμων -λιπαντικών αυτοκινήτων» (-13,9%) παρουσιάζουν σημαντική συρρίκνωση, το διάστημα 2013-2022.

Σε επίπεδο πρώτου 10μηνου του 2023, οι μεταβολές (θετικές ή αρνητικές) όλων των κατηγοριών είναι οριακές. Σε επίπεδο Γενικού Δείκτη, καταγράφεται μείωση της τάξης του -3,8%, στοιχείο το οποίο αναδεικνύει την κόπωση του κλάδου, λόγω της πληθωριστικής κλιμάκωσης. Μάλιστα, η κόπωση αυτή αποτυπώνεται στο γεγονός ότι αρκετές κατηγορίες παρουσιάζουν αρνητικό ρυθμό μεταβολής. Οι κατηγορίες που παρουσιάζουν θετική δυναμική, το πρώτο 10μηνο του 2023, είναι (σε φθίνουσα σειρά): «Πολυκαταστήματα» (6,1%), «Έπιπλα - Ηλεκτρικά Είδη - Οικιακός Εξοπλισμός» (2%), «Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός» (1,4%) και «Ένδυση - Υπόδηση» (0,6%). Από την άλλη πλευρά, οι ισχυρότερες απώλειες εντοπίζονται στην κατηγορία των «Φαρμακευτικών και Καλλυντικών» (-4,6%), και ακολουθούν (σε φθίνουσα σειρά ρυθμού απομείωσης) τα «Μεγάλα καταστήματα τροφίμων» (-4,1%) και τα «Καύσιμα και λιπαντικά αυτοκινήτων» (-1,2%). Η πορεία των κατηγοριών που σχετίζονται με το τρόφιμο έχει

ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το 2022, τόσο τα super-markets, όσο και τα μικρότερα καταστήματα τροφίμων κατέγραψαν μείωση σε επίπεδο ΔΟ. Το πρώτο 10μηνο του 2023, τα super-markets συνεχίζουν να παρουσιάζουν συρρίκνωση της δυναμικής τους, ενώ η κατηγορία «Τρόφιμα - Ποτά -Καπνός» φαίνεται ότι αντιστρέφει την αρνητική δυναμική της. Το στοιχείο αυτό υποδεικνύει, ενδεχομένως, μια αντιστροφή της τάσης υποκατάστασης μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών, η οποία συνδέεται με την πληθωριστική κλιμάκωση.

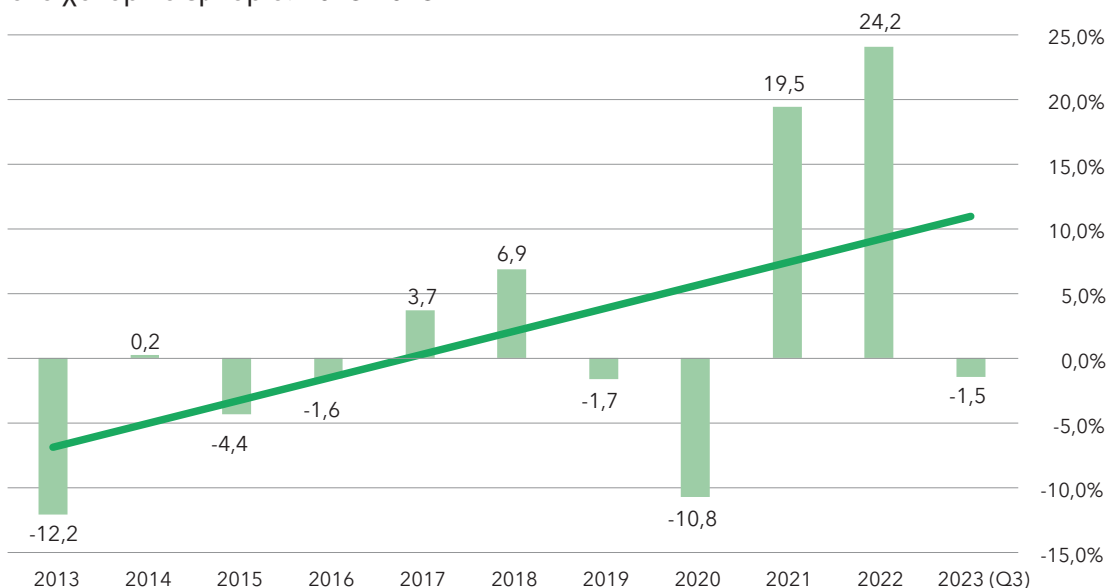
1.2.4. Η πορεία του ΔΚΕ στο χονδρικό εμπόριο, την περίοδο 2013-2023

Όπως δείχνει η πρόσφατη εμπειρία, το χονδρικό εμπόριο είναι ένας κλάδος, ο οποίος είναι ιδιαίτερα ευεπίφορος στις μεταβολές του εξωτερικού περιβάλλοντος. Η πανδημία του COVID-19, η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και ο πολλαπλασιασμός των πολιτικών ρίσκων (βλ. πόλεμος στη Γάζα, κλείσιμο Ερυθράς Θάλασσας) εντείνουν μια δυναμική προς τον οικονομικό και πολιτικό κατακερματισμό. Μια έκφανση των κατακερματισμών αυτών είναι το friend-shoring, το λεγόμενο «κόντεμα των εφοδιαστικών αλυσίδων», το οποίο ταυτίζεται με την αναζήτηση ενός δικτύου έμπιστων προμηθευτών, που θα προσφέρουν ανεξάρτητους και ασφαλείς εφοδιαστικούς δρόμους. Το χονδρικό εμπόριο, όντας στον πυρήνα των «εφοδιαστικών αλυσίδων», αναμένεται να επηρεαστεί από τις συγκεκριμένες μεταλλαγές, τις οποίες επιτάχυνε η πανδημική κρίση.

Πιο συγκεκριμένα, οι επιδόσεις του χονδρικού εμπορίου αναμένεται να επηρεαστούν από δύο παραμέτρους. Σε επίπεδο ελληνικής οικονομίας, η οικονομική παράμετρος, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, εμφανίζει σαφή στοιχεία σταθεροποίησης. Όμως,

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.17

Εξέλιξη μέσης ετήσιας ποσοστιαίας μεταβολής (%) του Γενικού ΔΚΕ στο χονδρικό εμπόριο: 2013-2023^{Q3}

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

την ίδια στιγμή, σε διεθνές επίπεδο, η πολιτική-γεωστρατηγική παράμετρος συντηρεί τα στοιχεία αναταραχής και ανατροπής. Παρότι η αποπαγκοσμιοποίηση απέχει πολύ από το να γίνει πραγματικότητα, οι πρώτες ενδείξεις για τον κατακερματισμό του εμπορίου ενδέχεται να επιβραδύνουν την ανάπτυξη, επηρεάζοντας τον κλάδο του χονδρικού εμπορίου. Όπως διαφαίνεται στο διάγραμμα 1.17, μετά τις σημαντικές απώλειες που καταγράφηκαν στην περίοδο της πανδημίας του COVID-19 (2019-2020: -10,8%), ο κλάδος κατέγραψε δύο συναπτά έτη μεγέθυνσης (2020-2021: 19,5% και 2021-2022: 24,2%), τα οποία του επέτρεψαν να ξεπεράσει, έστω και οριακά, τις επιδόσεις του 2011 (2011: 135,3 και 2022: 141,8). Βέβαια, η αργόσυρτη απομείωση των σωρευτικών απωλειών της περιόδου 2011-2022 υποδεικνύει τις ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις των «επάλληλων κρίσεων» στον κλάδο του χονδρικού εμπορίου, ο οποίος θα πρέπει να αναζητήσει τον βηματισμό του στο πλαίσιο των απαιτήσεων της διδυμής μετάβασης.

Βέβαια, το ανησυχητικό στοιχείο είναι ότι, παρά την πληθωριστική κλιμάκωση, ο κλάδος εμφανίζει, το πρώτο 9μηνο του 2023, αρνητικό ρυθμό δραστηριότητας (-1,5%). Είναι φανερό ότι οι πολυεπίπεδες προκλήσεις, τις οποίες εκτιμάται ότι θα κληθεί να αντιμετωπίσει ο κλάδος, το επόμενο διάστημα, θα επηρεάσουν τη δυναμική του, αλλά και τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτόν.

1.2.5. Ο Γενικός ΔΚΕ στον τομέα των αυτοκινήτων (Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων και μοτοσικλετών [ΣΤΑΚΟΔ 45] και Εμπόριο αυτοκινήτων [ΣΤΑΚΟΔ 451])

Παρά τις «επάλληλες κρίσεις», η Ευρώπη συνεχίζει να έχει σημαντική συνεισφορά στη διεθνή αυτοκινητοβιομηχανία, φιλοξενώντας 290 εργοστάσια παραγωγής αυτοκινήτων και εισφέροντας, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 15,3% της διεθνούς παραγωγής οχημάτων και το 15,9% της διεθνούς παραγωγής αυτοκινήτων. Παράλληλα, ο κλάδος της αυτοκινητοβιομηχανίας απορροφά το 31% των δαπανών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για έρευνα και ανάπτυξη (R&D), γεγονός που καθιστά την Ε.Ε. τον σημαντικότερο διεθνή επενδυτή, σε επίπεδο καινοτομίας. Την ίδια στιγμή, ο κλάδος της αυτοκινητοβιομηχανίας εισφέρει 392,9 δισ. ευρώ φορολογικών εσόδων⁶⁵. Επιπρόσθετα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η συμβολή της αυτοκινητοβιομηχανίας στην εργασία είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς εισφέρει το 6,8% της απασχόλησης σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶⁶.

Πέρα από τους γεωοικονομικούς κατακερματισμούς, δύο είναι οι βασικές προκλήσεις για την αυτοκινητοβιομηχανία. Η πρώτη είναι η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σταματήσει, μέχρι το 2035, την παραγωγή βενζινοκίνητων αυτοκινήτων. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να επηρεάσει βιομηχανίες σε χώρες, όπως η Σλοβακία και η Τσεχία, οι οποίες φιλοξενούν έναν σημαντικό αριθμό βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Η

65. ACEA (2023). *The Automobile Industry. Pocket Guide 2023/2024*. Driving Mobility in Europe, September 2023, <https://www.acea.auto/files/ACEA-Pocket-Guide-2023-2024.pdf>

66. ACEA (2023). *The Automobile Industry. Pocket Guide 2023/2024*. Driving Mobility in Europe, September 2023, <https://www.acea.auto/files/ACEA-Pocket-Guide-2023-2024.pdf>

δεύτερη πρόκληση σχετίζεται με τον υποκλάδο του «ηλεκτρονικού αυτοκινήτου». Σε οικονομικό επίπεδο, ο υποκλάδος δέχθηκε ισχυρή πίεση τόσο κατά τη διάρκεια της πανδημίας (βλ. διαταραχή αλυσίδας αξίας, ελλείψεις ημιαγωγών κ.α.), όσο και μετά το πρώτο εξάμηνο του 2022 και την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, η οποία επιδείνωσε την ενεργειακή κρίση. Βέβαια, σε θεσμικό επίπεδο, τα ¾ των χωρών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίνουν φορολογικά κίνητρα και επιδοτήσεις στους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις για την αγορά ηλεκτρικών αυτοκινήτων στοιχείο το οποίο διατηρεί τη ζήτηση σε ικανοποιητικά επίπεδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1		
Εποχικά διορθωμένοι ΔΚΕ στον τομέα των αυτοκινήτων (κλάδοι 45 & 451)		
	(%) Μεταβολή κλάδου 45	(%) Μεταβολή κλάδου 451
2015	7,8%	6,5%
2016	7,2%	7,3%
2017	6,3%	8,2%
2018	10,8%	14,2%
2019	8,4%	9,7%
2020	-12,9%	-15,3%
2021	28,8%	27,3%
2022	15,8%	20,0%
2023 ⁰³	23,2%	29,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ/Ενεξέγγραφα: INEMY-ΕΣΕΕ

Παρότι η Ελλάδα δεν διαθέτει κάποια παραγωγική μονάδα παραγωγής αυτοκινήτων, οι παραπάνω εξελίξεις αναμένεται να επηρεάσουν την ελληνική αγορά αυτοκινήτου. Σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο, όπως διαφαίνεται και στον Πίνακα 1.1, ο κλάδος του αυτοκινήτου καταγράφει τρίτο συναπτές έτος σημαντικής μεγέθυνσης. Το πρώτο 9μηνο του 2023, ο κλάδος 45 μεγεθύνεται κατά 23,2% και ο κλάδος του 451 κατά 29,2%, σε σχέση με το αντίστοιχο πρώτο 9μηνο του 2022. Μετά την πανδημική κρίση του COVID-19, που επηρέασε αρνητικά τις επιδόσεις της αγοράς αυτοκινήτου, τόσο ο κλάδος 45, όσο και ο κλάδος 451 γνωρίζουν μια σημαντική μεγέθυνση, η οποία μάλιστα δεν επηρεάζεται ιδιαίτερα από τον πληθωρισμό, καθώς ο ΔΟ στον τομέα των αυτοκινήτων γνωρίζει αντίστοιχη μεγέθυνση. Η αύξηση αυτή απαντάται και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεδομένου ότι, το 2022, η ταξινόμηση αυτοκινήτων αυξήθηκε κατά 18,8%⁶⁷.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταγράφονται 651 οχήματα/1000 κατοίκους. Η Ελλάδα παρουσιάζει μικρότερη αναλογία σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (619 οχήματα/1000 κατοίκους), με τη μέση ηλικία των αυτοκινήτων να ανέρχεται στα 17 έτη όντας η μεγαλύτερη της Ευρώπης⁶⁸. Έτσι, μια εξήγηση της ιδιαίτερης δυναμικής

67. ACEA (2023). *The Automobile Industry. Pocket Guide 2023/2024*. Driving Mobility in Europe, September 2023, <https://www.acea.auto/files/ACEA-Pocket-Guide-2023-2024.pdf>

68. ACEA (2023). *The Automobile Industry. Pocket Guide 2023/2024*. Driving Mobility in Europe, September 2023, <https://www.acea.auto/files/ACEA-Pocket-Guide-2023-2024.pdf>

που καταγράφει ο τομέας του αυτοκινήτου, μετά το 2020, είναι η αντικατάσταση των παλαιών αυτοκινήτων, η οποία δεν είχε προχωρήσει τα προηγούμενα χρόνια, λόγω των «επάλληλων κρίσεων» που είχαν πλήξει το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Η απορρόφηση των αρνητικών επιδράσεων της ενεργειακής κρίσης, αλλά και η σταδιακή επαναφορά της πλευράς της προσφοράς (supply side) αναμένεται να βελτιώσουν την ανθεκτικότητα της αγοράς αυτοκινήτου, τα επόμενα χρόνια. Τέλος, μια σημαντική παράμετρος που αναμένεται να επηρεάσει τις επιδόσεις του κλάδου είναι η στροφή στην ηλεκτροκίνηση, η οποία, σε επίπεδο ελληνικής αγοράς, καταγράφει σημαντική μεγέθυνση, καθώς οι πωλήσεις ηλεκτρικών αυτοκινήτων παρουσίασαν, το 2023, αύξηση της τάξης του 147%, σε σχέση με το 2022⁶⁹.

1.2.6. Ρευστότητα και πρόσβαση στη χρηματοδότηση

Μετά το ξέσπασμα της «κρίσης χρέους» της ελληνικής οικονομίας, οι περισσότερες από τις έρευνες, οι οποίες αφορούν την επιχειρηματικότητα, παρουσιάζουν το πρόβλημα της ρευστότητας και της πρόσβασης στη χρηματοδότηση ως το κορυφαίο, αναφορικά με τη βιωσιμότητα και τον μετασχηματισμό των επιχειρήσεων. Αναμφίβολα, η ανάφλεξη των συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή, σε συνδυασμό με τη συνέχιση του πολέμου στην Ουκρανία, καθιστούν τους κινδύνους, αναφορικά με τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, υψηλούς. Βέβαια, η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας και η αναβάθμιση του αξιόχρεου του Ελληνικού εκτιμάται ότι θα αμβλύνουν τις αρνητικές επιπτώσεις της κλιμάκωσης των γεωπολιτικών κινδύνων, της διατήρησης του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα, αλλά και της πιθανής ανατιμολόγησης των περιουσιακών στοιχείων στις διεθνείς αγορές χρήματος. Στη βάση των κινδύνων αυτών, δύο είναι οι εξελίξεις που φαίνεται να προσδιορίζουν τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος: α) η αύξηση των επιτοκίων και β) η πιθανή αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs). Μέχρι και τον Οκτώβριο 2023, η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Fed), η Τράπεζα της Αγγλίας (BoE) και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ECB) συνέχισαν την πορεία αυστηροποίησης της νομισματικής πολιτικής, μέσα από διαδοχικές αυξήσεις των επιτοκίων.

Έτσι, η συστολή της νομισματικής πολιτικής, με στόχο την επαναφορά του πληθωρισμού στο προσδοκώμενο 2%, μεσοπρόθεσμα επηρεάζει (και αναμένεται να επηρεάσει περαιτέρω) την οικονομική δραστηριότητα, τη ζήτηση νέων δανείων, αλλά και την ικανότητα αποπληρωμής των υφιστάμενων. Είναι χαρακτηριστικό ότι το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο νέων δανείων αυξήθηκε κατά 150 μονάδες βάσης, δηλαδή από 4,63%, τον Δεκέμβριο 2022, σε 6,13%, τον Σεπτέμβριο 2023. Παράλληλα, το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο των υφιστάμενων δανείων αυξήθηκε κατά 165 μονάδες βάσης, δηλαδή από 4,75% σε 6,4%. Στη βάση αυτή, ο κίνδυνος της αύξησης του κόστους χρηματοδότησης ενδέχεται να δημιουργήσει νέα NPLs, επηρεάζοντας αρνητικά τη χρηματοδότηση τόσο των επιχειρήσεων, όσο και των νοικοκυριών.

69. https://www.gocar.gr/news/feed/45482,pwlhseis_hlektrikwn_Ellada_2023.html?utm_source=pros

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2
Μέσα ετήσια επιτόκια υφιστάμενων δανείων, 2015-2023

	Επαγγελματικά			Επιχειρηματικά		
	Έως 1 έτος	Από 1 έως 5 έτη	Άνω των 5 ετών	Έως 1 έτος	Από 1 έως 5 έτη	Άνω των 5 ετών
2015	7,39%	5,81%	5,3%	5,76%	4,99%	4,09%
2016	7,3%	6,61%	5,18%	5,39%	4,76%	3,92%
2017	6,96%	6,24%	4,86%	5,14%	4,56%	3,73%
2018	6,91%	6,27%	4,55%	4,84%	3,97%	3,67%
2019	6,75%	6,12%	4,38%	4,47%	3,87%	3,43%
2020	6,69%	5,22%	4,26%	4,12%	3,29%	3,25%
2021	6,42%	5,27%	4,25%	3,84%	2,96%	3,02%
2022	7,05%	6,5%	5,87%	5,06%	4,57%	4,71%
2023*	7,78%	7,92%	7,13%	6,74%	6,4%	6,43%

* Τα στοιχεία από το 2015-2022 αναφέρονται στον μήνα Δεκέμβριο, ενώ τα στοιχεία για το 2023, στον μήνα Νοέμβριο
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 1.3
Μέσα ετήσια επιτόκια νέων δανείων, 2015-2023

	Επαγγελματικά		Επιχειρηματικά	
	Επιτόκιο κυμαινόμενο ή σταθερό έως 1 έτος	Έως 250.000€	Από 250.000 έως 1 εκατ. €	Πάνω από 1 εκατ. €
2015	6,56%	5,91%	5,09%	5,19%
2016	5,36%	5,28%	5,06%	4,53%
2017	5,45%	5,17%	4,53%	4,36%
2018	5,64%	5,18%	4,16%	3,46%
2019	5,25%	4,76%	3,85%	3,51%
2020	4,05%	4,16%	3,23%	2,53%
2021	4,46%	4,46%	3,3%	2,75%
2022	6,62%	6,14%	5,14%	4,49%
2023*	6,07%	5,79%	6,15%	6,04%

* Τα στοιχεία από το 2015-2022 αναφέρονται στον μήνα Δεκέμβριο, ενώ τα στοιχεία για το 2023, στον μήνα Νοέμβριο
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Όπως αποτυπώνεται στους Πίνακες 1.2 και 1.3, η αύξηση των επιτοκίων τόσο των νέων, όσο και των υφιστάμενων δανείων τεκμηριώνει τη δυσκολία πρόσβασης των πολύ μικρών (micro), μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση. Ένα σύμπτωμα των υψηλών επιτοκίων είναι η επιβράδυνση του ρυθμού μεταβολής της χρηματοδότησης των Μη Χρηματοπιστωτικών Επιχειρήσεων (ΜΧΕ) στο 4,7%, το πρώτο 9μηνο του 2023, σε σχέση με το 11,8%, στο τέλος του 2022⁷⁰. Με βάση τις σχετικές

70. ΤτΕ (2023). Έκθεση Νομισματικής Σταθερότητας. Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, Νοέμβριος 2023, σ. 30.

εκτιμήσεις, η μείωση της ζήτησης δανείων οφείλεται στην αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής και στην αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ, ενώ η διατήρηση του θετικού ρυθμού χρηματοδότησης συνδέεται με τη χρηματοδότηση παγίων επενδύσεων, τις συγχωνεύσεις/εξαγορές και την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων. Μάλιστα, η απομείωση του ρυθμού χρηματοδότησης είναι ιδιαίτερα έντονη σε μια περίοδο όπου ένα σημαντικό μέρος των ευρωπαϊκών πόρων διοχετεύεται μέσα από τα τραπεζικά ιδρύματα. Η βελτίωση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι θετική, με το συνολικό απόθεμα των NPLs να διαμορφώνεται στα 12,7 δισ. Ευρώ, όντας μειωμένο κατά 3,8%, σε σχέση με τον Δεκέμβριο 2022. Βέβαια, η μείωση των NPLs δεν σημαίνει μείωση του ιδιωτικού χρέους στην ελληνική οικονομία, καθώς οι Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΠ) έχουν αναλάβει τη διαχείριση της μεταφοράς των NPLs εκτός τραπεζικού τομέα.

Σε κάθε περίπτωση, η ανάγκη της βελτίωσης της πρόσβασης των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση είναι πρωτίστης σημασίας για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Η ανάπτυξη εναλλακτικών χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως τα κεφάλαια συμμετοχών (venture capitals), οι επιχειρηματικοί άγγελοι (business angels) και οι μικροχρηματοδοτήσεις (microfinance), μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά στην υστέρηση που αναμένεται να καταγραφεί ως αποτέλεσμα της αυστηροποίησης της νομισματικής πολιτικής. Σημαντικός πυλώνας για τη διεύρυνση της χρηματοδότησης είναι οι πόροι του ΤΑΑ και της νέας προγραμματικής περιόδου ΕΣΠΑ 2021-2027. Το γεγονός ότι το 85,9% του συνολικού πόσου των δανείων του ΤΑΑ αφορά δανειοδοτήσεις μεγαλύτερες των 10 εκ. ευρώ αναδεικνύει τη δυσκολία πρόσβασης των ΜμΕ στους συγκεκριμένους πόρους. Στη βάση αυτή, η βελτίωση της πρόσβασης των εμπορικών και μη ΜμΕ στην ευρωπαϊκή χρηματοδότηση κρίνεται κρίσιμης σημασίας.

Η ελληνική αγορά εργασίας το 2023

1

Το 2023 η απασχόληση στην εγχώρια οικονομία συνέχισε την ανοδική της πορεία (1,7%) αλλά με επιβραδυνόμενο ρυθμό σε σχέση με πέρυσι.

2

Το εμπόριο, παρά τη μείωση των θέσεων εργασίας κατά 3,5% συγκριτικά με το 2022, διατηρεί το χαρακτηρισμό του μεγαλύτερου εργοδότη της χώρας, συνεισφέροντας το 16,5% της συνολικής απασχόλησης.

3

4

Η πτώση της απασχόλησης άγγιξε όλους τους επιμέρους κλάδους του εμπορίου αλλά στα Οχήματα ήταν εξαιρετικά υψηλή.

5

6

Από την υποχώρηση της απασχόλησης στο εμπόριο δεν εξαιρέθηκε καμία κατηγορία, με τους μισθωτούς να καταγράφουν τη χαμηλότερη ποσοστιαία μείωση και τους εργοδότες την υψηλότερη.

7

2.1. Η ελληνική αγορά εργασίας

2.1.1. Οι εξελίξεις στην απασχόληση

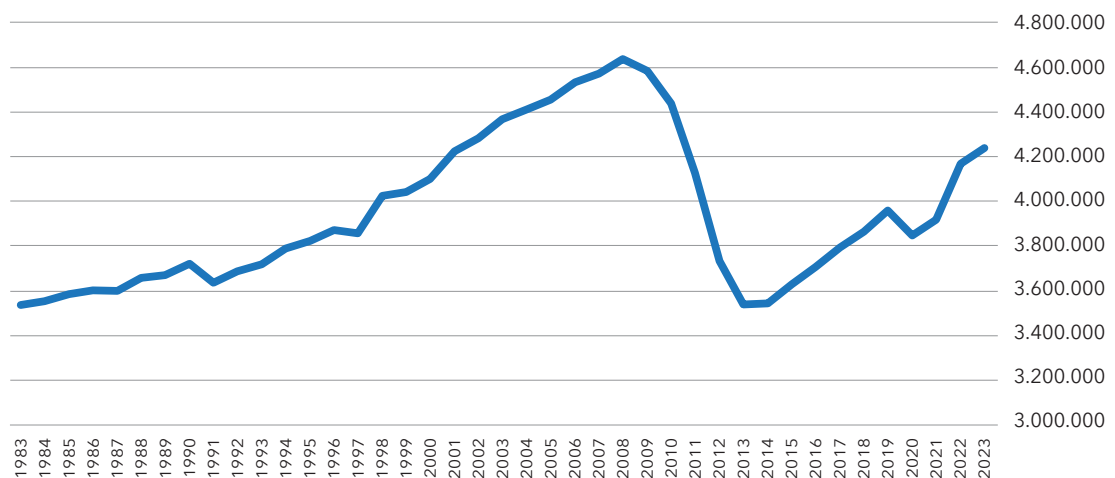
Το 2023, η απασχόληση στην εγχώρια αγορά εργασίας συνέχισε την ανοδική της πορεία, για τρίτη, μάλιστα, διαδοχική χρονιά, μετά την πτώση του 2020, την οποία προκάλεσαν οι κλυδωνισμοί στην οικονομική δραστηριότητα, εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19 (Διάγραμμα 2.1). Ωστόσο, ο αριθμός των απασχολουμένων εξακολουθεί να υπολείπεται σημαντικά του αντίστοιχου που είχε καταγραφεί προ της χρηματοοικονομικής κρίσης (2009-2016), καθώς το σύνολο των εργαζομένων δεν υπερβαίνει εκείνο του 2002 (εξαιρείται το διάστημα της οικονομικής κρίσης).

Σε ετήσια βάση (το Β' τρίμηνο του 2023 έναντι του Β' τριμήνου του 2022)¹, η απασχόληση στην Ελλάδα ενισχύθηκε κατά 1,7% (Διάγραμμα 2.2). Ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης είναι σημαντικά χαμηλότερος του αντίστοιχου του 2022 (6,4%), γεγονός που, όμως, οφείλεται, εν πολλοίς, στο «αποτέλεσμα βάσης», δηλαδή στην περυσινή επιστροφή στην κανονικότητα, μετά τον ισχυρό αντίκτυπο της υγειονομικής κρίσης, τα προηγούμενα χρόνια.

Σε κάθε περίπτωση, η παρούσα εξέλιξη χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα θετική, αν μάλιστα ληφθεί υπ' όψη ότι είχε προηγηθεί η σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής (αύξηση των επιτοκίων παρέμβασης από την ΕΚΤ 10 φορές, από τον Ιούλιο 2022) για την ανάσχεση των πληθωριστικών πιέσεων, πρακτική που επηρεάζει αρνητικά την οικονομική δραστηριότητα. Από την άλλη πλευρά, αξιοσημείωτη συνεισφορά στην

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1

Ελληνική οικονομία: Επίπεδο απασχόλησης

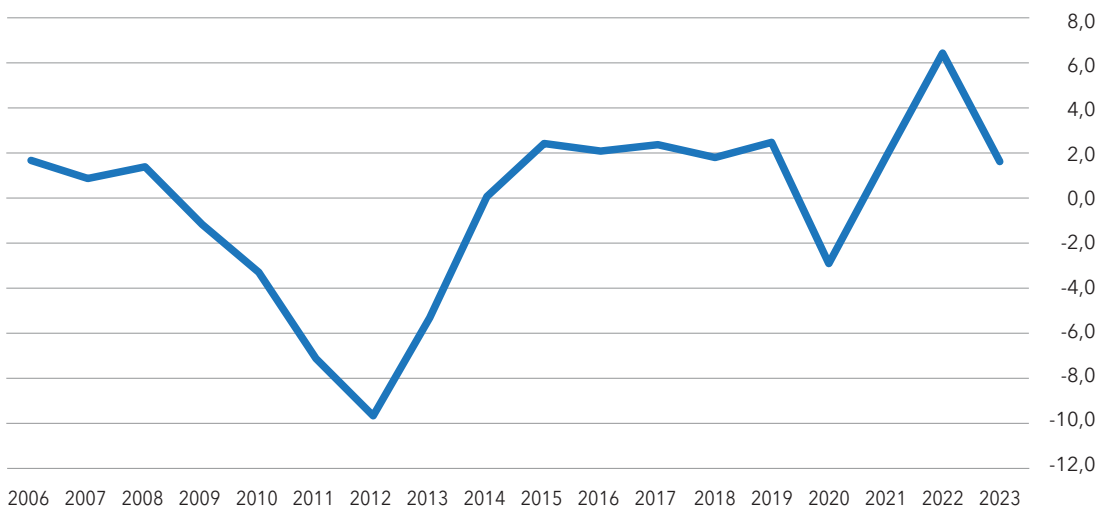

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

1. Τα αποτελέσματα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ για το Β' τρίμηνο λογίζονται ως τα πλέον αντιπροσωπευτικά της αγοράς εργασίας και είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι αντανακλούν, με συνέπεια και αξιοπιστία, τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας, σε ολόκληρη την υπό εξέταση χρονιά. Προς επίρρωση αυτού, αναφέρεται ότι η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, για την περίοδο 1981-1997, διεξαγόταν μόνο κατά το Β' τρίμηνο του εκάστοτε έτους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.2

Ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης (%)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

απασχόληση είχαν τόσο η τουριστική κίνηση όσο και οι θετικές προσδοκίες. Το πρώτο 11μηνο του 2023 οι τουριστικές εισπράξεις και η εισερχόμενη τουριστική κίνηση αυξήθηκαν, σε ετήσια βάση, κατά 15,4% και 17,3% αντίστοιχα, υπερβαίνοντας τις επιδόσεις ακόμη και του 2019².

Συνολικά, το πρώτο 9μηνο του 2023, το εγχώριο προϊόν αυξήθηκε, σε πραγματικούς όρους, κατά 2,2% από 5,8% πέρυσι³, ενώ οι εκτιμήσεις για τη μεγέθυνση, σε ολόκληρο το έτος, κυμαίνονται μεταξύ 2,4%⁴ και 2,5%⁵, επιδόσεις που επηρεάζουν, φυσικά, και την εγχώρια αγορά εργασίας. Επίσης, τους πρώτους εννέα μήνες του 2023, οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 7,4%⁶, συνεχίζοντας, και εντός του έτους, την ανοδική πορεία τους, έστω με χαμηλότερο ρυθμό.

Θετικά για τις επενδύσεις αναμένεται να λειτουργήσει και η αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της χώρας, σε επενδυτική, πλέον, βαθμίδα, η οποία θα συμβάλει και στη μείωση του κόστους δανεισμού του ελληνικού δημοσίου, στην πρόσβαση των εγχώριων τραπεζών σε κεφάλαια με καλύτερους όρους και, κατ' επέκταση, σε φθηνότερο δανεισμό προς την πραγματική οικονομία, στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης, στην είσοδο στο χρηματιστήριο ποιοτικότερων επενδυτών κ.ά. Η εισροή πόρων

2. Τράπεζα της Ελλάδος, «Εξελίξεις στο Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο Πληρωμών: Νοέμβριος 2023», Δελτίο Τύπου της 22ας Ιανουαρίου 2024.

3. ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο Τύπου: "Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί", Πειραιάς, 6 Δεκεμβρίου 2023 (συγκρίσεις σε ετήσια βάση, στοιχεία με εποχική και ημερολογιακή διόρθωση, σε όρους όγκου).

4. OECD, "Economic Outlook Note-Greece", November 2023, Υπουργείο Οικονομικών, «Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού», Νοέμβριος 2023, European Commission, Economic Forecast for Greece, "Autumn 2023 Economic Forecast: A modest recovery ahead after a challenging year", November 15th, 2023.

5. IMF, World Economic Outlook Database, October 2023.

6. ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο Τύπου: "Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί", Πειραιάς, 6 Δεκεμβρίου 2023 (συγκρίσεις σε ετήσια βάση, στοιχεία με εποχική διόρθωση, σε όρους όγκου).

στην Ελλάδα, τόσο μέσω του ΕΣΠΑ όσο και μέσω του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0», θα ενισχύσει περαιτέρω την επενδυτική προσπάθεια, κατά το επόμενο χρονικό διάστημα.

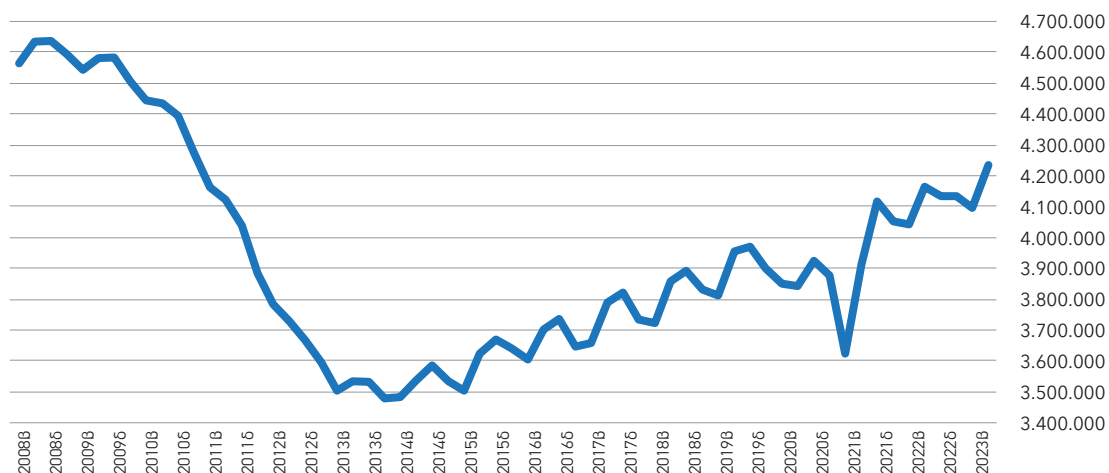
Ως εκ τούτου, η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας δεν πρέπει να λειτουργήσει εφησυχαστικά, αλλά ως ευκαιρία για βελτίωση των επιδόσεων της οικονομίας, η οποία δεν πρέπει, για κανένα λόγο, να μείνει αναξιοποίητη. Το εγχείρημα αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο, ιδιαίτερα στο πλαίσιο ενός ρευστού και γεμάτου αβεβαιότητα οικονομικού και γεωπολιτικού περιβάλλοντος, όπως είναι το σημερινό. Οι φυσικές καταστροφές, η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή και οι απειλές στην ελεύθερη ναυσιπλοΐα ήρθαν να προστεθούν στην πολεμική αναμέτρηση στην Ουκρανία, αμφισβητώντας ευθέως παγιωμένες σταθερές. Παράλληλα, οι πληθωριστικές πιέσεις έχουν αποκλιμακωθεί, σε μεγάλο βαθμό, αλλά παραμένουν ισχυρές σε αγαθά διατροφής και σε μη ενεργειακά βιομηχανικά προϊόντα και υπηρεσίες, γεγονός που αποδυναμώνει το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και, κατά συνέπεια, την κατανάλωση. Επιπρόσθετα, υπενθυμίζεται ότι οι χαμηλότεροι ρυθμοί μεταβολής του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή δεν συνεπάγονται χαμηλότερες τιμές, αλλά επιβράδυνση της ταχύτητας ανόδου των τιμών.

Συν τοις άλλοις, οι επιχειρήσεις δοκιμάζονται από τη διόγκωση των λειτουργικών εξόδων, του κόστους προμηθευτών, της φορολογίας και του κόστους ενέργειας, καθώς και των διακυμάνσεων του τελευταίου, με αποτέλεσμα η βιωσιμότητά τους να δοκιμάζεται ευθέως. Την ίδια στιγμή, τα υψηλά επιτόκια συρρικνώνουν τα περιθώρια χορηγήσεων προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και αυξάνουν το κόστος εξυπηρέτησης των υφιστάμενων δανείων. Στο πλαίσιο αυτό, αξιολογείται ως ιδιαίτερα θετική η ενίσχυση της απασχόλησης, για ένατο συνεχές τρίμηνο, (συγκρίσεις σε ετήσια βάση) κατά 1,7% (Διάγραμμα 2.3).

Σε γενικές γραμμές, η αγορά εργασίας κατόρθωσε να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της πανδημίας, χάρη στα προγράμματα στήριξης, ενώ εκτιμάται ότι θα διατηρήσει

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.3

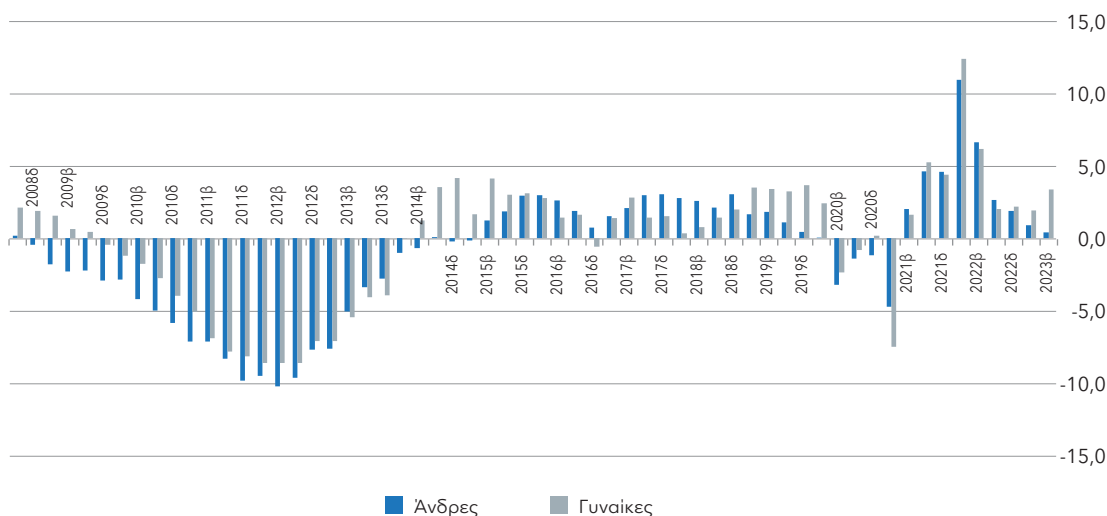
Επίπεδο απασχόλησης κατά τρίμηνο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.4

Ποσοστιαία (%) μεταβολή απασχόλησης κατά φύλο, έναντι ίδιου τριμήνου προηγούμενου έτους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

την ανοδική της πορεία μεσοπρόθεσμα⁷. Οι μεταρρυθμίσεις, τα τελευταία χρόνια, αν και επώδυνες, συνέβαλαν στην ανθεκτικότητα της αγοράς. Ωστόσο, η ανεργία παραμένει σε υψηλά επίπεδα, δεύτερη μεγαλύτερη μετά από εκείνη της Ισπανίας, με τις επιχειρήσεις να συναντούν δυσκολίες στην πλήρωση των κενών θέσεων με εξειδικευμένο προσωπικό. Η αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας ζήτησης και προσφοράς εργασίας περνά, μέσα από την εστίαση, στην τεχνική εκπαίδευση, στην κατάρτιση των ανέργων, κυρίως των μακροχρονίων, αλλά και στη δια βίου εκπαίδευση των εργαζομένων. Επιπρόσθετα, θετικά, για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και την ίδια την αγορά εργασίας, θα λειτουργούσε η μείωση / επιδότηση των ασφαλιστικών εισφορών, αντισταθμίζοντας, εν μέρει, την αύξηση του μισθολογικού κόστους που έλαβε χώρα το 2023. Φυσικά, η εναρμόνιση της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής θα βοηθούσε στην ένταξη μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού (κυρίως γυναικών και νέων, ηλικιακά, ατόμων) στην αγορά εργασίας.

Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, οι θέσεις εργασίας των ανδρών αποδείχτηκαν περισσότερο ευάλωτες, αναφορικά τόσο με το μέγεθος όσο και με τη διάρκεια των απωλειών. Αντίθετα, κατά τα πρώτα στάδια της ανάκαμψης, η γυναικεία απασχόληση παρουσίασε ισχυρότερο ρυθμό αύξησης, αλλά, καθώς οι προοπτικές για την οικονομία γίνονταν ολοένα και πιο θετικές, ο ρυθμός τόνωσης των ανδρών ενισχύθηκε εντονότερα. Παρόμοια εικόνα παρουσιάστηκε και κατά την υγειονομική κρίση, οπότε οι γυναίκες σημείωσαν καλύτερες επιδόσεις, ένδειξη ότι ο τομέας των υπηρεσιών πιάστηκε σε, σχετικά, μικρότερο βαθμό. Τα τελευταία τρία τρίμηνα, η γυναικεία απασχόληση σημείωσε μεγαλύτερη ανοδική πορεία, συγκριτικά με εκείνη των ανδρών (Διάγραμμα 2.4).

Και, ενώ, το 2022, το 59,3% των νέων θέσεων εργασίας καλύφθηκε από άνδρες, το 2023, οι γυναίκες ήταν εκείνες που επικράτησαν, και μάλιστα κατά κράτος (Διάγραμ-

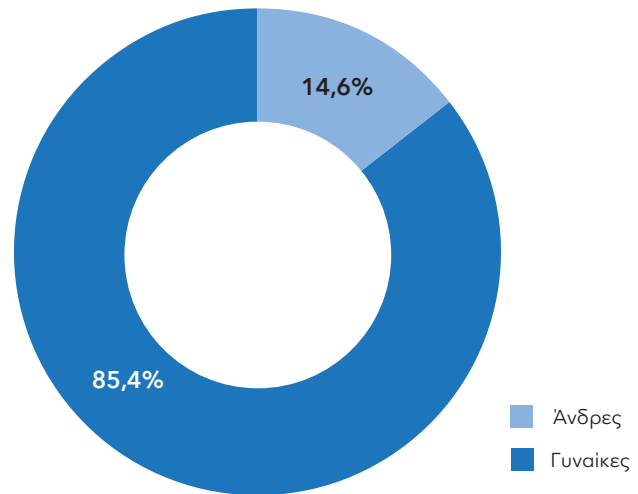
7. Τράπεζα της Ελλάδος, Ενδιάμεση Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2023, Δεκέμβριος 2023.

μα 2.5). Βέβαια, η εξέλιξη αυτή δεν αναιρεί τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, προκειμένου να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, δυσκολίες οι οποίες σχετίζονται, τις περισσότερες φορές, με οικογενειακούς λόγους. Ως εκ τούτου, απαιτείται εκ νέου σχεδιασμός και πιο γενναίο δώρα κίνητρα που να αφορούν όχι μόνο δράσεις, μέσω προγραμμάτων επανακατάρτισης (re-skilling) και αναβάθμισης δεξιοτήτων (up-skilling), αλλά και παροχές, όπως ολόημεροι βρεφονηπιακοί σταθμοί.

Όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες, οι μεταβολές της απασχόλησης είναι, παραδοσιακά, ισχυρότερες στις μικρότερες ηλικίες, μέχρι 34 ετών. Η υψηλότερη κινητικότητα εντοπίζεται στην ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών, για δύο λόγους: α) Το μικρό, σχετικά, μέγεθός τους συνεπάγεται ότι ακόμα και μικρές απόλυτες μεταβολές μετατρέπονται σε εντυπωσιακές ποσοστιαίες μεταβολές (Διάγραμμα 2.6) και β) Η έλλειψη εργασιακής εμπειρίας, αλλά και οικογενειακών υποχρεώσεων των απασχολούμενων που ανήκουν στην εν λόγω ομάδα, τους καθιστά περισσότερο ευάλωτους ή δεκτικούς σε μεταβολές. Η αντιστροφή της τάσης μεταξύ ανδρών και γυναικών, στις ηλικίες 20-29 ετών, οφείλεται, κυρίως, στο γεγονός ότι οι πρώτοι αντιμετωπίζουν τον επιπρόσθετο περιορισμό της εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων, αλλά και της «κοινωνικής πίεσης» για την εύρεση απασχόλησης που να προσομοιάζει περισσότερο σε θέση πλήρους απασχόλησης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.5

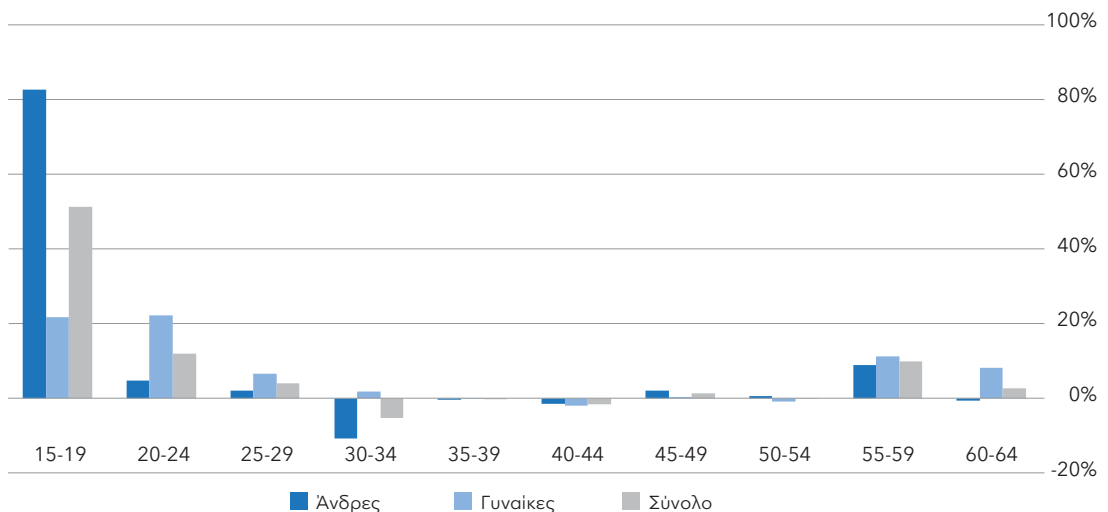
Συμμετοχή φύλου στην αύξηση της απασχόλησης: Β' τρίμ. 2022 - Β' τρίμ. 2023

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.6

Ποσοστιαίες (%) μεταβολές απασχόλησης κατά φύλο και ηλικία: Β' τρίμ. 2022 - Β' τρίμ. 2023

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

Βέβαια, απώλειες στην απασχόληση παρατηρούνται και σε μεγαλύτερες ηλικίες (30-34 και 40-44), παρά την υψηλή εμπειρία, την παραγωγικότητα και τις οικογενειακές υποχρεώσεις, οι οποίες συναντώνται, συνήθως, σε αυτές τις ηλικιακές ομάδες. Η εικόνα αυτή, ιδιαίτερα όσον αφορά τους άρρενες (-10,%) της ομάδας 30-34, μπορεί να συνδέεται με την προσπάθεια εύρεσης θέσης εργασίας με καλύτερους όρους ή ακόμη και αλλαγής επαγγελματικής κατεύθυνσης και θα πρέπει να συνεκτιμηθεί με τα αποτελέσματα των επόμενων καταγραφών, στο μέλλον. Τέλος, οι αξιολογές αυξήσεις της απασχόλησης, στις μεγαλύτερες ηλικίες, άνω των 50 ετών, σχετίζονται, κυρίως, με αποφάσεις συνταξιοδότησης, στο πλαίσιο αναπλήρωσης ετών ασφαλιστικής κάλυψης, και αφορούν, σε μεγαλύτερο βαθμό, γυναίκες.

Οι παραπάνω εξελίξεις συμφωνούν, εν μέρει, με τις εκτιμήσεις για την κατάσταση του οικονομικού κλίματος / περιβάλλοντος και τις προσδοκίες για την απασχόληση⁸, όπως προκύπτει από τους σχετικούς δείκτες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. Ο πρώτος (Δείκτης για το Οικονομικό Περιβάλλον - ESI) συνηγορεί υπέρ της στασιμότητας, ως η οικονομία να κρατά μια στάση αναμονής απέναντι στις προκλήσεις, και ο δεύτερος (Δείκτης Προσδοκιών για την Απασχόληση - EEI) διαμορφώθηκε μεν σε θετικά, αλλά σχετικά χαμηλά, μεγέθη αναφορικά με την πορεία της απασχόλησης, το επόμενο χρονικό διάστημα. Τα ευρήματα των τελευταίων ετών δεν επιβεβαίωσαν τις ισχυρές προσδοκίες για ταχεία επιστροφή της οικονομικής δραστηριότητας στα προ της υγειονομικής κρίσης επίπεδα, εξαιτίας των αναταράξεων της κρίσης ενέργειας / τιμών, αλλά και της επακόλουθης αβεβαιότητας.

Επιπλέον, επισημαίνεται ότι οι επιπτώσεις της αξιοποίησης των πόρων του ΕΣΠΑ, αλλά και του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δεν έχουν γίνει, έως σήμερα, ουσιαστικά αισθητές στην πραγματική οικονομία. Αυτό οφείλεται, στη μεν πρώτη περίπτωση, εξαιτίας των καθυστερήσεων στις διαδικασίες ένταξης και έναρξης χρηματοδότησης των νέων προγραμμάτων, ενώ στη δεύτερη, στον περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων που έχουν λάβει δάνεια από το Ταμείο. Η επιτάχυνση των διαδικασιών και η διεύρυνση των ωφελούμενων αποτελούν μονόδρομο για την καλύτερη διάχυση των ευεργετικών αποτελεσμάτων των δύο αυτών ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων, ιδιαίτερα αν συνδυαστεί με παρεμβάσεις που θα διευκολύνουν την παραγωγική δραστηριότητα.

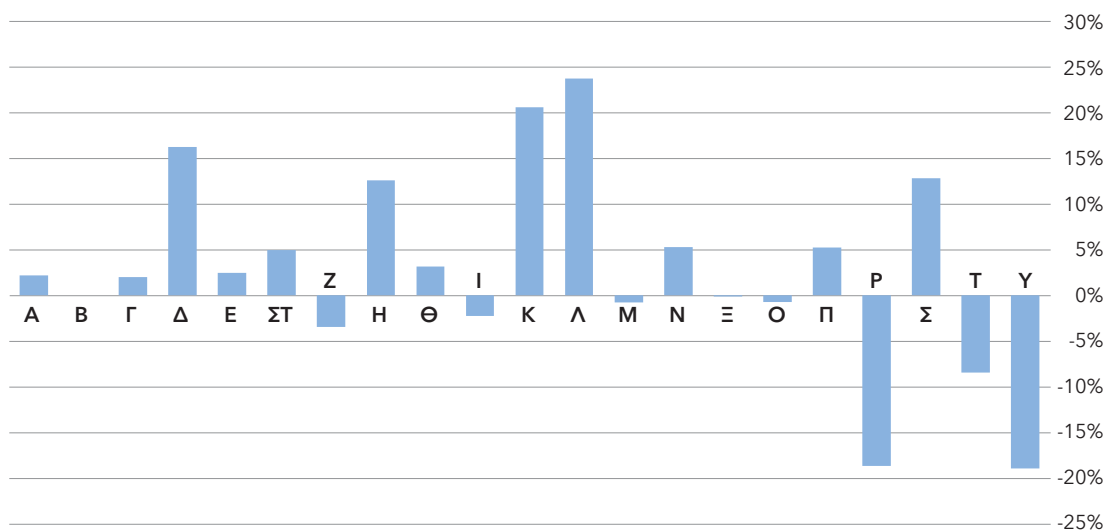
Μεγαλύτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί και στην κλαδική διάρθρωση της οικονομίας, αφού η ανάκαμψη της αγοράς εργασίας, μετά την πανδημία και εν μέσω της ανόδου του κόστους ζωής δεν ήταν ομοιόμορφη (Διάγραμμα 2.7). Ειδικότερα, η απασχόληση μειώθηκε σε 8 κλάδους δραστηριότητας φέτος, έναντι 5 κλάδων, το 2022. Τις ισχυρότερες ποσοστιαίες υποχωρήσεις παρουσίασαν οι κλάδοι «Τέχνης, Διασκέδασης και Ψυχαγωγίας» (-18,7%) και οι «Δραστηριότητες Νοικοκυριών ως Εργοδοτών» (-8,4%).

Την ίδια χρονική περίοδο, αύξηση απασχόλησης σημείωσαν 13 κλάδοι, έναντι 16 κλάδων πέρυσι, μεταξύ των οποίων ξεχώρισαν η «Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας» (+23,7%), οι «Χρηματοοικονομικές και Ασφαλιστικές Δραστηριότητες» (+20,5%), η

8. European Commission, Business and Consumer Surveys, Economic Sentiment Indicator (ESI) and Employment Expectations Indicator (EEI).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.7*

Ποσοστιαίες (%) μεταβολές στην κλαδική απασχόληση: Β' τρίμ. 2022 - Β' τρίμ. 2023

A. Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	K. Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες
B. Ορυχεία και λατομεία	Λ. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας*
Γ. Μεταποίηση	M. Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες
Δ. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	N. Δικαιτικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες
Ε. Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	Ξ. Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
Στ. Κατασκευές	Ο. Εκπαίδευση
Z. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο. Επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	Π. Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας
Η. Μεταφορά και αποθήκευση	P. Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία
Θ. Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	Σ. Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών
I. Ενημέρωση και επικοινωνία	T. Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών
	Υ. Δραστηριότητες εξωεδαφικών οργανισμών και φορέων*

* Εκτιμήσεις «σπάνιων χαρακτηριστικών», δηλαδή εκτιμήσεις που αναφέρονται σε κλάδους με λιγότερα από 10.000 άτομα, συνοδεύονται από ιδιαίτερα μεγάλο δειγματοληπτικό σφάλμα.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

«Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού (+20,5%), οι «Άλλες Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών» (+12,8%), η «Μεταφορά και Αποθήκευση» (+12,6%) κ.ά. Συνολικά, δημιουργήθηκαν 118.9 χιλ. νέες θέσεις εργασίας, από 286.1 χιλ. πέρυσι, ενώ, ταυτόχρονα, οι απώλειες άγγιξαν τις 46.8 χιλ. από 38.1 χιλ., το 2022.

Την ίδια στιγμή, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συζήτηση σχετικά με την ποιότητα των νέων θέσεων εργασίας, οι οποίες απευθύνονταν σε μισθωτούς και δημιουργήθηκαν στον ιδιωτικό τομέα, κατά το τελευταίο έτος⁹. Συνολικά, το 51,4% των νέων θέσεων αφορούσε την πλήρη απασχόληση, ενώ το εναπομείναν 48,6% θέσεις μερικής ή εκ περιτροπής απασχόλησης, εικόνα που παραμένει σταθερή, κατά τα τελευταία χρόνια.

9. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, σύστημα ΕΡΓΑΝΗ - «Ροές Μισθωτής Απασχόλησης στον Ιδιωτικό Τομέα», Δεκέμβριος 2023.

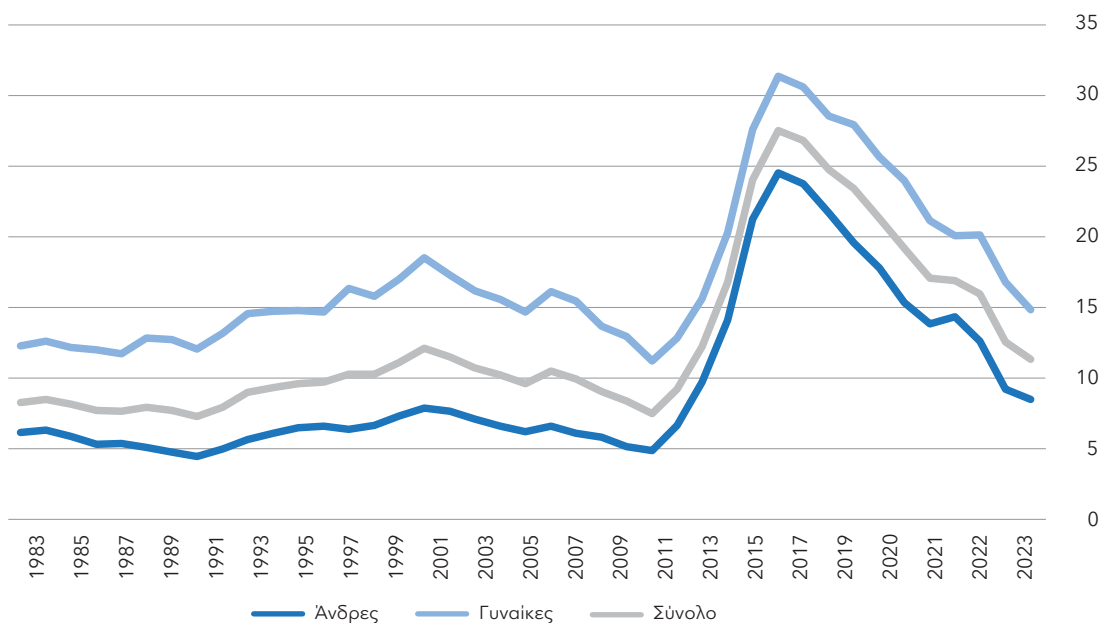
2.1.2. Ανεργία: Επίπεδο και διάρθρωση

Η ανεργία στην ελληνική οικονομία, κατά την περίοδο από το Β' τρίμηνο του 2022 έως το Β' τρίμηνο του 2023, συρρικνώθηκε, σε απόλυτο μέγεθος, κατά 56.553 άτομα, διατηρώντας το ποσοστό ανεργίας σε πτωτική πορεία, από 15,9%, το 2021, και 12,5%, το 2022, σε 11,3%, το 2023, στις ηλικίες 15-64 (Διάγραμμα 2.8). Παρά την αποκλιμάκωση της ανεργίας, για δέκατο συνεχές έτος, ο αριθμός των ανέργων διατηρείται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα (524.883 άτομα), ενώ και το ποσοστό ανεργίας είναι κατά τι χαμηλότερο μόνον από το αντίστοιχο της Ισπανίας. Στις θετικές παρατηρήσεις, συγκαταλέγεται το γεγονός ότι οι εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών καταδεικνύουν περαιτέρω συρρίκνωση της ανεργίας στη χώρα μας, εν μέσω, μάλιστα, αναταράξεων και αβεβαιότητας, με το ποσοστό της να έχει συρρικνωθεί σε 10,8%, το Γ' τρίμηνο του 2023¹⁰.

Το 2023, η αποκλιμάκωση του ποσοστού ανεργίας οφείλεται στις επιδόσεις και των δύο φύλων, με το ποσοστό των γυναικών να είναι σταθερά υψηλότερο του αντίστοιχου των ανδρών. Ο αριθμός των ανέργων ανδρών μειώθηκε κατά 18.654 άτομα, συρρικνώνοντας περαιτέρω το ποσοστό ανεργίας σε 8,4% από 9,1%, το 2022, ενώ οι άνεργες γυναίκες μειώθηκαν κατά 37.899 άτομα, με το ποσοστό ανεργίας να διαμορφώνεται πλέον σε 14,8% από 16,7%, το 2022. Εντούτοις, η ταχύτητα αποκλιμάκωσης της ανεργίας έχει μειωθεί, γεγονός που μεταφράζεται σε ολοκλήρωση της ενσωμάτωσης των ωφελειών των μεταρρυθμίσεων, αλλά και στο γεγονός ότι η οικονομία ίσως να προσεγγίζει το ύψος του φυσικού της ποσοστού. Ο αντίκτυπος της ενσωμάτωσης της Οδηγίας 1152/2019 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.8

Ποσοστό (%) ανεργίας κατά φύλο στις ηλικίες 15-64

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

10. ΕΛΣΤΑΤ, «Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: Γ' τρίμηνο 2023», Πειραιάς, 14 Δεκεμβρίου 2023.

της 20^{ης} Ιουνίου 2019, για διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας στην Ε.Ε., αλλά και οι κανόνες για την απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών (Ν.5053/2023), δεν είναι, προς ώρας, δυνατόν να αξιολογηθεί.

Από την άλλη πλευρά, η μείωση της ανεργίας δυσκολεύει τις επιχειρήσεις στην προσπάθεια πλήρωσης κενών θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για εξειδικευμένο προσωπικό. Η επισήμανση αυτή καθιστά αναγκαία τη διατήρηση, αλλά και την αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης και, γενικότερα, την παγίωση της κουλτούρας περί της δια βίου εκπαίδευσης. Θετικά προς αυτήν την κατεύθυνση λειτουργεί η συνεχής αναζήτηση, εκ μέρους των εργαζομένων (αλλά και των μη εργαζομένων), θέσεων εργασίας με καλύτερους όρους αποδοχών, εν μέσω της ισχυρής ανησυχίας για την ανεπάρκεια των απολαβών απέναντι στο αυξημένο κόστος ζωής. Πλέον, για τους αναζητούντες εργασία, εκτός από τον ανταγωνιστικό μισθό και τις προοπτικές εξέλιξης, αποκτά ολόένα και μεγαλύτερη σημασία τόσο το υγιές εργασιακό περιβάλλον όσο και η επίτευξη μιας ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής¹¹.

Στο πλαίσιο ενίσχυσης των απολαβών, έχει ήδη αρθεί, από τον Ιανουάριο 2024, χωρίς αναδρομικότητα, η αναστολή του επιδόματος προϋπηρεσίας στους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα (επαναφορά των τριετιών που βρίσκονταν μέχρι πρότινος σε αναστολή, από το 2012), αν και ορίζεται ότι, σε περίπτωση ανόδου του ποσοστού ανεργίας σε επίπεδα άνω του 10%, από το 2027 και έπειτα, θα αναστέλλεται αυτοδικαίως η ισχύς της διάταξης. Παράλληλα, έχει προδικαστεί, σύμφωνα με δημοσιεύματα του τύπου, τόσο η κατεύθυνση του κατώτατου μισθού (αύξηση) όσο και το ύψος αυτής (820 -830 ευρώ), χωρίς να έχει προηγηθεί η σχετική διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, με στόχο να φτάσει τα 950 ευρώ, σε ορίζοντα τετραετίας.

Οι παραπάνω εξελίξεις είναι πιθανό να επιβραδύνουν την περαιτέρω συρρίκνωση της ανεργίας. Αντίθετα, το ΔΝΤ εκτιμά ότι η ανεργία θα έχει μειωθεί σε 5,7%, μέχρι το 2028¹², επίδοση, βέβαια, που δεν έχει επιτύχει η χώρα μας, τα τελευταία 40, και πλέον, χρόνια. Επιπλέον πίεση στην αγορά εργασίας ασκεί το γεγονός ότι ο βαθμός απασχόλησης, στην Ελλάδα, ήταν ο δεύτερος χαμηλότερος στην ΕΕ (67,5% έναντι 75,4% του ευρωπαϊκού μέσου όρου - στοιχεία Β' τριμήνου του 2023), παρά, μάλιστα, τη σημαντική αύξηση, σε ετήσια βάση, κατά 2,1%¹³.

Όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες, παρατηρείται ότι το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών. Επίσης, υψηλότερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στους νέους έως 29 ετών, οι οποίοι διαθέτουν μικρότερη εργασιακή εμπειρία, αλλά και σχετικά περιορισμένες οικογενειακές υποχρεώσεις. Παράλληλα, το ποσοστό ανεργίας είναι υψηλότερο του μέσου όρου, για τους άνδρες μέχρι τα 34 έτη και για τις γυναίκες μέχρι τα 39 έτη, και αποκλιμακώνεται στις ανώτερες ηλικιακά ομάδες, με το φαινόμενο της μετανάστευσης ("brain-drain"), της περασμένης δεκαετίας, να έχει συμβάλει σε αυτήν την εξέλιξη.

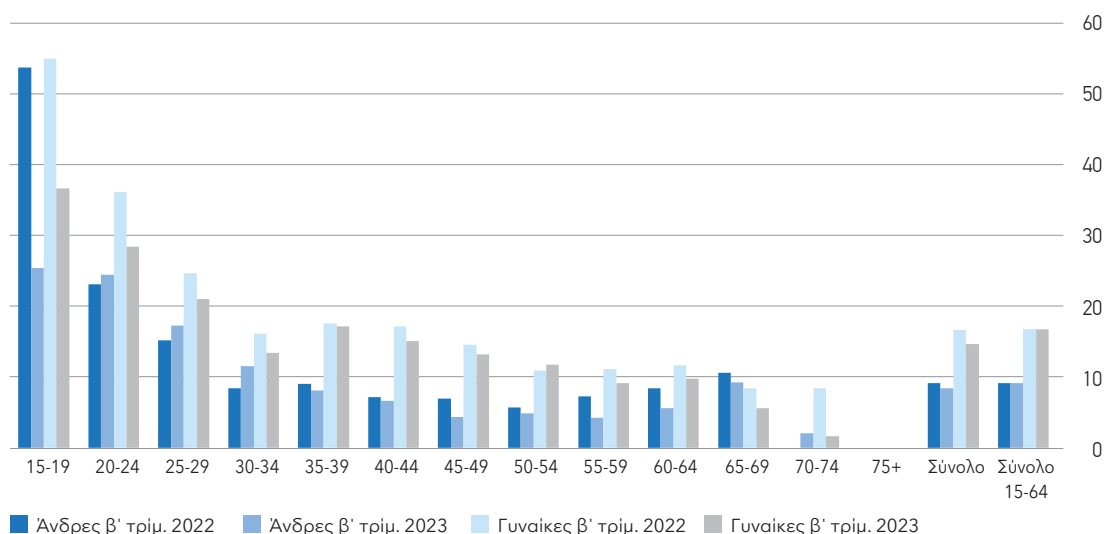
11. Adecco, *Απασχολησιμότητα στην Ελλάδα 2023*, Ετήσια Έρευνα, 14 Δεκεμβρίου 2023.

12. IMF, *World Economic and Financial Surveys, World Economic Outlook Database, Report for Selected Countries and Subjects*, October 2023 edition· εκτιμήσεις του ΔΝΤ έως το 2028.

13. European Commission-Employment, Social Affairs & Inclusion, Social Europe, *Employment and Social Developments in Europe, Quarterly Review*, November 2023.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.9

Ποσοστό ανεργίας (%) κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

Στις θετικές διαπιστώσεις, περιλαμβάνεται η υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας στις γυναίκες, σε ετήσια βάση, με μόνη εξαίρεση την ηλικιακή ομάδα 50-54 ετών, ενώ ανησυχία προκαλεί η άνοδος της ανεργίας στους άνδρες ηλικίας 20-34 ετών (Διάγραμμα 2.9). Τα ευρήματα αυτά υπονοούν ότι χρειάζεται διαφορετικός συνδυασμός παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων και των γυναικών, αφού, παρά τη σχετική πρόοδο, οι ομάδες αυτές παραμένουν ευάλωτες.

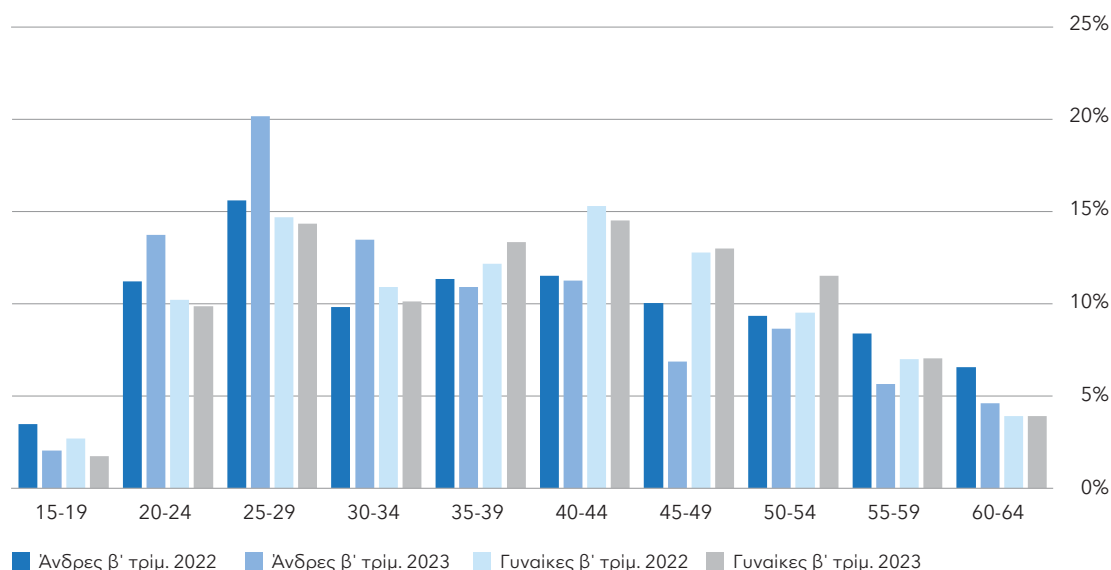
Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι οι ενισχύσεις του κατώτατου μισθού, ως απάντηση στο συνεχώς αυξανόμενο κόστος ζωής, επηρεάζουν, εκτός από τους αμειβόμενους με την ελάχιστη αμοιβή, τον μέσο μισθό του ιδιωτικού τομέα και, συνεπώς, τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, οι συνεχείς αυξήσεις του κατώτατου μισθού, παρά την αγαθή τους στόχευση για προστασία των χαμηλά αμειβόμενων, μπορεί να επιδρούν αρνητικά και στην ταχύτητα αποκλιμάκωσης της ανεργίας. Γι' αυτόν τον λόγο, η ΕΣΕΕ απαιτεί ολιστική προσέγγιση του εν λόγω ζητήματος, η οποία θα λαμβάνει υπ' όψη της μια σειρά από παραμέτρους, όπως γινόταν κατά την περίοδο όπου ο κατώτατος μισθός αποφασιζόταν κατόπιν διαβούλευσης των κοινωνικών εταίρων.

Διευκρινίζεται ότι η συμμετοχή των νέων στο εργατικό δυναμικό είναι σχετικά χαμηλή και, γι' αυτόν τον λόγο, η παραπάνω εικόνα παραβλέπει το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες. Πληρέστερη εικόνα και ασφαλέστερα συμπεράσματα προκύπτουν, όταν λαμβάνεται υπ' όψη η συμμετοχή όλων των ηλικιακών ομάδων στην αγορά εργασίας (Διάγραμμα 2.10). Ως γνωστόν, οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες αντιμετωπίζουν, συνήθως, αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις και θεωρούνται οι πλέον παραγωγικές, αφού έχουν ολοκληρώσει το βασικό κύκλο σπουδών τους και διαθέτουν εργασιακή εμπειρία.

Ειδικότερα, οι άνεργοι άνδρες της ηλικιακής ομάδας 15-24 ετών αποτελούν το 15,7% (από 14,7% πέρυσι) του συνολικού αριθμού των ανέργων ανδρών, με τους μη έχοντες

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.10

Ηλικιακή κατανομή της ανεργίας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

και αναζητούντες εργασία, στις ηλικιακές ομάδες 25-29 ετών (20,2%) και 30-34 ετών (13,5%), να ακολουθούν. Από την άλλη πλευρά, οι άνεργες γυναίκες ηλικίας 15-24 ετών αποτελούν το 11,6% (από 12,9% πέρυσι) του συνολικού αριθμού των ανέργων γυναικών, με τις ηλικιακές ομάδες 40-44 (14,5%) και 25-29 (14,3%) να έπονται.

Η μελέτη της πορείας της ανεργίας δεν αποσκοπεί μόνο στην κατανόηση των ισχυρών πιέσεων (οικονομικών, ψυχολογικών κ.ά.) που ασκούνται στους άνεργους, αλλά και στη διαπίστωση του γεγονότος ότι η απώλεια της εργασίας είναι πιθανό να μειώσει τη δυνατότητα εύρεσης απασχόλησης στο μέλλον, ιδιαίτερα αν το άτομο παραμείνει σε καθεστώς ανεργίας για μακρύ χρονικό διάστημα. Και αυτό γιατί η ανεργία συνεπάγεται και απαξίωση των επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων, καθώς και υψηλό κίνδυνο περιθωριοποίησης. Επίσης, δεν είναι αμελητέα η πιθανότητα να αντιμετωπίσει ο άνεργος δυσμενέστερους ασφαλιστικούς όρους (π.χ. προϋποθέσεις συνταξιοδότησης), ακόμα και χαμηλότερες αποδοχές, όταν επανενταχθεί σε καθεστώς εργασίας. Όλα τα παραπάνω υπογραμμίζουν, για άλλη μια φορά, την ανάγκη για σύγχρονες και στοχευμένες δράσεις κατάρτισης.

2.2. Η απασχόληση στο εμπόριο το 2022

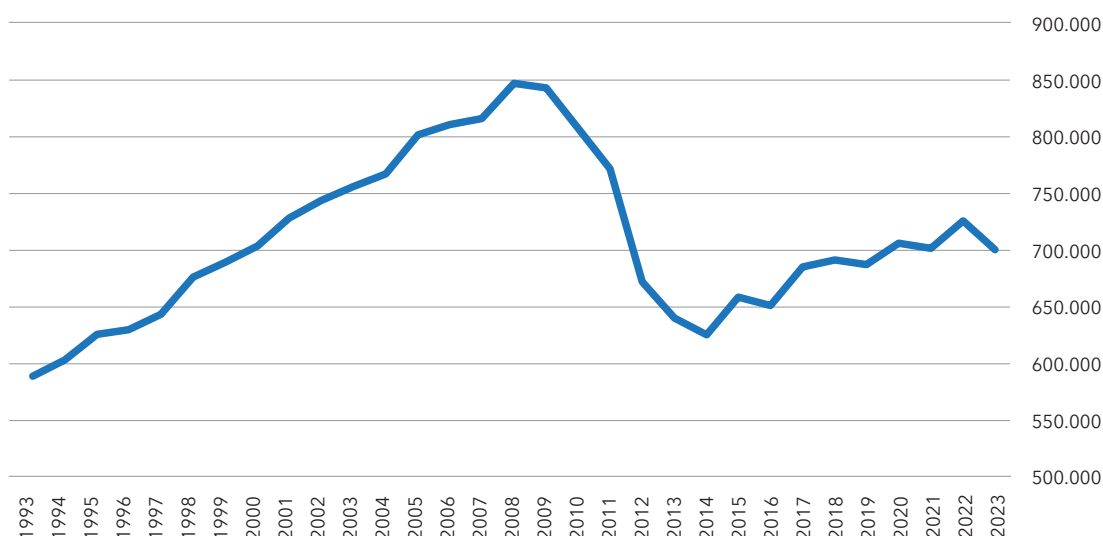
2.2.1. Βασικές τάσεις

Το 2023, η απασχόληση στον κλάδο του εμπορίου παρουσίασε αξιοσημείωτη υποχώρηση κατά 3,5%, σε σχέση με το 2022¹⁴. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, κατά το Β' τρίμηνο του 2023, εργάζονταν στο

14. Επισημαίνεται ότι η σύγκριση αναφέρεται στα δεδομένα της απασχόλησης του Β' τριμήνου κάθε έτους, το οποίο θεωρείται το πλέον αντιπροσωπευτικό τρίμηνο για τις εξελίξεις, στο σύνολο του έτους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.11

Επίπεδο απασχόλησης στο εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

εμπόριο 699.259 άτομα άνω των 15 ετών, δηλαδή 25.097 λιγότεροι απασχολούμενοι συγκριτικά με το 2022 (Διάγραμμα 2.11). Εξαιρώντας την περίοδο της κρίσης χρέους, με τις εξαιρετικά έντονες αναταράξεις, το απόλυτο μέγεθος των εργαζομένων στον κλάδο προσεγγίζει το αντίστοιχο του 2000. Η εν λόγω επισήμανση υπογραμμίζει, με τον πλέον emphaticό τρόπο, τόσο τις πιέσεις που έχουν ασκηθεί σωρευτικά στην κατανάλωση και, κατ' επέκταση, στην απασχόληση στον κλάδο όσο και τους ίδιους τους μετασχηματισμούς που έλαβαν χώρα ενδοκλαδικά.

Εντούτοις, το εμπόριο διατηρεί τον τίτλο του μεγαλύτερου εργοδότη της χώρας, παρέχοντας το 16,5% της συνολικής απασχόλησης έναντι του 17,4%, το 2022. Από την άλλη, ενώ το 2008 η απασχόληση στον κλάδο είχε ξεπεράσει τις 845 χιλ. εργαζομένους, οι θέσεις εργασίας μειώνονταν, σταδιακά, έως το 2014, εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης. Η ανάκαμψη που παρατηρήθηκε το 2015, όπως και τα επόμενα χρόνια, δεν στάθηκε ικανή να αναπληρώσει παρά μόνον ένα μικρό μέρος των απωλειών. Πλέον, οι θέσεις απασχόλησης στον κλάδο είναι κατά 17,3% λιγότερες, συγκριτικά με το 2008.

Η πτώση της απασχόλησης στον εμπορικό κλάδο έρχεται σε αντίθεση με τη σημαντική ενίσχυση του κύκλου εργασιών του (2,2%), η οποία σημειώθηκε κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2023, συγκριτικά με τα αντίστοιχα του 2022. Το εύρημα αυτό είναι παρόμοιο με εκείνο της Έκθεσης του 2022 (αν και τότε η εντυπωσιακή αύξηση του κύκλου εργασιών συνοδεύτηκε από σχετικά μικρή άνοδο της απασχόλησης) και υπογραμμίζει το γεγονός ότι το μέγεθος της απασχόλησης σε έναν κλάδο δεν προσδιορίζεται μονοσήμαντα από τον τζίρο, αλλά εξαρτάται και επηρεάζεται από μια σειρά παραγόντων.

Υπενθυμίζεται ότι η αύξηση του κύκλου εργασιών αναφέρεται σε ονομαστικούς και όχι σε πραγματικούς όρους, δηλαδή επηρεάζεται άμεσα από τον πληθωρισμό. Ειδικότερα, η διόγκωση των τιμών εκ μέρους των προμηθευτών, του κόστους ενέργειας

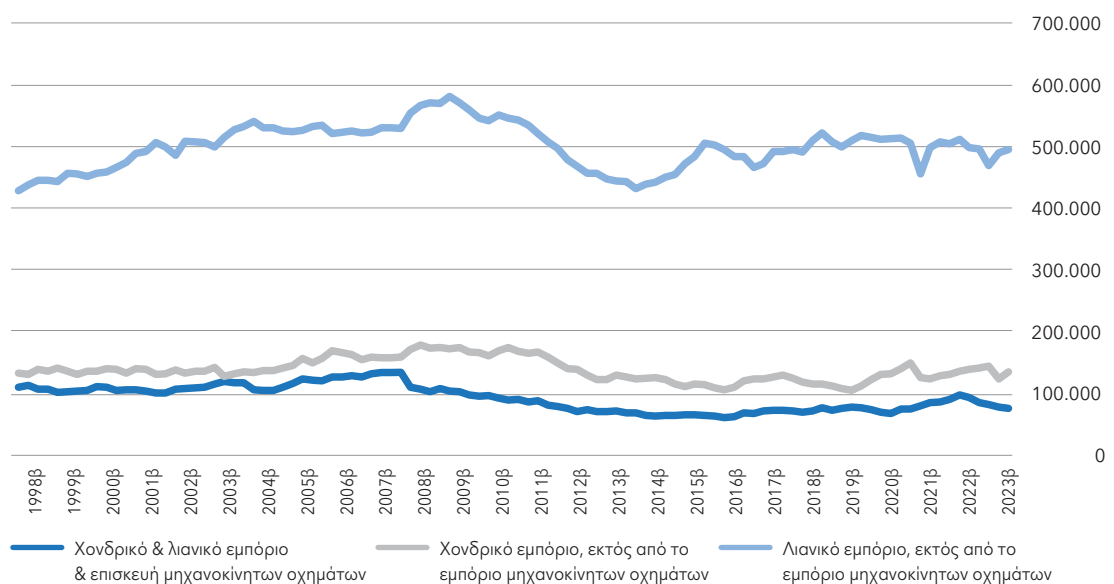
και, γενικότερα, του λειτουργικού κόστους συμβάλλουν στην άνοδο των τελικών τιμών των προϊόντων και των υπηρεσιών προς τους καταναλωτές. Παράλληλα, η συνέχιση της αυστηρής νομισματικής πολιτικής και των υψηλών επιτοκίων παρέμβασης δυσχεραίνουν τόσο την εξυπηρέτηση των υφιστάμενων δανείων όσο και τη χορήγηση νέων, ενώ η διατήρηση της αβεβαιότητας και οι χαμηλές προσδοκίες αναβάλλουν ή ακυρώνουν τις επενδύσεις. Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τη συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος και, συνεπώς, και της κατανάλωσης, εξαιτίας του υψηλού κόστους ζωής, συμπιέζουν τα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων.

Αυτές οι εξελίξεις μπορεί να οφείλονται επίσης στον μετασχηματισμό του κλάδου, εξαιτίας του αντίκτυπου της πανδημίας και της κρίσης των τιμών. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν προκαλεί έκπληξη η κοινή κατεύθυνση προς τη μεταβολή της απασχόλησης ενδοκλαδικά, με ισχυρές, ωστόσο, διαφοροποιήσεις ως προς την ένταση. Πιο συγκεκριμένα, η απασχόληση και στους τρεις επιμέρους κλάδους του εμπορίου μειώθηκε, σε σχέση με πέρυσι. Η μεγαλύτερη ποσοστιαία υποχώρηση της απασχόλησης καταγράφηκε στα μηχανοκίνητα οχήματα (-19,4%), και ακολούθησε το χονδρικό (-2,8%) και το λιανικό εμπόριο (-0,7%). Στην ουσία, η μικρή, σχετικά, συμμετοχή των εργαζομένων στον υποκλάδο των οχημάτων, στη συνολική απασχόληση στον κλάδο, συγκράτησε τελικά την πτώση της απασχόλησης στο εμπόριο, στο 3,5% (Διάγραμμα 2.12).

Και ενώ η απασχόληση στον κλάδο παρουσιάζει, κατά το τελευταίο διάστημα, αξιoσημείωτες διακυμάνσεις, δεν αμφισβητείται η συνεισφορά του εμπορίου στη συνολική απασχόληση. Ωστόσο, αυτό που προκαλεί ενδιαφέρον και υποκρύπτει μια μικρή ανησυχία είναι το διαρκώς μειούμενο, από το 2020, μερίδιο του εμπορίου στη (Διάγραμμα 2.13). Πέρα, λοιπόν, από τους μετασχηματισμούς (ψηφιακό, και πράσινο) και τις αναπόφευκτες μεταβολές στον τρόπο ολοκλήρωσης των αγορών, η μείωση της απασχόλησης μπορεί να αποδοθεί και στις πιέσεις που δέχεται η επιχειρηματικότητα,

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.12

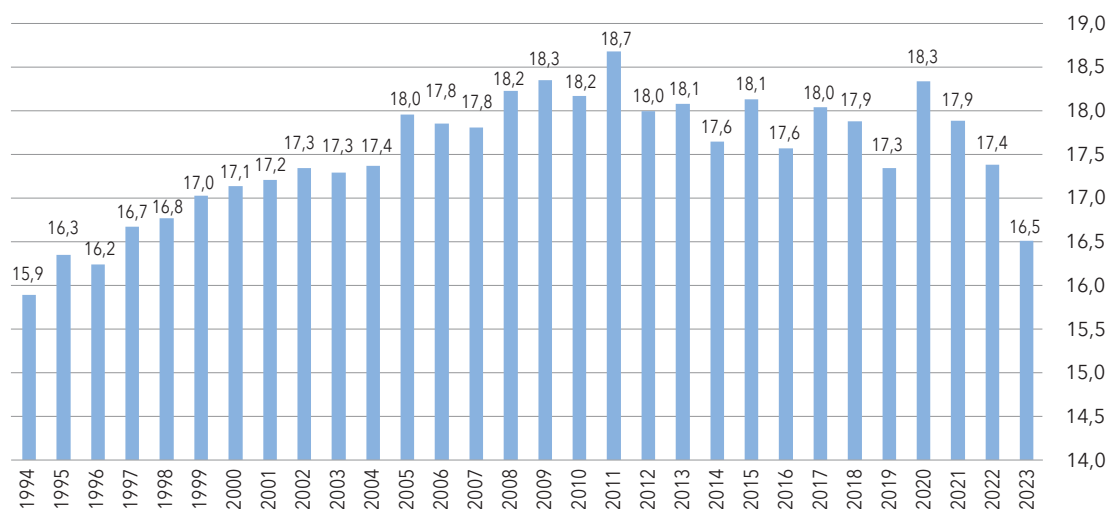
Επίπεδο απασχόλησης στους κλάδους του εμπορίου

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.13

Εξέλιξη συμμετοχής (%) του εμπορίου στη συνολική απασχόληση

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

καθώς ένα σημαντικό τμήμα της προκρίνει πλέον την εξασφάλιση της βιωσιμότητας έναντι της επέκτασης.

Πληρέστερη εικόνα των εσωτερικών ζυμώσεων και αλλαγών παρέχεται από την ανάλυση της απασχόλησης στους επιμέρους κλάδους του εμπορίου, εν μέσω μάλιστα της συρρίκνωσης των θέσεων εργασίας σε όλους τους επιμέρους κλάδους (Πίνακας 2.1).

Ειδικότερα, οι εργοδότες στον εμπορικό κλάδο μειώθηκαν κατά πολύ, το τελευταίο έτος, (-12,4%), και ακολούθησαν οι βοηθοί (-10,8%), ενώ οι αυτοαπασχολούμενοι συνέχισαν την πτωτική, εδώ και χρόνια, πορεία τους (-4,4%). Τέλος, η σχετικά μικρότερη ποσοστιαία υποχώρηση της μεγαλύτερης, σε μέγεθος, κατηγορίας, αυτής των μισθωτών (-1,1%), περιόρισε τη μείωση της απασχόλησης σε ολόκληρο το εμπόριο. Το τελευταίο επιβεβαιώνει τη συνεχιζόμενη συγκέντρωση που καταγράφεται στο εμπόριο τα τελευταία χρόνια. Στους επιμέρους κλάδους, ξεχωρίζει η συρρίκνωση των εργοδοτών στην κατηγορία «μηχανοκίνητα οχήματα» (-17,7%) και, κυρίως, στο χονδρικό εμπόριο (-37,0%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1						
Διάρθρωση της απασχόλησης στους υποκλάδους του Εμπορίου ανά θέση στο επάγγελμα (διάφορα έτη)						
Κλάδος αναφοράς	Θέση στην απασχόληση	2008	2020	2021	2022	2023
		Αριθμός ατόμων				
Μηχανοκίνητα Οχήματα και Μοτοσυκλέτες	Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό	16.807	10.274	17.309	15.220	12.527
	Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	24.324	15.701	18.250	17.951	20.837
	Μισθωτός	57.769	37.727	43.768	55.086	39.432
	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	5.360	712	3.347	3.119	847
	ΣΥΝΟΛΟ	104.260	64.414	82.674	91.376	73.643
Χονδρικό εμπόριο	Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό	23.476	13.662	12.338	15.112	9.526
	Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	24.691	11.599	8.174	6.558	6.689
	Μισθωτός	119.184	100.805	98.816	112.482	114.886
	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	8.777	2.954	1.765	2.191	1.371
	ΣΥΝΟΛΟ	176.128	129.020	121.093	136.343	132.472
Λιανικό εμπόριο	Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό	66.134	56.294	63.728	60.246	57.269
	Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	170.273	118.291	114.971	103.329	94.749
	Μισθωτός	274.156	312.233	289.530	312.550	320.308
	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	54.148	24.482	28.168	20.511	20.819
	ΣΥΝΟΛΟ	564.711	511.300	496.397	496.636	493.145
ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό	106.417	80.230	93.375	90.578	79.322
	Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	219.288	145.591	141.395	127.838	122.275
	Μισθωτός	451.109	450.765	432.114	480.118	474.626
	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	68.285	28.148	33.280	25.821	23.037
	ΣΥΝΟΛΟ	845.099	704.734	700.164	724.355	699.260

Στην, κατά φύλο, ανάλυση της απασχόλησης τόσο στο σύνολο της οικονομίας όσο και στο εμπόριο, κατά το τελευταίο έτος, καταγράφεται μείωση των εργοδοτών, ανεξαρτήτως φύλου. Ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων ανδρών στο εμπόριο δεν ακολούθησε την οριακή αριθμητική ενίσχυση των αυτοαπασχολούμενων γυναικών του κλάδου, με αποτέλεσμα να συνεχιστεί η πτωτική πορεία σε αυτήν την κατηγορία, ενώ, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, αυξήθηκαν οι αυτοαπασχολούμενοι στο σύνολο της οικονομίας και για τα δύο φύλα. Σχεδόν παρόμοια είναι η εικόνα για τους μισθωτούς, με την αριθμητική τους δύναμη να καταγράφει απώλειες, στον εμπορικό κλάδο, ενώ, την ίδια στιγμή, καταγράφει άνοδο, στο σύνολο της οικονομίας (Πίνακας 2.2).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2				
Ποσοστιαίες μεταβολές ανά θέση στο επάγγελμα και φύλο, β' τρίμ. 2023/2022				
Στο σύνολο της οικονομίας και το εμπόριο				
	Θέση στην απασχόληση	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Σύνολο της οικονομίας	Εργοδότες	227.904	76.945	304.849
		-2,9%	-1,8%	-2,6%
	Αυτοαπασχολούμενοι	556.716	285.858	842.574
		3,7%	6,8%	4,7%
	Μισθωτοί	1.579.272	1.372.548	2.951.820
		-0,1%	3,0%	1,3%
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	Συμβοηθούντα μέλη	52.666	84.618	137.284
		-1,7%	2,4%	0,8%
	Σύνολο	2.416.558	1.819.969	4.236.527
		0,4%	3,4%	1,7%
	Εργοδότες	60.645	18.677	79.322
	-13,7%	-8,0%	-12,4%	
Σύνολο Εμπορίου	Αυτοαπασχολούμενοι	84.472	37.803	122.275
		-6,3%	0,4%	-4,4%
	Μισθωτοί	233.878	240.748	474.626
		-6,6%	4,8%	-1,1%
	Συμβοηθούντα μέλη	9.416	13.621	23.037
	-18,2%	-4,8%	-10,8%	
	Σύνολο Εμπορίου	388.411	310.849	699.260
		-8,0%	2,9%	-3,5%

2.3. Η απασχόληση στο εμπόριο: Μεταβολές

2.3.1. Οι μεταβολές στους επιμέρους κλάδους του εμπορίου

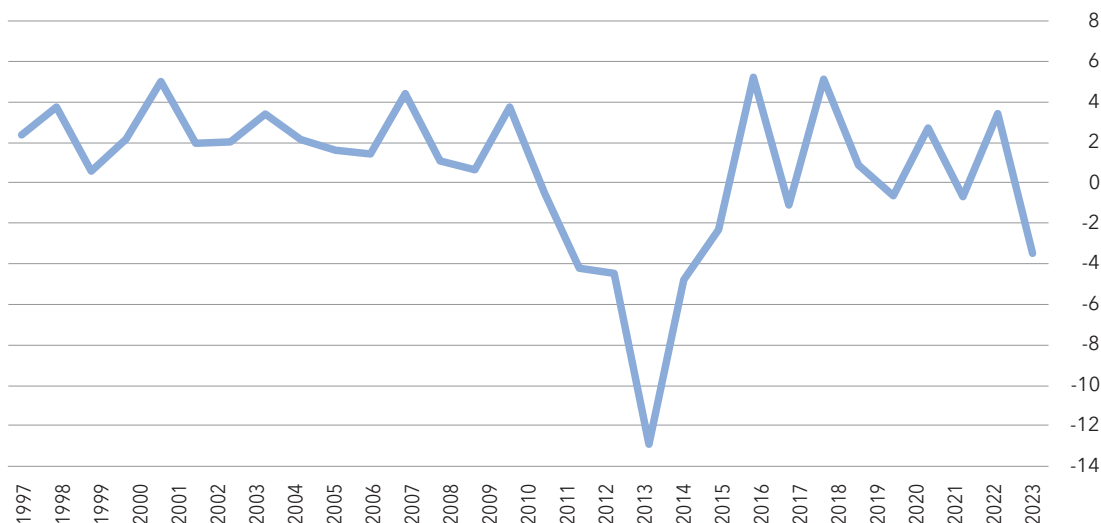
Το Β' τρίμηνο του 2023, η απασχόληση στο εμπόριο μειώθηκε κατά 25.097 εργαζομένους ή κατά 3,5%, έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2022, ακυρώνοντας την περυσινή ισόδυναμη άνοδο και επιστρέφοντας, ουσιαστικά, στα επίπεδα του 2021. Γίνεται, λοιπόν, κατανοητό ότι η εξέλιξη της απασχόλησης στο εμπόριο δεν ακολουθεί μια ομαλά γραμμική πορεία, ανοδική ή καθοδική, αλλά ένα μάλλον μεικτό μοτίβο, το οποίο επηρεάζεται από τις εξελίξεις της οικονομίας, του διεθνούς περιβάλλοντος, των προσδοκιών, των γεωπολιτικών εντάσεων κ.ά. (Διάγραμμα 2.14).

Ο κλάδος του εμπορίου είχε επιτύχει αδιάλειπτα εξαιρετικές επιδόσεις, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, μέχρι την εκδήλωση της κρίσης χρέους. Οι ισχυρές πιέσεις που ασκήθηκαν, εκείνη την περίοδο, στην οικονομία και, αναπόφευκτα, στον εμπορικό κλάδο, σε συνδυασμό με την πανδημία και την κρίση ενέργειας/τιμών στέρησαν από το εμπόριο, αλλά και από την οικονομική δραστηριότητα εν γένει, την αποκατάσταση

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.14

Ετήσιες ποσοστιαίες (%) μεταβολές της απασχόλησης του εμπορίου

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

της αγοράς εργασίας στα προ των κρίσεων μεγέθη. Οι αναταράξεις αυτές επηρέασαν, ταυτόχρονα με την ανάγκη μετασχηματισμού και εκσυγχρονισμού του εμπορίου, εν μέσω διαρκών πιέσεων αβεβαιότητας και δυσχερειών, τη χρηματοδότηση. Την ίδια περίοδο, η θετική πορεία του τουριστικού κλάδου, παρότι ιδιαίτερα καλοδεχούμενη, δεν φαίνεται να είχε ουσιαστικό αντίκτυπο για τις εμπορικές επιχειρήσεις¹⁵. Σε αυτό το πλαίσιο, η πτώση της απασχόλησης ίσως να μην προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση, ενώ με εξαιρετικό ενδιαφέρον αναμένονται οι μελλοντικές μεταβολές των θέσεων εργασίας στον κλάδο, όταν μάλιστα και το Γ' τρίμηνο του 2023 σημείωσαν εκ νέου υποχώρηση (-3,1%)¹⁶.

Παραδοσιακά, η γυναικεία απασχόληση συγκεντρωνόταν, σε συντριπτικό βαθμό, στο λιανικό εμπόριο, φαινόμενο που παρατηρήθηκε και φέτος, και μάλιστα αρκετά ενισχυμένο. Αντίθετα, η φύση και το αντικείμενο της εργασίας στους υποκλάδους του χονδρικού εμπορίου, και κυρίως των οχημάτων, είναι περισσότερο συνυφασμένα με τους άντρες και, ως εκ τούτου, οι θέσεις εργασίας των γυναικών, στους συγκεκριμένους επιμέρους κλάδους, είναι περισσότερο επισφαλείς, σε περιόδους αβεβαιότητας (Διάγραμμα 2.15). Ωστόσο, εντύπωση προκαλεί η σημαντική συρρίκνωση του μεριδίου των γυναικών στον κλάδο των οχημάτων, μετά από μια ανοδική πορεία που παρατηρήθηκε την περίοδο από το 2018.

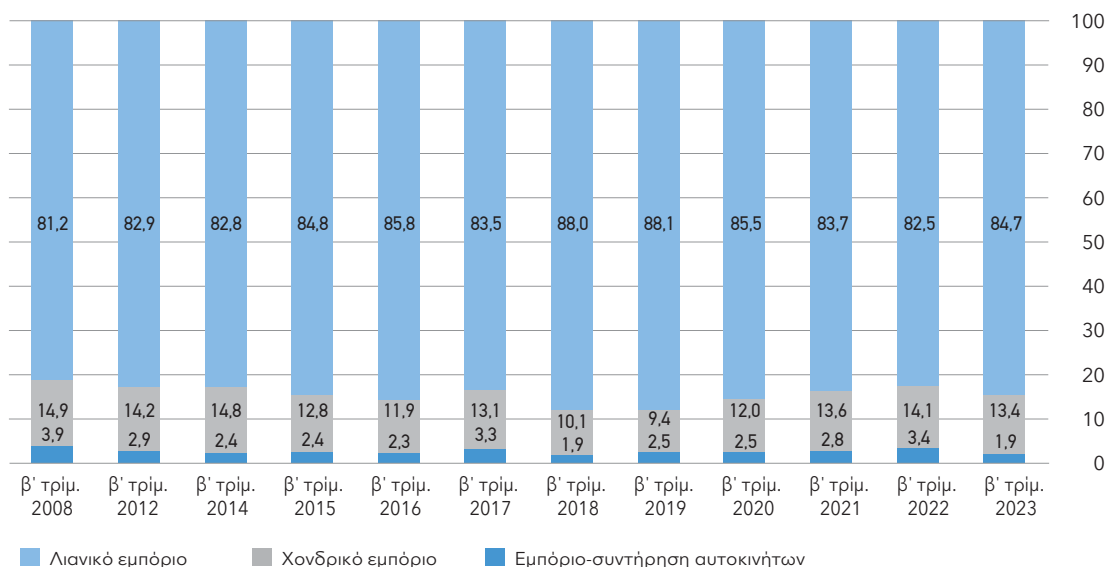
Η μέση ηλικία των εργαζομένων στο εμπόριο αυξήθηκε, ως απόλυτο μέγεθος, την περίοδο 2008-2023, κατά 3,1 έτη, παρά τη φετινή μικρή υποχώρηση. Μέχρι το 2017, η μέση ηλικία είχε ενισχυθεί ελαφρώς, με την απόκλιση να κυμαίνεται περίπου στο ενάμισι (1,5) έτος. Φαίνεται, πως το "brain-drain" δεν είχε ιδιαίτερο αντίκτυπο στον κλάδο. Ωστόσο, από το 2018, η διαφορά διευρύνεται μέχρι το 2022, οπότε μέσα σε μια μόλις χρονιά ενισχύεται κατά περισσότερο από ένα (1) έτος (Πίνακας 2.3). Φέτος, κατα-

15. Έρευνα ΕΣΣΕ: «Εμπόριο και Τουρισμός», Μάρτιος 2023.

16. ΕΛΣΤΑΤ, «Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: Γ τρίμηνο 2023», Πειραιάς, 14 Δεκεμβρίου 2023.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.15

Κατανομή (%) γυναικών εργαζομένων στους κλάδους του εμπορίου

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

γράφτηκε μικρή πτώση, ενώ μειώθηκε και η, ούτως ή άλλως, μικρή διαφορά μεταξύ των δύο φύλων. Το εύρημα αυτό συνδέεται με το γεγονός ότι οι μετασχηματισμοί που λαμβάνουν χώρα στο εμπόριο, κατά τα τελευταία έτη, συντελούν στη σταδιακή απομάκρυνσή του από τον, επί σειρά ετών, ρόλο του, αυτού της εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας. Βέβαια, οι ζυμώσεις αυτές δεν υλοποιούνται μόνο στο χώρο του εμπορίου, αλλά θα πρέπει να εξετασθούν και μέσα από το πρίσμα των δυσκολιών πρόσληψης επιπλέον εργαζομένων και κυρίως της συρρίκνωσης της έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3

Μέση ηλικία εργαζομένων στο εμπόριο: Ηλικίες 15-65 ετών

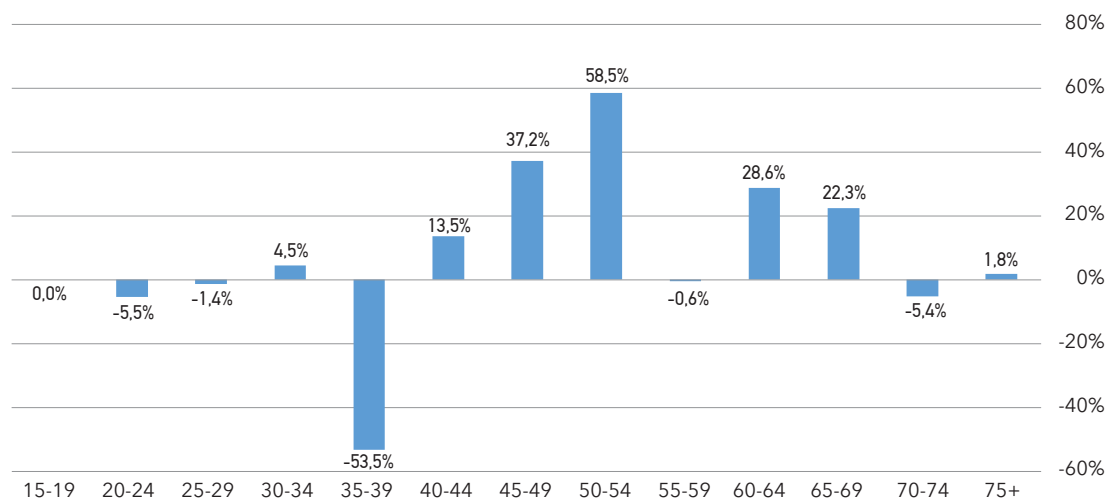
	2008	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Άνδρες	39,4	40,5	41,3	41,2	41,1	40,9	41,7	42,0	42,1	42,4	43,2	42,5
Γυναίκες	38,2	39,3	39,7	39,6	39,8	39,8	40,7	41,2	41,4	42,1	42,7	41,9
Σύνολο	38,9	40,0	40,6	40,5	40,5	40,4	41,2	41,7	41,8	41,8	43,0	42,2

2.3.2. Οι μεταβολές κατά θέση στο επάγγελμα

Οι μισθωτοί στο εμπόριο αντιστοιχούν στο, διόλου ευκαταφρόνητο, 67,9% της απασχόλησης στον κλάδο, μέγεθος που δικαιολογεί το μεγάλο ενδιαφέρον γι' αυτήν την κατηγορία. Ωστόσο, η απασχόληση των εργοδοτών, το μερίδιο των οποίων ανέρχεται στο 11,3% της συνολικής απασχόλησης, σκιαγραφεί τη δυναμική της επιχειρηματικότητας, στον κλάδο. Κατά το τελευταίο έτος, οι νέες θέσεις εργασίας των εργοδοτών εντοπίστηκαν, κυρίως, στην ηλικιακή ομάδα 50-54 και 45-49 ετών, αλλά και στη διευρυμένη ομάδα των 60-69 ετών, καθώς και, σε μικρότερο βαθμό, στην ομάδα 40-44 ετών (Διάγραμμα 2.16).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.16

Κατανομή νέων θέσεων εργοδοτών στο εμπόριο: 2023-2022

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

Η εικόνα αυτή συνηγορεί στο γεγονός ότι η επιχειρηματικότητα με πρόσληψη εργαζομένων απαιτεί εμπειρία και φυσικά πόρους, δηλαδή προϋποθέσεις που αφορούν κυρίως τις μεγαλύτερες ηλικίες. Σε αυτήν την εικόνα, σημαντικό ρόλο φαίνεται να διαδραματίζει και η πρόσληψη εργαζομένων, οι οποίοι διαθέτουν δεξιότητες σχετικά με τις νέες τεχνολογίες. Φυσικά, εκτός από την ηλικιακή διάρθρωση, έχει σημασία και η εξέταση της ποιότητας των νέων θέσεων εργασίας των μισθωτών, όσον αφορά τους όρους ευελιξίας (πλήρης ή μερική / μόνιμη ή προσωρινή απασχόληση).

2.3.3. Οι ευέλικτες μορφές εργασίας στο εμπόριο

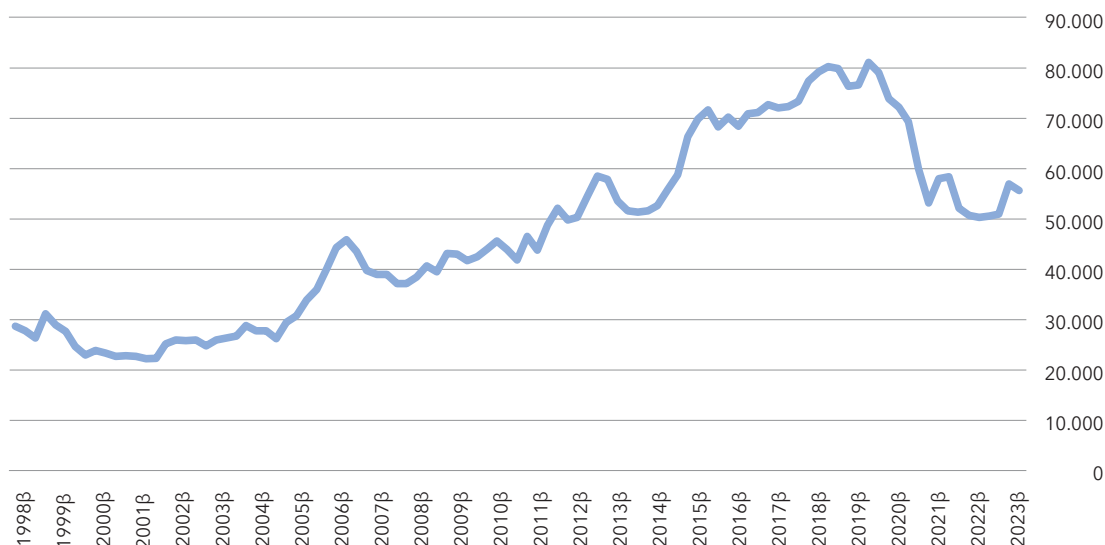
Η μερική απασχόληση

Στο εμπόριο, η μερική απασχόληση, σε απόλυτα μεγέθη, παρουσίαζε σχετική σταθερότητα, μέχρι και τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Έκτοτε, ακολούθησε ανοδική πορεία, η οποία επιταχύνθηκε, κυρίως, στα μέσα της οικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα η μερική απασχόληση, στον κλάδο, να φτάσει το ζενίθ της το Γ' τρίμηνο του 2019 (81.119 εργαζόμενοι). Σε γενικές γραμμές, η μερική απασχόληση χαρακτηρίζεται από εποχικότητα και κορυφώνεται, κατά κύριο λόγο, στο Γ' τρίμηνο κάθε έτους, εξαιτίας των αναγκών που προκύπτουν κατά την καλοκαιρινή/ τουριστική περίοδο (Διάγραμμα 2.17). Πλέον, οι μερικώς απασχολούμενοι εργαζόμενοι στο εμπόριο αριθμούν 55.700 άτομα, ή το 8% της συνολικής απασχόλησης στον κλάδο.

Αξίζει να σημειωθεί πως η ισχυρή πτώση που κατέγραψε η μερική απασχόληση, με την εκδήλωση της πανδημίας, οφείλεται στο γεγονός ότι η σχετική υποστηρικτική κρατική πολιτική έδινε βάρος σε θέσεις πλήρους απασχόλησης. Η συρρίκνωσή της συνεχίστηκε και το 2022, καθώς η αναθέρμανση της οικονομίας δεν στηρίχθηκε σε αυτήν την ευέλικτη μορφή εργασίας, παρά τη ρευστότητα του διεθνούς περιβάλλοντος και τις πληθωριστικές πιέσεις. Δηλαδή, σε πρώτο στάδιο, η ενίσχυση του κύ-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.17

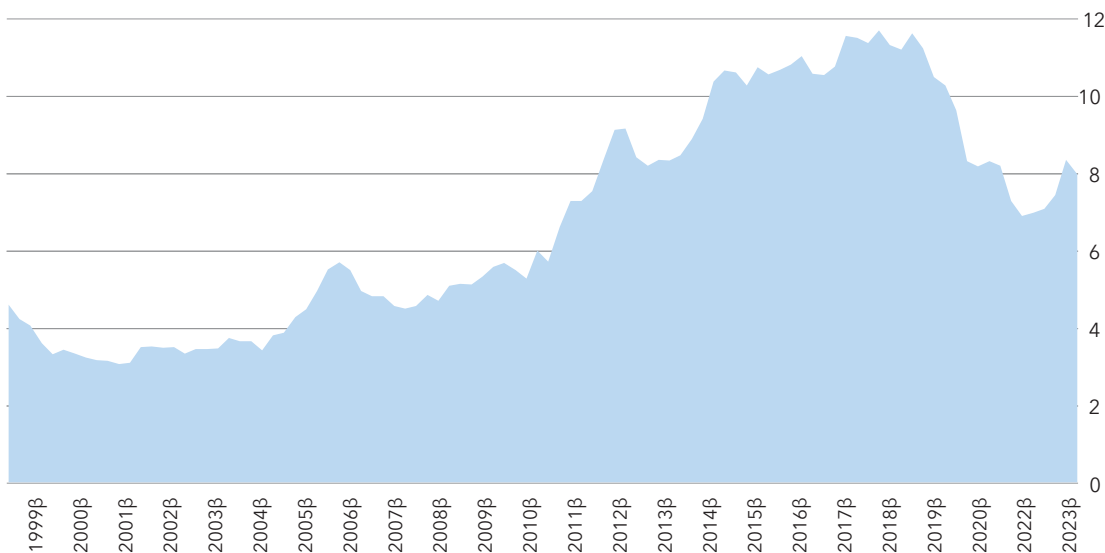
Η μερική απασχόληση στο εμπόριο: Α' τρίμ. 1998 - Β' τρίμ. 2023

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.18

Μερίδιο μερικής απασχόλησης στο σύνολο της απασχόλησης του εμπορίου

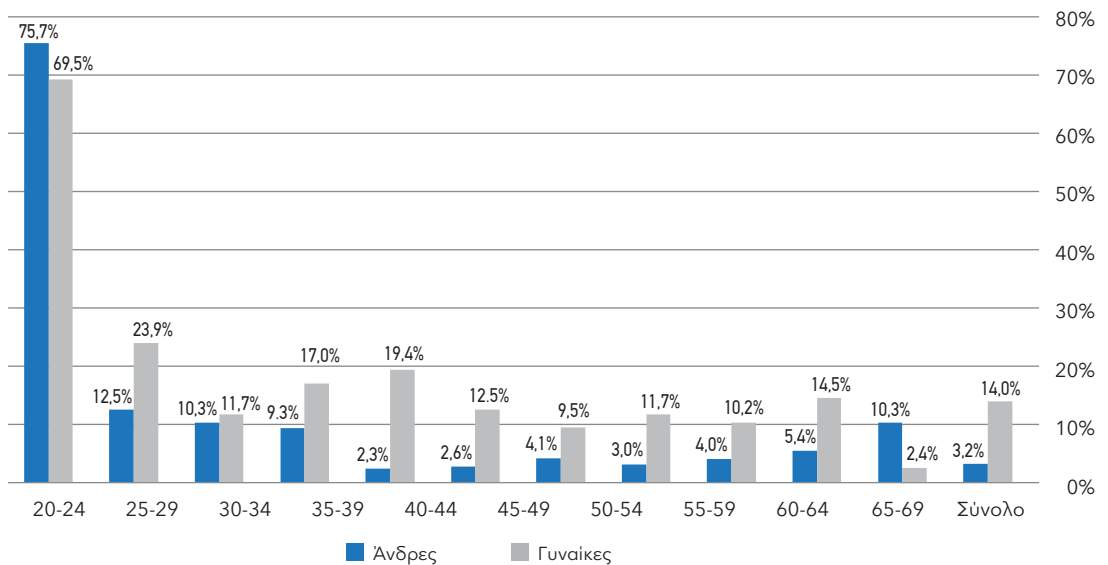
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

κλου εργασιών στο εμπόριο δεν συνοδεύτηκε από άνοδο της μερικής απασχόλησης. Ωστόσο, το 2023, καταγράφηκε αξιοσημείωτη αύξηση (10,4% το Β' τρίμηνο), ενώ με ενδιαφέρον αναμένονται και τα αποτελέσματα των επόμενων τριμήνων.

Διαχρονικά, η υιοθέτηση της μερικής απασχόλησης από το εμπόριο διογκώθηκε, από το 4,6% της συνολικής απασχόλησης, κατά το Β' τρίμηνο του 2008, σε 11,5%, το ίδιο τρίμηνο του 2018, για να υποχωρήσει στο 7,0%, το ίδιο τρίμηνο του 2022 (Διάγραμμα 2.18). Σήμερα βρίσκεται στο 8%, επίδοση χαμηλότερη σε σύγκριση με αρκετούς

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.19

Ποσοστό (%) μερικής απασχόλησης στην αντίστοιχη συνολική στο εμπόριο: Β' τρίμ. 2023

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

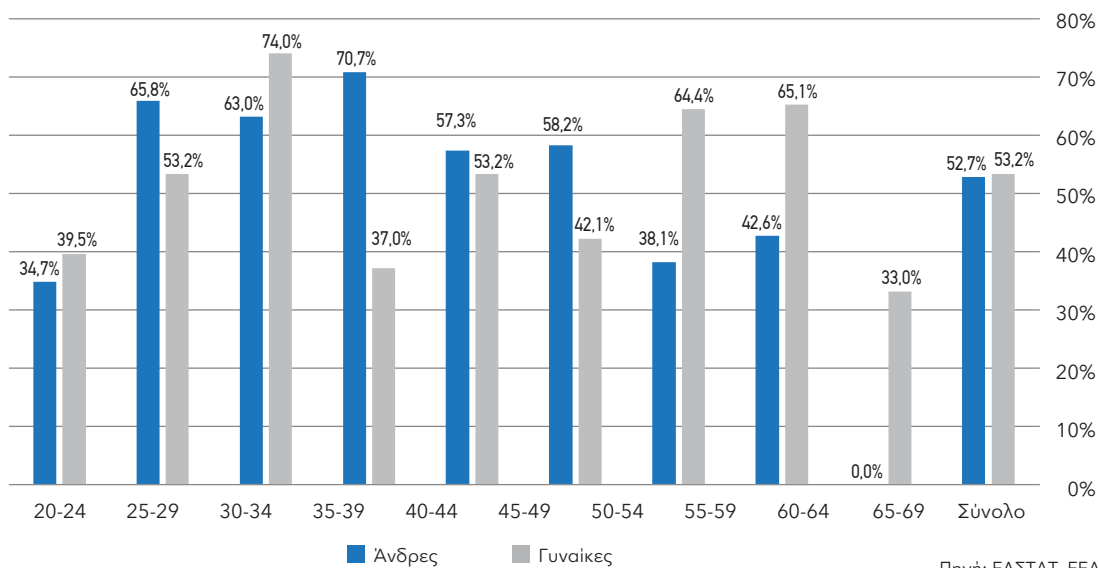
κλάδους της οικονομίας, γεγονός που αποτελεί ένδειξη ότι η εν λόγω ευέλικτη μορφή απασχόλησης, αν και έχει ενισχύσει σημαντικά το μερίδιό της, δεν έχει κατορθώσει να εδραιωθεί στο εμπόριο. Ωστόσο, ασφαλέστερα συμπεράσματα σχετικά με την αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος του εμπορίου γι' αυτή τη μορφή ευέλικτης απασχόλησης θα μπορούν να εξαχθούν μετά τη δημοσίευση των δεδομένων των επόμενων τριμήνων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μερική απασχόληση στο εμπόριο παραμένει, κυρίως, γένους θηλυκού. Το 2023, το 78,0% των μερικώς απασχολούμενων είναι γυναίκες, αναλογία που ενισχύθηκε σε εξαιρετικό βαθμό σε σχέση με πέρυσι (69,3%). Στο Διάγραμμα 2.19, εμφανίζεται το ποσοστό των εργαζομένων με μερική απασχόληση, κατά ομάδα ηλικιών, όσον αφορά και τα δύο φύλα. Ενδεικτικά, στο σύνολο της απασχόλησης, μόνο το 3,2% των ανδρών εργάζονται σε καθεστώς μερικής απασχόλησης, έναντι 14,0%, των γυναικών, γεγονός που σχετίζεται με κοινωνικούς λόγους, καθώς οι γυναίκες, παραδοσιακά, δίνουν μεγαλύτερο βάρος στην ανατροφή των τέκνων, αλλά και των εγγονιών (μεγαλύτερα ποσοστά στις ηλικίες 30-39 και 60-64 ετών).

Με εξαίρεση τις ηλικιακές ομάδες 15-19 και 65-69 ετών, τα ποσοστά των γυναικών στη μερική απασχόληση υπερβαίνουν σαφώς τα αντίστοιχα των ανδρών, σε όλες τις υπόλοιπες ομάδες. Επιπλέον, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η μερική απασχόληση εμφανίζει ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά στους πολύ νέους, ηλικιακά, εργαζομένους, μέχρι 24 ετών, και στα δύο φύλα. Εντούτοις, οι γυναίκες εμφανίζουν πολύ υψηλά ποσοστά, σε όλες σχεδόν τις ηλικιακές ομάδες. Σε γενικές γραμμές, στις μικρότερες ηλικίες, αυτή η εικόνα, όταν είναι, βέβαια, εκούσια, συνδέεται με τις αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις, ενώ στις μεγαλύτερες, συνήθως με αποφάσεις συνταξιοδότησης. Βεβαίως, η διαπίστωση αυτή είναι ανησυχητική, όταν η μερική απασχόληση δεν είναι επιλογή, αλλά υπαγορεύεται από ανάγκη, εξαιτίας της αδυναμίας εύρεσης θέσεων πλήρους απασχόλησης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.20

Ποσοστό (%) μερικώς εργαζομένων που δεν βρήκαν εργασία πλήρους ωραρίου: Β' τρίμ. 2023

Η αλήθεια είναι ότι η ηθελημένη μερική απασχόληση δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλής. Περισσότεροι από τους μισούς μερικώς απασχολούμενους (52,8%) δηλώνουν ότι δεν βρήκαν εργασία πλήρους απασχόλησης, αν και το ποσοστό αυτό είναι κατά πολύ χαμηλότερο, συγκριτικά με πέρυσι (66,1%). Φέτος, οι διαφορές μεταξύ των φύλων είναι ανάξεις λόγου. Το ποσοστό των ανδρών, οι οποίοι δεν βρήκαν εργασία πλήρους ωραρίου (52,2%), σχεδόν ταυτίζεται με το αντίστοιχο των γυναικών (53,0%). Στο Διάγραμμα 2.20, παρουσιάζεται η αναλογία των εργαζομένων, οι οποίοι αποδέχτηκαν να εργάζονται μερικώς, λόγω της αδυναμίας εύρεσης πλήρους απασχόλησης, στο σύνολο των μερικώς απασχολούμενων στο εμπόριο, κατά φύλο. Εξαιτίας των μηδενικών ποσοστών και στα δύο φύλα, όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες 15-19 και άνω των 65 ετών, δεν παρουσιάζονται αποτελέσματα γι' αυτές τις ομάδες.

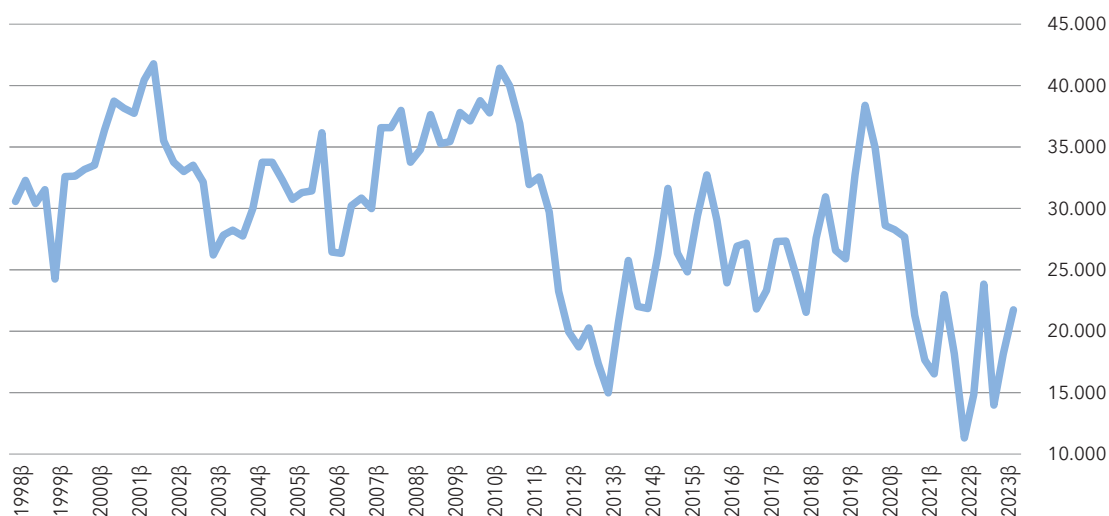
Η απασχόληση ορισμένου χρόνου

Η εξέλιξη της απασχόλησης των μισθωτών με συμβάσεις ορισμένου χρόνου παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις, τα τελευταία χρόνια. Η ανοδική πορεία αυτής της μορφής απασχόλησης ξεκίνησε το 1999 μέχρι τα τέλη του 2001, για να ενισχυθεί ξανά από το 2006 έως τις αρχές της οικονομικής κρίσης. Από τις αρχές του 2011, το επίπεδο της προσωρινής εργασίας στο εμπόριο μειώνεται, και μάλιστα με έντονο ρυθμό, για να ανακάμψει και πάλι από τις αρχές του 2013, και κατόπιν να σταθεροποιηθεί, σε ένα εύρος μεταξύ 25 και 35 χιλ. θέσεων, χωρίς, ωστόσο, να λείπουν οι ισχυρές εποχικές διακυμάνσεις (Διάγραμμα 2.21).

Η στόχευση της κρατικής πολιτικής στην προστασία / διατήρηση θέσεων πλήρους απασχόλησης άσκησε καθοδικές πιέσεις στην ευέλικτη αυτή μορφή εργασίας, μέχρι και το τέλος του 2022. Ωστόσο, τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2023, η μερική απασχόληση κατέγραψε, σε ετήσια βάση, εξαιρετικά έντονους ρυθμούς ενίσχυσης (60,8%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.21

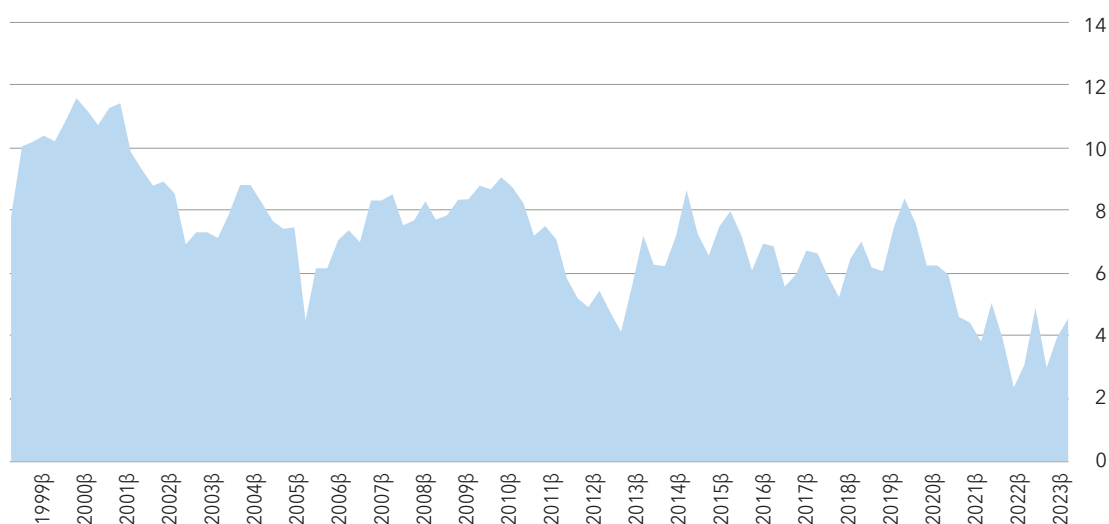
Επίπεδο προσωρινής εργασίας στο εμπόριο: 1998-2023

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ 2022 Β' τριμήνου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.22

Ποσοστό (%) προσωρινά εργαζομένων στο σύνολο των μισθωτών του εμπορίου: Α' τρίμ. 1999 - Β' τρίμ. 2023

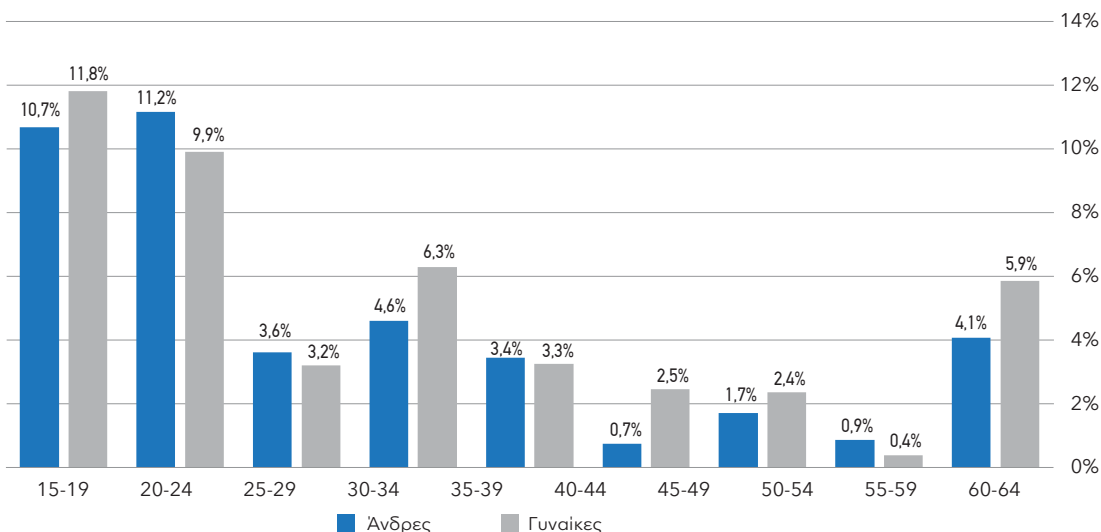
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

κατά το Α' και 46,6% κατά το Β' τρίμηνο αντίστοιχα), χωρίς, ωστόσο, το μεριδίό της στους μισθωτούς να ξεπεράσει το 4,6%. Η ρευστότητα στο διεθνές σκηνικό και οι επιπτώσεις από τις ανατιμήσεις φαίνεται να έδωσαν νέα ώθηση σε αυτή τη μορφή απασχόλησης. Τα δεδομένα των επόμενων τριμήνων είναι απαραίτητα, προκειμένου να αποσαφηνιστεί αν η ενίσχυση αυτή είναι διατηρήσιμη ή όχι. Η εξέλιξη της συμμετοχής της προσωρινής εργασίας, στο εμπόριο, φαίνεται στο Διάγραμμα 2.22.

Και σε αυτήν την περίπτωση, η αναλογία της προσωρινής εργασίας είναι πολύ υψηλή στις νεότερες ηλικίες, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των συγκεκριμένων ηλικιακών ομάδων (ανάγκη απόκτησης εργασιακής εμπειρίας, απασχόληση σε εργασίες

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.23

Ποσοστό (%) προσωρινής εργασίας κατά ηλικία στην αντίστοιχη συνολική απασχόληση του εμπορίου: Β' τρίμ. 2023

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ

με έντονη εποχική διακύμανση, όπως τουρισμός, αγροτικές εργασίες κλπ.). Βέβαια, η προσωρινή εργασία εντοπίζεται και σε εργαζομένους μεγαλύτερων ηλικιών, με τις γυναίκες να υπερτερούν αριθμητικά σε αυτήν την ευέλικτη μορφή απασχόλησης.

2.4 Η απασχόληση στις ελληνικές εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ

Οι ελληνικές εμπορικές επιχειρήσεις, μετά τις δύσκολες συνθήκες και αντιξοότητες που αντιμετώπισαν, λόγω της πανδημίας (Covid-19), η οποία συνοδεύτηκε από τη λήψη έκτακτων μέτρων από την Πολιτεία, κατά τη διετία 2020-2021, επανήλθαν δυναμικά, καταγράφοντας αύξηση της συνολικής απασχόλησης και το 2022.

Από τις 6.027 εταιρείες που περιλαμβάνονται στο τρίτο μέρος της έκθεσης, η ICAP CRIF DATABANK διαθέτει στοιχεία απασχόλησης για 4.912 εταιρείες¹⁷. Οι επιχειρήσεις αυτές, κατά το 2022, απασχολούσαν συνολικά 219.275 άτομα. Η μέση απασχόληση ανήλθε σε 44,6 εργαζόμενους, ανά επιχείρηση, το 2022. Από το σύνολο της απασχόλησης του τομέα, το εμπόριο αυτοκινήτων είχε μερίδιο μόνο 4,6%, στο χονδρικό εμπόριο εργαζόταν το 40,5% του συνόλου, ενώ στο λιανικό εμπόριο το υπόλοιπο 54,9%.

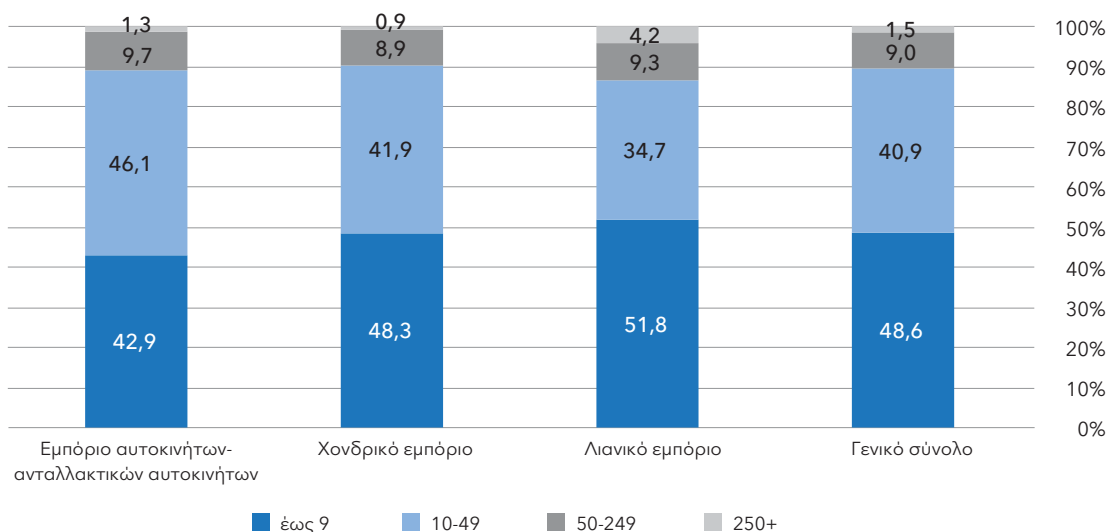
Όπως και στις προηγούμενες Εκθέσεις, για τους σκοπούς της ανάλυσης του παρόντος κεφαλαίου, οι 4.912 εταιρείες χωρίστηκαν σε 4 στρώματα, με κριτήριο την απασχόληση (ως 9 εργαζόμενους, 10-49 εργαζόμενους, 50-249 εργαζόμενους, άνω των 250 εργαζομένων). Στο διάγραμμα 2.24, παρουσιάζεται η κατανομή του αριθμού των εταιρειών, ανά στρώμα απασχόλησης.

17. Στη φετινή έκδοση, η παρούσα ανάλυση περιλαμβάνει τις εταιρείες, για τις οποίες υπήρχε διαθέσιμος ισολογισμός για τα 2 τελευταία έτη (2022, 2021), κατά την ημερομηνία οριστικοποίησης του δείγματος (Δεκέμβριος 2023).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.24

Σχετική κατανομή αριθμού εταιρειών ανά τομέα και ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2022 (%)

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Στο σύνολο του εμπορικού τομέα, η πλειοψηφία των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ, 48,6%, αφορά τις πολύ μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 9 άτομα, ωστόσο οι επιχειρήσεις που ανήκουν σε αυτό το κλιμάκιο καλύπτουν μόλις το 4,3% της συνολικής απασχόλησης των εμπορικών εταιρειών του δείγματος. Επίσης, το 40,9% των επιχειρήσεων απασχολούσε 10 έως και 49 άτομα, ενώ αυτού του μεγέθους οι επιχειρήσεις κάλυψαν το 19,6% της συνολικής απασχόλησης. Επιπλέον, το 9,0% των εταιρειών που συγκροτούν το δείγμα απασχολούσε 50 έως 249 άτομα, ενώ η συμμετοχή αυτής της κατηγορίας στη συνολική απασχόληση του εμπορίου ανήλθε σε 20,0%, το 2022.

Οι πολύ μεγάλες επιχειρήσεις, με απασχόληση άνω των 250 εργαζόμενων, συνιστούν μόλις το 1,5% των εταιρειών του δείγματος, εν τούτοις το μερίδιο της κατηγορίας αυτής στη συνολική απασχόληση του εμπορίου παραμένει κορυφαίο διαχρονικά και ανήλθε σε 56,2%, το 2022.

Με τα δεδομένα του παρόντος δείγματος, η συνολική απασχόληση όλων των επιχειρήσεων (ανεξαρτήτως τομέα) αυξήθηκε κατά 3,5%, την τελευταία διετία, εξέλιξη στην οποία συνέβαλαν, κυρίως, οι μεγάλες σε μέγεθος εμπορικές εταιρείες.

Ανοδική ήταν η εξέλιξη της απασχόλησης και στους τρεις τομείς του εμπορίου, κατά το τελευταίο έτος. Ειδικότερα, η αύξηση της απασχόλησης, ανά τομέα, την περίοδο 2022/21, είχε ως εξής:

Εμπόριο αυτοκινήτων: 2,97%

Χονδρικό εμπόριο: 4,26%

Λιανικό εμπόριο: 2,91%

Εάν εξετασθεί η μέση απασχόληση, ανά εταιρεία, διαπιστώνεται μικρή ανάκαμψη του δείκτη, από 43,2 εργαζόμενους/εταιρεία, το 2021, σε 44,6 εργαζόμενους/εταιρεία, το 2022.

Όσον αφορά την εξέλιξη της απασχόλησης του εμπορίου στις επί μέρους κατηγορίες κλιμακίων, όπως αναφέρθηκε, η διεύρυνση της απασχόλησης προήλθε, κυρίως, από τις επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 250 ατόμων (μεταβολή 2022/21: 4,8%). Οι επιχειρήσεις που απασχολούσαν 10-49 και 50-249 άτομα κατέγραψαν, επίσης, αύξηση της απασχόλησης, αλλά με μικρότερους ρυθμούς (2,6% και 2,0% αντίστοιχα). Αντίθετα, στις πολύ μικρές επιχειρήσεις καταγράφεται, και στη φετινή έκθεση, μείωση της απασχόλησης (-2,7%), κατά την τελευταία διετία, γεγονός ενδεικτικό του ότι αυτή η κατηγορία επιχειρήσεων είναι η πιο ευάλωτη, σε αντίξοες συνθήκες (πληθωριστικές πιέσεις, συρρίκνωση διαθέσιμου εισοδήματος, κλπ.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4
Αριθμός απασχολούμενων ανά τομέα δραστηριότητας και κλιμάκιο απασχόλησης: 2021-2022 (άτομα)

Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	702	687	3.749	3.787	3.083	3.281	2.319	2.391	9.853	10.146
Χονδρικό εμπόριο	7.345	7.099	31.597	32.540	30.140	31.411	16.097	17.754	85.179	88.804
Λιανικό εμπόριο	1.696	1.694	6.434	6.544	9.678	9.079	99.117	103.008	116.925	120.325
Γενικό σύνολο	9.743	9.480	41.780	42.871	42.901	43.771	117.533	123.153	211.957	219.275

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Εξετάζοντας τη σύνθεση του διαθέσιμου δείγματος εμπορικών εταιρειών, υπερτερούν σταθερά, όπως προαναφέρθηκε, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (48,6%), ενώ οι μεγάλοι μεγέθους επιχειρήσεις, με απασχόληση άνω των 250 εργαζομένων, καλύπτουν μόλις το 1,5% του συνόλου. Η κατανομή των εταιρειών, ανά στρώμα απασχόλησης, διαφοροποιείται μόνο στον κλάδο εμπορίας αυτοκινήτων, όπου πλειοψηφούν ελαφρώς οι επιχειρήσεις που απασχολούν από 10-49 άτομα (ποσοστό 46,1%), δεδομένου ότι στους υπόλοιπους τομείς πλειοψηφούν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (αυτές που απασχολούν έως 9 εργαζόμενους), όπως και τα προηγούμενα έτη. Μεγαλύτερη σχετικά ένταση έχει αυτό το φαινόμενο στον τομέα του λιανικού εμπορίου, όπου το ποσοστό των πολύ μικρών εταιρειών ανέρχεται σε 51,8%, το 2022, και ακολουθεί το χονδρικό εμπόριο με 48,3%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.5
Αριθμός επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2022 (αριθμός εταιρειών)

Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης				
	έως 9	10-49	50-249	250+	Σύνολο
Εμπόριο αυτοκινήτων	160	172	36	5	373
Χονδρικό εμπόριο	1.767	1.530	326	32	3.655
Λιανικό εμπόριο	458	307	82	37	884
Γενικό σύνολο	2.385	2.009	444	74	4.912

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6
Ποσοστά επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2022 (%)

Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης				Σύνολο
	έως 9	10-49	50-249	250+	
Εμπόριο αυτοκινήτων	42,9	46,1	9,7	1,3	100,0
Χονδρικό εμπόριο	48,3	41,9	8,9	0,9	100,0
Λιανικό εμπόριο	51,8	34,7	9,3	4,2	100,0
Γενικό σύνολο	48,6	40,9	9,0	1,5	100,0

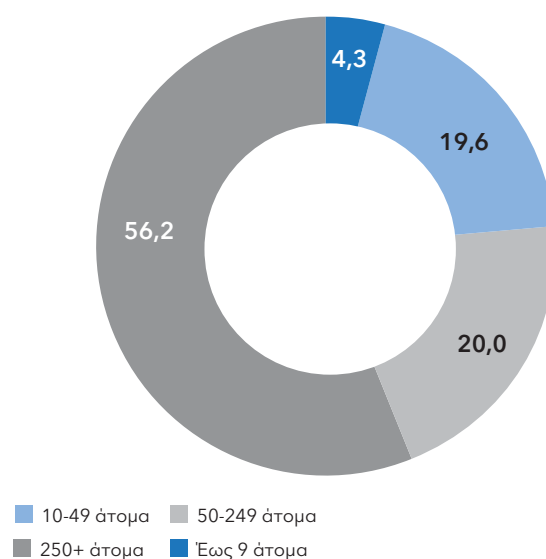
Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Στο διάγραμμα 2.25, παρουσιάζεται η κατανομή της απασχόλησης των εμπορικών εταιρειών στις επιμέρους κατηγορίες μεγέθους εταιρειών, κατά το 2022. Όπως είχε διαπιστωθεί και στις προηγούμενες έρευνες, αυξημένο είναι το μερίδιο του κλιμακίου των πολύ μεγάλων εμπορικών επιχειρήσεων, οι οποίες (το 2022) κάλυψαν το 56,2% της συνολικής απασχόλησης, βάσει του διαθέσιμου δείγματος εταιρειών. Η ακριβής ποσοστιαία σύνθεση του δείγματος των επιμέρους κατηγοριών μπορεί μεν να επηρεάζεται από το εύρος του διαθέσιμου δείγματος επιχειρήσεων, αλλά, διαχρονικά, δεν εντοπίζεται δραστική διαφοροποίηση στη συμμετοχή των τεσσάρων κλιμακίων εταιρειών.

Εξετάζοντας τη συγκέντρωση της απασχόλησης, εντοπίζονται διαφορές μεταξύ των επιμέρους τομέων του εμπορίου. Το λιανικό εμπόριο εξακολουθεί να κυριαρχεί στις πολύ μεγάλες εταιρείες, και το 2022, καλύπτοντας ποσοστό 85,6% της συνολικής απασχόλησης σε αυτόν τον τομέα (έναντι αντίστοιχου ποσοστού 86,2% της περσινής έρευνας). Το χονδρικό εμπόριο έχει το υψηλότερο ποσοστό συγκέντρωσης της απασχόλησης, 36,6%, στο κλιμάκιο επιχειρήσεων που απασχολούν από 10 έως 49 άτομα, ενώ και το εμπόριο αυτοκινήτων υπερτερεί στο ίδιο κλιμάκιο, με σχετικό μερίδιο 37,3% (πίνακας 2.7).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.25

Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2022 (%)

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.7 Συγκέντρωση της απασχόλησης ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2022 Ανάλυση κατά τομέα δραστηριότητας (%)					
Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης				Σύνολο
	έως 9	10-49	50-249	250+	
Εμπόριο αυτοκινήτων	6,8	37,3	32,3	23,6	100,0
Χονδρικό εμπόριο	8,0	36,6	35,4	20,0	100,0
Λιανικό εμπόριο	1,4	5,4	7,5	85,6	100,0
Γενικό σύνολο	4,3	19,6	20,0	56,2	100,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Τα βασικά μεγέθη και οι χρηματοοικονομικοί δείκτες του εμπορίου, ανά στρώμα απασχόλησης, παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στον πίνακα 2.8.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.8 Δείκτες ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2021-2022 – Γενικό σύνολο εμπορίου										
Αριθμός εργαζομένων	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Αριθμός επιχειρήσεων	2.438	2.385	1.973	2.009	434	444	67	74	4.912	4.912
Όγκος απασχόλησης	9.743	9.480	41.780	42.871	42.901	43.771	117.533	123.153	211.957	219.275
Ενεργητικό ανά απασχολούμενο € χιλ.	365	395	254	274	282	317	133	138	198	211
Πωλήσεις ανά απασχολούμενο € χιλ.	584	711	388	456	484	631	179	214	300	366
Μικτά κέρδη ανά απασχολούμενο € χιλ.	86	101	73	82	79	88	40	44	57	62
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων %	18,1	22,5	23,5	24,6	22,2	23,1	14,3	11,8	19,7	19,8
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων %	7,6	9,6	10,2	10,6	8,1	8,4	5,4	4,9	7,6	7,8
Ποσοστό μικτού κέρδους %	14,7	14,2	18,9	17,9	16,2	13,9	22,6	20,5	18,9	17,0
Ποσοστό καθαρού κέρδους %	4,0	4,7	6,0	5,7	3,9	3,5	2,9	2,2	4,1	3,7
Δανειακή επιβάρυνση %	64,7	62,8	61,0	61,4	70,1	69,6	72,6	70,8	68,3	67,4
Γενική ρευστότητα	1,49	1,49	1,65	1,61	1,42	1,42	1,03	1,04	1,36	1,36

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Ο δείκτης του ενεργητικού ανά απασχολούμενο αποτελεί μια πρώτη ένδειξη της έντασης κεφαλαίου στο εμπόριο. Τα στοιχεία (για το σύνολο των εταιρειών, ανεξαρτήτως μεγέθους) δείχνουν ότι ο γενικός δείκτης παρουσίασε αύξηση κατά 6,6%, διανομή σε €211 χιλ., το 2022, (από €198 χιλ., το 2021 - πίνακας 5). Ο δείκτης αυξήθηκε στο χονδρικό εμπόριο κατά 9,0%, στο λιανικό παρέμεινε στάσιμος, ενώ

ενισχύθηκε σημαντικά κατά 15,1% στο εμπόριο αυτοκινήτων. Ειδικότερα, ιδιαίτερα σημαντική ήταν η άνοδος του δείκτη στις πολύ μικρές επιχειρήσεις εμπορίας αυτοκινήτων (με απασχολούμενο προσωπικό έως 9 άτομα).

Από την τομεακή ανάλυση (βάσει του διαθέσιμου δείγματος εταιρειών), προκύπτει ότι οι εταιρείες του εμπορίου αυτοκινήτων (ανεξαρτήτως μεγέθους) είναι μεγαλύτερης έντασης κεφαλαίου από τους λοιπούς τομείς, με ενεργητικό, ανά απασχολούμενο, €335 χιλ., το 2022, ενώ το λιανικό εμπόριο παραμένει ο τομέας με την υψηλότερη ένταση εργασίας (ενεργητικό/απασχολούμενο: €116 χιλ.).

Μεταξύ των τεσσάρων κλιμακίων μεγέθους απασχόλησης, σημαντική βελτίωση του δείκτη παρατηρείται στην ομάδα των επιχειρήσεων που απασχολούν από 50 έως 249 εργαζόμενους (+12,4%), και ακολουθεί η ομάδα των πολύ μικρών επιχειρήσεων, με απασχολούμενο προσωπικό έως 9 άτομα (+8,2%).

Στην ομάδα επιχειρήσεων με προσωπικό από 10 έως 49 άτομα, καθώς και στην ομάδα των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων (250+ άτομα), ο δείκτης αυξήθηκε κατά 7,9% και 3,8% αντίστοιχα.

Από τη σύγκριση των κλιμακίων απασχόλησης επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι οι μικρότερες εταιρείες εμφανίζουν το υψηλότερο ενεργητικό, ανά απασχολούμενο, σε σχέση με τα υπόλοιπα στρώματα, και συγκεκριμένα €395 χιλ., το 2022 (πίνακας 5), γεγονός αναμενόμενο, λόγω της πολύ χαμηλής απασχόλησης που αντιστοιχεί σε αυτήν την κατηγορία (υπενθυμίζεται ότι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, συνολικά, κάλυψαν μόνο το 4,3% της συνολικής απασχόλησης στο εμπόριο).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.9										
Ενεργητικό ανά απασχολούμενο ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2021-2022										
Σύνολο επιχειρήσεων ('000 €)										
Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	291	442	263	305	309	355	313	322	291	335
Χονδρικό εμπόριο	388	414	277	297	338	375	233	262	300	327
Λιανικό εμπόριο	295	295	133	145	99	104	113	112	116	116
Γενικό σύνολο	365	395	254	274	282	317	133	138	198	211

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Οι πωλήσεις ανά απασχολούμενο, το 2022, διαμορφώθηκαν σε €366 χιλ., αυξημένες κατά 22,0%, σε σχέση με το 2021. Το τελευταίο έτος, ο δείκτης (ανεξαρτήτως κλιμακίου απασχόλησης) αυξήθηκε σε όλους τους τομείς του εμπορίου. Εντονότερη ήταν η αύξηση που σημειώθηκε στο χονδρικό εμπόριο (+26,3%), ακολουθεί το εμπόριο αυτοκινήτων (+15,6%) και έπεται το λιανικό εμπόριο (+9,9%).

Από πλευράς μεγέθους απασχόλησης, σημαντική βελτίωση του δείκτη καταγράφηκε και στα τέσσερα κλιμάκια μεγέθους (ανεξαρτήτως τομέα), κυρίως δε στις επιχειρήσεις με προσωπικό από 50 έως 249 άτομα (+30,4%). Τη μικρότερη ποσοστιαία αύξηση κατέγραψαν οι επιχειρήσεις με απασχολούμενο προσωπικό 10-49 άτομα

(+17,5%). Το ποσοστό αύξησης στις πολύ μικρές επιχειρήσεις (με προσωπικό έως 9 άτομα) διαμορφώθηκε στο 21,7% και στις πολύ μεγάλες επιχειρήσεις (με απασχολούμενο προσωπικό 250 άτομα και άνω) στο 19,6%.

Όσον αφορά τη διαμόρφωση του δείκτη ανά τομέα συνολικά (ανεξαρτήτως κλιμακίου απασχόλησης), ο τομέας του χονδρικού εμπορίου παρουσιάζει τις υψηλότερες πωλήσεις ανά απασχολούμενο (€630 χιλ.), ακολουθεί το εμπόριο αυτοκινήτων (€555 χιλ.) και έπεται το λιανικό εμπόριο (€155 χιλ.).

Από τη σύγκριση των κλιμακίων απασχόλησης των εταιρειών του χονδρεμπορίου διαπιστώνεται ότι το κλιμάκιο των επιχειρήσεων που απασχολούν 50-249 άτομα εμφανίζει την υψηλότερη τιμή, στον συγκεκριμένο δείκτη, ο οποίος διαμορφώθηκε σε €763 χιλ., το 2022 (πίνακας 6). Στο εμπόριο αυτοκινήτων, η υψηλότερη τιμή του δείκτη καταγράφεται, επίσης, στις επιχειρήσεις με προσωπικό 50-249 άτομα (€716 χιλ.). Στο λιανικό εμπόριο, η μεγαλύτερη τιμή παρουσιάζεται στις πολύ μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν έως 9 άτομα (€860 χιλ.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.10
Πωλήσεις ανά απασχολούμενο ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης:
2021-2022 – Σύνολο επιχειρήσεων ('000 €)

Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	272	429	469	546	622	716	372	385	480	555
Χονδρικό εμπόριο	561	703	413	477	583	763	482	647	499	630
Λιανικό εμπόριο	810	860	219	300	130	146	125	135	141	155
Γενικό σύνολο	584	711	388	456	484	631	179	214	300	366

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Τα μικτά κέρδη ανά απασχολούμενο αυξήθηκαν, με αρκετά πιο χαμηλό ρυθμό (από τον αντίστοιχο των πωλήσεων), κατά 8,8%, το 2022/2021, και διαμορφώθηκαν σε €62 χιλ., κατά το τελευταίο έτος. Την υψηλότερη αύξηση παρουσιάζει ο δείκτης στο εμπόριο αυτοκινήτων (+18,4%), ακολουθεί το λιανικό εμπόριο (+11,1%) και έπεται το χονδρικό εμπόριο (+9,8%). Τα υψηλότερα μικτά κέρδη, ανά απασχολούμενο, εμφανίζουν το χονδρικό εμπόριο και το εμπόριο αυτοκινήτων (με €90 χιλ., ο κάθε τομέας) και ακολουθεί το λιανικό εμπόριο (€40 χιλ.).

Από πλευράς κλιμακίων απασχόλησης (ανεξαρτήτως τομέα), στις εταιρείες με απασχόληση έως 9 άτομα, ο δείκτης κατέγραψε την υψηλότερη τιμή, €101 χιλ., το 2022, ενώ, στις πολύ μεγάλες εταιρείες, ο αντίστοιχος δείκτης έλαβε τη χαμηλότερη τιμή (€44 χιλ.).

Με βάση τα δεδομένα του παρόντος δείγματος εταιρειών, ο δείκτης της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων¹⁸ διαμορφώθηκε σε 19,8%, το 2022 (για το σύνολο των εται-

18. Η τιμή των δεικτών αποδοτικότητας ιδίων και συνολικών κεφαλαίων, μικτού και καθαρού κέρδους, δανειακής επιβάρυνσης και ρευστότητας, πιθανόν να διαφέρει ελαφρά στο παρόν τμήμα, σε σύγκριση

ρειών ανεξαρτήτως μεγέθους ή κλάδου), παρουσιάζοντας οριακή θετική μεταβολή, σε σχέση με το 2021 (19,7%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.11										
Μικτά κέρδη* ανά απασχολούμενο ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2021-2022 – Σύνολο επιχειρήσεων ('000 €)										
Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	42	50	73	85	90	110	72	79	76	90
Χονδρικό εμπόριο	86	106	79	86	90	98	73	76	82	90
Λιανικό εμπόριο	103	103	45	56	39	43	34	37	36	40
Γενικό σύνολο	86	101	73	82	79	88	40	44	57	62

*Πωλήσεις μείον κόστος πωληθέντων

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Αξιολογή ήταν η αύξηση του δείκτη στο εμπόριο αυτοκινήτων (+5,7 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ, στους άλλους δύο τομείς του εμπορίου, ο δείκτης μειώθηκε οριακά (χονδρικό: -0,2 ποσ. μον., λιανικό: -0,8 ποσ. μον.). Ειδικότερα στο εμπόριο αυτοκινήτων, ιδιαίτερα υψηλή ήταν η αύξηση του δείκτη στις επιχειρήσεις με προσωπικό από 50 έως 249 άτομα (+9,9 ποσ. μονάδες).

Τον υψηλότερο δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων, το 2022, κατέγραψε το εμπόριο αυτοκινήτων (25,5%) και ακολούθησε το χονδρικό εμπόριο (21,6%). Τον χαμηλότερο δείκτη εμφάνισε το λιανικό εμπόριο (13,8%). Από πλευράς μεγέθους απασχόλησης, το κλιμάκιο των εταιρειών με 10-49 εργαζόμενους εμφάνισε τις καλύτερες επιδόσεις, το 2022, με τον σχετικό δείκτη να ανέρχεται σε 24,6%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.12										
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων* ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2021-2022– Σύνολο επιχειρήσεων (%)										
Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	7,7	12,5	22,4	25,9	19,6	29,5	21,9	22,0	19,8	25,5
Χονδρικό εμπόριο	18,6	22,4	23,5	24,3	22,7	22,9	17,2	11,3	21,8	21,6
Λιανικό εμπόριο	21,5	30,9	25,2	26,5	19,5	16,6	12,9	11,7	14,6	13,8
Γενικό σύνολο	18,1	22,5	23,5	24,6	22,2	23,1	14,3	11,8	19,7	19,8

*Καθαρά προ φόρου κέρδη προς ίδια κεφάλαια επί 100

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

με το Μέρος 3 της Έκθεσης. Αυτό συμβαίνει διότι, για την εξαγωγή των δεικτών που σχετίζονται με την απασχόληση, χρησιμοποιήθηκε μικρότερο σύνολο εταιρειών, σε σχέση με εκείνο που χρησιμοποιήθηκε στο τρίτο μέρος της μελέτης.

Ο δείκτης της αποδοτικότητας των συνολικών κεφαλαίων, στο σύνολο των εταιρειών του δείγματος, παρουσίασε οριακή αύξηση, το 2022, και διαμορφώθηκε σε 7,8% από 7,6%, το προηγούμενο έτος.

Μεταξύ των τριών τομέων, υψηλότερος ήταν ο δείκτης στο εμπόριο αυτοκινήτων (9,1%), παρουσιάζοντας αύξηση κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι του 2021 (7,6%). Ο δείκτης στο χονδρικό εμπόριο διαμορφώθηκε σε 8,7%, το 2022, ενώ στο λιανικό εμπόριο ανήλθε σε 5,5%, το ίδιο έτος. Ο δείκτης και στους δύο προαναφερόμενους τομείς κυμάνθηκε στα ίδια επίπεδα, το 2021.

Εξετάζοντας την εξέλιξη του δείκτη ανά κλιμάκιο μεγέθους εταιρειών, διαπιστώνεται ότι την καλύτερη επίδοση (10,6%), κατά το 2022, εμφάνισαν οι εμπορικές εταιρείες με προσωπικό από 10 έως 49 άτομα, ανεξαρτήτως τομέα δραστηριότητας (πίνακας 2.13).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.13
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων* ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης:
2021-2022– Σύνολο επιχειρήσεων (%)

Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	4,4	4,8	9,4	9,8	8,1	11,1	5,5	6,7	7,6	9,1
Χονδρικό εμπόριο	8,0	10,0	10,4	10,7	8,3	8,4	6,6	4,7	8,7	8,7
Λιανικό εμπόριο	6,8	10,2	9,8	10,2	6,3	5,7	5,0	4,8	5,5	5,5
Γενικό σύνολο	7,6	9,6	10,2	10,6	8,1	8,4	5,4	4,9	7,6	7,8

*Καθαρά προ φόρου κέρδη συν χρηματοοικονομικές δαπάνες προς σύνολο ενεργητικού επί 100
Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Ο δείκτης του περιθωρίου μικτού κέρδους (για το σύνολο των εταιρειών) μειώθηκε κατά 1,9 ποσ. μον., το 2022, και διαμορφώθηκε σε 17,0% από 18,9%, το προηγούμενο έτος. Σε επίπεδο τομέων, σημειώνεται ότι, στο εμπόριο αυτοκινήτων, ο δείκτης αυξήθηκε οριακά κατά 0,3 ποσ. μον., ενώ στο χονδρικό εμπόριο μειώθηκε κατά 2,2 ποσ. μον. Στο λιανικό εμπόριο, το περιθώριο μικτού κέρδους παρουσίασε οριακή αρνητική μεταβολή, το 2022 (-0,1 ποσ. μον.). Τις υψηλότερες επιδόσεις, διαχρονικά, εμφανίζει ο τομέας του λιανικού εμπορίου (25,7%, το 2022).

Από τη σύγκριση των στρωμάτων απασχόλησης (ανεξαρτήτως τομέα) διαπιστώνεται ότι το περιθώριο μικτού κέρδους εμφάνισε μείωση (έστω και οριακή) σε όλα τα κλιμάκια απασχόλησης, με την κατηγορία των επιχειρήσεων που απασχολούν 50 έως 249 άτομα (-2.3 ποσ. μον.) να εμφανίζει τη μεγαλύτερη, η και ακολουθεί η κατηγορία των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων με προσωπικό άνω των 250 ατόμων (-2,1 ποσ. μον.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.14
Ποσοστό μικτού κέρδους* ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2021-2022 –
Σύνολο επιχειρήσεων (%)

Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	15,2	11,6	15,5	15,6	14,4	15,4	19,4	20,5	15,8	16,1
Χονδρικό εμπόριο	15,4	15,0	19,2	18,1	15,5	12,8	15,1	11,7	16,5	14,3
Λιανικό εμπόριο	12,8	12,0	20,4	18,8	30,0	29,7	27,4	27,7	25,8	25,7
Γενικό σύνολο	14,7	14,2	18,9	17,9	16,2	13,9	22,6	20,5	18,9	17,0

*Μικτά κέρδη προς πωλήσεις επί 100
Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Στον πίνακα 2.15, παρουσιάζεται η εξέλιξη του ποσοστού καθαρού κέρδους, ανά κλιμάκιο απασχόλησης. Στο σύνολο των εταιρειών (ανεξαρτήτως μεγέθους), το ποσοστό καθαρού κέρδους διαμορφώθηκε σε 3,7%, το 2022, παρουσιάζοντας ελαφρά μείωση κατά 0,4 ποσ. μον., σε σχέση με το 2021 (4,1%). Ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσίασε οριακή μεταβολή και στους τρεις τομείς του εμπορίου.

Βάσει κλιμακίων μεγέθους απασχόλησης, χαρακτηριστικό είναι ότι η τιμή του δείκτη εμφάνισε οριακή βελτίωση μόνο στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, με απασχολούμενο προσωπικό έως 9 άτομα, ενώ στα υπόλοιπα κλιμάκια επιχειρήσεων ο δείκτης μειώθηκε οριακά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.15
Ποσοστό καθαρού κέρδους* ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης:
2021-2022 – Σύνολο επιχειρήσεων (%)

Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	3,7	4,2	4,6	4,8	3,3	4,9	2,6	3,0	3,7	4,5
Χονδρικό εμπόριο	4,7	5,2	6,3	6,0	4,0	3,4	2,6	1,5	4,5	3,9
Λιανικό εμπόριο	1,8	2,9	5,2	4,3	3,5	2,8	3,1	2,8	3,2	2,9
Γενικό σύνολο	4,0	4,7	6,0	5,7	3,9	3,5	2,9	2,2	4,1	3,7

*Καθαρά προ φόρου κέρδη προς πωλήσεις επί 100
Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Η δανειακή επιβάρυνση μειώθηκε οριακά, κατά το τελευταίο έτος, με τον δείκτη (για το σύνολο των εταιρειών) να ανέρχεται σε 67,4%, το 2022, από 68,3%, το προηγούμενο έτος. Τη μεγαλύτερη βελτίωση παρουσίασε ο δείκτης στο λιανικό εμπόριο, καθώς μειώθηκε κατά 1,6 ποσ. μον. Ελαφρώς αυξημένος είναι ο δείκτης στο εμπόριο αυτοκινήτων (+0,9 ποσ. μον.), ενώ οριακά μειωμένος εμφανίζεται στο χονδρικό εμπόριο (-0,5 ποσ. μον.). Τον υψηλότερο δείκτη εμφανίζει, το 2022, το λιανικό εμπόριο (71,4%), ενώ τη χαμηλότερη δανειακή επιβάρυνση εμφανίζει το χονδρικό εμπόριο (65,1%).

Βάσει κλιμακίων μεγέθους απασχόλησης, ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης επιδεινώθηκε οριακά (+0,4 ποσ. μον.) στις επιχειρήσεις με προσωπικό 10-49 άτομα, ενώ βελτιώθηκε στις υπόλοιπες τρεις κατηγορίες επιχειρήσεων. Ειδικότερα, στις πολύ μικρές επιχειρήσεις (με προσωπικό έως 9 άτομα), καθώς και στις πολύ μεγάλες (με προσωπικό 250+ άτομα), ο δείκτης μειώθηκε κατά 1,9 και 1,8 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα. Οριακή ήταν η βελτίωση (-0,5 ποσ. μον.) στην κατηγορία επιχειρήσεων με απασχολούμενο προσωπικό 50-249 άτομα.

Την υψηλότερη δανειακή επιβάρυνση, το 2022, (70,8%) παρουσιάζουν οι πολύ μεγάλες επιχειρήσεις με προσωπικό από 250 άτομα και πάνω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.16
Δανειακή επιβάρυνση* ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2021-2022
Σύνολο επιχειρήσεων (%)

Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	55,6	67,3	63,6	66,5	66,4	66,4	85,9	83,9	69,6	70,5
Χονδρικό εμπόριο	63,2	60,6	60,2	60,3	69,8	69,4	68,3	67,2	65,6	65,1
Λιανικό εμπόριο	76,6	72,6	66,0	66,7	76,2	76,2	73,1	71,3	73,0	71,4
Γενικό σύνολο	64,7	62,8	61,0	61,4	70,1	69,6	72,6	70,8	68,3	67,4

*Σύνολο υποχρεώσεων προς σύνολο ενεργητικού επί 100

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Όσον αφορά τη γενική ρευστότητα, ο δείκτης (για το σύνολο των εταιρειών) παρέμεινε στάσιμος, κατά τη διετία 2022-2021, διαμορφούμενος σε 1,36. Την υψηλότερη ρευστότητα εμφανίζει ο τομέας του χονδρικού εμπορίου (1,50) και ακολουθούν το εμπόριο αυτοκινήτων (1,42) και το λιανικό εμπόριο (0,98).

Σχετικά με την εξέλιξη του δείκτη ανά τομέα δραστηριότητας, ελαφρά βελτίωση παρουσίασε, το 2022, ο δείκτης στο λιανικό εμπόριο, ενώ οριακή μείωση εμφάνισε στο χονδρικό εμπόριο. Αντίθετα, εντονότερη ήταν η μείωση της ρευστότητας στο εμπόριο αυτοκινήτων, μεταβολή η οποία οφείλεται, κυρίως, στις πολύ μικρές επιχειρήσεις με απασχολούμενο προσωπικό έως 9 άτομα.¹⁹

Ανεξαρτήτως τομέα δραστηριότητας, ο υψηλότερος δείκτης, το 2022, αντιστοιχεί στην κατηγορία των εταιρειών με 10-49 εργαζόμενους (με τον δείκτη να διαμορφώνεται σε 1,61), ενώ τον χαμηλότερο δείκτη (1,04) εμφανίζουν οι πολύ μεγάλες εταιρείες.

19. Η μείωση που παρατηρείται στις πολύ μικρές επιχειρήσεις οφείλεται, κατά κύριο λόγο, σε μια εταιρεία, η οποία αύξησε σημαντικά τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της, το 2022. Εάν εξαιρεθεί η συγκεκριμένη εταιρεία από το δείγμα, τότε η ρευστότητα θα μειωνόταν οριακά (από 1,38 σε 1,36), στο συγκεκριμένο κλιμάκιο επιχειρήσεων, ενώ και η μείωση, στον συγκεκριμένο κλάδο, θα ήταν μικρότερη (από 1,60 σε 1,48).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.17
Γενική ρευστότητα* ανά τομέα δραστηριότητας και ανά κλιμάκιο απασχόλησης: 2021-2022
Σύνολο επιχειρήσεων

Τομέας	Κλιμάκιο απασχόλησης									
	έως 9		10-49		50-249		250+		Σύνολο	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Εμπόριο αυτοκινήτων	1,51	0,97	1,69	1,54	1,48	1,40	1,76	1,56	1,60	1,42
Χονδρικό εμπόριο	1,53	1,60	1,66	1,64	1,44	1,46	1,34	1,27	1,51	1,50
Λιανικό εμπόριο	1,23	1,28	1,46	1,38	1,13	1,08	0,87	0,90	0,96	0,98
Γενικό σύνολο	1,49	1,49	1,65	1,61	1,42	1,42	1,03	1,04	1,36	1,36

*Κυκλοφορούν κεφάλαιο συν ρευστά διαθέσιμα προς σύνολο βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

2.5 Η μισθωτή εργασία στους κλάδους του Εμπορίου μέσω του πληροφοριακού συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ»

Εισαγωγή

Το πληροφοριακό σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» ξεκίνησε τη λειτουργία του από την 1^η Μαρτίου 2013 και καταγράφει ψηφιακά τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας (απασχόλησης με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου), αποτυπώνοντας, σε πραγματικό χρόνο, κρίσιμα στοιχεία της αγοράς εργασίας.

Επίσης, μέσω των ετήσιων ειδικών τευχών, δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα της ετήσιας ηλεκτρονικής κατάθεσης των καταστάσεων προσωπικού²⁰ του συνόλου των επιχειρήσεων της χώρας, οι οποίες απασχολούν εργαζόμενους με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου.

Η εξέλιξη των επιχειρήσεων και της μισθωτής απασχόλησης στους κλάδους του εμπορίου αποτυπώνεται στα ετήσια ειδικά τεύχη. Επίσης, μέσω του συνδυασμού των μηνιαίων τευχών (ισοζύγιο καθαρών ροών απασχόλησης), των αντίστοιχων προαναφερθέντων ετήσιων και της ετήσιας έκθεσης του ΕΙΕΑΔ, επιχειρείται η διαγραμματική απεικόνιση της μηνιαίας διαχρονική εξέλιξης της απασχόλησης, από το 2013 έως το 2023, στους τρεις υποκλάδους του εμπορίου. Ειδικότερα, η μηνιαία διαχρονική εξέλιξη της μισθωτής εργασίας στους εν λόγω κλάδους προκύπτει από την αθροιστική συσσωρευτική συχνότητα του ισοζυγίου των μηνιαίων καθαρών ροών απασχόλησης και από το σύνολο των μισθωτών, όπως αυτό καταγράφεται στα ετήσια ειδικά τεύχη της ΕΡΓΑΝΗ.

20. Το διάστημα της ηλεκτρονικής κατάθεσης των ετήσιων καταστάσεων προσωπικού καθορίζεται με Υ.Α. και δύναται να παραταθεί. Ως εκ τούτου, το 2013, αφορούσε το διάστημα από 15/9 μέχρι 15/11, το 2014, το διάστημα από 1/10 μέχρι 31/10, το 2015, από 1/10 μέχρι 21/10, το 2016, από 1/10 μέχρι 15/11, για το 2017 από 1/10 μέχρι 21/10, για το 2018 από 1/10-31/10, για το 2019 από 1/10-15/11, το 2020, από 1/10 μέχρι 31/10, με παράταση έως 31/12/2020, το 2021, από 1/10 μέχρι 31/10, με παράταση έως 30/11/2021, το 2022, από 1/10 μέχρι 31/10, με παράταση έως 11/11/2022, ενώ, το 2023, από 1/10 μέχρι 31/10, με παράταση έως 15/12/2022.

Διαγραμματικά εμφανίζονται, επίσης στους υποκλάδους, το μηνιαίο ισοζύγιο των καθαρών ροών, ενώ, σε ετήσια βάση²¹ και για τους μήνες όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, εμφανίζονται οι συνιστώσες που διαμορφώνουν το συνολικό ισοζύγιο (προσλήψεις - αποχωρήσεις), αυτές που διαμορφώνουν τις αποχωρήσεις (απολύσεις - οικιοθελείς αποχωρήσεις) και εκείνες που διαμορφώνουν τις απολύσεις (καταγγελίες συμβάσεων αορίστου χρόνου - λήξεις συμβάσεων ορισμένου χρόνου).

Ο κλάδος του Εμπορίου, σύμφωνα και με τα στοιχεία της Εργάνη, αναδεικνύεται σημαντικός για την ελληνική οικονομία, καθώς, στη διάρκεια του 2023, του αναλογεί το 29,6% των επιχειρήσεων που απασχολούν εργαζόμενους με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου και το 1/4 του συνόλου των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, Πίνακες 2.18 & 2.19.

Το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων του κλάδου ανέρχεται, κατά το 2023, σε 6,5 μισθωτούς, ανά επιχείρηση, και υπολείπεται του αντίστοιχου γενικού μέσου όρου 8,0 μισθωτών στο σύνολο της οικονομίας, Πίνακας 2.20.

Για δεύτερο συνεχιζόμενο έτος, εμφανίζεται μείωση στον αριθμό των επιχειρήσεων του κλάδου, σε σχέση με το προηγούμενο έτος (133 λιγότερες επιχειρήσεις και ποσοστό 0,2%), όμως, και η αύξηση των επιχειρήσεων, στο σύνολο της οικονομίας, είναι ισχνή (μόλις 3.636 επιχειρήσεις και ποσοστό 1,1%), αποτέλεσμα των εγχώριων και διεθνών κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων.

Αντίθετα, σε σχέση με το προηγούμενο έτος, συνεχίζεται η αύξηση της μισθωτής εργασίας στον κλάδο κατά 15.348 εργαζόμενους, οι οποίοι αντιστοιχούν στο 28,4% των 54.128 μισθωτών, με τους οποίους αυξήθηκε η μισθωτή εργασία στο σύνολο της οικονομίας.

Στη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου (2013-2023), η ποσοστιαία αύξηση των επιχειρήσεων και των μισθωτών στον κλάδο, αν και μικρότερη έναντι των αντίστοιχων ποσοστιαίων αυξήσεων που επήλθαν στο σύνολο της χώρας, αναλογούν σχεδόν στο 1/4 της μεταβολής του συνόλου των επιχειρήσεων (22,9%) και πάνω από το 1/5 (21,4%) της μεταβολής του συνόλου των μισθωτών, Πίνακες 2.18 & 2.19.

21. Μόνο για τους κλάδους (47) Λιανικό Εμπόριο και (46) Χονδρικό Εμπόριο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.18
Αριθμός επιχειρήσεων στους κλάδους του Εμπορίου, 2013-2023

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΕΤΗ	47 Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων	46 Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων	45 Χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
2013	35.108	22.565	7.458	65.131	196.695
2014	38.548	22.977	7.778	69.303	214.409
2015	39.957	23.588	8.192	71.737	222.281
2016	41.967	24.260	8.869	75.096	233.151
2017	44.027	24.930	9.331	78.288	247.236
2018	45.519	25.449	9.874	80.842	257.313
2019	46.371	25.683	10.156	82.210	265.212
2020	48.622	26.824	10.759	86.205	279.329
2021	51.227	27.175	10.957	89.359	291.808
2022	50.761	26.958	10.805	88.524	294.892
2023	50.335	27.131	10.925	88.391	298.255
2023 %	16,88	9,10	3,66	29,64	100
2013-2023	15.227	4.566	3.467	23.260	101.560
2013-2022 %	43,37%	20,23%	46,49%	35,71%	51,63%

Πηγή: Εργάνη, Ειδικά ετήσια τεύχη 2013-2023, Επεξεργασία πίνακα ΙΑ5

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.19
Αριθμός εργαζομένων στους κλάδους του Εμπορίου, 2013-2023

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΕΤΗ	47 Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων	46 Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων	45 Χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΧΩΡΑΣ
2013	191.091	150.194	26.242	367.527	1.391.497
2014	206.795	159.919	27.749	394.463	1.557.120
2015	218.193	167.204	29.032	414.429	1.651.176
2016	235.766	177.752	31.544	445.062	1.742.857
2017	249.351	189.835	33.472	472.658	1.870.577
2018	261.555	198.550	36.076	496.181	1.961.308
2019	271.889	201.004	37.421	510.314	2.046.331
2020	282.793	207.516	39.318	529.627	2.111.646
2021	300.740	212.747	40.405	553.892	2.234.741
2022	302.552	218.779	40.786	562.117	2.320.552
2023	310.349	224.667	42.449	577.465	2.374.680
2023 %	13,07	9,46	1,79	24,32	100,00
2013-2023	119.258	74.473	16.207	209.938	983.183
2013-2023 %	62,41%	49,58%	61,76%	57,12%	70,66%

Πηγή: Εργάνη, Ειδικά ετήσια τεύχη 2013-2023, Επεξεργασία πίνακα ΙΒ6

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.20
Μέσο μέγεθος επιχείρησης στους κλάδους του Εμπορίου, 2013-2023

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
47 Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων	5,4	5,4	5,5	5,6	5,7	5,7	5,9	5,8	5,9	6,0	6,2
46 Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων	6,7	7,0	7,1	7,3	7,6	7,8	7,8	7,7	7,8	8,1	8,3
45 Χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	3,5	3,6	3,5	3,6	3,6	3,7	3,7	3,7	3,7	3,8	3,9
ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (45+46+47)	5,6	5,7	5,8	5,9	6,0	6,1	6,2	6,1	6,2	6,3	6,5
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	7,1	7,3	7,4	7,5	7,6	7,6	7,7	7,6	7,7	7,9	8,0

Πηγή: Επεξεργασία πινάκων 2.18 & 2.19

Ανάλυση ανά υποκλάδο

Εξετάζοντας τα αντίστοιχα μεγέθη στους υποκλάδους του Εμπορίου, διαπιστώνουμε ότι οι κλάδοι 46 & 47 (χονδρικό και λιανικό εμπόριο) μπορούν να θεωρηθούν από τους σημαντικότερους της οικονομίας, καθώς βρίσκονται στην τριάδα²², μεταξύ των 87 διψήφιων κλάδων της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι διαθέτουν διψήφιο ποσοστό αναλογίας τόσο ως προς τις επιχειρήσεις όσο και ως προς τους μισθωτούς της ελληνικής οικονομίας.

Ειδικότερα, ο κλάδος του λιανικού εμπορίου (47) είναι πρώτος στην κατάταξη μεταξύ των 87 διψήφιων κλάδων της οικονομίας, καθώς, το 2023, απορροφά το 16,98% του συνόλου των επιχειρήσεων και το 13,07% του συνόλου των μισθωτών, στο σύνολο της οικονομίας. Το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων ανέρχεται σε 6,2 μισθωτούς, ανά επιχείρηση, και είναι μικρότερο από τον αντίστοιχο μέσο μέγεθος της χώρας (8,1). Παράλληλα, και με σημείο αναφοράς την περίοδο 2013-2023, οι επιχειρήσεις στο λιανικό εμπόριο αυξήθηκαν ποσοστιαία κατά 43,8% και οι μισθωτοί κατά 62,4%.

Ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου (46) είναι ο τρίτος στην κατάταξη μεταξύ των 87 διψήφιων κλάδων της οικονομίας, καθώς, το 2023, απορροφά το 9,10% του συνόλου των επιχειρήσεων και το 9,46% του συνόλου των μισθωτών, στο σύνολο της οικονομίας. Το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων ανέρχεται σε 8,3 μισθωτούς, ανά επιχείρηση, και είναι λίγο μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μέσο μέγεθος της χώρας. Παράλληλα, την περίοδο 2013-2023, οι επιχειρήσεις στο χονδρικό εμπόριο αυξήθηκαν ποσοστιαία κατά 20,2% και οι μισθωτοί κατά 49,6%.

22. Ο τρίτος κλάδος είναι αυτός των Δραστηριοτήτων υπηρεσιών εστίασης (56), στον οποίο αναλογεί το 11,89% του συνόλου των επιχειρήσεων και το 10,19% του συνόλου των μισθωτών, το 2023.

Τέλος, ο κλάδος του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και επισκευής μηχανοκίνητων οχημάτων (45) το 2023, απορροφά το 3,66% του συνόλου των επιχειρήσεων και το 1,79% του συνόλου των μισθωτών, στο σύνολο της οικονομίας. Το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων ανέρχεται σε 3,9 μισθωτούς, ανά επιχείρηση, και είναι μικρότερο από τον αντίστοιχο μέσο μέγεθος της χώρας. Κατά την περίοδο 2013-2023, οι επιχειρήσεις στον εν λόγω κλάδο (45) αυξήθηκαν ποσοστιαία κατά 46,5% και οι μισθωτοί κατά 61,8%.

Λιανικό Εμπόριο

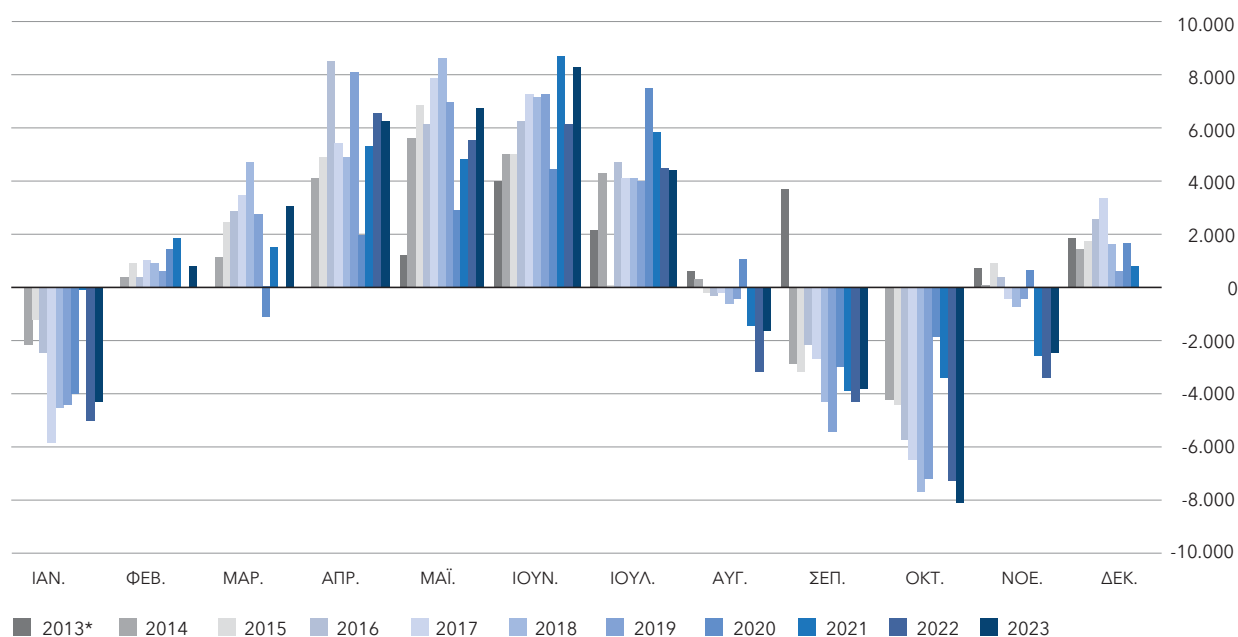
Ο κλάδος του Λιανικού εμπορίου είναι μεταξύ εκείνων, οι οποίοι, τους περισσότερους μήνες του έτους, διαθέτουν είτε από τα υψηλότερα θετικά είτε από τα υψηλότερα αρνητικά ισοζύγια προσλήψεων - απολύσεων, με αποτέλεσμα να είναι εφικτή η απεικόνιση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των συνιστωσών που διαμορφώνουν το ισοζύγιο των καθαρών ροών.

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 2.26, κατά τους περισσότερους μήνες του έτους, ο κλάδος καταγράφει θετικό ισοζύγιο, το οποίο κινείται σε υψηλά επίπεδα, την περίοδο μεταξύ Μαρτίου και Ιουλίου. Σημαντικά αρνητικό ισοζύγιο φαίνεται να διαμορφώνεται κατά τους μήνες Ιανουάριο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο.

Στο Διάγραμμα 2.27, είναι εμφανής η αυξητική τάση των οικειοθελών αποχωρήσεων έναντι των απολύσεων, τα τελευταία χρόνια, και η επίδρασή τους στη διαμόρφωση των αποχωρήσεων. Κατά το τελευταίο έτος, η συμμετοχή των απολύσεων, οι οποίες

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.26

Μηνιαίο ισοζύγιο καθαρών ροών (προσλήψεις-αποχωρήσεις) στο λιανικό εμπόριο

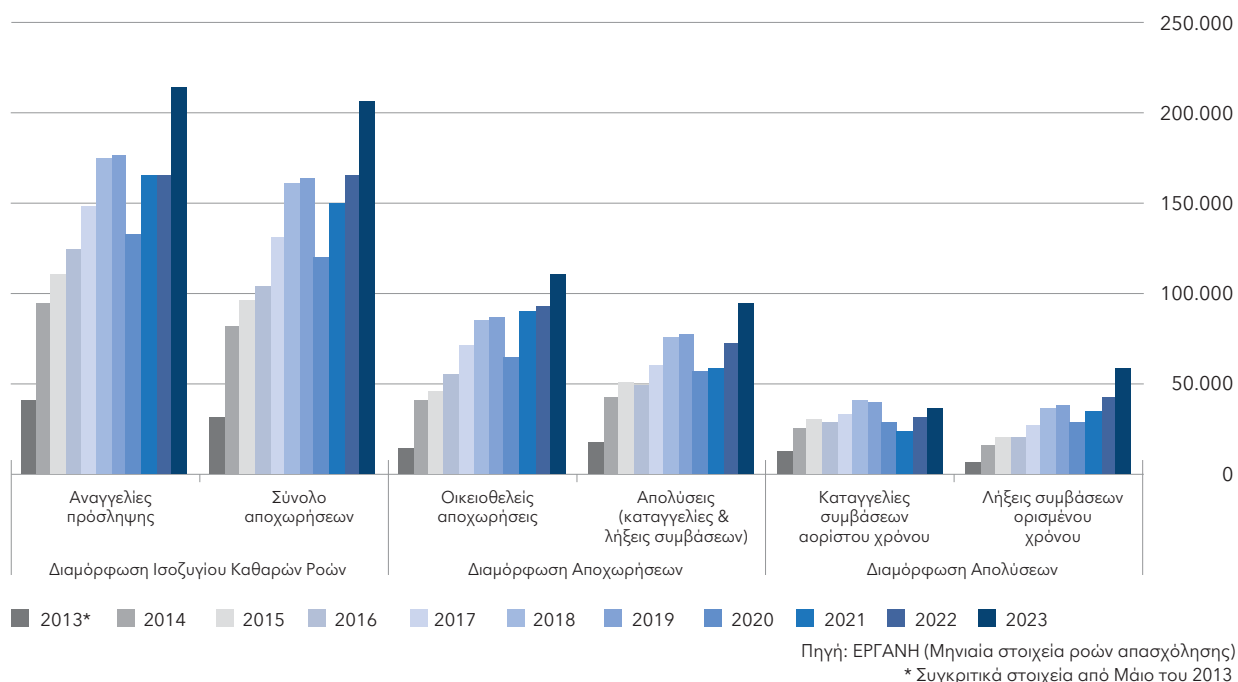

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ-ΕΙΕΑΔ

* Συγκριτικά στοιχεία από Μάιο του 2013

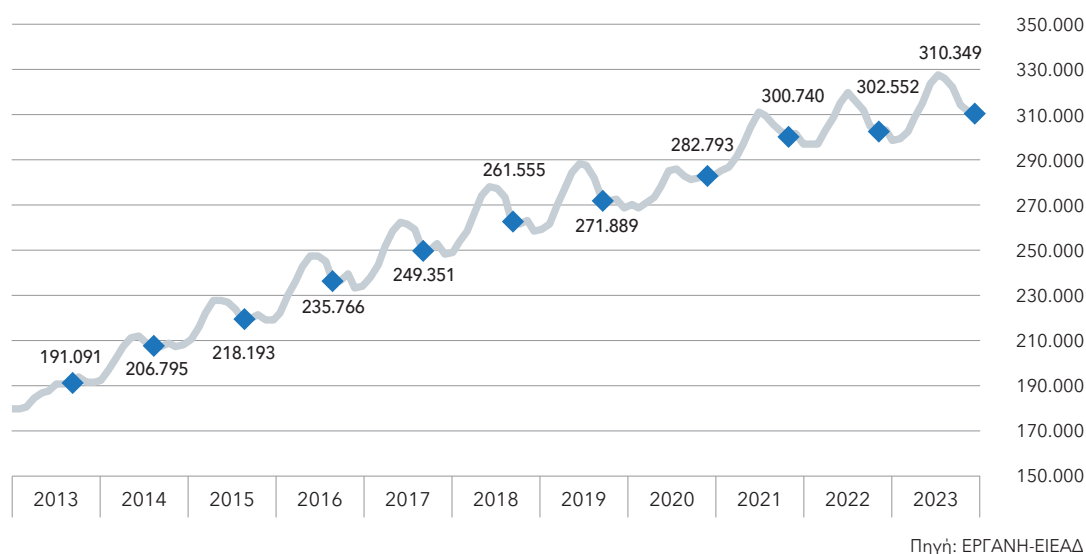
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.27

Ετήσια διαμόρφωση του ισοζυγίου των καθαρών ρών στο λιανικό εμπόριο

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.28

Εξέλιξη της μισθωτής απασχόλησης στο λιανικό εμπόριο

οφείλονται σε καταγγελίες συμβάσεων αορίστου χρόνου, υποχώρησε στο 38,0% έναντι του 42,0% των δύο προηγούμενων ετών και 50,0%, το 2019 και 2020. Η επίδραση της αναστολής της λειτουργίας των επιχειρήσεων -λόγω της πανδημίας του COVID-19-, είναι εμφανής τόσο στον αριθμό των προσλήψεων όσο και των αποχωρήσεων, τα τελευταία έτη.

Με βάση το μηνιαίο ισοζύγιο των καθαρών ρών του κλάδου και τον αριθμό των εργαζομένων που εμφανίζεται στα ετήσια ειδικά τεύχη της ΕΡΓΑΝΗ, προκύπτει το πα-

ραπάνω Διάγραμμα 2.28, όπου απεικονίζεται η εξέλιξη της μισθωτής απασχόλησης και από το οποίο συνάγεται η συνεχής θετική πορεία της, με διακυμάνσεις κατά την φθινοπωρινή και χειμερινή περίοδο. Οι επιπτώσεις της πανδημίας του COVID-19 είναι εμφανείς, κατά τα έτη 2020-21. Σύμφωνα με την ΕΡΓΑΝΗ, οι μισθωτοί, ο οποίοι εργάζονται στον κλάδο τον Δεκέμβριο 2023, ανέρχονται σε 310.349 άνδρες και γυναίκες.

Χονδρικό Εμπόριο

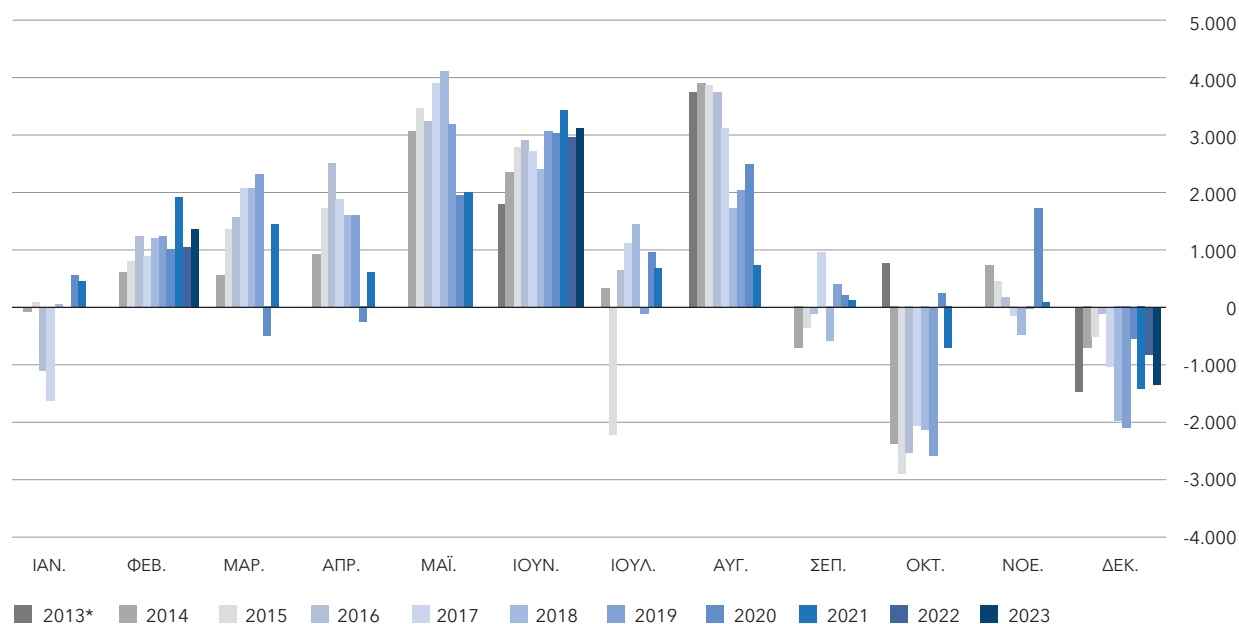
Ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου είναι μεταξύ εκείνων, οι οποίοι, κατά τους περισσότερους μήνες του έτους, διαθέτουν είτε από τα υψηλότερα θετικά είτε από τα υψηλότερα αρνητικά ισοζύγια προσλήψεων - απολύσεων, με αποτέλεσμα να είναι, εν μέρει, δυνατή η απεικόνιση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των συνιστωσών που διαμορφώνουν το ισοζύγιο των καθαρών ροών.

Όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 2.29, τους περισσότερους μήνες του έτους, ο κλάδος διαθέτει θετικό ισοζύγιο, το οποίο είναι σημαντικά υψηλό, την περίοδο μεταξύ Μαρτίου και Αυγούστου. Σημαντικά αρνητικό ισοζύγιο φαίνεται να διαμορφώνεται, κυρίως τους μήνες Οκτώβριο και Δεκέμβριο. Η επίδραση της αναστολής της λειτουργίας των επιχειρήσεων -λόγω της πανδημίας του COVID-19- στο ισοζύγιο των θέσεων εργασίας, από τον Μάρτιο 2020 και μετά, είναι εμφανής και στον συγκεκριμένο κλάδο.

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 2.30, οι οικειοθελείς αποχωρήσεις και οι απολύσεις ισοκατανέμονται, με εξαίρεση το 2021. Όπως και στο λιανικό εμπόριο, κατά τα τελευταία έτη, η συμμετοχή των απολύσεων, οι οποίες οφείλονται σε καταγγελίες συμβάσεων

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.29

Μηνιαίο ισοζύγιο καθαρών ροών (προσλήψεις-αποχωρήσεις) στο χονδρικό εμπόριο

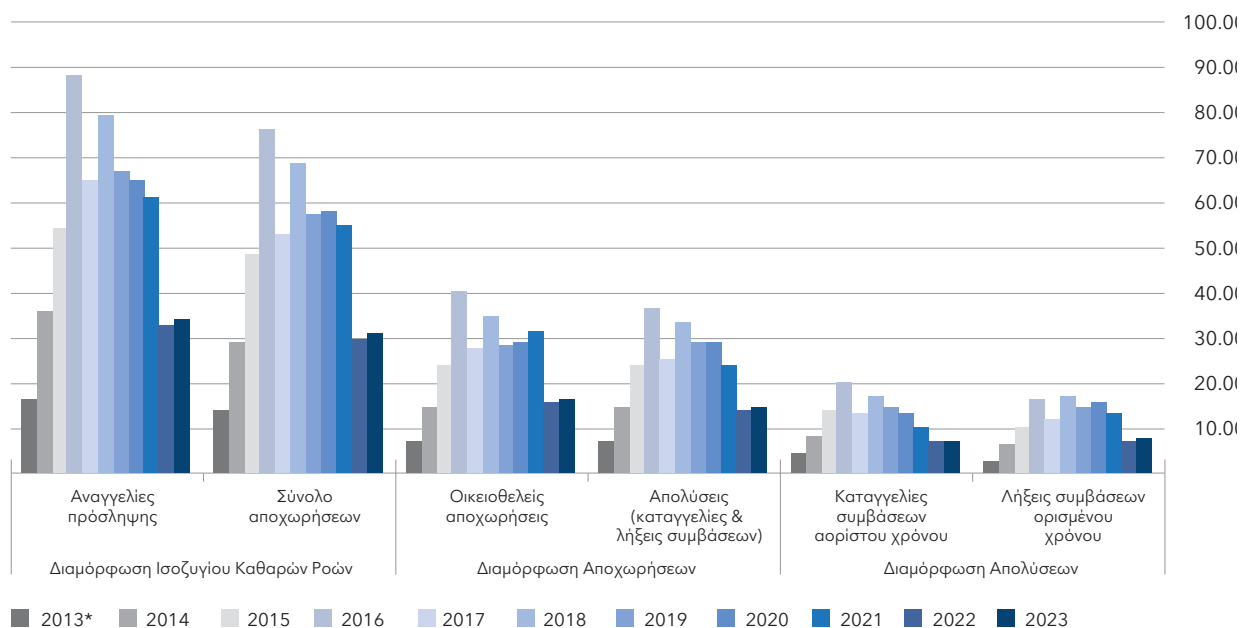

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ-ΕΙΕΑΔ

* Συγκριτικά στοιχεία από Μάιο του 2013

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.30

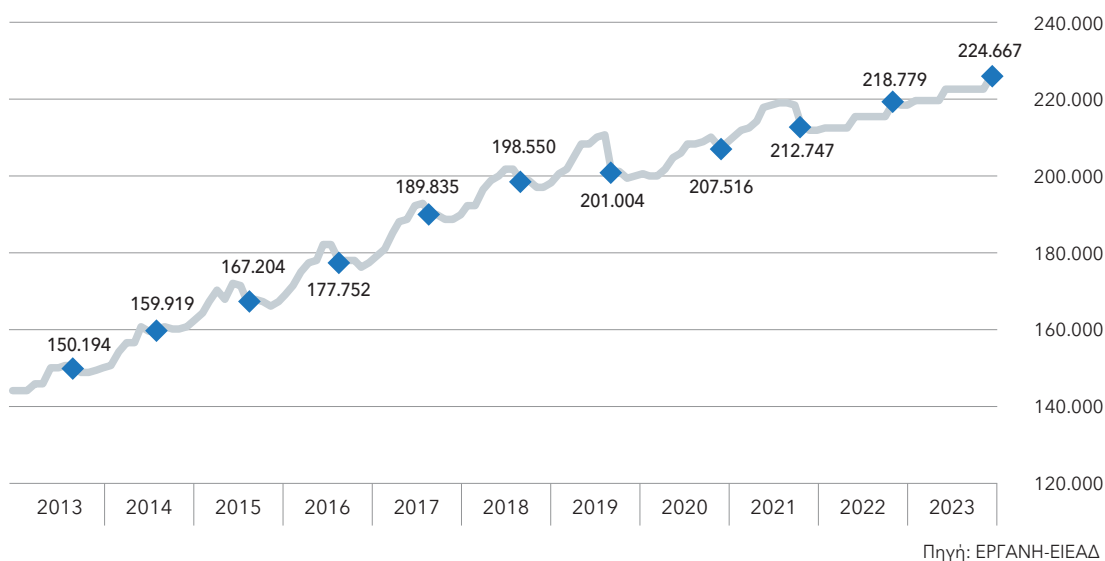
Ετήσια διαμόρφωση του ισοζυγίου των καθαρών ρών στο χονδρικό εμπόριο

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ (Μηνιαία στοιχεία ρών απασχόλησι
* Συγκριτικά στοιχεία από Αύγουστο του 20

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.31

Εξέλιξη της μισθωτής απασχόλησης στο χονδρικό εμπόριο

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ-ΕΙΕΑΔ

αορίστου χρόνου, υποχώρησε,, καθώς τα προηγούμενα έτη κυμαινόταν πάνω από το ήμισυ αυτών.

Με βάση το μηνιαίο ισοζύγιο των καθαρών ρών του κλάδου και τον αριθμό των εργαζομένων που εμφανίζεται στα ετήσια ειδικά τεύχη της ΕΡΓΑΝΗ, προκύπτει το Διάγραμμα 2.31, στο οποίο απεικονίζεται η εξέλιξη της μισθωτής εργασίας. Εν προκειμένω, διαπιστώνεται μια συνεχής θετική εξέλιξη στην απασχόληση, με σταθεροποιητικές τάσεις, κατά την φθινοπωρινή και χειμερινή περίοδο, και αντίστοιχη αυξητική

τάση, τις επόμενες περιόδους. Σύμφωνα με την ΕΡΓΑΝΗ, οι μισθωτοί που εργάζονται στον κλάδο, τον Δεκέμβριο 2023, ανέρχονται σε 224.667 άνδρες και γυναίκες.

Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων

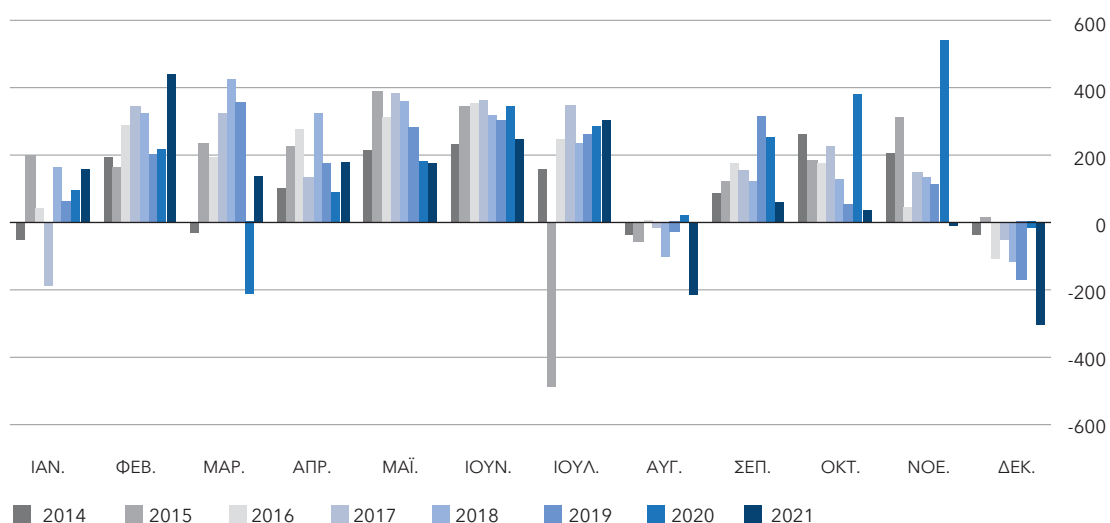
Όσον αφορά τον κλάδο του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, η απεικόνιση του μηνιαίου ισοζυγίου των καθαρών ροών, καθώς και της μηνιαίας εξέλιξης της μισθωτής εργασίας είναι δυνατή μόνο μέσω των στοιχείων²³ του ΕΙΕΑΔ.

Όπως διαπιστώνουμε από το Διάγραμμα 2.32, κατά τους περισσότερους μήνες του έτους, ο κλάδος διαθέτει θετικό ισοζύγιο, ενώ αρνητικό ισοζύγιο έχει, κυρίως, κατά τους μήνες Αύγουστο και Δεκέμβριο. Η επίδραση της αναστολής της λειτουργίας των επιχειρήσεων-λόγω της πανδημίας του COVID-19- στο ισοζύγιο των θέσεων εργασίας στον συγκεκριμένο κλάδο φαίνεται να είναι περιορισμένη, κυρίως από τον Μάρτιο μέχρι και τον Μάιο 2020.

Με βάση το μηνιαίο ισοζύγιο των καθαρών ροών του κλάδου (ΕΙΕΑΔ) και τον αριθμό των εργαζομένων που εμφανίζεται σπό τα ετήσια ειδικά τεύχη της ΕΡΓΑΝΗ, προκύπτει το παρακάτω διάγραμμα, όπου απεικονίζεται η εξέλιξη της μισθωτής εργασίας, Διάγραμμα 2.33, και από το οποίο διαπιστώνουμε μια συνεχή θετική εξέλιξη στην απασχόληση, με σταθεροποιητικές τάσεις στη διάρκεια των μηνών Ιουνίου - Σεπτεμβρίου. Σύμφωνα με την ΕΡΓΑΝΗ, οι μισθωτοί που εργάζονται στον κλάδο, τον Δεκέμβριο 2023, ανέρχονται σε 42.449 άνδρες και γυναίκες.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.32

Μηνιαίο ισοζύγιο καθαρών ροών (προσλήψεις-αποχωρήσεις) στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων

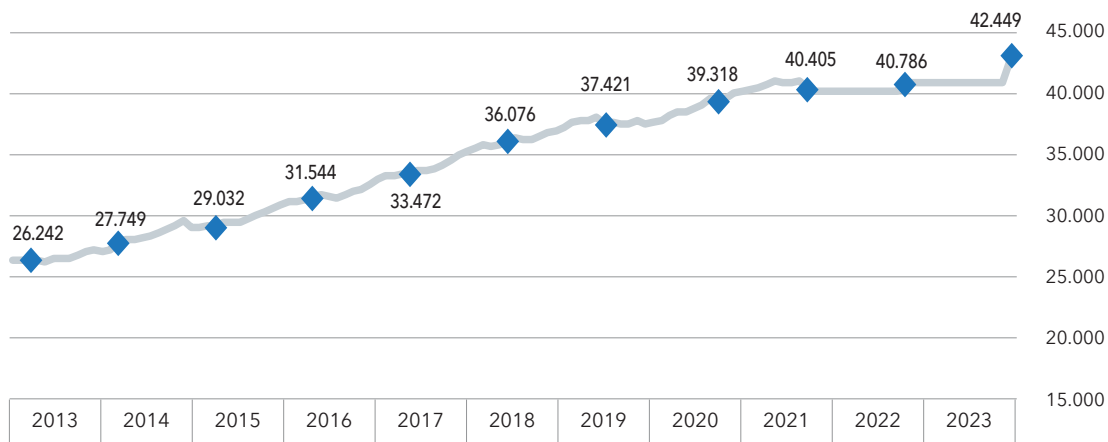

Πηγή: ΕΙΕΑΔ

23. Τα τελευταία στοιχεία διαθέσιμα στοιχεία, μέχρι τη στιγμή της συγγραφής της ενότητας, αφορούν την περίοδο από το 2014-2021.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.33

Εξέλιξη της μισθωτής απασχόλησης στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ-ΕΙΕΑΔ

Η γενική εικόνα των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ το 2022

1

Οι ελληνικές εμπορικές επιχειρήσεις, εν μέσω δύσκολων συνθηκών (αύξηση τιμών ενέργειας, πληθωριστικές πιέσεις), συνέχισαν την ανοδική τους πορεία και το 2022.

2

Ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε σημαντικά κατά 26,2% το 2022.

3

Τα μικτά κέρδη ενισχύθηκαν αλλά με μικρότερο ρυθμό (14,1%).

4

Σε επίπεδο καθαρών αποτελεσμάτων, η κερδοφορία του συνόλου των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ κατέγραψε αξιόλογη αύξηση κατά 14,7% σε ετήσια βάση. Κερδοφόροι παρέμειναν και οι τρεις τομείς του εμπορίου το 2022.

5

6

Το συνολικό χρέος των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ ενισχύθηκε κατά 9,3% το 2022/2021, μεταβολή που προήλθε από την αύξηση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 13,8%, ενώ οι μέσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις μειώθηκαν οριακά κατά 0,6%.

7

Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό, καταγράφονται και αναλύονται τα οικονομικά αποτελέσματα των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ, κατά το 2022. Με αυτόν τον τρόπο, θεωρούμε ότι δίνεται μια όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα της πορείας της επιχειρηματικότητας του ελληνικού εμπορίου.

Το κεφάλαιο αποτελείται από δύο ενότητες. Στην παρούσα ενότητα (3.1), παρουσιάζεται μια συνολική εικόνα των ευρημάτων. Στην ενότητα 3.2, γίνεται εκτενής απολογισμός των οικονομικών στοιχείων των ΑΕ και ΕΠΕ του εμπορίου, κατά το έτος 2022. Ειδικότερα, παρουσιάζεται ανάλυση της πορείας των κερδών και των πωλήσεων (υποενότητα 3.2.1), των συνολικών κεφαλαίων (υποενότητα 3.2.2), της χρηματοδότησης του εμπορίου (υποενότητα 3.2.3) και των βασικών χρηματοοικονομικών δεικτών αποδοτικότητας και ρευστότητας (υποενότητα 3.2.4). Τέλος, στην ενότητα 3.3, αναφέρονται βασικά πληροφοριακά στοιχεία για τις πηγές των δεδομένων και τα βασικά χαρακτηριστικά των δειγμάτων, στα οποία στηρίχτηκε η ανάλυση.

3.1. Γενική εικόνα για τις εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ το 2022

Έντονη ανάπτυξη παρουσίασε η ελληνική οικονομία, το 2022, για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά μετά την εμφάνιση της πανδημίας, καθώς το ΑΕΠ της χώρας ενισχύθηκε (σε όρους όγκου) κατά 5,6%¹, το 2022, μετά από αύξηση 8,4%, το 2021. Η ισχυρή αυτή ανάπτυξη αποδίδεται στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, στη σημαντική επενδυτική δραστηριότητα και στην ώθηση που δόθηκε από την ανάκαμψη του τουρισμού.

Οι ελληνικές εμπορικές επιχειρήσεις κατάφεραν να επιτύχουν αξιόλογες επιδόσεις (στο σύνολό τους) και το 2022, παρά τις αντιξοότητες και τις δύσκολες συνθήκες που διαμορφώθηκαν σε διεθνές επίπεδο. Το 2022, σηματοδοτήθηκε από την έναρξη της πολεμικής σύρραξης μεταξύ Ρωσίας - Ουκρανίας, την κατακόρυφη αύξηση των τιμών της ενέργειας, με συνεπακόλουθο την αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων.

Η θετική πορεία του εμπορικού εταιρικού τομέα (Α.Ε. και Ε.Π.Ε.) αντανakλάται στα οικονομικά αποτελέσματα, τα οποία εμφανίζει το 2022.

Όμως, πριν την ανάλυση των οικονομικών μεγεθών του εμπορικού τομέα για το 2022, θα πρέπει να γίνει κάποια αναφορά στις εξελίξεις της αγοράς, κατά το 2023.

Οι εκτιμήσεις για την πορεία της ελληνικής οικονομίας, το 2023, είναι θετικές, καθώς καταγράφεται περαιτέρω αύξηση του ΑΕΠ, αλλά με επιβραδυνόμενο ρυθμό². Επίσης, σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2024 (δημοσιεύτηκε τον Νοέμβριο του 2023), αναμένεται αύξηση του ΑΕΠ κατά 2,4%, το 2023, σε σχέση με το 2022, ενώ προβλέπεται περαιτέρω ανάπτυξη με ρυθμό 2,9%, το 2024. Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί ότι, βάσει των τελευταίων διαθέσιμων στοιχείων της

1. ΕΛΣΤΑΤ (Δελτίο Τύπου 18/10/2023, δεύτερη εκτίμηση).

2. Αύξηση ΑΕΠ: 1ο τρίμηνο 2023: +1,9%, 2ο τρίμηνο: +2,6%, 3ο τρίμηνο: +2,1% (μεταβολές σε σχέση με τα αντίστοιχα τρίμηνα του 2022, Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ, 6/12/2023).

ΕΛΣΤΑΤ, ο ετήσιος πληθωρισμός διαμορφώθηκε, το 2023, στο 3,5%³ από 9,6%, το 2022, μεταβολή η οποία αποδίδεται, σε μεγάλο βαθμό, στην υποχώρηση των τιμών της ενέργειας.

Σχετικά με την πορεία των οικονομικών μεγεθών των εμπορικών επιχειρήσεων, το 2023, μια πρώτη θετική εικόνα διαφαίνεται από τα (προσωρινά) στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ⁴, καθώς ο δείκτης κύκλου εργασιών στο εμπόριο αυτοκινήτων αυξήθηκε σημαντικά κατά 29,2%, το 9μηνο του 2023, σε σχέση με το 9μηνο του 2022, ενώ ο αντίστοιχος δείκτης, στο λιανικό εμπόριο, κατέγραψε αύξηση κατά 3,9%. Μόνο στο χονδρικό εμπόριο, ο δείκτης κύκλου εργασιών εμφανίζεται ελαφρώς μειωμένος κατά 1,3%, το ίδιο χρονικό διάστημα.

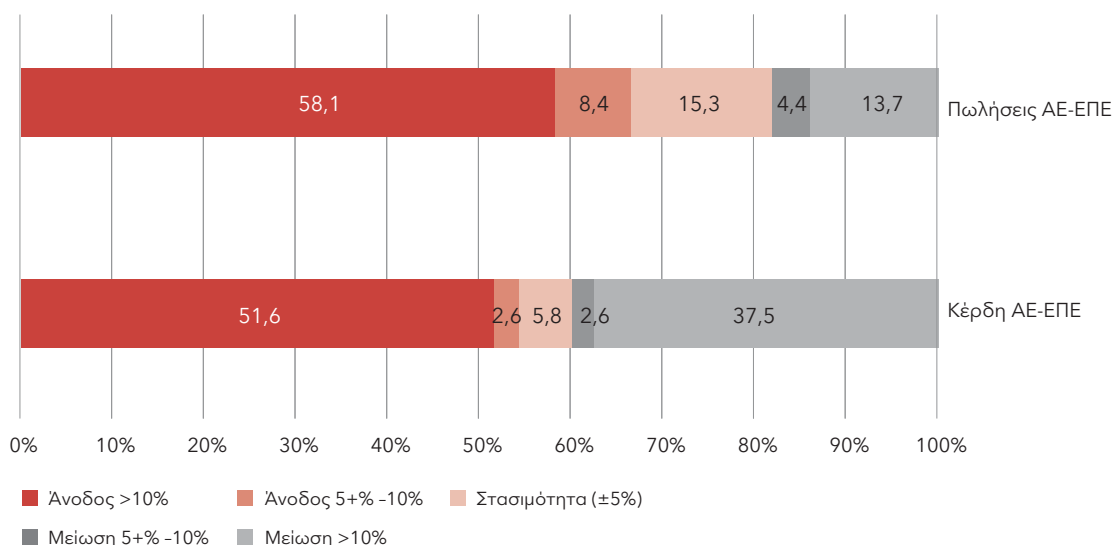
Βεβαίως, σε ποια επίπεδα θα διαμορφωθεί, τελικά, η ετήσια μεταβολή των οικονομικών μεγεθών και αποτελεσμάτων του εμπορικού τομέα, το 2023, θα διαπιστωθεί με την ολοκλήρωση της δημοσίευσης των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών, για το εν λόγω έτος.

Παρ' όλα αυτά, πηγαίνοντας έναν χρόνο πίσω και αναλύοντας τα οικονομικά στοιχεία των εμπορικών επιχειρήσεων, για τη χρήση 2022, σημειώνονται τα εξής:

Από τα μέχρι σήμερα διαθέσιμα ενοποιημένα αποτελέσματα των εμπορικών επιχειρήσεων νομικής μορφής ΑΕ και ΕΠΕ (συνολικά 6.027 επιχειρήσεις), διαπιστώνεται σημαντική αύξηση του κύκλου εργασιών και της κερδοφορίας στον τομέα του εμπορίου, το 2022. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι ιδιαίτερες συνθήκες που επικράτησαν στην αγορά (αύξηση τιμών ενέργειας, έντονες πληθωριστικές πιέσεις κ.ά.) φαίνεται ότι συμπίεσαν, ως έναν βαθμό, τα περιθώρια κερδοφορίας των επιχειρήσεων (περιθώριο μικτού, λειτουργικού, καθαρού κέρδους), το συγκεκριμένο έτος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1

Πωλήσεις και κέρδη των επιχειρήσεων του ελληνικού εμπορίου: 2022 (% των επιχειρήσεων)

3. ΕΛΣΤΑΤ (Δελτίο Τύπου 12/1/2024).

4. ΕΛΣΤΑΤ (Δελτία Τύπου 28/11/2023 και 30/11/2023).

Σχετικά με την εξέλιξη του κύκλου εργασιών, είναι αξιοσημείωτο ότι το 66,5% των εμπορικών επιχειρήσεων (ΑΕ και ΕΠΕ) εμφάνισε αύξηση στις πωλήσεις του, το 2022, σε σχέση με το 2021, ενώ το 15,3% αυτών παρουσίασε στασιμότητα. Παράλληλα, το 54,2% των επιχειρήσεων κατέγραψε αύξηση των κερδών του (στον ένα ή τον άλλο βαθμό), το τελευταίο έτος (διάγραμμα 3.1).

Αναλυτικότερα, με βάση τα δημοσιευμένα αποτελέσματα χρήσεως (6.027 εμπορικών επιχειρήσεων ΑΕ και ΕΠΕ), προκύπτει αύξηση του συνολικού κύκλου εργασιών κατά 26,2%, ενώ, λόγω της αύξησης του κόστους με υψηλότερο ρυθμό (+29,0%), τα μικτά κέρδη ενισχύθηκαν, με χαμηλότερο ποσοστό το 14,1%. Σε απόλυτα μεγέθη, οι συνολικές πωλήσεις διαμορφώθηκαν σε €81.2 δισ., το 2022, από €64.4 δισ., το 2021 (αύξηση €16.9 δισ.).

Το περιθώριο μικτού κέρδους διαμορφώθηκε σε 17,1%, το 2022, από 18,9%, το 2021, παρουσιάζοντας μείωση κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες.

Περαιτέρω, τα λοιπά λειτουργικά έξοδα αυξήθηκαν κατά 13,7%, ενώ οι χρηματοοικονομικές δαπάνες διευρύνθηκαν κατά 6,6%, το τελευταίο έτος. Επιπλέον, ελαφρώς ενισχυμένα ήταν τα λοιπά λειτουργικά έσοδα (+6,0%) του συνόλου των εμπορικών επιχειρήσεων, το διάστημα 2022/2021.

Οι παραπάνω μεταβολές οδήγησαν στη διεύρυνση της λειτουργικής κερδοφορίας του εμπορίου κατά 13,2%. Περαιτέρω, τα συνολικά καθαρά (προ φόρων) κέρδη του εμπορίου διαμορφώθηκαν σε €3.019,6 εκατ., το 2022, καταγράφοντας άνοδο κατά 14,7%, σε ετήσια βάση. Ωστόσο, το περιθώριο καθαρού κέρδους συρρικνώθηκε ελαφρώς σε 3,7%, το 2022, από 4,1%, το 2021.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1			
Συνοπτικά ενοποιημένα αποτελέσματα χρήσης των ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021 ('000 €)			
Μέγεθος	2022	2021	Μεταβολή 2022/2021
Πωλήσεις	81.212.964	64.356.433	26,2%
Κόστος πωληθέντων	67.321.687	52.187.409	29,0%
Μικτά κέρδη	13.891.277	12.170.662	14,1%
Λοιπά λειτουργικά έσοδα	1.552.924	1.464.674	6,0%
Λοιπά λειτουργικά έξοδα	11.651.598	10.251.689	13,7%
Χρηματοοικονομικές δαπάνες	615.467	577.285	6,6%
Λειτουργικά κέρδη	3.177.137	2.806.362	13,2%
Μη λειτουργικά έσοδα	57.453	41.831	37,3%
Μη λειτουργικά έξοδα	32.256	24.446	31,9%
Μη ενσωματωθείς αποσβέσεις	182.779	190.451	-4,0%
Καθαρά κέρδη	3.019.556	2.633.295	14,7%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Από τους δημοσιευμένους ισολογισμούς των ΑΕ και ΕΠΕ του εμπορίου, διαπιστώνεται ότι η επενδυτική δραστηριότητα των εταιρειών συνεχίστηκε και το 2022, η δε αξία των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου διαμορφώθηκε σε €1.4 δισ. Όπως αναφέρθηκε,

παρά τις δύσκολες συνθήκες που διαμορφώθηκαν στην αγορά, λόγω της ενεργειακής και γεωπολιτικής κρίσης, της συνεχιζόμενης διαταραχής της εφοδιαστικής αλυσίδας και της αύξησης του πληθωρισμού, οι ελληνικές εμπορικές επιχειρήσεις προχώρησαν στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων και το 2022. Ειδικότερα, το ποσοστό αύξησης των ακαθάριστων παγίων διαμορφώθηκε σε 5,7%, ποσοστό υψηλότερο από το προηγούμενο έτος (3,1%, βάσει της αντίστοιχης περσινής έκθεσης).

Το συνολικό ενεργητικό διευρύνθηκε κατά 10,6%, το 2022/2021, ενώ τα συνολικά ίδια κεφάλαια των εμπορικών εταιρειών αυξήθηκαν κατά 13,5%, την ίδια περίοδο. Η αύξηση του ενεργητικού προήλθε, σε μεγάλο βαθμό, από την αύξηση του κυκλοφορούντος ενεργητικού (17,5%) και κυρίως των απαιτήσεων (15,6%). Τα ρευστά διαθέσιμα συρρικνώθηκαν οριακά κατά 0,8%, ενώ τα καθαρά πάγια αυξήθηκαν κατά 5,2%, το τελευταίο έτος.

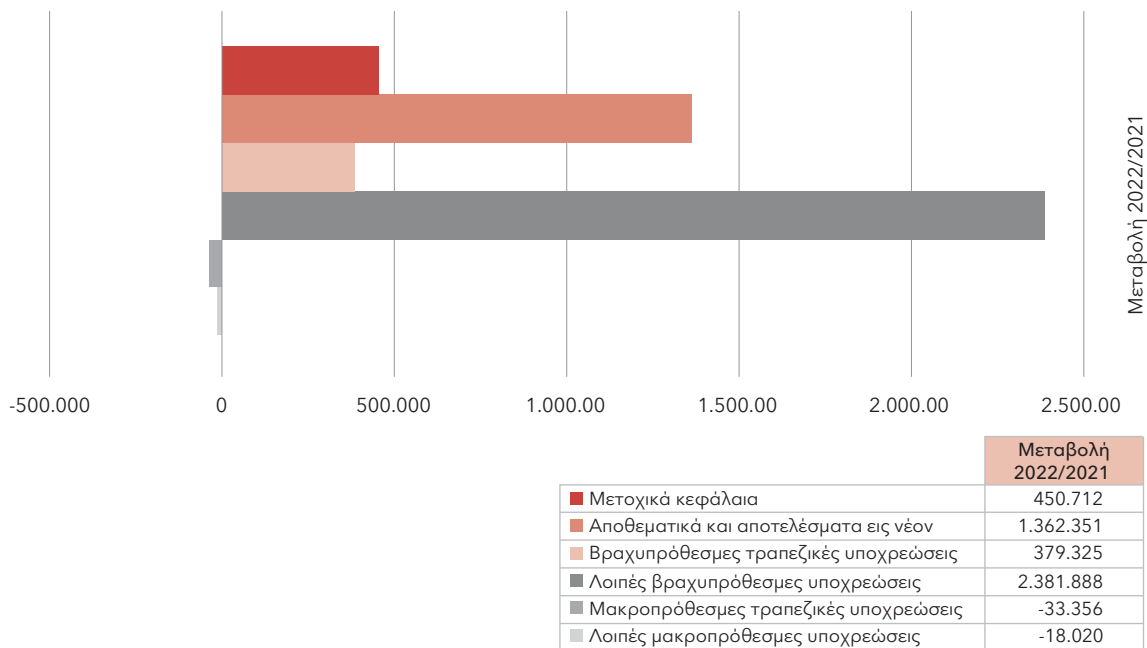
Το συνολικό χρέος των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ αυξήθηκε κατά 9,3%, το 2022, μεταβολή που προήλθε από την αύξηση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 13,8%, καθώς οι μέσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις μειώθηκαν οριακά κατά 0,6%.

Ειδικότερα, οι μακροπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις συρρικνώθηκαν κατά 0,4%, ενώ οι βραχυπρόθεσμες τραπεζικές οφειλές αυξήθηκαν κατά 9,9%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2		
Πηγές και χρήσεις των νέων κεφαλαίων των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ το 2022-2021 ('000 €)		
Πηγές νέων κεφαλαίων	Μεταβολή 2022/2021	Μερίδιο επί της μεταβολής του παθητικού
A.1 Μετοχικά κεφάλαια	450.712	10,0%
A.2 Αποθεματικά και αποτελέσματα εις νέον	1.362.351	30,1%
A. Ίδια κεφάλαια	1.813.062	40,1%
B.1 Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	2.761.214	61,0%
B.1.1 Βραχυπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις	379.325	8,4%
B.1.2 Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	2.381.888	52,7%
B.2 Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	-51.376	-1,1%
B.2.1 Μακροπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις	-33.356	-0,7%
B.2.2 Λοιπές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	-18.020	-0,4%
B. Υποχρεώσεις	2.709.838	59,9%
Αύξηση παθητικού	4.522.900	100,0%
Χρήσεις νέων κεφαλαίων	Μεταβολή 2022/2021	Μερίδιο επί της μεταβολής του ενεργητικού
Γ. Καθαρά πάγια	800.367	17,7%
Δ.1 Αποθέματα	1.659.446	36,7%
Δ.2 Βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις	2.107.295	46,6%
Δ. Κυκλοφορούν	3.766.741	83,3%
Ε. Διαθέσιμα	-44.209	-1,0%
Αύξηση ενεργητικού	4.522.900	100,0%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2

Χρηματοδότηση της αύξησης του ενεργητικού των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ:
2022/2021 ('000 €)

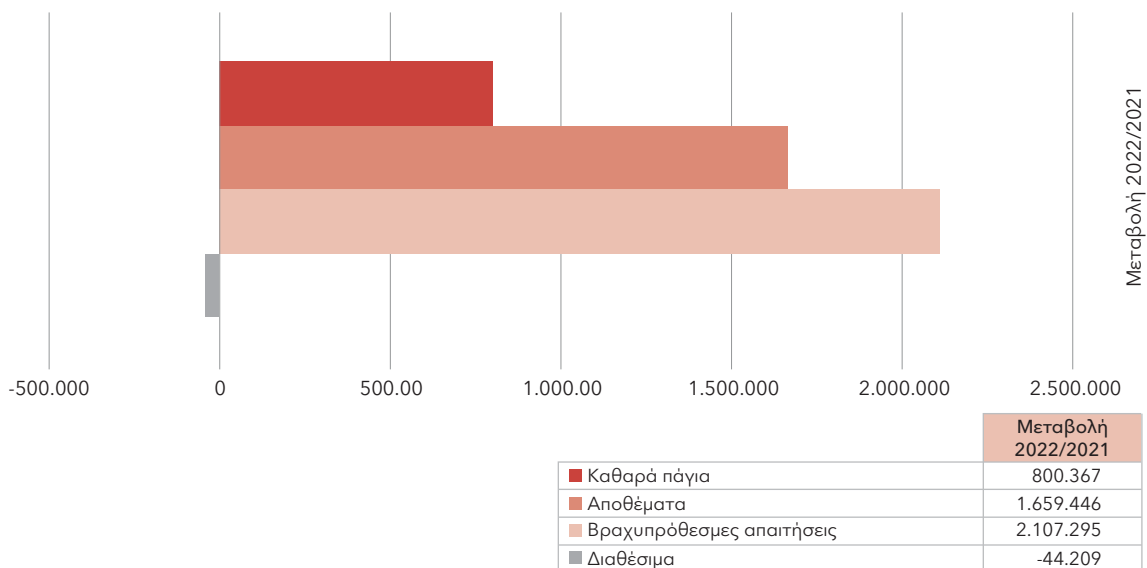

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.3

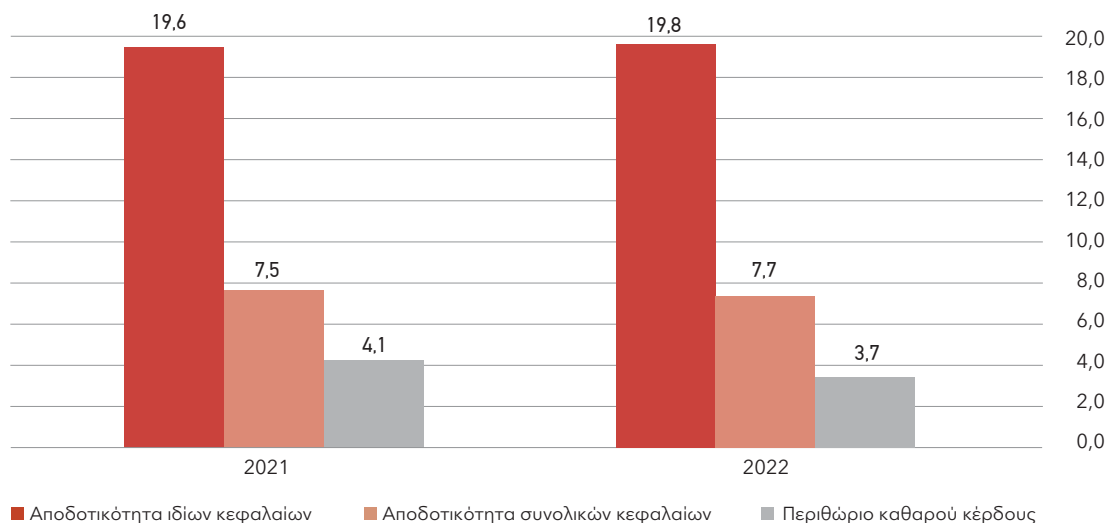
Αύξηση του ενεργητικού των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022/2021 ('000 €)

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.4

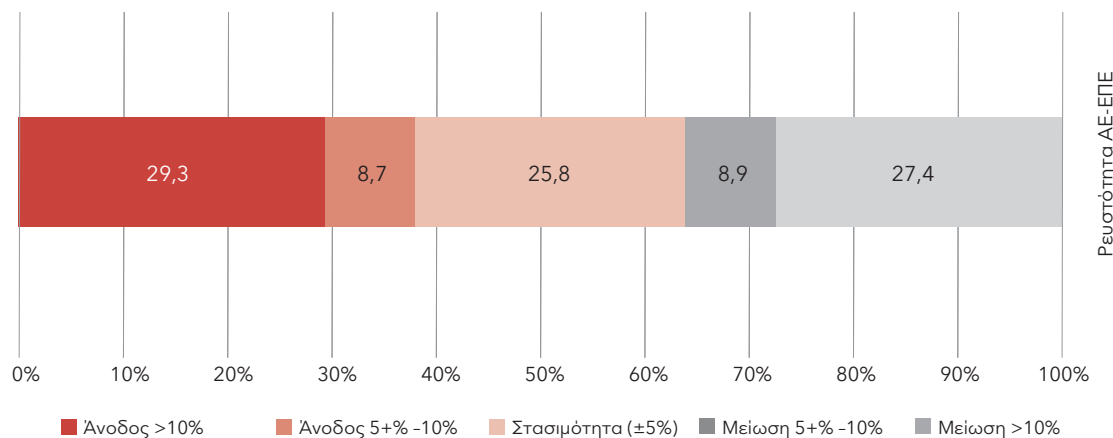
Αποδοτικότητα ιδίων και συνολικών κεφαλαίων και ποσοστό καθαρού κέρδους εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2021-2022 (%)

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.5

Η ρευστότητα των επιχειρήσεων του ελληνικού εμπορίου: 2022 (% επιχειρήσεων)

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης που προήλθε είτε από τράπεζες είτε (κατά κύριο λόγο) από λοιπούς πιστωτές “απορροφήθηκε” από το κυκλοφορούν ενεργητικό. Μικρότερο μέρος αυτών των κεφαλαίων χρηματοδότησε τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το 2022, σημειώθηκε αύξηση της κερδοφορίας των ΑΕ και ΕΠΕ του εμπορίου κατά 14,7%, ενώ τα ίδια κεφάλαια ενισχύθηκαν, με ελαφρώς μικρότερο ρυθμό, κατά 13,5%. Αποτέλεσμα των παραπάνω μεταβολών ήταν ο δείκτης της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων να διευρυνθεί οριακά σε 19,8%, το 2022, από 19,6%, το προηγούμενο έτος.

Επίσης, ο δείκτης της αποδοτικότητας των συνολικών κεφαλαίων διαμορφώθηκε σε 7,7%, το 2022, από 7,5%, το 2021.

Από τους διαθέσιμους ισολογισμούς των ΑΕ και ΕΠΕ προκύπτει ότι, το 2022, το κυκλοφορούν και διαθέσιμο κεφάλαιο διευρύνθηκαν συνολικά κατά 13,7%, ενώ και οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξήθηκαν με τον ίδιο σχεδόν ρυθμό (13,8%). Συνδυασμένο αποτέλεσμα των παραπάνω μεταβολών ήταν η σταθερότητα του δείκτη γενικής ρευστότητας σε 1,36, τη διετία 2022-2021.

Περαιτέρω, από την επεξεργασία των στοιχείων διαπιστώνεται ότι το 38% των επιχειρήσεων παρουσίασε βελτίωση στη ρευστότητά του, το 2022, το 25,8% εμφάνισε στασιμότητα, ενώ το υπόλοιπο 36,3% υπέστη επιδείνωση στη ρευστότητα (ανεξαρτήτως ποσοστού).

3.2. Ο οικονομικός απολογισμός για τις ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2022

ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 2022

Το 2022 οι συνολικές πωλήσεις των εταιρειών του εμπορίου κατέγραψαν σημαντική αύξηση κατά 26,2%, ενώ τα μικτά κέρδη ενισχύθηκαν με μικρότερο ρυθμό (14,1%).

Αύξηση πωλήσεων εμφάνισαν και οι τρεις τομείς του εμπορίου το 2022, αλλά με διαφορετικό ρυθμό. Εντονότερη ήταν η άνοδος στο χονδρικό εμπόριο (31,7%), ακολούθησε ο τομέας της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (19,2%) και το λιανικό εμπόριο (14,0%).

Το περιθώριο μικτού κέρδους στο εμπόριο (συνολικά) διαμορφώθηκε σε 17,1% το 2022, μειωμένο κατά 1,8 ποσ. Μονάδες έναντι του 2021 (18,9%).

Το 2022 η κερδοφορία του συνόλου των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ κατέγραψε αξιόλογη αύξηση κατά 14,7%.

Κερδοφόροι ήταν και οι τρεις τομείς του εμπορίου το 2022. Ειδικότερα, στον τομέα της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών τα κέρδη αυξήθηκαν σημαντικά κατά 48,6%, στο χονδρικό εμπόριο το καθαρό αποτέλεσμα ενισχύθηκε κατά 14,7% ενώ με αρκετά πιο χαμηλό ρυθμό (3,6%) αυξήθηκαν τα κέρδη στο λιανικό εμπόριο.

Το περιθώριο καθαρού κέρδους μειώθηκε σε 3,7% το 2022 από 4,1% το προηγούμενο έτος. Η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων ανήλθε σε 19,8% το 2022, αυξημένη οριακά έναντι του 2021 (19,6%).

Η αναλογία κερδοφόρων προς ζημιογόνες εταιρείες αυξήθηκε σε 4,53:1 το 2022, από 4,40:1 το 2021.

Ο ρυθμός αύξησης του συνολικού ενεργητικού των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ διαμορφώθηκε σε 10,6% το τελευταίο έτος. Η μεταβολή αυτή προήλθε, κατά κύριο λόγο, από την αύξηση του κυκλοφορούντος ενεργητικού (17,5%) και κυρίως των απαιτήσεων (15,6%). Τα ρευστά διαθέσιμα μειώθηκαν οριακά κατά 0,8%, ενώ τα καθαρά πάγια στοιχεία κατέγραψαν αύξηση 5,2%.

Διεύρυνση του ενεργητικού το 2022 σημειώθηκε και στους τρεις τομείς του εμπορίου. Υψηλότερος ήταν ο ρυθμός στον τομέα της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (17,7%), ακολούθησε το χονδρικό εμπόριο (13,7%) και έπεται, με αρκετά πιο μικρό ρυθμό, το λιανικό εμπόριο (3,1%).

Αυξήθηκαν οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου των εμπορικών επιχειρήσεων το 2022, με την αξία αυτών να ανέρχεται σε €1,4 δισ.

Τα ίδια κεφάλαια του συνόλου των εμπορικών εταιρειών ενισχύθηκαν κατά 13,5% το 2022 σε σχέση με το 2021. Αύξηση παρουσίασαν και οι τρεις τομείς του εμπορίου. Ειδικότερα, στο εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών το ποσοστό ανόδου των ιδίων κεφαλαίων διαμορφώθηκε στο 15,8%, στο χονδρικό εμπόριο στο 15,0% και στο λιανικό η αύξηση ήταν 9,4%.

Το συνολικό χρέος των εταιρειών Α.Ε. και ΕΠΕ ενισχύθηκε κατά 9,3% το 2022/2021, μεταβολή που προήλθε από την αύξηση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 13,8%. Οι μεσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις μειώθηκαν οριακά κατά 0,6%.

Η δανειακή επιβάρυνση βελτιώθηκε, ελαφρώς, σε 67,7% το 2022 από 68,5% το 2021.

Η γενική ρευστότητα παρέμεινε στάσιμη τη διετία 2022-2021, διαμορφούμενη σε 1,36 και τα δύο έτη.

3.2.1. Οι πωλήσεις και η κερδοφορία των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2022

Από την επεξεργασία των αποτελεσμάτων χρήσης (έτους 2022) που έχουν δημοσιευθεί και υπάρχουν στο αρχείο της ICAP CRIF, διαφαίνεται εικόνα σημαντικής αύξησης των πωλήσεων και της κερδοφορίας των εμπορικών εταιρειών.

Συγκεκριμένα, από τα διαθέσιμα δημοσιευμένα αποτελέσματα χρήσεως 6.027 εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ, προκύπτει αύξηση του κύκλου εργασιών κατά 26,2% (ή €16,9 δισ.) το 2022/2021, οι δε συνολικές πωλήσεις τους διαμορφώθηκαν σε €81,2 δισ. το 2022 (από €64,4 δισ. το 2021).

Αύξηση πωλήσεων καταγράφηκε και στους τρεις κύριους τομείς του εμπορίου, με διαφορετικό όμως ρυθμό. Εντονότερη ήταν η ποσοστιαία άνοδος στον τομέα του χονδρικού εμπορίου, όπου οι πωλήσεις ενισχύθηκαν κατά 31,7%. Ακολουθεί ο τομέας της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών με άνοδο του κύκλου εργασιών κατά 19,2% και έπεται ο τομέας του λιανικού εμπορίου με αντίστοιχο ποσοστό μεταβολής 14,0%.

Αξιοσημείωτο είναι ότι, όλοι οι κλάδοι του εμπορίου (και οι 18) εμφάνισαν αύξηση των πωλήσεων τους το 2022 σε σχέση με το 2021. Σε απόλυτα μεγέθη, τη μεγαλύτερη αύξηση εμφανίζουν κλάδοι κυρίως του χονδρικού εμπορίου και συγκεκριμένα το Χ/Ε καυσίμων και χημικών (κατά €9,1 δισ. ή 71,5%), το Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού (κατά €1,6 δισ. ή 20,3%) και το Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (€1,0 δισ. ή 16,9%).

Την υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση εμφάνισαν κατά σειρά: το Χ/Ε καυσίμων και χημικών (71,5%), το Λ/Ε καυσίμων (36,0%) και το Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης (30,4%). Τη χαμηλότερη ποσοστιαία αύξηση πωλήσεων εμφάνισε το λιανικό εμπόριο Η/Υ, μηχανών γραφείου (3,3%).

ΠΩΛΗΣΕΙΣ 2022

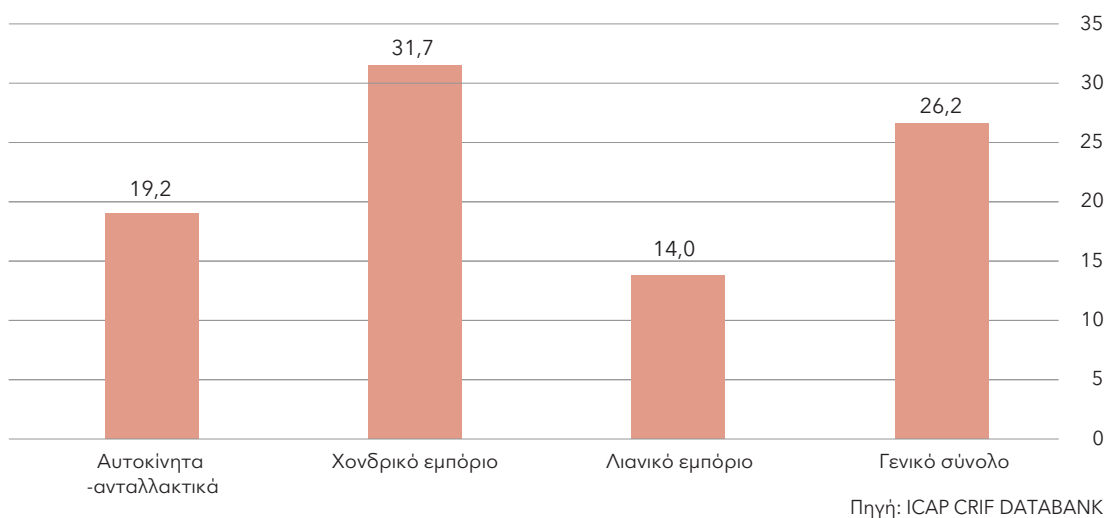
Σημαντική αύξηση πωλήσεων εμφάνισαν και οι τρεις τομείς του εμπορίου το 2022, αλλά με διαφορετικό ρυθμό. Εντονότερη ήταν η αύξηση στο χονδρικό εμπόριο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3			
Οι πωλήσεις των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021			
Κατανομή κατά τομέα και κλάδο ('000 €)			
Κλάδος	2022	2021	Μεταβολή 2022/2021
Αυτοκίνητα	4.574.977	3.787.046	20,8%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	1.083.644	961.687	12,7%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	5.658.621	4.748.732	19,2%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	1.256.699	1.025.786	22,5%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	9.201.789	7.651.085	20,3%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	11.584.387	10.821.329	7,1%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	21.947.649	12.800.549	71,5%
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	3.865.964	3.225.582	19,9%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	7.262.771	6.215.121	16,9%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	1.516.073	1.275.751	18,8%
Χονδρικό εμπόριο	56.635.333	43.015.203	31,7%
Σουπερμάρκετ	10.591.627	9.803.849	8,0%
Πολυκαταστήματα	404.309	331.119	22,1%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	251.503	211.832	18,7%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	1.521.259	1.166.866	30,4%
Λ/Ε καλλυντικών	396.045	333.408	18,8%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	532.439	473.501	12,4%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	1.337.486	1.294.476	3,3%
Λ/Ε καυσίμων	1.679.011	1.234.287	36,0%
Λοιπό Λ/Ε	2.205.332	1.743.160	26,5%
Λιανικό εμπόριο	18.919.011	16.592.498	14,0%
Γενικό σύνολο	81.212.964	64.356.433	26,2%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.6

Ρυθμός μεταβολής των πωλήσεων: 2022/2021 - Ανάλυση κατά τομέα (%)

Μικτά, λειτουργικά και καθαρά κέρδη

Αύξηση καταγράφεται και στο επίπεδο των μικτών κερδών των ελληνικών εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ το τελευταίο έτος, σε χαμηλότερο όμως ποσοστό από το αντίστοιχο των πωλήσεων. Συγκεκριμένα, τα μικτά κέρδη διαμορφώθηκαν σε περίπου €13,9 δισ. το 2022, αυξημένα κατά 14,1% σε ετήσια βάση.

Το τελευταίο εξεταζόμενο έτος τα μικτά κέρδη των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ ενισχύθηκαν και στους τρεις τομείς του εμπορίου, ωστόσο πιο έντονη ήταν η άνοδος στον τομέα της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (+21,9%). Ακολουθεί η αύξηση στο χονδρικό εμπόριο (+13,8%) και έπεται, με οριακή διαφορά, το λιανικό εμπόριο (+13,3%).

Αξίζει να αναφερθεί ότι και οι 18 συνολικά κλάδοι του εμπορίου εμφάνισαν αύξηση της μικτής κερδοφορίας τους. Τα υψηλότερα ποσοστά άνοδου εμφάνισαν τα Πολυκαταστήματα (+31,0%) και το Λ/Ε καλλυντικών (+29,6%). Ακολούθησαν, με μικρή διαφορά μεταξύ τους, το Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης (+26,2%), το λοιπό λιανικό εμπόριο (+26,1%), το άλλο χονδρικό εμπόριο (+25,4%) και το εμπόριο αυτοκινήτων (+25,0%).

Το χαμηλότερο ποσοστό αύξησης των μικτών κερδών εμφάνισε ο κλάδος των Σουπερμάρκετ (+5,7%) και ακολούθησε το Λ/Ε καυσίμων (+6,1%). Σε απόλυτα μεγέθη, την υψηλότερη αύξηση εμφανίζουν κλάδοι κυρίως του χονδρικού εμπορίου (τροφίμων, ποτών, καπνού καθώς και ένδυσης, υπόδησης και ειδών οικιακής χρήσης).

Επισημαίνεται όμως ότι, λόγω της χαμηλότερης ποσοστιαίας αύξησης των μικτών κερδών συγκριτικά με εκείνη των πωλήσεων, το περιθώριο μικτού κέρδους συρρικνώθηκε σε 17,1% το 2022 από 18,9% το 2021 (μείωση κατά 1,8 ποσ. μονάδες). Ο συγκεκριμένος δείκτης βελτιώθηκε οριακά μόνο στο εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (κατά 0,4 ποσ. μονάδες). Αντίθετα, οριακή μείωση εμφάνισε ο δείκτης στο λιανικό εμπόριο (-0,2 ποσ. μονάδες), ενώ εντονότερη ήταν η μείωση στο χονδρικό εμπόριο (-2,2 ποσ. μονάδες).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4
Τα μικτά κέρδη των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021
Κατανομή κατά τομέα και κλάδο (‘000 €)

Κλάδος	2022	2021	Μεταβολή 2022/2021
Αυτοκίνητα	654.026	523.077	25,0%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	262.296	228.553	14,8%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	916.322	751.630	21,9%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	202.087	172.178	17,4%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	1.472.805	1.250.909	17,7%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	2.872.240	2.655.626	8,2%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	1.019.359	846.955	20,4%
Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων	767.991	634.037	21,1%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	1.477.004	1.327.692	11,2%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	315.902	252.001	25,4%
Χονδρικό εμπόριο	8.127.389	7.139.399	13,8%
Σουπερμάρκετ	2.544.966	2.407.724	5,7%
Πολυκαταστήματα	135.137	103.143	31,0%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	68.806	62.523	10,0%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	625.264	495.550	26,2%
Λ/Ε καλλυντικών	127.986	98.767	29,6%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	178.798	152.615	17,2%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	203.841	176.738	15,3%
Λ/Ε καυσίμων	126.752	119.483	6,1%
Λοιπό Λ/Ε	836.016	663.091	26,1%
Λιανικό εμπόριο	4.847.567	4.279.633	13,3%
Γενικό σύνολο	13.891.277	12.170.662	14,1%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Αναλυτικότερα, μείωση (έστω και οριακή) του δείκτη σημειώθηκε το 2022 σε εννέα κλάδους, από τους 18 συνολικά. Στους υπόλοιπους επίσης εννέα κλάδους το περιθώριο μικτού κέρδους παρουσίασε ελαφρά βελτίωση. Το λιανικό εμπόριο διατηρεί τον υψηλότερο δείκτη διαχρονικά (25,6% το 2022), ακολουθεί ο τομέας της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (16,2%) και έπεται το χονδρικό εμπόριο (14,4%).

Στο επίπεδο της λειτουργικής κερδοφορίας του εμπορίου οι εξελίξεις ήταν επίσης θετικές το 2022. Τα συνολικά λειτουργικά κέρδη διαμορφώθηκαν σε €3,2 δισ. το 2022, καταγράφοντας άνοδο κατά 13,2% σε σχέση με το 2021, ελαφρώς χαμηλότερη από την αντίστοιχη των μικτών κερδών (+14,1%). Ειδικότερα, τα λειτουργικά έξοδα ενισχύθηκαν κατά 13,7% το 2022/2021, ενώ μικρότερη ήταν η αύξηση των λοιπών λειτουργικών εσόδων (+6,0%) καθώς και των χρηματοοικονομικών δαπανών (+6,6%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5		
Ποσοστό μικτού κέρδους των ΑΕ και ΕΠΕ κατά τομέα και κλάδο: 2022-2021		
Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	14,3%	13,8%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	24,2%	23,8%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	16,2%	15,8%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	16,1%	16,8%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	16,0%	16,3%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	24,8%	24,5%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	4,6%	6,6%
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	19,9%	19,7%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	20,3%	21,4%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	20,8%	19,8%
Χονδρικό εμπόριο	14,4%	16,6%
Σουπερμάρκετ	24,0%	24,6%
Πολυκαταστήματα	33,4%	31,1%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	27,4%	29,5%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	41,1%	42,5%
Λ/Ε καλλυντικών	32,3%	29,6%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	33,6%	32,2%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	15,2%	13,7%
Λ/Ε καυσίμων	7,5%	9,7%
Λοιπό Λ/Ε	37,9%	38,0%
Λιανικό εμπόριο	25,6%	25,8%
Γενικό σύνολο	17,1%	18,9%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Σε επίπεδο τομέων, σημαντική ποσοστιαία αύξηση (κατά 40,1%), εμφάνισαν τα λειτουργικά αποτελέσματα του τομέα της εμπορίας αυτοκινήτων και ανταλλακτικών. Αξιολογή άνοδο κατά 14,8% κατέγραψε το χονδρικό εμπόριο, ενώ τα λειτουργικά αποτελέσματα του λιανικού εμπορίου διαμορφώθηκαν στα ίδια σχεδόν επίπεδα τη διετία 2022-2021 (μεταβολή -0,03% το 2022/2021).

Σε απόλυτα μεγέθη, την υψηλότερη αύξηση καταγράφει το χονδρικό εμπόριο (κατά €290,4 εκατ.) και ακολουθεί το εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (€80,6 εκατ.). Στο λιανικό εμπόριο τα λειτουργικά κέρδη μειώθηκαν κατά €195 χιλ.

Τα υψηλότερα οργανικά κέρδη (σε απόλυτα μεγέθη) εμφανίζει, με διαφορά από τους λοιπούς τομείς, το χονδρικό εμπόριο. Ακολουθεί το λιανικό εμπόριο και έπεται ο τομέας της εμπορίας αυτοκινήτων-ανταλλακτικών.

Από πλευράς κλάδων, θετική μεταβολή στο λειτουργικό αποτέλεσμα κατά το 2022 εμφανίζουν 15 από τους 18 συνολικά κλάδους.

Σημαντική ποσοστιαία αύξηση των λειτουργικών κερδών κατέγραψαν αρκετοί κλάδοι του εμπορίου. Ιδιαίτερα υψηλή ήταν η αύξηση στον κλάδο των Πολυκαταστημά-

των (+167,6%), στο Λ/Ε καυσίμων (+94,4%), στο Χ/Ε καυσίμων και χημικών (+77,7%), στο Λ/Ε καλλυντικών (+75,6%) καθώς και στο εμπόριο αυτοκινήτων (+50,9%).

Τη χαμηλότερη ποσοστιαία αύξηση εμφάνισε το Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης (+0,9%) και ο κλάδος του Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (2,8%).

Την μεγαλύτερη αύξηση σε απόλυτα μεγέθη κατέγραψε ο κλάδος του Χ/Ε καυσίμων και χημικών (€114,5,0 εκατ.), του εμπορίου αυτοκινήτων (€74,8 εκατ.), του Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού (€64,4 εκατ.) και του Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων (€54,1 εκατ.).

Από την άλλη πλευρά, μείωση των λειτουργικών κερδών εμφάνισε ο κλάδος των Σουπερμάρκετ (κατά €71,7 εκατ. ή 31,2%), το Λ/Ε οικιακών συσκευών (€24,9 εκατ. ή 82,5%), καθώς και το Λ/Ε τροφίμων, ποτών καπνού (€2,7 εκατ. ή 73,8%)⁵.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6
Τα λειτουργικά κέρδη των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021
Κατανομή κατά τομέα και κλάδο ('000 €)

Κλάδος	2022	2021	Μεταβολή 2022/2021
Αυτοκίνητα	221.808	146.997	50,9%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	59.578	53.813	10,7%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	281.386	200.810	40,1%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	65.018	50.376	29,1%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	384.040	319.670	20,1%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	734.937	728.552	0,9%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	261.881	147.385	77,7%
Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων	281.783	227.643	23,8%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	453.031	440.649	2,8%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	77.928	53.950	44,4%
Χονδρικό εμπόριο	2.258.618	1.968.223	14,8%
Σουπερμάρκετ	158.140	229.827	-31,2%
Πολυκαταστήματα	22.227	8.306	167,6%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	956	3.655	-73,8%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	136.821	120.040	14,0%
Λ/Ε καλλυντικών	19.752	11.251	75,6%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	5.285	30.176	-82,5%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	-23.999	-32.180	25,4%
Λ/Ε καυσίμων	28.799	14.810	94,4%
Λοιπό Λ/Ε	289.151	251.443	15,0%
Λιανικό εμπόριο	637.133	637.328	0,0%
Γενικό σύνολο	3.177.137	2.806.362	13,2%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

5. Πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξη της κερδοφορίας το 2022/2021 ορισμένων από τους προαναφερόμενους κλάδους αναφέρονται σε επόμενη ενότητα (βλ. σημειώσεις 2-6).

Σχετικά με το ποσοστό λειτουργικού κέρδους, λόγω της υψηλότερης αύξησης των πωλήσεων από την αντίστοιχη των λειτουργικών κερδών, το περιθώριο λειτουργικού κέρδους μειώθηκε ελαφρώς σε 3,9% το 2022 από 4,4% το 2021. Ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσίασε μικρή αύξηση μόνο στο εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών καθώς βελτιώθηκε κατά 0,8 ποσ. μονάδες. Αντίθετα, στο χονδρικό εμπόριο μειώθηκε κατά 0,6 ποσ. μονάδες και στο λιανικό εμπόριο συρρικνώθηκε κατά 0,4 ποσ. μονάδες. Από κλαδικής σκοπιάς, μείωση σημείωσε ο δείκτης σε οκτώ από τους 18 συνολικά κλάδους, με τη μεγαλύτερη πτώση να καταγράφει το λιανικό εμπόριο οικιακών συσκευών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7		
Περιθώριο λειτουργικού κέρδους των ΑΕ και ΕΠΕ κατά τομέα και κλάδο: 2022-2021		
Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	4,8%	3,9%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	5,5%	5,6%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	5,0%	4,2%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	5,2%	4,9%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	4,2%	4,2%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	6,3%	6,7%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	1,2%	1,2%
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	7,3%	7,1%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	6,2%	7,1%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	5,1%	4,2%
Χονδρικό εμπόριο	4,0%	4,6%
Σουπερμάρκετ	1,5%	2,3%
Πολυκαταστήματα	5,5%	2,5%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	0,4%	1,7%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	9,0%	10,3%
Λ/Ε καλλυντικών	5,0%	3,4%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	1,0%	6,4%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	-1,8%	-2,5%
Λ/Ε καυσίμων	1,7%	1,2%
Λοιπό Λ/Ε	13,1%	14,4%
Λιανικό εμπόριο	3,4%	3,8%
Γενικό σύνολο	3,9%	4,4%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ 2022

Το 2022 η κερδοφορία (προ φόρων) του συνόλου των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ κατέγραψε αξιόλογη αύξηση κατά 14,7%.

Το περιθώριο καθαρού κέρδους μειώθηκε σε 3,7% το 2022 από 4,1% το 2021.

Η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων αυξήθηκε οριακά σε 19,8% το 2022 από 19,6% το προηγούμενο έτος.

Η αναλογία κερδοφόρων προς ζημιόγones εταιρείες διαμορφώθηκε σε 4,53:1 το 2022 από 4,40:1 το 2021.

Κερδοφόρο ήταν το τελικό καθαρό αποτέλεσμα και στους τρεις τομείς του εμπορίου το 2022. Στον τομέα της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών τα κέρδη ενισχύθηκαν σημαντικά κατά 48,6%, στο χονδρικό εμπόριο το καθαρό αποτέλεσμα διευρύνθηκε κατά 14,7% και στο λιανικό κατά 3,6%.

Το 2022 η συνολική κερδοφορία των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ παρουσίασε αξιόλογη αύξηση, τα δε κέρδη (προ φόρων) διαμορφώθηκαν σε €3,0 δισ., ενισχυμένα κατά 14,7% σε σχέση με το 2021.

Θετικό είναι το γεγονός ότι και οι τρεις τομείς του εμπορίου ήταν κερδοφόροι την τελευταία διετία, παρουσιάζοντας μάλιστα βελτίωση στα αποτελέσματά τους. Ειδικότερα, ιδιαίτερα υψηλή ήταν η αύξηση της κερδοφορίας του τομέα της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών κατά 48,6%, το 2022/2021. Ακολούθησε ο τομέας του χονδρικού εμπορίου καταγράφοντας άνοδο κερδών 14,7% και έπεται το λιανικό εμπόριο με αρκετά πιο χαμηλό ποσοστό αύξησης (3,6%).

Όσον αφορά στην κλαδική κατανομή, σημαντικό είναι ότι 12 από τους 18 συνολικά κλάδους του εμπορίου κατέγραψαν αύξηση κερδών το 2022, ενώ τρεις παρουσίασαν μείωση του κερδοφόρου αποτελέσματος το τελευταίο έτος. Επίσης, ένας κλάδος ήταν ζημιόγones τόσο το 2022 όσο και το 2021, ένας κλάδος κατέγραψε κέρδη το 2022 από ζημιές το 2021 και ένας επίσης κλάδος παρουσίασε ζημιές το 2022 από κέρδη το 2021.

Αναλυτικότερα: μεταξύ των τριών κλάδων που εμφάνισαν μείωση κερδών το 2022 σε σχέση με το 2021 την υψηλότερη μείωση κατέγραψε ο κλάδος των Σουπερμάρκετ (-32,8%), μεταβολή η οποία οφείλεται σε δύο μεγάλες εταιρείες του κλάδου⁶.

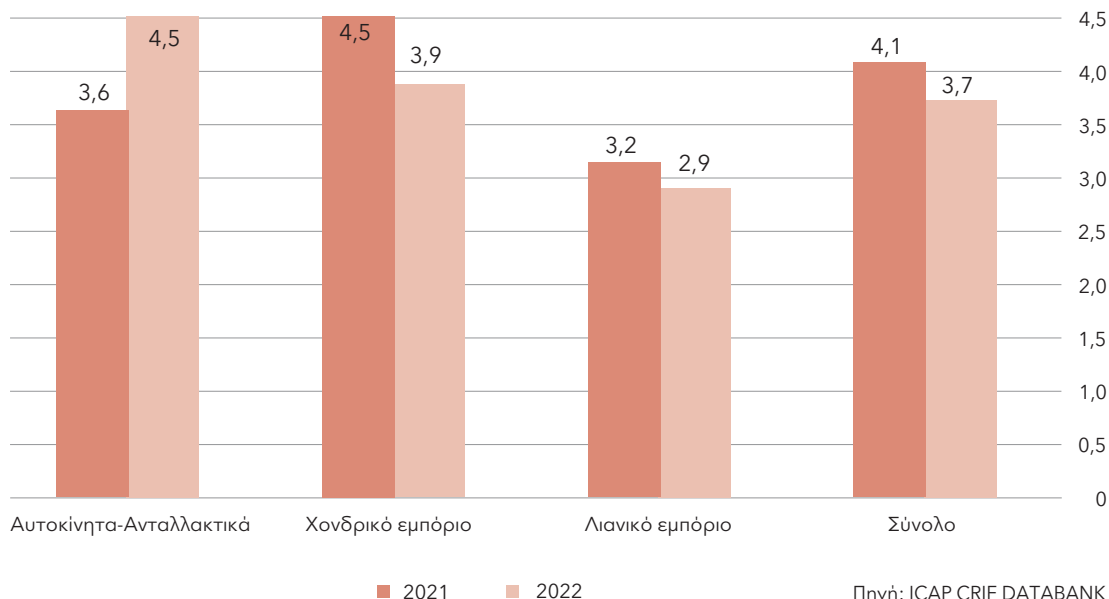
Περαιτέρω, ο κλάδος των Πολυκαταστημάτων εμφάνισε κερδοφόρο αποτέλεσμα το 2022 από ζημιόγones το προηγούμενο έτος⁷. Το ΛΕ τροφίμων, ποτών, καπνού παρου-

6. Η μείωση του κερδοφόρου αποτελέσματος του κλάδου των Σουπερμάρκετ το 2022 οφείλεται κυρίως σε δύο μεγάλες εταιρείες - αλυσίδες. Η πρώτη εμφάνισε ζημιές ποσού €-2,1 εκατ. το 2022 από κέρδη €43 εκατ. το 2021. Η δεύτερη μείωσε τα κέρδη της σε €60,1 εκατ. το 2022 από €82,4 εκατ. το προηγούμενο έτος.

7. Η μετατροπή του αρνητικού καθαρού αποτελέσματος του 2021 σε θετικό το 2022 στον συγκεκρι-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.7

Ποσοστό καθαρού κέρδους των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2021-2022 - Ανάλυση κατά τομέα (%)

σίασε ζημιές το 2022, ενώ το προηγούμενο έτος το καθαρό αποτέλεσμα ήταν κερδοφόρο⁸. Ο κλάδος του Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου ήταν ζημιογόνος την τελευταία διετία, ωστόσο κατάφερε να περιορίσει τις ζημιές του κατά 15,6% το 2022/2021⁹.

Σχετικά με την ετήσια μεταβολή του τελικού καθαρού αποτελέσματος, κατακόρυφη ήταν η ποσοστιαία αύξηση των κερδών το 2022 σε ορισμένους κλάδους του εμπορίου, κυρίως δε στο Λ/Ε καυσίμων (+97,5%), στο Χ/Ε καυσίμων και χημικών (+81,3%), στο Λ/Ε καλλυντικών¹⁰ (+78,3%) και στο εμπόριο αυτοκινήτων (+65,7%).

Σε απόλυτα μεγέθη, τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασε ο κλάδος του Χ/Ε καυσίμων και χημικών (κατά €123,8 εκατ.), της εμπορίας αυτοκινήτων (€76,6 εκατ.), του Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού (€63,6 εκατ.), και του Χ/Ε/ λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων (€53,6 εκατ.).

μένο κλάδο οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στη σημαντική μείωση των ζημιών μεγάλης εταιρείας του κλάδου (κατά περίπου €8 εκατ.).

8. Η εμφάνιση ζημιών στον κλάδο Λ/Ε τροφίμων, ποτών καπνού το 2022 (από κέρδη το 2021) οφείλεται ουσιαστικά σε δύο εταιρείες. Η πρώτη παρουσίασε σημαντική αύξηση ζημιών κατά €2,6 εκατ., ενώ η δεύτερη εμφάνισε ζημιές ύψους €1,4 εκατ., από κέρδη το προηγούμενο έτος. Αν δεν συμπεριληφθούν τα μεγέθη των συγκεκριμένων εταιρειών στο δείγμα, τότε το καθαρό αποτέλεσμα του κλάδου όχι μόνο θα ήταν θετικό και τα δύο έτη αλλά θα παρουσίαζε και βελτίωση.

9. Η διαμόρφωση αρνητικού καθαρού αποτελέσματος στον κλάδο του Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου οφείλεται σε μεγάλη αλυσίδα του κλάδου η οποία εμφάνισε υψηλές ζημιές και το 2022 (€-41,6 εκατ.) αν και μειωμένες σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Αν δεν υπολογιστούν τα μεγέθη της συγκεκριμένης εταιρείας, τότε το αποτέλεσμα του κλάδου καθίσταται θετικό και για τα δύο έτη.

10. Η σημαντική αύξηση των καθαρών κερδών στο Λ/Ε καλλυντικών οφείλεται σε μεγάλη εταιρεία του κλάδου η οποία από ζημιές €2,6 εκατ. το 2021 κατέγραψε κέρδη ύψους €6,3 εκατ. το 2022. Εάν απουσίαζε η συγκεκριμένη εταιρεία από το δείγμα, τότε η κερδοφορία του κλάδου δεν θα παρουσίαζε ιδιαίτερη μεταβολή.

Τα υψηλότερα κέρδη, προ φόρου, εμφανίζει ο κλάδος του Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης (€716,7 εκατ.) και ακολουθούν κατά σειρά: το Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (€431,9 εκατ.), το Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού (€374,1 εκατ.), το Χ/Ε/ καυσίμων και χημικών (€275,9 εκατ.) και το Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων (€275,8 εκατ.).

Το περιθώριο καθαρού κέρδους διαμορφώθηκε σε 3,7% το 2022 από 4,1% το 2021. Σε επίπεδο τομέων, το υψηλότερο ποσοστό εμφάνισε το 2022 το εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (4,5%), ακολούθησε το χονδρικό εμπόριο (3,9%) και έπεται ο τομέας του λιανικού εμπορίου (2,9%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.8			
Τα προ φόρου κέρδη των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021			
Κατανομή κατά τομέα και κλάδο (€ '000)			
Κλάδος	2022	2021	Μεταβολή 2022/2021
Αυτοκίνητα	193.288	116.640	65,7%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	59.182	53.311	11,0%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	252.470	169.951	48,6%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	63.321	48.843	29,6%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	374.146	310.515	20,5%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	716.731	723.252	-0,9%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	275.911	152.151	81,3%
Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων	275.782	222.193	24,1%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	431.855	422.693	2,2%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	78.469	52.072	50,7%
Χονδρικό εμπόριο	2.216.215	1.931.718	14,7%
Σουπερμάρκετ	151.521	225.316	-32,8%
Πολυκαταστήματα	9.196	-3.201	387,3%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	-1.553	2.161	-171,8%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	89.315	68.830	29,8%
Λ/Ε καλλυντικών	19.500	10.940	78,3%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	23.131	29.387	-21,3%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	-27.381	-32.437	15,6%
Λ/Ε καυσίμων	28.022	14.191	97,5%
Λοιπό Λ/Ε	259.119	216.439	19,7%
Λιανικό εμπόριο	550.871	531.626	3,6%
Γενικό σύνολο	3.019.556	2.633.295	14,7%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Από κλαδικής πλευράς 16 κλάδοι, από τους 18 συνολικά, εμφανίζουν θετικό δείκτη το τελευταίο έτος. Το υψηλότερο ποσοστό καθαρού κέρδους το 2022 αντιστοιχεί στον κλάδο του λοιπού λιανικού εμπορίου (11,7%) και ακολουθούν το Χ/Ε λοιπών ενδιάμε-

σων προϊόντων (7,1%), το Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης (6,2%), το Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (5,9%) και το Λ/Ε ένδυσης υπόδησης (5,9%).

Τα χαμηλότερα (θετικά) περιθώρια εμφανίζουν το χονδρικό εμπόριο καυσίμων και χημικών (1,3%), τα Σουπερμάρκετ (1,4%) και το λιανικό εμπόριο καυσίμων (1,7%).

Η διαμόρφωση των αποτελεσμάτων των εμπορικών εταιρειών την τελευταία διετία είχε σαν αποτέλεσμα την οριακή διεύρυνση του κερδοφόρου τμήματος των ΑΕ και ΕΠΕ. Συγκεκριμένα, οι κερδοφόρες εταιρείες κάλυψαν το 81,9% του συνόλου των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ του δείγματος το 2022 (81,5% το 2021), η δε αναλογία κερδοφόρων προς ζημιογόνες εταιρείες διαμορφώθηκε σε 4,53:1 το 2022, από 4,40:1 το 2021.).

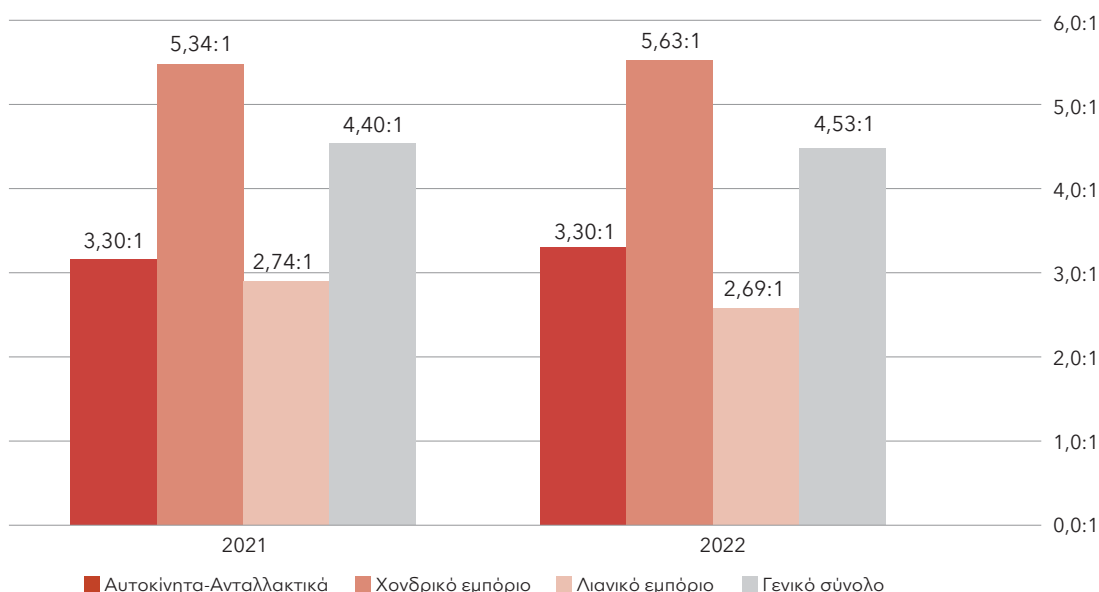
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.9 Αριθμός εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021 - Κατανομή κατά τύπο κερδοφορίας					
Κερδοφόρες		Ζημιογόνες		Σύνολο	
2022	2021	2022	2021	2022	2021
4.937	4.911	1.090	1.116	6.027	6.027

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Από τομεακής πλευράς, η υψηλότερη αναλογία κερδοφόρων προς ζημιογόνες εταιρείες το 2022 διαμορφώθηκε στο χονδρικό εμπόριο (5,63:1). Αντίθετα, το δυσμενέστερο δείκτη εμφάνισε το λιανικό εμπόριο (2,69:1).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.8

Αναλογία κερδοφόρων προς ζημιογόνες εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ: 2021-2022

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.10
Αναλογία κερδοφόρων προς ζημιογόνες εταιρείες: 2022-2021
Ανάλυση κατά τομέα και κλάδο

Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	2,85:1	2,56:1
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	4,45:1	5,87:1
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	3,30:1	3,30:1
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	6,22:1	4,53:1
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	4,70:1	4,44:1
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	4,68:1	4,97:1
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	8,80:1	5,53:1
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	6,70:1	5,72:1
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	6,51:1	7,03:1
Άλλο χονδρικό εμπόριο	7,52:1	6,26:1
Χονδρικό εμπόριο	5,63:1	5,34:1
Σουπερμάρκετ	3,07:1	2,93:1
Πολυκαταστήματα	2,67:1	2,14:1
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	1,14:1	1,50:1
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης και ειδών οικιακής χρήσης	2,33:1	2,48:1
Λ/Ε καλλυντικών	3,60:1	3,60:1
Λ/Ε οικιακών συσκευών	3,18:1	3,91:1
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	2,42:1	2,82:1
Λ/Ε καυσίμων	2,65:1	4,17:1
Λοιπό Λ/Ε	3,46:1	2,77:1
Λιανικό εμπόριο	2,69:1	2,74:1
Γενικό σύνολο	4,53:1	4,40:1

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

3.2.2. Η κεφαλαιουχική διάρθρωση των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2022

Η ανάπτυξη του ενεργητικού

Από το δείγμα των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ, με διαθέσιμους ισολογισμούς για το 2022, προκύπτει ότι τα συνολικά κεφάλαια των εμπορικών εταιρειών ενισχύθηκαν κατά 10,6% το τελευταίο έτος. Η εξέλιξη αυτή προήλθε, σε μεγάλο βαθμό, από την αύξηση του κυκλοφορούντος ενεργητικού (17,5%) και κυρίως των απαιτήσεων (15,6%). Τα ρευστά διαθέσιμα μειώθηκαν οριακά (-0,8%), ενώ τα καθαρά πάγια αυξήθηκαν κατά 5,2%.

Εξετάζοντας το ποσοστό μεταβολής του ενεργητικού κατά τομέα διαπιστώνεται ότι και στους τρεις τομείς η εξέλιξη ήταν θετική αλλά με διαφορετικό ρυθμό. Υψηλότερο ποσοστό αύξησης εμφάνισε το εμπόριο αυτοκινήτων- ανταλλακτικών (17,7%), ακολούθησε το χονδρικό εμπόριο (13,7%) και έπεται το λιανικό εμπόριο με αρκετά πιο μικρό ποσοστό (3,1%).

Σχετικά με την κλαδική κατανομή, ιδιαίτερα θετικό είναι το γεγονός ότι 16 κλάδοι, από τους 18 συνολικά, κατέγραψαν αύξηση (έστω και οριακή) του ενεργητικού τους το 2022/2021.

Τις υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις εμφάνισαν κατά σειρά: το Χ/Ε καυσίμων και χημικών (+22,0%), το εμπόριο αυτοκινήτων (+20,2%), το Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού (+19,5%) και το άλλο χονδρικό εμπόριο (+17,7%). Μικρή μείωση του ενεργητικού κατέγραψε το λιανικό εμπόριο Η/Υ, μηχανών γραφείου (-0,7%) και το λοιπό λιανικό εμπόριο (-1,3%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.11		
Οι μεταβολές των βασικών μεγεθών του ενεργητικού του ελληνικού εμπορίου: 2022-2021 (€ '000)		
Μέγεθος	Απόλυτη Μεταβολή 2022/2021	Ποσοστιαία Μεταβολή 2022/2021
Καθαρά πάγια	800.367	5,2%
Συσσωρευμένες αποσβέσεις	605.047	6,7%
Μικτά πάγια	1.405.414	5,7%
Κυκλοφορούν	3.766.741	17,5%
Ρευστά διαθέσιμα	-44.209	-0,8%
Σύνολο ενεργητικού	4.522.900	10,6%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Το μέσο μέγεθος (ενεργητικό ανά εταιρεία) των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ αυξήθηκε κατά 10,6% το 2022/2021, ανερχόμενο σε €7,8 εκατ. Εξετάζοντας τη μεταβολή του μέσου μεγέθους ανά τομέα διαπιστώνεται ότι, στον τομέα των αυτοκινήτων - ανταλλακτικών το μέσο ενεργητικό ενισχύθηκε κατά 17,7% στο χονδρικό εμπόριο διευρύνθηκε κατά 13,7% και στο λιανικό εμπόριο αυξήθηκε κατά 3,1%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.12
Ο ρυθμός μεγέθυνσης του ενεργητικού των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022/2021
Ανάλυση κατά τομέα και κλάδο

Κλάδος	2022/2021
Αυτοκίνητα	20,2%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	10,3%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	17,7%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	12,4%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	19,5%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	9,4%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	22,0%
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	11,7%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	11,1%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	17,7%
Χονδρικό εμπόριο	13,7%
Σουπερμάρκετ	5,2%
Πολυκαταστήματα	0,6%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	11,4%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης και ειδών οικιακής χρήσης	7,0%
Λ/Ε καλλυντικών	4,8%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	0,9%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	-0,7%
Λ/Ε καυσίμων	3,3%
Λοιπό Λ/Ε	-1,3%
Λιανικό εμπόριο	3,1%
Γενικό σύνολο	10,6%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Το 2022 αύξηση του μέσου ενεργητικού των εταιρειών σημειώθηκε σε 16 συνολικά επιμέρους κλάδους (από τους 18). Ο κλάδος των Σουπερμάρκετ εμφανίζει το μεγαλύτερο μέσο μέγεθος σε απόλυτες τιμές (€66,3 εκατ.) και ακολουθεί ο κλάδος των Πολυκαταστημάτων (€35,9 εκατ.).

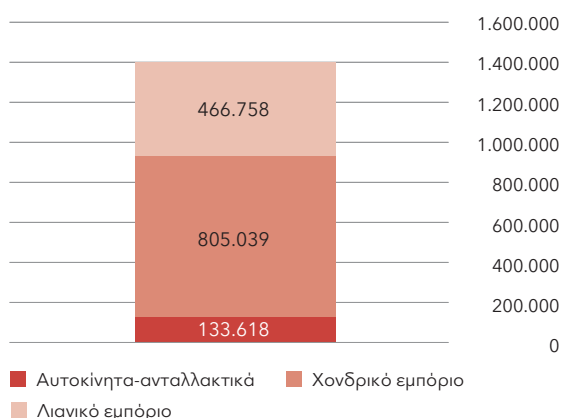
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.13
Ενεργητικό ανά εταιρεία: 2022-2021 - Ανάλυση κατά τομέα και κλάδο (€ '000)

Κλάδος	Μέσο Ενεργητικό 2022	Μέσο Ενεργητικό 2021	% Μεταβολή 2022/2021
Αυτοκίνητα	9.401	7.821	20,2
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	5.158	4.677	10,3
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	7.888	6.700	17,7
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	3.185	2.833	12,4
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	4.932	4.127	19,5
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	8.510	7.776	9,4
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	16.357	13.410	22,0
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	5.506	4.930	11,7
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	5.504	4.955	11,1
Άλλο χονδρικό εμπόριο	4.991	4.240	17,7
Χονδρικό εμπόριο	6.743	5.928	13,7
Σουπερμάρκετ	66.306	63.058	5,2
Πολυκαταστήματα	35.912	35.688	0,6
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	1.072	963	11,4
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης και ειδών οικιακής χρήσης	4.420	4.132	7,0
Λ/Ε καλλυντικών	6.783	6.475	4,8
Λ/Ε οικιακών συσκευών	4.176	4.138	0,9
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	10.867	10.940	-0,7
Λ/Ε καυσίμων	3.812	3.689	3,3
Λοιπό Λ/Ε	7.438	7.537	-1,3
Λιανικό εμπόριο	11.697	11.342	3,1
Γενικό σύνολο	7.818	7.067	10,6

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.9

Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2021 ('000 €)

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου

Από την επεξεργασία των σχετικών στοιχείων των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, διαπιστώνεται αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου του εμπορικού τομέα και το 2022. Παρά τις δύσκολες και αντίξοες συνθήκες που δημιουργήθηκαν στην αγορά (ενεργειακή κρίση, πολεμική σύρραξη μεταξύ Ρωσίας - Ουκρανίας, αύξηση πληθωρισμού), οι ελληνικές εμπορικές επιχειρήσεις προχώρησαν στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων και το 2022, με εντονότερο ρυθμό συγκριτικά με τα προηγούμενα δύο έτη.

Από τα διαθέσιμα (μέχρι στιγμής) δεδομένα, προκύπτει ότι το 2022 οι επενδύσεις ανήλθαν σε €1,4 δισ. περίπου, τα δε μικτά πάγια διαμορφώθηκαν σε €25,9 δισ.

Σχετικά με την κατανομή των επενδύσεων ανά τομέα, σημειώνεται ότι το χονδρικό εμπόριο κάλυψε το 57,3% του συνόλου και το λιανικό εμπόριο απέσπασε ποσοστό 33,2%. Το υπόλοιπο 9,5% καλύφθηκε από το εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών.

Σε απόλυτα μεγέθη, οι υψηλότερες επενδύσεις καταγράφονται στον κλάδο του Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού (€368,6 εκατ.), ακολουθεί ο κλάδος των Σουπερμάρκετ (€324,4 εκατ.) και έπεται το Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης (€148,3 εκατ.).

Αρνητική μεταβολή στα μικτά πάγια το 2022 σε σχέση με το 2021 παρουσιάζει μόνο ένας κλάδος και συγκεκριμένα το χονδρικό εμπόριο μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται σε μία εταιρεία η οποία εάν εξαιρεθεί από το δείγμα τότε η μεταβολή των μικτών παγίων του κλάδου λαμβάνει θετικό πρόσημο.

Αυξήθηκε η επενδυτική δραστηριότητα του εμπορίου το 2022.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.14

Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου* των ΑΕ και ΕΠΕ το 2022
Κατανομή κατά τομέα και κλάδο ('000 €)

Κλάδος	Μικτά Πάγια 2022	Μικτά Πάγια 2021	Επενδύσεις 2022
Αυτοκίνητα	1.624.077	1.499.278	124.799
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	294.827	286.008	8.818
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	1.918.904	1.785.286	133.618
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	240.834	224.776	16.058
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	2.046.969	1.678.416	368.553
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	2.897.372	2.749.033	148.339
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	2.871.902	2.763.833	108.069
Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων	1.310.848	1.252.126	58.722
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	1.665.983	1.668.324	-2.341
Άλλο χονδρικό εμπόριο	477.600	369.961	107.639
Χονδρικό εμπόριο	11.511.509	10.706.470	805.039
Σουπερμάρκετ	7.479.273	7.154.877	324.396
Πολυκαταστήματα	708.296	623.156	85.139
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	76.206	70.799	5.407
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	803.602	788.155	15.447
Λ/Ε καλλυντικών	263.832	254.997	8.835
Λ/Ε οικιακών συσκευών	492.549	478.161	14.388
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	475.501	470.370	5.131
Λ/Ε καυσίμων	154.165	147.561	6.604
Λοιπό Λ/Ε	2.003.181	2.001.771	1.410
Λιανικό εμπόριο	12.456.606	11.989.848	466.758
Γενικό σύνολο	25.887.018	24.481.604	1.405.414

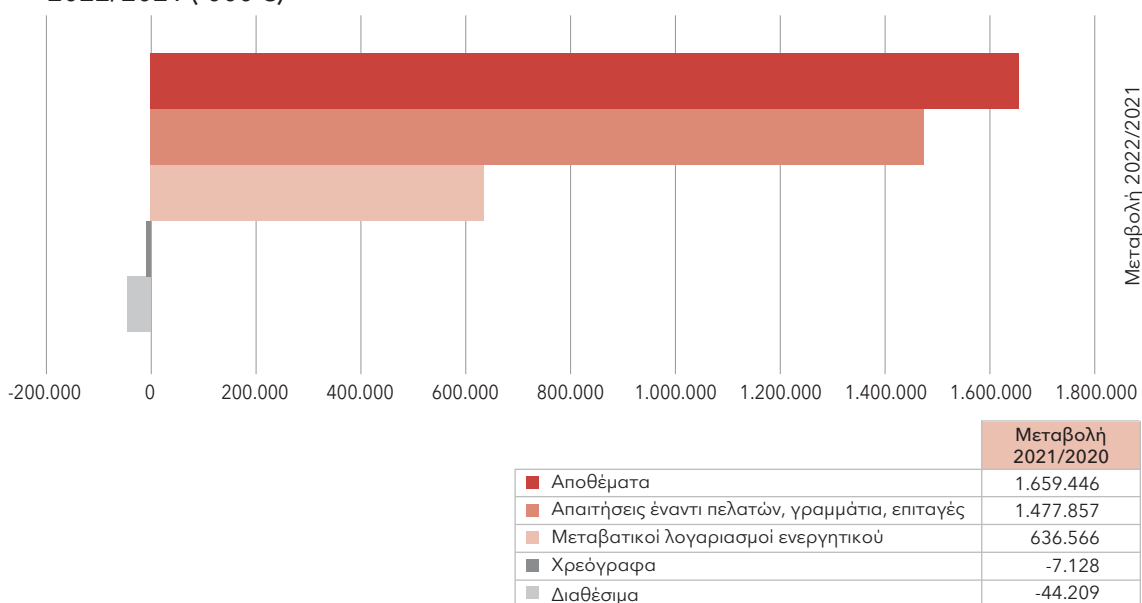
* Επενδύσεις παγίου κεφαλαίου = Ετήσια μεταβολή ακαθάριστων παγίων
Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Η εξέλιξη του κυκλοφορούντος και διαθέσιμου κεφαλαίου

Το σύνολο του κυκλοφορούντος κεφαλαίου των ΑΕ και ΕΠΕ παρουσίασε αύξηση κατά 17,5% (ή κατά €3,8 δισ.) το 2022. Ειδικότερα, αύξηση 20,9% (ή €1,7 δισ.) εμφάνισαν τα αποθέματα, ενώ οι συνολικές απαιτήσεις ενισχύθηκαν κατά 15,6% (ή €2,1 δισ.) το τελευταίο έτος και διαμορφώθηκαν στο ποσό των €15,6 δισ. Το σύνολο των ρευστών διαθέσιμων μειώθηκε οριακά κατά 0,8% (ή €44,2 εκατ.) το 2022 σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.10

Σύνθεση της μεταβολής του κυκλοφορούντος και του διαθέσιμου κεφαλαίου: 2022/2021 ('000 €)

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Η μέση διάρκεια εισπραξης των απαιτήσεων, στο σύνολο του εμπορίου, μειώθηκε κατά πέντε ημέρες τη διετία 2022-2021, διαμορφούμενη στις 52 ημέρες. Περιορισμός της μέσης διάρκειας εισπραξης κατά 10 ημέρες σημειώθηκε στο χονδρικό εμπόριο, στο εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών παρέμεινε στάσιμη, ενώ στο λιανικό εμπόριο η μέση διάρκεια εισπραξης αυξήθηκε κατά μία ημέρα.

Σε επίπεδο κλάδων, διεύρυνση της μέσης διάρκειας εισπραξης των απαιτήσεων το 2022 παρατηρείται σε πέντε από τους 18 συνολικά κλάδους. Αντίθετα, σε 12 κλάδους η διάρκεια εισπραξης περιορίστηκε το 2022 σε σχέση με το 2021, ενώ σε έναν παρέμεινε στάσιμη.

Μεταξύ αυτών, εντονότερη μεταβολή παρατηρείται στο Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (μείωση κατά 8 ημέρες), στο Χ/Ε καυσίμων και χημικών (-7 ημέρες), καθώς και στο Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων (-6 ημέρες). Από την άλλη πλευρά, η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στο Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου (κατά 6 ημέρες).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.15
Μέσος όρος εισπραξης* απαιτήσεων, γραμματίων και επιταγών: 2022-2021
Ανάλυση κατά τομέα και κλάδο (ημέρες)

Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	28	28
Ανταλλακτικά Αυτοκινήτων	76	74
Εμπόριο Αυτοκινήτων-Ανταλλακτικά Αυτοκινήτων	37	37
Χ/Ε Προϊόντων Πρωτογενούς Παραγωγής	88	87
Χ/Ε Τροφίμων, Ποτών, Καπνού	62	67
Χ/Ε Ειδών Ένδυσης, Υπόδησης, Ειδών Οικιακής Χρήσης	117	114
Χ/Ε Καυσίμων και Χημικών	28	35
Χ/Ε Λοιπών Ενδιαμέσων Προϊόντων	94	100
Χ/Ε Μηχανημάτων και Ειδών Εξοπλισμού	86	94
Άλλο Χ/Ε	61	63
Χονδρικό Εμπόριο	66	76
Σουπερμάρκετ	9	7
Πολυκαταστήματα	42	47
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	18	19
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης και ειδών οικιακής χρήσης	24	27
Λ/Ε καλλυντικών	18	19
Λ/Ε οικιακών συσκευών	43	46
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	24	18
Λ/Ε καυσίμων	7	8
Λοιπό Λ/Ε	27	29
Λιανικό Εμπόριο	15	14
Γενικό Σύνολο	52	57

*Μέσος όρος εισπραξης απαιτήσεων: γραμμάτια, πελάτες, επιταγές επί 365 προς πωλήσεις.

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Την τελευταία εξεταζόμενη διετία παρατηρείται μείωση στη μέση διάρκεια διατήρησης των αποθεμάτων, η οποία διαμορφώθηκε σε 48 ημέρες το 2022 από 53 ημέρες το 2021. Κατά συνέπεια, η κυκλοφοριακή ταχύτητα των αποθεμάτων αυξήθηκε σε 7,7 το 2022 από 6,8 το προηγούμενο έτος. Ο συγκεκριμένος δείκτης ενισχύθηκε και στους τρεις τομείς του εμπορίου.

Όσον αφορά στους επιμέρους κλάδους εμπορικής δραστηριότητας, παρατηρείται αύξηση του σχετικού δείκτη σε 12 από τους 18 συνολικά κλάδους, ένας παρέμεινε σταθερός, ενώ πέντε εμφάνισαν οριακή μείωση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.16 Η κυκλοφοριακή ταχύτητα των αποθεμάτων του ελληνικού εμπορίου το 2022-2021 Κατανομή κατά τομέα και κλάδο				
Κλάδος	Ταχύτητα* 2022	Μέση διατήρηση αποθεμάτων** (ημέρες) 2022	Ταχύτητα* 2021	Μέση διατήρηση αποθεμάτων** (ημέρες) 2021
Αυτοκίνητα	6,7	55	6,4	57
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	3,1	117	3,2	113
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	5,6	66	5,4	67
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	6,0	61	5,9	62
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	11,5	32	11,4	32
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	4,7	77	4,8	75
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	33,0	11	25,2	15
Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων	3,9	95	4,0	90
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	5,5	66	5,7	64
Άλλο χονδρικό εμπόριο	6,0	61	5,9	62
Χονδρικό εμπόριο	9,0	40	7,9	46
Σουπερμάρκετ	7,3	50	7,4	49
Πολυκαταστήματα	2,3	162	1,9	193
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	9,4	39	9,3	39
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	3,2	115	2,6	142
Λ/Ε καλλυντικών	2,1	172	1,9	197
Λ/Ε οικιακών συσκευών	2,8	128	2,8	129
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	6,3	58	6,1	60
Λ/Ε καυσίμων	37,1	10	29,8	12
Λοιπό Λ/Ε	2,5	143	2,2	164
Λιανικό εμπόριο	5,6	66	5,3	69
Γενικό σύνολο	7,7	48	6,8	53

*Κυκλοφοριακή ταχύτητα αποθεμάτων = Κόστος πωληθέντων / Μέσα αποθέματα

**Μέση διατήρηση αποθεμάτων = 365 / Κυκλοφοριακή ταχύτητα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

3.2.3. Οι πηγές χρηματοδότησης των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2022

Τα συνολικά ίδια κεφάλαια διευρύνθηκαν κατά 13,5% τη διετία 2022-2021. Ωστόσο, οι συνολικές υποχρεώσεις των εταιρειών αυξήθηκαν με μικρότερο ρυθμό (9,3%) με αποτέλεσμα την ελαφρά βελτίωση του δείκτη δανειακής επιβάρυνσης του εμπορίου σε 67,7% το 2022 από 68,5% το προηγούμενο έτος.

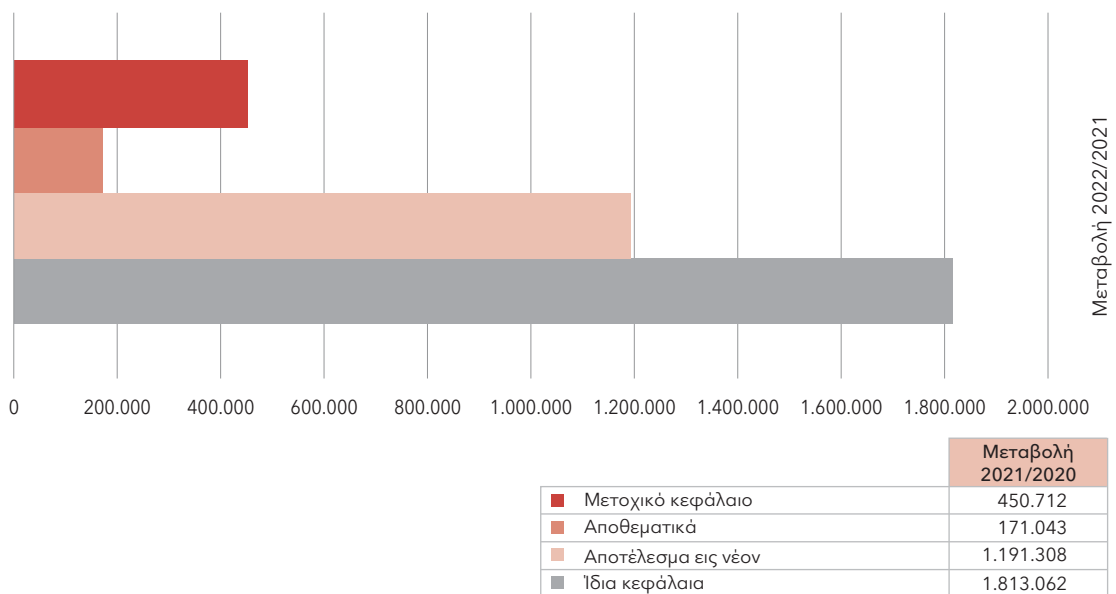
Η εξέλιξη των ιδίων κεφαλαίων

Με βάση το διαθέσιμο δείγμα ισολογισμών της παρούσας έρευνας, τα ίδια κεφάλαια των ΑΕ και ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου αυξήθηκαν κατά 13,5% τη διετία 2022-2021 και διαμορφώθηκαν σε €15,2 δισ. Ειδικότερα, αύξηση κατά 7,4% εμφάνισε το μετοχικό κεφάλαιο, ενώ τα αποθεματικά ενισχύθηκαν κατά 4,0%. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η αύξηση (κατά 38,2% ή €1,2 δισ.) που κατέγραψε το κονδύλι “αποτελέσματα εις νέον”.

Αύξηση στα ίδια κεφάλαιά τους εμφάνισαν και οι τρεις τομείς του εμπορίου το 2022/2021. Ειδικότερα, στο εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών το ποσοστό ανόδου διαμορφώθηκε στο 15,8%, στο χονδρικό εμπόριο στο 15,0% και στο λιανικό εμπόριο στο 9,4%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.11

Μεταβολή των ιδίων κεφαλαίων των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022/2021 ('000 €)

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Από κλαδικής πλευράς, το 2022 παρατηρείται αύξηση των ιδίων κεφαλαίων σε 17 επί μέρους κλάδους. Κατακόρυφη είναι η αύξηση των ιδίων κεφαλαίων των Πολυκαταστημάτων (+220,3%)¹¹. Επίσης, υψηλή ήταν η ποσοστιαία αύξηση στο Λ/Ε καυσίμων (+42,3%) και στο Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού (+31,2%). Μείωση εμφάνισαν τα ίδια κεφάλαια στο Λ/Ε οικιακών συσκευών (-10,2%).

11. Η εντυπωσιακή αύξηση των ιδίων κεφαλαίων του κλάδου οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, σε μία εταιρεία η οποία από αρνητικά ίδια κεφάλαια το 2021 (ποσού €-28,8 εκατ.) εμφάνισε θετικά ίδια κεφάλαια (ύψους €105,9 εκατ.) το 2022. Η αύξηση των ιδίων κεφαλαίων στον κλάδο θα περιοριζόταν σε 10,7% εάν απουσίαζε η συγκεκριμένη εταιρεία από το εξεταζόμενο δείγμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.17			
Η κατανομή των ιδίων κεφαλαίων κατά τομέα και κλάδο: 2022-2021 (€ '000)			
Κλάδος	2022	2021	Μεταβολή 2022/2021
Αυτοκίνητα	622.616	520.762	19,6%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	319.586	292.913	9,1%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	942.202	813.675	15,8%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	262.097	235.147	11,5%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	1.830.458	1.395.158	31,2%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	3.293.014	2.985.243	10,3%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	1.337.884	1.171.337	14,2%
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	1.364.422	1.207.449	13,0%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	1.884.674	1.690.270	11,5%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	282.123	232.017	21,6%
Χονδρικό εμπόριο	10.254.673	8.916.621	15,0%
Σουπερμάρκετ	1.399.373	1.282.523	9,1%
Πολυκαταστήματα	210.511	65.719	220,3%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	25.803	23.358	10,5%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	250.166	225.322	11,0%
Λ/Ε καλλυντικών	97.946	87.018	12,6%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	215.286	239.809	-10,2%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	152.799	129.116	18,3%
Λ/Ε καυσίμων	67.236	47.251	42,3%
Λοιπό Λ/Ε	1.622.770	1.595.293	1,7%
Λιανικό εμπόριο	4.041.891	3.695.408	9,4%
Γενικό σύνολο	15.238.766	13.425.703	13,5%

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Το συνολικό χρέος των εταιρειών Α.Ε. και ΕΠΕ ενισχύθηκε κατά 9,3% το 2022/2021, μεταβολή που προήλθε από την αύξηση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 13,8% (ή €2,8 δισ.). Οι μεσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις μειώθηκαν οριακά κατά 0,6% (ή €-51,4 εκατ.).

Η δανειακή επιβάρυνση του εμπορίου βελτιώθηκε σε 67,7% το 2022 από 68,5% το 2021.

Η συμμετοχή του τραπεζικού δανεισμού στο συνολικό χρέος των εταιρειών διαμορφώθηκε σε 40,1% το 2022 από 42,6% το προηγούμενο έτος.

Οι διαφορετικοί ρυθμοί μεταβολής του συνολικού χρέους των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ (+9,3%) και των ιδίων κεφαλαίων (+13,5%) είχαν σαν αποτέλεσμα την ελαφρά βελτίωση της δανειακής επιβάρυνσης σε 67,7% το 2022, από 68,5% το προηγούμενο έτος.

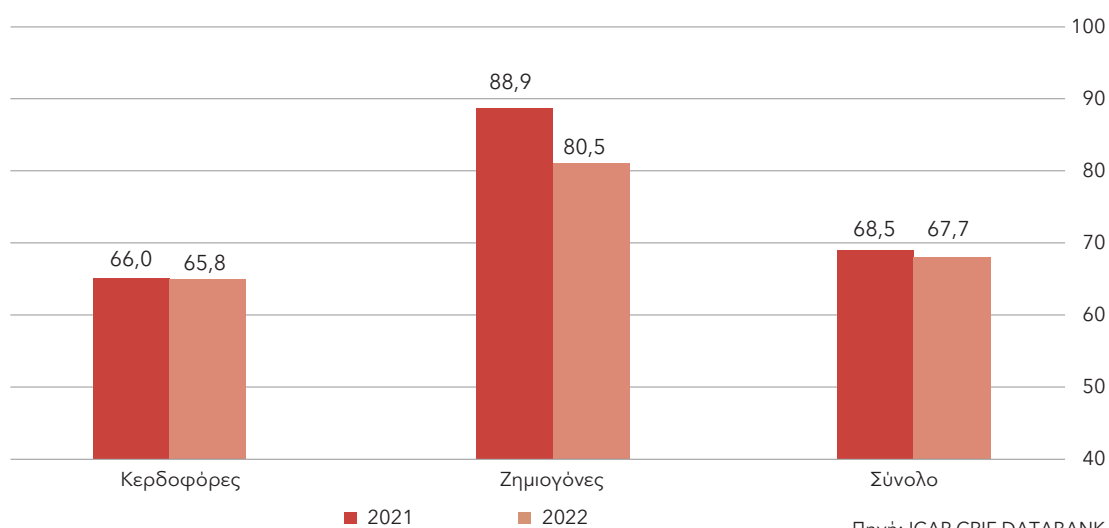
μενο έτος. Η διεύρυνση των συνολικών υποχρεώσεων οφείλεται στην αύξηση του βραχυπρόθεσμου χρέους κατά 13,8% ενώ το μεσο-μακροπρόθεσμο χρέος μειώθηκε οριακά κατά 0,6%. Ειδικότερα, ο βραχυπρόθεσμος τραπεζικός δανεισμός διευρύνθηκε κατά 9,9% το 2022/2021.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.18		
Μεταβολές βασικών μεγεθών του παθητικού των ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021 (€ '000)		
Μέγεθος	Μεταβολή 2022/2021	Ποσοστό Μεταβολής % 2022/2021
A. Ίδια κεφάλαια	1.813.062	13,5
A.1 Μετοχικό κεφάλαιο	450.712	7,4
A.2 Αποθεματικά	171.043	4,0
A.3 Αποτέλεσμα εις νέον	1.191.308	38,2
B. Υποχρεώσεις	2.709.838	9,3
B.1 Μεσομακροπρόθεσμες	-51.376	-0,6
B.2 Βραχυπρόθεσμες	2.761.214	13,8
Γ. Σύνολο παθητικού	4.522.900	10,6

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.12

Δείκτης δανειακής επιβάρυνσης: 2021-2022 - Ανάλυση κατά τύπο κερδοφορίας (%)

Συρρίκνωση του (συνολικού) δείκτη δανειακής επιβάρυνσης εμφάνισε το λιανικό εμπόριο (κατά 1,7 ποσ. μον.), καθώς και το χονδρικό εμπόριο (-0,4 ποσ. μονάδες). Στο εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών ο δείκτης αυξήθηκε οριακά (κατά 0,4 ποσ. μονάδες).

Από **κλαδική** σκοπιά, ο δείκτης διευρύνθηκε σε έξι από τους 18 επιμέρους κλάδους. Μεγαλύτερη αύξηση της δανειακής επιβάρυνσης εμφανίζει το Λ/Ε οικιακών συσκευών (κατά 3,8 ποσ. μον.) και το Χ/Ε καυσίμων και χημικών (κατά 1,9 ποσ. μον.). Αντίθε-

τα, κατακόρυφη μείωση του δείκτη κατέγραψε ο κλάδος των Πολυκαταστημάτων (κατά 18,2 ποσ. μονάδες) και ακολούθησαν το Λ/Ε καυσίμων (-7,8 ποσ. μον.), το Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού (-3,5 ποσ. μον.), το λιανικό εμπόριο Η/Υ, μηχανών γραφείου (-3,4 ποσ. μον.) και το Λ/Ε καλλυντικών (-2,2 ποσ. μον.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.19 Δείκτης δανειακής επιβάρυνσης* των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021 Ανάλυση κατά τομέα και κλάδο		
Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	76,8%	76,6%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	60,8%	60,4%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	73,0%	72,6%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	68,3%	68,1%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	60,8%	64,3%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	66,6%	66,8%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	72,2%	70,3%
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	57,6%	58,1%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	63,5%	63,7%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	71,2%	72,1%
Χονδρικό εμπόριο	65,3%	65,7%
Σουπερμάρκετ	80,8%	81,5%
Πολυκαταστήματα	73,4%	91,6%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	77,1%	76,9%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	76,4%	77,3%
Λ/Ε καλλυντικών	68,6%	70,8%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	69,1%	65,3%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	78,4%	81,8%
Λ/Ε καυσίμων	71,5%	79,3%
Λοιπό Λ/Ε	43,8%	45,4%
Λιανικό εμπόριο	71,3%	73,0%
Γενικό σύνολο	67,7%	68,5%

*Υποχρεώσεις προς σύνολο παθητικού

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Η αναλογία του βραχυπρόθεσμου προς το μέσο-μακροπρόθεσμο χρέος των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ διευρύνθηκε σε 2,5:1 το 2022 από 2,2:1 το 2021. Ο δείκτης διευρύνθηκε και στους τρεις εξεταζόμενους τομείς του εμπορίου.

Η εντονότερη αύξηση της αναλογίας του βραχυπρόθεσμου προς το μέσο-μακροπρόθεσμο χρέος σημειώθηκε στο λιανικό εμπόριο καλλυντικών και στο εμπόριο ανταλλακτικών αυτοκινήτων. Μείωση του δείκτη (έστω και οριακή) εμφανίζουν τρεις κλάδοι, με τη μεγαλύτερη να καταγράφει το λιανικό εμπόριο Η/Υ, μηχανών γραφείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.20
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση* των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021
Ανάλυση κατά τομέα και κλάδο

Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	1,9:1	1,2:1
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	4,1:1	3,0:1
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	2,2:1	1,5:1
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	4,9:1	4,3:1
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	4,3:1	4,2:1
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	5,0:1	4,5:1
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	2,4:1	1,6:1
Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων	3,0:1	3,0:1
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	4,2:1	3,9:1
Άλλο χονδρικό εμπόριο	2,5:1	2,6:1
Χονδρικό εμπόριο	3,8:1	3,3:1
Σουπερμάρκετ	1,3:1	1,2:1
Πολυκαταστήματα	0,6:1	0,4:1
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	4,1:1	3,7:1
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	2,9:1	2,3:1
Λ/Ε καλλυντικών	6,0:1	4,6:1
Λ/Ε οικιακών συσκευών	1,2:1	1,0:1
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	1,9:1	2,3:1
Λ/Ε καυσίμων	1,2:1	1,2:1
Λοιπό Λ/Ε	1,3:1	1,4:1
Λιανικό εμπόριο	1,4:1	1,3:1
Γενικό σύνολο	2,5:1	2,2:1

*Βραχυπρόθεσμες προς μέσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Ο δείκτης του τραπεζικού χρέους προς το συνολικό περιορίστηκε σε 40,1% το 2022 από 42,6% το 2021. Μείωση της συμμετοχής των τραπεζικών υποχρεώσεων στο συνολικό χρέος των ΑΕ και ΕΠΕ εντοπίζεται και στους τρεις τομείς και κυρίως στο εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (κατά 6 ποσ. μον.). Ακολουθεί το λιανικό εμπόριο (-2 ποσ. μον.) και έπεται το χονδρικό εμπόριο (-1,9 ποσ. μον.).

Από κλαδικής πλευράς, αύξηση του μεριδίου των τραπεζικών υποχρεώσεων προς τις συνολικές υποχρεώσεις (έστω και οριακή) καταγράφεται σε τέσσερις από τους 18 επιμέρους κλάδους του εμπορίου το 2022. Η μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη παρατηρείται στο άλλο χονδρικό εμπόριο (κατά 4,2 ποσ. μον.) και στο χονδρικό εμπόριο προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής (1,1 ποσ. μον.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.21 Τραπεζική επιβάρυνση* των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021 Ανάλυση κατά τομέα και κλάδο		
Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	50,0%	56,4%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	33,3%	38,9%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	46,7%	52,7%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	52,7%	51,6%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	32,8%	33,9%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	25,7%	28,2%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	45,6%	52,5%
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	44,2%	45,3%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	31,2%	31,9%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	43,3%	39,1%
Χονδρικό εμπόριο	34,5%	36,4%
Σουπερμάρκετ	49,4%	49,0%
Πολυκαταστήματα	65,5%	74,6%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	27,0%	26,6%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	36,1%	40,6%
Λ/Ε καλλυντικών	34,0%	39,0%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	58,0%	61,2%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	42,8%	45,5%
Λ/Ε καυσίμων	51,6%	52,2%
Λοιπό Λ/Ε	51,8%	55,7%
Λιανικό εμπόριο	49,1%	51,1%
Γενικό σύνολο	40,1%	42,6%

*Τραπεζικές προς συνολικές υποχρεώσεις

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Ο δείκτης κάλυψης χρηματοοικονομικών δαπανών¹² στο σύνολο του εμπορίου παρουσίασε οριακή αύξηση την τελευταία διετία και διαμορφώθηκε σε 5,9 το 2022 από 5,6 το προηγούμενο έτος. Θετική μεταβολή του δείκτη παρατηρείται και στους τρεις τομείς του εμπορίου. Εντονότερη είναι η αύξηση στο εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών. Οριακή είναι η μεταβολή στους άλλους δύο τομείς. Το χονδρικό εμπόριο εμφανίζει τον υψηλότερο δείκτη (7,3) το 2022.

Από κλαδικής πλευράς, τον υψηλότερο δείκτη εκτός από το λοιπό λιανικό εμπόριο (11,1), εμφανίζουν οι κλάδοι: Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού (9,6), Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης (9,3), Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (8,7) και εμπόριο ανταλλακτικών αυτοκινήτων (8,4).

12. Ο δείκτης κάλυψης χρηματοοικονομικών δαπανών δείχνει πόσες φορές τα καθαρά (προ φόρου) κέρδη μιας επιχείρησης καλύπτουν τις χρηματοοικονομικές της δαπάνες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.22
Κάλυψη χρηματοοικονομικών εξόδων* των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021
Ανάλυση κατά τομέα και κλάδο

Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	5,2	3,9
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	8,4	8,0
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	5,7	4,5
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	5,5	5,2
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	9,6	8,7
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	9,3	9,0
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	3,9	3,0
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	7,3	7,2
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	8,7	9,1
Άλλο χονδρικό εμπόριο	7,4	5,9
Χονδρικό εμπόριο	7,3	7,1
Σουπερμάρκετ	2,4	3,1
Πολυκαταστήματα	1,6	0,9
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	-0,1	2,9
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	6,7	5,8
Λ/Ε καλλυντικών	6,3	3,8
Λ/Ε οικιακών συσκευών	3,0	3,8
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	-0,5	-1,0
Λ/Ε καυσίμων	4,5	3,1
Λοιπό Λ/Ε	11,1	9,9
Λιανικό εμπόριο	3,6	3,5
Γενικό σύνολο	5,9	5,6

*Κέρδη προ τόκων και φόρων προς δαπάνη για τόκους

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

3.2.4. Η αποδοτικότητα των κεφαλαίων και η ρευστότητα των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου

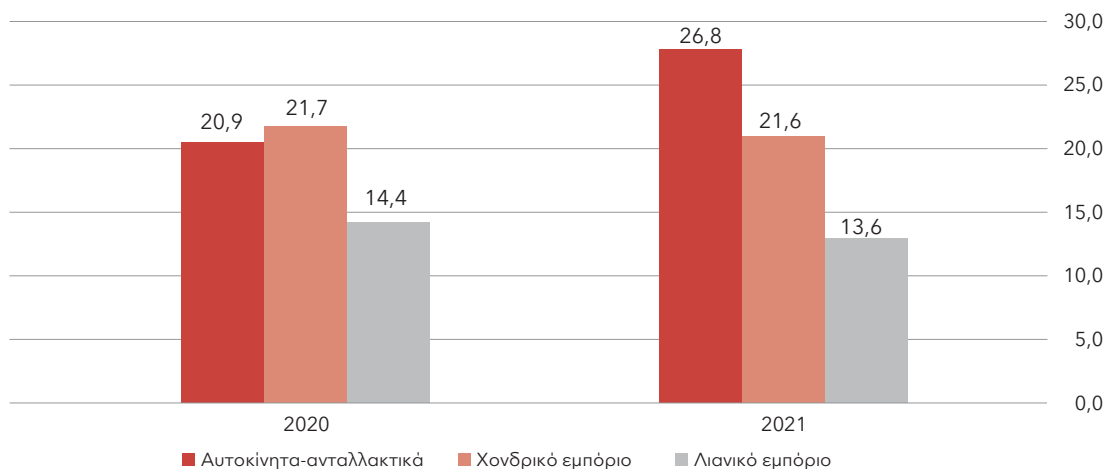
Η αποδοτικότητα των ιδίων και των συνολικών κεφαλαίων

Το 2022 η κερδοφορία των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ κατέγραψε αύξηση κατά 14,7% ενώ τα ίδια κεφάλαια ενισχύθηκαν με ελαφρώς χαμηλότερο ρυθμό (13,5%). Δεδομένων αυτών των μεταβολών, ο δείκτης της αποδοτικότητας των ιδίων κεφαλαίων διευρύνθηκε οριακά σε 19,8% το 2022 από 19,6% το 2021.

Από την ανάλυση των επιμέρους τομέων, προκύπτει αξιόλογη αύξηση της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων στον τομέα της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (κατά 5,9 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ στους άλλους δύο τομείς ο δείκτης μειώθηκε οριακά (χονδρικό: -0,1 ποσ. μον., λιανικό: -0,8 ποσ. μον.).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.13

Αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2021-2022 - Ανάλυση κατά τομέα (%)

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.23

Αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων* των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021
Κατανομή κατά τομέα και κλάδο

Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	31,0%	22,4%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	18,5%	18,2%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	26,8%	20,9%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	24,2%	20,8%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	20,4%	22,3%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	21,8%	24,2%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	20,6%	13,0%
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	20,2%	18,4%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	22,9%	25,0%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	27,8%	22,4%
Χονδρικό εμπόριο	21,6%	21,7%
Σουπερμάρκετ	10,8%	17,6%
Πολυκαταστήματα	4,4%	-4,9%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	-6,0%	9,3%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	35,7%	30,5%
Λ/Ε καλλυντικών	19,9%	12,6%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	10,7%	12,3%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	-17,9%	-25,1%
Λ/Ε καυσίμων	41,7%	30,0%
Λοιπό Λ/Ε	16,0%	13,6%
Λιανικό εμπόριο	13,6%	14,4%
Γενικό σύνολο	19,8%	19,6%

*Καθαρά προ φόρου κέρδη προς ίδια κεφάλαια επί 100

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Από κλαδικής πλευράς, σημαντικό είναι ότι 16 από τους 18 συνολικά κλάδους εμφάνισαν θετικό δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων το 2022. Μόνο δύο κλάδοι και συγκεκριμένα το λιανικό εμπόριο Η/Υ, μηχανών γραφείου και το λιανικό εμπόριο τροφίμων, ποτών, καπνού εμφάνισαν αρνητική αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.24								
Η ταυτότητα Du Pont των τομέων και κλάδων των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021								
Κατανομή κατά τομέα και κλάδο (%)								
Κλάδος	Περιθώριο καθαρού κέρδους		Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού		Ενεργητικό προς ίδια κεφάλαια		Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Αυτοκίνητα	4,2	3,1	1,7	1,7	4,3	4,3	31,0	22,4
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	5,5	5,5	1,3	1,3	2,5	2,5	18,5	18,2
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	4,5	3,6	1,6	1,6	3,7	3,6	26,8	20,9
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	5,0	4,8	1,5	1,4	3,2	3,1	24,2	20,8
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	4,1	4,1	2,0	2,0	2,6	2,8	20,4	22,3
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	6,2	6,7	1,2	1,2	3,0	3,0	21,8	24,2
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	1,3	1,2	4,6	3,2	3,6	3,4	20,6	13,0
Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων	7,1	6,9	1,2	1,1	2,4	2,4	20,2	18,4
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	5,9	6,8	1,4	1,3	2,7	2,8	22,9	25,0
Άλλο χονδρικό εμπόριο	5,2	4,1	1,5	1,5	3,5	3,6	27,8	22,4
Χονδρικό εμπόριο	3,9	4,5	1,9	1,7	2,9	2,9	21,6	21,7
Σουπερμάρκετ	1,4	2,3	1,5	1,4	5,2	5,4	10,8	17,6
Πολυκαταστήματα	2,3	-1,0	0,5	0,4	3,8	11,9	4,4	-4,9
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	-0,6	1,0	2,2	2,1	4,4	4,3	-6,0	9,3
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	5,9	5,9	1,4	1,2	4,2	4,4	35,7	30,5
Λ/Ε καλλυντικών	4,9	3,3	1,3	1,1	3,2	3,4	19,9	12,6
Λ/Ε οικιακών συσκευών	4,3	6,2	0,8	0,7	3,2	2,9	10,7	12,3
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	-2,0	-2,5	1,9	1,8	4,6	5,5	-17,9	-25,1
Λ/Ε καυσίμων	1,7	1,1	7,1	5,4	3,5	4,8	41,7	30,0
Λοιπό Λ/Ε	11,7	12,4	0,8	0,6	1,8	1,8	16,0	13,6
Λιανικό εμπόριο	2,9	3,2	1,3	1,2	3,5	3,7	13,6	14,4
Γενικό σύνολο	3,7	4,1	1,7	1,5	3,1	3,2	19,8	19,6

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Η εξέταση των αιτιών της οριακής αύξησης του δείκτη αποδοτικότητας των ιδίων κεφαλαίων κατά το 2022 μέσω της ανάλυσης Du Pont¹³ αποκαλύπτει ότι, οι παράγοντες που συνέβαλαν στη μεταβολή αυτή ήταν οι εξής: Η κυκλοφοριακή ταχύτητα

13. Με την ταυτότητα DuPont η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων εκφράζεται ως γινόμενο τριών αριθ-

του ενεργητικού (δηλαδή του λόγου των πωλήσεων προς το συνολικό ενεργητικό) παρουσίασε οριακή αύξηση και διαμορφώθηκε σε 1,7 το 2022 από 1,5 το 2021. Το περιθώριο καθαρού κέρδους μειώθηκε οριακά κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες και ο λεγόμενος πολλαπλασιαστής των ιδίων κεφαλαίων (δηλαδή της αναλογίας των συνολικών κεφαλαίων προς τα ίδια κεφάλαια) συρρικνώθηκε, επίσης, οριακά (-0,1 ποσ. μον.) το 2022 σε σχέση με το 2021.

Η αποδοτικότητα των συνολικών κεφαλαίων είναι ένας δείκτης του προ φόρου οφέλους που αποκομίζουν οι μέτοχοι και οι δανειστές μιας επιχείρησης. Είναι το άθροισμα των κερδών και των χρηματοοικονομικών δαπανών, εκφρασμένο σαν ποσοστό του συνολικού ενεργητικού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.25		
Η αποδοτικότητα των συνολικών κεφαλαίων* των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022-2021		
Κατανομή κατά τομέα και κλάδο		
Κλάδος	2022	2021
Αυτοκίνητα	8,9%	7,0%
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	8,2%	8,3%
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	8,8%	7,3%
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	9,3%	8,2%
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	8,9%	9,0%
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	8,2%	9,0%
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	7,7%	5,8%
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	9,9%	8,9%
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	9,4%	10,2%
Άλλο χονδρικό εμπόριο	9,3%	7,5%
Χονδρικό εμπόριο	8,7%	8,7%
Σουπερμάρκετ	3,6%	4,8%
Πολυκαταστήματα	3,2%	3,1%
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	-0,2%	3,3%
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	9,9%	8,4%
Λ/Ε καλλυντικών	7,4%	5,0%
Λ/Ε οικιακών συσκευών	5,0%	5,8%
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	-1,2%	-2,2%
Λ/Ε καυσίμων	15,2%	9,2%
Λοιπό Λ/Ε	9,9%	8,2%
Λιανικό εμπόριο	5,4%	5,4%
Γενικό σύνολο	7,7%	7,5%

*Καθάρα προ φόρου κέρδη συν χρηματοοικονομικές δαπάνες προς σύνολο ενεργητικού επί 100

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

μοδεικτών: του ποσοστού καθαρού κέρδους, της κυκλοφοριακής ταχύτητας του ενεργητικού και του πολλαπλασιαστή των ιδίων κεφαλαίων.

Με βάση τα δεδομένα του 2022 ο δείκτης βελτιώθηκε ελαφρώς σε 7,7% το 2022 από 7,5% το 2021. Σε επίπεδο τομέων, ο συγκεκριμένος δείκτης αυξήθηκε μόνο στο εμπόριο αυτοκινήτων - ανταλλακτικών (κατά 1,5 ποσ. μονάδες), ενώ στο χονδρικό και στο λιανικό εμπόριο παρέμεινε στάσιμος.

Σε επίπεδο κλάδων, τις καλύτερες επιδόσεις εμφάνισε το 2022 το Λ/Ε καυσίμων (15,2%) και ακολούθησαν το λοιπό λιανικό εμπόριο, το Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης και το Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων με 9,9% ο καθένας.

Όσον αφορά στη μεταβολή του δείκτη το τελευταίο έτος, παρατηρείται βελτίωση (έστω και οριακή) του δείκτη σε 11 από τους 18 επιμέρους κλάδους. Τη μεγαλύτερη βελτίωση εμφάνισε το Λ/Ε καυσίμων (κατά 6,0 ποσ. μονάδες), το Λ/Ε καλλυντικών (+2,4 ποσ. μον.), το Χ/Ε καυσίμων και χημικών (+1,9 ποσ. μον.) και το εμπόριο αυτοκινήτων (+1,9 ποσ. μον.).

Η ρευστότητα

Από τα στοιχεία των ισολογισμών που υπάρχουν στη βάση δεδομένων της ICAP CRIF, διαφαίνεται στασιμότητα στο κεφάλαιο κίνησης των ΑΕ και ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου τη διετία 2022-2021, όπως αυτή αποτυπώνεται από τον δείκτη της γενικής ρευστότητας (δηλαδή τον λόγο του κυκλοφορούντος και διαθέσιμου κεφαλαίου προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις).

Συγκεκριμένα, το κυκλοφορούν και διαθέσιμο κεφάλαιο αυξήθηκαν συνολικά κατά 13,7% το 2022/2021, ενώ και οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξήθηκαν με τον ίδιο σχεδόν ρυθμό (13,8%) με αποτέλεσμα ο δείκτης της γενικής ρευστότητας να παραμείνει σταθερός τη διετία 2022-2021, σε 1,36.

Σε επίπεδο τομέων, μικρή επιδείνωση του δείκτη γενικής ρευστότητας παρουσίασε ο τομέας της εμπορίας αυτοκινήτων - ανταλλακτικών. Οριακή ήταν η μείωση στο χονδρικό εμπόριο, ενώ οριακή βελτίωση εμφάνισε ο δείκτης στο λιανικό εμπόριο.

Από κλαδικής πλευράς, οι ετήσιες μεταβολές είναι γενικά μικρές (ή και εντελώς οριακές σε αρκετές περιπτώσεις), εν τούτοις σημειώνεται ελαφρά βελτίωση της γενικής ρευστότητας σε οκτώ από τους 18 συνολικά κλάδους. Το 2022 τον υψηλότερο δείκτη εμφανίζει ο κλάδος του λοιπού λιανικού εμπορίου (2,13) και ακολουθούν το Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων (1,78), το εμπόριο ανταλλακτικών αυτοκινήτων (1,65) και το Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (1,61).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.26						
Αριθμοδείκτης κεφαλαίου κίνησης*: 2022-2021						
Ανάλυση κατά τομέα, κλάδο και κερδοφορία						
Κλάδος	Κερδοφόρες		Ζημιογόνες		Σύνολο	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Αυτοκίνητα	1,40	1,59	0,33	0,73	1,24	1,37
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	1,68	1,77	1,44	1,19	1,65	1,74
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	1,47	1,64	0,53	0,76	1,33	1,46
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	1,55	1,59	0,73	0,95	1,46	1,49
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	1,55	1,48	1,03	1,15	1,48	1,45
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	1,55	1,58	1,09	1,06	1,50	1,51
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	1,36	1,61	0,90	0,88	1,27	1,35
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	1,90	1,86	0,91	0,85	1,78	1,72
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	1,64	1,64	1,20	0,97	1,61	1,58
Άλλο χονδρικό εμπόριο	1,33	1,38	1,18	1,29	1,31	1,38
Χονδρικό εμπόριο	1,56	1,60	1,02	0,98	1,50	1,51
Σουπερμάρκετ	0,66	0,61	0,54	0,79	0,63	0,61
Πολυκαταστήματα	1,03	1,10	0,99	1,07	1,02	1,09
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	1,16	1,06	0,69	0,77	0,97	0,97
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	1,23	1,25	0,79	0,88	1,11	1,13
Λ/Ε καλλυντικών	1,22	1,21	1,05	1,12	1,21	1,19
Λ/Ε οικιακών συσκευών	1,62	1,80	0,84	1,05	1,47	1,71
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	1,64	1,60	0,87	0,74	1,19	1,06
Λ/Ε καυσίμων	1,43	1,76	1,24	0,20	1,38	1,25
Λοιπό Λ/Ε	2,40	2,10	0,96	0,83	2,13	1,97
Λιανικό εμπόριο	1,07	0,99	0,72	0,82	0,99	0,97
Γενικό σύνολο	1,44	1,43	0,87	0,92	1,36	1,36

*Κυκλοφορούν και διαθέσιμο κεφάλαιο προς βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Η άμεση ρευστότητα αποτελεί ένα στενότερο ορισμό της ρευστότητας των εταιρειών αφού δεν περιλαμβάνει τα αποθέματα σαν «ρευστό» στοιχείο του ενεργητικού, ορίζεται δε ως ο λόγος του αθροίσματος των βραχυπρόθεσμων απαιτήσεων (εξαιρουμένων των μεταβατικών λογαριασμών ενεργητικού) και των διαθεσίμων, προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις.

Τα στοιχεία των ισολογισμών δείχνουν ότι η άμεση ρευστότητα των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ επιδεινώθηκε ελαφρώς, σε 0,77 το 2022 από 0,81 το προηγούμενο έτος. Ο ρυθμός αύξησης των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων ήταν υψηλότερος από τον αντίστοιχο ρυθμό των απαιτήσεων & διαθεσίμων, με αποτέλεσμα ο λόγος αυτών των λογαριασμών (δείκτης άμεσης ρευστότητας) να κυμανθεί σε χαμηλότερα επίπεδα το 2022 σε σχέση με το 2021.

Από πλευράς τομέων, οριακή επιδείνωση παρουσίασαν και οι τρεις τομείς του εμπορίου. Από κλαδική άποψη, οι ετήσιες μεταβολές είναι πολύ μικρές, ωστόσο βελτίωση

(έστω και οριακή) του δείκτη παρατηρείται σε πέντε από τους 18 κλάδους, ενώ στους υπόλοιπους 13 κλάδους ο δείκτης υποχώρησε με τη μεγαλύτερη, συγκριτικά, μείωση να καταγράφει το εμπόριο αυτοκινήτων και ακολουθεί ο κλάδος εμπορίας ανταλλακτικών αυτοκινήτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.27
Αριθμοδείκτης άμεσης ρευστότητας*: 2022-2021
Ανάλυση κατά τομέα, κλάδο και κερδοφορία

Κλάδος	Κερδοφόρες		Ζημιογόνες		Σύνολο	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Αυτοκίνητα	0,60	0,81	0,16	0,33	0,53	0,68
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	0,83	0,93	0,70	0,48	0,81	0,91
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	0,65	0,85	0,25	0,34	0,60	0,74
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	0,91	0,94	0,34	0,35	0,85	0,84
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	1,09	1,06	0,52	0,63	1,01	1,02
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	1,01	1,05	0,55	0,61	0,96	0,99
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	0,91	1,05	0,60	0,62	0,85	0,90
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	1,05	1,05	0,37	0,36	0,96	0,95
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	0,95	1,06	0,57	0,53	0,93	1,01
Άλλο χονδρικό εμπόριο	0,74	0,80	0,81	0,84	0,75	0,80
Χονδρικό εμπόριο	0,99	1,04	0,54	0,58	0,93	0,97
Σουπερμάρκετ	0,23	0,24	0,19	0,27	0,22	0,24
Πολυκαταστήματα	0,44	0,49	0,37	0,44	0,42	0,48
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	0,48	0,46	0,32	0,28	0,42	0,41
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	0,59	0,61	0,21	0,31	0,49	0,51
Λ/Ε καλλυντικών	0,43	0,46	0,17	0,21	0,41	0,42
Λ/Ε οικιακών συσκευών	0,54	0,61	0,16	0,15	0,47	0,55
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	0,87	0,85	0,28	0,30	0,52	0,50
Λ/Ε καυσίμων	0,69	0,77	0,45	0,07	0,63	0,54
Λοιπό Λ/Ε	1,25	1,23	0,31	0,21	1,07	1,12
Λιανικό εμπόριο	0,45	0,46	0,24	0,28	0,41	0,44
Γενικό σύνολο	0,84	0,86	0,41	0,48	0,77	0,81

*Βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις και διαθέσιμα προς βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Ένας ακόμη περισσότερο στενός ορισμός της ρευστότητας είναι ο αριθμοδείκτης χρηματικών διαθεσίμων. Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, μόνο τα ταμειακά διαθέσιμα και οι καταθέσεις αποτελούν ρευστά στοιχεία του ενεργητικού.

Ο δείκτης χρηματικών διαθεσίμων του συνόλου του εμπορίου μειώθηκε ελαφρώς το 2022. Ο δείκτης επιδεινώθηκε και στους τρεις τομείς του εμπορίου. Από κλαδική σκοπιά, οι ετήσιες μεταβολές είναι γενικά πάρα πολύ μικρές, εν τούτοις σημειώθηκε βελτίωση (έστω και οριακή) του δείκτη μόνο στο Λ/Ε καυσίμων και στο Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού. Στάσιμος παρέμεινε ο δείκτης στο Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού, ενώ στους υπόλοιπους 15 κλάδους ο δείκτης εμφάνισε οριακή επιδείνωση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.28						
Αριθμοδείκτης χρηματικών διαθεσίμων*: 2022-2021						
Ανάλυση κατά τομέα, κλάδο και κερδοφορία						
Κλάδος	Κερδοφόρες		Ζημιογόνες		Σύνολο	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Αυτοκίνητα	0,30	0,48	0,08	0,08	0,27	0,38
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	0,27	0,34	0,09	0,10	0,25	0,33
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	0,30	0,44	0,08	0,08	0,27	0,37
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	0,21	0,26	0,10	0,16	0,20	0,24
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	0,36	0,34	0,10	0,17	0,32	0,32
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	0,30	0,32	0,14	0,19	0,28	0,31
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	0,17	0,23	0,12	0,09	0,16	0,18
Χ/Ε λοιπών ενδιαμέσων προϊόντων	0,27	0,29	0,05	0,04	0,24	0,25
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	0,30	0,34	0,09	0,23	0,28	0,33
Άλλο χονδρικό εμπόριο	0,24	0,31	0,26	0,13	0,24	0,30
Χονδρικό εμπόριο	0,28	0,31	0,12	0,15	0,26	0,29
Σουπερμάρκετ	0,16	0,18	0,08	0,15	0,14	0,18
Πολυκαταστήματα	0,30	0,34	0,03	0,08	0,22	0,27
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	0,28	0,28	0,18	0,11	0,24	0,23
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	0,41	0,42	0,07	0,19	0,32	0,35
Λ/Ε καλλυντικών	0,31	0,34	0,12	0,20	0,30	0,32
Λ/Ε οικιακών συσκευών	0,27	0,32	0,07	0,09	0,23	0,29
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	0,45	0,53	0,16	0,24	0,28	0,34
Λ/Ε καυσίμων	0,31	0,37	0,22	0,01	0,29	0,25
Λοιπό Λ/Ε	1,00	1,04	0,17	0,10	0,84	0,94
Λιανικό εμπόριο	0,32	0,35	0,10	0,17	0,27	0,32
Γενικό σύνολο	0,29	0,33	0,11	0,15	0,27	0,30

*Χρηματικά διαθέσιμα και χρεόγραφα προς βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις
Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

3.3. Οι πηγές της ανάλυσης

Εκτός από τα δημοσιευμένα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και της Τράπεζας της Ελλάδος, ως πηγή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το αρχείο των λογιστικών καταστάσεων της ICAP CRIF της περιόδου 2021-2022 που αναφέρεται σε εμπορικές επιχειρήσεις νομικής μορφής ΑΕ, ΕΠΕ και ΙΚΕ¹⁴.

Το αρχείο της ICAP CRIF που χρησιμοποιήθηκε περιέχει τους ισολογισμούς και τις λογιστικές καταστάσεις των ΑΕ και ΕΠΕ του εμπορίου και περιλαμβάνει 6.027 εταιρείες για τη διετία 2021-2022. Συγκεκριμένα, η παρούσα ανάλυση περιλαμβάνει τις εταιρείες για τις οποίες υπήρχε διαθέσιμος ισολογισμός για τα δύο τελευταία έτη (2022, 2021) κατά την ημερομηνία οριστικοποίησης του δείγματος (Δεκέμβριος 2023). Η κατανομή τους κατά τομέα εμπορικής δραστηριότητας παρουσιάζεται στον Πίνακα 3.29.

14. Για την παρούσα ανάλυση αναφέρονται ως ΑΕ-ΕΠΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.29
Το αρχείο ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ ICAP CRIF 2022-2021
(αριθμός εταιρειών)

Τομέας εμπορίου	Ισολογισμοί
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	443
Χονδρικό εμπόριο	4.379
Λιανικό εμπόριο	1.205
Σύνολο	6.027

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Οι εταιρείες έχουν πρώτα ταξινομηθεί σε τρεις βασικούς τομείς, ανάλογα με τον τύπο της εμπορικής τους δραστηριότητας: χονδρικό εμπόριο, λιανικό εμπόριο και εμπόριο αυτοκινήτων και ανταλλακτικών αυτοκινήτων. Στη φετινή Έκθεση έγινε κλαδική ανάλυση των ισολογισμών και αποτελεσμάτων χρήσης των ΑΕ και ΕΠΕ της τελευταίας διετίας με κατάλληλη συγχώνευση των τετραψήφων εμπορικών δραστηριοτήτων κατά NACE (αναθεώρηση 2). Επίσης, συγκρίθηκε η κεφαλαιουχική διάρθρωση και τα αποτελέσματα χρήσης των κερδοφόρων και ζημιογόνων ΑΕ και ΕΠΕ κάθε έτους, τόσο για το σύνολο του εμπορίου, όσο και κατά τομέα και κλάδο εμπορικής δραστηριότητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.30
Οι κλάδοι του εμπορίου

Κλάδος	Κλάδοι NACE
Αυτοκίνητα	4511, 4519, 4520
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	4531, 4532, 4540
Χ/Ε* προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	4611 έως και 4624
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	4631 έως και 4639
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	4641 έως και 4649
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	4671 και 4675
Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων	4672 έως και 4674, 4676
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	4651, 4652, 4661 έως και 4666, 4669
Άλλο χονδρικό εμπόριο	4690
Σουπερμάρκετ	4711
Πολυκαταστήματα	4719
Λ/Ε** τροφίμων, ποτών, καπνού	4721 έως και 4729
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης	4751, 4771 έως και 4772
Λ/Ε καλλυντικών	4775
Λ/Ε οικιακών συσκευών	4743, 4754, 4759, 4763
Λ/Ε Η/Υ***, μηχανών γραφείου	4741, 4742
Λ/Ε καυσίμων	4730
Λοιπό Λ/Ε	4752, 4753, 4761, 4762, 4764, 4765, 4774, 4776 έως 4778

* Χονδρικό εμπόριο, ** Λιανικό εμπόριο, *** Ηλεκτρονικοί υπολογιστές

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Για όσους διαβάζουν την *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου* για πρώτη φορά θα πρέπει να επισημανθεί ξανά ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις ΑΕ και ΕΠΕ αφενός και στις επιχειρήσεις των λοιπών νομικών μορφών αφετέρου, ως προς την ποσοστιαία κατανομή ανά τομέα εμπορικής δράσης. Η μεγάλη πλειονότητα των λιανεμπορικών επιχειρήσεων είτε είναι ατομικές επιχειρήσεις είτε ομόρρυθμες ή ετερόρρυθμες εταιρείες. Αντίθετα, περίπου 7 από τις 10 ΑΕ και ΕΠΕ δραστηριοποιούνται στο χονδρικό εμπόριο και το συνολικό ενεργητικό τους καλύπτει πάνω από το 60% του ενεργητικού όλων των ΑΕ και ΕΠΕ του εμπορίου (βάσει των διαθέσιμων δημοσιευμένων ισολογισμών και, κατ' επέκταση, του διαθέσιμου δείγματος εταιρειών της παρούσας έρευνας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.31				
Αριθμός, μερίδια ενεργητικού και ενεργητικό ανά εταιρεία των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ: 2022				
Κατανομή κατά τομέα και κλάδο				
Κλάδος	Εταιρείες	Μερίδια πλήθους εταιρειών	Μερίδια ενεργητικού	Μέσο ενεργητικό ('000 €)
Αυτοκίνητα	285	4,7%	5,7%	9.401
Ανταλλακτικά αυτοκινήτων	158	2,6%	1,7%	5.158
Αυτοκίνητα-Ανταλλακτικά	443	7,4%	7,4%	7.888
Χ/Ε προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	260	4,3%	1,8%	3.185
Χ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	947	15,7%	9,9%	4.932
Χ/Ε ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης	1.158	19,2%	20,9%	8.510
Χ/Ε καυσίμων και χημικών	294	4,9%	10,2%	16.357
Χ/Ε λοιπών ενδιάμεσων προϊόντων	585	9,7%	6,8%	5.506
Χ/Ε μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	939	15,6%	11,0%	5.504
Άλλο χονδρικό εμπόριο	196	3,3%	2,1%	4.991
Χονδρικό εμπόριο	4.379	72,7%	62,7%	6.743
Σουπερμάρκετ	110	1,8%	15,5%	66.306
Πολυκαταστήματα	22	0,4%	1,7%	35.912
Λ/Ε τροφίμων, ποτών, καπνού	105	1,7%	0,2%	1.072
Λ/Ε ένδυσης, υπόδησης και ειδών οικιακής χρήσης	240	4,0%	2,3%	4.420
Λ/Ε καλλυντικών	46	0,8%	0,7%	6.783
Λ/Ε οικιακών συσκευών	167	2,8%	1,5%	4.176
Λ/Ε Η/Υ, μηχανών γραφείου	65	1,1%	1,5%	10.867
Λ/Ε καυσίμων	62	1,0%	0,5%	3.812
Λοιπό Λ/Ε	388	6,4%	6,1%	7.438
Λιανικό εμπόριο	1.205	20,0%	29,9%	11.697
Γενικό σύνολο	6.027	100,0%	100,0%	7.818

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Ο σπουδαιότερος κλάδος δραστηριότητας των ΑΕ και ΕΠΕ του χονδρικού εμπορίου, τόσο από πλευράς αριθμού εταιρειών όσο και από πλευράς συνολικών κεφαλαίων, είναι ο ενοποιημένος κλάδος ένδυσης, υπόδησης, ειδών οικιακής χρήσης. Το υψηλότερο μέσο ενεργητικό (ενεργητικό ανά εταιρεία) στον τομέα έχει ο κλάδος των καυσίμων-χημικών. Στο λιανικό εμπόριο δραστηριοποιούνται 2 στις 10 εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ. Όμως στον τομέα υπάρχει ο κλάδος με το μεγαλύτερο μέσο ενεργητικό. Είναι ο κλάδος των σουπερμάρκετ, ενώ ακολουθεί ο κλάδος των πολυκαταστημάτων. Τέλος, ο τομέας της εμπορίας των αυτοκινήτων-ανταλλακτικών αυτοκινήτων περιλαμβάνει λιγότερες από 1 στις 10 εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ, ο δε βασικός του κλάδος είναι η εμπορία αυτοκινήτων.

Η χαρτογράφηση των Μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο λιανικό εμπόριο

(έρευνα INEMY 2023)

1

Οι Μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν μεταβεί από την πτώση στη στασιμότητα. Πλέον δίνουν προτεραιότητα στην επιβίωση και όχι στο μακροπρόθεσμο μετασχηματισμό, με τις επιπτώσεις του πληθωρισμού να τις πλήττουν ασύμμετρα.

2

3

Ο εξαμηνιαίος κύκλος εργασιών της αντιπροσωπευτικής επιχείρησης ενισχύθηκε συγκριτικά με το προηγούμενο έτος (από 61.533 ευρώ το 2022 σε 64.368 ευρώ το 2023).

4

Το λειτουργικό κόστος, οι ανατιμήσεις του κόστους ενέργειας και η αύξηση του κόστους εμπορευμάτων από τους προμηθευτές αξιολογούνται ως οι πλέον σημαντικές προκλήσεις για τις ΜμΕ στο λιανικό εμπόριο.

5

6

Το 45,4% των εμπορικών επιχειρήσεων θεωρεί πως οι ανατιμήσεις στο κόστος ενέργειας επηρέασαν (από 11% έως 30%) τον κύκλο εργασιών τους.

7

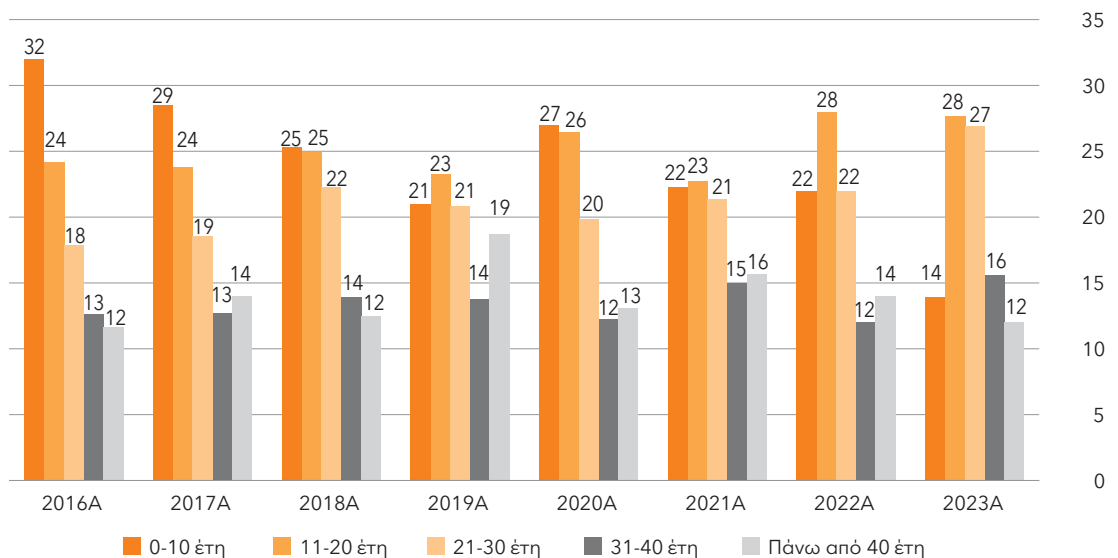
4.1 Το προφίλ των εμπορικών επιχειρήσεων και οι επιχειρηματικές στρατηγικές

4.1.1. Έτη λειτουργίας και Μίσθωση καταστήματος

Η συγκρότηση του προφίλ των εμπορικών επιχειρήσεων είναι πολυπαραγοντική και βασίζεται σε κρίσιμες παραμέτρους, που καθορίζουν τις επιδόσεις των επιχειρήσεων του κλάδου. Τα έτη λειτουργίας των επιχειρήσεων αποτελούν μια τέτοια παράμετρο, την οποία μελετούμε συστηματικά. Παρατηρούμε ότι η κατανομή των επιχειρήσεων, το 2023, παρουσιάζει σημαντική διαφοροποίηση, σε σύγκριση με το 2022. Πρόκειται για τη συρρίκνωση του αριθμού των επιχειρήσεων με διάρκεια ζωής έως 10 έτη (14% το 2023 από 22% το 2022), κάτι που δηλώνει ότι είτε δεν δημιουργήθηκαν νέες επιχειρήσεις, είτε ότι κάποιες, οι οποίες πέρυσι ανήκαν σε αυτήν την κατηγορία, πέρασαν σε άλλη, είτε αποχώρησαν από την αγορά. Από την άλλη, διαπιστώνεται ενίσχυση του μεριδίου των επιχειρήσεων που λειτουργούν από 21-30 έτη, από 22%, το 2022, σε 27%, το 2023. Ενώ είναι αξιοσημείωτο ότι το ποσοστό των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του λιανικού εμπορίου περισσότερο από 30 έτη φαίνεται να υποχωρεί σταδιακά, κατά τα τελευταία έτη, με σταθερούς ρυθμούς, από το 2021 και έπειτα (12%, το 2023, έναντι 14%, το 2022, και 16%, το 2021). Εύρημα που υποδηλώνει ότι ένα μερίδιο των επιχειρήσεων διακόπτει τη λειτουργία του λόγω συνταξιοδότησης χωρίς να μεταβιβαστεί, και λόγω αποχώρησης από τον κλάδο.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.1

Έτη λειτουργίας στο λιανικό εμπόριο (% επιχειρήσεων)

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

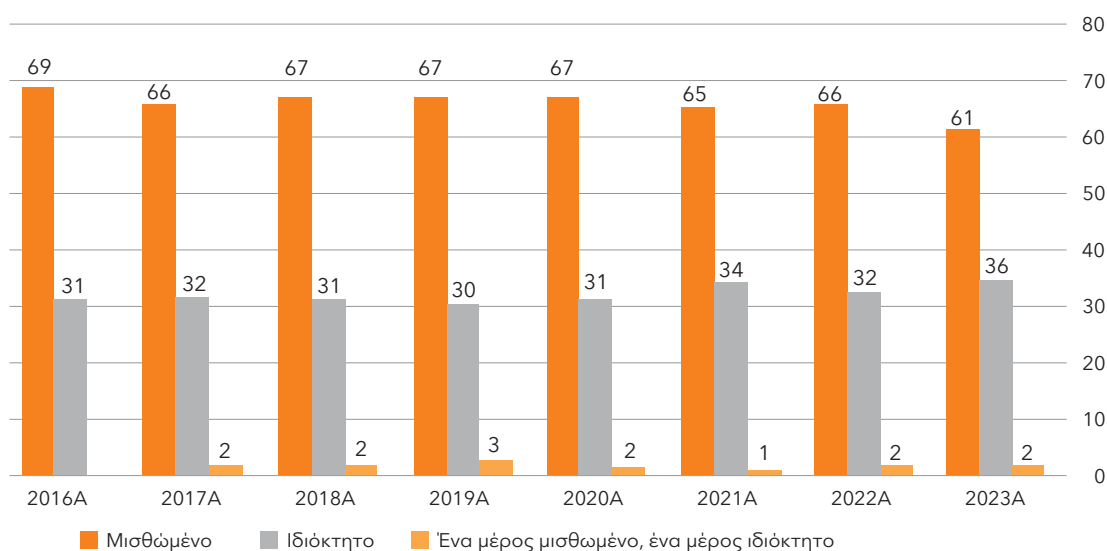
4.1.2. Ιδιοκτησιακό καθεστώς επαγγελματικής στέγης

Αναφορικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς της χρήσης του ακινήτου, η εξαμηνιαία έρευνα για το Α' εξάμηνο του 2023 επιβεβαιώνει το υψηλό ποσοστό ιδιοκτητή επαγγελματικής στέγης, όπως καταγράφεται και τα προηγούμενα έτη, με μια ενίσχυση μάλιστα του ποσοστού αυτού.

Πιο συγκεκριμένα, το 36% των επιχειρήσεων στεγάζεται σε ιδιόκτητο ακίνητο, αναλογία αυξημένη κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες, σε σύγκριση με το 2022. Αντίθετα, το 61% των επιχειρήσεων χρησιμοποιεί, ως επαγγελματική στέγη, ακίνητο, για το οποίο καταβάλλει μίσθωμα, ποσοστό που έχει μειωθεί, σε σχέση με το 2022 (66%), αλλά και συγκριτικά με τα τελευταία έτη (2016 και έπειτα). Το στοιχείο αυτό είναι ενδεικτικό της τάσης των επιχειρηματιών του κλάδου για απόκτηση ιδιόκτητης στέγης. Και αυτό συμβαίνει, είτε για να περιορίσουν τα τακτικά λειτουργικά κόστη της επιχείρησης, είτε για να επενδύσουν με ασφάλεια όπως αποδείχθηκε σε προηγούμενες Εκθέσεις όσοι έχουν ιδιόκτητο ακίνητο επιβιώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.2

Καθεστώς χρήσης ακινήτου στο λιανικό εμπόριο (% επιχειρήσεων)

Πηγή: INEMY-ΕΣΣΕ

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η συσχέτιση μεταξύ των ετών λειτουργίας της επιχείρησης και του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του ακινήτου, στο οποίο αυτή στεγάζεται (Πίνακας 4.1), καθώς αποτελούν, διαχρονικά, μεταβλητές με σημαντική αλληλεξάρτηση. Παρατηρείται, δηλαδή, ότι οι επιχειρήσεις που στεγάζονται σε μισθωμένο ακίνητο δραστηριοποιούνται στον κλάδο του λιανικού εμπορίου έως 30 έτη, με ποσοστό 73%. Αντιθέτως, το υψηλότερο ποσοστό (34,2%) των επιχειρηματιών, οι οποίοι στεγάζουν την επιχείρησή τους σε ιδιόκτητο ακίνητο, δραστηριοποιείται στον κλάδο από 21 έως 30 έτη. Από την ανάλυση των στοιχείων προκύπτει ότι η συγκέντρωση των επιχειρήσεων με ιδιόκτητο ακίνητο ουσιαστικά υποεκπροσωπείται στην κατηγορία νεότερων ηλικιακά επιχειρήσεων έως 10 έτη λειτουργίας, ενώ αντίθετα οι επιχειρήσεις με μισθωμένο ακίνητο προσομοιάζουν σε μια πιο ισορροπημένη κατανομή ανάμεσα στις ομάδες των ετών λειτουργίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1
Έτη λειτουργίας και καθεστώς ιδιοκτησίας ακινήτου

	Μισθωμένο	Ιδιόκτητο	Ένα μέρος μισθωμένο / ένα μέρος ιδιόκτητο	Σύνολο
0-10 έτη	20,1%	3,1%	18,4%	13,9%
11-20 έτη	30,5%	23,6%	16,4%	27,7%
21-30 έτη	22,2%	34,2%	36,8%	26,9%
31-40 έτη	13,0%	20,9%	1,5%	15,6%
Πάνω από 40 έτη	9,4%	15,6%	26,9%	12,0%
ΔΓ/ΔΑ	4,8%	3,1%	0,0%	3,9%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%

Στον πίνακα 4.2, παρουσιάζεται η συσχέτιση μεταξύ των ετών λειτουργίας μιας επιχείρησης και της μισθωτής απασχόλησης ή της αυτοαπασχόλησης του ιδιοκτήτη. Με βάση τη σύγκριση των δύο κατηγοριών (επιχειρήσεις χωρίς υπαλλήλους και επιχειρήσεις με τουλάχιστον έναν υπάλληλο), διαπιστώνεται ότι οι επιχειρήσεις που απασχολούν μισθωτούς υπαλλήλους δραστηριοποιούνται στην αγορά από 11-30 έτη σε ποσοστό 60%. Από την άλλη, η κατανομή των ετών λειτουργίας των επιχειρήσεων χωρίς απασχόληση υπαλλήλων διαφοροποιείται, όπως φαίνεται και στον πίνακα, καθώς οι επιχειρήσεις, οι οποίες είναι σε λειτουργία από 31 έτη και άνω και χωρίς υπαλλήλους αποτελούν το 35% του συνόλου των επιχειρήσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2
Έτη λειτουργίας και μισθωτή εργασία

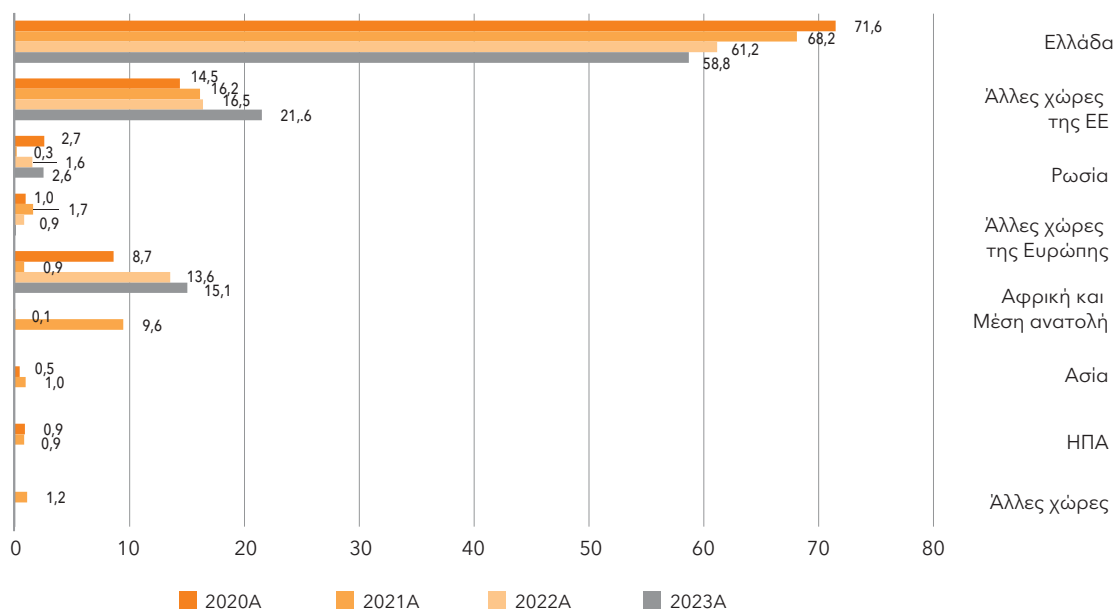
	Χωρίς υπαλλήλους	Με έναν τουλάχιστον υπάλληλο	Σύνολο
0-10 έτη	14,9%	13,3%	13,9%
11-20 έτη	22,5%	31,0%	27,7%
21-30 έτη	23,7%	29,0%	26,9%
31-40 έτη	20,7%	12,4%	15,6%
Πάνω από 40 έτη	14,6%	10,5%	12,0%
ΔΓ/ΔΑ	3,7%	4,0%	3,9%
Σύνολο	100%	100%	100%

4.1.3. Γεωγραφική προέλευση προϊόντων

Στη συνέχεια, ακολουθεί η κατανομή ανά χώρα προέλευσης των εμπορευμάτων των επιχειρήσεων. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 4.3, μπορεί μεν το μεγαλύτερο ποσοστό των προϊόντων να έχει εγχώρια προέλευση, παρατηρείται, ωστόσο, σημαντική μείωση της προέλευσης των εμπορευμάτων από την Ελλάδα, κατά την τελευταία τετραετία. Πιο συγκεκριμένα, 59%, το 2023, 61%, το 2022, και 71%, το 2020. Το εύρημα της μεγάλης ενίσχυσης των παραγόμενων προϊόντων στην Ελλάδα, κατά το 2020 και το 2021, ερμηνεύεται από τις συνθήκες που επικράτησαν την περίοδο της πανδημίας,

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.3

Πηγές προέλευσης των εμπορευμάτων της επιχείρησης (%)

Πηγή: INEMY-ΕΣΣΕ

όπου τα περιοριστικά μέτρα που έλαβαν οι περισσότερες κυβερνήσεις δημιούργησαν δυσκολίες και καθυστερήσεις στις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες. Η εκτιμώμενη μείωση, η οποία καταγράφεται, από το 2022, στο ποσοστό των προϊόντων ελληνικής προέλευσης, φαίνεται να καλύπτεται κυρίως από προϊόντα προερχόμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς το αντίστοιχο ποσοστό ενισχύθηκε από 17%, το 2022, σε 22%, το 2023. Σημαντική είναι επίσης η παρουσία των εισαγωγών από την Αφρική και τη Μέση Ανατολή, οι οποίες καταγράφουν ανοδική πορεία (15%, το 2023).

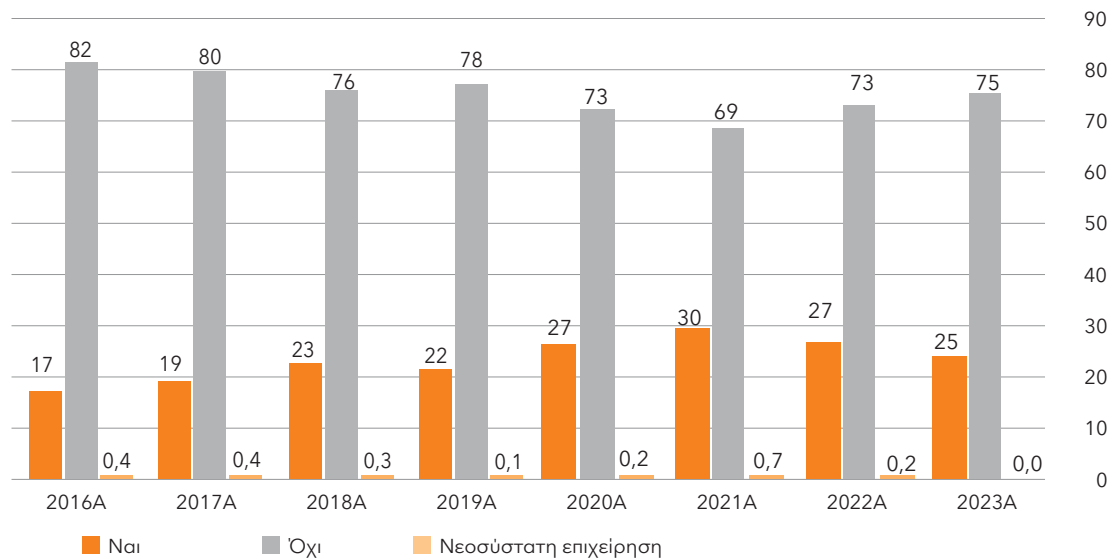
4.1.4. Προμηθευτές

Με βάση την παρακολούθηση των ευρημάτων της έρευνας, φαίνεται να παγιώνεται ένα βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα του λιανικού εμπορίου, που δεν είναι άλλο από το γεγονός ότι οι επιχειρηματίες του κλάδου αναζητούν σταθερές συνεργασίες και αναπτύσσουν σχέσεις εμπιστοσύνης με τους προμηθευτές τους. Πιο συγκεκριμένα, το 2023, το μερίδιο όσων διέκοψαν τη συνεργασία τους με κάποιον από τους προμηθευτές τους μειώθηκε για δεύτερο συνεχές έτος (25%, το 2023, έναντι 27%, το 2022). Αντιθέτως, σταθερότητα καταγράφεται στις επιχειρήσεις που δεν διέκοψαν τη συνεργασία με κάποιον προμηθευτή, το 2023 (75%), εύρημα που έχει διπλή ανάγνωση: οφείλεται είτε σε μια από τις σημαντικές επιχειρηματικές στρατηγικές που φαίνεται να ακολουθούν οι μικρές επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου, η οποία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε μακροχρόνιες και σταθερές σχέσεις με τους προμηθευτές είτε είναι πιθανό να αφορά εγχώριο εισαγωγέα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.4

Διακοπή συνεργασίας με κάποιον προμηθευτή (%)

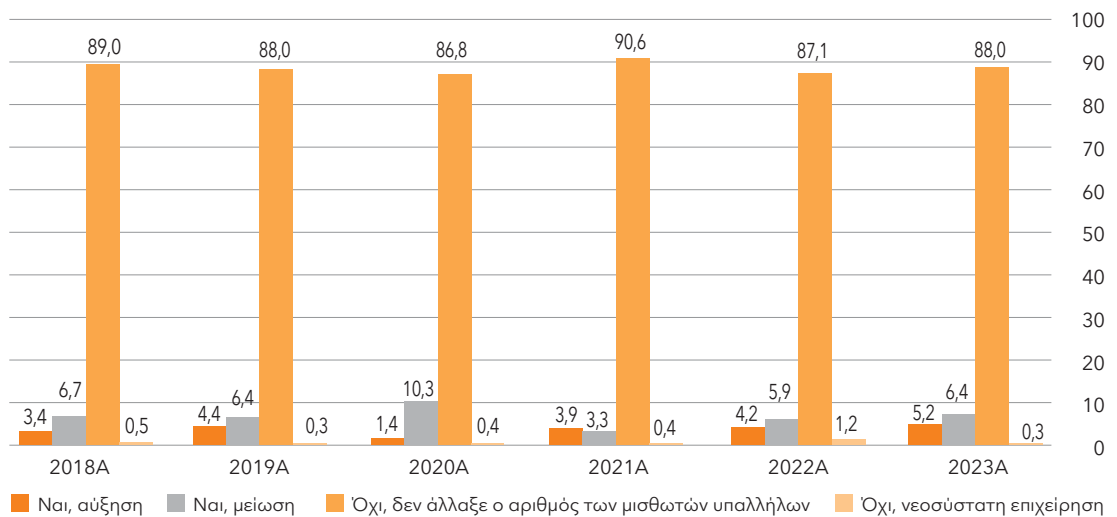
Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

4.1.5. Μεταβολή μισθωτής απασχόλησης

Το διαχρονικά υψηλό ποσοστό σταθερότητας του αριθμού των μισθωτών υπαλλήλων υποδεικνύει, για ακόμη ένα έτος, την ανθεκτικότητα της απασχόλησης στον κλάδο του λιανικού εμπορίου. Το 2023, το 88% των επιχειρήσεων διατήρησε αμετάβλητο το επίπεδο απασχόλησής του. Ωστόσο αυξήθηκε οριακά ο αριθμός των επιχειρήσεων που περιόρισαν την απασχόληση, επιστρέφοντας στα επίπεδα του 2019 (6,4%, το 2023, έναντι 5,9%, το 2022).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.5

Μεταβολή μισθωτής απασχόλησης στο λιανικό εμπόριο Α' εξαμήνου ετών 2018 έως 2023 (% επιχειρήσεων)

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

4.2 Βασικά οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων στο λιανικό εμπόριο

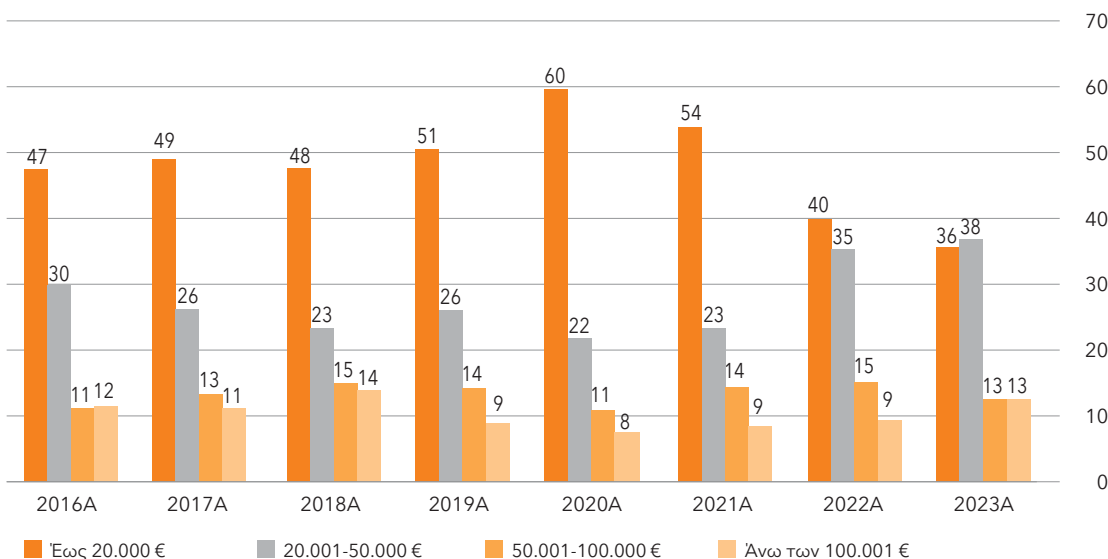
4.2.1. Αριθμός επιχειρήσεων ανά τάξη μεγέθους κύκλου εργασιών

Στην παρούσα ενότητα, καταγράφονται τα βασικότερα οικονομικά μεγέθη των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο. Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι η έρευνα που διενεργήθηκε στοχεύει σε πληθυσμό, που αφορά, κατά κύριο λόγο, μικρότερες επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν και την συντριπτική πλειονότητα του λιανικού εμπορίου. Σε σύγκριση με τα αντίστοιχα εξάμηνα των ετών από το 2020 έως το 2023, προκύπτει ότι το ποσοστό των επιχειρήσεων με χαμηλότερο κύκλο εργασιών (έως 20.000) ακολουθεί φθίνουσα πορεία (36%, το 2023, από 40%, το 2022), μεταβολή που μοιάζει να μετατοπίζεται στην αμέσως επόμενη κλίμακα κύκλου εργασιών, από 20.001-50.000, η οποία καταγράφει ανοδική τάση, κατά τη διάρκεια της εν λόγω τριετίας (38%, το 2023). Επιπροσθέτως, ο αριθμός των επιχειρήσεων, με κύκλο εργασιών 50.001-100.000, μειώνεται ελαφρώς κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες, σε σύγκριση με πέρυσι, ενώ φαίνεται ότι ενισχύεται η κατηγορία κύκλου εργασιών άνω των 100.001 σε 13%, το 2023, φθάνοντας στο υψηλότερο επίπεδο από το 2019 έως σήμερα (13%, το 2023, έναντι 9%, το 2022).

Ιδιαίτερα θετικό εύρημα των αποτελεσμάτων της φετινής έρευνας είναι η σημαντική συρρίκνωση της αναλογίας των επιχειρήσεων που κατέγραψαν μείωση του κύκλου εργασιών, κατεβαίνοντας στο 33%, έναντι 53%, το 2022, αναλογία σημαντικά χαμηλότερη όλων των τελευταίων οκτώ ετών (Διάγραμμα 4.7). Αντίστοιχα, η μεταβολή αυτή φαίνεται να μετατοπίζεται στην κατηγορία επιχειρήσεων με σταθερό κύκλο εργασιών, συγκεντρώνοντας το 49% (έναντι 27%, το 2022).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.6

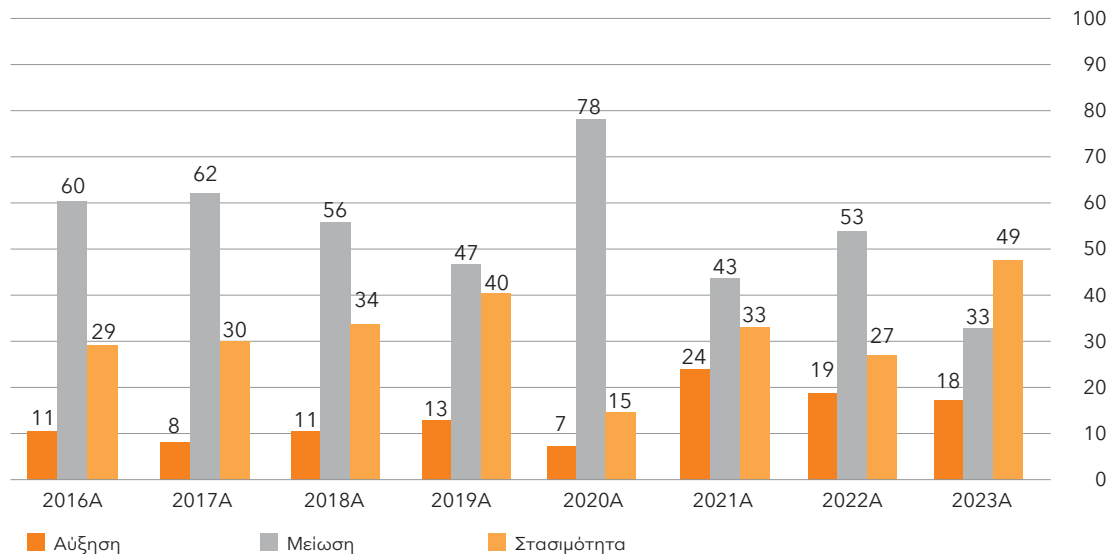
Ποσοστό επιχειρήσεων ανά κλίμακα κύκλου εργασιών:
Α' εξάμηνο 2016 – Α' εξάμηνο 2023 (%)

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.7

Εξέλιξη κύκλου εργασιών λιανικού εμπορίου (% επιχειρήσεων)

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

Η σύγκριση αυτή με το προηγούμενο έτος οδηγεί εξίσου σε οριακή μείωση των επιχειρήσεων, οι οποίες κατέγραψαν θετική πορεία με αυξημένο κύκλο εργασιών μέσα στο έτος (18%, το 2023, από 19%, το 2022).

Σε όλα τα ευρήματα της έρευνας που συνθέτουν τις οικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων, είναι σημαντικό, για τη διεξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων, να λαμβάνεται υπ' όψη η παράμετρος της έντονης ενίσχυσης του πληθωρισμού, καθώς και της αύξησης, τόσο των τιμών αγοράς από τους προμηθευτές και όσο και της αύξησης των τιμών στο ράφι των καταστημάτων. Στο σημείο αυτό, πρέπει να αναφερθεί ότι, μεταξύ των ετών 2023-2022 (Α' εξάμηνο), το 72,8% των επιχειρήσεων αύξησε τις τιμές πώλησης, το 19,9% διατήρησε τις τιμές αμετάβλητες και μόλις το 4% τις μείωσε.

Εκτίμηση μεταβολής εξαμηνιαίου κύκλου εργασιών

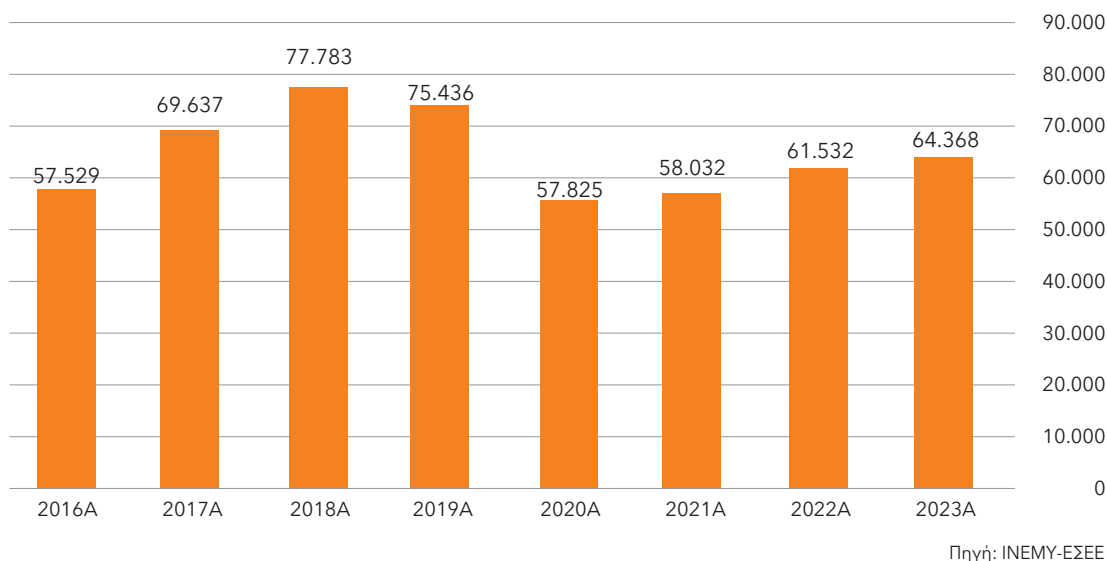
Αρκετά ενθαρρυντική φαίνεται να είναι και η εκτίμηση της μεταβολής του εξαμηνιαίου κύκλου εργασιών σε απόλυτα μεγέθη. Ο κύκλος εργασιών, το Α' εξάμηνο του 2023, εκτιμάται περί τα 64.368 ευρώ, ενισχυμένος κατά 4,6%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022 (61.532 ευρώ).

Είναι, μάλιστα, αυξημένος κατά 11,3%, από το 2020, όταν ανακόπηκε απότομα η μεγέθυνση του κύκλου εργασιών, λόγω της πανδημίας του Covid-19.

Ωστόσο, αυτή η ενίσχυση του μέσου κύκλου εργασιών συνδέεται και με την αύξηση του πληθωρισμού. Επομένως, λαμβάνοντας υπ' όψη ότι το ποσοστό του πληθωρισμού ανήλθε στο 4,2%, το Α' εξάμηνο του 2023, η ενίσχυση του κύκλου εργασιών κατά 4,6%, είναι σε σημαντικό βαθμό πληθωριστική. Εάν μάλιστα ληφθεί υπ' όψη η αύξηση του πληθωρισμού των τροφίμων, τότε είναι πιθανόν η πραγματική μεταβολή να είναι ακόμα και αρνητική, όπως φαίνεται, άλλωστε, και από την πορεία του Δείκτη Όγκου, ο οποίος βαίνει μειούμενος κατά το πρώτο δεκάμηνο 2023 (-3,8%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.8

Εξέλιξη κύκλου εργασιών Α' εξάμηνο 2016 έως Α' εξάμηνο 2023 (σε ευρώ)

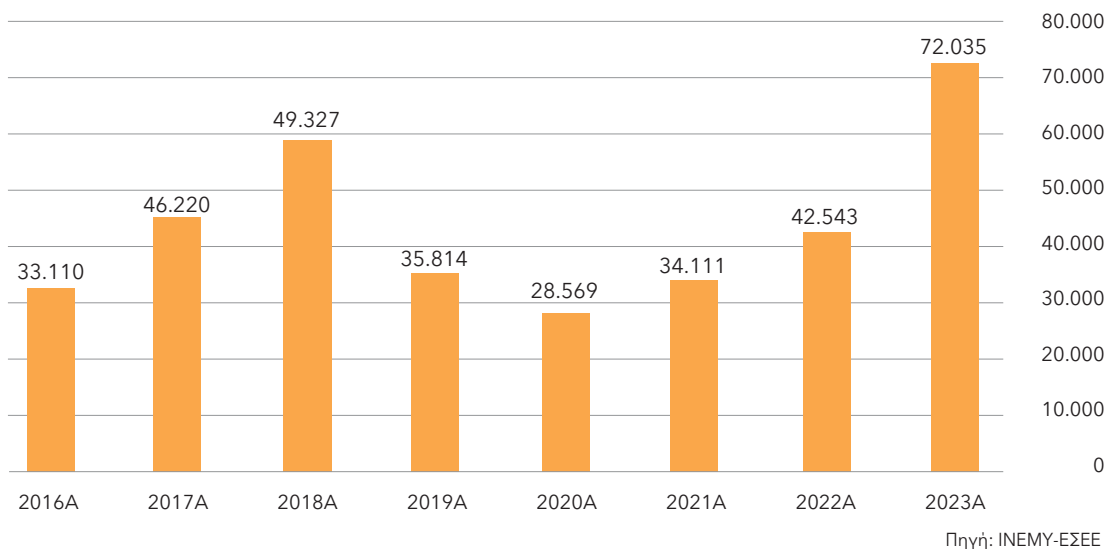

Αγορές εμπορευμάτων

Στο Διάγραμμα 4.9, αποτυπώνεται η διαχρονική εξέλιξη της αξίας της αγοράς των εμπορευμάτων σε απόλυτα μεγέθη. Με βάση την εκτίμηση του μέσου ποσού αγορών εμπορευμάτων, το Α' εξάμηνο του 2023, οι αγορές ανήλθαν σε 72.035 ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 69%, σε σχέση με το Α' εξάμηνο του 2022. Το στοιχείο αυτό φαίνεται ότι συνδέεται, ως έναν βαθμό, με τον υψηλό πληθωρισμό, αλλά κυρίως οφείλεται στις υψηλές προσδοκίες των επιχειρήσεων τόσο για τις πωλήσεις τους όσο και για την αισιόδοξη πορεία της ελληνικής οικονομίας (Βλ. επενδυτική βαθμίδα,

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.9

Διαχρονική εξέλιξη αξίας αγοράς εμπορευμάτων Α' εξάμηνο 2016 έως Α' εξάμηνο 2023 (σε ευρώ)

ολοκλήρωση εκλογικού κύκλου κλπ.). Μια ακόμη ερμηνευτική παράμετρος είναι η μείωση του χρόνου πίστωσης από τους προμηθευτές (πιστωτικό περιθώριο), αλλά και οι χαμηλότερες αγορές τα τελευταία χρόνια λόγω της πανδημίας που οδήγησε στην αποθεματοποίηση.

Στο σημείο αυτό της ανάλυσης, σημαντικό ρόλο φαίνεται να διαδραματίζει ο κλάδος των τροφίμων, ο οποίος, μέσα στο 2023, εκτόξευσε τον πληθωρισμό (11μηνο 2023 μ.ο. 10,6%), επηρεάζοντας συνολικά τις εκτιμήσεις. Πιο συγκεκριμένα, εάν στην εκτίμηση δεν ληφθούν υπ' όψη οι επιχειρήσεις τροφίμων (47.11 & 47.2 βάσει ΣΤΑΚΟΔ), τότε η εκτίμηση του μέσου ποσού αγοράς εμπορευμάτων μειώνεται σημαντικά προσεγγίζοντας τα 66.626 ευρώ.

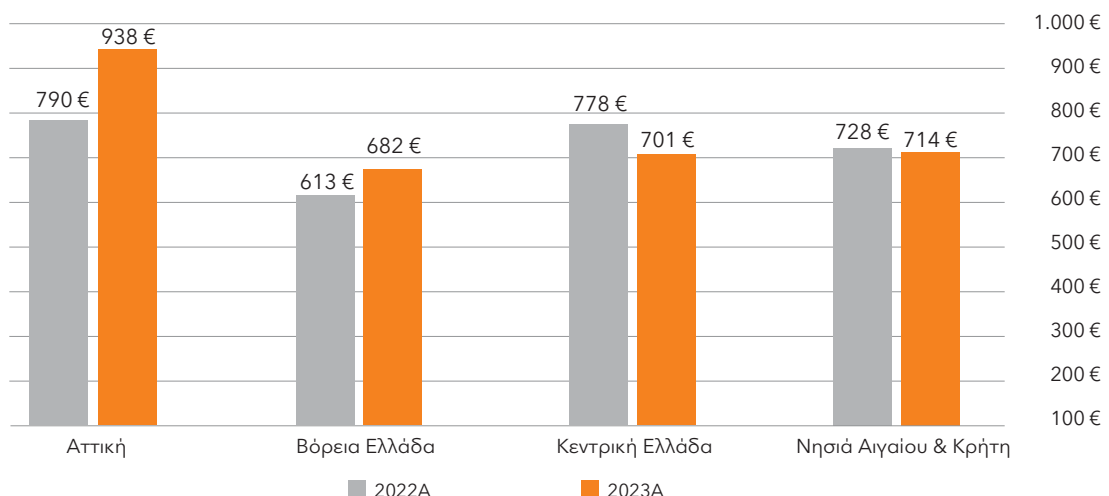
4.2.2 Λειτουργικά έξοδα

Στο Διάγραμμα (4.10), αποτυπώνεται το μέσο μηνιαίο μίσθωμα σε ευρώ, κατανεμημένο ανά μεγάλη γεωγραφική περιοχή. Η μίσθωση του ακινήτου αποτελεί βασική συνιστώσα των λειτουργικών εξόδων μιας εμπορικής επιχείρησης, και συγκεκριμένα του 61% των επιχειρήσεων που στεγάζονται σε μισθωμένο ακίνητο. Η ραγδαία αύξηση των ενοικίων αποτελεί «μείζον» θέμα προβληματισμού και το 2023, και ειδικότερα στην Αττική, όπου το μέσο μηνιαίο μίσθωμα ενισχύεται στα 938 ευρώ, μεταβολή που προσεγγίζει το 19%, στο διάστημα 2023-2022.

Επιπλέον, στην ευρύτερη περιοχή της Βόρειας Ελλάδας, παρόλο που οι τιμές των ακινήτων καταγράφονται σε χαμηλότερα επίπεδα από τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας, παρατηρείται ομοίως οριακή αύξηση στο μέσο μηνιαίο μίσθωμα, από 613 ευρώ, το 2022, σε 682 ευρώ, το 2023. Αντίθετη είναι η εικόνα που φαίνεται να καταγράφεται στην Κεντρική Ελλάδα και στα Νησιά Αιγαίου και στην Κρήτη, περιοχές στις οποίες φαίνεται να παρατηρείται κανονικοποίηση των μισθωμάτων σε σχέση με το

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.10

Μέσο μηνιαίο μίσθωμα σε ευρώ ανά μεγάλη γεωγραφική περιοχή
Α' εξάμηνο 2023 και Α' εξάμηνο 2022 (σε ευρώ)

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

προηγούμενο έτος, και συγκεκριμένα κατά 10% περίπου στην Κεντρική Ελλάδα, ενώ στα Νησιά Αιγαίου και στην Κρήτη το μέσο μηνιαίο μίσθωμα φαίνεται να καταγράφει οριακή πτώση, συγκριτικά με το 2022 (714 ευρώ, το 2023).

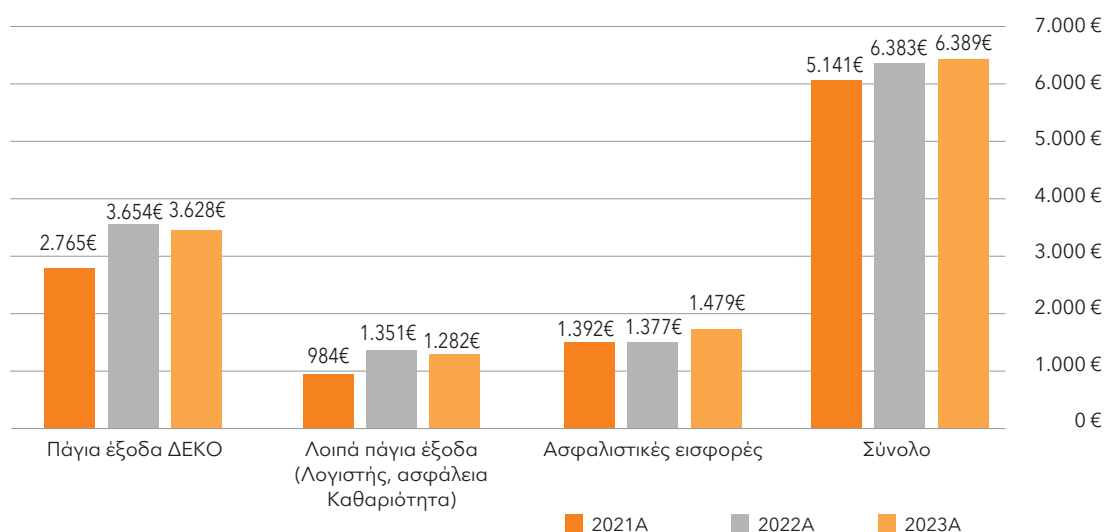
Ιδιαίτερο ζήτημα αποτελεί η πάγια δαπάνη των επιχειρήσεων του λιανικού εμπορίου, όπως αυτή απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.11 σε εξαμηνιαία βάση. Στην πάγια δαπάνη, εντάσσονται τα έξοδα ΔΕΚΟ των επιχειρήσεων, τα λοιπά πάγια έξοδα (η αμοιβή λογιστή, τα έξοδα ασφάλειας και καθαριότητας), καθώς και οι ασφαλιστικές εισφορές των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, ο μέσος όρος των συνολικών εξαμηνιαίων πάγιων εξόδων των επιχειρήσεων ανέρχεται σε 6.389 ευρώ, παρουσιάζοντας σταθερότητα μεταξύ 2023-2022, αλλά ενισχυμένος κατά 24,2%, συγκριτικά με το Α' εξάμηνο του 2021. Ειδικότερα, τα πάγια έξοδα προς ΔΕΚΟ, σε εξαμηνιαία βάση, διαμορφώθηκαν σε 3.628 ευρώ, ενώ τα λοιπά πάγια έξοδα προσεγγίζουν, το Α' εξάμηνο του 2023, τα 1.282 ευρώ, σημειώνοντας μείωση ύψους 5% σε σχέση με το 2022. Στον αντίποδα, οι ασφαλιστικές εισφορές προσδιορίζονται σε 1.479 ευρώ, καταγράφοντας ενίσχυση του ποσοστού κατά 7,4%, σε σύγκριση με το 2022 (1.377 ευρώ), εύρημα που σχετίζεται άμεσα με τις αυξήσεις που σημειώθηκαν κατά το τελευταίο έτος λόγω του πληθωρισμού.

Στον πίνακα 4.3, αποτυπώνονται προβλέψεις και εκτιμήσεις σχετικά με τα οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων του λιανικού εμπορίου. Η πρόβλεψη του INEMY, για το 2022, φαίνεται ότι προσέγγισε (σε έναν βαθμό) την εκτίμησή του για το 2022, καθώς σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι εξελίξεις αναφορικά με την πληθωριστική κλιμάκωση. Με βάση τα δεδομένα για την εκτίμηση του INEMY, το 2022, ο μέσος ετήσιος κύκλος εργασιών προσδιορίστηκε σε 129.563 ευρώ, οι αγορές των εμπορευμάτων σε 103.551 ευρώ, τα λειτουργικά έξοδα των επιχειρήσεων με ενοίκιο σε 17.519 ευρώ, των επιχειρήσεων χωρίς ενοίκιο σε 9.218 ευρώ, ενώ οι ασφαλιστικές εισφορές διαμορφώθηκαν σε 2.964 ευρώ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.11

Πάγια δαπάνη επιχείρησης Α' εξάμηνο 2021 – Α' εξάμηνο 2023 (σε ευρώ)

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3
Πρόβλεψη & εκτίμηση INEMY (ποσά σε ευρώ)

	ΠΡΟΒΛΕΨΗ 2022	ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ 2022	ΠΡΟΒΛΕΨΗ 2023
Κύκλος εργασιών	130.390	129.563	134.695
Αγορές εμπορευμάτων	84.094	103.551	124.069
Λειτουργικά έξοδα (με ενοίκιο)	18.219	17.519	17.316
Λειτουργικά έξοδα (χωρίς ενοίκιο)	9.647	9.218	9.438
Ασφαλιστικές εισφορές	2.755	2.964	2.958

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα, όσον αφορά την πρόβλεψη του INEMY για το 2023, οι τιμές κυμαίνονται σε υψηλότερα επίπεδα αναφορικά με την πρόβλεψη του προηγούμενου έτους, με σημαντική διαφοροποίηση στις αγορές των εμπορευμάτων, οι οποίες καταγράφουν αύξηση ύψους 69%, το 2023 (με βάση την εκτίμηση του Α' εξαμήνου). Ειδικότερα, σε όρους κύκλου εργασιών, με βάση τις εκτιμήσεις φαίνεται να καταγράφεται αύξηση (περίπου 4%) μεταξύ των δύο ετών (134.695, το 2023, από 129.563, το 2022). Ενώ, αναφορικά με τα λειτουργικά έξοδα, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα έντονες διαφοροποιήσεις

4.3 Οφειλές και τραπεζικός δανεισμός

4.3.1 Ληξιπρόθεσμες οφειλές

Στο σημείο αυτό, είναι σημαντικό να γίνει ανάλυση των οφειλών των επιχειρήσεων προς το δημόσιο, δηλαδή των υποχρεώσεων προς την εφορία και τα ασφαλιστικά ταμεία, των οφειλών προς τους προμηθευτές και τις τράπεζες, όπως και των δανείων, τα οποία δεν έχουν αποπληρωθεί έως σήμερα.

Όπως παρατηρούμε στο Διάγραμμα 4.12, ένα σημαντικό ποσοστό των μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων αδυνατεί να διευθετήσει τις υποχρεώσεις του, επιβαρύνεται από χρέη και, ως εκ τούτου, αντιμετωπίζει προβλήματα ρευστότητας.

Σύμφωνα με την ανάλυση των δεδομένων, περίπου μια στις τέσσερις επιχειρήσεις έχει οφειλή προς την εφορία, ενώ οι υποχρεώσεις προς τα ασφαλιστικά ταμεία επιβαρύνουν το 15% των επιχειρήσεων. Στα ίδια επίπεδα κυμαίνεται επίσης το ποσοστό των επιχειρήσεων με ενεργό επιχειρηματικό δάνειο. Επιπροσθέτως, δυσκολία στην αποπληρωμή των προμηθευτών του, στο χρονικό διάστημα που έχει συμφωνηθεί, αντιμετωπίζει το 19% των επιχειρήσεων.

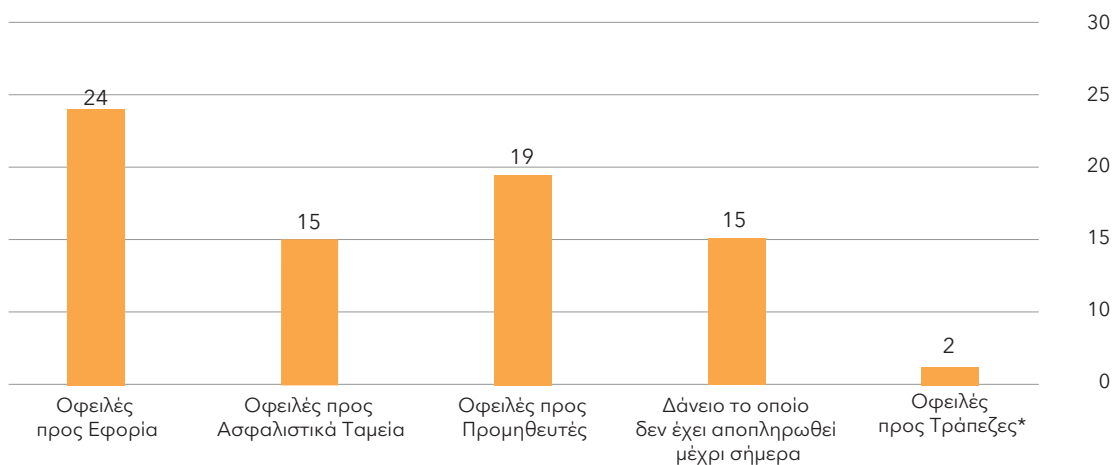
Στα Διαγράμματα 4.13 και 4.14, αποτυπώνονται τα διαχρονικά ποσοστά των επιχειρήσεων με οφειλές προς την εφορία και τα ασφαλιστικά ταμεία. Σημαντική υποχώρηση, κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες, καταγράφεται στο ποσοστό των επιχειρήσεων με οφειλές προς την εφορία, το Α' εξάμηνο του 2023 (24%), συγκριτικά με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022, επιστρέφοντας έτσι στα επίπεδα του 2019. Ομοίως, μείωση καταγράφεται και στις οφειλές των επιχειρήσεων προς τα ασφαλιστικά τα-

μεία, από 20%, το Α' εξάμηνο του 2022, σε 15%, το Α' εξάμηνο του 2023. Επομένως, φαίνεται ότι, το 2023, έχουν περιοριστεί οι οφειλές προς το δημόσιο, έπειτα από μια κρίσιμη τριετία μεγέθυνσης του ιδιωτικού χρέους.

Στο Διάγραμμα 4.15, απεικονίζεται το ποσοστό των επιχειρήσεων με οφειλές προς τους προμηθευτές. Κατά το Α' εξάμηνο του 2023, το ποσοστό αυτό καταγράφει μικρή υποχώρηση σε 19%, έναντι 21%, το Α' εξάμηνο του 2022.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.12

Ποσοστό (%) επιχειρήσεων με οφειλές: Α' εξάμηνο 2023

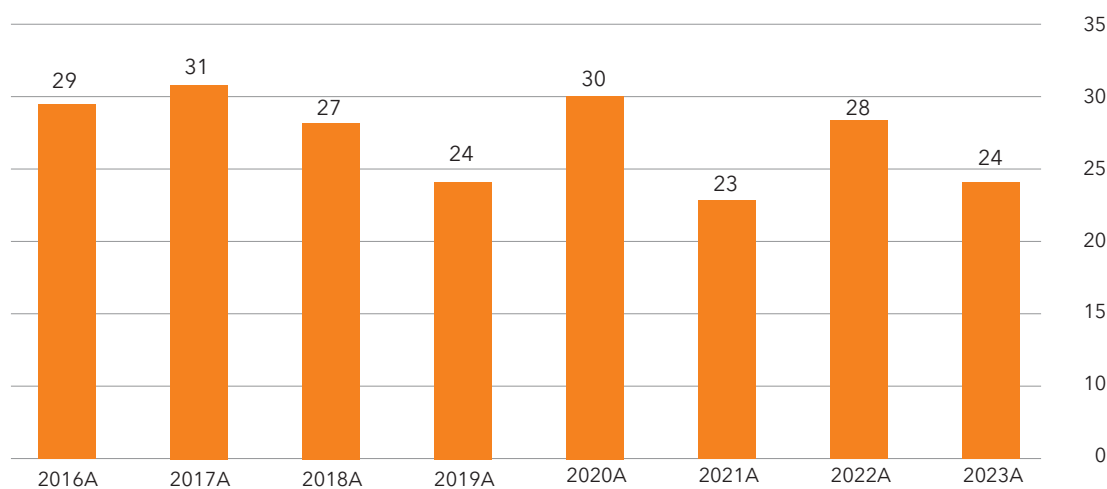

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

*Οφειλές προς Τράπεζες με αναγωγή στο σύνολο

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.13

Ποσοστό (%) επιχειρήσεων με οφειλές προς την εφορία: Α' εξάμηνο 2016 – Α' εξάμηνο 2023

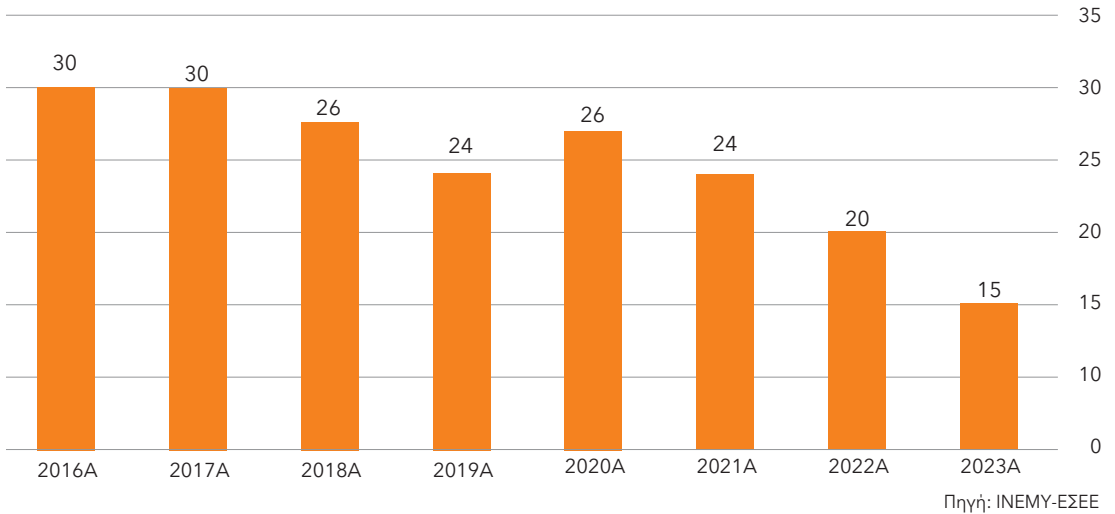

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

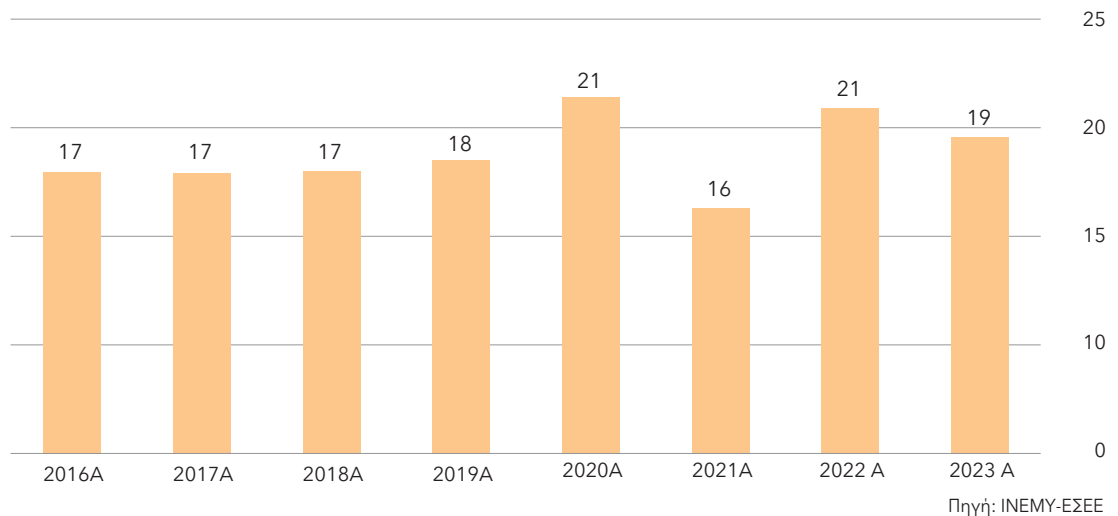

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.14

Ποσοστό (%) επιχειρήσεων με ληξιπρόθεσμες οφειλές σε ασφαλιστικά ταμεία:
Α' εξάμηνο 2016 – Α' εξάμηνο 2023

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.15

Ποσοστό (%) επιχειρήσεων με ληξιπρόθεσμες οφειλές προς προμηθευτές:
Α' εξάμηνο 2016 – Α' εξάμηνο 2023

4.3.2 Χρηματοδότηση και επενδύσεις

Τα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης (Πίνακας 4.7) εξακολουθούν να αποτελούν τη βασικότερη πηγή χρηματοδότησης (95,3%) και βρίσκονται στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών (88%, το 2022). Ωστόσο, το τελευταίο έτος, καταγράφεται σημαντική μείωση της συνεισφοράς των προγραμμάτων χρηματοδότησης, από 25,6% σε μόλις 5,5%, το 2023, γεγονός που συνδέεται με την ολοκλήρωση συγκεκριμένων προγραμμάτων όπως το ΤΕΠΙΧ. Εύρημα το οποίο κατατάσσει, και πάλι, τις μικρότερες

επιχειρήσεις σε δυσμενέστερη θέση έναντι των μεγαλύτερων, καθώς περιορίζονται σημαντικά οι εισροές σε αυτές, βάσει των κριτηρίων ένταξης.

Επιπλέον, φαίνεται να συρρικνώνεται το μερίδιο της χρηματοδότησης από συγγενικά πρόσωπα στο 6,9%, το 2023, από 25,6%, το 2022, γεγονός που σημαίνει ότι οι επιχειρηματίες αναζητούν, το 2023, διαφορετικές πηγές οικονομικής ενίσχυσης.

Επίσης, ο τραπεζικός δανεισμός καταγράφει αύξηση από 5%, το 2022, σε 6,9%, το 2023, επιστρέφοντας στα επίπεδα του 2019, μολονότι δεν φαίνεται να εξυπηρετεί τις χρηματοδοτικές ανάγκες επιχειρήσεων. Επιπλέον, η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου, μέσω προσωπικών κεφαλαίων, μειώθηκε σημαντικά σε 44,8%, έναντι 53,7%, το 2022.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7

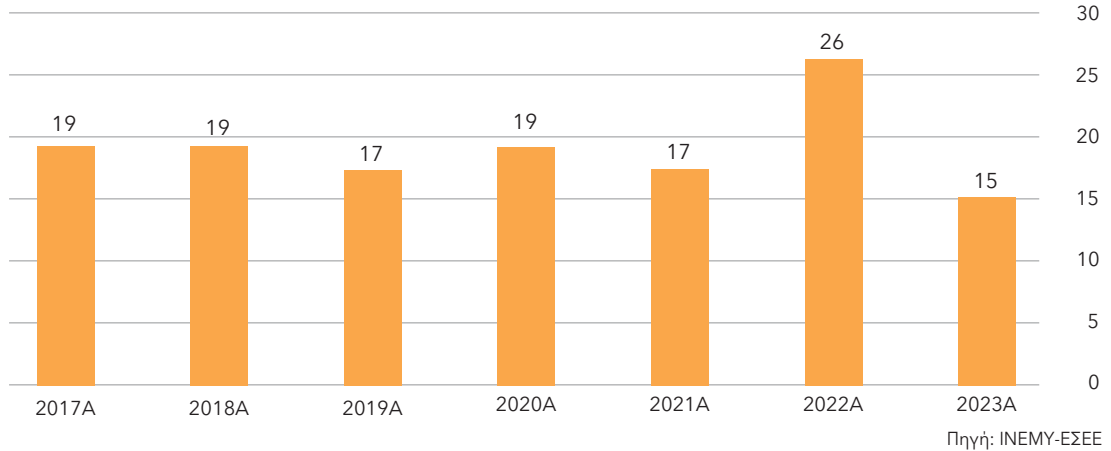
Πηγές χρηματοδότησης των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου:
Α' εξάμηνο 2016 - Α' εξάμηνο 2023 (πολλαπλής επιλογής, σε %)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Τραπεζικός δανεισμός	3,4	2,1	3,5	3,2	4,2	6,8	5	6,9
Κεφάλαια επιχείρησης	90,8	87,7	85,2	86,4	86,2	81,8	88	95,3
Προσωπικά κεφάλαια	55,0	52,9	38,4	33,3	54,5	42,3	53,7	44,8
Συγγενείς	2,4	25,4	19,7	22,2	24,4	22,3	25,6	6,9
Προγράμματα	-	1,8	1,5	1,6	3,5	6,9	21,1	5,5
Αποζημίωση Ειδ. Σκοπού	-	-	-	-	62,6	31,1	-	-
Επιστρεπτέα Προκαταβολή	-	-	-	-	31,4	62,1	-	-

Στο Διάγραμμα 4.16, απεικονίζεται το ποσοστό των επιχειρήσεων με ανοιχτό επαγγελματικό δάνειο. Το Α' εξάμηνο του 2023, το ποσοστό αυτό καταγράφει σημαντική συρρίκνωση (15%), σε σχέση με το Α' εξάμηνο του 2022 (26%), προσεγγίζοντας το χαμηλότερο ποσοστό των τελευταίων ετών. Η εξέλιξη αυτή αιτιολογείται από το γεγονός ότι, το 2022, το ποσοστό αυτό ενισχύθηκε, λόγω της επιχειρηματικής χρηματοδότησης-ΤΕΠΙΧ, με αποτέλεσμα το ποσοστό των επιχειρήσεων με επιχειρηματικό δάνειο να καταγράφει, το 2023, φθίνουσα πορεία, λόγω του περιορισμού της χρηματοδότησης. Μια ακόμα αιτία είναι η σημαντική αύξηση των επιτοκίων που αύξησε σημαντικά το κόστος του δανεισμού.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.16

Ποσοστό (%) επιχειρήσεων με επιχειρηματικό δάνειο:
Α' εξάμηνο 2017 – Α' εξάμηνο 2023

4.4. Υποκειμενικές προσεγγίσεις: η γνώμη των εμπόρων για τα προβλήματα των εμπορικών επιχειρήσεων

Τέλος, παρουσιάζονται οι απόψεις των επιχειρηματιών, αναφορικά με την αξιολόγηση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν, κατά τη διάρκεια της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν ιεραρχούνται σε μια κλίμακα από το 1 έως το 5 [όπου το 1 δηλώνει «ελάχιστα σημαντικό» και το 5 «πέρα πολύ σημαντικό»] (Διάγραμμα 4.17). Είναι γεγονός ότι, το 2023, παρατηρείται σταθερότητα στις απόψεις των εμπόρων, με οριακές αυξομειώσεις ως προς τον βαθμό σημαντικότητας, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι δύο νέες προκλήσεις εντάχθηκαν στο πλαίσιο της καταγραφής και της αξιολόγησης.

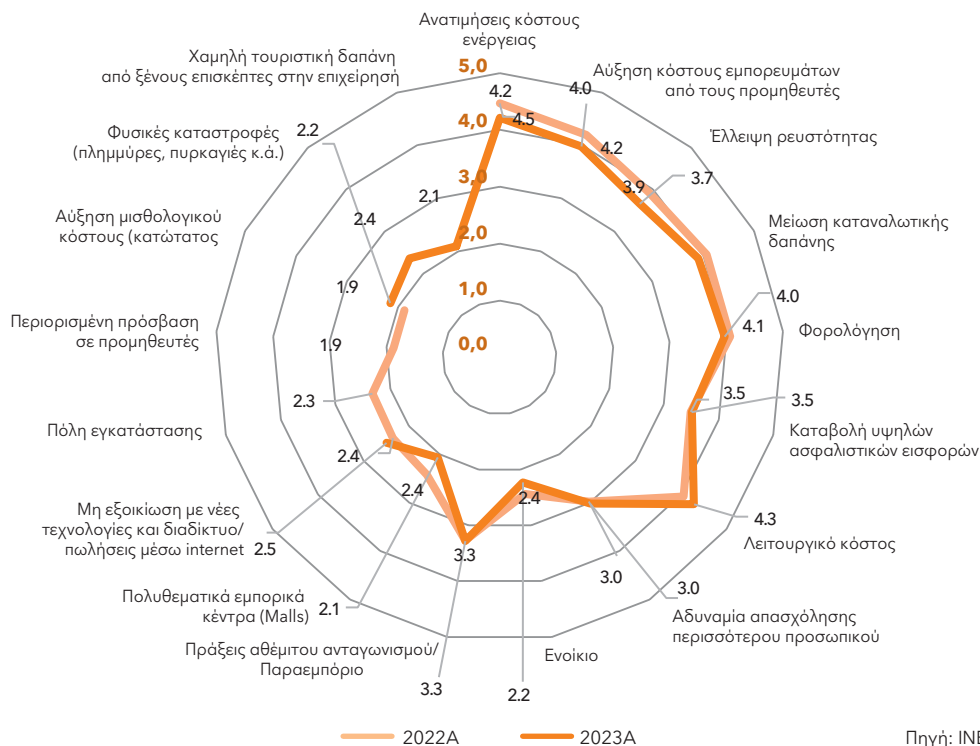
Οι δύο νέες προκλήσεις που εντάχθηκαν, για πρώτη φορά, στην αξιολόγηση των δυσκολιών, οι οποίες απασχολούν τους επιχειρηματίες, είναι οι φυσικές καταστροφές (πλημμύρες, πυρκαγιές κ.α.) και η χαμηλή τουριστική δαπάνη, στην περιοχή όπου εδρεύει η επιχείρησή τους. Ο βαθμός σημαντικότητας των προκλήσεων αυτών είναι 2.4 και 2.1 αντίστοιχα, βαθμός που μοιάζει να είναι χαμηλός συγκριτικά με τα υπόλοιπα προβλήματα, αλλά αυτό δεν οφείλεται στο γεγονός ότι αυτές οι προκλήσεις δεν ήταν σημαντικές για τις επιχειρήσεις, το 2023, αλλά στο ότι αρνητική επίδραση σε επιχειρήσεις σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές.

Ως σημαντικότερα προβλήματα των εμπορικών επιχειρήσεων παραμένουν, το 2023, το λειτουργικό κόστος (4.3), οι ανατιμήσεις στο κόστος ενέργειας (4.1), η φορολόγηση και η αύξηση του κόστους των εμπορευμάτων από τους προμηθευτές (4.0). Ακολουθεί η μείωση της καταναλωτικής δαπάνης, πρόκληση η οποία καταγράφει βαθμό σημαντικότητας 3.9, έναντι 4.1, το περυσινό έτος.

Επιπλέον, προβλήματα που εξακολουθούν να απασχολούν τους επιχειρηματίες, σε ηπιότερη, αλλά όχι χαμηλή ένταση, είναι η έλλειψη ρευστότητας (3.7, έναντι 3.9, το 2022), η καταβολή ασφαλιστικών εισφορών (3.5), οι πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.17

Αξιολόγηση προβλημάτων των εμπορικών επιχειρήσεων κατά το Α' εξάμηνο των ετών 2022 και 2023

σμού-παρεμπόριο (3.3) και η αδυναμία απασχόλησης επιπλέον προσωπικού (3.0). Οι εν λόγω προκλήσεις καταγράφουν σταθερότητα, ως προς τον βαθμό σημαντικότητας, μεταξύ των δύο ετών 2023-2022.

Φαίνεται ότι χαμηλότερη ένταση σημαντικότητας καταγράφουν τα πολυθεματικά εμπορικά κέντρα (Malls), με οριακή βελτίωση από 2.4, το 2022, σε 2.1 το 2023, το ύψος του ενοικίου και η εξοικίωση με τις νέες τεχνολογίες και το διαδίκτυο. Η αύξηση του μισθολογικού κόστους [κατώτατος] (2.2), αν και δεν αποτελεί κρίσιμη πρόκληση για τους επιχειρηματίες, κατέγραψε αύξηση, ως προς τον βαθμό σημαντικότητας, συγκριτικά με το χαμηλό 1.9 του 2022.

4.5. Οι εξελίξεις στην αγορά ενέργειας, η πράσινη μετάβαση και οι εμπορικές επιχειρήσεις

Όπως σχολιάστηκε και στην ετήσια έκθεση του προηγούμενου έτους, η ενεργειακή κρίση αποτέλεσε έναν παράγοντα αστάθειας, όσον αφορά την παγκόσμια οικονομία και την καθημερινότητα των οικονομικών μονάδων. Η αστάθεια των τιμών ενέργειας, όπως αυτή προέκυψε στο διάστημα αμέσως μετά την πανδημία του COVID-19 και εντάθηκε μετά την 24^η Φεβρουαρίου 2022 με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, οδήγησε σε αυξημένα κόστη για τις επιχειρήσεις και σε πληθωρισμό, ο οποίος συρρίκνωσε (και συνεχίζει να συρρικνώνει) το βιοτικό επίπεδο των νοικοκυριών. Σε

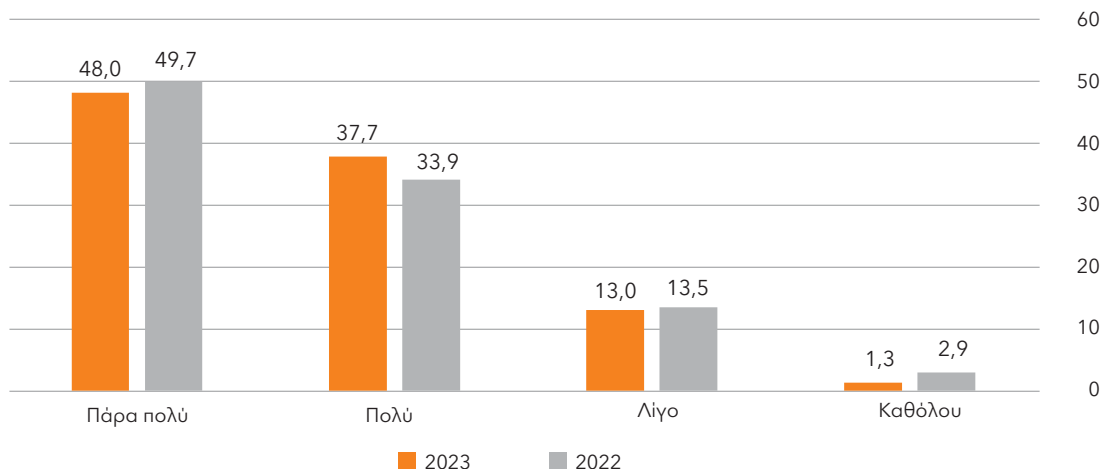
επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, υιοθετήθηκαν μέτρα τόσο από την πλευρά της ζήτησης (demand-side) όσο και από αυτή της προσφοράς (supply-side). Έτσι, πέρα από τις λογικές εξοικονόμησης, η συζήτηση για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας άρχισε να αποτελεί τη βασική πλατφόρμα της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Βέβαια, το αυξημένο ενεργειακό κόστος και η ταυτόχρονη προετοιμασία της πράσινης μετάβασης ασκούν σημαντική πίεση στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Μάλιστα, λόγω της απουσίας οικονομικών κλίμακας, οι ΜμΕ φαίνεται ότι (αναλογικά) επηρεάζονται περισσότερο, συγκριτικά με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις¹.

Στη βάση αυτή, η Ελλάδα επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό, εξαιτίας και της ισχυρής παρουσίας ΜμΕ. Σύμφωνα με το SBA Fact Sheet Greece 2023, ο αριθμός των ΜμΕ, στην Ελλάδα, φτάνει τις 731.829 επιχειρήσεις, συνεισφέροντας το 83,5% της συνολικής απασχόλησης και το 57% της προστιθέμενης αξίας της οικονομίας². Πέρα από το ενεργειακό κόστος, οι ΜμΕ αντιμετωπίζουν, στην Ελλάδα, σημαντικές προκλήσεις, όπως αυτές καταγράφηκαν στην προηγούμενη ενότητα του κεφαλαίου 4. Στον κλάδο του λιανικού εμπορίου, η κατανομή της ενεργειακής επιβάρυνσης είναι, σε μεγάλο βαθμό, άνιση. Για παράδειγμα, οι κατηγορίες του λιανικού εμπορίου, οι οποίες σχετίζονται με τα τρόφιμα είναι αυτές που δέχονται ένα μεγάλο μέρος της πίεσης των διακυμάνσεων των τιμών ενέργειας. Βέβαια, οι περισσότερες επιχειρήσεις, εκτός του κλάδου των τροφίμων, είναι αναλογικά ενεργοβόρες, λόγω της δυσκολίας της μετάβασης στα πρότυπα των «πράσινων καταστημάτων». Η ενεργειακή κρίση δείχνει ότι οι εμπορικές επιχειρήσεις πρέπει να επιταχύνουν τις διαδικασίες της πράσινης μετάβασης, επενδύοντας στον ενεργειακά αποτελεσματικό εξοπλισμό.

Με βάση τα δεδομένα της έρευνας του INEMY-ΕΣΕΕ, προκύπτει ότι η ενεργειακή κρίση έχει σημαντικό αντίκτυπο στον κύκλο εργασιών των εμπορικών επιχειρήσεων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.18

Σε ποιο βαθμό επηρέασαν τον τζίρο της επιχείρησής σας οι πρόσφατες ανατιμήσεις στο κόστος ενέργειας τον τελευταίο χρόνο; (% επιχειρήσεων)

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

1. https://commission.europa.eu/news/energy-saving-options-smes-better-cope-crisis-2022-10-20_en

2. European Commission (2023). SME Country Fact Sheet 2023. Brussels: European Commission.

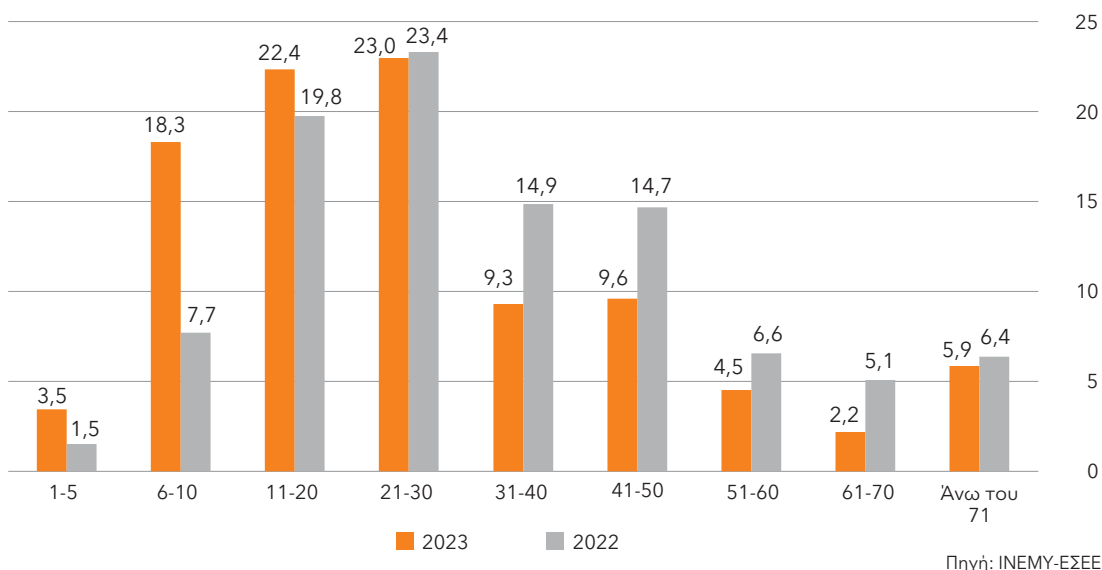
Η άμεση ή έμμεση επίδραση της αύξησης του ενεργειακού κόστους έχει επιφέρει μια σειρά σημαντικών επιπτώσεων. Σύμφωνα με το Διάγραμμα 4.18, ο κύκλος εργασιών των περισσότερων εμπορικών επιχειρήσεων (86% περίπου) έχει επηρεαστεί, με ιδιαίτερα αρνητικό τρόπο, από τις αυξήσεις του ενεργειακού κόστους. Σχεδόν οι μισές επιχειρήσεις (48%) έχουν υποστεί σημαντική επίδραση, ενώ το 37,7% εξ' αυτών έχει πληγεί, σε υψηλό βαθμό, από τις αυξήσεις στο κόστος ενέργειας. Μόνο το 13% των επιχειρήσεων αναφέρει ότι ο κύκλος εργασιών τους έχει επηρεαστεί ελάχιστα από τον πληθωρισμό, ενώ μόλις το 1,3% δηλώνει ότι δεν έχει επηρεαστεί καθόλου. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι ο αντίκτυπος της ενεργειακής κρίσης στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων δεν φαίνεται να έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές μεταξύ του 2022 και του 2023. Έτσι, παρά την κανονικοποίηση των τιμών ενέργειας, οι επιπτώσεις, σε επίπεδο κύκλου εργασιών των εμπορικών επιχειρήσεων, παραμένουν έντονες και ιδιαίτερα αρνητικές.

Σχετικά με τη σοβαρότητα των αρνητικών επιπτώσεων, παρατηρείται ότι το 4,8% των επιχειρήσεων υπολογίζει ότι οι αυξήσεις στο κόστος ενέργειας έχουν επηρεάσει τον κύκλο εργασιών τους μεταξύ 1% και 5%. Επίσης, το 18,3% θεωρεί ότι η επίπτωση κινείται μεταξύ 6% και 10%, ενώ το 22,4% αναφέρει ότι οι αυξήσεις έχουν επηρεάσει τον κύκλο τους από 11% έως 20%. Επιπλέον, περίπου το 23% εκτιμά ότι οι ανατιμήσεις έχουν επιδράσει στον κύκλο εργασιών τους σε ποσοστό μεταξύ 21% και 30%, ενώ το 18,9% αναφέρει επίδραση από 31% έως 50%. Το 4,5% καταγράφει επίπτωση 51% έως 60%. Επιπρόσθετα, το 2,2% αναφέρει αρνητική επίδραση της τάξης του 61% με 70%. Εντυπωσιακό είναι, επίσης, το γεγονός ότι ένα μικρό ποσοστό των επιχειρήσεων (5,9%) υπολογίζει ότι η επίδραση στον κύκλο εργασιών τους κυμαίνεται άνω του 71%.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση της έντασης των επιπτώσεων στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων, εξαιτίας του ενεργειακού κόστους, με εκείνη του 2022. Το 2022, υπήρχαν περισσότερες επιχειρήσεις (14,9% του δείγματος), σε σύγκριση με το

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.19

Σε τι ποσοστό (%) εκτιμάτε ότι είναι αυτή η επίπτωση;

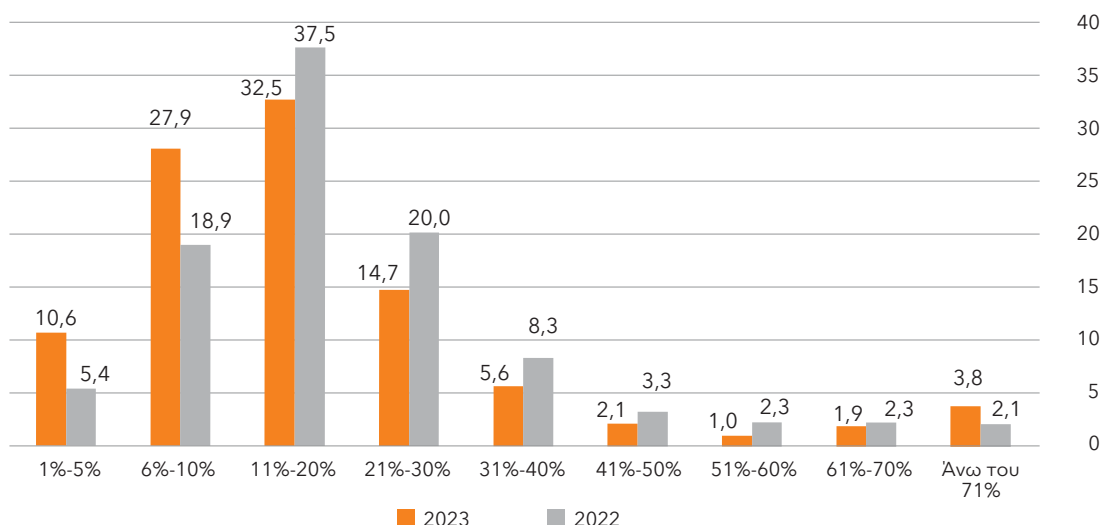
2023 (9,3% του δείγματος), οι οποίες παρατήρησαν αύξηση της τάξεως του 31% με 40% στις επιπτώσεις αναφορικά με τον κύκλο εργασιών τους, εξαιτίας των ανατιμήσεων στο κόστος ενέργειας. Επιπλέον, το 2022, το 14,7% του δείγματος δήλωσε αύξηση της τάξεως του 41% με 50%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό, το 2023, ήταν 9,6%. Αξιοσημείωτο είναι, από την άλλη, το γεγονός ότι, το 2023, το 18,3% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι οι αυξήσεις στο ενεργειακό τους κόστος είναι μεταξύ 6% με 10%, ενώ, το 2022, στη συγκεκριμένη κατηγορία, το αντίστοιχο ποσοστό των επιχειρήσεων ήταν μόλις το 7,7%. Βάσει των παραπάνω, παρατηρείται μια αποκλιμάκωση στο ενεργειακό κόστος, καθώς φαίνεται ότι ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις έχουν ελαφρώς μειωμένα κόστη, σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά.

Στο διάγραμμα 4.20, παρατηρούμε αυξήσεις τιμών σε διάφορες κλίμακες επιβάρυνσης. Ξεκινώντας από το 1% έως 5%, περίπου μια στις δέκα επιχειρήσεις (10,6%) αντιμετωπίζει αυξήσεις σε αυτό το εύρος. Ακολουθούν οι αυξήσεις 6% έως 10%, που καταγράφονται σε περίπου μια στις τέσσερις επιχειρήσεις (27,9%). Σε περιπτώσεις μεγαλύτερης επιβάρυνσης, το μέγεθος των αυξήσεων μεγαλώνει. Για παράδειγμα, μια στις τρεις επιχειρήσεις (32,5%) αντιμετωπίζει αυξήσεις της τάξης του 11% έως 20%. Ακολουθεί η κλίμακα του 21% έως 30%, η οποία καταγράφεται στο 14,7% των επιχειρήσεων. Στη συνέχεια, τα ποσοστά μεταξύ 31% έως 40% αυξήσεων παρουσιάζονται στο 5,6% των επιχειρήσεων, ενώ οι αυξήσεις της τάξης του 41% έως 60% εμφανίζονται στο 3,1% περίπου 3 των επιχειρήσεων. Τέλος, μόνο το 1,9% των επιχειρήσεων αντιμετωπίζει αυξήσεις άνω του 71%.

Συγκρίνοντας τα έτη 2022 και 2023, παρατηρούμε ότι οι αυξήσεις στις τιμές των εμπορευμάτων εκ μέρους των προμηθευτών, με τους οποίους συνεργάζονται οι επιχειρήσεις, εμφανίζουν σημαντική μείωση, το 2023. Στις δύο πρώτες κατηγορίες (αύξηση από 11% έως 30%), το 2022, ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων που αντιμετώπισαν αυξήσεις ήταν 57,5%, ενώ, το 2023, όπως προκύπτει από το διάγραμμα 4.20,

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.20

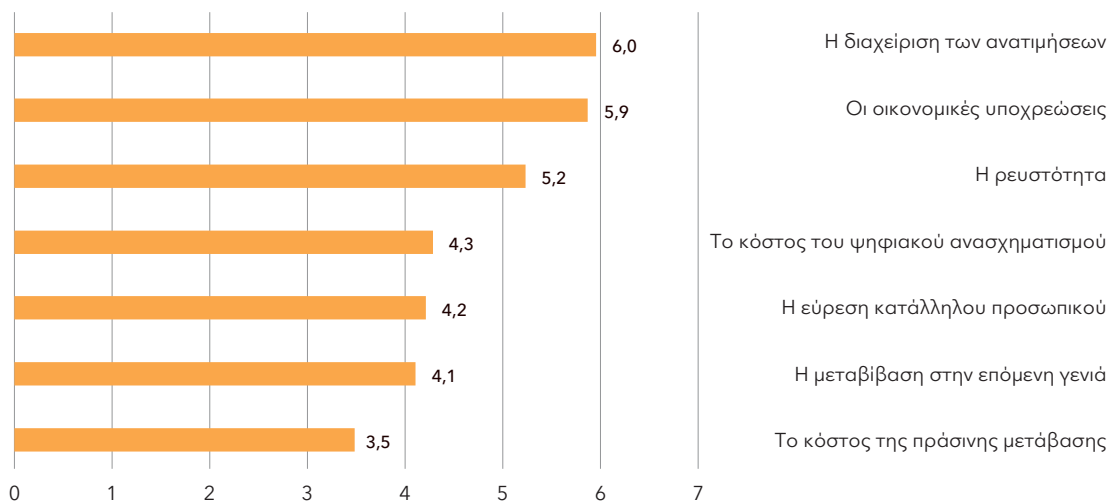
Το τελευταίο διάστημα ποιο είναι το ύψος της αύξησης των τιμών αγοράς των εμπορευμάτων από τους προμηθευτές σας; (% των επιχειρήσεων)

Πηγή: INEMY-ΕΣΣΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.21

Ποιά είναι η κύρια πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα η επιχείρησή σας;

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

αυτό το ποσοστό μειώνεται στο 47,2%. Ειδικότερα, στην κατηγορία 1%-5%, η οποία αντιπροσωπεύει τη μικρότερη κλίμακα αυξήσεων, το 2023, συμπεριλαμβάνεται πλέον ελάχιστα παραπάνω από μια στις δέκα επιχειρήσεις (10,6%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό, το 2022, ήταν μόλις 5,4%. Στις υπόλοιπες κλίμακες, τα ποσοστά, για τα έτη 2022 και 2023, δεν παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις.

Οι επιχειρήσεις κλήθηκαν να αξιολογήσουν, βάσει μιας κλίμακας κρισιμότητας 7 βαθμίδων, όπου το 1 σημαίνει καθόλου και το 7 πάρα πολύ, τη σημαντικότερη πρόκληση που αντιμετωπίζει η επιχείρησή τους, το 2023. Οι προκλήσεις, τις οποίες κλήθηκαν να αξιολογήσουν οι επιχειρήσεις, εντάσσονται σε δύο κατηγορίες: α) τις βραχυπρόθεσμες (διαχείριση ανατιμήσεων, οικονομικές υποχρεώσεις και ρευστότητα), οι οποίες συνδέονται με τη βιωσιμότητα της επιχείρησης και β) τις πιο μακροπρόθεσμες (κόστος ψηφιακού μετασχηματισμού, εύρεση κατάλληλου προσωπικού, διαδοχή και κόστος πράσινης μετάβασης), οι οποίες μπορούν, δυνητικά, να μετασχηματίσουν την επιχείρηση (διάγραμμα 4.21).

Με βάση τα δεδομένα, οι βραχυπρόθεσμες προκλήσεις διαθέτουν αρκετά μεγαλύτερη βαρύτητα. Ειδικότερα, η αντιμετώπιση των ανατιμήσεων παρουσιάζει 6 μονάδες κρισιμότητας, οι οικονομικές υποχρεώσεις 5,9 μονάδες κρισιμότητας και η διαχείριση της ρευστότητας 5,2 μονάδες κρισιμότητας. Οι πιο μακροπρόθεσμες προκλήσεις παρουσιάζουν μικρότερη κρισιμότητα. Οι τρεις πρώτες παρουσιάζουν μικρές διαφοροποιήσεις, με το κόστος του ψηφιακού μετασχηματισμού να παρουσιάζει 4,3 μονάδες κρισιμότητας, την εύρεση κατάλληλου προσωπικού 4,2 μονάδες κρισιμότητας και τη μεταβίβαση στη νέα γενιά 4,1 μονάδες κρισιμότητας. Το κόστος της πράσινης μετάβασης αποτελεί τη λιγότερο ισχυρή πρόκληση των εμπορικών επιχειρήσεων, παρουσιάζοντας 3,5 μονάδες κρισιμότητας.

Αναλύοντας προσεκτικά τα δεδομένα, διαπιστώνουμε ότι, το 2023, η διαχείριση των ανατιμήσεων εμφανίζεται ως η κυρίως πρόκληση για τις επιχειρήσεις, με βαθμολογία 6 στα 7. Οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εφοδιαστική αλυσίδα, λόγω

της αβεβαιότητας όσον αφορά το κόστος και την ακρίβεια. Παρά τη μικρή μείωση του κόστους ενέργειας, οι ανατιμήσεις εξακολουθούν να επηρεάζουν τις επιχειρήσεις. Οι οικονομικές υποχρεώσεις παραμένουν σημαντικές (αξιολόγηση 5,9 στα 7), καταδεικνύοντας τη συνέχιση της προκλητικής φύσης τους. Η διαχείριση της ρευστότητας ταξινομείται ως τρίτη σημαντικότερη πρόκληση, με βαθμολογία 5,2.

Όσον αφορά το κόστος ψηφιακού μετασχηματισμού, την εύρεση κατάλληλου προσωπικού, τη μετάβαση στη νέα γενιά και το κόστος της πράσινης μετάβασης, αυτά εμφανίζονται ως προκλήσεις δευτερευούσης σημασίας. Δεν έχουν την ίδια βαρύτητα με τις βασικές προκλήσεις, και η οικονομική τους επίπτωση δεν είναι τόσο κρίσιμη.

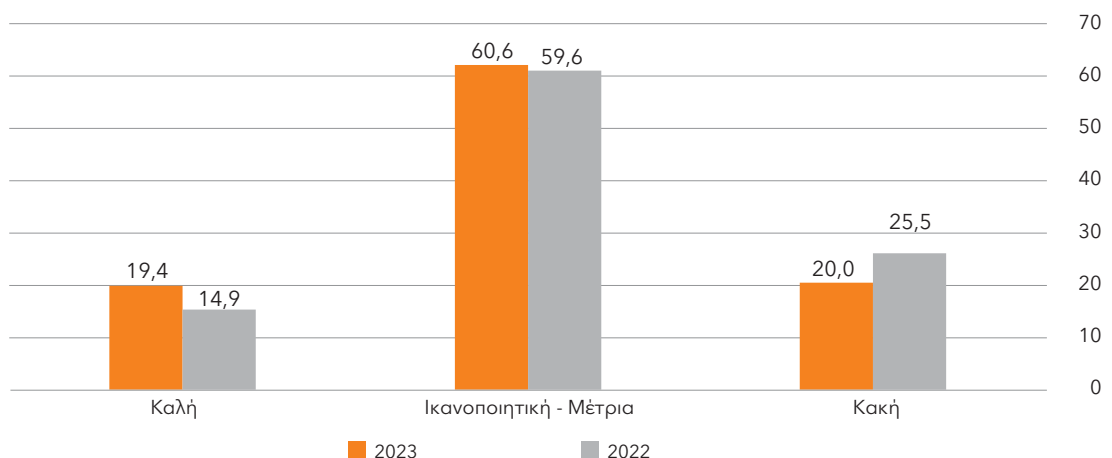
Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι τρεις κύριες προκλήσεις αντικατοπτρίζουν την κρίσιμη κατάσταση των επιχειρήσεων, ενώ οι δευτερεύουσες πτυχές, παρόλο που παραμένουν παρούσες, δεν είναι τόσο κρίσιμες για τη συνολική απόδοση της επιχείρησης.

Οι δυσμενείς επιπτώσεις του ενεργειακού κόστους, αλλά κυρίως του αβέβαιου οικονομικού περιβάλλοντος, αποτυπώνονται σε μέτρια ένταση στις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων σχετικά με την κατάστασή τους, κατά το Α' εξάμηνο του 2023, δηλαδή από την 1^η Ιανουαρίου έως την 30^η Ιουνίου 2023. Σύμφωνα με το διάγραμμα 4.22, η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων (60,6%) δηλώνει ότι θεωρεί ικανοποιητική (μέτρια) την κατάσταση, κατά το Α' εξάμηνο του 2023. Επιπλέον, μια στις πέντε επιχειρήσεις (20%) δηλώνει ότι η κατάστασή της δεν είναι καλή, ενώ, τέλος, το 19,4% των επιχειρήσεων πιστεύει ότι η κατάστασή τους είναι καλή. Παρατηρείται, επομένως, μια ισοκατανομή των επιχειρήσεων, οι οποίες θεωρούν ότι βρίσκονται σε καλή κατάσταση, και εκείνων που εκτιμούν ότι δεν βρίσκονται σε καλή κατάσταση.

Στο Α' εξάμηνο του έτους 2023, παρατηρούμε ότι ο βαθμός ικανοποίησης των επιχειρήσεων διατηρήθηκε σε επίπεδα παρόμοια με του 2022. Συγκεκριμένα, το 2022, μια στις τέσσερις επιχειρήσεις (25,5%) δήλωνε ότι δεν βρισκόταν σε καλή κατάσταση, κατά το Α' εξάμηνο του έτους, ενώ μόλις το 14,9% ανέφερε ότι βρισκόταν σε κατά-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.22

Γενικά μιλώντας πως θα κρίνατε την κατάσταση της επιχείρησής σας για το Α' εξάμηνο του 2023, δηλαδή από την 1η Ιανουαρίου έως την 30ή Ιουνίου; (% επιχειρήσεων)

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ

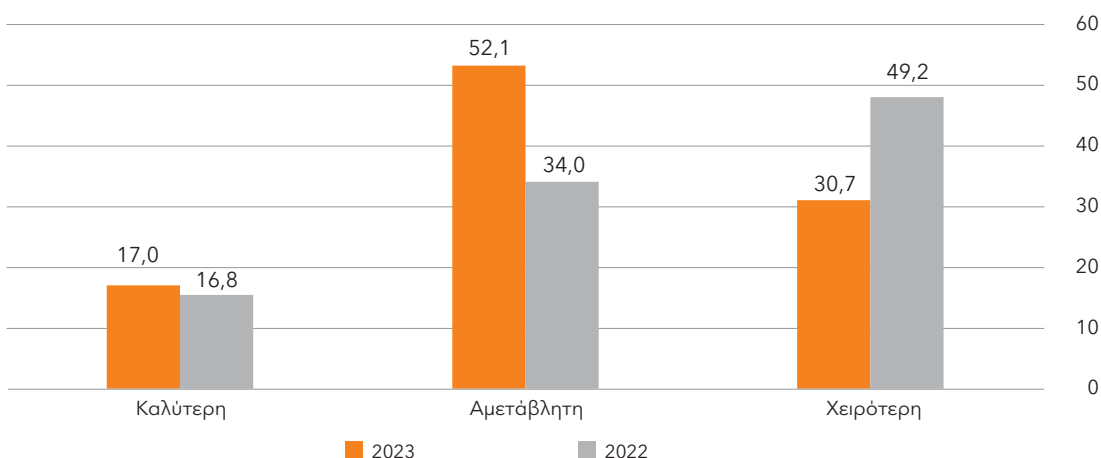
σταση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ικανοποιητική. Στη σύγκριση μεταξύ των δύο ετών, παρατηρούμε ότι, το 2023, μια στις πέντε επιχειρήσεις (20%) χαρακτηρίζει ως αρνητική την κατάστασή της για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ενώ μια στις πέντε επίσης (19,4%) θεωρεί ότι η κατάσταση είναι θετική. Αυτή η ισορροπία μεταξύ θετικών και αρνητικών απαντήσεων δείχνει μια πιο αισιόδοξη τάση για 2023.

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 4.23, περισσότερες από τις μισές επιχειρήσεις (52,1%) προβλέπουν ότι η κατάστασή τους θα παραμείνει αμετάβλητη κατά το Β' εξάμηνο του 2023, σε σχέση με το Α' εξάμηνο του 2023. Το στοιχείο αυτό αποτελεί μια ένδειξη «στασιμότητας» της αγοράς, παρά το γεγονός ότι το Β' εξάμηνο (λόγω εποχικότητας) είναι παραδοσιακά το καλύτερο, από την άποψη των επιδόσεων. Έτσι, τρεις στις δέκα επιχειρήσεις (30,9%) προβλέπουν επιδείνωση της κατάστασής τους, παρά τον τουρισμό και την εορταστική περίοδο των Χριστουγέννων, που συνήθως ευνοούν τον κύκλο εργασιών των εμπορικών επιχειρήσεων. Τέλος, μόλις το 17% των επιχειρήσεων θεωρεί ότι η κατάστασή τους θα παρουσιάσει βελτίωση το Β' εξάμηνο του 2023. Μάλιστα, οι προβλέψεις των επιχειρήσεων επιβεβαιώθηκαν από την κόπωση, την οποία παρουσίασε η δραστηριότητα του κλάδου, με βάση τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ. (βλ. Πρώτο Μέρος της έκθεσης). Όπως φαίνεται από τα στοιχεία της έρευνας, οι επιχειρήσεις είναι, μάλλον, συντηρητικές στις προβλέψεις τους, χωρίς να αποτυπώνεται μεγάλη αισιοδοξία, όσον αφορά το πώς βλέπουν μελλοντικά την κατάστασή τους.

Σχετικά με τις προβλέψεις των επιχειρήσεων για την εξέλιξη της κατάστασής τους, καταγράφονται ενδιαφέρουσες διαφορές μεταξύ των ετών 2022 και 2023. Κατά το Β' εξάμηνο του 2022, οι μισές περίπου επιχειρήσεις (49,2%) προέβλεπαν επιδείνωση της κατάστασής τους, σε σύγκριση με το Α' εξάμηνο. Αντίθετα, το 2023, παρατηρείται ότι τρεις στις δέκα επιχειρήσεις (30,7%) προβλέπουν χειρότερη. Ένα αξιοσημείωτο στοιχείο είναι η σημαντική αύξηση του ποσοστού των επιχειρήσεων, οι οποίες προβλέπουν να παραμείνει αμετάβλητη η κατάσταση για το διάστημα μεταξύ του Α' και του Β' εξαμήνου του τρέχοντος έτους (52,1%, το 2023, έναντι 34%, το 2022). Το

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.23

Πως αναμένετε ότι θα διαμορφωθεί η κατάσταση της επιχείρησής σας το Β' εξάμηνο του 2023 σε σχέση με το Α' εξάμηνο του 2022; (% επιχειρήσεων)

Πηγή: INEMY-ΕΣΣΕ

στοιχείο αυτό αναδεικνύει έναν «εγκλωβισμό στασιμότητας», εν μέσω ενός περιβάλλοντος πολυεπίπεδης αστάθειας. Τέλος, το ποσοστό θετικής πρόβλεψης παραμένει παρόμοιο τόσο το 2022 (16,8%) όσο και το 2023 (17%). Αυτή η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο ετών καταδεικνύει την εξέλιξη των προσδοκιών των επιχειρηματιών για την κατάσταση των επιχειρήσεών τους.

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι η ενεργειακή κρίση, παρά τον μετριασμό της, συνεχίζει να επηρεάζει τις εμπορικές επιχειρήσεις, και το 2023. Η αντιστροφή του καθοδικού spiral, στις επιδόσεις των εμπορικών επιχειρήσεων, αποτελεί αισιόδοξο γεγονός, το οποίο υπογραμμίζει μια σχετική αποκλιμάκωση, σε σύγκριση με το 2022. Το στοιχείο αυτό δεν έχει μεταφραστεί σε ένα «κύμα» επιχειρηματικής αισιοδοξίας, αλλά μάλλον σε ένα αίσθημα υπομονής. Οι ανατιμήσεις, οι οικονομικές υποχρεώσεις και η ρευστότητα εξωθούν τις επιχειρήσεις να δώσουν προτεραιότητα στη βιωσιμότητα και όχι στον μετασχηματισμό τους. Μια βιωσιμότητα που σχετίζεται τόσο με τη διαχείριση των ανατιμήσεων όσο και με τις συνολικές οικονομικές τους υποχρεώσεις. Το πρόβλημα ασφαλώς παραμένει, παρότι δεν είναι τόσο έντονο όσο την προηγούμενη χρονιά. Για τη βιωσιμότητα των ΜμΕ είναι απαραίτητη μια δέσμη δημοσιονομικών, ρυθμιστικών, καθώς και ελεγκτικών μέτρων. Η μείωση του ΦΠΑ θα μπορούσε να αποτελέσει μια ουσιαστική λύση για τις επιχειρήσεις, καθώς με αυτόν τον τρόπο θα ενισχυόταν η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών και, ως εκ τούτου, θα αυξανόταν η ρευστότητα των επιχειρήσεων. Επιπλέον, είναι σημαντικό οι ελεγκτικοί μηχανισμοί, καθώς και οι ρυθμιστικές αρχές να εποπτεύουν για τυχόν αθέμιτες πρακτικές στην τιμολόγηση του ηλεκτρικού ρεύματος, έτσι ώστε να υπάρχει ένα πιο δίκαιο και αποτελεσματικό οικονομικό περιβάλλον. Αποτελεί, λοιπόν, αδήριτη ανάγκη να υπάρξουν τολμηρές λύσεις και κρατικές παρεμβάσεις, προκειμένου οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις της χώρας -οι οποίες αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας- να καταφέρουν να επιβιώσουν ύστερα από τις αλλεπάλληλες «πολυκρίσεις».

4.6 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία της έρευνας είναι ποσοτική, ούτως ώστε να αποτυπώνονται οι γενικές τάσεις και να καθίσταται εφικτή η στατιστική γενίκευση των αποτελεσμάτων στον υπό έρευνα πληθυσμό-στόχο. Η τεχνική συλλογής των δεδομένων που εφαρμόστηκε στην έρευνα πεδίου είναι η τηλεφωνική συνέντευξη με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται από κλειστές ερωτήσεις απλής και πολλαπλής επιλογής και από ερωτήσεις διαβάθμισης, ενώ περιλαμβάνει και ορισμένες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου (ελεύθερης απάντησης), ώστε να εντοπιστούν τυχόν ζητήματα που δεν έχουν προβλεφθεί από τον ερευνητικό σχεδιασμό.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν από καταρτισμένους ερευνητές, οι οποίοι και έλαβαν ειδική εκπαίδευση για τη διενέργεια της έρευνας – καθ' όλη δε τη διάρκεια της έρευνας υπήρχαν επόπτες υπεύθυνοι για την ορθή διενέργεια των συνεντεύξεων. Η περίοδος συλλογής των δεδομένων ήταν 42 εργάσιμες ημέρες.

4.6.1. Πληθυσμός - στόχος, δείγμα της έρευνας και τεχνική δειγματοληψίας

Ο πληθυσμός-στόχος της έρευνας πεδίου αποτελείται από όλες τις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου σε πανελλαδικό επίπεδο, πλην πέντε κατηγοριών δραστηριότητας σε επίπεδο τετραψήφιου ΣΤΑΚΟΔ. Συγκεκριμένα, εκτός πληθυσμού-στόχου έχουν τεθεί οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο καυσίμων και φαρμάκων, τα σουπερμάρκετ, τα πολυκαταστήματα, καθώς και οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου σε υπαίθριους πάγκους και αγορές. Το πραγματοποιηθέν δείγμα της πρωτογενούς έρευνας αποτελείται από 1.000 επιχειρήσεις με κύριο κλάδο δραστηριότητας το Λιανικό εμπόριο στις κατηγορίες του πληθυσμού στόχου.

Αναλυτικότερα, σχεδιάστηκε στρωματοποιημένη (stratified) δειγματοληψία με μεταβλητές στρωμάτωσης την Περιφέρεια (13 στρώματα - strata) και τη δραστηριότητα σε επίπεδο τετραψήφιου ΣΤΑΚΟΔ (20 στρώματα), εντός των οποίων ο πληθυσμός-στόχος κατανέμεται σε ομοιογενείς υποπληθυσμούς. Υπολογίστηκε αναλογικά το πλήθος των επιχειρήσεων που θα συμμετείχαν σε κάθε στρώμα και για τις δύο μεταβλητές στρωμάτωσης, βάσει της κατανομής του στατιστικού μητρώου επιχειρήσεων της ΕΛΣΤΑΤ.

Τέλος, για την εκτίμηση των χαρακτηριστικών της έρευνας και την αναγωγή στον πληθυσμό-στόχο κάθε επιχείρηση σταθμίστηκε με κατάλληλο αναγωγικό συντελεστή. Βάσει του σχεδιασμού, κάθε περιοχή αναφοράς λαμβάνει συγκεκριμένους συντελεστές βαρύτητας ώστε να διασφαλίζεται η όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτική συμμετοχή της κάθε κατηγορίας του πληθυσμού στο λιανικό εμπόριο. Συγκεκριμένα, δημιουργήθηκαν 24 κλάσεις στάθμισης (weighting classes) και τα δεδομένα ομαδοποιήθηκαν σε τέσσερις μεγάλες γεωγραφικές περιοχές και έξι κλάδους δραστηριότητας, έτσι ώστε το σταθμισμένο αποτέλεσμα του πλήθους των επιχειρήσεων να ανέρχεται στον ακριβή αριθμό των επιχειρήσεων του πληθυσμού-στόχου.

4.6.2. Σύγκριση βασικών χαρακτηριστικών επιχειρήσεων έρευνας πεδίου και διαθέσιμων στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ

Δεδομένου ότι οι εκτιμήσεις των παραμέτρων του δείγματος γενικεύονται στον πληθυσμό-στόχο, είναι αναγκαίο να ελεγχθεί η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος όσον αφορά βασικά χαρακτηριστικά και μεγέθη των επιχειρήσεων. Επίσης, είναι σημαντικό να ελεγχθεί αν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ιδιοκτητών των επιχειρήσεων του δείγματος προσεγγίζουν ικανοποιητικά τις αντίστοιχες πραγματικές κατανομές, ώστε να μειωθεί, όσο το δυνατόν, το μεροληπτικό σφάλμα στις ποιοτικές ερωτήσεις της έρευνας.

Παρουσιάζονται, κατά πρώτον, οι κατανομές της νομικής μορφής των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου βάσει του μητρώου επιχειρήσεων της ΕΛΣΤΑΤ του έτους³ για τον πληθυσμό-στόχο, και των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στο δείγμα της έρευνας πε-

3. 2015

δίου. Συγκρίνοντας τις δύο κατανομές, είναι εμφανές ότι η διάρθρωση του δείγματος, όσον αφορά τη νομική μορφή, προσεγγίζει με κατά πολύ τα πραγματικά δεδομένα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.8
Νομική μορφή: Σύγκριση

Νομική μορφή	Μητρώο ΕΛΣΤΑΤ	Έρευνα πεδίου 2023
ΟΕ - ΑΤΟΜΙΚΗ - ΕΕ	96,4%	96,8%
ΑΕ - ΕΠΕ	2,6%	2,5%
Άλλο	1,0%	0,7%
Σύνολο	100%	100%

Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο δείγμα πρέπει να είναι αντιπροσωπευτικές του πληθυσμού-στόχου και όσον αφορά το μέγεθός τους. Υπάρχουν δύο σημαντικοί παράγοντες που καθορίζουν το μέγεθος της επιχείρησης: α) ο κύκλος εργασιών και β) ο αριθμός των ατόμων που απασχολούνται σε αυτήν. Και για τα δύο χαρακτηριστικά υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία από το μητρώο επιχειρήσεων της ΕΛΣΤΑΤ.

Στον Πίνακα «Κύκλος εργασιών» παρουσιάζονται οι κατανομές του ετήσιου κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων για το σύνολο του λιανικού εμπορίου και συγκεκριμένα των επιχειρήσεων που αποτελούν τον πληθυσμό-στόχο της έρευνας πεδίου βάσει του μητρώου επιχειρήσεων. Διαχρονικά, η κατανομή των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στο δείγμα προσεγγίζει ικανοποιητικά τη γενική κατανομή των επιχειρήσεων του πληθυσμού-στόχου στο σύνολο των διενεργειών. Τυχόν διαφοροποιήσεις στο σύνολο του λιανικού εμπορίου και του δείγματος έγκεινται στο γεγονός ότι ο πληθυσμός-στόχος δεν συμπεριλαμβάνει επιχειρήσεις με υψηλό κύκλο εργασιών, όπως τα σουπερμάρκετ, τα φαρμακεία, τα πρατήρια καυσίμων και τα πολυκαταστήματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.9
Κύκλος εργασιών-Σύγκριση

Κύκλος εργασιών (σε χιλιάδες ευρώ)	Σύνολο λιανικού εμπορίου	Πληθυσμός - στόχος λιανικού εμπορίου
Έως 20	33%	35%
20 έως 70	27%	31%
70 έως 150	13%	15%
150 έως 500	13%	11%
Άνω των 500	14%	8%
Σύνολο	100%	100%

Όσον αφορά τον αριθμό των απασχολούμενων, όπως αποτυπώνεται στο μητρώο της ΕΛΣΤΑΤ, κατηγοριοποιώντας τις επιχειρήσεις σε δύο υποπληθυσμούς: επιχειρήσεις με αριθμό απασχολούμενων έως 10 άτομα και επιχειρήσεις με πάνω από 11 απασχολούμενους και όπως φαίνεται στον Πίνακα «Αριθμός απασχολούμενων», υπάρχει σημαντική ταύτιση των δύο κατανομών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.10
Αριθμός απασχολούμενων

Αριθμός απασχολούμενων	Πληθυσμός - στόχος λιανικού εμπορίου	Έρευνα πεδίου
Έως και 10 άτομα	98,8%	98,3%
11 άτομα και άνω	1,2%	1,7%
Σύνολο	100%	100%

Επιπρόσθετα, θα παρουσιαστούν και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ιδιοκτητών των επιχειρήσεων. Τα παρακάτω επίσημα στοιχεία (τα οποία αποτελούν τα τελευταία διαθέσιμα) αφορούν το φύλο, την ηλικία και την εκπαίδευση των αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο του λιανικού εμπορίου και όχι στον πληθυσμό-στόχο. Ο Πίνακας «Δημογραφικά χαρακτηριστικά» παρουσιάζει τις κατανομές των δημογραφικών χαρακτηριστικών σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ του τελευταίου διαθέσιμου β' τριμήνου, τα οποία συγκρίνονται με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της έρευνας που πραγματοποιήθηκε από το ΙΝΕΜΥ σε συγκεκριμένες κατηγορίες του κλάδου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.11
Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Φύλο	Έρευνα πεδίου (%)	Έρευνα εργατικού δυναμικού, β' τρίμηνο (%)
Ανδρας	68,8	65,5
Γυναίκα	31,2	34,5
Ηλικία	Έρευνα πεδίου (%)	Έρευνα εργατικού δυναμικού, β' τρίμηνο (%)
Έως 24	0,4	1,1
25-34	8,0	9,0
35-44	25,0	26,1
45-54	32,0	34,6
55-64	28,0	23,5
65 ΚΑΙ ΑΝΩ	6,0	5,7
Επίπεδο εκπαίδευσης	Έρευνα πεδίου (%)	Έρευνα εργατικού δυναμικού, β' τρίμηνο (%)
Κατώτερη	1,3	8,3
Μέση	57,2	60,9
Ανώτερη	41,5	30,8

Συμπερασματικά, το δείγμα το οποίο συλλέγεται για τη συγκεκριμένη έρευνα κρίνεται επαρκές προσεγγίζοντας σημαντικά τον πληθυσμό στόχο, ώστε να δίνεται η δυνατότητα ασφαλείς αναγωγές τόσο των σημειακών εκτιμήσεων σε ποσοτικές παραμέτρους στον πληθυσμό-στόχο, όσο και των ποιοτικών ερωτήσεων, δεδομένου ότι το δείγμα έχει σταθμιστεί με τους κατάλληλους αναγωγικούς συντελεστές και διατηρείται η αντιπροσωπευτικότητα στα σημαντικότερα χαρακτηριστικά των μονάδων.

Οι μετασχηματισμοί της καταναλωτικής δαπάνης των ελληνικών νοικοκυριών: 2008-2022

1

Η μέση καταναλωτική δαπάνη αυξήθηκε το 2022, σε ετήσια βάση, κατά 12,7% αλλά παραμένει κατά 24,4% χαμηλότερη της αντίστοιχης του 2008.

2

Όπως είναι αναμενόμενο, όταν η καταναλωτική δαπάνη συρρικνώνεται, τότε μεγαλύτερο μερίδιό της κατευθύνεται για την κάλυψη ανελαστικών δαπανών (ειδών διατροφής και μη οινοπνευματωδών).

3

4

Το 2022, το μερίδιο για την αγορά ειδών ένδυσης (3,6%) είναι το χαμηλότερο των τελευταίων ετών, με εξαίρεση το έτος εκδήλωσης της πανδημίας (2020).

5

6

Το 2022, μόνο οι περιφέρειες Αττικής και Νοτίου Αιγαίου υπερέβησαν τον εθνικό μέσο όρο καταναλωτικής δαπάνης.

7

Εισαγωγή

Στην περσινή έκθεση (2022), καθιερώθηκε η διακριτή μελέτη των τάσεων της κατανάλωσης και της καταναλωτικής δαπάνης των ελληνικών νοικοκυριών. Χρησιμοποιώντας ως έτος αναφοράς το 2008, καταγράφονται και αναλύονται οι μεταβολές του επιπέδου διαβίωσης των νοικοκυριών, καθώς και οι ενδεχόμενοι μετασχηματισμοί τους. Η ανάλυση βασίζεται στα διαθέσιμα στοιχεία των *Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών* (ΕΟΠ) της ΕΛΣΤΑΤ, τα οποία αποτυπώνουν τις εκδηλούμενες στην αγορά καταναλωτικές επιλογές των νοικοκυριών της ελληνικής οικονομίας.

Η *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών* (ΕΟΠ) διεξάγεται πλέον, από το 2008, σε ετήσια βάση, και η διενέργεια των ερευνών αυτών από την ΕΛΣΤΑΤ καλύπτει χρονικά ολόκληρο το έτος και χωρικά το σύνολο της ελληνικής επικράτειας¹. Η δειγματοληπτική μονάδα είναι το νοικοκυριό και οι μονάδες ανάλυσης τα νοικοκυριά και τα μέλη τους². Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από την ΕΛΣΤΑΤ, βασικοί στόχοι της διενέργειας των *Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών* είναι: 1) «ο προσδιορισμός του καταναλωτικού προτύπου των νοικοκυριών για την αναθεώρηση του δείκτη τιμών καταναλωτή», 2) η δημιουργία μιας κατάλληλης πηγής πληροφοριών για «τη συμπλήρωση των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων για την εκτίμηση της συνολικής και της ιδιωτικής κατανάλωσης», 3) η «μελέτη του ύψους και της διάρθρωσης των δαπανών των νοικοκυριών σε σχέση με το εισόδημά τους, καθώς και με άλλα οικονομικά, κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά τους», 4) η «ανάλυση των μεταβολών του επιπέδου διαβίωσης των νοικοκυριών σε σχέση με τις προηγούμενες έρευνες», 5) η «μελέτη της σχέσης μεταξύ των αγορών και των σε είδος απολαβών των νοικοκυριών», 6) η «μελέτη των ορίων χαμηλού εισοδήματος για διάφορες κοινωνικοοικονομικές κατηγορίες και ομάδες του πληθυσμού» και 7) η «μελέτη των αλλαγών στις διατροφικές συνήθειες των νοικοκυριών της Χώρας»³. Γι' αυτόν τον σκοπό εξετάζονται: α) η εξέλιξη της (εκτιμώμενης μεσοσταθμικά) συνολικής μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών, κατά την περίοδο 2018-2022 (με έτος αναφοράς το 2008), β) οι τάσεις της καταναλωτικής δαπάνης ανά εισοδηματική κατηγορία (τάξη μηνιαίου εισοδήματος), γ) η εξέλιξη της διάρθρωσης και του όγκου των δαπανών όλων των νοικοκυριών για συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων (είδη διατροφής, ένδυσης, υπόδησης, οινοπνευματώδη ποτά, καπνός και οικιακές συσκευές) και δ) η εξέλιξη της κατανομής της καταναλωτικής δαπάνης ανά περιφέρεια, κατά την περίοδο 2018-2022.

1. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους ΕΟΠ, βλ... *Ενιαία Μορφή Δομής Μεταδεδομένων (SIMS v2.0)* (2021)

2. Η διενέργεια της έρευνας σε κάθε νοικοκυριό διαρκεί 14 ημέρες, και σε αυτήν συμμετέχουν όλα τα μέλη του νοικοκυριού, από ηλικίας 7 ετών και άνω. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, «οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται για τις δαπάνες των νοικοκυριών είναι αναλυτικές. Αυτό σημαίνει ότι δεν συγκεντρώνονται απλά πληροφορίες για τις βασικές κατηγορίες δαπανών, όπως για τρόφιμα, ένδυση και υπόδηση, υγεία. κλπ., αλλά αναλυτικές πληροφορίες για τις επιμέρους κατηγορίες αυτών».

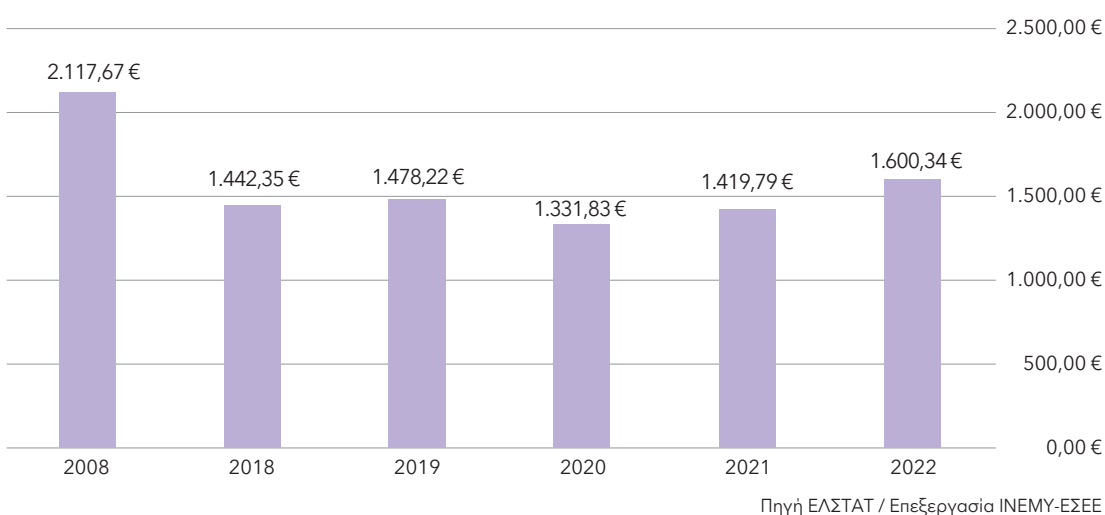
3. Βλ. *Ενιαία Μορφή Δομής Μεταδεδομένων (SIMS v2.0)* (2021) σελ. 2.

5.1 Η εξέλιξη της καταναλωτικής δαπάνης

Μια πρώτη γενική εικόνα της διαχρονικής μεταβολής της καταναλωτικής δαπάνης αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 5.1 και στον Πίνακα 5.1 αντίστοιχα. Έτσι, φαίνεται ότι ο μέσος όρος της μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών εκτιμάται από την ΕΛ.ΣΤΑΤ στα 2.117,6 ευρώ, κατά το έτος 2008, στα 1.442,3 ευρώ (2018), 1.478,2 ευρώ (2019), 1.331,8 ευρώ (2020), 1.419,8 ευρώ (2021) και 1.600,34 ευρώ (2022) αντίστοιχα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1

Μ.Ο. Συνολικής Μηνιαίας Δαπάνης

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1

Η εξέλιξη της μέση μηνιαίας δαπάνης 2008, 2018-2021

Έτη	Συνολική μηνιαία δαπάνη
2008	2.117,7 €
2018	1.442,4 €
2019	1.478,2 €
2020	1.331,8 €
2021	1.419,8 €
2022	1.600,3 €

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ/ΕΟΠ (2008, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022)

Επομένως, μεταξύ των ετών 2008 και 2022, η συνολική μηνιαία δαπάνη καταγράφει πτώση της τάξης περίπου του -24,4 %, η οποία προφανώς οφείλεται, εν πολλοίς, στις πολιτικές εσωτερικής υποτίμησης που ακολουθήθηκαν κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, αλλά και των επάλληλων κρίσεων, οι οποίες ακολούθησαν (υγειονομική, ενεργειακή). Επίσης, ενώ το 2019 σημειώνεται μια αύξηση της μηνιαίας δαπάνης, εντούτοις οι απώλειες της καταναλωτικής δαπάνης, κατά το πρώτο πανδημικό έτος (2020), οδήγησαν τον μέσο όρο της συνολικής μηνιαίας δαπάνης κάτω από την τιμή του 2018. Ακόμη και η παρατηρούμενη ανοδική τάση της δαπάνης, κατά το δεύτερο

έτος της πανδημικής κρίσης (2021), της τάξης του 6,6%, δεν φαίνεται να αποκαθιστά τις απώλειες του 2020, καθώς η συνολική μηνιαία δαπάνη του 2021 υπολείπεται τόσο της δαπάνης του 2019 όσο και του 2018. Στον αντίποδα, το 2022, η δαπάνη αυξάνεται σημαντικά κατά 12,72%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Θα πρέπει, ωστόσο, στην αύξηση αυτή να συνυπολογιστεί το γεγονός ότι ο πληθωρισμός ανήλθε το 2023 στο 3,5%.

5.2 Η καταναλωτική δαπάνη ανά εισοδηματική κατηγορία

Όμως, ο ΜΟ της συνολικής δαπάνης για το σύνολο των νοικοκυριών δεν αρκεί για τη διάγνωση επιμέρους χαρακτηριστικών, όπως οι αυξομειώσεις των δαπανών για κάθε εισοδηματική κατηγορία, οι μεταξύ τους διαφορές και, ενδεχομένως, οι ροπές ανθεκτικότητας, κατάρρευσης ή/και ανάκαμψης των δαπανών. Ιδιαίτερα χρήσιμη προς αυτήν την κατεύθυνση είναι η κατανομή της συνολικής δαπάνης, με βάση την εισοδηματική κατηγορία των νοικοκυριών που ανήκουν, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της ΕΛΣΤΑΤ, στις «τάξεις συνολικού μηνιαίου εισοδήματος»⁴. Το στοιχείο αυτό επιτρέπει τη διακρίβωση των διαφοροποιήσεων και των πιθανών ανισοτήτων που δεν μπορούν να αναδειχθούν από την συνολική εικόνα. Με άλλα λόγια, για την καλύτερη κατανόηση των δεδομένων θα πρέπει αυτά να συσχετιστούν με δύο ακόμα στοιχεία : τον συνολικό αριθμό των νοικοκυριών και την κατανομή τους σύμφωνα με τις εισοδηματικές κατηγορίες. Τα κρίσιμα στοιχεία που προκύπτουν (βλ. πλαίσιο στο τέλος του κειμένου) είναι: α) η αύξηση του αριθμού των νοικοκυριών και β) η ανακατανομή τους στις διαφορετικές «τάξεις μηνιαίου εισοδήματος».

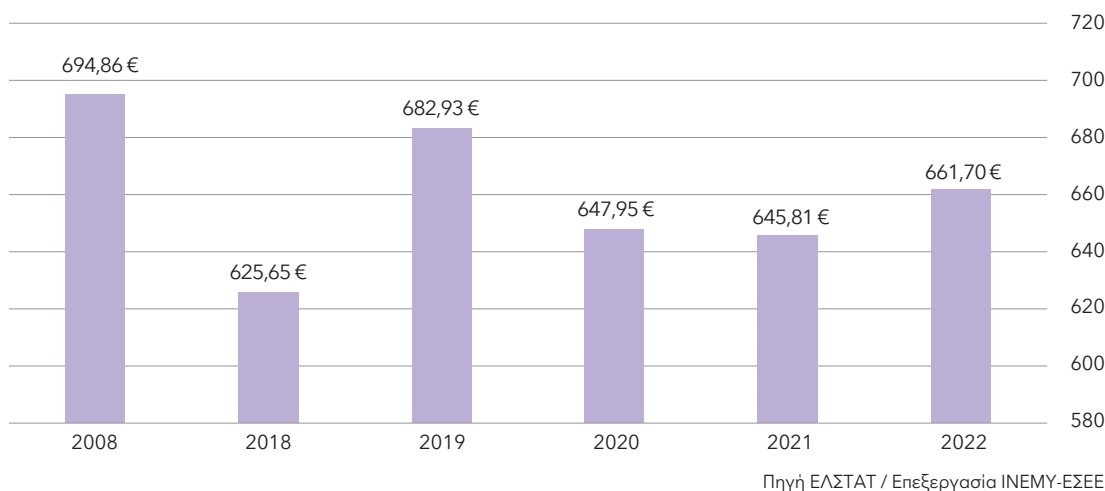
5.2.1 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «μέχρι 750 ευρώ»

Η μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών της πρώτης εισοδηματικής κατηγορίας («μέχρι 750 ευρώ») κινείται, τα τελευταία πέντε έτη, σε χαμηλά επίπεδα, γνωρίζοντας μια καθοδική πορεία, σε σχέση με το έτος αναφοράς 2008. Τα ήδη περιορισμένα διαθέσιμα εισοδήματα αυτών των νοικοκυριών συμπιέζονται περαιτέρω κατά τη δεκαετία της δημοσιονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα η μηνιαία δαπάνη τους, το 2018, να καταγράφει απώλειες της τάξης περίπου των 10 ποσοστιαίων μονάδων συγκριτικά με τη δαπάνη του 2008. Κατά το έτος 2019, η μηνιαία δαπάνη αυτών των νοικοκυριών σημειώνει αύξηση της τάξης του 8,3%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος, για να γνωρίσει εκ νέου πτώση κατά τα επόμενα δύο έτη της πανδημικής και ενεργειακής κρίσης (2020: 647,9 ευρώ, 2021: 645,8 ευρώ). Ωστόσο, κατά το 2022, η μηνιαία συνολική δαπάνη των νοικοκυριών αυτών ανήλθε στο ποσόν των 661,7 ευρώ (Διάγραμμα 5.2), καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 2,5%, αύξηση που υπολείπεται πολύ από το ΜΟ (12,7%).

4. είναι η εξής: 1) μέχρι 750 ευρώ, 2) από 751 έως 1.100 ευρώ, 3) από 1.101 έως 1.450 ευρώ, 4) από 1.451 έως 1.800 ευρώ, 5) από 1.801 έως 2.200 ευρώ, 6) από 2.201 έως 2.800 ευρώ, 7) από 2.801 έως 3.500 ευρώ και, τέλος, 8) από 3.501 ευρώ και άνω.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.2

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης των Νοικοκυριών με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα «μέχρι 750 €»

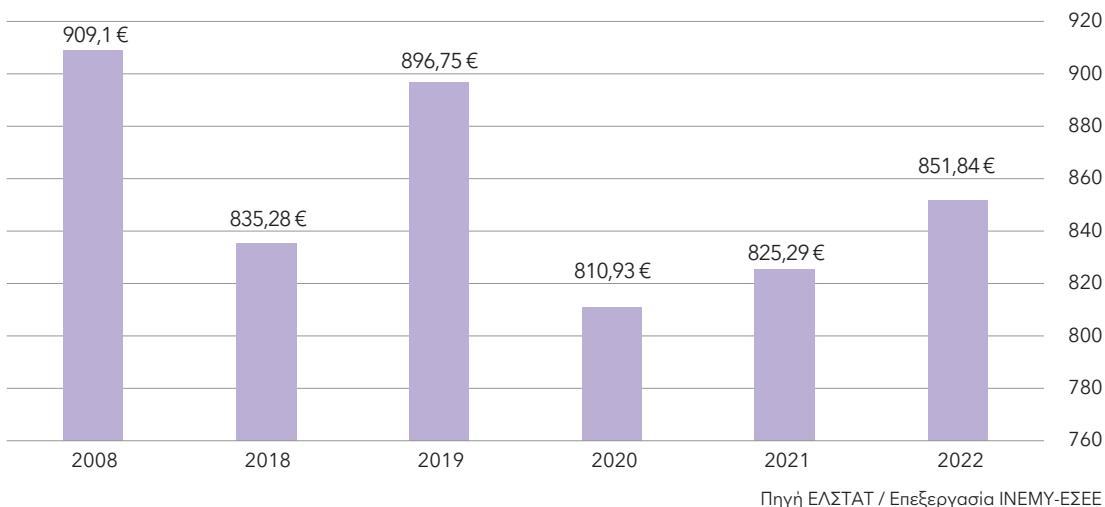

5.2.2 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «751-1.100 ευρώ»

Η δεύτερη εισοδηματική κατηγορία, στην οποία περιλαμβάνονται τα νοικοκυριά με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα «από 751 έως 1.100 ευρώ», χαρακτηρίζεται από μια παρόμοια πορεία εξέλιξης της δαπάνης. Πιο συγκεκριμένα, το 2018 καταγράφεται, βάσει των στοιχείων των ΕΟΠ της ΕΛΣΤΑΤ, μια πτώση της μηνιαίας δαπάνης κατά 8,1% συγκριτικά με τη δαπάνη του έτους 2008. Η δαπάνη αυτής της κατηγορίας (κατά το έτος 2019) σημειώνει αύξηση της τάξης του 6,9% σε σχέση με τη δαπάνη του προηγούμενου έτους. Εντούτοις, το επόμενο έτος (2020) η δαπάνη σημειώνει σημαντική μείωση -9,6 περίπου μονάδων, για να γνωρίσει μια περιορισμένη μεγέθυνση (1,7%) και να φτάσει από τα 810,9 ευρώ (2020) στα 825,2 ευρώ το 2021. Το 2022 σημειώνει νέα αύξηση της τάξης του 3,2%. Και σε αυτήν την περίπτωση, η αύξηση υπολείπεται σημαντικά του Μ.Ο (βλ. Διάγραμμα 5.3).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.3

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης των Νοικοκυριών με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα από 751 έως 1.100 €

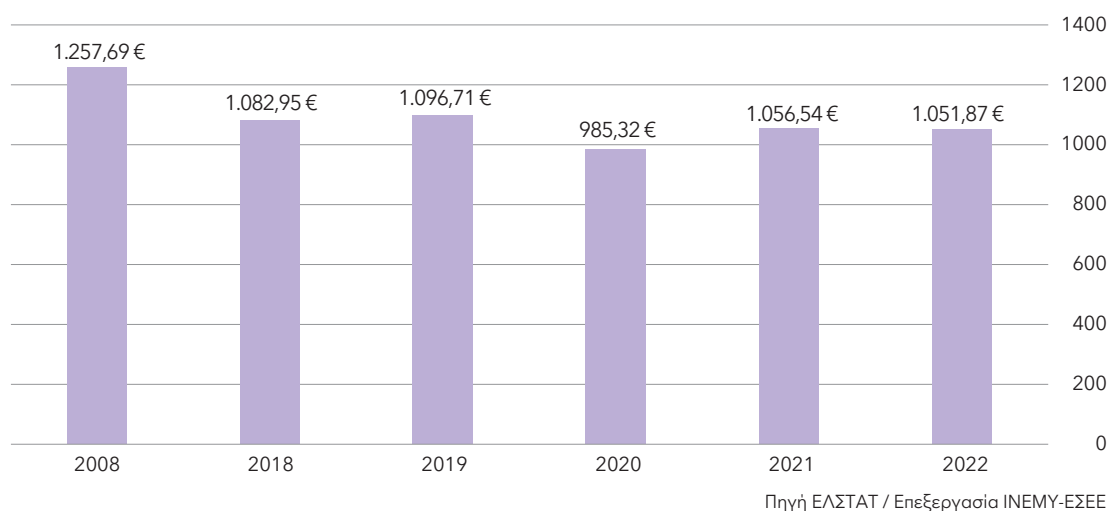

5.2.3 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «1.101-1.450 ευρώ»

Η τρίτη εισοδηματική κατηγορία των νοικοκυριών, με συνολικό διαθέσιμο εισόδημα «από 1.101 έως 1.450 ευρώ», γνωρίζει πτώση της μηνιαίας δαπάνης, το 2018, κατά 14 περίπου ποσοστιαίες μονάδες (13,8%) συγκριτικά με τη δαπάνη του 2008. Το επόμενο έτος, 2019, η δαπάνη αυτών των νοικοκυριών γνωρίζει μια ισχυρή αύξηση 1 ποσοστιαίας μονάδας (1,2%), για να καταγράψει, κατά το έτος 2020, εκ νέου πτώση -10,1%, συγκριτικά με τη δαπάνη του προηγούμενου έτους (2019: 1.096,7 ευρώ, 2020: 985,3 ευρώ). Το 2022, καταγράφεται εκ νέου ισχυρή μείωση κατά 0,44%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Αν συγκρίνουμε τις τιμές της δαπάνης, κατά τα έτη 2008 και 2022, για τη συγκεκριμένη εισοδηματική κατηγορία των νοικοκυριών, το ποσοστό μείωσης της μηνιαίας δαπάνης ανέρχεται στο -16,36% (βλ. Διάγραμμα 5.4).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.4

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης των Νοικοκυριών με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα από 1.101 έως 1.450 €

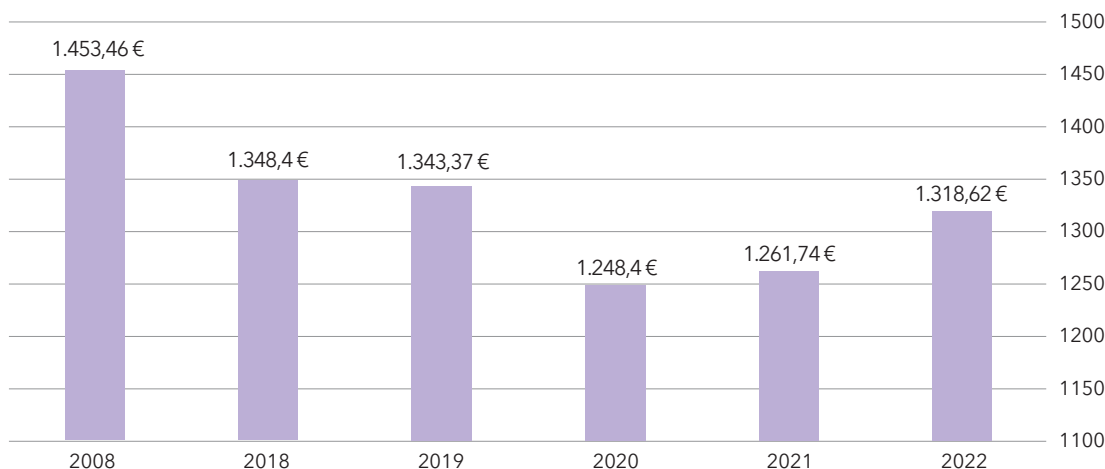

5.2.4 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «1.451-1.800 ευρώ»

Η μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών, τα οποία διαθέτουν συνολικό μηνιαίο εισόδημα «από 1.451 έως 1.800 ευρώ», ανέρχεται στον μέσο όρο των 1.348,4 ευρώ το 2018, και συγκρινόμενη με τη δαπάνη προ δεκαετίας, ήτοι του 2008, καταγράφει μείωση κατά -7% περίπου (7,2%). Τα επόμενα δύο έτη, 2019 και 2020, η μηνιαία δαπάνη συνεχίζει να μειώνεται, έχοντας διαφοροποιημένες τάσεις. Αν και το 2019, η μείωση είναι πολύ μικρή (από 1.348,4 ευρώ, το 2018, στα 1.343,37 ευρώ, το 2019), κατά το 2020, έτος που ξεκινά η πανδημική κρίση, η πτώση της καταναλωτικής δαπάνης είναι μεγάλη και φτάνει στο -7%, συγκριτικά με τη δαπάνη του 2019. Το 2021, τα νοικοκυριά αυτής της εισοδηματικής κατηγορίας αυξάνουν τη δαπάνη τους κατά 1 ποσοστιαία μονάδα, γεγονός που δεν συνοδεύεται από μια απομείωση των σωρευτικών απωλειών της πανδημίας. Το 2022, καταγράφεται ιδιαίτερα σημαντική αύξηση (4,51%), σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Εν τέλει, η σύγκριση της δαπάνης του 2022 με αυτήν του 2008 καταγράφει πτώση κατά 9,3% (βλ. Διάγραμμα 5.5).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.5

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης των Νοικοκυριών με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα από 1.451 έως 1.800 €

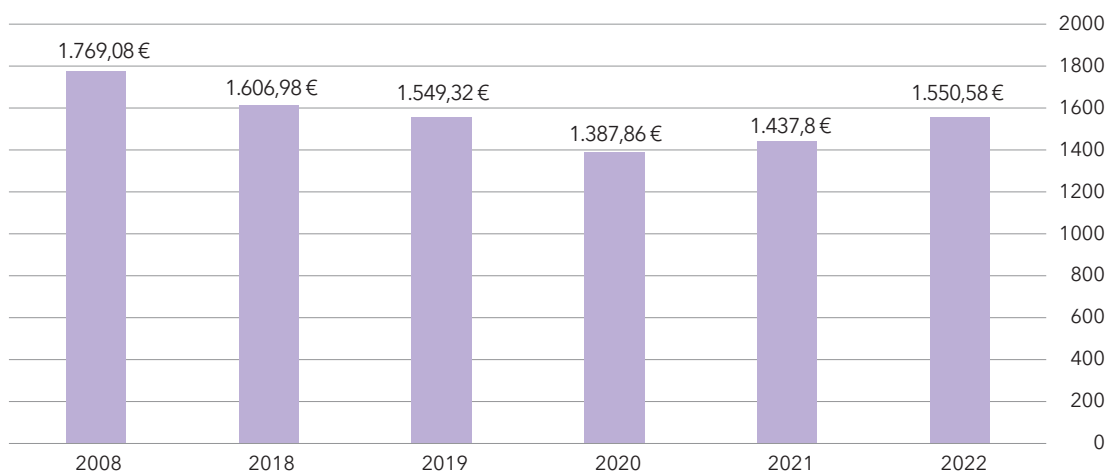
Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Ενεξεργασία INEMY-ΕΣΣΕ

5.2.5 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «1.801-2.200 ευρώ

Η δαπάνη της πέμπτης εισοδηματικής κατηγορίας (νοικοκυριά με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα «από 1.801 έως 2.200 ευρώ») παρουσιάζει μια πτωτική τροχιά. Κατά τα έτη 2018, 2019 και 2020, και γνωρίζει μια μικρή ανάκαμψη, κατά το έτος 2021, η οποία συνεχίζεται και κατά το έτος 2022. Οι δαπάνες των τελευταίων πέντε ετών είναι αισθητά μειωμένες σε σχέση με τη δαπάνη του 2008. Η δαπάνη του 2018 είναι μειωμένη κατά -9,1% συγκριτικά με αυτή προ δεκαετίας, ήτοι του 2008. Στην περίοδο 2018-2020, η δαπάνη αυτής της εισοδηματικής κατηγορίας διατρέχει πτωτική τροχιά, με ποσοστά μείωσης -3,5%, μεταξύ 2018 και 2019, και -10,4%, μεταξύ 2019 και 2020. Το 2021, η δαπάνη της κατηγορίας γνωρίζει μια αύξηση της τάξης του 3,4%, χωρίς αυτή η ανάκαμψη να εξισορροπεί τις σημαντικές μειώσεις της δαπάνης των προη-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.6

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης των Νοικοκυριών με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα από 1.801 έως 2.200 €

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Ενεξεργασία INEMY-ΕΣΣΕ

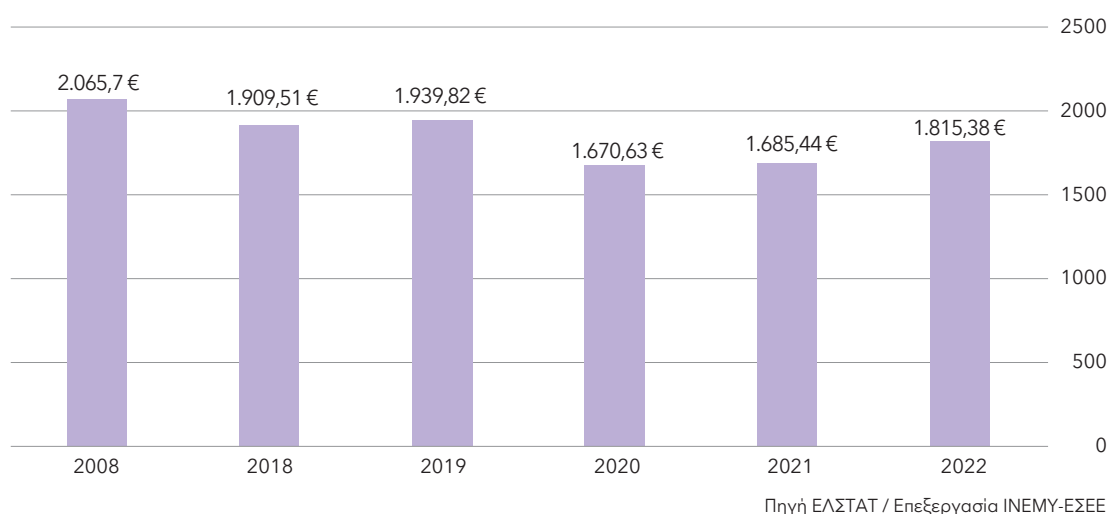
γούμενων ετών. Αντίστοιχα, το 2022, η δαπάνη αυξάνει περαιτέρω, και μάλιστα σε σημαντικό βαθμό (7,84%). Ωστόσο, συνεχίζει να παρατηρείται υστέρηση σε σχέση με το έτος βάσης (2008). Αρκεί να αναφερθεί ότι το ποσοστό μείωσης της δαπάνης αυτών των νοικοκυριών ανέρχεται στο -12,4%, αν συγκρίνουμε τη δαπάνη τους κατά τα έτη 2008 και 2022 (βλ. Διάγραμμα 5.6).

5.2.6 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «2.201-2.800 ευρώ»

Παρομοίως, και για τα νοικοκυριά με διαθέσιμο μηνιαίο εισόδημα «από 2.201 έως 2.800 ευρώ», οι αρνητικές επιπτώσεις της πανδημικής κρίσης φαίνεται να είναι έντονες, όσον αφορά το μέγεθος της μηνιαίας καταναλωτικής τους δαπάνης. Έτσι λοιπόν, η μείωση της δαπάνης τους, κατά το πρώτο έτος της πανδημικής κρίσης (2020), είναι σημαντική, σε σχέση με τη δαπάνη του αμέσως προηγούμενου έτους (2019), και καταγράφει πτώση της τάξης (περίπου) των 14 ποσοστιαίων μονάδων (-13,8%). Το 2021, η δαπάνη αυτής της κατηγορίας γνωρίζει μια ισχυρή ανάκαμψη της τάξης του 0,9%. Ενώ το 2022, η δαπάνη της εν λόγω κατηγορίας αυξάνει κατά 7,71%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος (Διάγραμμα 5.7). Παρά τη σημαντική αύξηση της δαπάνης το 2022, καταγράφεται σημαντική υστέρηση, σε σχέση με το 2008 (12,09%), καθώς και με τα προ της πανδημίας έτη.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.7

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης των Νοικοκυριών με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα από 2.201 έως 2.800 €

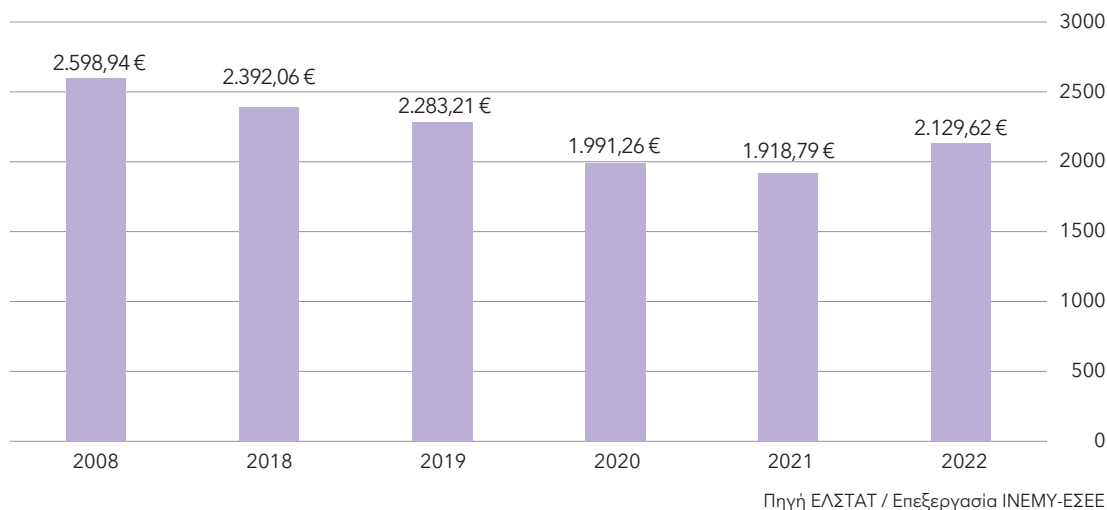

5.2.7 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «2.801-3.500 ευρώ»

Τα νοικοκυριά που εντάσσονται στην εισοδηματική κατηγορία με μηνιαίο εισόδημα «από 2.801 έως 3.500 ευρώ» εμφανίζουν μια σημαντική πτωτική τροχιά της καταναλωτικής τους δαπάνης, κατά την τετραετία 2018-2021, πτώση η οποία ανέρχεται μεσοσταθμικά σχεδόν στο -7%. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό μείωσης της δαπάνης από το 2018 στο 2019 είναι -4,5%, από το 2019 στο 2020 -12,8% και από το 2020 στο 2021 -3,6%. Η σύγκριση της δαπάνης των ετών 2008 και 2021 καταγράφει μια

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.8

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης των Νοικοκυριών με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα από 2.801 έως 3.500 €

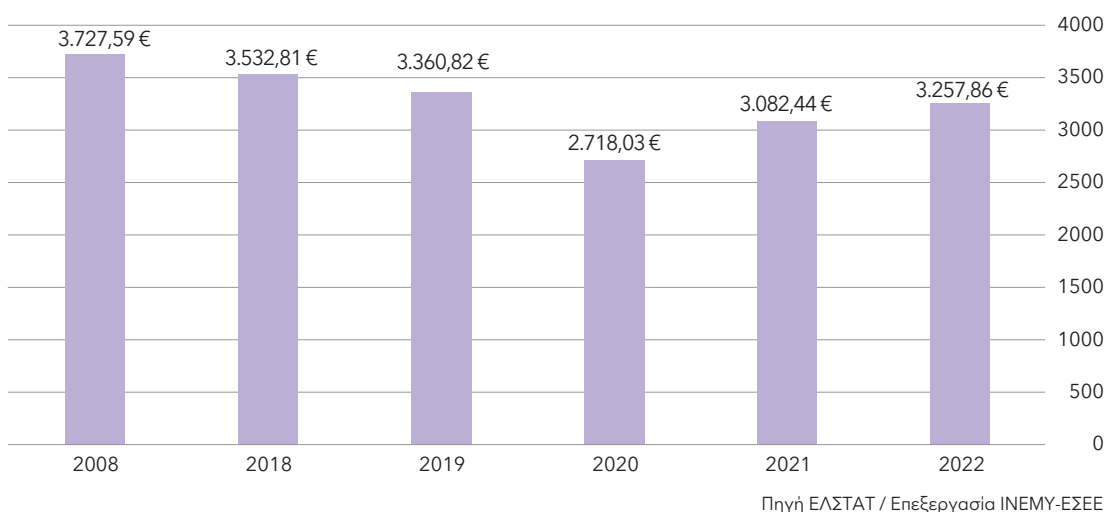
πτώση της τάξης περίπου του -26,2% (βλ. Διάγραμμα 5.8). Η πτωτική αυτή τροχιά διακόπτεται για πρώτη φορά το 2022, όπου και καταγράφεται αύξηση 11% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Πρόκειται για τη μόνη εισοδηματική κατηγορία της οποίας η αύξηση της δαπάνης προσεγγίζει σημαντικά τον γενικό ΜΟ.

5.2.8 Κατανομή μέσης μηνιαίας δαπάνης «3.501 ευρώ και άνω»

Τέλος, η ανώτερη εισοδηματική κατηγορία, στην οποία καταχωρούνται τα νοικοκυριά που διαθέτουν μηνιαίο εισόδημα «από 3.501 ευρώ και άνω», παρουσιάζει και αυτή μια σημαντική καθοδική τροχιά κατά τα έτη 2019 και 2020, σε σύγκριση με το 2018. Το ποσοστό μείωσης της καταναλωτικής τους δαπάνης από το 2018 προς το

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.9

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης των Νοικοκυριών με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα από 3.501 € και άνω

2019 είναι περίπου -4,9% και από το 2019 προς το 2020 -19,1%. Κατά το έτος 2021, σημειώνεται μια αύξηση της καταναλωτικής δαπάνης, σε σχέση με αυτή του αμέσως προηγούμενου έτους, της τάξης του 11,8%. Αυτή η αυξητική τάση συνεχίζεται και κατά το 2022, όπου και καταγράφεται αύξηση 5,69%. Αξίζει να αναφερθεί επίσης ότι η ποσοστιαία διαφορά της δαπάνης αυτής της κατηγορίας, μεταξύ των ετών 2008 και 2022, ανέρχεται στο -12,6% (βλ. Διάγραμμα 5.9).

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε ότι, κατά το έτος 2019, παρουσιάζουν μια σημαντική αύξηση της καταναλωτικής δαπάνης, τηρουμένων των αναλογιών του διαθέσιμου εισοδήματος, οι κατηγορίες «μέχρι 750», «από 751 έως 1.100 ευρώ», καθώς και μια μικρότερη αύξηση οι κατηγορίες «από 1.101 έως 1.450 ευρώ» και «από 2.201 έως 2.800 ευρώ». Οι υπόλοιπες εισοδηματικές κατηγορίες εμφανίζουν μικρότερη ή μεγαλύτερη μείωση της καταναλωτικής τους δαπάνης. Μείωση της καταναλωτικής τους δαπάνης παρουσιάζουν όλες ανεξαιρέτως οι εισοδηματικές κατηγορίες το 2020, σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο έτος (2019), γεγονός το οποίο αντανάκλα τις επιπτώσεις της πανδημίας του COVID-19 και των lockdowns στην καταναλωτική δαπάνη. Όπως εξίσου, όλες οι εισοδηματικές κατηγορίες ανεξαιρέτως παρουσιάζουν μείωση της καταναλωτικής τους δαπάνης, σε σχέση με το 2008, δηλαδή πριν τη μετάβαση της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας στις δύο σχεδόν αλληπάλληλες κρίσεις (βλ. Πίνακας 4). Τέλος, το 2022, καταγράφεται αύξηση της δαπάνης σε όλες τις εισοδηματικές κατηγορίες, με μοναδική εξαίρεση την ομάδα 1.101-1.450€, η οποία εμφανίζει οριακή μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

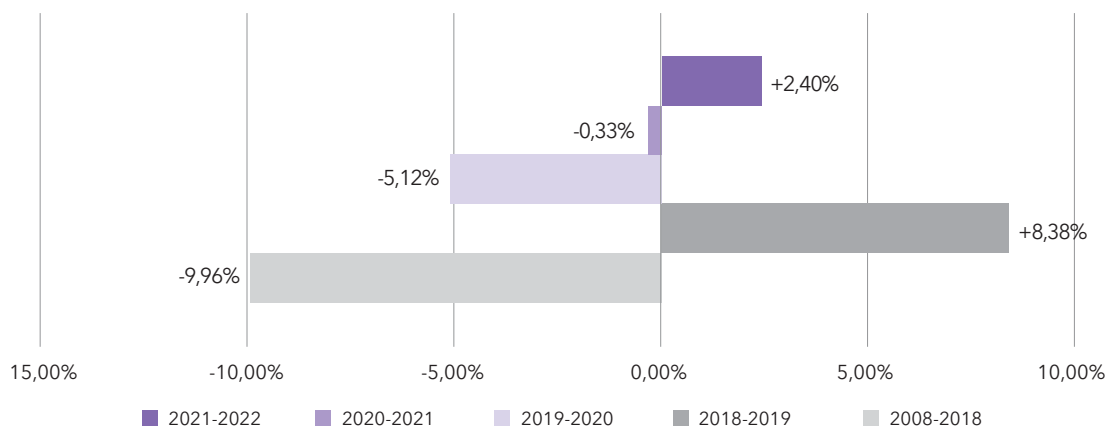
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2								
Μ.Ο Μηνιαίας Συνολικής Δαπάνης των Νοικοκυριών ανά Εισοδηματική Κατηγορία								
Έτος	μέχρι 750 €	751-1.100 €	1.101-1.450 €	1.451-1.800 €	1.801-2.200 €	2.201-2.800 €	2.801-3.500 €	3.501 € και άνω
2008	694,86	909,10	1.257,69	1.453,46	1.769,08	2.065,70	2.598,94	3.727,59
2018	625,65	835,28	1.082,95	1.348,40	1.606,98	1.909,51	2.392,06	3.532,81
2019	682,93	896,75	1.096,71	1.343,37	1.549,32	1.939,82	2.283,21	3.360,82
2020	647,95	810,93	985,32	1.248,40	1.387,86	1.670,63	1.991,26	2.718,03
2021	645,81	825,29	1.056,54	1.261,74	1.437,80	1.685,44	1.918,79	3.082,44
2022	661,70	851,84	1.051,87	1.318,62	1.550,58	1.815,38	2.129,62	3.257,86

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στα παρακάτω διαγράμματα (Διαγράμματα 5.10 – 5.17), συνοψίζονται οι ποσοστιαίες μεταβολές της μηνιαίας καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών ανά τάξη μεγέθους μηνιαίου εισοδήματος. Οι διακυμάνσεις αυτές έχουν υπολογιστεί από έτος σε έτος για την περίοδο 2018-2022 και για τα έτη 2008 και 2018:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.10

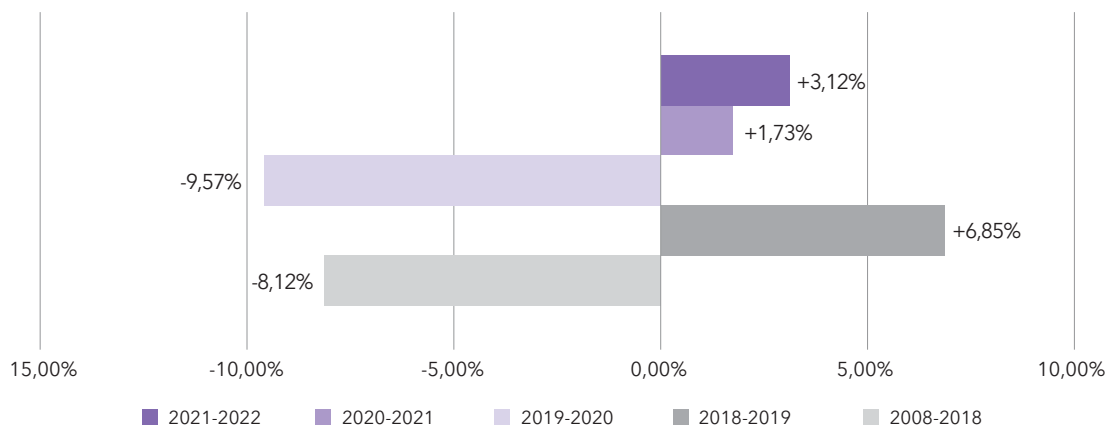
Ποσοστιαία μεταβολή της μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών «μέχρι 750 ευρώ»

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.11

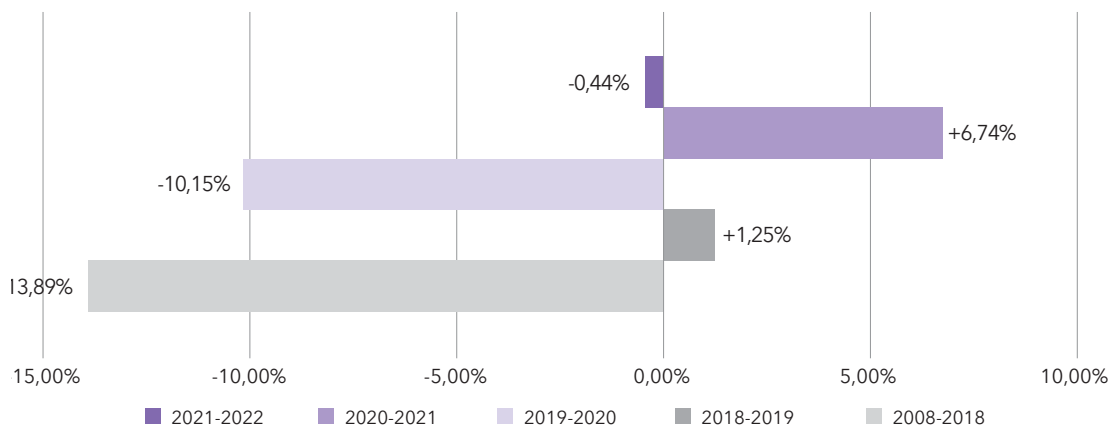
Ποσοστιαία μεταβολή της μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών «από 751 έως 1.100 ευρώ»

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.12

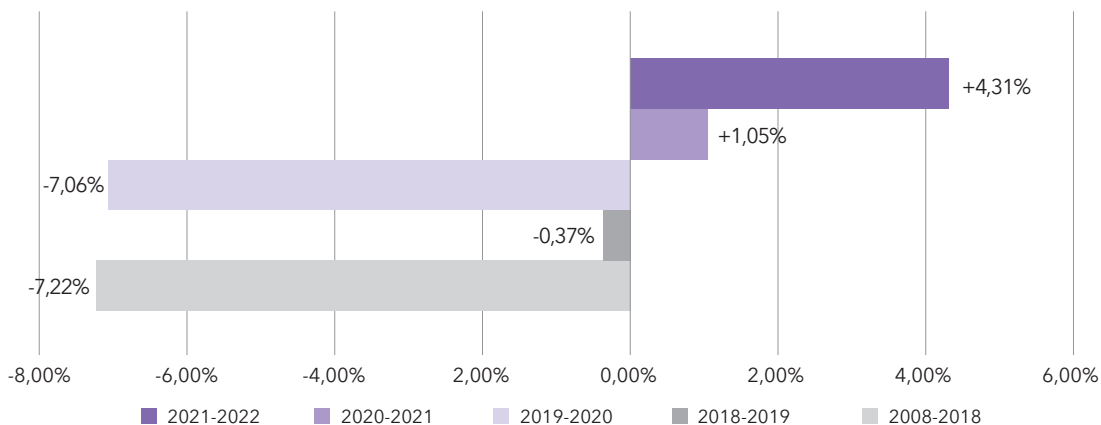
Ποσοστιαία μεταβολή της μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών «από 1.101 έως 1.450 ευρώ»

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.13

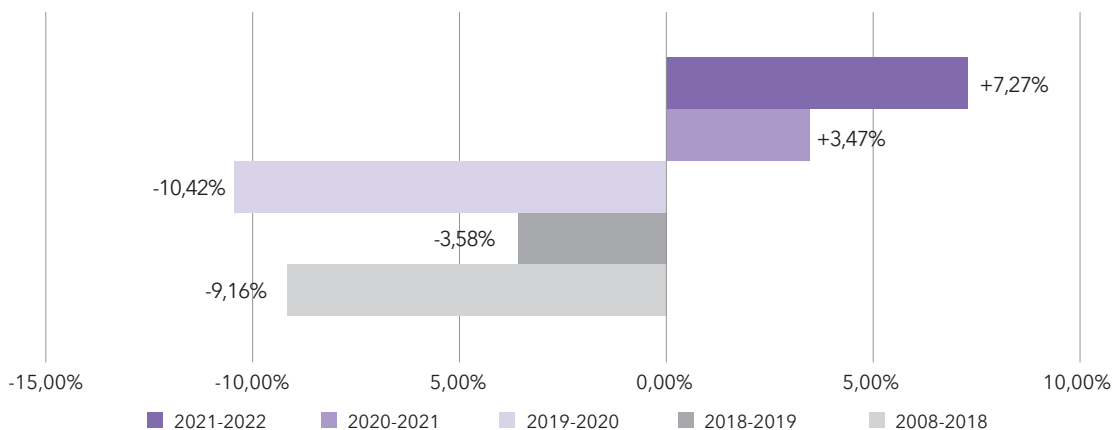
Ποσοστιαία μεταβολή της μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών «από 1.451 έως 1.800 ευρώ»

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.14

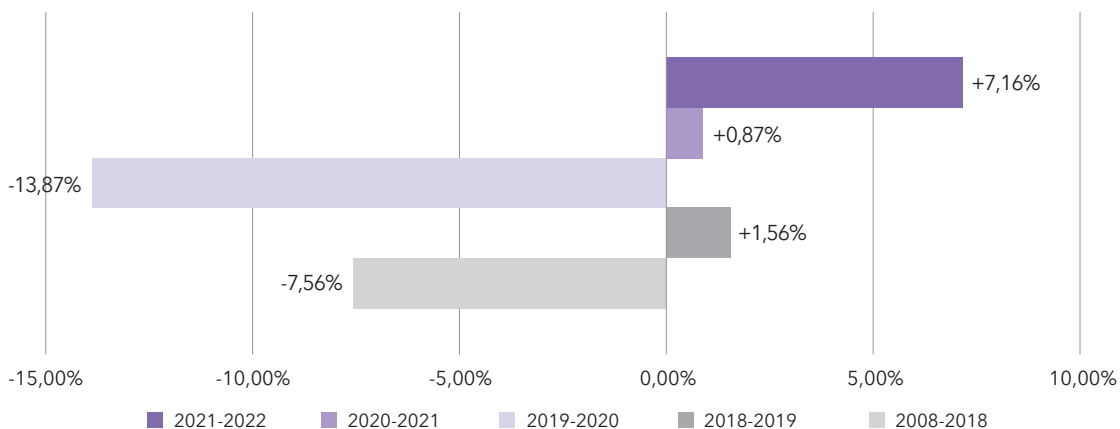
Ποσοστιαία μεταβολή της μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών «από 1.801 έως 2.200 ευρώ»

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.15

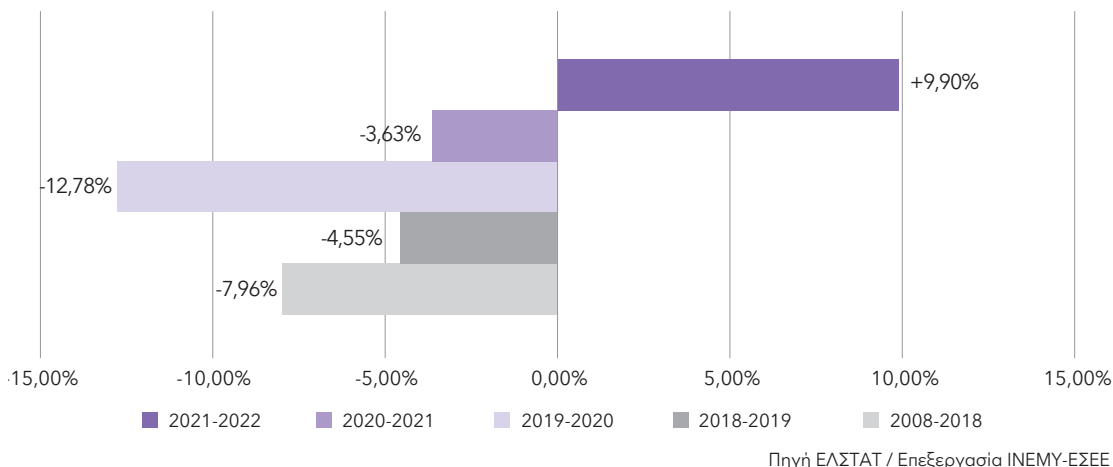
Ποσοστιαία μεταβολή της μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών «από 2.201 έως 2.800 ευρώ»

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

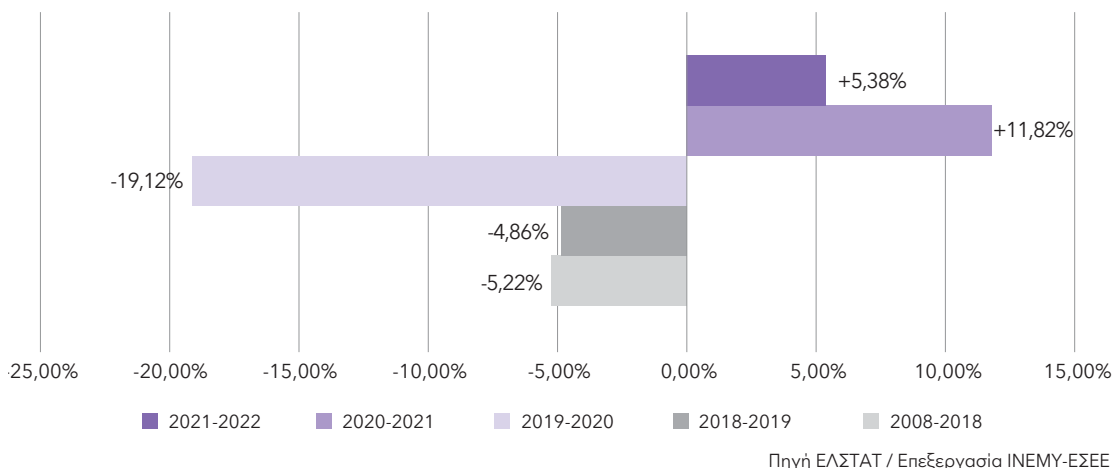
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.16

Ποσοστιαία μεταβολή της μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών «από 2.801 έως 3.500 ευρώ»

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.17

Ποσοστιαία μεταβολή της μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών «από 3.501 ευρώ και άνω»

5.3 Διάρθρωση και όγκος της καταναλωτικής δαπάνης

Σε αυτήν την ενότητα, θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τις βασικές τάσεις της καταναλωτικής δαπάνης για συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων στο σύνολο των νοικοκυριών και ανά περιφέρεια. Επίσης, πριν προχωρήσουμε στη μελέτη της δαπάνης για συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων ανά περιφέρεια, θα παρουσιάσουμε την εξέλιξη της κατανομής της καταναλωτικής δαπάνης ανά περιφέρεια.

Πρέπει να σημειώσουμε προκαταβολικά ότι η διάρθρωση της δαπάνης των νοικοκυριών μπορεί να αναδειχθεί με την εξαγωγή του ποσοστού που καταλαμβάνει η χρηματική δαπάνη για κάθε κατηγορία προϊόντων στις εκτιμώμενες (μηνιαίες) συνολικές αγορές των νοικοκυριών. Επομένως, οι αναφορές στα ποσοστά δαπάνης αφορούν το ποσοστό/μερίδιο της δαπάνης για την εκάστοτε κατηγορία προϊόντων ως προς

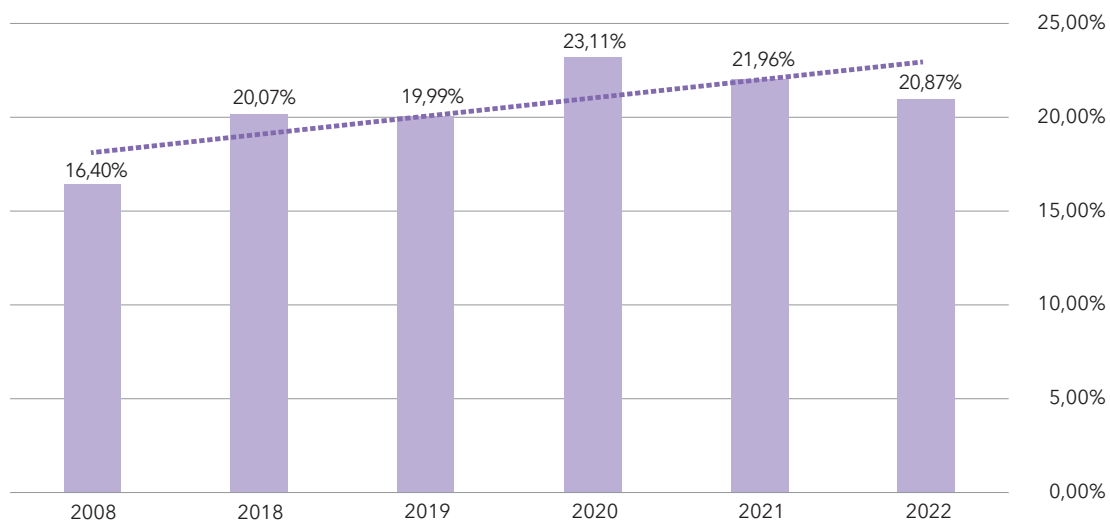
τη συνολική (εκτιμώμενη μεσοσταθμικά) μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών συνολικά και των νοικοκυριών ανά περιφέρεια. Με άλλα λόγια, τα ποσοστά αυτά εκφράζουν την ποσοστιαία διάρθρωση της δαπάνης των νοικοκυριών. Η σύγκριση αυτών των ποσοστών αποβλέπει στην ανάδειξη των διαφορετικών διαρθρώσεων των δαπανών μεταξύ των περιφερειών. Για την καλύτερη χαρτογράφηση των τάσεων της καταναλωτικής δαπάνης, θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψη τόσο την εκτιμώμενη μεσοσταθμικά απόλυτη δαπανώμενη χρηματική αξία ανά μήνα, για κάθε κατηγορία προϊόντων, καθώς και τον αριθμό των νοικοκυριών της κάθε περιφέρειας και το ποσοστό αυτών ως προς το σύνολο των νοικοκυριών στην ελληνική επικράτεια.

5.3.1 Μια γενική εικόνα

Προτού προχωρήσουμε στην ανάδειξη της διάρθρωσης και του όγκου της καταναλωτικής δαπάνης για συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων από την πλευρά των νοικοκυριών ανά περιφέρεια, είναι χρήσιμο να αποκτήσουμε μια γενική εικόνα της-εκτιμώμενης μεσοσταθμικά- μηνιαίας δαπάνης όλων των νοικοκυριών ανά κατηγορία προϊόντων. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να αναδείξουμε τις γενικές τάσεις (σταθερότητας ή/και -αυξητικών και πτωτικών- μεταβολών) της καταναλωτικής δαπάνης για τις κάτωθι κατηγορίες προϊόντων (βλ. Πίνακας 5.3).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.18

Εξέλιξη της Δαπάνης για Είδη Διατροφής και Μη Οινοπνευματώδη Ποτά

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης και Ποσοστό Δαπάνης ανά Κατηγορία Προϊόντων επί της συνολικής δαπάνης

			% επί της συνολικής δαπάνης
2008	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	2.117,67	
	Είδη διατροφής και μη οιοπνευματώδη ποτά	347,4	16,40%
	Οιοπνευματώδη ποτά	13,74	0,65%
	Καπνός	54,65	2,58%
	Είδη ένδυσης	132,72	6,26%
	Είδη υπόδησης	41,52	1,96%
	Συσκευές θέρμανσης και μαγειρικής. Ψυγεία, πλυντήρια και παρόμοιες οικιακές συσκευές, ανταλλακτικά και επισκευές	16,81	0,79%
2018	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1.442,35	
	Είδη διατροφής και μη οιοπνευματώδη ποτά	289,57	20,07%
	Οιοπνευματώδη ποτά	16,39	1,13%
	Καπνός	35,19	2,50%
	Είδη ένδυσης	68,14	4,73%
	Είδη υπόδησης	16,37	1,13%
	Συσκευές θέρμανσης και μαγειρικής. Ψυγεία, πλυντήρια και παρόμοιες οικιακές συσκευές, ανταλλακτικά και επισκευές	9,12	0,63%
2019	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1.478,22	
	Είδη διατροφής και μη οιοπνευματώδη ποτά	295,56	19,99%
	Οιοπνευματώδη ποτά	16,81	1,13%
	Καπνός	33,28	2,25%
	Είδη ένδυσης	67,5	4,56%
	Είδη υπόδησης	18,33	1,24%
	Συσκευές θέρμανσης και μαγειρικής. Ψυγεία, πλυντήρια και παρόμοιες οικιακές συσκευές, ανταλλακτικά και επισκευές	9,12	0,61%
2020	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1.331,83	
	Είδη διατροφής και μη οιοπνευματώδη ποτά	307,86	23,11%
	Οιοπνευματώδη ποτά	19,78	1,48%
	Καπνός	32,26	2,42%
	Είδη ένδυσης	45,77	3,43%
	Είδη υπόδησης	16,55	1,24%
	Συσκευές θέρμανσης και μαγειρικής. Ψυγεία, πλυντήρια και παρόμοιες οικιακές συσκευές, ανταλλακτικά και επισκευές	7,76	0,58%
2021	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1.412,79	
	Είδη διατροφής και μη οιοπνευματώδη ποτά	311,8	21,96%
	Οιοπνευματώδη ποτά	22,24	1,56%
	Καπνός	31,76	2,23%
	Είδη ένδυσης	53,07	3,73%
	Είδη υπόδησης	18,35	1,29%
	Συσκευές θέρμανσης και μαγειρικής. Ψυγεία, πλυντήρια και παρόμοιες οικιακές συσκευές, ανταλλακτικά και επισκευές	8,43	0,59%

2022	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1.600,34	% επί της συνολικής δαπάνης
Είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά		334,03	20,87%
Οινοπνευματώδη ποτά		25,18	1,57%
Καπνός		32,16	2,01%
Είδη ένδυσης		58,2	3,64%
Είδη υπόδησης		18,99	1,19%
Συσκευές θέρμανσης και μαγειρικής. Ψυγεία, πλυντήρια και παρόμοιες οικιακές συσκευές, ανταλλακτικά και επισκευές		9,96	0,62%

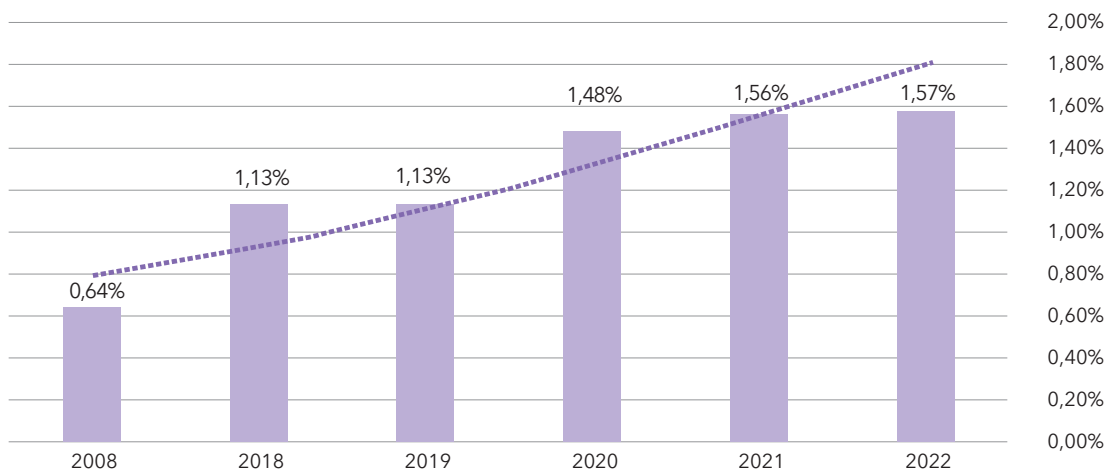
Όσον αφορά την καταναλωτική δαπάνη του συνόλου των νοικοκυριών για τα είδη διατροφής και για τα μη οινοπνευματώδη ποτά, παρατηρείται ότι η δαπάνη αυτή, εκτιμώμενη με ποσοστιαίους όρους ως προς τη συνολική δαπάνη, εμφανίζει μια σημαντική τάση αύξησης στη συμμετοχή της στις δαπάνες του νοικοκυριού (βλ. Διάγραμμα 5.18). Ενώ το 2008 το ποσοστό της δαπάνης για τα είδη διατροφής ως προς τη συνολική δαπάνη των νοικοκυριών ανέρχεται στο 16,4%, μετά από μια δεκαετία (2018) γνωρίζει άνοδο της τάξης του 3,7%. Η αυξητική τάση της δαπάνης για είδη διατροφής συνεχίζεται περαιτέρω κατά τα δύο έτη της πανδημικής κρίσης, καθώς το ποσοστό της φθάνει στο 23,1% (2020) και σχεδόν στο 22% (2021). Το 2022, αυτή η αυξητική τάση φαίνεται να υποχωρεί κατά 1,1%.

Η μεταβολή αυτή ερμηνεύεται κυρίως από το γεγονός της μείωσης της καταναλωτικής δαπάνης σε συνδυασμό με το βασικό χαρακτηριστικό της που δεν είναι άλλο από τον ανελαστικό χαρακτήρα της. Ενδεικτικό μάλιστα αυτού του είναι ότι με τη σταδιακή αύξηση της συνολικής δαπάνης, από το 2020 έως το 2022, το μερίδιο των τροφίμων μειώνεται σταδιακά. Εκτός βέβαια από αυτή τη διαπίστωση, θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη και μια σειρά από επιπλέον λόγους, όπως: η άνοδος των τιμών των τροφίμων, η αύξηση της προσφερόμενης ποικιλίας, η τμηματοποίηση, η εξειδίκευση και η επέκταση της αγοράς τροφίμων, χωρίς να παραβλέψουμε και ορισμένους παράγοντες ζήτησης, όπως: η πολιτισμική-διατροφική τάση του *foodyism*⁵, η εντονότερη ενασχόληση με την παρασκευή γευμάτων στο σπίτι και η αύξηση, γενικότερα, της διατροφικής κατανάλωσης, κατά τη διάρκεια των lockdowns). Επίσης, θα πρέπει να συνυπολογίσουμε και ορισμένους πολιτισμικούς παράγοντες, όπως: βιβλία μαγειρικής, τηλεοπτικές και διαδικτυακές εκπομπές μαγειρικής, διαγωνισμούς και άρθρα γευσιγνωσίας, τα οποία, κατά την τελευταία δεκαετία τουλάχιστον, διαχέουν στο ευρύ κοινό γνώσεις περί διατροφής, αλλά και τεχνικές παρασκευής φαγητού.

5. Σχετικά βλ. Alan Warde, *The Sociology of Consumption: Its Recent Development. The Annual Review of Sociology*, 2015. 41:117-34. Επίσης, σχετικά με τη διαμόρφωση των διατροφικών προτύπων και τον εμπλουτισμό τους στην παγκοσμιοποιητική συνθήκη, βλ. Βασιλική Κράββα, *Καταναλώνοντας τον πολιτισμό: Διαδρομές κατανάλωσης, ιστορίες τροφής και στέρησης*, Πατάκης, Αθήνα 2020, σσ. 169-179. Για μια ιστορική κοινωνιολογική προσέγγιση των διατροφικών τάσεων και προτύπων στην Ελλάδα, βλ. Panayis Panagiotopoulos, *Historical sociology of the Greek diet: From national-patriarchal meat to the anti-food of the intellectual classes*, στο: *ANTI-, AB6 Athens Biennale 2018*, σσ. 104-113.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.19

Εξέλιξη της Δαπάνης για τα Οινοπνευματώδη Ποτά

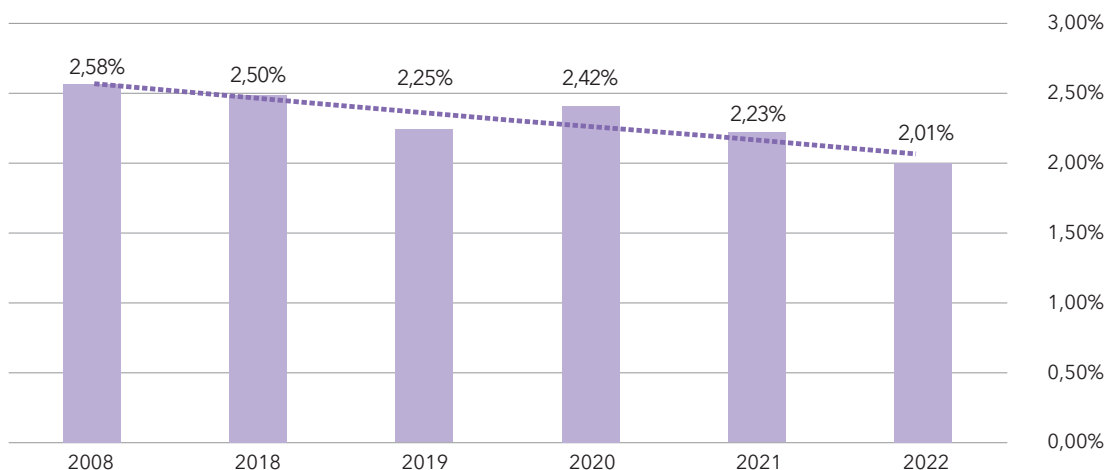
Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Ενεξέργασία INEMY-ΕΣΕΕ

Όσον αφορά την ποσοστιαία εξέλιξη της καταναλωτικής δαπάνης για τα *οινοπνευματώδη ποτά*, παρατηρείται μια σαφής αυξητική τάση κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο (βλ. Διάγραμμα 5.19). Η αύξηση αυτής της δαπάνης μπορεί να οφείλεται και στην άνοδο των τιμών αυτής της κατηγορίας προϊόντων, η εξήγηση της οποίας χρήζει μιας πιο συστηματικής διερεύνησης (π.χ.: αύξηση της φορολογίας, αύξηση του κόστους παραγωγής, τιμολογιακές αυξήσεις κλπ.). Επίσης, είναι σημαντικό να επισημανθούν και οι αυξήσεις των αγοραζόμενων ποσοτήτων (υπολογισμένων σε λίτρα) κάποιων βασικών κατηγοριών οινοπνευματωδών ποτών.

Αναφορικά με την ποσοστιαία εξέλιξη της δαπάνης για τα *είδη καπνού*, παρατηρούμε ότι η δαπάνη αυτή διαγράφει μια πτωτική τροχιά κατά την εξεταζόμενη περίοδο, με εξαίρεση το πρώτο έτος της πανδημικής κρίσης (2020), όπου σημειώνεται μια άνο-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.20

Εξέλιξη της Δαπάνης για Είδη Καπνού

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Ενεξέργασία INEMY-ΕΣΕΕ

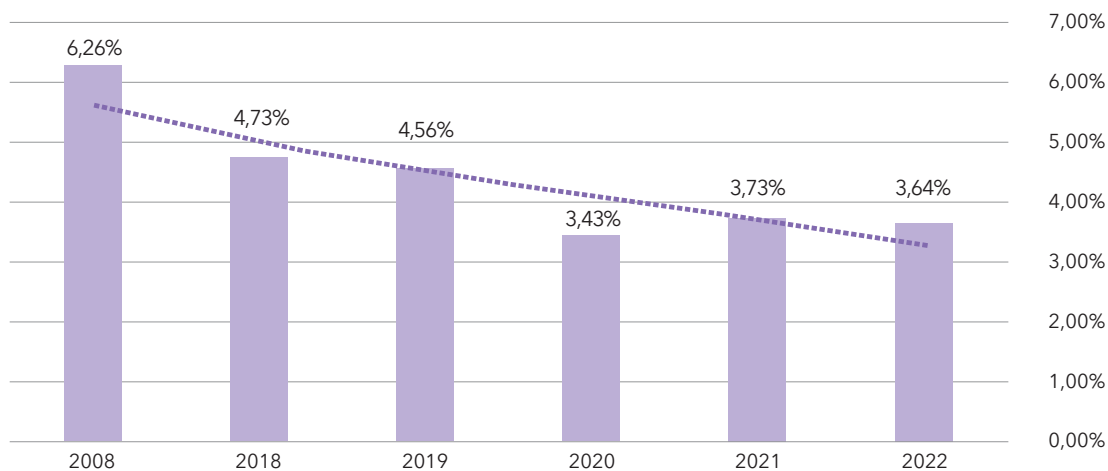

δος, η οποία, όμως, ακολουθείται από σημαντική πτώση κατά το επόμενο έτος, 2021. Η πτωτική αυτή πορεία συνεχίζεται και κατά το 2022 (-0,22%), όπου καταγράφεται το ιστορικά χαμηλότερο ποσοστό. Το Διάγραμμα 5.20 φαίνεται να υποδεικνύει μια τάση συρρίκνωσης του ποσοστού αυτής της κατηγορίας δαπάνης και, ενδεχομένως, μια τάση μείωσης του καπνίσματος. Εντούτοις υπονοείται συνάμα ότι, σε συνθήκες οξείας κρίσης, όπως βιώθηκε το πρώτο πανδημικό έτος, η πτωτική τάση μπορεί να αναχαιτίζεται και να σημειώνονται αυξομειώσεις. Αυτές οι αυξομειώσεις χρήζουν περαιτέρω μελέτης και απαιτούν, ταυτόχρονα, τη διατήρηση μιας επιφυλακτικής τάσης ως προς τις γενικόλογες διαπιστώσεις περί μείωσης του καπνίσματος, καθώς εδώ καταγράφεται μόνον η χρηματική δαπάνη για την προμήθεια ειδών καπνού από την επίσημη αγορά.

Όσον αφορά, την ποσοστιαία εξέλιξη της δαπάνης για τα είδη ένδυσης, ως προς τη συνολική δαπάνη των νοικοκυριών, κατά την περίοδο που εξετάζουμε, καταγράφεται μια σημαντική πτωτική τάση (βλ. Διάγραμμα 5.21). Κατά το έτος 2021, εμφανίζεται μια ανάκαμψη του ποσοστού αυτής της δαπάνης, η οποία είναι, όμως, ισχνή (ήτοι της τάξης του 0,3%), γεγονός που δεν μας επιτρέπει αυτή τη στιγμή να κάνουμε λόγο για τάση ανάκαμψης της δαπάνης για τη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων. Κάτι που ενισχύεται από την οριακή μείωση που καταγράφεται κατά το 2022 (-0,09%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.21

Εξέλιξη της Δαπάνης για τα Είδη Ένδυσης

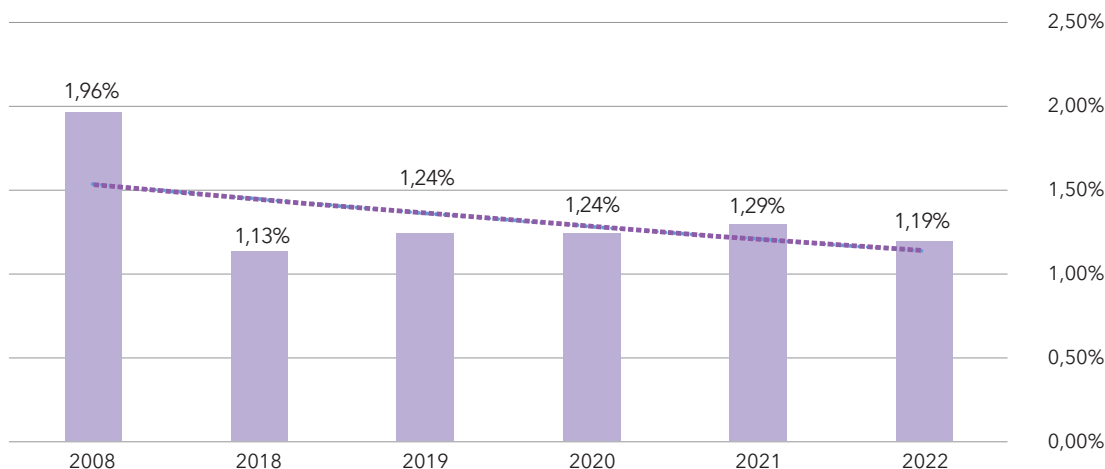

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

Όσον αφορά την ποσοστιαία εξέλιξη της συνολικής δαπάνης για τα είδη υπόδησης, καταγράφεται, εν τέλει, μια σημαντική πτωτική τάση κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 2008-2018 (λαμβάνοντας, εδώ, υπ' όψη τις τιμές για τα έτη 2008 και 2018). Κατά την τετραετία 2018-2021, τα ποσοστά αυτής της δαπάνης καταγράφουν μια ισχνή ανοδική τάση, καθώς το ποσοστό των ετών 2019 και 2020 (1,2%) σημειώνει μια αύξηση, της τάξης του 0,1%, και το ποσοστό του 2021, της τάξης του 0,2%, εν συγκρίσει με το ποσοστό του 2018 (1,1%). Ωστόσο, το 2022, καταγράφεται μείωση κατά 0,1% (βλ. Διάγραμμα 5.22).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.22

Εξέλιξη της Δαπάνης για τα Είδη Υπόδησης

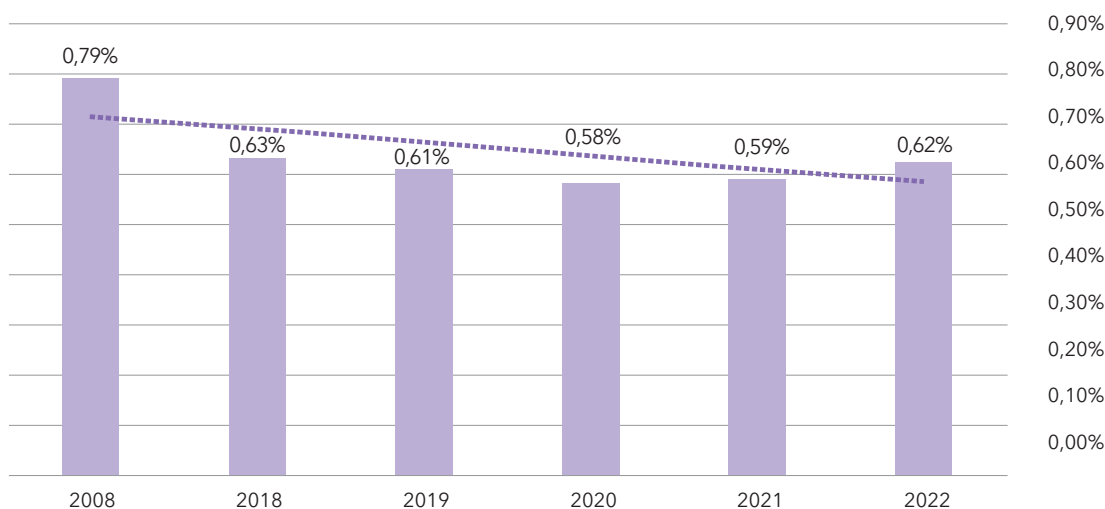

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

Τέλος, τα ποσοστά της δαπάνης για οικιακές συσκευές καταγράφουν μια σταθερή πτωτική τάση, κατά τα εξεταζόμενα έτη (2008, 2018-2022). Μόνο τα έτη 2021 και 2022, το ποσοστό αυξάνεται κατά 0,01% και 0,03% αντίστοιχα, ποσοστά τα οποία είναι ισχνότατα, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να κάνουμε λόγο για αυξητική τάση (Διάγραμμα 5.23). Εδώ, αξίζει να σημειώσουμε ότι αυτή η πτωτική τάση μπορεί να έχει ένα κρίσιμο αρνητικό αντίκτυπο στα μικρομεσαία εμπορικά καταστήματα, που εξειδικεύονται στις πωλήσεις οικιακών συσκευών και ανταλλακτικών τους, και, ενδεχομένως, όχι στα μεγάλα εμπορικά καταστήματα, τα οποία εμπορεύονται ένα ευρύ φάσμα προϊόντων, πέραν των οικιακών συσκευών που υπολογίζεται, εδώ, βάσει της κατηγορίας με κωδικό 053 των ΕΟΠ της ΕΛΣΤΑΤ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.23

Εξέλιξη της Δαπάνης για Οικιακές Συσκευές

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

5.4 Αριθμός νοικοκυριών ανά τάξη συνολικού μηνιαίου εισοδήματος

Με στόχο την ανάλυση της εξέλιξης της δαπάνης ανά εισοδηματική κατηγορία, όπως και πέρυσι, κρίθηκε απαραίτητο η παρουσίαση της συγκέντρωσης και της κατανομής των νοικοκυριών, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση των νοικοκυριών σε 8 «τάξεις συνολικού μηνιαίου εισοδήματος»⁶ σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ (βλ. Πίνακας 5.4 και Πίνακας 5.5).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4									
Κατανομή αριθμού νοικοκυριών ανά τάξη μηνιαίου εισοδήματος									
Έτος	Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	μέχρι 750 €	751-1.100 €	1.101-1.450 €	1.451-1.800 €	1.801-2.200 €	2.201-2.800 €	2.801-3.500 €	3.501 € και άνω
2008	4.072.175	193.747	433.729	467.819	442.835	530.895	574.890	521.084	907.176
2018	4.085.310	521.223	733.010	682.802	571.429	511.625	511.125	273.126	280.970
2019	4.078.512	503.840	672.461	688.813	555.041	485.339	547.213	311.714	314.092
2020	4.076.189	479.821	600.800	662.336	561.724	531.792	560.281	335.705	343.732
2021	4.073.258	404.966	566.093	629.483	580.919	528.540	607.408	391.168	363.722
2022	4.110.374	314.129	471.154	594.532	616.278	525.425	633.847	483.859	471.151

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

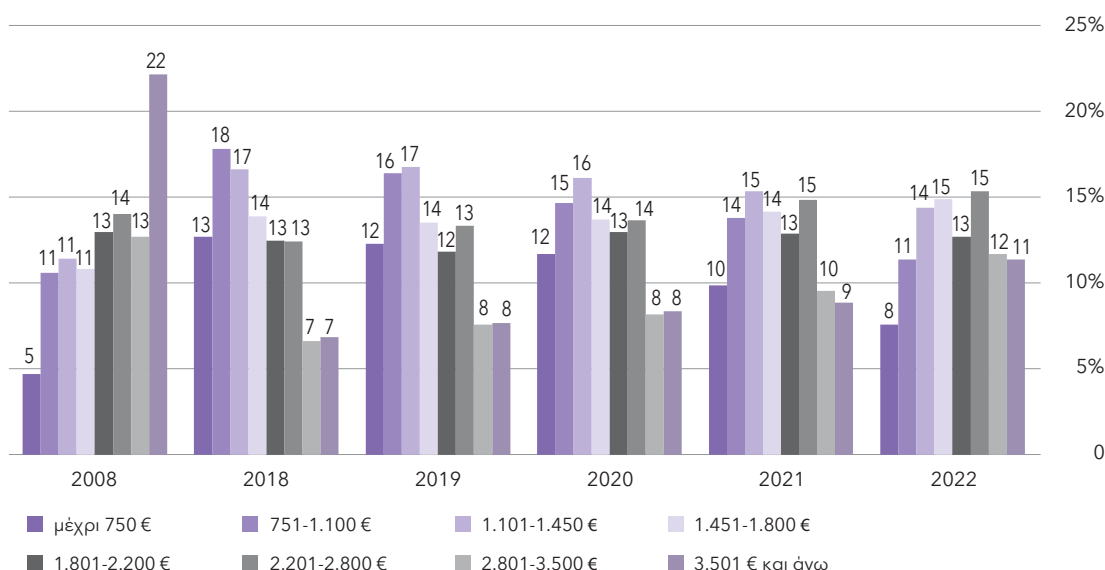
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5									
Ποσοστιαία κατανομή των νοικοκυριών ανά τάξη μηνιαίου εισοδήματος									
Έτος	Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	μέχρι 750 €	751-1.100 €	1.101-1.450 €	1.451-1.800 €	1.801-2.200 €	2.201-2.800 €	2.801-3.500 €	3.501 € και άνω
2008	4.072.175	4,75%	10,65%	11,48%	10,87%	13,03%	14,11%	12,79%	22,27%
2018	4.085.310	12,75%	17,94%	16,71%	13,98%	12,52%	12,51%	6,68%	6,87%
2019	4.078.512	12,35%	16,48%	16,88%	13,60%	11,89%	13,41%	7,64%	7,70%
2020	4.076.189	11,77%	14,73%	16,24%	13,78%	13,04%	13,74%	8,23%	8,43%
2021	4.073.258	9,94%	13,89%	15,45%	14,26%	12,97%	14,91%	9,60%	8,92%
2022	4.110.374	7,64%	11,46%	14,46%	14,99%	12,78%	15,42%	11,77%	11,46%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

6. είναι η εξής: 1) μέχρι 750 ευρώ, 2) από 751 έως 1.100 ευρώ, 3) από 1.101 έως 1.450 ευρώ, 4) από 1.451 έως 1.800 ευρώ, 5) από 1.801 έως 2.200 ευρώ, 6) από 2.201 έως 2.800 ευρώ, 7) από 2.801 έως 3.500 ευρώ και, τέλος, 8) από 3.501 ευρώ και άνω.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.24

Κατανομή νοικοκυριών (%)

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

Το μερίδιο της κατώτερης εισοδηματικής κατηγορίας «μέχρι 750 ευρώ», από 4,7% που ήταν το 2008, αυξάνεται σε 12,7% το 2018 (Διάγραμμα 5.23). Το στοιχείο αυτό αντανakλά τις επιπτώσεις της κρίσης και των πολιτικών των Μνημονίων, ως προς την κατανομή των εισοδημάτων. Ωστόσο, κατά το διάστημα της τετραετίας 2019-2022, η συμμετοχή των νοικοκυριών στην εισοδηματική κατηγορία «μέχρι 750 ευρώ» σημειώνει σταδιακή συρρίκνωση, φτάνοντας στο 7,64%, το 2022. Παρόμοια κατανομή παρουσιάζει και η εισοδηματική κατηγορία των νοικοκυριών με μηνιαία συνολικό εισόδημα «από 751 έως 1.100 ευρώ», καθώς από 17,9% που ήταν το 2018, μειώνεται στο 11,5%, το 2022. Το ίδιο ισχύει και για την τρίτη εισοδηματική κατηγορία («από 1.101 έως 1.450 ευρώ»), η οποία, από 16,7% το 2018, μειώνεται στο 14,5%, το 2022.

Αυτό που παρατηρείται όσον αφορά τις πρώτες χαμηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες είναι ότι μειώνεται σημαντικά το μερίδιό τους στο σύνολο των ελληνικών νοικοκυριών, στοιχείο που σηματοδοτεί τη βελτίωση των εισοδημάτων συνολικότερα.

Η επόμενη εισοδηματική κατηγορία («από 1.451 έως 1.800 ευρώ») παρουσιάζει μια αύξηση της τάξης του 3% μέσα σε σχεδόν μια δεκαετία (2008: 10,9% - 2018: 14%), και, κατά τη μεταβατική φάση από τη δημοσιονομική στην πανδημική κρίση και κατά την περίοδο της τελευταίας, εμφανίζει μια σχετική σταθερότητα στην ποσοστιαία συμμετοχή της (2019: 13,6%, 2020: 13,7%, 2021: 14,2%). Το 2022, καταγράφει μια επιπλέον αύξηση (0,73%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος).

Μια διαφορετική πορεία καταγράφουν τα ποσοστά της πέμπτης εισοδηματικής κατηγορίας («από 1.801 έως 2.200 ευρώ»), παρουσιάζοντας μια τάση ανθεκτικότητας, παρά τη δημοσιονομική και πανδημική κρίση. Οι αυξομειώσεις που εμφανίζουν τα ποσοστά αυτής της κατηγορίας, επί του συνόλου των νοικοκυριών, είναι πολύ μικρές, όντας κάτω (ή περίπου) του 1% (2008: 13%, 2018: 12,5%, 2019: 11,9%, 2020: 13%, 2021: 12,9%, 2022: 12,8%).

Το ίδιο ισχύει και για την εισοδηματική κατηγορία «από 2.201 έως 2.800 ευρώ», καθώς, μέσα στη δεκαετία της δημοσιονομικής κρίσης, γνωρίζουν μια μείωση της τάξης του 1,6% (2008: 14,1%, 2018: 12,5%) και, κατά την τριετία 2019-2021, σημειώνουν μια αύξηση τέτοια, ώστε, το 2021, το ποσοστό των νοικοκυριών με μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα «από 2.201 έως 2.800 ευρώ» να ξεπερνά το ποσοστό του 2008 (2021: 14,9%). Το 2022, το ποσοστό αυτό αυξάνεται κατά 0,5% και διαμορφώνεται στο 15,42%.

Τέλος, οι δύο ανώτερες εισοδηματικές κατηγορίες, τα νοικοκυριά με μηνιαίο εισόδημα «από 2.801 έως 3.500 ευρώ» και «από 3.501 ευρώ και άνω», διαγράφουν τροχιά αυξομειώσεων, με έντονες πτωτικές τάσεις. Πιο συγκεκριμένα, η κατηγορία «2.801-3.500 ευρώ», μέσα σε μια δεκαετία, γνωρίζει πτώση του ποσοστού της κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες (από 12,8% σε 6,7%), ενώ η κατηγορία «3.501 ευρώ και άνω» γνωρίζει πτώση περίπου 15,5 ποσοστιαίων μονάδων (από 22,3% σε 6,9%). Το τελευταίο σημαίνει ότι μικρότερα ποσοστά νοικοκυριών κατατάσσονται, για αυτήν την περίοδο, στις υψηλές εισοδηματικές κατηγορίες. Πορεία που αντιστρέφεται κατά την τετραετία 2019-2022, όταν και οι δύο κατηγορίες σημειώνουν αύξηση των ποσοστών τους. Ειδικότερα, για το έτος 2022, η κατηγορία «2.801-3.500 ευρώ» καταγράφει αύξηση της τάξης του 2,17% και συγκλίνει έντονα με το ποσοστό του 2008. Η κατηγορία «3.501 ευρώ και άνω», παρά τη σημαντική αύξηση που καταγράφει το 2022 (2,54%, σε σχέση με το 2021), υπολείπεται σημαντικά (περίπου 50%) σε σχέση με το ποσοστό του 2008.

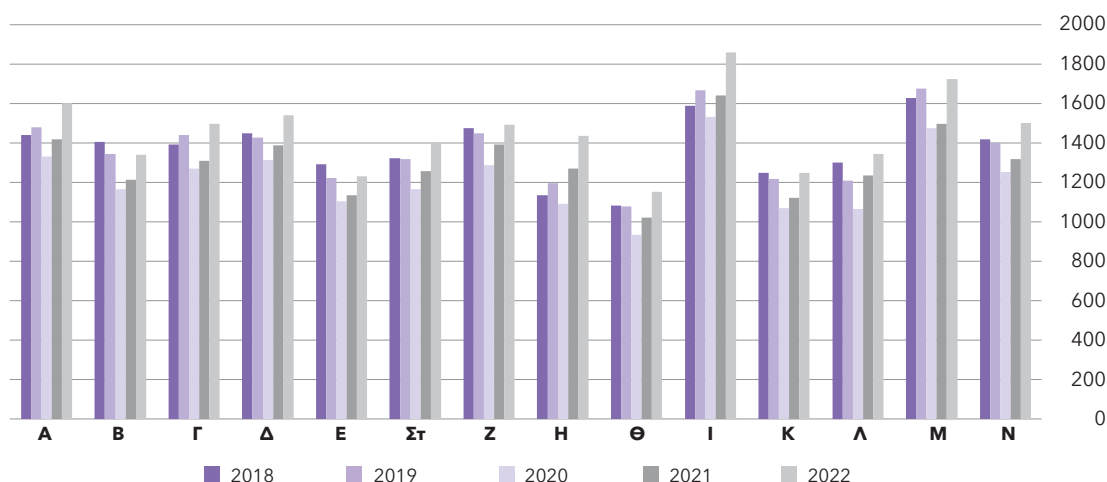
5.5 Η εξέλιξη της περιφερειακής κατανομής της καταναλωτικής δαπάνης (2018-2022)

Σε αυτή την ενότητα, παρουσιάζονται οι περιφερειακές διαφοροποιήσεις αναφορικά με την καταναλωτική δαπάνη, κατά την περίοδο 2018-2022. Οι διαφοροποιήσεις της κατανομής της καταναλωτικής δαπάνης, σε επίπεδο περιφέρειας, αν και έχουν έναν γενικευτικό χαρακτήρα, προσφέρουν, εντούτοις, μια καλή εικόνα των εσωτερικών διαφοροποιήσεων, εντός της Ελληνικής Επικράτειας. Μέσω της σύγκρισης μεταξύ των περιφερειών, με δείκτη αναφοράς τον εκτιμώμενο μέσο όρο της συνολικής εγχώριας δαπάνης των νοικοκυριών, μπορεί να αποτυπωθεί η γενική ετήσια τάση της κατανομής -ανά περιφέρεια- της καταναλωτικής δαπάνης (βλ. Διάγραμμα 5.24). Να σημειώσουμε εδώ ότι δεν ήταν δυνατή η αξιοποίηση των στοιχείων για το 2008, καθώς δεν υπήρχε μια κοινή βάση σύγκρισης των στοιχείων της καταναλωτικής δαπάνης.

Έτσι λοιπόν, κατά το έτος 2018, οι περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου, της Αττικής, των Ιονίων Νήσων και της Δυτικής Μακεδονίας είναι αυτές που σημειώνουν μηνιαία καταναλωτική δαπάνη υψηλότερη από τον γενικό εθνικό μέσο όρο, κατά 12,8%, 10%, 2,4% και 0,4% αντίστοιχα. Αντίθετα, οι περιφέρειες του Βορείου Αιγαίου, της Ηπείρου, της Πελοποννήσου, της Δυτικής Ελλάδας και της Στερεάς Ελλάδας καταγράφουν καταναλωτική δαπάνη που υπολείπεται σε μεγάλο βαθμό από τον εθνικό μέσο όρο, κατά -9,7%, -10,5%, -13,5%, -21,4% και -24,9% αντίστοιχα (βλ. Πίνακας 5.6).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.25

Μ.Ο. Μηνιαίας Δαπάνης των Νοικοκυριών ανά Περιφέρεια (2018-2022)

- A.** Όλες οι ΥΠΑ (13)
- B.** Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- Γ.** Κεντρικής Μακεδονίας
- Δ.** Δυτικής Μακεδονίας
- E.** Ηπείρου
- Στ.** Θεσσαλίας
- Z.** Ιονίων Νήσων
- H.** Δυτικής Ελλάδας
- Θ.** Στερεάς Ελλάδας
- I.** Αττικής
- K.** Πελοποννήσου
- Λ.** Βορείου Αιγαίου
- M.** Νοτίου Αιγαίου
- N.** Κρήτης

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6	
Έτος 2018_Μέσος όρος δαπάνης: 1.442,4 ευρώ	
Περιφέρεια	Ποσοστιαία σχέση προς τον εθνικό μέσο όρο καταναλωτικής δαπάνης
Αττικής	10,0%
N. Αιγαίου	12,8%
Ιονίων Νήσων	2,4%
Δ. Μακεδονίας	0,4%
Κρήτης	-1,7%
A. Μακεδ. & Θράκης	-2,6%
K. Μακεδονίας	-3,5%
Θεσσαλίας	-8,4%
B. Αιγαίου	-9,7%
Ηπείρου	-10,5%
Πελοποννήσου	-13,5%
Δ. Ελλάδας	-21,4%
Σ. Ελλάδας	-24,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

Το 2019, ενώ ο εθνικός μέσος όρος της μηνιαίας καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών σημειώνει αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2018: 1.442,3 ευρώ, 2019: 1.478,2 ευρώ), μόνο τέσσερις περιφέρειες σημειώνουν αύξηση -N. Αιγαίο, Αττική, K. Μακεδονία και Δ. Μακεδονία- και οι δύο τελευταίες υπολείπονται κατά 2,6% και 3,3%, αντίστοιχα από τον μέσο εθνικό όρο της δαπάνης. Το εύρημα αυτό υποδεικνύει

μάλλον μια τάση συγκέντρωσης της καταναλωτικής δαπάνης στις περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου και της Αττικής, στις οποίες η καταναλωτική δαπάνη είναι μεγαλύτερη του εθνικού μέσου όρου περίπου κατά 13,3% και 12,8% αντίστοιχα. Αυτή η τάση, όπως θα δούμε και στη συνέχεια, διατηρείται (και ενισχύεται) όσον αφορά στην Αττική. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό με το οποίο υπολείπονται του μέσου όρου κάποιες περιφέρειες αυξάνεται σημαντικά, σε σχέση με το 2018. Πιο συγκεκριμένα, η περιφέρεια της Θεσσαλίας αυξάνει το ποσοστό, βάσει του οποίου υπολείπεται από τον μέσο όρο, από -8,4% σε -10,9%, η περιφέρεια της Ηπείρου από -10,5% σε -17,3%, η περιφέρεια της Πελοποννήσου από -13,5% σε -17,7%, το Βόρειο Αιγαίο από -9,7% σε -18,3% και η Στερεά Ελλάδα από -25% σε -27% (βλ. Πίνακας 5.7).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7	
Έτος 2019_Μέσος όρος δαπάνης: 1.478,2 ευρώ	
Περιφέρεια	Ποσοστιαία σχέση προς τον εθνικό μέσο όρο καταναλωτικής δαπάνης
Αττικής	12,8%
Ν. Αιγαίου	13,3%
Ιονίων Νήσων	-2,1%
Κ. Μακεδονίας	-2,6%
Δ. Μακεδονίας	-3,3%
Κρήτης	-5,3%
Α. Μακ. & Θράκης	-9%
Θεσσαλίας	-10,9%
Ηπείρου	-17,3%
Πελοποννήσου	-17,7%
Β. Αιγαίου	-18,3%
Δ. Ελλάδας	-19%
Σ. Ελλάδας	-27,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΣΕ

Το 2020, σημειώνεται πτώση του εθνικού μηνιαίου μέσου όρου της καταναλωτικής δαπάνης κατά -9,9%, σε σχέση με το 2019 (2019: 1.478,2 ευρώ, 2020: 1.331,8 ευρώ). Έτσι λοιπόν, κατά το πρώτο έτος της πανδημικής κρίσης του COVID-19, όλες ανεξαιρέτως οι περιφέρειες παρουσιάζουν πτώση της μηνιαίας καταναλωτικής δαπάνης. Ωστόσο, οι δύο περιφέρειες της Αττικής και του Νοτίου Αιγαίου εμφανίζουν υψηλότερο ποσοστό δαπάνης, συγκριτικά με τον εθνικό μέσο όρο, κατά 15,1% και 10,6% αντίστοιχα (βλ. Πίνακας 5.8). Να σημειωθεί εδώ ότι στην πανδημική κρισιακή συνθήκη οι περιφερειακές ανισότητες ως προς την καταναλωτική δαπάνη μοιάζουν να επιδεινώνονται. Για παράδειγμα, οι περιφέρειες της Στερεάς Ελλάδας, της Δυτικής Ελλάδας, της Πελοποννήσου, του Βορείου Αιγαίου, της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, και της Θεσσαλίας μειώνουν ακόμη περισσότερο το ποσοστό της καταναλωτικής τους δαπάνης, εν συγκρίσει με τον εθνικό μέσο όρο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8	
Έτος 2020_Μέσος όρος δαπάνης: 1.331,83 ευρώ	
Περιφέρεια	Ποσοστιαία σχέση προς τον εθνικό μέσο όρο καταναλωτικής δαπάνης
Αττικής	15,0%
Ν. Αιγαίου	10,6%
Δ. Μακεδονίας	-1,5%
Ι. Νήσων	-3,5%
Κ. Μακεδονίας	-4,6%
Κρήτης	-6,0%
Θεσσαλίας	-12,5%
Α. Μακεδ. & Θράκης	-12,6%
Ηπείρου	-17,2%
Δ. Ελλάδας	-17,9%
Πελοποννήσου	-19,6%
Β. Αιγαίου	-20,0%
Σ. Ελλάδας	-30,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

Το 2021, η συνολική δαπάνη αυξάνεται κατά, περίπου, 6,2% σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο έτος (2020). Όλες οι περιφέρειες παρουσιάζουν αύξηση της καταναλωτικής δαπάνης, εντούτοις πάλι μόνον οι δύο περιφέρειες της Αττικής και του Νοτίου Αιγαίου είναι αυτές που καταγράφουν υψηλότερο ποσοστό του εθνικού μέσου όρου κατά 15,6% και 5,4% αντίστοιχα (βλ. Πίνακας 5.9).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.9	
Έτος 2021_Μέσος όρος δαπάνης: 1.419,79 ευρώ	
Περιφέρεια	Ποσοστιαία σχέση προς τον εθνικό μέσο όρο καταναλωτικής δαπάνης
Αττικής	15,6%
Ν. Αιγαίου	5,4%
Ι. Νήσων	-2,1%
Δ. Μακεδονίας	-2,4%
Κρήτης	-7,1%
Κ. Μακεδονίας	-7,7%
Δ. Ελλάδας	-10,4%
Θεσσαλίας	-11,3%
Β. Αιγαίου	-13,1%
Α. Μακεδ. & Θράκης	-14,5%
Ηπείρου	-20,1%
Πελοποννήσου	-21,1%
Σ. Ελλάδας	-28,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

Τέλος, για το έτος 2022 η συνολική δαπάνη αυξάνεται σημαντικά, περίπου, 12,7% σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο έτος (2021). Σχεδόν όλες οι περιφέρειες παρουσιάζουν διψήφια αύξηση της καταναλωτικής δαπάνης⁷, εντούτοις πάλι μόνο οι δύο περιφέρειες της Αττικής και του Νοτίου Αιγαίου είναι αυτές που καταγράφουν υψηλότερο ποσοστό του εθνικού μέσου όρου κατά 16,2% και 7,8% αντίστοιχα (βλ. Πίνακας 5.10).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.10	
Έτος 2022_Μέσος όρος δαπάνης: 1.600,34 ευρώ	
Περιφέρεια	Ποσοστιαία σχέση προς τον εθνικό μέσο όρο καταναλωτικής δαπάνης
Αττικής	16.2%
Νοτίου Αιγαίου	7.8%
Αν. Μακεδ.& Θράκης	-16.4%
Κεντρικής Μακεδονίας	-6.6%
Δυτικής Μακεδονίας	-3.6%
Ηπείρου	-23.0%
Θεσσαλίας	-12.8%
Ιονίων Νήσων	-6.9%
Δυτικής Ελλάδας	-10.3%
Στερεάς Ελλάδας	-28.0%
Πελοποννήσου	-22.1%
Βορείου Αιγαίου	-16.1%
Κρήτης	-6.2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Επεξεργασία: INEMY-ΕΣΕΕ

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι, κατά την πενταετία 2018-2022, η διάρθρωση της περιφερειακής κατανομής της καταναλωτικής δαπάνης φαίνεται να μην μεταβάλλεται, γεγονός που υποδεικνύει την «επιμονή» των περιφερειακών ανισοτήτων, όπως αυτές αντανakλώνται στην καταναλωτική δαπάνη. Ακόμη και η πανδημική κρίση φαίνεται ότι δεν επέφερε μεταβολές στη δομή της περιφερειακής κατανομής της δαπάνης, αλλά μάλλον σταθεροποίησε τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες της καταναλωτικής δαπάνης μεταξύ των περιφερειών. Έτσι, φαίνεται ότι η περιφέρεια της Αττικής αυξάνει, κατά την περίοδο 2018-2022, σταθερά το ποσοστό της ως προς τον εθνικό μέσο όρο της καταναλωτικής δαπάνης, όπως επίσης και η περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου. Αντίθετα, οι περιφέρειες της Στερεάς Ελλάδας, της Δυτικής Ελλάδας, της Ηπείρου, της Πελοποννήσου, του Βορείου Αιγαίου, της Θεσσαλίας και της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι αυτές όπου η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών τους υπολείπεται σταθερά και κατά σημαντικό βαθμό από τον εθνικό μέσο όρο.

7. Εξαιρέση αποτελούν οι περιφέρειες Ηπείρου, Ιονίων Νήσων και Βορείου Αιγαίου που καταγράφουν σημαντικές μεν, μονοψήφιες δε αυξήσεις (8,6%, 7,2% και 8,8% αντίστοιχα).

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ

Η σημασία της βιωσιμότητας στη βιομηχανία της Μόδας

1

Η βιομηχανία της μόδας θεωρείται υπεύθυνη για την εκπομπή του 10 % των παγκόσμιων αερίων θερμοκηπίου

2

Ετησίως, ο κλάδος παράγει 5,8 εκατομμύρια τόνους απόβλητα τα οποία αντιστοιχούν σε 12 kg αποβλήτων ανά άτομο

3

Για είδη ένδυσης, η κατά κεφαλή ετήσια δαπάνη στην Ευρώπη εκτιμάται σε 490 ευρώ ανά άτομο

4

Η αντίστοιχη δαπάνη για την Ελλάδα ανέρχεται σε μόλις 260 ευρώ

5

6

7

Η σημασία της βιωσιμότητας στη βιομηχανία της Μόδας

Στις αρχές της δεκαετίας 1980, ξεκίνησε ένας διάλογος, σε παγκόσμιο επίπεδο, αναφορικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τη συσχέτισή τους με το τεράστιο χάσμα ανάμεσα στη φτώχεια του Νότου και τα μη βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής του Βορρά. Τότε, άρχισε να αναζητείται μια στρατηγική, η οποία θα συνέδεε την ανάπτυξη με το περιβάλλον· μια διαδικασία που περιγράφεται, πλέον, με τον όρο 'αειφόρος ανάπτυξη' (βιώσιμη ανάπτυξη). Η αειφόρος ανάπτυξη ορίζεται ως: «η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες»¹. Η βιώσιμη ανάπτυξη εδράζεται σε τρεις πυλώνες: (α) στις αρχές της ανάπτυξης, (β) των αναγκών και (γ) της διατηρησιμότητας².

Προφανώς, οι προβληματισμοί για το περιβάλλον προϋπήρχαν και αφορούσαν διάφορους κλάδους της οικονομίας, καθώς και δραστηριότητες της κοινωνικής ζωής. Η βιομηχανία της μόδας βρίσκεται -τις τελευταίες δεκαετίες- ανάμεσα στις πρώτες θέσεις στην κατάταξη με τις πιο ρυπογόνες βιομηχανίες. Η μαζικοποίηση της ένδυσης έχει αρχίσει ήδη να επεκτείνεται με την ανάδυση της αποκαλούμενης 'γρήγορης μόδας', η οποία ταυτίστηκε με το brand ZARA και τη στρατηγική της εταιρείας να αλλάζει το απόθεμα στα καταστήματά της κάθε τρεις εβδομάδες. Σε αντίθεση με αυτή τη δυνατότητα, οι μικρές εμπορικές επιχειρήσεις, που στηρίζονταν σε χονδρεμπόρους ενδυμάτων ή απευθύνονταν οι ίδιες στην παραγωγή, είχαν αρχίσει να χάνουν έδαφος. Πρόκειται για έναν κλάδο που έχει απασχολήσει ξανά, πριν δύο χρόνια, την Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου. Και αυτό συμβαίνει, διότι ποσοστό μεγαλύτερο από το 40% των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου εντάσσεται στην ευρύτερη κατηγορία της βιομηχανίας της μόδας και της κλωστοϋφαντουργίας. Στην παρούσα Έκθεση, το βασικό ερώτημα που τίθεται σχετίζεται με τις πιθανές επιπτώσεις, προκλήσεις, αλλά και δυνατότητες, με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες οι μικρότερες εμπορικές επιχειρήσεις που εντάσσονται στον κλάδο, εξαιτίας των αλλαγών που συνέβησαν στη βιομηχανία της μόδας. Με άλλα λόγια, το θέμα είναι με ποιόν τρόπο η στρατηγική της βιώσιμης μόδας θα επηρεάσει την ελληνική οικονομία, τον κλάδο ένδυσης και υπόδησης -δηλ. τον κλάδο της μόδας- καθώς και το εμπόριο ειδικότερα.

Στον κλάδο της μόδας, οι πρώτες εκφάνσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι εντάσσονται στο πεδίο της αειφόρου ανάπτυξης, συνδέονται με τα κινήματα της δεκαετίας 1960. Κινήματα, όπως αυτά των hippies και του punk rock των δεκαετιών 1960 και 1970, επηρέασαν σημαντικά τη διάδοση της βιώσιμης μόδας και την ευαισθητοποίηση απέναντί της. Αυτά τα κινήματα αντιμετώπισαν κριτικά την κουλτούρα της μαζικής παραγωγής, η οποία κυριάρχησε στην Αμερική και στον δυτικό κόσμο,

1. In 1987, the World Commission on Environment and Development (WCED), which had been set up in 1983, published a report entitled «Our common future». The document came to be known as the «Brundtland Report» after the Commission's chairwoman, Gro Harlem Brundtland. In 1989, the report was debated in the UN General Assembly, which decided to organize a UN Conference on Environment and Development.

2. M. Manioudis and G. Meramveliotakis (2022). "Broad strokes towards a grand theory in the analysis of sustainable development: a return to the classical political economy", *New Political Economy*, 27 (5): 866-878.

ήδη από τη δεκαετία 1950. Αγκάλιασαν τα χειροποίητα, τοπικά και φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα, σηματοδοτώντας την ανάδειξη των αξιών αυτού που αποκαλούμε σήμερα 'αργή μόδα'. Πρωτοπόροι, όπως η Katharine Hamnett, δημιουργός του ταλαιπωρημένου τζιν και του οργανικού βαμβακιού, καθώς και το κίνημα κατά της γούνας, τη δεκαετία 1990, συνέβαλαν σε μια πιο ηθική προσέγγιση της μόδας, θέτοντας τις βάσεις για τη σημερινή παγκόσμια ατζέντα της, η οποία δίνει προτεραιότητα στη βιωσιμότητα. Από τότε, ξεκίνησαν μια σειρά από πρωτοβουλίες, με σκοπό την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών, όσων χαράσσουν πολιτικές, αλλά και των ιδίων των επιχειρήσεων. Κορυφαία στιγμή αποτελεί η πρόσφατη συνάντηση του Νταβός, τον Ιανουάριο 2024, όπου το θέμα της βιώσιμης μόδας κατείχε κεντρική θέση. Για να φθάσουμε μέχρι τη συγκεκριμένη συνάντηση, προηγήθηκαν, με χρονολογική σειρά, οι παρακάτω κομβικές πρωτοβουλίες και δράσεις:

1989: Clean Clothes Campaign (CCC). Ιδρύθηκε στην Ολλανδία και αποτελεί, πλέον, ένα από τα μεγαλύτερα δίκτυα, αφού περιλαμβάνει 235 οργανισμούς, σε περισσότερες 45 χώρες. Το κεντρικό αφήγημα της CCC αφορά, κυρίως, τις συνθήκες εργασίας, ώστε όλοι όσοι εργάζονται στην παγκόσμια βιομηχανία μόδας και αθλητικών ειδών να μπορούν να απολαμβάνουν και να υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα τόσο στην εργασία τους όσο και στις κοινωνικές τους σχέσεις.

1997: Global Reporting Initiative (GRI), πρόκειται για έναν διεθνή, μη κερδοσκοπικό οργανισμό, με αποστολή την ενδυνάμωση των επιχειρήσεων, όσον αφορά τη μέτρηση των δεικτών βιωσιμότητας και διαφάνειας, αλλά και την προώθηση πολιτικών που δημιουργούν κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά οφέλη για όλους.

2002: Global Organic Textile Standard (GOTS). Συγκροτήθηκε ως ένα διεθνώς αναγνωρισμένο πρότυπο επεξεργασίας υφασμάτων, κατασκευασμένων από οργανικές ίνες, διασφαλίζοντας υψηλής ποιότητας, ασφαλή και βιώσιμα οργανικά υφάσματα για τους τελικούς καταναλωτές. Το σήμα GOTS απονέμεται σε εταιρείες, των οποίων τα προϊόντα περιέχουν, στην πλειονότητά τους, οργανικές φυσικές ίνες, και διασφαλίζουν την τήρηση τόσο των περιβαλλοντικών όσο και των κοινωνικών προτύπων.

2007: Ο όρος 'slow fashion' εισάγεται ως απάντηση στις πρακτικές του 'fast fashion'. Επινοήθηκε από την Kate Fletcher και αφορά την επιλογή των πρώτων υλών και την πολιτισμική ποικιλομορφία. Απαιτεί έναν συνδυασμό της επινοητικότητας, στον τομέα της μόδας, και της ανθεκτικότητας, δηλαδή των μακροπρόθεσμα ελκυστικών, ποιοτικών, προϊόντων. Η 'αργή μόδα' υποστηρίζει τις ψυχολογικές ανάγκες μας (διαμόρφωση ταυτότητας, επικοινωνιακότητας και δημιουργικότητας μέσω των ρούχων μας), καθώς και τις φυσικές απαιτήσεις μας (κάλυψη και προστασία στις ακραίες καιρικές συνθήκες).

2009: Sustainable Apparel Coalition (SAC). Πρόκειται για μια παγκόσμια συμμαχία, με περισσότερα από 200 μέλη, η οποία περιλαμβάνει επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου, εμπορικά σήματα, προμηθευτές, ακαδημαϊκούς επιστήμονες και εργατικά συν-

δικάτα. Αποστολή της είναι να δημιουργήσει «μια βιομηχανία ένδυσης, υποδημάτων και οικιακών κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, η οποία δεν προκαλεί περιττή περιβαλλοντική βλάβη και έχει θετικό αντίκτυπο στους ανθρώπους και στην κοινωνία».

2010: Ellen MacArthur Foundation. Το ίδρυμα είχε ως στόχο τη διάδοση της ιδέας της κυκλικής οικονομίας στη μόδα και, σε συνεργασία με μεγάλες επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου, την επιτάχυνση της μετάβασης από την παραδοσιακή γραμμική/μεταβλητή οικονομία σε μια πιο κυκλική παραγωγική διαδικασία.

2011: Συμμαχία του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Μόδα. Η πρωτοβουλία αυτή έχει σκοπό να προωθήσει συντονισμένες ενέργειες για την κατάργηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικά καταστροφικών επιπτώσεων της 'μαζικής μόδας'.

2013: Fashion Revolution. Πρόκειται για ένα μη κερδοσκοπικό παγκόσμιο κίνημα, το οποίο προωθεί τη συστηματική μεταρρύθμιση της βιομηχανίας της μόδας, με στόχο τη διαφάνεια στην εφοδιαστική αλυσίδα. Ήταν η απάντηση στην τραγωδία, η οποία, έπληξε, το 2013, το Rana Plaza, ένα εργοστασιακό συγκρότημα στο Μπαγκλαντές, όπου η κατάρρευση των κτηρίων κόστισε τη ζωή σε 1.134 εργάτες ένδυσης.

2015: Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Ένδυση (European Clothing Action Plan-ECAP). Πρόκειται για μια από τις πολλές πρωτοβουλίες της ΜΚΟ WRAP, η οποία στοχεύει στην αντιμετώπιση των αιτιών της κλιματικής κρίσης. Το Σχέδιο Δράσης για την Ένδυση, τμήμα του οποίου χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα LIFE, αφορά την ενίσχυση της ενημέρωσης για τη βιωσιμότητα στην ένδυση, τα απόβλητα και τους φυσικούς πόρους. Σκοπός του είναι η ενσωμάτωση πρακτικών κυκλικής οικονομίας στον κλάδο.

2020: Circular Fashion System Commitment. Η επιτροπή αυτή έθεσε συγκεκριμένους στόχους σε μεγάλες εταιρείες. Για παράδειγμα, η εταιρεία αθλητικών ειδών Adidas επέτυχε τη χρήση ανακυκλωμένων πλαστικών απορριμμάτων στο 50% των προϊόντων της, καθώς και τη χρήση 100% βιώσιμου βαμβακιού. Μια κοινοπραξία επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου ειδών πολυτελείας, συμπεριλαμβανομένων των Harvey Nichols, Nordstrom, Erdem, Selfridges κλπ., συμφώνησε στη μείωση της παραγωγής περιττών προϊόντων και απορριμμάτων και στην αύξηση της βιωσιμότητας, σε όλη την εφοδιαστική αλυσίδα.

6.1 Η βιομηχανία της μόδας

Σύμφωνα με τις σχετικές μετρήσεις, η κλωστοϋφαντουργία και η βιομηχανία της μόδας είναι από τις πλέον ρυπογόνες βιομηχανίες. Το επιζήμιο οικολογικό τους αποτύπωμα προκαλείται από την υψηλή χρήση ενέργειας, νερού και χημικών, καθώς και από τη δημιουργία κλωστοϋφαντουργικών απορριμμάτων και μικροϊνών που απορρίπτονται στο περιβάλλον, κατά τη διαδικασία της πλύσης των ενδυμάτων (Niinimäki et al., 2020). Λόγω των μακρών αλυσίδων εφοδιασμού και των ενεργοβόρων μεθόδων παραγωγής, η βιομηχανία ένδυσης και υπόδησης παράγει το 8-10% των παγκόσμιων εκπομπών, ισοφαρίζοντας έτσι τις εκπομπές, οι οποίες παράγονται αθροιστικά από τις αεροπορικές και ναυτιλιακές βιομηχανίες (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2021). Επιπλέον, έχει υπολογιστεί ότι έως και το 20% της ρύπανσης των βιομηχανικών λυμάτων προκαλείται από τη βαφή και το φινιρίσμα των υφασμάτων (Morlet et al., 2017). Ενώ τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα έχουν διάφορες τελικές χρήσεις, από εσωτερικούς χώρους και εξοπλισμό αυτοκινήτων έως γεω-υφάσματα, αγροϋφάσματα και υφάσματα υγιεινής, ο τομέας βασίζεται ουσιαστικά στη μόδα, καθώς η μεγαλύτερη παγκόσμια παραγωγή ινών (60%) προορίζεται για ρούχα (Niinimäki et al., 2020).

Η βιομηχανία της μόδας θεωρείται υπεύθυνη για την παγκόσμια εκπομπή του 10% των αερίων θερμοκηπίου, κατατάσσεται ανάμεσα στους τρεις πρώτους βιομηχανικούς κλάδους που απαιτούν τη μεγαλύτερη χρήση νερού και εδάφους, ενώ παράγει 5,8 εκατομμύρια τόνους απόβλητα, κάθε χρόνο, που αντιστοιχούν σε 12 kg αποβλήτων ανά άτομο, ετησίως. Αυτή τη στιγμή, μόνο το 22% των αποβλήτων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων μετά την κατανάλωση συλλέγονται χωριστά για επαναχρησιμοποίηση ή ανακύκλωση, ενώ τα υπόλοιπα αποτεφρώνονται ή απορρίπτονται σε χώρους υγειονομικής ταφής, καθώς μόνο το 1% του υλικού ρουχισμού ανακυκλώνεται³. Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, η βιομηχανία της μόδας έχει την τέταρτη μεγαλύτερη επίδραση στο περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή. Την ίδια στιγμή, η βιομηχανία της μόδας προσφέρει θέσεις εργασίας και απασχόλησης σε πάνω από 1,5 εκατομμύριο Ευρωπαίους πολίτες. Ωστόσο, οι εργασιακές σχέσεις, στον τομέα της παραγωγής, χαρακτηρίζεται, ιδιαίτερα στην Ασία, από πολλές ώρες εργασίας, χαμηλές αμοιβές και, κυρίως, από την έλλειψη συνθηκών αξιοπρεπούς εργασίας.

Τι είναι η βιώσιμη μόδα⁴;

Ο όρος 'βιώσιμη μόδα' αναφέρεται στις προσπάθειες της βιομηχανίας της μόδας για μείωση του περιβαλλοντικού της αποτυπώματος, διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς εργασιακού περιβάλλοντος και διατήρηση της καλής μεταχείρισης των ζώων. Για να επιτευχθεί η βιωσιμότητα στη μόδα, χρειάζεται να πραγματωθούν οι στόχοι που σχετίζονται με τη μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα, την αντιμετώπιση της υπερπαραγωγής, την ελάττωση της ρύπανσης και των απορριμμάτων, τη στήριξη της βιοποικιλότητας και την προστασία των εργαζομένων, αναφορικά με τις συν-

3. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_23_3635

4. [sustainable_fashion_communication_playbook.pdf](#) σ. 11.

θήκες εργασίας και τους μισθούς. Οι στόχοι αυτοί είναι αναγκαίο να υπηρετούνται σε όλη την αλυσίδα αξίας, από την παραγωγή των ακατέργαστων υλικών και την κατασκευή των ενδυμάτων, αξεσουάρ και υποδημάτων, έως τη διανομή, την κατανομή και την αποκομιδή τους (UN Alliance for Sustainable Fashion / Συμμαχία των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Μόδα).

Η στροφή προς τη βιώσιμη μόδα αποτελεί μια ολοένα αυξανόμενη τάση. Εντάσσεται στο κίνημα της 'αργής μόδας' (slow fashion movement) και συνδέεται άμεσα με την οικολογική, πράσινη και ηθική μόδα. Ο όρος 'βιώσιμη μόδα' θέτει τις ηθικές αξίες της βιωσιμότητας, τις καλές συνθήκες εργασίας και τον περιορισμό της οικολογικής καταστροφής, ενώ εναντιώνεται στις ανεξέλεγκτες επιχειρηματικές πρακτικές και προωθεί τη χρήση ανακυκλώσιμων υλικών και τεχνικών παραγωγής, καθώς και τη διαφάνεια, σε ολόκληρη την εφοδιαστική αλυσίδα. Στόχος είναι η ισορροπημένη προσέγγιση της παραγωγής, διατηρώντας σταθερή την αλυσίδα αξίας, σε όλες της τις διαστάσεις.

Παρότι έχουν γίνει, ήδη, ορισμένες αλλαγές, μέσω της χρήσης οργανικών υλικών και της προώθησης βιώσιμων 'collections' από την πλευρά των σχεδιαστών, κάτι που θα έκανε πιο εύκολη τη μετάβαση σε ένα σύστημα βιώσιμης μόδας, το συγκεκριμένο εγχείρημα παρουσιάζει πολλές δυσκολίες στην εφαρμογή του. Καταρχάς, η πολυπλοκότητα της παγκόσμιας εφοδιαστικής αλυσίδας δυσχεραίνει την επίτευξη της διαφάνειας, καθώς οι κατασκευαστές πιέζονται να υποκύψουν σε μη ηθικές πρακτικές, προκειμένου να παραμείνουν ανταγωνιστικοί. Δεύτερον, παρόλο που η αυξημένη προσφορά βιώσιμων ενδυμάτων μπορεί να καλύψει τη ζήτηση, οι καταναλωτές συχνά δεν τα επιλέγουν, πιθανότατα είτε λόγω της έλλειψης γνώσεων σχετικά με τη βιώσιμη μόδα είτε λόγω του αυξημένου κόστους. Τρίτον, η ανταγωνιστική φύση της βιομηχανίας της μόδας ωθεί ορισμένες επιχειρήσεις στο 'greenwashing', όπου παρουσιάζουν παραπλανητικά βιώσιμες πρακτικές, χωρίς πραγματική δέσμευση, ενισχύοντας, εν τέλει, τον σκεπτικισμό και την καχυποψία των καταναλωτών. Αυτά τα εμπόδια πρέπει να ξεπεραστούν, προκειμένου να επιτευχθεί η πλήρης αξιοποίηση της βιώσιμης μόδας και να αποφευχθούν οι αρνητικές πρακτικές, όπως το 'greenwashing'.

Στο τέλος του 2023, η 'Vestiaire Collective', η πιο δημοφιλής πλατφόρμα μεταπώλησης ειδών πολυτελείας λάνσαρε την παγκόσμια καμπάνια 'Think First, Buy Second', εστιάζοντας στην τεράστια παραγωγή αποβλήτων που δημιουργεί η 'γρήγορη μόδα' (fast fashion). Επιστρατεύοντας τις δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης, η πλατφόρμα παρουσίασε στα ψηφιακά της κανάλια μια σειρά από βίντεο και φωτογραφίες, με σωρούς ρούχων τοποθετημένους σε εμβληματικούς χώρους μεγαλουπόλεων, όπως η πλατεία Time Square στη Νέα Υόρκη, το Κολοσσαίο στη Ρώμη και ο Πύργος του Αιφελ στο Παρίσι. Στόχος της ήταν να μπορέσουν όλοι να αντιληφθούν ότι οι πόλεις αυτές θα μετατρέπονταν σε χωματερές, εάν η διαχείριση των αποβλήτων ρούχων γινόταν στις χώρες της κατανάλωσης και όχι σε αυτές της παραγωγής, όπως η Γκάνα και άλλες χώρες της Δυτικής Αφρικής ή η έρημος Ατακάμα, στη βόρεια Χιλή της Λατινικής Αμερικής. Η καμπάνια έγινε πολύ γρήγορα ιδιαίτερα δημοφιλής, αν και υπήρξαν αρκετοί που την αντιμετώπισαν με επιφύλαξη, καθώς ανάμεσα στους επενδυτές της 'Vestiaire Collective' ανήκει και ο γαλλικός όμιλος Kering, στην ιδιοκτησία του οποίου ανήκουν οι μάρκες Balenciaga, Bottega Veneta, Gucci, Alexander McQueen και Yves Saint Laurent. Η Fanny Moizant, συνιδρύτρια και πρόεδρος της 'Vestiaire Collective',

δέχεται κριτική για το γεγονός ότι, ενώ μάχεται τα brands που οδηγούν στην υπερκατανάλωση ρούχων, όπως ο όμιλος ZARA, η Uniqlo ή η Mango, την ίδια στιγμή, προωθώντας την πρακτική της μεταπώλησης, 'second hand', δημιουργεί νέες συνθήκες για την ανάπτυξή της. Ωστόσο, το βασικό επιχειρήματός της, σχετικά με τον αντίκτυπο της γρήγορης μόδας στο περιβάλλον, είναι απολύτως αληθές. Ενδεικτικό είναι ότι η ιδέα της καμπάνιας αυτής προέκυψε τον Οκτώβριο 2022, όταν η μη κερδοσκοπική αμερικανική οργάνωση 'The Or Foundation' φιλοξένησε μια ομάδα εργαζομένων της 'Vestiaire Collective' στο Kantamanto. Εκεί είχαν την ευκαιρία να πληροφορηθούν ότι πάνω από 15 εκατομμύρια είδη μόδας φτάνουν, κάθε εβδομάδα, στην αγορά της Γκάνα, με το 40% αυτών να καταλήγουν ως απόβλητα, προκαλώντας μια περιβαλλοντική καταστροφή.

Η βιομηχανία της μόδας και τα καταναλωτικά πρότυπα, τα οποία κυριάρχησαν μετά τη δεκαετία 1990, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι αποτελούν παράγοντες που συμβάλλουν καταλυτικά στη συνθήκη της 'πολυκρίσης', όπως την περιγράφει ο Adam Tooze, όταν πολλαπλές κρίσεις συμπλέκονται, προκαλώντας σύνθετα αποτελέσματα. Η προσπάθεια επικοινωνίας του αρνητικού της αποτυπώματος στο περιβάλλον άρχισε συστηματικά να επιχειρείται, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αμέσως μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 12^{ης} - 13^{ης} Δεκεμβρίου 2019. Τότε, οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) συμφώνησαν ότι η ΕΕ χρειάζεται να καταστεί κλιματικά ουδέτερη έως το 2050, ανακοινώνοντας την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Κατά τη Σύνοδο Κορυφής των G7 (Οκτώβριος, 2020), ο Γάλλος Πρόεδρος Emmanuel Macron είχε παρουσιάσει ένα νέο σύμφωνο για τη βιομηχανία της μόδας, το οποίο αποκαλέστηκε 'Fashion Pact'. Επρόκειτο για μια δέσμη κοινών στόχων, με τους οποίους συμφώνησαν πάνω από 60 παγκόσμιες εταιρείες του κλάδου, που αντιπροσωπεύουν περισσότερα από 200 brands, προκειμένου να προχωρήσουν στη μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής, συμφώνησαν: α) να πετύχουν 100% ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, σε όλες τις δραστηριότητές τους, έως το 2030 και β) να διασφαλίσουν ότι το 25% των βασικών πρώτων υλών θα έχει πιο περιορισμένο αντίκτυπο στο κλίμα, το 2025. Επίσης, σχεδιάζοντας τη συμβολή τους για την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, συμφώνησαν: α) να αναπτύξουν μεμονωμένα σχέδια βιοποικιλότητας, έρευνας και ανάπτυξης ικανοτήτων και β) να υποστηρίξουν τον στόχο της μηδενικής αποψίλωσης και της βιώσιμης διαχείρισης των δασών, έως το 2025. Για τη συνεισφορά τους στην αποκατάσταση των ωκεανών και των υδάτων, έθεσαν ως στόχους: α) την εξάλειψη των προβληματικών και περιττών πλαστικών στις συσκευασίες B2C, έως το 2025, και B2B, έως το 2030 και β) τη διασφάλιση ότι, τουλάχιστον, το ήμισυ των πλαστικών συσκευασιών B2C θα είναι κατασκευασμένο από 100% ανακυκλωμένο υλικό, έως το 2025, και έως το 2030, ο αντίστοιχος αριθμός των συσκευασιών B2B ⁵. Η βιομηχανία της μόδας θα πρέπει να υιοθετήσει τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης και να περάσει από τη γραμμική ανάπτυξη και τα μη βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης (τα οποία επιδρούν άμεσα στην τριπλή πλανητική κρίση: κλιματική αλλαγή, απώλεια της βιοποικιλότητας, ρύπανση) στην κυκλική οικονομία.

5. <https://www.thefashionpact.org/our-work/#Areas>

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ ΜΕ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΟΥ ΥΦΑΣΜΑΤΟΣ

Βιομηχανίες	Υποκλάδοι	Οικοσυστήματα κλωστοϋφαντουργίας	Βιομηχανία μόδας
A- Βιομηχανία παραγωγής ενδιάμεσων προϊόντων για υφάσματα	1. Τεχνητές ίνες - κλωστές	✓	
	C206 - Κατασκευή τεχνητών ινών-κλωστών	✓	
	2- Νήματα	✓	
	C131 - Προετοιμασία και νηματοποίηση των ινών των υφασμάτων	✓	
	3 - Υφάσματα	✓	✓
	C132 - Ύφανση των υφασμάτων	✓	✓
	C133 - Τελική επεξεργασία των υφασμάτων	✓	✓
	C1391 - Κατασκευή πλεκτών και κροσέ υφασμάτων	✓	✓
B - Παραγωγή ενδιάμεσων προϊόντων για δερμάτινα και γούνινα αγαθά/προϊόντα	4 - Επεξεργασμένα δέρματα και γούνες	✓	
	C1511 - Δέρματα που έχουν περάσει την διαδικασία της βυρσοδεψίας, τελική κατεργασία και βάψιμο γουτών	✓	
C - Υφάσματα	5- Οικιακά υφάσματα	✓	
	C1392 - Κατασκευή τεχνητών αντικειμένων από υφάσματα, πέραν του ρουχισμού	✓	
	C1393 - Κατασκευή χαλιών και μοκετών	✓	
	6- Τεχνικά και βιομηχανικά υφάσματα	✓	
	C1394 - Κατασκευή караβόσκοινου, σχοινού, σπάγκου και διχτυού	✓	
	C1395- Κατασκευή μη πλεκτών και μη πλεκτών αντικειμένων, πέραν του ρουχισμού	✓	
	C1396 - Κατασκευή άλλων τεχνικών και βιομηχανικών υφασμάτων	✓	
	C1399 - Κατασκευή άλλων υφασμάτων n.e.c (not elsewhere classified - όχι αλλού ταξινομημένα)	✓	

D-Κλωστοϋφαντουργικά είδη ένδυσης και αξεσουάρ	7 - Κλωστοϋφαντουργικά είδη ένδυσης και αξεσουάρ	✓	✓
	C1412- Κατασκευή ρούχων εργασίας	✓	✓
	C1413 - Κατασκευή άλλων ενδυμάτων εξωτερικού χώρου	✓	✓
	C1414- Κατασκευή εσωρούχων	✓	✓
	C1419- Κατασκευή άλλων ρουχισμών και αξεσουάρ	✓	✓
	C1431 - Κατασκευή πλεκτών και κροσέ καλσόν/κάλτσες	✓	✓
	C1439- Κατασκευή άλλου τύπου πλεκτού και κροσέ ρουχισμού	✓	✓
E - Παραγωγή επεξεργασμένων δερμάτινων και γούνινων προϊόντων μόδας και υποδημάτων	8- Δερμάτινα ρούχα και αξεσουάρ	✓	✓
	C1411- Κατασκευή δερμάτινων ρούχων	✓	✓
	C1512- Κατασκευή αποσκευών, τσαντών και ομοίων προϊόντων, καθώς και προϊόντων ιππασίας, όπως σέλες και χαλινάρια	✓	✓
	9 - Προϊόντα γούνας	✓	✓
	C1420- Κατασκευή προϊόντων γούνας	✓	✓
	10- Υποδήματα	✓	✓
	C1520- Κατασκευή υποδημάτων	✓	✓
F- Διανομή των προϊόντων της μόδας.	11- Χονδρική πώληση και αντιπρόσωποι των προϊόντων μόδας		✓
	G46.1.6 Αντιπρόσωποι που συμμετέχουν στην πώληση υφασμάτων, ρούχων, γούνας, υποδημάτων και δερμάτινων αγαθών **		✓
	G46.4.2 Χονδρική πώληση ρούχων και υποδημάτων		✓
	12- Λιανική πώληση των προϊόντων μόδας		✓
	G47.7.1- Λιανική πώληση των ρούχων σε ειδικά καταστήματα		✓
	G47.7.2- Λιανική πώληση υποδημάτων και δερμάτινων αγαθών σε ειδικά καταστήματα		✓

Πηγή: European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, Data on the EU textile ecosystem and its competitiveness - Final report, Publications Office of the European Union, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2873/23948>

6.2 Τα οικονομικά μεγέθη της βιομηχανίας της μόδας⁶

Η βιομηχανία της μόδας και, γενικότερα, του υφάσματος αντιπροσωπεύει ένα πολύ σημαντικό μερίδιο της ευρωπαϊκής οικονομίας, καθώς συγκεντρώνει:

- **147 δις ευρώ κύκλο εργασιών**
- **1,3 εκατομμύρια εργαζομένους**
- **143.000 επιχειρήσεις**
- **58 δις ευρώ εξαγωγές**
- **106 δις ευρώ εισαγωγές**

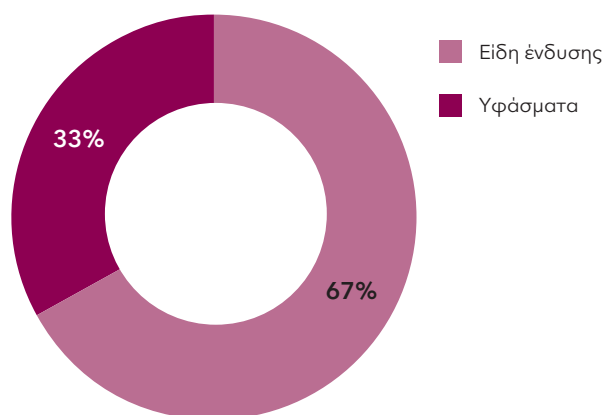
Στον τομέα ειδών ένδυσης και υφασμάτων, το μεγαλύτερο μέρος (67%) αποτελείται από επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται στα είδη ένδυσης, και ένα πολύ σημαντικό κομμάτι (33%), στα υφάσματα (Διάγραμμα 6.1).

Ο κλάδος αποτελείται, κατά συντριπτική πλειονότητα (99,8%), από μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ειδικότερα, το μεγαλύτερο μερίδιο κατέχουν οι μικρές επιχειρήσεις με προσωπικό έως 9 άτομα, ενώ οι επιχειρήσεις που απασχολούν 10-249 άτομα συγκεντρώνουν το 11% και οι μεγάλες (>250 άτομα) μόλις το 0,2%.

Στην κατανομή της απασχόλησης στις χώρες της ΕΕ, η Ιταλία κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο (21%). Ακολουθούν η Ρουμανία και η Πολωνία (11%), η Πορτογαλία και η Γερμανία (9%), ενώ μικρότερη δυναμική φαίνεται ότι έχουν η Βουλγαρία (7%), η Ισπανία (6%), η Γαλλία (6%), η Τσεχία (4%), η Ουγγαρία (2%) και οι υπόλοιπες χώρες αθροιστικά (14%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.1

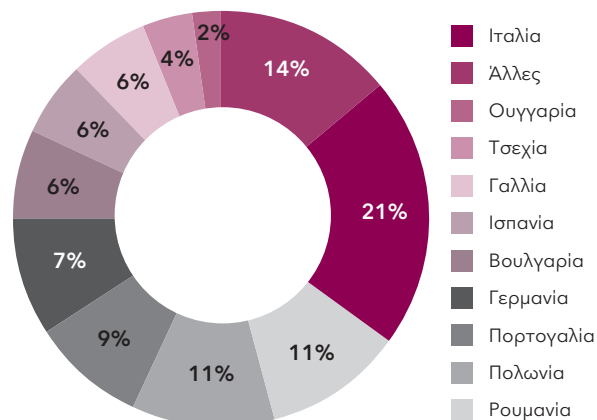
Κατανομή ανά κατηγορία δραστηριότητας στον τομέα ειδών ένδυσης και υφασμάτων

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.2

Κατανομή απασχόλησης ανά χώρα της Ε.Ε. στη βιομηχανία ένδυσης και υφασμάτων (%)

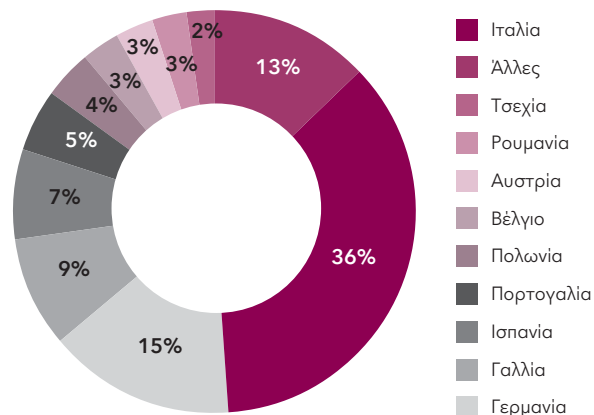

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

6. Τα δεδομένα του κεφαλαίου έχουν αντληθεί από το Ετήσιο Δελτίο της Euratex, 2022 "Facts & key Figures 2022".

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.3

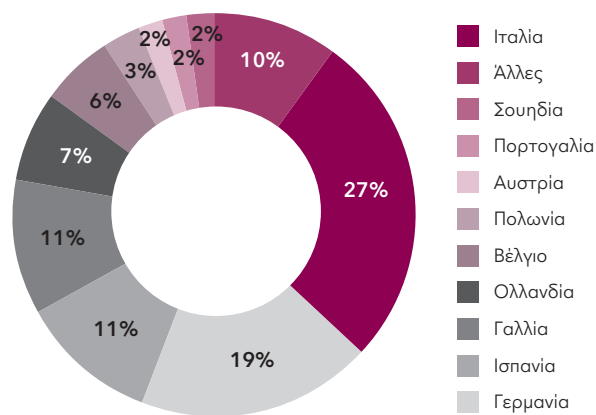
Κατανομή κύκλου εργασιών ανά χώρα της Ε.Ε. στη βιομηχανία ένδυσης και υφασμάτων (%)

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.4

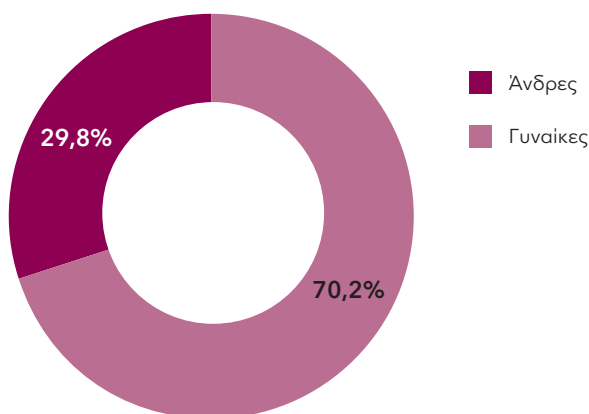
Κατανομή εξαγωγών ανά χώρα της Ε.Ε. στη βιομηχανία ένδυσης και υφασμάτων (%)

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.5

Κατανομή απασχολούμενων ανά φύλο (%)

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

Σε όρους κύκλου εργασιών, τη σημαντικότερη θέση φαίνεται ότι κατέχει η Ιταλία και, μάλιστα, με μεγαλύτερη δυναμική έναντι του μεριδίου της απασχόλησης, καθώς συγκεντρώνει το 36% του συνολικού παραγόμενου κύκλου εργασιών του κλάδου, στο σύνολο της ΕΕ. Ακολουθούν η Γερμανία (15%), η Γαλλία (9%) και η Ισπανία (7%).

Η Ιταλία και η Γερμανία φαίνεται ότι συγκεντρώνουν το ήμισυ των εξαγωγών (46%), ενώ μικρότερο μερίδιο κατέχουν η Ισπανία και η Γαλλία (11% η καθεμία). Οι υπόλοιπες χώρες συγκεντρώνουν μερίδια πολύ χαμηλότερης δυναμικής (Διάγραμμα 6.4).

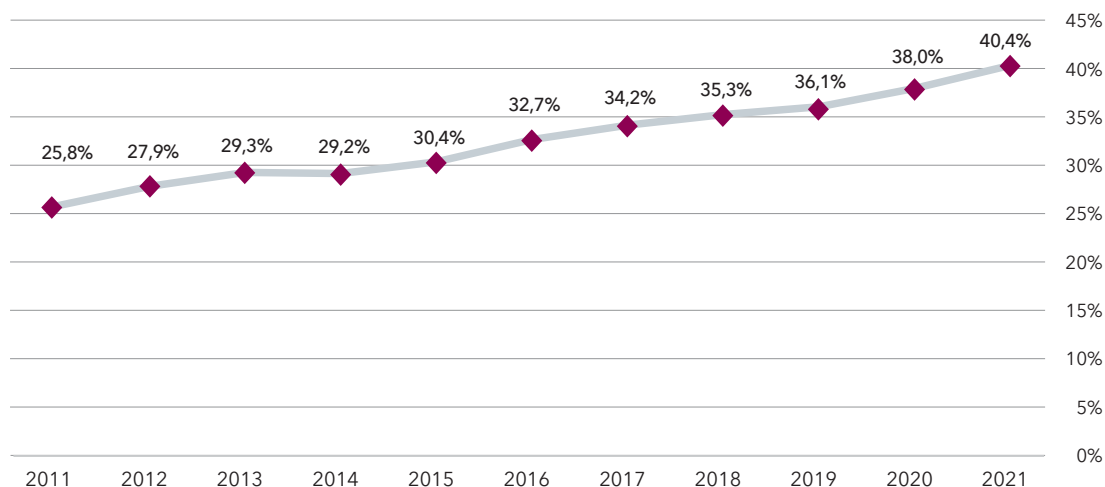
Στον τομέα, απασχολούνται, κατά κύριο λόγο, γυναίκες, καθώς συγκεντρώνουν το 70,2% της συνολικής απασχόλησης (Διάγραμμα 6.5). Από το 2015 κι ύστερα, ενισχύεται σταθερά η απασχόληση ατόμων με ηλικία άνω των 50 ετών, με αποτέλεσμα, το 2021, τα άτομα 50+ να αντιστοιχούν στο 40% της συνολικής απασχόλησης (Διάγραμμα 6.6). Γεγονός που μπορεί να συνδεθεί και με πιθανή δυναμική για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον κλάδο.

Σχετικά με την κατανομή των πωλήσεων ανά κλάδο, καταγράφεται ότι σχεδόν το ήμισυ (51%) εξ αυτών αφορά τα είδη ένδυσης και το υπόλοιπο (44%) τα υφάσματα, με μια ελάχιστη συμμετοχή (5%) των τεχνητών ινών (Διάγραμμα 6.7).

Όσον αφορά την παραγωγή ανά κατηγορία, φαίνεται ότι τα είδη ένδυσης και τα αξεσουάρ συγκεντρώνουν το 31%, τα βιομηχανικά υφάσματα, αθροιστικά με τα υφάσματα οικιακής χρήσης, επίσης 31% (Διάγραμμα 6.8). Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.6

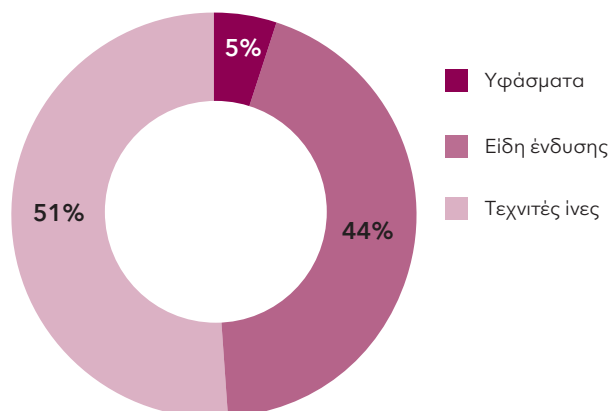
Μερίδιο των απασχολουμένων άνω των 50 ετών στη βιομηχανία ένδυσης και υφασμάτων, από το 2011 έως το 2021 (%)

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.7

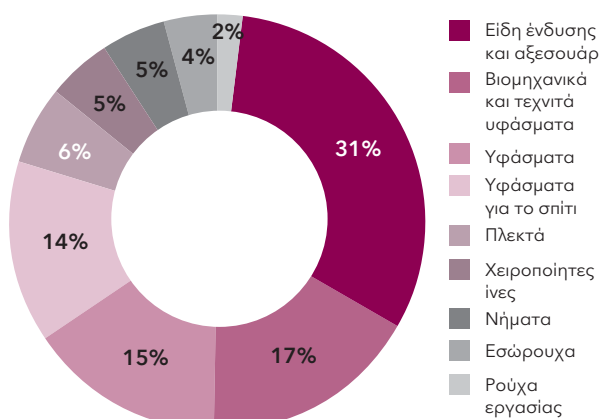
Κατανομή κύκλου εργασιών ανά κλάδο για τη βιομηχανία ειδών ένδυσης, τεχνιτών ινών και υφασμάτων - 2021 (%)

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.8

Κατανομή της παραγωγής ανά κατηγορία στη βιομηχανία υφασμάτων και ενδυμάτων (%)

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

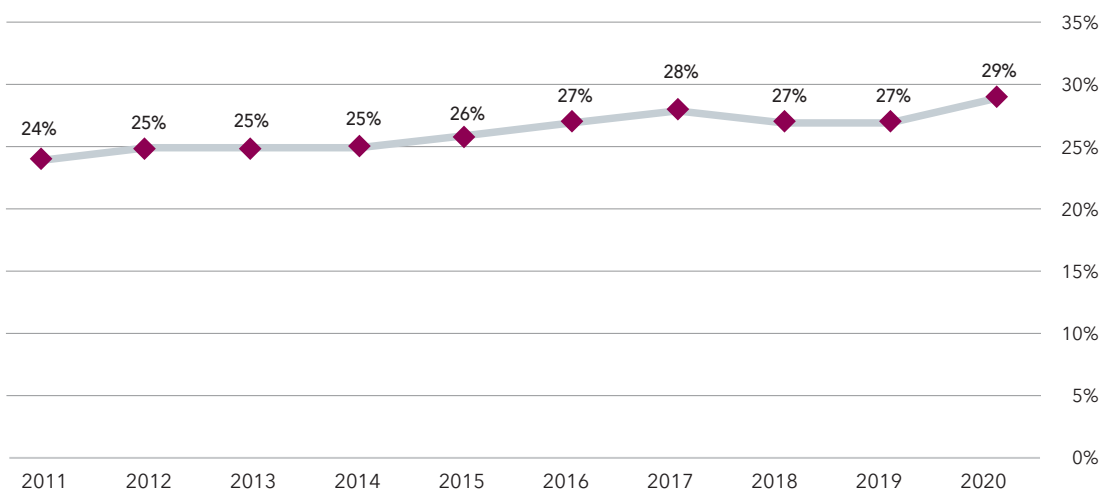
διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού των τεχνητών υφασμάτων⁷ στη συνολική παραγωγή υφάσματος, η οποία φαίνεται να καταγράφει ανοδική πορεία, δεδομένου ότι, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, το 2020, προσεγγίζει το 29% της συνολικής παραγωγής, έναντι 24%, το 2011 (Διάγραμμα 6.9).

Η κατανάλωση ειδών ένδυσης, ανά χώρα της ΕΕ, αποτελεί ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον στοιχείο, το οποίο αναδεικνύει, μεταξύ άλλων, τις ανισότητες των ευρωπαϊκών κοι-

7. «Τα τεχνικά υφάσματα ορίζονται ως κλωστοϋφαντουργικά υλικά και προϊόντα που κατασκευάζονται πρωταρχικά για τις τεχνικές τους επιδόσεις και τις λειτουργικές τους ιδιότητες, (μηχανικές, θερμικές, ηλεκτρικές, ανθεκτικότητα) παρά για τα αισθητικά και διακοσμητικά τους χαρακτηριστικά».

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.9

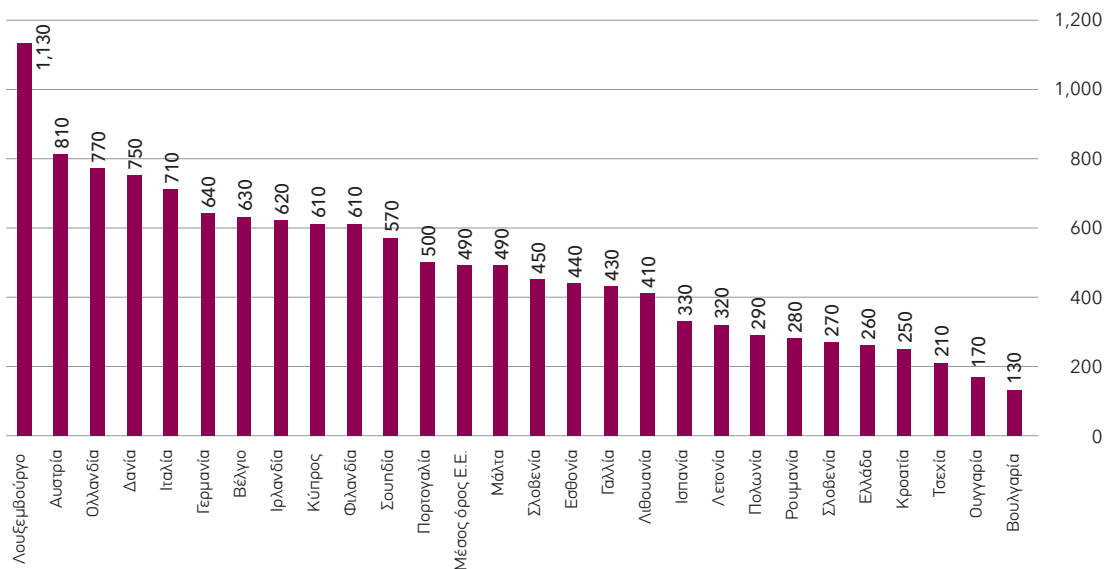
Εξέλιξη μεριδίου των τεχνιτών υφασμάτων στη συνολική παραγωγή υφάσματος (%)

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.10

Κατά κεφαλήν ποσό κατανάλωσης ειδών ένδυσης των ευρωπαϊκών νοικοκυριών ανά χώρα το 2020 (τρέχουσες τιμές σε ευρώ)

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

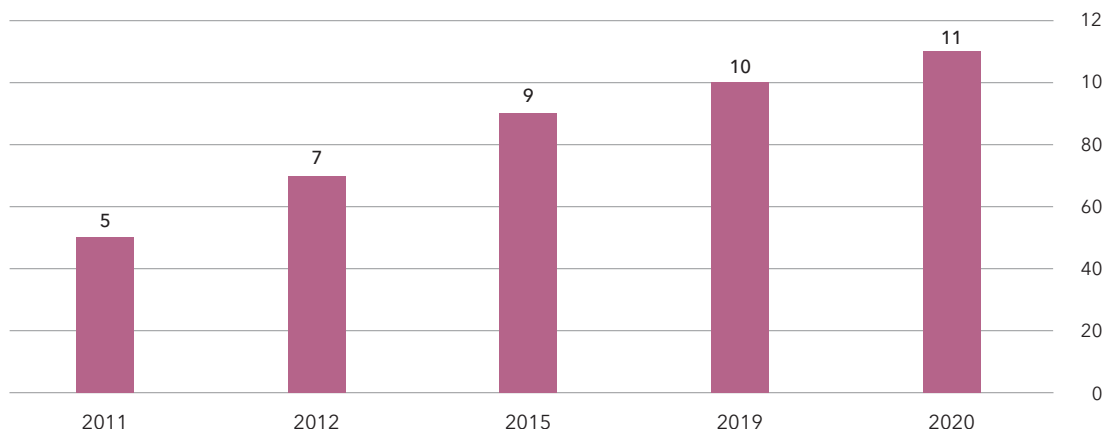
ωνιών. Από τα διαθέσιμα δεδομένα, φαίνεται ότι στο Λουξεμβούργο καταγράφεται η μεγαλύτερη δαπάνη (κατά κεφαλήν) σε είδη ένδυσης, η οποία ανέρχεται στα 1.130 ευρώ, κατά το έτος 2020, ενώ στην Ουγγαρία και στη Βουλγαρία καταγράφεται η χαμηλότερη δαπάνη (170 και 130 ευρώ). Αντίστοιχα, η Ελλάδα καταγράφει κατά κεφαλήν δαπάνη στα είδη ένδυσης 260 ευρώ, δηλαδή σημαντικά χαμηλότερη από τον Μ.Ο. της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ Διάγραμμα 6.10).

Το μερίδιο των ηλεκτρονικών πωλήσεων ενισχύεται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια. Τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα καταγράφουν ότι το 11% του συνο-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.11

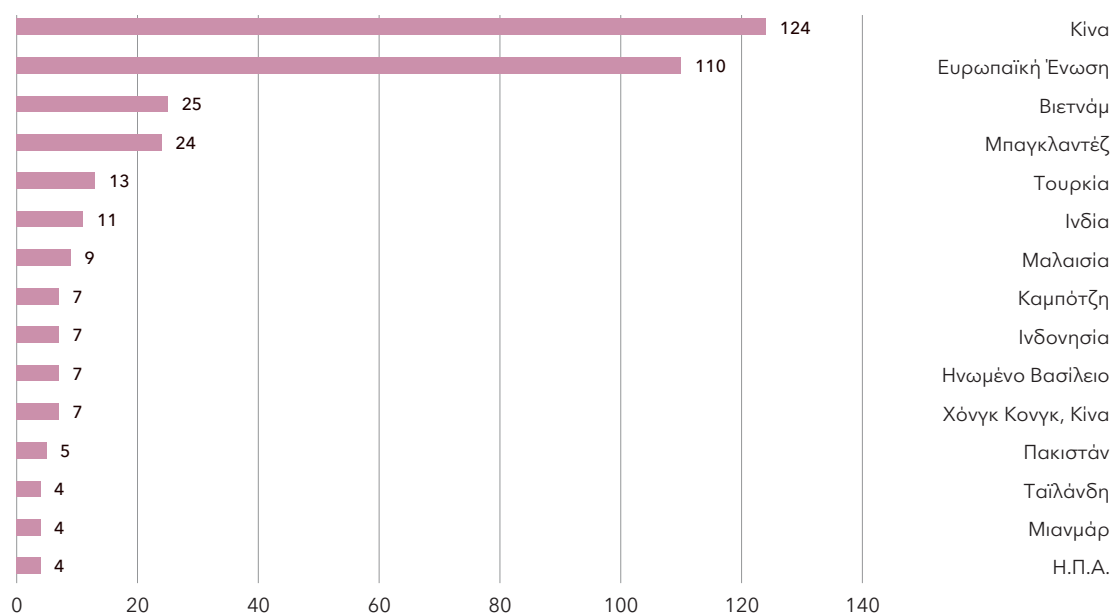
Ποσοστό κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων από το ηλεκτρονικό εμπόριο στο σύνολο των πωλήσεων

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.12

Συνολικό ποσό εξαγωγών από τους 15 μεγαλύτερους εξαγωγείς ειδών ένδυσης στον κόσμο (σε δισεκατομμύρια ευρώ)

Πηγή: Report Facts & Key figures 2022 of the European Textile and Clothing Industry by Euratex, June 2022

λικού κύκλου εργασιών προκύπτει από το ηλεκτρονικό εμπόριο. Ενώ, στο Δελτίο της EURATEX, σημειώνεται ότι το 68% των αγορών, μέσω e-shops, το 2020, αφορά είδη ένδυσης (Διάγραμμα 6.11).

Όπως και στον κλάδο του υφάσματος, η Κίνα συγκεντρώνει, με επίσης σημαντική διαφορά σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες, τη μεγαλύτερη αξία εξαγωγών ενδυμάτων, 124 δις ευρώ, ενώ σημαντικό μερίδιο κατέχει και η ΕΕ, με 110 δις ευρώ. Σημαντικό μερίδιο κατέχουν επίσης το Βιετνάμ και το Μπαγκλαντές.

6.3 Η εργαλειοθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιομηχανία της Μόδας

Το διάστημα μεταξύ 2000 και 2015, η παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων διπλασιάστηκε, σε όλον τον κόσμο, και μάλιστα η κατανάλωση ειδών ένδυσης και υπόδησης αναμένεται να αυξηθεί κατά 63%, μέχρι το 2030⁸, και να φθάσει από 62 εκατομμύρια τόνους σε 102 εκατομμύρια τόνους, το 2030⁹. Πίσω από αυτή τη δραματική άνοδο, βρίσκεται ένα μοντέλο, που είχε υπηρετήσει, επί δεκαετίες, η Ευρωπαϊκή Ένωση, κεντρικός στόχος του οποίου ήταν η ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής. Για την επίτευξη αυτής της μείωσης, η παγκόσμια βιομηχανία της μόδας βασίστηκε: α) στο γραμμικό πρότυπο ανάπτυξης, αδιαφορώντας για την ποιότητα, την ανθεκτικότητα και την ανακυκλωσιμότητα, κατά τον σχεδιασμό και την παραγωγή ειδών ένδυσης, αλλά και β) στη μετακίνηση της παραγωγής σε οικονομίες με χαμηλότερο κόστος εργασίας, όπως, για παράδειγμα, στη Νοτιοανατολική Ασία, και με συνθήκες και όρους εργασίας που δεν ανταποκρίνονταν στις αρχές και τις αξίες της Ευρώπης. Η παιδική εργασία, η αντιμετώπιση των γυναικών ως το απαραίτητο χαμηλόμισθο και ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό, για τη λειτουργία της κλωστοϋφαντουργίας, αλλά και οι πολλές ώρες εργασίας, σε συνδυασμό με τους χαμηλούς μισθούς και την απουσία ασφαλών και αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας, ήταν ορισμένες από τις συνήθειες πρακτικές της παγκόσμιας βιομηχανίας. Το οικοσύστημα

Το διάστημα μεταξύ 2000 και 2015, η παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων διπλασιάστηκε, σε όλον τον κόσμο, και μάλιστα η κατανάλωση ειδών ένδυσης και υπόδησης αναμένεται να αυξηθεί κατά 63%, μέχρι το 2030.

αυτό, στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, απαρτίζεται, κυρίως, από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, όπου οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν πάνω από το 70% του συνόλου των εργαζομένων. Από την άλλη, οι παραγωγοί κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης, προερχόμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι συγκεντρωμένοι στη Γερμανία, στην Ισπανία, στη Γαλλία, στην Πορτογαλία και στην Ιταλία, με την τελευταία να παράγει πάνω από το 40%¹⁰ των εν λόγω προϊόντων, ενώ, ο μεγαλύτερος αριθμός των

παραγωγών υποδημάτων παρατηρείται στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και στην Ιταλία, με την τελευταία να κατασκευάζει περισσότερο από το 50% της παραγωγής¹¹. Όσον αφορά τα δερμάτινα είδη, υπάρχουν διάφορες βιομηχανικές διεργασίες που σχετίζονται με ένα ευρύ φάσμα προϊόντων. Αξίζει να αναφερθεί ότι, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη η βυρσοδεψία, διαδικασία που αφορά την επεξεργασία των πρώτων υλών, δηλ. τη μετατροπή των ακατέργαστων δερμάτων σε υλικό προς χρήση. Τα ευρωπαϊκά βυρσοδεψεία αποτελούν τους βασικούς προμηθευτές των μεγάλων brands πολυτελείας στην παγκόσμια βιομηχανία της μόδας.

8. Ellen MacArthur Foundation (EMF) (2017) A New Textiles Economy: Redesigning fashion's future

9. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) (2019) Textiles and the environment in a circular economy (Κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και περιβάλλον σε μια κυκλική οικονομία).

10. European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, Transition pathway for the textiles ecosystem, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2873/86186> σ.7

11. το ίδιο, σ. 7.

Έτσι, το οικοσύστημα διασφαλίζει μια υπερπαραγωγή προϊόντων, με χαμηλό κόστος παραγωγής, προκαλώντας τους καταναλωτές να αγοράζουν διαρκώς και να πετούν προϊόντα. Το αποτέλεσμα είναι οι καταστροφικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, μέσα από την υπερβολική χρήση των πόρων, την απώλεια της βιοποικιλότητας και τη ρύπανση.

Το πρότυπο της υπερπαραγωγής και υπερκατανάλωσης ενδυμάτων αποδείχθηκε ότι προκαλεί ένα τεράστιο αποτύπωμα στο περιβάλλον και αναπαράγει ανισότητες στην παγκόσμια κοινότητα, μεταξύ του Βορρά και του Νότου. Τα φθηνά ρούχα του Βορρά συμβάλλουν, για πολλές δεκαετίες, στην ανάπτυξη του Νότου, μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Ωστόσο, η ευελιξία που προωθήθηκε, επί δεκαετίες, μεταξύ αγοραστών από τις αναπτυσσόμενες χώρες του Βορρά και κατασκευαστών ενδυμάτων από τις αναπτυσσόμενες χώρες του Νότου έχει δημιουργήσει έναν έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των τελευταίων, επηρεάζοντας ή/και θυσιάζοντας μισθούς και συνθήκες εργασίας. Και τούτο, διότι η εξωτερική ανάθεση επέτρεψε στα brands και τους μεγάλους εμπόρους λιανικής, από τον Βορρά, να παραγγέλνουν από εργοστάσια με τη φθηνότερη τιμή, μεταβαίνοντας από το ένα στο άλλο χωρίς κυρώσεις¹² (σ.2). Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται η μετατόπιση της παραγωγής από την Κίνα, η οποία αποτελεί τον κύριο προμηθευτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς χώρες με χαμηλότερο εισόδημα, όπως είναι η Ινδία, το Μπαγκλαντές και η Μιανμάρ.

Καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιχειρεί να αντιστρέψει αυτό το πρότυπο και να στραφεί προς την κυκλική οικονομία, αναμένεται να ενισχύσει, ταυτόχρονα, κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα, όπως η επαναχρησιμοποίηση, η ενοικίαση και η επισκευή, οι υπηρεσίες επιστροφής, αλλά και το λιανικό εμπόριο μεταχειρισμένων ειδών¹³. Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιάσουμε τη Στρατηγική της ΕΕ για τα βιώσιμα και κυκλικά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, καθώς και τις επιμέρους τις νομοθετικές πρωτοβουλίες, τι οποίες έχει λάβει, προκειμένου να καταστήσει το οικοσύστημα της κλωστοϋφαντουργίας πιο βιώσιμο και κυκλικό. Η Στρατηγική αυτή εστιάζει τόσο στον μετασχηματισμό της ίδιας της βιομηχανίας όσο και στον μετασχηματισμό των καταναλωτικών προτύπων, ώστε να διαμορφωθεί ένα νέο βιώσιμο οικοσύστημα, όσον αφορά τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, μέχρι το τέλος αυτής της δεκαετίας. Εντάσσεται δε στο ευρύτερο Σχέδιο Δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το οποίο παρουσίασε το 2020, αναφορικά με τη Νέα Κυκλική Οικονομία.

Το πρότυπο της υπερπαραγωγής και υπερκατανάλωσης ενδυμάτων αποδείχθηκε ότι προκαλεί ένα τεράστιο αποτύπωμα στο περιβάλλον και αναπαράγει ανισότητες στην παγκόσμια κοινότητα, μεταξύ του Βορρά και του Νότου.

12. Briefing. 2020. European Parliament. *Textile workers in developing countries and the European fashion industry Towards sustainability?* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652025/EPRS_BRI\(2020\)652025_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652025/EPRS_BRI(2020)652025_EN.pdf)

13. ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ «Στρατηγική της ΕΕ για βιώσιμα και κυκλικά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα». Βρυξέλλες. Μάρτιος 2022

Πιο συγκεκριμένα, η Στρατηγική της ΕΕ διαρθρώνεται γύρω από 8 άξονες¹⁴:

I. Ορισμός απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, ώστε να διαρκούν περισσότερο, να επισκευάζονται και να ανακοινώνονται ευκολότερα.

Η Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού, όσον αφορά τα βιώσιμα προϊόντα και την κατάργηση της οδηγίας 2009/125/EK, επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του υπάρχοντος κανονισμού πέρα από τα προϊόντα που σχετίζονται με την ενέργεια, ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί στο ευρύτερο δυνατό φάσμα. Η πρόταση αυτή περιλαμβάνει ενδεικτικό κατάλογο ομάδων προϊόντων, στα οποία σκοπεύει να θεσπίσει ειδικές απαιτήσεις για τον οικολογικό σχεδιασμό τους, ώστε αυτά να ανταποκρίνονται στους στόχους της βιωσιμότητας και της κυκλικότητας και να είναι ανθεκτικά, επισκευάσιμα, επαναχρησιμοποιήσιμα και ανακυκλώσιμα. Μεταξύ των ομάδων αυτών, συγκαταλέγονται και τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, και ειδικότερα τα είδη ένδυσης, τα οποία, όπως αναφέραμε παραπάνω, αντιστοιχούν στο μεγαλύτερο ποσοστό της κατανάλωσης κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, στην ΕΕ (81%).

Η αναβάθμιση των ειδών ένδυσης, στο πλαίσιο του κανονισμού για τον οικολογικό σχεδιασμό των προϊόντων¹⁵, αναμένεται να αντιμετωπίσει τα απόβλητα των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, καθώς και την καταστροφή των μη πωληθέντων, και, ταυτόχρονα, να διασφαλίσει ότι η παραγωγή τους πραγματοποιείται με πλήρη σεβασμό των κοινωνικών δικαιωμάτων. Ο οικολογικός σχεδιασμός λαμβάνει υπ' όψη ορισμένες παραμέτρους που σχετίζονται με την ανθεκτικότητα και την αξιοπιστία των προϊόντων και των συστατικών τους, την κατανάλωση ενέργειας, νερού και άλλων πόρων, στον κύκλο ζωής τους, και την ευκολία επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένεται να εκδώσει εξουσιοδοτικές πράξεις για τον καθορισμό των ειδικών απαιτήσεων, ανά ομάδα προϊόντων.

Η επιμήκυνση του κύκλου ζωής των προϊόντων παρουσιάζεται ως μια πρακτική που θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας¹⁶. Επιπλέον, οι νέοι κανόνες έχουν ως στόχο να σταματήσουν την καταστροφή των απούλητων προϊόντων, να προωθήσουν τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις και να δώσουν κίνητρα, όπως κουπόνια οικολογικής χρήσης ή πράσινη φορολογία, προκειμένου να ενθαρρύνουν τους καταναλωτές να αγοράζουν φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα.

Στο πλαίσιο αυτό και σε συνέχεια των εθελοντικών σημάτων που έχει αναπτύξει, όπως τα κριτήρια απονομής οικολογικού σήματος της ΕΕ σε κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα¹⁷ και τα κριτήρια για τις οικολογικές δημόσιες συμβάσεις (ΟΔΣ), όσον αφορά τα προϊόντα και τις υπηρεσίες κλωστοϋφαντουργίας, πρόκειται να θεσπιστεί το *Ψηφιακό Διαβατήριο Προϊόντος (Digital Passport)*.

14. European Commission, Directorate-General for Environment, Sustainable and circular textiles by 2030, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/96659>

15. COM(2022) 142.

16. COM(2019) 640 final

17. Απόφαση 2014/350/ΕΕ της Επιτροπής, της 5ης Ιουνίου 2014, για τον καθορισμό οικολογικών κριτηρίων απονομής του οικολογικού σήματος της ΕΕ σε κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα (ΕΕ L 174 της 13.6.2014, σ. 45).

II. Καθιέρωση Ψηφιακού Διαβατηρίου Προϊόντος που θα περιλαμβάνει πληροφορίες για το προϊόν.

Το Ψηφιακό Διαβατήριο (Digital Product Passport) θα είναι μια δομημένη συλλογή δεδομένων, η οποία θα αναφέρεται σε κάθε κλωστοϋφαντουργικό προϊόν, και αναμένεται να διευκολύνει την επικοινωνία σε όλο το μήκος της αλυσίδας αξίας. Ειδικότερα, θα παρέχει τη δυνατότητα σε μέρη της αλυσίδας αξίας, όπως επισκευαστές ή επιχειρήσεις ανακύκλωσης, να αντλούν πληροφορίες σχετικές με το προϊόν, τη σύστασή του και τις δυνατότητές του. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να ενισχύσει τη συνοχή της νομοθεσίας, θα επανεξετάσει τον κανονισμό για την επισήμανση των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ώστε όσα διακινούνται στην ευρωπαϊκή αγορά να φέρουν ετικέτα με στοιχεία για τη σύνθεση των ινών και για τυχόν μη κλωστοϋφαντουργικά συστατικά ζωικής προέλευσης¹⁸. Στην κατεύθυνση αυτή, θα θεσπίσει, επίσης, την υποχρεωτική δημοσιοποίηση άλλου τύπου πληροφοριών, όπως, για παράδειγμα, τη χώρα παραγωγής («made in»).

Ο σχεδιασμός του Ψηφιακού Διαβατηρίου Προϊόντος θα προβλέπει διαφοροποιημένη πρόσβαση στις πληροφορίες που περιλαμβάνει, ανάλογα με το είδος τους και την τυπολογία των ενδιαφερόμενων μερών, ώστε να διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει διατυπώσει τη γνώμη ότι, για να εξασφαλιστεί η διαλειτουργικότητα (πχ. με συσκευές σάρωσης), θα πρέπει να προσδιοριστούν οι επιτρεπόμενοι φορείς δεδομένων, όπως και τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα, σύμφωνα με τα οποία θα εκδίδεται ο μοναδικός αναγνωριστικός κωδικός, ώστε να είναι συμβατός με εξωτερικά στοιχεία (πχ. υδατόσημα ή κωδικό ταχείας απόκρισης - QR). Ο μοναδικός αναγνωριστικός κωδικός θα καθιστά δυνατή την ιχνηλασιμότητα και θα επιτρέπει τον εντοπισμό των φορέων και των εγκαταστάσεων παραγωγής που συνδέονται με το εν λόγω προϊόν. Επιπρόσθετα, οι πληροφορίες που θα περιλαμβάνονται στο ψηφιακό διαβατήριο προϊόντος θα γνωστοποιούνται και θα ελέγχονται και από τις τελωνειακές αρχές, ώστε να διευκολύνονται οι έλεγχοι στα σύνορα. Θα καθίσταται, επίσης, πιο εύκολη η επιβολή των νομικών κυρώσεων από τις αρχές. Τέλος, προκειμένου να διασφαλίζεται η ορθή πληροφόρηση των καταναλωτών σχετικά με τα προϊόντα, το ψηφιακό διαβατήριο θα παρέχει πληροφορίες για όλο το μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού, οι οποίες θα επιτρέπουν τόσο την ιχνηλάτηση όσο και την αποτελεσματική σύγκριση των προϊόντων, ενώ η Επιτροπή έχει θέσει προς συζήτηση την απαίτησή της να τυπώνεται η ετικέτα επί της συσκευασίας του προϊόντος. Βασικός στόχος είναι όχι μόνο να προστατεύονται οι καταναλωτές από παραπλανητικές πληροφορίες, οι οποίες θα τους εμποδίζουν να κάνουν συνειδητές επιλογές υπέρ της βιωσιμότητας και της κυκλικής οικονομίας¹⁹, αλλά και να προσανατολίζονται προς βιώσιμα προϊόντα και όχι προς εκείνα που κάνουν «greenwashing».

18. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1007/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 2011, για τις ονομασίες των υφανσίμων ινών και τη συναφή επισήμανση και τη σήμανση της σύνθεσης των ινών των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και την κατάργηση της οδηγίας 73/44/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών 96/73/ΕΚ και 2008/121/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) (ΕΕ L 272 της 18.10.2011, σ. 1).

19. COM(2022) 142 final

III. Αντιστροφή του προτύπου υπερπαραγωγής-υπερκατανάλωσης και αποθάρρυνση της καταστροφής των μη πωληθέντων ή επιστρεφόμενων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, το 24-40% των υφασμάτων που χρησιμοποιούνται παγκοσμίως είτε περισσεύει είτε καταλήγει στα απόβλητα. Ωστόσο, με δεδομένο ότι οι δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης είναι περιορισμένες, στην Ευρώπη, μεγάλο μέρος των απορριπτόμενων ενδυμάτων και άλλων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων εξάγεται στην Αφρική και την Ασία, όπου καταλήγει σε χωματερές. Αυτό το πρόβλημα έχει διογκωθεί εξαιτίας της ταχείας αύξησης των διαδικτυακών πωλήσεων, προκαλώντας, ωστόσο, σημαντική απώλεια οικονομικών πόρων, καθώς προϊόντα που παράγονται καταστρέφονται, χωρίς ποτέ να χρησιμοποιούνται. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή προτείνει τη θέσπιση πλαισίου για την πρόληψη της καταστροφής μη πωληθέντων προϊόντων, τα οποία προορίζονται, κυρίως, για τους καταναλωτές, σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2019/771 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου²⁰, συμπεριλαμβανομένων και των προϊόντων που έχουν επιστραφεί από καταναλωτές, με βάση το δικαίωμα υπαναχώρησης, όπως ορίζεται στην οδηγία (ΕΕ) 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου²¹. Ένα τέτοιο πλαίσιο αναμένεται να αποθαρρύνει την υπερπαραγωγή προϊόντων και την παραγωγή αποβλήτων. Επίσης, προτείνεται η παροχή δικαιώματος σε αυτή να απαγορεύει οριστικά την καταστροφή των μη πωληθέντων καταναλωτικών αγαθών, σε περιπτώσεις που κρίνει ότι δημιουργεί πρόβλημα. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η πρότασή της, πέρα από το γεγονός ότι αποσυνδέει την οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση πόρων, ενισχύει τη διαφάνεια σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού. Οι μεγάλες επιχειρήσεις που θα προβαίνουν σε απόρριψη μη πωληθέντων προϊόντων θα πρέπει πλέον να κοινοποιούν τη σχετική ποσότητα ανά έτος, τους λόγους της απόρριψης και πληροφορίες σχετικά με την ποσότητα των απορριφθέντων προϊόντων που έχουν παραδώσει προς προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, ανακατασκευή και ανακύκλωση. Όπως αναφέρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή η πρότασή της απαγορεύει ρητά τις τεχνικές καταστράτηγησης, όπως τις πωλήσεις προϊόντων από μεγάλες σε μικρές επιχειρήσεις- οι οποίες κανονικά εξαιρούνται- εξαναγκάζοντάς τις να τα καταστρέψουν. Το πλαίσιο αυτό αναμένεται να συμβάλει στην αντιστροφή του προτύπου υπερπαραγωγής-υπερκατανάλωσης. Για να επιταχυνθεί η αλλαγή αυτή επιχειρείται να υποστηριχθεί επικοινωνιακά με το σύνθημα #ReFashionNow που θέτει την ποιότητα, την ανθεκτικότητα, τη επιμήκυνση της χρήσης των ενδυμάτων/ υποδημάτων, την επισκευή και την επαναχρησιμοποίηση στον επίκεντρο της ανάπτυξης του οικοσυστήματος. Ενώ προωθούνται κι άλλες πρωτοβουλίες, όπως το

20. Οδηγία (ΕΕ) 2019/771 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2019, σχετικά με ορισμένες πτυχές που αφορούν τις συμβάσεις για τις πωλήσεις αγαθών, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/2394 και της οδηγίας 2009/22/ΕΚ, και την κατάργηση της οδηγίας 1999/44/ΕΚ (ΕΕ L 136 της 22.5.2019, σ. 6).

21. Οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 304 της 22.11.2011, σ. 64).

Νέο Ευρωπαϊκό Μπάουχαους που στοχεύει στην ανάπτυξη ενός «δημιουργικού και διεπιστημονικού κινήματος που συνδέει την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία με την καθημερινή ζωή των πολιτών της ΕΕ.»²²

IV. Αντιμετώπιση του “greenwashing” - Ενδυνάμωση και ευαισθητοποίηση των καταναλωτών σχετικά με τη βιώσιμη μόδα²³.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παράλληλα με τις πολιτικές της για τη βιώσιμη παραγωγή στο οικοσύστημα κλωστοϋφαντουργίας προωθεί πολιτικές υπέρ της βιώσιμης κατανάλωσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζει η Επιτροπή το 86% των καταναλωτών της ΕΕ θέλουν καλύτερες πληροφορίες σχετικά με την πηγή παραγωγής²⁴. Το αίτημα αυτό φαίνεται να προκύπτει από τη «σύγχυση» που προκαλείται στους καταναλωτές από τα πολλαπλά σήματα βιωσιμότητας και την υπερπληροφόρηση αναφορικά με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις τόσο των προϊόντων όσο και των εταιρειών. Στην ΕΕ σήμερα χρησιμοποιούνται 230 σήματα βιωσιμότητας, μερικά όμως από αυτά δεν είναι αξιόπιστα. Ο κίνδυνος της παραπλάνησης υπάρχει, καθώς οι εταιρείες μπορούν να δώσουν μια ψευδή εντύπωση για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους ακόμη και για τα όποια οφέλη τους— μια πρακτική γνωστή ως «πράσινη προβολή». Μια πρόσφατη εξέταση των ισχυρισμών βιωσιμότητας στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας, της ένδυσης και των υποδημάτων έδειξε ότι το 39% των εν λόγω ισχυρισμών θα μπορούσε να είναι ψευδείς ή παραπλανητικοί. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε α. την επικαιροποίηση των κανόνων για την ενδυνάμωση των καταναλωτών ενόψει της πράσινης μετάβασης (Πρόταση για την επικαιροποίηση των κανόνων της ΕΕ) και β. τη θέσπιση κάποιων κοινών κριτηρίων κατά της προβολής ψευδοοικολογικής ταυτότητας και των παραπλανητικών περιβαλλοντικών ισχυρισμών (Πρόταση Οδηγίας για την τεκμηρίωση των «πράσινων ισχυρισμών»-Directive on Green Claims)²⁵. Ανάμεσα στους κανόνες που επικαιροποιούνται εντάσσεται η απαγόρευση της «ψευδοοικολογικής σήμανσης» (“greenwashing”)²⁶. Μια πρακτική που συχνά χρησιμοποιείται προκειμένου οι επιχειρήσεις να αναδεικνύουν τη δέσμευσή τους προς τους στόχους της βιωσιμότητας. Έτσι παρουσιάζονται πληροφορίες με ψευδείς οικολογικούς ισχυρισμούς στις ετικέτες των ενδυμάτων ή κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων που δεν μπορούν να αποδειχθούν, αλλά προκαλούν άνισους όρους ανταγωνισμού στην ευρωπαϊκή αγορά. Επιχειρώντας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αντιμετωπίσει αυτό το ζήτημα της δημιουργίας εσφαλμένης εντύπωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή των οφελών των προϊόντων απαγορεύει: α. γενικούς περιβαλλοντικούς ισχυρισμούς για προϊόντα χωρίς απόδειξη, β. ισχυρισμούς ότι ένα προϊόν έχει ουδέτερο, μειωμένο ή θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον, επειδή ο παραγωγός αντισταθμίζει τις εκπομπές και γ. ετικέτες βιωσιμότητας που δεν βασίζονται σε εγκεκριμένα συστήμα-

22. <https://culture.ec.europa.eu/el/node/1181>

23. <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20240111STO16722/apagoreusi-pseudooikologikis-simansis-i-ee-ruthmizei-tous-prasinous-ischurismous>

24. <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20210128STO96607/to-schedio-drasis-tis-ee-gia-ti-metavasi-se-mia-kukliki-oikonomia-eos-to-2050>

25. https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-directive-green-claims_en?prefLang=el

26. <https://www.europarl.europa.eu/topics/el/article/20240111STO16722/apagoreusi-pseudooikologikis-simansis-i-ee-ruthmizei-tous-prasinous-ischurismous>

τα πιστοποίησης ή δεν έχουν θεσπιστεί από δημόσιες αρχές. Ενώ, η πρόταση οδηγίας για την τεκμηρίωση των «πράσινων ισχυρισμών», πέρα από την πρόβλεψη των κοινών κριτηρίων, θα υποχρεώσει τις εταιρείες να αποδείξουν τους περιβαλλοντικούς ισχυρισμούς τους, θα ρυθμίζει τα περιβαλλοντικά σήματα ώστε να είναι αξιόπιστα, διαφανή και επαληθεύσιμα με ανεξάρτητο τρόπο, ενώ θα ενθαρρύνει τη χρήση αξιόπιστων οικολογικών σημάτων, όπως το οικολογικό σήμα της ΕΕ (EU Ecolabel). Δηλαδή, θα απαγορευτούν οι γενικευτικοί περιβαλλοντικοί ισχυρισμοί, όπως «πράσινο», «φιλικό προς το περιβάλλον», «καλό για το περιβάλλον». Επίσης, θα πρέπει οι εταιρείες να τηρούν τους ελάχιστους κανόνες σχετικά με τον τρόπο τεκμηρίωσής του, ενώ ο ισχυρισμός αυτός θα πρέπει να επαληθεύεται με ανεξάρτητο τρόπο και να αποδεικνύεται με επιστημονικά στοιχεία. Ταυτόχρονα, η πολιτική αυτή της ΕΕ θα αυξήσει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων που καταβάλλουν πραγματικά προσπάθειες για τη βελτίωση της βιωσιμότητας των προϊόντων τους, καθώς πια θα λειτουργούν με ισοτίμους ορους – και θα εξαλείψουν τον αθέμιτο ανταγωνισμό από εταιρείες που προβάλλουν παραπλανητικούς ισχυρισμούς.

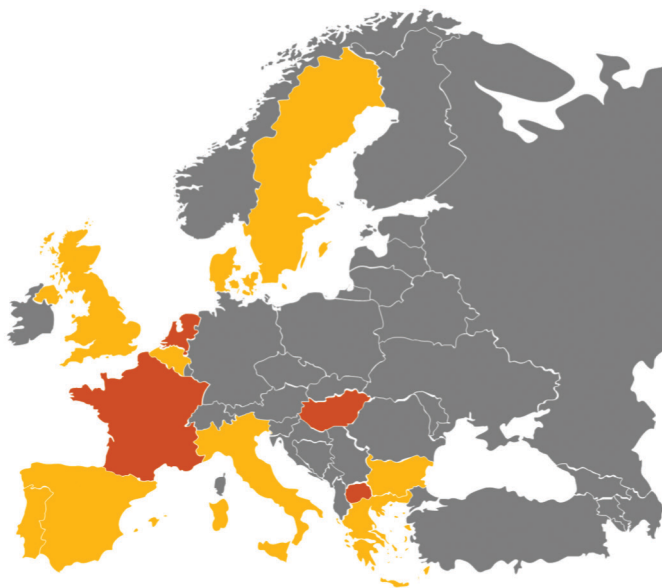
V. Εισαγωγή υποχρεωτικών και εναρμονισμένων κανόνων για την ευθύνη του παραγωγού για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα σε όλα τα κράτη-μέλη και παροχή κινήτρων στους παραγωγούς να σχεδιάζουν προϊόντα που είναι πιο βιώσιμα.

Η Επιτροπή προτείνει ένα πλαίσιο κανόνων που θα καθιστά τους παραγωγούς/εισαγωγείς υπεύθυνους για όλη την αλυσίδα αξίας των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ακόμη κι όταν ο καταναλωτής/κάτοχος δεν τα θέλει πια. Ο όρος «Διευρυμένη Ευθύνη Παραγωγού» (ΔΕΠ) εισήχθη για πρώτη φορά το 1990 από τον Σουηδό ακαδημαϊκό Thomas Lindhqvist βασισμένος στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Η εφαρμογή της ΔΕΠ συμβάλει στην παράταση της χρήσης των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, στην επαναχρησιμοποίησή τους και στην ανακύκλωσή τους. Στόχος της ΔΕΠ είναι να επιταχυνθεί η ανάπτυξη της βιώσιμης διαχείρισης των αποβλήτων τους, μέσω της χωριστής συλλογής, διαλογής, επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης. Η Διευρυμένη Ευθύνη του Παραγωγού (ΔΕΠ) για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα προβλέπει ότι οι παραγωγοί θα αναλαμβάνουν το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, κάτι που θα δώσει κίνητρα και για τη μείωσή τους και την αύξηση της κυκλικότητας στο οικοσύστημα. Οι παραγωγοί υποχρεούνται να καταβάλουν τέλη που θα προσαρμόζονται με βάση τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων. Η ΔΕΠ είναι υποχρεωτική και εναρμονισμένη σε όλα τα κράτη μέλη με οικολογική διαφοροποίηση των τελών. Θεσπίζονται δε κανόνες διαχείρισης κλωστοϋφαντουργικών απορριμμάτων σύμφωνα με την ιεραρχία των απορριμμάτων: μεταχειρισμένα ρούχα να κατευθύνονται κατά προτεραιότητα στην επαναχρησιμοποίηση· περισσότερα απόβλητα υφασμάτων για να ανακυκλωθούν. Επιπλέον, προβλέπονται κίνητρα στους παραγωγούς να αυξήσουν την κυκλικότητα των προϊόντων με βάση την αρχή «σχεδιάστε, καινοτομήστε και ενισχύστε τα επιχειρηματικά μοντέλα κυκλικής οικονομίας». Με την εφαρμογή της ΔΕΠ αναμένεται να δημιουργηθούν τοπικές θέσεις εργασίας και μεγαλύτερες αγορές για μεταχειρισμένα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και δευτερογενή ακατέργαστα υλικά, αλλά και σημαντικές ευκαιρίες εξοικονόμησης κόστους για τους πολίτες που μετακινούνται από τη γρήγορη μόδα σε διαχρονική μόδα.

Είναι επίσης σημαντικό να ειπωθεί πως η ΔΕΠ επαναπροσδιορίζει το πλαίσιο πάνω στο οποίο κινείται η βιομηχανία της μόδας. Συγκεκριμένα κάποια κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν ήδη αρχίσει να ανταποκρίνονται στο ζήτημα των απορριμμάτων της βιομηχανίας της μόδας, μέσα από την σκοπιά των πολιτικών της ΔΕΠ. Οι πολιτικές αυτές αναμένεται να διευκολύνουν την υλοποίηση των προϋποθέσεων για χωριστή συλλογή υφασμάτων, από το 2025.

Σ' αυτόν τον χάρτη φαίνεται σε ποιο επίπεδο βρίσκεται η κάθε χώρα όσον αφορά στην αναγνώριση και την εφαρμογή των κανονισμών αυτών. Στις χώρες με γκρι χρωματισμό όπως είναι η Αυστρία, η Τουρκία, η Ουκρανία, η Γερμανία και άλλες είναι όσες δεν έχουν υιοθετήσει σχετικό κανονιστικό πλαίσιο. Οι χώρες με κίτρινο χρωματισμό, όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Μάλτα και άλλες βρίσκονται σε φάση προετοιμασίας για την ενσωμάτωση τέτοιων κανόνων και τέλος οι χώρες με κόκκινο χρώμα όπως η Γαλλία, η Ολλανδία, η Ουγγαρία και άλλες, είναι αυτές στις οποίες ο κανονισμός βρίσκεται σε ισχύ. (* Στο Βέλγιο η ΔΕΠ ρυθμίζεται σε περιφερειακό επίπεδο, με την Βαλλωνική περιοχή να είναι η μόνη, στην οποία τα projects για την προετοιμασία των κανονισμών είναι αναγνωρισμένα).

VI. Περιορισμός των εξαγωγών κλωστοϋφαντουργικών απορριμμάτων και προώθηση βιώσιμων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβαίνει στην αναθεώρηση του κανονισμού για τις μεταφορές αποβλήτων, που ισχύει από το 2006²⁷ προκειμένου α. να αντιμετωπίσει τις μεταφορές αποβλήτων μεταξύ των κρατών-μελών και β. τις εξαγωγές αποβλήτων σε τρίτες χώρες. Σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο κανονισμός για τις μεταφορές αποβλήτων (Waste Shipment Regulation)²⁸ εντός και εκτός των συνόρων της ΕΕ έχει τρεις στόχους: α. τη διασφάλιση ότι η ΕΕ δεν εξάγει «προβληματικά» απόβλητα σε τρίτες χώρες, με αποτέλεσμα να αυξάνει τη ρύπανσή της εκτός των συνόρων της, β. τη διευκόλυνση μεταφοράς για ανακύκλωση ή επαναχρησιμοποίηση στην ΕΕ και γ. την καλύτερη αντιμετώπιση των παράνομων μεταφορών αποβλήτων²⁹. Σύμφωνα με τον κανονισμό, περιορίζεται η εξαγωγή απορριμμάτων της βιομηχανίας της μόδας σε χώρες που δεν συμμετέχουν στον ΟΟΣΑ, καθώς τίθενται οι εξής προϋποθέσεις: α. να επισημαίνεται η πρόθεση για εισαγωγή από την εκάστοτε χώρα και

27. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1013/2006 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Ιουνίου 2006 για τις μεταφορές αποβλήτων. <http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1013/2021-01-11>
28. https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-new-regulation-waste-shipments_en
29. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/qanda_21_5918

β. να καταδεικνύεται σαφώς η ικανότητά της να τα διαχειριστεί. Για να επιτύχει τους παραπάνω στόχους, θα προβλεφθούν υψηλά πρότυπα διαχείρισης αποβλήτων σε τρίτες χώρες που εισάγουν απόβλητα από την ΕΕ, τα οποία θα υπηρετούν τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και θα ενθαρρύνουν την υιοθέτηση ανακυκλωμένων υλικών στην ΕΕ, τα οποία έχουν πολύ χαμηλότερα αποτύπωμα άνθρακα σε σχέση με τις πρωτογενείς ύλες. Το θεσμικό πλαίσιο αυτό αναμένεται να μειώσει και τις παράνομες μεταφορές απορριμμάτων που σήμερα υπολογίζεται ότι ανέρχονται στο 15-30% του συνόλου των μεταφορών και οι οποίες δημιουργούν ετήσια έσοδα ύψους 9.5 δις ευρώ για νόμιμες επιχειρηματικές οντότητες.

Αντιμετωπίζοντας το ζήτημα των μικροπλαστικών

Κατά τη διάρκεια της πλύσης των ρούχων, απελευθερώνονται μικροπλαστικά, τα οποία διαπερνούν το φίλτρο του πλυντηρίου και καταλήγουν στο σύστημα ύδρευσης και στη συνέχεια στους ποταμούς και τις θάλασσες. Αξίζει να σημειωθεί ότι η προέλευση του 35 % όλων των μικροπλαστικών μπορεί να εντοπιστεί πίσω στα συνθετικά υφάσματα. Υπολογίζεται ότι περίπου μισό εκατομμύριο τόνοι μικροπλαστικών προέρχονται από τα συνθετικά ρούχα πράγμα που ισοδυναμεί με περίπου 50 δισεκατομμύρια πλαστικά μπουκάλια. Η ΕΕ χρηματοδοτεί μεγάλο μέρος της έρευνας για τα μικροπλαστικά καθώς οι κίνδυνοι που ενέχουν πρέπει να εξεταστούν περαιτέρω. Είναι, ωστόσο, σαφές ότι τα μικροπλαστικά που εκρέουν από τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο περιβάλλον, καθώς όταν βρεθούν στο περιβάλλον δεν βιοδιασπώνται και τείνουν να συσσωρεύονται, πλήττοντας τη βιοποικιλότητα και την ανθρώπινη υγεία. Την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από χημικές ουσίες υπηρετεί και ο κανονισμός REACH, μια οριζόντια νομοθεσία της ΕΕ, που σχετίζεται με το οικοσύστημα των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων. Ο κανονισμός αυτός στοχεύει στην αντιμετώπιση επικίνδυνων ουσιών, που βρίσκονται για παράδειγμα σε βαφές υφασμάτων ή σε προϊόντα φινιρίσματος³⁰.

Εκτός από τον περιορισμό των μεταφορών και των εξαγωγών των αποβλήτων, αποτελεί πρόκληση η διαχείρισή τους σε κατάλληλες υποδομές συλλογής και διαλογής σε επίπεδο ΕΕ ώστε να αναπτυχθεί μια επικερδής βιομηχανία ανακύκλωσης αποβλήτων κλωστοϋφαντουργίας στην Ευρώπη.

VII. Παροχή κινήτρων σε κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα, συμπεριλαμβανομένων της επαναχρησιμοποίησης και επισκευής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζει την εισαγωγή κινήτρων για την ταυτόχρονη μετάβαση σε πιο βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα. Ανάμεσα σ' αυτά είναι τα μοντέλα διάθεσης προϊόντων ως υπηρεσίες, κατασκευή προϊόντων κατόπιν παραγγελίας αλλά και υπηρεσίες επαναχρησιμοποίησης και επισκευής. Τέτοια μοντέλα συμβάλλουν στη μείωση της συνολικής ζήτησης για ενέργεια και πόρους, με αποτέλεσμα να αποσυνδέεται η ανάπτυξη από τη χρήση πρωτογενών πόρων. Στο πλαίσιο αυτό η Ευρωπαϊκή

30. European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, Transition pathway for the textiles ecosystem, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2873/86186> σελ.25

ική Επιτροπή σχεδιάζει να δημιουργήσει ένα νέο ευρωπαϊκό κόμβο κυκλικής επιχειρηματικότητας, που θα παρέχει κατευθυντήριες γραμμές αναφορικά με τα κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα και θα διοχετεύει πληροφορίες και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της ευαισθητοποίησης, της συνεργασίας, της παροχής κατάρτισης και της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών³¹. Ο κόμβος αυτός θα βασιστεί στην εμπειρία και την παροχή υπηρεσιών των συμβούλων βιωσιμότητας του δικτύου «Enterprise Europe Network» και του δικτύου ευρωπαϊκών συνεργατικών σχηματισμών πράσινης τεχνολογίας. Η ενίσχυση των επιχειρηματικών μοντέλων αναμένεται να οδηγήσει σταδιακά στον οικολογικό αναπροσανατολισμό της αγοράς.

Επιπλέον, η Επιτροπή θα συντάξει οδηγίες για την προώθηση των κυκλικών επιχειρηματικών μοντέλων για να βοηθήσει τις επιχειρήσεις, τα κράτη-μέλη και τις περιφέρειες να αναλάβουν δράση. Σ' αυτές, όπως αναφέρεται στην πρόταση, «θα περιλαμβάνονται οδηγίες για προσανατολισμό των επενδύσεων και της χρηματοδότησης και για τη βελτιστοποίηση των τοπικών αποθεμάτων και των ροών πόρων με στόχο τη δημιουργία κυκλικής αξίας και θέσεων εργασίας»³². Ενθαρρύνει, δε, τα κράτη-μέλη να θεσπίσουν ευνοϊκά φορολογικά μέτρα για τον τομέα της επαναχρησιμοποίησης και της επισκευής.

VIII. Ενθάρρυνση των εταιρειών και των κρατών-μελών της ΕΕ να υποστηρίξουν τους στόχους της Στρατηγικής για τη βιωσιμότητα στο οικοσύστημα της κλωστοϋφαντουργίας.

Σε επίπεδο κρατών-μελών η ΕΕ επιχειρεί να δημιουργήσει ένα δίκτυο κόμβων κυκλικότητας "Hubs4Circularity", τα οποία θα λειτουργούν ως «περιφερειακά κέντρα εμπειρογνώσιας για την κυκλική οικονομία μέσω μονάδων επίδειξης σχεδόν εμπορικού μεγέθους για την ανάπτυξη διατομεακής συνεργασίας.»³³ Οι κόμβοι κυκλικότητας θα συμβάλουν με τις πρωτοβουλίες τους στη διάχυση υψηλής ποιότητας γνώσης και καλών πρακτικών και τη δημιουργία νέας γνώσης που σχετίζεται με τη βιομηχανική συμβίωση και την κυκλική οικονομία. Ειδικότερα, θα συμβάλουν στην ανάπτυξη τεχνολογιών και διαδικασιών για την ενίσχυση των κρατών-μελών να ανακυκλώνουν κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα της βιομηχανίας της ΕΕ. Επιπλέον, σχεδιάζονται χρηματοδοτικά εργαλεία για να στηρίξουν την τεχνολογική καινοτομία για κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα στη βιομηχανία της μόδας, στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE, στηρίζοντας ταυτόχρονα και συμπράξεις στο πλαίσιο της κοινωνικής και κυκλικής οικονομίας.

Όπως έχουμε διεξοδικά αναλύσει παραπάνω, τα περισσότερα από τα τελικά είδη ένδυσης και κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα οικιακής χρήσης που καταναλώνονται στην Ευρώπη εισάγονται από τρίτες χώρες. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προώθηση πιο οικολογικών και δίκαιων αλυσίδων αξίας σε διασυνοριακό και διηπειρωτικό επίπεδο, θα διασφαλίσει κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες συνθήκες λειτουρ-

31. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0142&qid=1707143783361#footnote71>

32. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0140>

33. <https://www.h4c-community.eu/the-h4c-europe-project/>

γίας του οικοσυστήματος σε ολόκληρο τον κόσμο. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΟΟΣΑ έχει εντοπίσει μια σειρά από κινδύνους σοβαρών παραβιάσεων ανθρωπίνων και εργασιακών δικαιωμάτων, όπως η παιδική εργασία, οι διακρίσεις, η καταναγκαστική εργασία καθώς και οι μισθολογικές αδικίες. Η πρόταση οδηγίας σχετικά με την *εταιρική δέουσα επιμέλεια* και την εταιρική λογοδοσία, όσον αφορά στη βιωσιμότητα, εισάγει οριζόντια την υποχρέωση στις μεγάλες εταιρείες να εντοπίζουν, να αξιολογούν, να προλαμβάνουν, να παύουν, να μετριάζουν, να παρακολουθούν, να κοινοποιούν, να αντιμετωπίζουν και να αποκαθιστούν δυνητικές ή/και πραγματικές δυσμενείς επιπτώσεις στα ανθρωπίνια δικαιώματα, το περιβάλλον και τη χρηστή διακυβέρνηση στην αλυσίδα αξίας του οικοσυστήματος. Η Οδηγία προβλέπει ότι οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να αναθέτουν καθήκοντα σε διευθυντικά στελέχη για την ενσωμάτωση της δέουσας επιμέλειας στην εταιρική στρατηγική και την επίβλεψη της εφαρμογής της. Επιπλέον, όπως ορίζει η Οδηγία *«η στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού υπογραμμίζει την «μηδενική ανοχή έναντι της παιδικής εργασίας» και καλεί τα κράτη μέλη να μην χρησιμοποιούν στις αλυσίδες εφοδιασμού τους παιδική εργασία. Η Επιτροπή προετοιμάζει επίσης νέα νομοθετική πρωτοβουλία, η οποία θα απαγορεύει ουσιαστικά τη διάθεση στην αγορά της ΕΕ προϊόντων που παράγονται με καταναγκαστική εργασία, συμπεριλαμβανομένης της καταναγκαστικής παιδικής εργασίας»*.

Το Όραμα της ΕΕ για τα βιώσιμα και κυκλικά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα έως το 2030, όπως ορίζεται:

- 1.** Όλα τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ είναι:
  - Ανθεκτικά, επιδιορθώσιμα και ανακυκλώσιμα,
  - σε μεγάλο βαθμό από ανακυκλωμένες ίνες,
  - απαλλαγμένο από επικίνδυνες ουσίες,
  - είδη που έχουν παραχθεί με σεβασμό στα κοινωνικά δικαιώματα.
- 2.** «Η γρήγορη μόδα είναι εκτός μόδας»- Οι καταναλωτές απολαμβάνουν για περισσότερο χρόνο κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα υψηλής ποιότητας.
- 3.** Υπάρχουν ευρέως διαθέσιμες επικερδείς υπηρεσίες επαναχρησιμοποίησης και επιδιόρθωσης.
- 4.** Σε ένα ανταγωνιστικό, ανθεκτικό και καινοτόμο κλωστοϋφαντουργικό τομέα, οι παραγωγοί αναλαμβάνουν την ευθύνη για τα προϊόντα τους καθ' όλο το μήκος της αξιακής αλυσίδας.
- 5.** Ο κανόνας είναι πλέον η κυκλικότητα και όχι η απόρριψη των ενδυμάτων, με επαρκείς ικανότητες ανακύκλωσης και ελαχιστοποίησης της αποτέφρωσης και της υγειονομικής ταφής.

Παράρτημα

1

2

3

4

5

6

7

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον και η Ελλάδα

ΠΙΝΑΚΑΣ Α1 ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΑΕΠ, ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ, ΑΝΕΡΓΙΑ									
	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν			Πληθωρισμός			Ανεργία		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Αυστρία	4,8	0,1	0,8	8,6	7,8	3,7	4,8	5,1	5,4
Βέλγιο	3,2	1	0,9	10,3	2,5	4,3	5,6	5,7	5,7
Γαλλία	2,5	1	1,3	5,9	5,6	2,5	7,3	7,4	7,3
Γερμανία	1,8	-0,5	0,9	8,7	6,3	3,5	3,1	3,3	3,3
Ελλάδα	5,9	2,5	2	9,3	4,1	2,8	12,4	10,8	9,3
Εσθονία	-0,5	-2,3	2,4	19,4	10	3,8	5,6	6,7	7,1
Ιρλανδία	9,4	2	3,3	8,1	5,2	3	4,5	4,1	4,2
Ισπανία	5,8	2,5	1,7	8,3	3,5	3,9	12,9	11,8	11,3
Ιταλία	3,7	0,7	0,7	8,7	6	2,6	8,1	7,9	8
Κύπρος	5,6	2,2	2,7	8,1	3,5	2,4	6,8	6,7	6,4
Λεττονία	2,8	0,5	2,6	17,2	9,9	4,2	6,9	6,7	6,6
Λιθουανία	1,9	-0,2	2,7	18,9	9,3	3,9	5,9	6,5	6,3
Λουξεμβούργο	1,4	-0,4	1,5	8,1	3,2	3,3	4,8	5,2	5,8
Μάλτα	6,9	3,8	3,3	6,1	5,8	3,1	2,9	3,1	3,2
Ολλανδία	4,3	0,6	1,1	11,6	4	4,2	3,5	3,7	4,1
Πορτογαλία	6,7	2,3	1,5	8,1	5,3	3,4	6,1	6,6	6,5
Σλοβακία	1,7	1,3	2,5	12,1	10,9	4,8	6,2	6,1	5,9
Σλοβενία	2,5	2	2,2	8,8	7,4	4,2	4	3,6	3,8
Φινλανδία	1,6	-0,1	1	7,2	4,5	1,9	6,8	7,3	7,4
ΖΩΝΗ ΕΥΡΩ	3,8	1	3,9	10,2	6	3,5	6,2	6,2	6,1
Δανία	2,7	1,7	1,4	8,5	4,2	2,8	4,5	5	5
Ηνωμένο Βασίλειο	4,1	0,5	0,6	9,1	7,7	3,7	3,7	4,2	4,6
Σουηδία	2,8	-0,7	0,6	8,1	6,9	3,6	7,5	7,5	8,1
	3,2	0,5	0,9	8,6	6,3	3,4	5,2	5,6	5,9
Άλλες Οικονομίες									
ΗΠΑ	2,1	2,1	1,5	8	4,1	2,8	3,6	3,6	3,8
Ιαπωνία	1	2	1	2,5	3,2	2,9	2,6	2,5	2,3
Κίνα	3	5	4,2	1,9	0,7	1,7	5,5	5,3	5,2
	2	3	2,2	4,1	2,7	2,5	3,9	3,8	

Πηγή: IMF, World Economic Outlook

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.1*

Η απασχόληση στο σύνολο της οικονομίας και στο εμπόριο: Διάρθρωση και εξελίξεις

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.1					
ΕΛΛΑΔΑ: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ					
ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ					
	Σύνολο	Εργοδότες	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Βοηθοί
2007	4.572.410	368.447	962.606	2.947.371	293.986
2008	4.637.259	380.232	957.202	3.028.446	271.379
2009	4.584.600	382.870	958.424	2.977.229	266.077
2010	4.436.513	349.745	965.883	2.877.095	243.790
2011	4.124.218	318.137	937.934	2.635.947	232.200
2012	3.729.920	267.313	910.112	2.366.565	185.930
2013	3.535.004	234.734	895.020	2.231.001	174.249
2014	3.539.084	215.835	876.564	2.285.281	161.404
2015	3.625.545	247.382	867.698	2.349.377	161.088
2016	3.702.613	270.516	847.139	2.439.976	144.984
2017	3.791.408	272.446	861.655	2.504.816	152.491
2018	3.860.396	288.481	858.649	2.570.180	143.086
2019	3.956.424	296.144	835.488	2.697.982	126.810
2020	3.844.034	288.825	820.266	2.612.008	122.936
2021	3.915.253	312.544	826.613	2.656.532	119.564
2022	4.167.239	312.976	804.399	2.913.629	136.235
2023	4.236.526	304.848	842.574	2.951.820	137.283
Ζ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων					
	Σύνολο	Εργοδότες	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Βοηθοί
2007	814.283	95.436	221.637	431.454	65.756
2008	845.099	106.418	219.289	451.108	68.284
2009	841.224	105.566	212.829	452.754	70.075
2010	806.044	90.961	198.102	456.152	60.829
2011	770.314	84.584	195.379	432.816	57.535
2012	671.005	66.508	183.579	379.440	41.478
2013	639.041	65.653	168.295	366.716	38.377
2014	624.496	61.575	166.464	364.473	31.984
2015	657.320	68.419	163.149	392.365	33.387
2016	650.323	73.524	160.038	386.784	29.977
2017	683.876	80.192	163.096	405.303	35.285
2018	690.093	80.156	149.063	426.141	34.733
2019	685.963	78.633	146.202	436.737	24.392
2020	704.734	80.230	145.591	450.765	28.147
2021	700.164	93.375	141.395	432.114	33.280
2022	724.355	90.578	127.838	480.118	25.821
2023	699.260	79.322	122.275	474.626	23.037

* Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ ΕΕΔ 2002-2023

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.1
ΕΛΛΑΔΑ: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ					
	Σύνολο	Εργοδότες	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Βοηθοί
2007	3.033.589	222.523	512.198	2.176.255	122.613
2008	3.090.077	239.898	511.105	2.215.947	123.127
2009	3.092.957	232.158	518.178	2.217.239	125.382
2010	3.006.756	205.155	507.559	2.181.817	112.225
2011	2.891.320	200.500	518.098	2.059.871	112.851
2012	2.630.565	175.598	490.174	1.887.769	77.024
2013	2.501.606	166.599	455.177	1.807.510	72.320
2014	2.531.323	159.419	452.544	1.854.415	64.945
2015	2.614.363	178.985	453.077	1.911.999	70.302
2016	2.660.047	195.233	434.178	1.963.879	66.757
2017	2.753.334	200.138	459.385	2.020.396	73.415
2018	2.801.361	209.384	446.150	2.078.247	67.580
2019	2.893.933	218.808	435.769	2.179.335	60.021
2020	2.834.919	214.535	438.797	2.119.178	62.409
2021	2.889.515	229.721	432.784	2.169.667	57.343
2022	3.067.994	220.911	415.682	2.368.313	63.088
2023	3.108.414	217.540	420.548	2.405.369	64.957
47. ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ					
	Σύνολο	Εργοδότες	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Βοηθοί
2007	532.897	56.732	169.600	255.515	51.050
2008	564.710	66.134	170.273	274.156	54.147
2009	569.239	63.911	172.214	275.425	57.689
2010	549.516	59.375	159.817	279.933	50.391
2011	519.810	58.002	153.955	260.300	47.553
2012	465.816	41.395	149.450	241.309	33.662
2013	442.850	42.892	130.366	238.023	31.569
2014	440.215	37.931	132.761	242.173	27.350
2015	481.783	50.067	129.549	274.507	27.660
2016	482.311	52.192	129.179	275.996	24.944
2017	490.046	52.527	126.259	281.937	29.323
2018	507.819	56.051	120.662	302.176	28.930
2019	508.009	54.847	121.538	311.388	20.236
2020	511.300	56.294	118.291	312.233	24.482
2021	496.397	63.728	114.971	289.530	28.168
2022	496.636	60.246	103.329	312.550	20.511
2023	493.145	57.269	94.749	320.308	20.819

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.1
ΕΛΛΑΔΑ: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

45. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ

	Σύνολο	Εργοδότες	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Βοηθοί
2007	126.323	19.554	30.252	69.660	6.857
2008	104.261	16.808	24.324	57.769	5.360
2009	100.056	18.310	20.974	55.465	5.307
2010	90.175	16.142	21.352	47.661	5.020
2011	85.488	11.805	20.636	48.162	4.885
2012	68.433	9.879	17.082	37.432	4.040
2013	69.257	8.428	19.536	37.695	3.598
2014	61.258	11.051	14.899	33.207	2.101
2015	62.865	8.308	17.016	34.399	3.142
2016	60.047	8.270	17.056	32.563	2.158
2017	69.814	13.152	21.979	31.630	3.053
2018	69.414	11.275	18.482	36.995	2.662
2019	75.354	12.735	15.561	45.717	1.341
2020	64.414	10.274	15.701	37.727	712
2021	82.674	17.309	18.250	43.768	3.347
2022	91.376	15.220	17.951	55.086	3.119
2023	73.643	12.527	20.837	39.432	847

46. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ

	Σύνολο	Εργοδότες	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Βοηθοί
2007	155.065	19.151	21.785	106.280	7.849
2008	176.130	23.477	24.692	119.184	8.777
2009	171.929	23.345	19.641	121.864	7.079
2010	166.353	15.444	16.934	128.557	5.418
2011	165.015	14.776	20.789	124.353	5.097
2012	136.757	15.234	17.048	100.699	3.776
2013	126.932	14.333	18.392	90.998	3.209
2014	123.023	12.593	18.804	89.093	2.533
2015	112.673	10.044	16.584	83.460	2.585
2016	107.964	13.062	13.803	78.224	2.875
2017	124.016	14.513	14.858	91.736	2.909
2018	112.862	12.831	9.918	86.971	3.142
2019	102.601	11.051	9.103	79.632	2.815
2020	129.021	13.662	11.600	100.805	2.954
2021	121.093	12.338	8.174	98.816	1.765
2022	136.343	15.112	6.558	112.482	2.191
2023	132.472	9.526	6.689	114.886	1.371

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.2
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Κλάδοι/θέση						
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ						
	ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΟΜΕΑΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΕΜΠΟΡΙΟ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
2007	4.572.410	3.033.589	814.283	532.897	126.323	155.065
2008	4.637.259	3.090.077	845.099	564.710	104.261	176.130
2009	4.584.600	3.092.957	841.224	569.239	100.056	171.929
2010	4.436.513	3.006.756	806.044	549.516	90.175	166.353
2011	4.124.218	2.891.320	770.314	519.810	85.488	165.015
2012	3.729.920	2.630.565	671.005	465.816	68.433	136.757
2013	3.535.004	2.501.606	639.041	442.850	69.257	126.932
2014	3.539.084	2.531.323	624.496	440.215	61.258	123.023
2015	3.625.545	2.614.363	657.320	481.783	62.865	112.673
2016	3.702.615	2.660.047	650.322	482.311	60.047	107.964
2017	3.791.408	2.753.334	683.876	490.046	69.814	124.016
2018	3.860.396	2.801.361	690.093	507.819	69.414	112.862
2019	3.956.424	2.893.933	685.963	508.009	75.354	102.601
2020	3.844.034	2.834.919	704.734	511.300	64.414	129.021
2021	3.915.243	2.889.515	700.164	496.397	82.674	121.093
2022	4.167.239	3.067.994	724.355	496.636	91.376	136.343
2023	4.236.526	3.108.414	699.260	493.145	73.643	132.472
ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ						
	ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΟΜΕΑΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΕΜΠΟΡΙΟ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
2007	962.606	512.198	221.637	169.600	30.252	21.785
2008	957.202	511.105	219.289	170.273	24.324	24.692
2009	958.424	518.178	212.829	172.214	20.974	19.641
2010	965.883	507.559	198.102	159.817	21.352	16.934
2011	937.934	518.098	195.379	153.955	20.636	20.789
2012	910.112	490.174	183.579	149.450	17.082	17.048
2013	895.020	455.177	168.295	130.366	19.536	18.392
2014	876.564	452.544	166.464	132.761	14.899	18.804
2015	867.698	453.077	163.149	129.549	17.016	16.584
2016	847.138	434.178	160.038	129.179	17.056	13.803
2017	861.655	459.385	163.096	126.259	21.979	14.858
2018	858.649	446.150	149.063	120.662	18.482	9.918
2019	835.488	435.769	146.202	121.538	15.561	9.103
2020	820.266	438.797	145.591	118.291	15.701	11.600
2021	826.605	432.784	141.395	114.971	18.250	8.174
2022	804.399	415.682	127.838	103.329	17.951	6.558
2023	842.574	420.548	122.275	94.749	20.837	6.689

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.2
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Κλάδοι/θέση						
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ						
	ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΛΑΔΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΕΜΠΟΡΙΟ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
2007	368.447	222.523	95.436	56.732	19.554	19.151
2008	380.232	239.898	106.418	66.134	16.808	23.477
2009	382.870	232.158	105.566	63.911	18.310	23.345
2010	349.745	205.155	90.961	59.375	16.142	15.444
2011	318.137	200.500	84.584	58.002	11.805	14.776
2012	267.313	175.598	66.508	41.395	9.879	15.234
2013	234.734	166.599	65.653	42.892	8.428	14.333
2014	215.835	159.419	61.575	37.931	11.051	12.593
2015	247.382	178.985	68.419	50.067	8.308	10.044
2016	270.516	195.233	73.524	52.192	8.270	13.062
2017	272.446	200.138	80.192	52.527	13.152	14.513
2018	288.481	209.384	80.157	56.051	11.275	12.831
2019	296.144	218.808	78.633	54.847	12.735	11.051
2020	288.825	214.535	80.230	56.294	10.274	13.662
2021	312.542	229.721	93.375	63.728	17.309	12.338
2022	312.976	220.911	90.578	60.246	15.220	15.112
2023	304.848	217.540	79.322	57.269	12.527	9.526
ΜΙΣΘΩΤΟΙ						
	ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΟΜΕΑΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΕΜΠΟΡΙΟ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
2007	2.947.371	2.176.255	431.454	255.515	69.660	106.280
2008	3.028.446	2.215.947	451.108	274.156	57.769	119.184
2009	2.977.229	2.217.239	452.754	275.425	55.465	121.864
2010	2.877.095	2.181.817	456.152	279.933	47.661	128.557
2011	2.635.947	2.059.871	432.816	260.300	48.162	124.353
2012	2.366.565	1.887.769	379.440	241.309	37.432	100.699
2013	2.231.001	1.807.510	366.716	238.023	37.695	90.998
2014	2.285.281	1.854.415	364.473	242.173	33.207	89.093
2015	2.349.377	1.911.999	392.365	274.507	34.399	83.460
2016	2.439.977	1.963.879	386.783	275.996	32.563	78.224
2017	2.504.816	2.020.396	405.303	281.937	31.630	91.736
2018	2.570.179	2.078.247	426.141	302.176	36.995	86.971
2019	2.697.982	2.179.335	436.737	311.388	45.717	79.632
2020	2.612.008	2.119.178	450.765	312.233	37.727	100.805
2021	2.656.532	2.169.667	432.114	289.530	43.768	98.816
2022	2.913.629	2.368.313	480.118	312.550	55.086	112.482
2023	2.951.820	2.405.369	474.626	320.308	39.432	114.886

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.2
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Κλάδοι/θέση						
ΒΟΗΘΟΙ						
	ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΟΜΕΑΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΕΜΠΟΡΙΟ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
2007	293.986	122.613	65.756	51.050	6.857	7.849
2008	271.379	123.127	68.284	54.147	5.360	8.777
2009	266.077	125.382	70.075	57.689	5.307	7.079
2010	243.790	112.225	60.829	50.391	5.020	5.418
2011	232.200	112.851	57.535	47.553	4.885	5.097
2012	185.930	77.024	41.478	33.662	4.040	3.776
2013	174.249	72.320	38.377	31.569	3.598	3.209
2014	161.404	64.945	31.984	27.350	2.101	2.533
2015	161.088	70.302	33.387	27.660	3.142	2.585
2016	144.984	66.757	29.977	24.944	2.158	2.875
2017	152.491	73.415	35.285	29.323	3.053	2.909
2018	143.086	67.580	34.733	28.930	2.662	3.142
2019	126.810	60.021	24.392	20.236	1.341	2.815
2020	122.936	62.409	28.147	24.482	712	2.954
2021	119.564	57.343	33.280	28.168	3.347	1.765
2022	136.235	63.088	25.821	20.511	3.119	2.191
2023	137.283	64.957	23.037	20.819	847	1.371

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.3
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ									
	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ			Άνδρες			Γυναίκες		
	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+
2007	4.572.408	902.722	3.669.686	2.777.498	534.031	2.243.467	1.794.910	368.691	1.426.219
2008	4.636.845	893.276	3.743.569	2.802.668	522.870	2.279.798	1.834.177	370.406	1.463.771
2009	4.584.599	858.765	3.725.834	2.738.530	502.354	2.236.176	1.846.069	356.411	1.489.658
2010	4.436.510	777.174	3.659.336	2.623.168	444.024	2.179.144	1.813.342	333.150	1.480.192
2011	4.124.218	640.274	3.483.944	2.436.263	372.519	2.063.744	1.687.955	267.755	1.420.200
2012	3.729.921	532.027	3.197.894	2.187.228	303.676	1.883.552	1.542.693	228.351	1.314.342
2013	3.535.003	449.702	3.085.301	2.076.450	258.089	1.818.361	1.458.553	191.613	1.266.940
2014	3.539.086	475.107	3.063.979	2.062.330	265.545	1.796.785	1.476.756	209.562	1.267.194
2015	3.625.546	482.745	3.142.801	2.087.954	272.389	1.815.565	1.537.592	210.356	1.327.236
2016	3.702.613	483.200	3.219.413	2.142.831	285.946	1.856.885	1.559.782	197.254	1.362.528
2017	3.791.409	488.868	3.302.541	2.187.815	281.208	1.906.607	1.603.594	207.660	1.193.036
2018	3.860.394	499.046	3.361.348	2.244.605	283.086	1.961.519	1.615.789	215.960	1.399.829
2019	3.956.424	511.850	3.444.574	2.285.636	286.682	1.998.954	1.670.788	225.168	1.445.620
2020	3.844.034	472.758	3.371.276	2.212.514	259.227	1.953.287	1.631.520	213.531	1.417.989
2021	3.915.269	469.075	3.446.194	2.256.965	274.066	1.982.899	1.658.283	194.997	1.463.286
2022	4.167.240	537.336	3.629.904	2.406.441	309.077	2.097.364	1.760.799	228.259	1.532.540
2023	4.236.525	578.122	3.658.403	2.416.557	323.728	2.092.829	1.819.968	254.394	1.565.574
Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ									
	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ			Άνδρες			Γυναίκες		
	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+
2007	814.281	201.647	612.634	467.873	113.193	354.680	346.408	88.454	257.954
2008	845.098	189.066	656.032	480.531	105.187	375.344	364.566	83.879	280.687
2009	841.225	188.044	653.181	475.736	99.980	375.756	365.486	88.064	277.422
2010	806.046	168.411	637.635	459.416	90.679	368.737	346.629	77.731	268.898
2011	770.314	144.719	625.595	444.627	80.819	363.808	325.687	63.899	261.788
2012	671.006	121.451	549.555	381.509	66.282	315.227	289.500	55.170	234.330
2013	639.039	105.055	533.984	380.171	58.179	321.992	258.873	46.879	211.994
2014	624.496	103.467	521.029	367.842	57.207	310.635	256.654	46.260	210.394
2015	657.318	111.695	545.623	375.595	57.443	318.152	281.723	54.252	227.471
2016	650.323	108.889	541.434	366.222	58.097	308.125	284.101	50.792	233.309
2017	683.874	111.032	572.842	394.043	60.960	333.083	289.831	50.072	239.759
2018	690.093	104.899	585.194	403.397	59.289	344.108	286.696	45.610	241.086
2019	685.962	107.265	578.697	392.609	61.098	331.511	293.353	46.167	247.186
2020	704.735	96.203	608.532	399.409	50.618	348.791	305.326	45.585	259.741
2021	700.160	91.337	608.823	410.908	56.193	354.715	289.252	35.144	254.108
2022	724.356	95.656	628.700	422.287	60.027	362.260	302.069	35.629	266.440
2023	699.261	102.046	597.215	388.412	55.731	332.681	310.849	46.315	264.534

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.3
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ									
	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ			Άνδρες			Γυναίκες		
	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+
2007	3.033.589	627.552	2.406.037	1.634.561	313.077	1.321.484	1.399.028	314.475	1.084.553
2008	3.090.079	622.041	2.468.038	1.640.770	299.244	1.341.526	1.449.309	322.797	1.126.512
2009	3.092.958	605.394	2.487.564	1.621.170	288.866	1.332.304	1.471.788	316.528	1.155.260
2010	3.006.756	565.176	2.441.580	1.564.584	266.156	1.298.428	1.442.172	299.020	1.143.152
2011	2.891.321	480.013	2.411.308	1.539.154	236.933	1.302.221	1.352.167	243.080	1.109.087
2012	2.630.565	400.711	2.229.854	1.400.652	199.454	1.201.198	1.229.913	201.257	1.028.656
2013	2.501.604	346.330	2.155.274	1.347.863	177.444	1.170.419	1.153.741	168.886	984.855
2014	2.531.324	376.634	2.154.690	1.354.331	188.760	1.165.571	1.176.993	187.874	989.119
2015	2.614.363	381.582	2.232.781	1.387.237	193.756	1.193.481	1.227.126	187.826	1.039.300
2016	2.660.047	381.090	2.278.957	1.412.867	204.108	1.208.759	1.247.180	176.982	1.070.198
2017	2.753.334	383.558	2.369.776	1.462.264	198.306	1.263.958	1.291.070	185.252	1.105.818
2018	2.801.361	392.598	2.408.763	1.499.245	199.702	1.299.543	1.302.116	192.896	1.109.220
2019	2.893.933	410.238	2.483.695	1.532.916	207.825	1.325.091	1.361.017	202.413	1.158.604
2020	2.834.918	384.654	2.450.264	1.495.433	192.878	1.302.555	1.339.485	191.776	1.147.709
2021	2.889.512	378.194	2.511.318	1.539.149	201.215	1.337.934	1.350.363	176.979	1.173.384
2022	3.067.993	426.732	2.641.261	1.611.006	220.223	1.390.783	1.456.987	206.509	1.250.478
2023	3.108.415	470.543	2.637.872	1.607.320	236.815	1.370.505	1.501.095	233.728	1.267.367

47. Λιανικό εμπόριο εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων

	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ			Άνδρες			Γυναίκες		
	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+
2007	532.892	132.290	400.602	253.124	61.543	191.581	279.768	70.747	209.021
2008	564.710	124.370	440.340	268.606	55.969	212.637	296.104	68.401	227.703
2009	569.241	130.404	438.837	269.157	55.716	213.441	300.084	74.688	225.396
2010	549.516	115.341	434.175	262.526	51.030	211.496	286.990	64.311	222.679
2011	519.807	101.515	418.292	252.861	47.965	204.896	266.946	53.550	213.396
2012	465.816	86.133	379.683	225.837	38.687	187.150	239.979	47.446	192.533
2013	442.849	76.882	365.967	225.168	37.369	187.799	217.681	39.513	178.168
2014	440.210	76.805	363.405	227.710	39.965	187.745	212.500	36.840	175.660
2015	481.781	86.722	395.059	242.843	40.582	202.261	238.938	46.140	192.798
2016	482.312	86.694	395.618	238.544	40.375	198.169	243.768	46.319	197.449
2017	490.043	86.751	403.292	247.931	42.074	205.857	242.112	86.751	157.040
2018	507.818	80.317	427.501	255.391	38.840	216.551	252.427	41.477	210.950
2019	508.009	77.061	430.948	249.673	36.335	213.338	258.336	40.726	217.610
2020	511.301	74.654	436.647	250.363	33.315	217.048	260.938	41.339	219.599
2021	496.398	69.643	426.755	254.404	39.913	214.491	241.994	29.730	212.264
2022	496.637	67.345	429.292	247.533	35.995	211.538	249.104	31.350	217.754
2023	493.145	76.582	416.563	229.898	34.935	194.963	263.247	41.647	221.600

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.3
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

45. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων									
	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ			Άνδρες			Γυναίκες		
	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+
2007	126.321	36.848	89.473	107.772	32.127	75.645	18.549	4.721	13.828
2008	104.261	29.172	75.089	90.032	24.774	65.258	14.229	4.398	9.831
2009	100.057	28.061	71.996	88.870	24.079	64.791	11.187	3.982	7.205
2010	90.173	21.954	68.219	80.092	18.641	61.451	10.081	3.313	6.768
2011	85.489	19.413	66.076	75.246	16.160	59.086	10.243	3.253	6.990
2012	68.431	15.780	52.651	60.020	13.630	46.390	8.411	2.150	6.261
2013	69.257	12.714	56.543	62.196	11.917	50.279	7.061	797	6.264
2014	61.258	10.226	51.032	55.043	8.540	46.503	6.215	1.686	4.529
2015	62.866	8.401	54.465	56.139	7.898	48.241	6.727	503	6.224
2016	60.047	10.218	49.829	53.601	9.305	44.296	6.446	913	5.533
2017	69.813	10.069	59.744	60.159	8.676	51.483	9.654	1.393	8.261
2018	69.414	9.916	59.498	64.033	9.101	54.932	5.381	815	4.566
2019	75.354	14.857	60.497	67.910	13.216	54.694	7.444	1.641	5.803
2020	64.413	9.162	55.251	56.664	7.735	48.929	7.749	1.427	6.322
2021	82.679	9.654	73.025	74.672	8.489	66.183	8.007	1.165	6.842
2022	91.377	15.387	75.990	80.970	14.237	66.733	10.407	1.150	9.257
2023	73.642	11.658	61.984	67.652	10.557	57.095	5.990	1.101	4.889
46. Χονδρικό εμπόριο εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων									
	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ			Άνδρες			Γυναίκες		
	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+	ΣΥΝΟΛΟ	15-29	30+
2007	155.063	32.509	122.554	106.975	19.523	87.452	48.088	12.986	35.102
2008	176.128	35.525	140.603	121.895	24.446	97.449	54.233	11.079	43.154
2009	171.927	29.579	142.348	117.711	20.186	97.525	54.216	9.393	44.823
2010	166.353	31.116	135.237	116.796	21.008	95.788	49.557	10.108	39.449
2011	165.015	23.789	141.226	116.520	16.694	99.826	48.495	7.095	41.400
2012	136.757	19.538	117.219	95.648	13.963	81.685	41.109	5.575	35.534
2013	126.934	15.462	111.472	92.805	8.893	83.912	34.129	6.569	27.560
2014	123.024	16.436	106.588	85.088	8.702	76.386	37.936	7.734	30.202
2015	112.671	16.570	96.101	76.613	8.961	67.652	36.058	7.609	28.449
2016	107.964	11.978	95.986	74.077	8.418	65.659	33.887	3.560	30.327
2017	124.017	14.210	109.807	85.953	10.209	75.744	38.064	4.001	34.063
2018	112.861	14.666	98.195	83.973	11.348	72.625	28.888	3.318	25.570
2019	102.601	15.347	87.254	75.027	11.547	63.480	27.574	3.800	23.774
2020	129.022	12.388	116.634	92.383	9.569	82.814	36.639	2.819	33.820
2021	121.088	12.042	109.046	81.836	7.793	74.043	39.252	4.249	35.003
2022	136.343	12.925	123.418	93.784	9.795	83.989	42.559	3.130	39.429
2023	132.473	13.804	118.669	90.862	10.239	80.623	41.611	3.565	38.046

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.4
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ									
	Σύνολο ηλικιών			15-29 ετών			30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική
2007	4.572.406	4.304.114	268.292	902.723	826.795	75.928	3.669.683	3.477.319	192.364
2008	4.637.259	4.381.717	255.542	893.275	822.087	71.188	3.743.984	3.559.630	184.354
2009	4.584.601	4.305.029	279.572	858.766	772.888	85.878	3.725.835	3.532.141	193.694
2010	4.436.513	4.148.622	287.891	777.174	698.468	78.706	3.659.339	3.450.154	209.185
2011	4.124.218	3.854.908	269.310	640.272	568.083	72.189	3.483.946	3.286.825	197.121
2012	3.729.913	3.451.602	278.311	532.024	460.442	71.582	3.197.889	2.991.160	206.729
2013	3.535.002	3.242.514	292.488	449.702	383.901	65.801	3.085.300	2.858.613	226.687
2014	3.539.091	3.206.072	333.019	475.110	397.523	77.587	3.063.981	2.808.549	255.432
2015	3.625.546	3.279.700	345.846	482.746	394.030	88.716	3.142.800	2.885.670	257.130
2016	3.702.614	3.338.340	364.274	483.201	393.245	89.956	3.219.413	2.945.095	274.318
2017	3.791.407	3.417.107	374.300	488.867	390.906	97.961	3.302.541	3.026.200	276.341
2018	3.860.394	3.497.858	362.536	499.046	399.666	99.380	3.361.348	3.098.192	263.156
2019	3.956.424	3.594.465	361.959	511.851	417.773	94.078	3.444.573	3.176.692	267.881
2020	3.844.034	3.488.822	355.212	472.758	378.241	94.517	3.371.276	3.110.581	260.695
2021	3.915.253	3.595.943	319.310	469.063	398.627	70.436	3.446.190	3.197.316	248.874
2022	4.167.238	3.816.836	350.402	537.333	446.635	90.698	3.629.905	3.370.201	259.704
2023	4.236.526	3.925.072	311.454	578.123	507.737	70.386	3.658.403	3.417.335	241.068
Ζ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων									
	Σύνολο ηλικιών			15-29 ετών			30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική
2007	814.276	775.309	38.967	201.647	187.736	13.911	612.629	587.573	25.056
2008	845.100	806.602	38.498	189.065	177.338	11.727	656.035	629.264	26.771
2009	841.225	798.136	43.089	188.044	172.073	15.971	653.181	626.063	27.118
2010	806.042	760.340	45.702	168.411	151.998	16.413	637.631	608.342	29.289
2011	770.311	726.448	43.863	144.717	128.303	16.414	625.594	598.145	27.449
2012	671.004	620.551	50.453	121.451	101.794	19.657	549.553	518.757	30.796
2013	639.040	585.339	53.701	105.058	88.611	16.447	533.982	496.728	37.254
2014	624.492	571.702	52.790	103.467	86.392	17.075	521.025	485.310	35.715
2015	657.321	587.395	69.926	111.694	88.688	23.006	545.627	498.707	46.920
2016	650.322	581.780	68.542	108.888	89.215	19.673	541.434	492.565	48.869
2017	683.879	611.684	72.195	111.031	88.282	22.749	572.848	523.402	49.446
2018	690.094	610.845	79.249	104.899	83.003	21.896	585.195	527.842	57.353
2019	685.962	609.253	76.709	107.265	86.882	20.383	578.697	522.371	56.326
2020	704.735	632.430	72.305	96.203	78.705	17.498	608.532	553.725	54.807
2021	700.166	642.098	58.068	91.340	76.330	15.010	608.826	565.768	43.058
2022	724.354	673.893	50.461	95.655	82.989	12.666	628.699	590.904	37.795
2023	699.259	643.560	55.699	102.044	87.790	14.254	597.215	555.770	41.445

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.4
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ									
	Σύνολο ηλικιών			15-29 ετών			30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική
2007	3.033.590	2.853.519	180.071	627.553	566.765	60.788	2.406.037	2.286.754	119.283
2008	3.090.077	2.929.894	160.183	622.040	566.236	55.804	2.468.037	2.363.658	104.379
2009	3.092.956	2.900.849	192.107	605.393	535.366	70.027	2.487.563	2.365.483	122.080
2010	3.006.757	2.816.136	190.621	565.176	500.059	65.117	2.441.581	2.316.077	125.504
2011	2.891.319	2.720.329	170.990	480.011	421.257	58.754	2.411.308	2.299.072	112.236
2012	2.630.562	2.449.000	181.562	400.710	344.513	56.197	2.229.852	2.104.487	125.365
2013	2.501.605	2.303.936	197.669	346.331	293.618	52.713	2.155.274	2.010.318	144.956
2014	2.531.327	2.303.495	227.832	376.636	311.233	65.403	2.154.691	1.992.262	162.429
2015	2.614.365	2.360.009	254.356	381.583	305.156	76.427	2.232.782	2.054.853	177.929
2016	2.660.046	2.389.454	270.592	381.089	305.920	75.169	2.278.957	2.083.534	195.423
2017	2.753.332	2.464.871	288.461	383.557	297.356	86.201	2.369.775	2.167.515	202.260
2018	2.801.361	2.517.698	283.663	392.598	304.340	88.258	2.408.763	2.213.358	195.405
2019	2.893.933	2.606.546	287.387	410.238	325.458	84.780	2.483.695	2.281.088	202.607
2020	2.834.920	2.548.750	286.170	384.655	300.427	84.228	2.450.265	2.248.323	201.942
2021	2.889.513	2.642.517	246.996	378.194	315.607	62.587	2.511.319	2.326.910	184.409
2022	3.067.993	2.795.999	271.994	426.733	347.297	79.436	2.641.260	2.448.702	192.558
2023	3.108.414	2.873.278	235.136	470.542	407.926	62.616	2.637.872	2.465.352	172.520
47. Λιανικό εμπόριο εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων									
	Σύνολο ηλικιών			15-29 ετών			30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική
2007	532.892	498.725	34.167	132.290	119.884	12.406	400.602	378.841	21.761
2008	564.710	530.887	33.823	124.369	113.280	11.089	440.341	417.607	22.734
2009	569.241	532.916	36.325	130.404	117.120	13.284	438.837	415.796	23.041
2010	549.516	510.799	38.717	115.341	101.011	14.330	434.175	409.788	24.387
2011	519.807	482.071	37.736	101.515	86.775	14.740	418.292	395.296	22.996
2012	465.816	423.027	42.789	86.133	68.486	17.647	379.683	354.541	25.142
2013	442.849	396.562	46.287	76.882	62.388	14.494	365.967	334.174	31.793
2014	440.210	395.194	45.016	76.805	61.958	14.847	363.405	333.236	30.169
2015	481.781	420.142	61.639	86.722	66.416	20.306	395.059	353.726	41.333
2016	482.312	423.168	59.144	86.693	69.781	16.912	395.619	353.387	42.232
2017	490.047	426.472	63.575	86.751	65.077	21.674	403.296	361.395	41.901
2018	507.819	440.110	67.709	80.317	62.030	18.287	427.502	378.080	49.422
2019	508.009	441.858	66.151	77.062	60.063	16.999	430.947	381.795	49.152
2020	511.301	449.592	61.709	74.654	59.099	15.555	436.647	390.493	46.154
2021	496.396	441.780	54.616	69.644	55.113	14.531	426.752	386.66	40.085
2022	496.636	450.590	46.046	67.344	56.976	10.368	429.292	393.614	35.678
2023	493.145	441.164	51.981	76.582	64.296	12.286	416.563	376.868	39.695

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.4
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

45. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων

	Σύνολο ηλικιών			15-29 ετών			30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική
2007	126.321	124.486	1.835	36.848	36.248	600	89.473	88.238	1.235
2008	104.262	103.281	981	29.172	28.891	281	75.090	74.390	700
2009	100.057	97.955	2.102	28.061	26.760	1.301	71.996	71.195	801
2010	90.173	87.888	2.285	21.954	20.806	1.148	68.219	67.082	1.137
2011	85.489	83.647	1.842	19.413	18.664	749	66.076	64.983	1.093
2012	68.431	65.804	2.627	15.780	14.535	1.245	52.651	51.269	1.382
2013	69.257	66.221	3.036	12.714	11.774	940	56.543	54.447	2.096
2014	61.258	59.149	2.109	10.226	9.610	616	51.032	49.539	1.493
2015	62.866	60.423	2.443	8.401	7.515	886	54.465	52.908	1.557
2016	60.047	56.430	3.617	10.218	8.760	1.458	49.829	47.670	2.159
2017	69.813	65.251	4.562	10.069	9.551	518	59.744	55.700	4.044
2018	69.413	66.252	3.161	9.916	8.924	992	59.497	57.328	2.169
2019	75.352	71.231	4.121	14.856	13.142	1.714	60.496	58.089	2.407
2020	64.414	60.747	3.667	9.162	8.210	952	55.252	52.537	2.715
2021	82.675	81.845	830	9.653	9.174	479	73.022	72.671	351
2022	91.377	89.066	2.311	15.387	14.167	1.220	75.990	74.899	1.091
2023	73.643	72.200	1.443	11.658	10.515	1.143	61.985	61.685	300

46. Χονδρικό εμπόριο εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων

	Σύνολο ηλικιών			15-29 ετών			30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική	ΣΥΝΟΛΟ	Πλήρης	Μερική
2007	155.063	152.098	2.965	32.509	31.604	905	122.554	120.494	2.060
2008	176.130	172.436	3.694	35.526	35.168	358	140.604	137.268	3.336
2009	171.927	167.265	4.662	29.579	28.193	1.386	142.348	139.072	3.276
2010	166.353	161.653	4.700	31.116	30.181	935	135.237	131.472	3.765
2011	165.015	160.730	4.285	23.789	22.864	925	141.226	137.866	3.360
2012	136.757	131.720	5.037	19.538	18.773	765	117.219	112.947	4.272
2013	126.934	122.556	4.378	15.462	14.449	1.013	111.472	108.107	3.365
2014	123.024	117.359	5.665	16.436	14.824	1.612	106.588	102.535	4.053
2015	112.671	106.826	5.845	16.570	14.756	1.814	96.101	92.070	4.031
2016	107.964	102.183	5.781	11.977	10.674	1.303	95.987	91.509	4.478
2017	124.019	119.961	4.058	14.211	13.654	557	109.808	106.307	3.501
2018	112.861	104.483	8.378	14.666	12.050	2.616	98.195	92.433	5.762
2019	102.601	96.165	6.436	15.347	13.677	1.670	87.254	82.488	4.766
2020	129.021	122.092	6.929	12.387	11.396	991	116.634	110.696	5.938
2021	121.094	118.471	2.623	12.042	12.042	0	109.052	106.429	2.623
2022	136.342	134.237	2.105	12.925	11.846	1.079	123.417	122.391	1.026
2023	132.472	130.197	2.275	13.804	12.979	825	118.668	117.218	1.450

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.5
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΜΕ ΜΟΝΙΜΗ Ή ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ									
	Σύνολο μισθωτών			Μισθωτοί 15-29 ετών			Μισθωτοί 30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή
2007	2.947.369	2.615.690	331.679	701.895	565.065	136.830	2.245.474	2.050.625	194.849
2008	3.028.446	2.674.900	353.546	704.882	556.309	148.573	2.323.564	2.118.591	204.973
2009	2.977.229	2.609.285	367.944	675.327	522.986	152.341	2.301.902	2.086.299	215.603
2010	2.877.094	2.503.498	373.596	607.744	467.831	139.913	2.269.350	2.035.667	233.683
2011	2.635.945	2.316.456	319.489	488.447	376.075	112.372	2.147.498	1.940.381	207.117
2012	2.366.565	2.126.314	240.251	401.907	322.611	79.296	1.964.658	1.803.703	160.955
2013	2.231.002	2.007.617	223.385	330.985	267.745	63.240	1.900.017	1.739.872	160.145
2014	2.285.279	2.011.832	273.447	368.347	281.845	86.502	1.916.932	1.729.987	186.945
2015	2.349.372	2.060.655	288.717	376.677	288.400	88.277	1.972.695	1.772.255	200.440
2016	2.439.976	2.145.180	294.796	383.872	293.510	90.362	2.056.104	1.851.670	204.434
2017	2.504.817	2.190.103	314.714	390.638	304.263	86.375	2.114.179	1.885.840	228.339
2018	2.570.178	2.249.356	320.822	403.289	314.098	89.191	2.166.889	1.935.258	231.631
2019	2.697.982	2.339.028	358.954	423.411	320.533	102.878	2.274.571	2.018.495	256.076
2020	2.612.008	2.352.244	259.764	385.649	318.777	66.872	2.226.359	2.033.467	192.892
2021	2.656.533	2.381.860	274.673	388.084	323.881	64.203	2.268.449	2.057.979	210.470
2022	2.913.629	2.584.584	329.045	443.069	361.134	81.935	2.470.560	2.223.450	247.110
2023	2.951.821	2.621.539	330.282	488.492	383.103	105.389	2.463.329	2.238.436	224.893
Ζ. Χονδρικό & λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων									
	Σύνολο μισθωτών			Μισθωτοί 15-29 ετών			Μισθωτοί 30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή
2007	431.452	398.584	32.868	151.765	131.918	19.847	279.687	266.666	13.021
2008	451.109	416.439	34.670	143.431	127.042	16.389	307.678	289.397	18.281
2009	452.752	415.060	37.692	138.041	117.718	20.323	314.711	297.342	17.369
2010	456.152	414.856	41.296	128.098	107.222	20.876	328.054	307.634	20.420
2011	432.817	400.376	32.441	107.129	92.680	14.449	325.688	307.696	17.992
2012	379.438	360.801	18.637	90.448	81.973	8.475	288.990	278.828	10.162
2013	366.712	346.157	20.555	76.437	68.226	8.211	290.275	277.931	12.344
2014	364.475	338.330	26.145	71.777	61.282	10.495	292.698	277.048	15.650
2015	392.364	363.072	29.292	87.429	74.301	13.128	304.935	288.771	16.164
2016	386.783	359.943	26.840	86.468	74.148	12.320	300.315	285.795	14.520
2017	405.303	378.110	27.193	87.132	76.246	10.886	318.171	301.864	16.307
2018	426.141	398.657	27.484	84.627	75.879	8.748	341.514	322.778	18.736
2019	436.737	404.123	32.614	88.375	76.701	11.674	348.362	327.422	20.940
2020	450.764	422.613	28.151	78.117	69.387	8.730	372.647	353.226	19.421
2021	432.114	415.681	16.433	73.377	65.857	7.520	358.737	349.824	8.913
2022	480.116	465.347	14.769	78.359	75.189	3.170	401.757	390.158	11.599
2023	474.625	452.971	21.654	87.803	77.819	9.984	386.822	375.152	11.670

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.5
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΜΕ ΜΟΝΙΜΗ Ή ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ									
	Σύνολο μισθωτών			Μισθωτοί 15-29 ετών			Μισθωτοί 30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή
2007	2.176.254	1.921.502	254.752	520.427	411.447	108.980	1.655.827	1.510.055	145.772
2008	2.215.946	1.958.114	257.832	512.803	400.997	111.806	1.703.143	1.557.117	146.026
2009	2.217.239	1.946.361	270.878	494.691	379.742	114.949	1.722.548	1.566.619	155.929
2010	2.181.818	1.904.809	277.009	465.345	353.791	111.554	1.716.473	1.551.018	165.455
2011	2.059.869	1.821.901	237.968	386.308	296.598	89.710	1.673.561	1.525.303	148.258
2012	1.887.770	1.703.010	184.760	326.009	259.075	66.934	1.561.761	1.443.935	117.826
2013	1.807.511	1.639.579	167.932	277.232	226.996	50.236	1.530.279	1.412.583	117.696
2014	1.854.413	1.633.508	220.905	309.849	234.013	75.836	1.544.564	1.399.495	145.069
2015	1.911.998	1.680.569	231.429	318.618	240.106	78.512	1.593.380	1.440.463	152.917
2016	1.963.879	1.729.280	234.599	325.032	246.579	78.453	1.638.847	1.482.701	156.146
2017	2.020.395	1.762.173	258.222	324.131	247.896	76.235	1.696.264	1.514.277	181.987
2018	2.078.247	1.812.943	265.304	339.625	260.589	79.036	1.738.622	1.552.354	186.268
2019	2.179.335	1.884.040	295.295	359.927	268.720	91.207	1.819.408	1.615.320	204.088
2020	2.119.177	1.907.466	211.711	328.219	269.766	58.453	1.790.958	1.637.700	153.258
2021	2.169.667	1.932.772	236.895	330.141	270.442	59.699	1.839.526	1.662.330	177.196
2022	2.368.312	2.088.907	279.405	376.772	300.978	75.794	1.991.540	1.787.929	203.611
2023	2.405.369	2.115.061	290.308	424.809	326.731	98.078	1.980.560	1.788.330	192.230
47. Λιανικό εμπόριο									
	Σύνολο μισθωτών			Μισθωτοί 15-29 ετών			Μισθωτοί 30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή
2007	255.515	233.839	21.676	95.501	83879	11622	160.014	149.960	10054
2008	274.156	248.118	26.038	91.149	78.712	12.437	183.007	169.406	13.601
2009	275.424	247.402	28.022	91.233	76.217	15.016	184.191	171.185	13.006
2010	279.933	248.447	31.486	83.900	67.957	15.943	196.033	180.490	15.543
2011	260.301	234.754	25.547	72.394	60.382	12.012	187.907	174.372	13.535
2012	241.310	226.282	15.028	64.208	57.207	7.001	177.102	169.075	8.027
2013	238.022	222.857	15.165	55.755	50.295	5.460	182.267	172.562	9.705
2014	242.175	220.687	21.488	53.157	44.672	8.485	189.018	176.015	13.003
2015	274.507	250.928	23.579	67.981	57.878	10.103	206.526	193.050	13.476
2016	275.996	253.123	22.873	69.435	59.702	9.733	206.561	193.421	13.140
2017	281.937	260.364	21.573	68.371	59.742	8.629	213.566	200.622	12.944
2018	302.176	281.661	20.515	63.716	56.721	6.995	238.460	224.940	13.520
2019	311.389	286.986	24.403	61.990	53.581	8.409	249.399	233.405	15.994
2020	312.234	291.000	21.234	59.339	52.631	6.708	252.895	238.369	14.526
2021	289.529	277.457	12.072	57.340	52.245	5.095	232.189	225.212	6.977
2022	312.548	299.563	12.985	57.958	55.595	2.363	254.590	243.968	10.622
2023	320.307	304.163	16.144	64.880	57.968	6.912	255.427	246.195	9.232

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1.5
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΜΕ ΜΟΝΙΜΗ Ή ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

45. Χονδρικό και Λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων									
	Σύνολο μισθωτών			Μισθωτοί 15-29 ετών			Μισθωτοί 30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή
2007	69.660	63.228	6.432	28.644	23.156	5.488	41.016	40.072	944
2008	57.769	53.850	3.919	22.641	19.721	2.920	35.128	34.129	999
2009	55.465	52.359	3.106	22.431	20.104	2.327	33.034	32.255	779
2010	47.662	45.002	2.660	16.560	14.490	2.070	31.102	30.512	590
2011	48.162	46.280	1.882	14.521	13.687	834	33.641	32.593	1.048
2012	37.430	35.659	1.771	10.523	9.739	784	26.907	25.920	987
2013	37.694	36.155	1.539	7.673	6.896	777	30.021	29.259	762
2014	33.207	32.148	1.059	5.719	4.799	920	27.488	27.349	139
2015	34.398	32.224	2.174	5.444	4.369	1.075	28.954	27.855	1.099
2016	32.564	31.357	1.207	7.124	6.328	796	25.440	25.029	411
2017	31.630	30.180	1.450	5.560	5.021	539	26.070	25.158	912
2018	36.995	35.735	1.260	7.425	6.919	506	29.570	28.816	754
2019	45.716	42.267	3.449	12.778	10.806	1.972	32.938	31.461	1.477
2020	37.727	35.613	2.114	7.523	6.382	1.141	30.204	29.231	973
2021	43.769	42.824	945	5.464	4.672	792	38.305	38.152	153
2022	55.086	54.307	779	9.591	8.998	593	45.495	45.309	186
2023	39.432	38.337	1.095	9.560	8.777	783	29.872	29.560	312
46. Χονδρικό εμπόριο εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων									
	Σύνολο μισθωτών			Μισθωτοί 15-29 ετών			Μισθωτοί 30 ετών και άνω		
	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή	ΣΥΝΟΛΟ	Μόνιμη	Προσωρινή
2007	106.277	101.517	4.760	27.620	24.883	2.737	78.657	76.634	2.023
2008	119.184	114.471	4.713	29.641	28.609	1.032	89.543	85.862	3.681
2009	121.863	115.299	6.564	24.377	21.397	2.980	97.486	93.902	3.584
2010	128.557	121.407	7.150	27.638	24.775	2.863	100.919	96.632	4.287
2011	124.354	119.342	5.012	20.214	18.611	1.603	104.140	100.731	3.409
2012	100.698	98.860	1.838	15.717	15.027	690	84.981	83.833	1.148
2013	90.996	87.145	3.851	13.009	11.035	1.974	77.987	76.110	1.877
2014	89.093	85.495	3.598	12.901	11.811	1.090	76.192	73.684	2.508
2015	83.459	79.920	3.539	14.004	12.054	1.950	69.455	67.866	1.589
2016	78.224	75.464	2.760	9.911	8.119	1.792	68.313	67.345	968
2017	91.737	87.567	4.170	13.201	11.483	1.718	78.536	76.084	2.452
2018	86.972	81.262	5.710	13.487	12.239	1.248	73.485	69.023	4.462
2019	79.632	74.870	4.762	13.607	12.314	1.293	66.025	62.556	3.469
2020	100.806	96.002	4.804	11.257	10.375	882	89.549	85.627	3.922
2021	98.818	95.401	3.417	10.572	8.939	1.633	88.246	86.462	1.784
2022	112.482	111.477	1.005	10.810	10.596	214	101.672	100.881	791
2023	114.885	110.470	4.415	13.363	11.074	2.289	114.885	110.470	4.415

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.2

Ροές Απασχόλησης

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2.1 Εγγραφές Νέων Επιχειρήσεων ανά τρίμηνο 2020-2023, Σύνολο Χώρας						
	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο	Σύνολο	Q1-Q3
2020	23.033	15.419	20.725	22.113	81.290	59.177
2021	26.441	26.370	22.642	34.508	109.961	75.453
2022	27.301	25.341	22.607	30.316	105.565	75.249
2023*	34.213	26.897	23.350	*	84.460	84.460

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2.2 Εγγραφές Νέων Επιχειρήσεων ανά τρίμηνο 2020-2023, Εμπόριο						
	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο	Σύνολο	Q1-Q3
2020	3.793	2.345	3.318	3.068	12.524	9.456
2021	3.815	3.865	2.899	3.812	14.391	10.579
2022	3.788	3.335	2.648	3.906	13.677	9.771
2023*	4.580	3.897	2.870	*	11.347	

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2.3 Εγγραφές Νέων Επιχειρήσεων ανά μεγάλη γεωγραφική περιοχή και τρίμηνο 2021-2022, Σύνολο Χώρας							
	Έτος	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο	Σύνολο	Q1-Q3
ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	2021	5.709	7.474	6.406	8.787	28.376	19.589
	2022	6.293	6.311	5.872	6.683	25.159	18.476
	2023	6.473	7.438	6.006	*	19.917	19.917
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2021	5.696	6.281	5.510	10.266	27.753	17.487
	2022	6.190	5.691	4.899	7.518	24.298	16.780
	2023	6.009	7.874	5.218	*	19.101	19.101
ΑΤΤΙΚΗ	2021	10.455	9.351	7.642	10.408	37.856	27.448
	2022	10.977	9.933	9.398	11.624	41.932	30.308
	2023	10.688	13.383	9.296	*	33.367	33.367
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ - ΚΡΗΤΗ	2021	4.581	3.264	3.084	5.047	15.976	10.929
	2022	3.841	3.406	2.438	4.491	14.176	9.685
	2023	3.727	5.518	2.830	*	12.075	12.075

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ (Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία και Ήπειρος),
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ (Ιόνια Νησιά, Θεσσαλία, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος), ΝΗΣΙΑ
ΑΙΓΑΙΟΥ - ΚΡΗΤΗ (Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο και Κρήτη), ΑΤΤΙΚΗ (Αττική).

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2.4							
Εγγραφές Νέων Επιχειρήσεων ανά μεγάλη γεωγραφική περιοχή και τρίμηνο 2021-2023, Εμπόριο							
	Έτος	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο	Σύνολο	Q1-Q3
ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	2021	1.042	1.116	827	1.036	4.021	2.985
	2022	1.096	928	775	1.243	4.042	2.799
	2023	1.240	1.159	911	*	3.310	3.310
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2021	751	803	631	772	2.957	2.185
	2022	766	747	572	886	2.971	2.085
	2023	1.016	835	610	*	2.461	2.461
ΑΤΤΙΚΗ	2021	1.659	1.523	1.193	1.686	6.061	4.375
	2022	1.545	1.271	1.094	1.485	5.395	3.910
	2023	1.732	1.489	1.124	*	4.345	4.345
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ - ΚΡΗΤΗ	2021	363	423	248	318	1.352	1.034
	2022	381	389	207	292	1.269	977
	2023	592	414	225	*	1.231	1.231

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ (Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία και Ήπειρος), ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ (Ιόνια Νησιά, Θεσσαλία, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος), ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ - ΚΡΗΤΗ (Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο και Κρήτη), ΑΤΤΙΚΗ (Αττική).

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2.5							
Εγγραφές Νέων Επιχειρήσεων ανά κατηγορία νομικής μορφής και τρίμηνο 2021-2023, Σύνολο Χώρας							
	Έτος	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο	Σύνολο	Q1-Q3
ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	2021	18.294	18.796	16.541	26.558	80.189	53.631
	2022	18.089	16.889	15.654	21.211	71.843	50.632
	2023	17.998	23.151	15.529	*	56.678	56.678
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2021	2.576	2.610	2.002	2.672	9.860	7.188
	2022	3.474	2.804	2.444	3.300	12.022	8.722
	2023	3.784	4.926	2.880	*	11.590	11.590
ΑΤΤΙΚΗ	2021	349	383	350	445	1.527	1.082
	2022	460	463	370	551	1.844	1.293
	2023	426	474	379	*	1.279	1.279
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ - ΚΡΗΤΗ	2021	5.222	4.581	3.749	4.833	18.385	13.552
	2022	5.278	5.185	4.139	5.254	19.856	14.602
	2023	4.689	5.662	4.562	*	14.913	14.913

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2.6
Εγγραφές Νέων Επιχειρήσεων ανά κατηγορία νομικής μορφής και τρίμηνο 2021-2023, Εμπόριο

	Έτος	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο	Σύνολο	Q1-Q3
ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	2021	2.296	2.476	1.873	2.440	9.085	6.645
	2022	2.301	2.049	1.486	2.417	8.253	5.836
	2023	2.377	2.717	1.707	*	6.801	6.801
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2021	740	674	507	662	2.583	1.921
	2022	738	580	487	749	2.554	1.805
	2023	794	1.007	596	*	2.397	2.397
ΑΤΤΙΚΗ	2021	56	61	34	56	207	151
	2022	50	56	48	58	212	154
	2023	56	78	38	*	172	172
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ - ΚΡΗΤΗ	2021	723	654	485	654	2.516	1.862
	2022	699	650	627	682	2.658	1.976
	2023	670	778	529	*	1.977	1.977

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (Ομόρρυθμες Εταιρείες (ΟΕ), Ετερόρρυθμες Εταιρείες (ΕΕ) ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (ΕΠΕ), Ανώνυμες Εταιρείες (ΑΕ) ΛΟΙΠΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ (Ιδιωτικές Κεφαλαιουχικές Εταιρείες (ΙΚΕ), Κοινοπραξίες κ.α.)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.3

Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.1						
Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές, για το Σύνολο των Επιχειρήσεων της Ελληνικής Οικονομίας, 2019-2023						
	ΕΤΟΣ	Α' Τρίμηνο	Β' Τρίμηνο	Γ' Τρίμηνο	Δ' Τρίμηνο	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ	2019	68.780.612	81.104.561	86.239.216	82.725.583	318.849.972
	2020	68.751.276	63.617.867	75.497.554	78.246.206	286.112.903
	2021	66.676.860	81.106.742	94.131.280	100.493.339	342.408.221
	2022	90.100.078	112.572.779	131.476.389	126.766.068	460.915.314
	2023	97.564.300	110.519.977	120.083.372	*	328.167.649
ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	55.831.992	65.227.501	67.920.890	64.676.474	253.656.857
	2020	55.497.325	50.660.104	58.473.944	61.333.933	225.965.306
	2021	53.649.667	64.855.132	74.613.636	80.094.043	273.212.478
	2022	74.693.314	93.195.080	108.267.086	103.499.197	379.654.677
	2023	80.837.261	90.256.841	96.929.727	*	268.023.829
3ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	12.948.620	15.877.060	18.318.326	18.049.109	65.193.115
	2020	13.253.951	12.957.763	17.023.610	16.912.273	60.147.597
	2021	13.027.193	16.251.610	19.517.644	20.399.296	69.195.743
	2022	15.406.764	19.377.699	23.209.303	23.266.871	81.260.637
	2023	16.727.039	20.263.136	23.153.645	*	60.143.820

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.2						
Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές, για το Σύνολο των Επιχειρήσεων του τομέα του Εμπορίου, 2019-2023						
	ΕΤΟΣ	Α' Τρίμηνο	Β' Τρίμηνο	Γ' Τρίμηνο	Δ' Τρίμηνο	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ	2019	28.232.037	32.741.513	33.813.731	34.023.394	128.810.675
	2020	29.485.450	27.749.507	32.332.870	32.318.145	121.885.972
	2021	29.529.708	34.988.792	37.256.217	38.797.654	140.572.371
	2022	35.567.930	42.484.752	44.649.084	44.618.279	167.320.045
	2023	38.105.183	42.770.341	44.536.072	*	125.411.596
ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	20.930.293	24.326.821	24.664.209	24.982.878	94.904.201
	2020	21.970.006	20.303.714	23.305.130	23.787.825	89.366.675
	2021	21.792.554	26.221.961	27.776.663	28.698.827	104.490.005
	2022	26.913.454	32.660.985	33.517.127	33.251.445	126.343.011
	2023	29.508.366	32.756.448	33.996.352	*	96.261.166
3ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	7.301.744	8.414.692	9.149.522	9.040.516	33.906.474
	2020	7.515.444	7.445.793	9.027.740	8.530.320	32.519.297
	2021	7.737.154	8.766.831	9.479.554	10.098.827	36.082.366
	2022	8.654.476	9.823.767	11.131.957	11.366.834	40.977.034
	2023	8.596.817	10.013.893	10.539.720	*	29.150.430

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.3

Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές,
για το Σύνολο των Επιχειρήσεων του Λιανικού Εμπορίου, 2019-2023

	ΕΤΟΣ	Α' Τρίμηνο	Β' Τρίμηνο	Γ' Τρίμηνο	Δ' Τρίμηνο	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ	2019	9.372.485	10.946.666	11.897.543	12.305.062	44.521.756
	2020	9.983.440	9.752.959	11.472.651	11.219.505	42.428.555
	2021	9.461.047	11.470.273	12.841.551	13.340.543	47.113.414
	2022	10.891.483	12.881.650	14.394.242	14.639.397	52.806.772
	2023	11.811.801	13.463.292	14.866.009	*	40.141.102
ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	5.147.518	6.001.997	6.432.751	6.865.324	24.447.590
	2020	5.545.590	5.455.614	6.121.451	6.265.557	23.388.212
	2021	5.217.458	6.424.454	7.084.185	7.451.701	26.177.798
	2022	6.009.804	7.253.987	7.990.759	8.322.185	29.576.735
	2023	6.962.646	7.893.611	8.564.455	*	23.420.712
3ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	4.224.967	4.944.669	5.464.792	5.439.738	20.074.166
	2020	4.437.850	4.297.345	5.351.200	4.953.948	19.040.343
	2021	4.243.589	5.045.819	5.757.366	5.888.842	20.935.616
	2022	4.881.679	5.627.663	6.403.483	6.317.212	23.230.037
	2023	4.849.155	5.569.681	6.301.554	*	16.720.390

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.4

Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές, για το Σύνολο των Επιχειρήσεων
του Λιανικού Εμπορίου, 2019-2022

	ΕΤΟΣ	Α' Τρίμηνο	Β' Τρίμηνο	Γ' Τρίμηνο	Δ' Τρίμηνο	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ	2019	1.817.288	2.294.645	2.095.901	2.198.691	8.406.525
	2020	1.740.021	1.571.562	2.129.015	2.124.947	7.565.545
	2021	1.982.978	2.616.594	2.380.707	2.451.048	9.431.327
	2022	2.258.229	2.918.155	2.835.672	2.880.134	10.892.190
	2023	3.070.740	3.444.929	3.314.105	*	9.829.774
ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	1.401.000	1.815.873	1.586.851	1.643.591	6.447.315
	2020	1.325.106	1.171.004	1.608.561	1.600.150	5.704.821
	2021	1.534.368	2.068.278	1.786.841	1.796.115	7.185.602
	2022	1.744.263	2.301.123	2.194.958	2.178.195	8.418.539
	2023	2.479.447	2.786.411	2.631.906	*	7.897.764
3ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	416.288	478.772	509.050	555.100	1.959.210
	2020	414.915	400.558	520.454	524.797	1.860.724
	2021	448.610	548.316	593.866	654.933	2.245.725
	2022	513.966	617.032	640.714	701.939	2.473.651
	2023	591.293	658.518	682.199	*	1.932.010

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.5						
Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές, για το Σύνολο των Επιχειρήσεων του Χονδρικού Εμπορίου, 2019-20233						
	ΕΤΟΣ	Α' Τρίμηνο	Β' Τρίμηνο	Γ' Τρίμηνο	Δ' Τρίμηνο	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ	2019	17.042.265	19.500.202	19.820.287	19.519.642	75.882.396
	2020	17.761.989	16.424.985	18.731.203	18.973.693	71.891.870
	2021	18.085.683	20.901.925	22.033.959	23.006.063	84.027.630
	2022	22.418.218	26.684.948	27.419.170	27.098.748	103.621.084
	2023	23.222.642	25.862.120	26.355.957	*	75.440.719
ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	14.381.776	16.508.951	16.644.608	16.473.962	64.009.297
	2020	15.099.311	13.677.095	15.575.118	15.922.117	60.273.641
	2021	15.040.728	17.729.229	18.905.637	19.451.010	71.126.604
	2022	19.159.386	23.105.875	23.331.398	22.751.063	88.347.722
	2023	20.066.281	22.076.427	22.799.991	*	64.942.699
3ΜΗΝΙΑΙΑ	2019	2.660.489	2.991.251	3.175.679	3.045.680	11.873.099
	2020	2.662.678	2.747.890	3.156.085	3.051.576	11.618.229
	2021	3.044.955	3.172.696	3.128.322	3.555.053	12.901.026
	2022	3.258.832	3.579.073	4.087.772	4.347.685	15.273.362
	2023	3.156.361	3.785.693	3.555.966	*	10.498.020

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.6					
Μηνιαίος Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές, για το Σύνολο των Επιχειρήσεων της Ελληνικής Οικονομίας με υποχρέωση τήρησης Διπλογραφικών Βιβλίων, 2019-2023					
ΕΤΟΣ/ΜΗΝΑΣ	2019	2020	2021	2022	2023
ΙΑΝ	16.984.045	18.923.817	16.350.028	21.067.775	26.194.571
ΦΕΒ	19.328.719	18.933.197	17.318.888	24.781.511	25.042.167
ΜΑΡ	19.519.228	17.640.311	19.980.751	28.844.028	29.600.523
ΑΠΡ	20.923.335	14.830.503	20.669.026	28.337.042	27.776.311
ΜΑΪ	21.781.498	16.329.016	20.310.323	30.295.117	30.001.911
ΙΟΥΝ	22.522.668	19.500.585	23.875.783	34.562.921	32.478.619
ΙΟΥΛ	24.385.662	20.973.531	25.875.656	35.799.358	33.217.171
ΑΥΓ	21.557.978	17.488.791	23.123.166	34.691.879	30.924.297
ΣΕΠ	21.977.250	20.011.622	25.614.814	37.775.849	32.788.259
ΟΚΤ	20.768.524	19.953.588	24.713.232	32.699.709	31.330.848
ΝΟΕ	19.605.405	18.372.259	25.364.957	30.728.065	*
ΔΕΚ	24.302.545	23.008.086	30.015.854	40.071.423	*
ΣΥΝΟΛΟ	253.656.857	225.965.306	273.212.478	379.654.677	299.354.677

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.7

Μηνιαίος Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές, για το Σύνολο των Επιχειρήσεων του Τομέα του Εμπορίου με υποχρέωση τήρησης Διπλογραφικών Βιβλίων, 2019-2023

ΕΤΟΣ/ΜΗΝΑΣ	2019	2020	2021	2022	2023
ΙΑΝ	6.765.747	7.394.015	6.841.280	7.662.146	9.311.702
ΦΕΒ	6.753.783	7.527.949	6.874.316	9.026.176	9.166.745
ΜΑΡ	7.410.763	7.048.042	8.076.958	10.225.132	11.029.919
ΑΠΡ	8.034.779	5.865.895	8.701.910	10.393.569	10.144.246
ΜΑΪ	8.183.297	6.803.702	8.227.210	10.895.788	11.100.171
ΙΟΥΝ	8.108.745	7.634.117	9.292.841	11.371.628	11.512.031
ΙΟΥΛ	9.003.136	8.505.472	9.893.848	11.729.621	11.940.023
ΑΥΓ	7.728.227	6.978.934	8.449.083	10.464.297	10.662.925
ΣΕΠ	7.932.846	7.820.724	9.433.732	11.323.209	11.393.404
ΟΚΤ	7.982.335	7.936.776	9.131.593	10.640.514	11.204.116
ΝΟΕ	7.886.755	7.389.688	9.182.050	10.875.798	*
ΔΕΚ	9.113.788	8.461.361	10.385.184	11.735.133	*
ΣΥΝΟΛΟ	94.904.201	89.366.675	104.490.005	126.343.011	299.354.677

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.8

Μηνιαίος Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές, για το Σύνολο των Επιχειρήσεων του Λιανικού Εμπορίου με υποχρέωση τήρησης Διπλογραφικών Βιβλίων, 2019-2023

ΕΤΟΣ/ΜΗΝΑΣ	2019	2020	2021	2022	2023
ΙΑΝ	1.714.118	1.841.810	1.759.116	1.875.451	2.356.048
ΦΕΒ	1.646.023	1.905.584	1.677.513	1.950.703	2.156.243
ΜΑΡ	1.787.377	1.798.196	1.780.829	2.183.650	2.450.355
ΑΠΡ	2.019.609	1.624.032	2.179.819	2.397.466	2.584.983
ΜΑΪ	1.960.161	1.871.947	2.034.359	2.338.353	2.574.032
ΙΟΥΝ	2.022.227	1.959.635	2.210.276	2.518.168	2.734.596
ΙΟΥΛ	2.268.852	2.162.083	2.519.508	2.721.353	2.986.144
ΑΥΓ	2.117.437	1.949.317	2.259.654	2.633.284	2.799.764
ΣΕΠ	2.046.462	2.010.051	2.305.023	2.636.122	2.778.547
ΟΚΤ	2.064.201	2.117.328	2.285.285	2.543.524	2.652.619
ΝΟΕ	2.152.161	1.868.943	2.305.544	2.640.763	*
ΔΕΚ	2.648.962	2.279.286	2.860.872	3.137.898	*
ΣΥΝΟΛΟ	24.447.590	23.388.212	26.177.798	29.576.735	299.354.677

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.9

Μηνιαίος Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές,
για το Σύνολο των Επιχειρήσεων του Εμπορίου επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών
με υποχρέωση τήρησης Διπλογραφικών Βιβλίων, 2019-2023

ΕΤΟΣ/ΜΗΝΑΣ	2019	2020	2021	2022	2023
ΙΑΝ	437.664	497.806	473.850	478.399	741.496
ΦΕΒ	454.434	495.898	478.766	615.887	757.952
ΜΑΡ	508.902	331.402	581.752	649.977	979.999
ΑΠΡ	568.851	202.421	626.450	689.032	803.505
ΜΑΪ	640.432	387.974	671.215	812.626	978.582
ΙΟΥΝ	606.590	580.609	770.613	799.465	1.004.324
ΙΟΥΛ	621.496	612.698	695.359	791.589	957.974
ΑΥΓ	464.321	435.730	492.604	653.738	758.124
ΣΕΠ	501.034	560.133	598.878	749.631	915.808
ΟΚΤ	517.194	545.270	575.799	692.226	934.432
ΝΟΕ	528.818	504.135	617.181	725.732	*
ΔΕΚ	597.579	550.745	603.135	760.237	*
ΣΥΝΟΛΟ	6.447.315	5.704.821	7.185.602	8.418.539	8.832.196

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ,; <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/->

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3.10

Μηνιαίος Κύκλος Εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από Διοικητικές Πηγές, για το Σύνολο των Επιχειρήσεων του
Χονδρικού Εμπορίου με υποχρέωση τήρησης Διπλογραφικών Βιβλίων, 2019-2023

ΕΤΟΣ/ΜΗΝΑΣ	2019	2020	2021	2022	2023
ΙΑΝ	4.613.965	5.054.400	4.608.314	5.308.296	6.214.158
ΦΕΒ	4.653.327	5.126.467	4.718.037	6.459.586	6.252.559
ΜΑΡ	5.114.484	4.918.444	5.714.377	7.391.504	7.599.564
ΑΠΡ	5.446.319	4.039.442	5.895.641	7.307.071	6.755.758
ΜΑΪ	5.582.703	4.543.781	5.521.636	7.744.808	7.547.558
ΙΟΥΝ	5.479.929	5.093.872	6.311.952	8.053.996	7.773.111
ΙΟΥΛ	6.112.788	5.730.691	6.678.981	8.216.675	7.995.905
ΑΥΓ	5.146.469	4.593.887	5.696.825	7.177.271	7.105.037
ΣΕΠ	5.385.351	5.250.540	6.529.831	7.937.452	7.699.049
ΟΚΤ	5.400.940	5.274.178	6.270.509	7.404.760	7.617.065
ΝΟΕ	5.205.776	5.016.609	6.259.324	7.509.304	*
ΔΕΚ	5.867.246	5.631.330	6.921.177	7.836.999	*
ΣΥΝΟΛΟ	64.009.297	60.273.641	71.126.604	88.347.722	72.559.764

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ,; <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/->

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ*

Τα ενοποιημένα οικονομικά αποτελέσματα
των ΑΕ-ΕΠΕ: 2021-2022

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ1
ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ: ΕΤΗ 2022/2021 ('000 €)

	2022		2021	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ				
A. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		16.272.101		15.471.734
Εξοδα εγκαταστάσεως / ασώματες ακινητοποιήσεις	3.261.178		2.978.157	
Αποσβέσεις	967.847	2.293.331	877.750	2.100.406
Ενσώματες ακινητοποιήσεις	19.953.528		18.946.201	
Αποσβέσεις	8.647.070	11.306.458	8.132.120	10.814.080
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	2.672.312		2.557.247	
α. Συμμετοχές	946.948		941.283	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις	1.725.364		1.615.963	
B. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		25.243.447		21.476.706
I. Αποθέματα		9.594.465		7.935.019
II. Απαιτήσεις		15.648.982		13.541.687
α. Πελάτες, γραμμάτια, επιταγές	11.574.265		10.096.409	
β. Λοιπές απαιτήσεις / μεταβ. λογ/μοί ενεργητικού	3.633.533		2.996.966	
γ. Χρεόγραφα	441.184		448.312	
Γ. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		5.602.875		5.647.084
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (A+B+Γ)		47.118.423		42.595.523
ΠΑΘΗΤΙΚΟ				
A. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		15.238.766		13.425.703
i. Μετοχικό κεφάλαιο		6.503.616		6.052.905
ii. Αποθεματικά		4.422.047		4.251.004
iii. Αποτελέσματα εις νέον		4.313.102		3.121.795
B. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		31.879.658		29.169.820
I. Μεσομακροπρόθεσμες υποχρεώσεις / προβλέψεις		9.115.242		9.166.618
α. Τράπεζες	8.552.503		8.585.859	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (προβλέψεις)	562.738		580.758	
II. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		22.764.416		20.003.202
α. Προμηθευτές, γραμμάτια πληρ., επιταγές	11.143.182		9.593.680	
β. Τράπεζες	4.225.895		3.846.570	
γ. Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις / μεταβ. λογ/μοί παθητικού	7.395.339		6.562.952	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (A+B)		47.118.423		42.595.523
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ				
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)		81.212.964		64.356.433
Μείον : Κόστος πωλήσεων		67.321.687		52.187.409
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		13.891.277		12.170.662
Πλέον : Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως		1.552.924		1.464.674
Μείον : Χρεωστικοί τόκοι		615.467		577.285
Μείον : Λοιπά λειτουργικά έξοδα		11.651.598		10.251.689
Μερικά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		3.177.137		2.806.362
Πλέον : Μη λειτουργικά έσοδα		57.453		41.831
Μείον : Μη λειτουργικά έξοδα		32.256		24.446
Μείον : Σύνολο αποσβέσεων παγίων στοιχείων		1.086.472		1.080.263
Μείον : Οι από αυτές ενσωματωμένες στο λειτουργικό κόστος		903.693	182.779	889.812
Καθαρά Αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)		3.019.556		2.633.295
Αριθμός Επιχειρήσεων		6.027		6.027

*Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ2
ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ: ΕΤΗ 2022/2021

	Ποσοστιαία Μεταβολή (%) 2021/2020	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
A. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		5,2
Εξοδα εγκαταστάσεως / ασώματες ακινητοποιήσεις	9,5	
Αποσβέσεις	10,3	9,2
Ενσώματες ακινητοποιήσεις	5,3	
Αποσβέσεις	6,3	4,6
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	4,5	
α. Συμμετοχές	0,6	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις	6,8	
B. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		17,5
I. Αποθέματα		20,9
II. Απαιτήσεις		15,6
α. Πελάτες, γραμμάτια, επιταγές	14,6	
β. Λοιπές απαιτήσεις / μεταβ. λογ/μοί ενεργητικού	21,2	
γ. Χρεόγραφα	-1,6	
Γ. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		-0,8
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (A+B+Γ)		10,6
ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
A. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		13,5
i. Μετοχικό κεφάλαιο		7,4
ii. Αποθεματικά		4,0
iii. Αποτελέσματα εις νέον		38,2
B. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		9,3
I. Μεσομακροπρόθεσμες υποχρεώσεις / προβλέψεις		-0,6
α. Τράπεζες	-0,4	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (προβλέψεις)	-3,1	
II. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		13,8
α. Προμηθευτές, γραμμάτια πληρ., επιταγές	16,2	
β. Τράπεζες	9,9	
γ. Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις / μεταβ. λογ/μοί παθητικού	12,7	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (A+B)		10,6
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ		
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)		26,2
Μείον : Κόστος πωλήσεων		29,0
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		14,1
Πλέον: Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως		6,0
Μείον : Χρεωστικοί τόκοι		6,6
Μείον : Λοιπά λειτουργικά έξοδα		13,7
Μερικά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		13,2
Πλέον : Μη λειτουργικά έσοδα		37,3
Μείον : Μη λειτουργικά έξοδα		31,9
Μείον : Σύνολο αποσβέσεων παγίων στοιχείων		0,6
Μείον : Οι από αυτές ενσωματωμένες στο λειτουργικό κόστος		1,6
Καθαρά Αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)		14,7
Αριθμός Επιχειρήσεων		0,0

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ3
ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΡΔΟΦΟΡΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ: ΕΤΗ 2022/2021 (€ '000)

	2022		2021	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ				
A. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		13.301.854		13.428.563
Εξοδα εγκαταστάσεως / ασώματες ακινητοποιήσεις	2.747.207		2.670.784	
Αποσβέσεις	796.766	1.950.441	761.681	1.909.103
Ενσώματες ακινητοποιήσεις	15.821.731		16.217.046	
Αποσβέσεις	6.604.271	9.217.461	6.787.610	9.429.436
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	2.133.952		2.090.023	
α. Συμμετοχές	696.415		752.613	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις	1.437.537		1.337.410	
B. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		22.648.074		19.253.200
I. Αποθέματα		8.610.459		7.218.066
II. Απαιτήσεις		14.037.615		12.035.134
α. Πελάτες, γραμμάτια, επιταγές	10.571.226		9.148.380	
β. Λοιπές απαιτήσεις / μεταβ. λογ/μοί ενεργητικού	3.049.745		2.476.762	
γ. Χρεόγραφα	416.644		409.992	
Γ. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		5.254.568		5.272.510
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (A+B+Γ)		41.204.495		37.954.272
ΠΑΘΗΤΙΚΟ				
A. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		14.087.470		12.912.244
i. Μετοχικό κεφάλαιο		5.215.538		4.825.561
ii. Αποθεματικά		3.474.552		3.369.862
iii. Αποτελέσματα εις νέον		5.397.380		4.716.821
B. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		27.117.025		25.042.028
I. Μεσομακροπρόθεσμες υποχρεώσεις / προβλέψεις		7.743.864		7.863.136
α. Τράπεζες	7.279.070		7.343.046	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (προβλέψεις)	464.795		520.089	
II. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		19.373.161		17.178.893
α. Προμηθευτές, γραμμάτια, πληρ. επιταγές	9.609.399		8.716.300	
β. Τράπεζες	3.557.680		3.069.042	
γ. Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις / μεταβ. λογ/μοί παθητικού	6.206.081		5.393.551	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (A+B)		41.204.495		37.954.272
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ				
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)		71.393.596		57.512.796
Μείον : Κόστος πωλήσεων		58.939.089		46.136.103
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		12.454.507		11.378.328
Πλέον: Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως		1.416.793		1.328.393
Μείον : Χρεωστικοί τόκοι		508.977		457.262
Μείον : Λοιπά λειτουργικά έξοδα		9.963.645		9.209.586
Μερικά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		3.398.679		3.039.873
Πλέον : Μη λειτουργικά έσοδα		43.290		29.186
Μείον : Μη λειτουργικά έξοδα		2.596		15.649
Μείον : Σύνολο αποσβέσεων παγίων στοιχείων		834.592		918.178
Μείον : Οι από αυτές ενσωματωμένες στο λειτουργικό κόστος		661.451	173.141	735.396
Καθαρά Αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)		3.266.232		2.870.628
Αριθμός Επιχειρήσεων		4.937		4.911

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ4
ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΡΔΟΦΟΡΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ: ΕΤΗ 2022/2021

	Ποσοστιαία Μεταβολή (%) 2022/2021	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
A. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		-0,9
Εξοδα εγκαταστάσεως / ασώματες ακινητοποιήσεις	2,9	
Αποσβέσεις	4,6	2,2
Ενσώματες ακινητοποιήσεις	-2,4	
Αποσβέσεις	-2,7	-2,2
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	2,1	
α. Συμμετοχές	-7,5	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις	7,5	
B. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		17,6
I. Αποθέματα		19,3
II. Απαιτήσεις		16,6
α. Πελάτες, γραμμάτια, επιταγές	15,6	
β. Λοιπές απαιτήσεις / μεταβ. λογ/μοί ενεργητικού	23,1	
γ. Χρεόγραφα	1,6	
Γ. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		-0,3
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (A+B+Γ)		8,6
ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
A. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		9,1
i. Μετοχικό κεφάλαιο		8,1
ii. Αποθεματικά		3,1
iii. Αποτελέσματα εις νέον		14,4
B. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		8,3
I. Μεσομακροπρόθεσμες υποχρεώσεις / προβλέψεις		-1,5
α. Τράπεζες	-0,9	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (προβλέψεις)	-10,6	
II. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		12,8
α. Προμηθευτές, γραμμάτια πληρ., επιταγές	10,2	
β. Τράπεζες	15,9	
γ. Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις / μεταβ. λογ/μοί παθητικού	15,1	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (A+B)		8,6
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ		
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)		24,1
Μείον : Κόστος πωλήσεων		27,8
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		9,5
Πλέον: Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως		6,7
Μείον : Χρεωστικοί τόκοι		11,3
Μείον : Λοιπά λειτουργικά έξοδα		8,2
Μερικά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		11,8
Πλέον : Μη λειτουργικά έσοδα		48,3
Μείον : Μη λειτουργικά έξοδα		-83,4
Μείον : Σύνολο αποσβέσεων παγίων στοιχείων		-9,1
Μείον : Οι από αυτές ενσωματωμένες στο λειτουργικό κόστος		-10,1
Καθαρά Αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)		13,8
Αριθμός Επιχειρήσεων		0,5

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ5
ΣΥΝΟΛΟ ΖΗΜΙΟΓΟΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ: ΕΤΗ 2022/2021 ('000 €)

	2022		2021	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ				
A. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		2.970.247		2.043.171
Εξοδα εγκαταστάσεως / ασώματες ακινητοποιήσεις	513.972		307.373	
Αποσβέσεις	171.081	342.890	116.070	191.303
Ενσώματες ακινητοποιήσεις	4.131.797		2.729.154	
Αποσβέσεις	2.042.799	2.088.998	1.344.510	1.384.644
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	538.360		467.224	
α. Συμμετοχές	250.532		188.670	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις	287.827		278.554	
B. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		2.595.374		2.223.506
I. Αποθέματα		984.006		716.953
II. Απαιτήσεις		1.611.367		1.506.553
α. Πελάτες, γραμμάτια, επιταγές	1.003.040		948.029	
β. Λοιπές απαιτήσεις / μεταβ. λογ/μοί ενεργητικού	583.787		520.205	
γ. Χρεόγραφα	24.540		38.320	
Γ. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		348.307		374.573
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (A+B+Γ)		5.913.928		4.641.251
ΠΑΘΗΤΙΚΟ				
A. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		1.151.295		513.459
i. Μετοχικό κεφάλαιο		1.288.078		1.227.344
ii. Αποθεματικά		947.495		881.142
iii. Αποτελέσματα εις νέον		-1.084.277		-1.595.027
B. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		4.762.633		4.127.792
I. Μεσομακροπρόθεσμες υποχρεώσεις / προβλέψεις		1.371.377		1.303.482
α. Τράπεζες	1.273.434		1.242.813	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (προβλέψεις)	97.944		60.669	
II. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		3.391.255		2.824.310
α. Προμηθευτές, γραμμάτια, πληρ. επιταγές	1.533.782		877.380	
β. Τράπεζες	668.215		777.528	
γ. Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις / μεταβ. λογ/μοί παθητικού	1.189.258		1.169.402	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (A+B)		5.913.928		4.641.251
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ				
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)		9.819.368		6.843.638
Μείον : Κόστος πωλήσεων		8.382.598		6.051.307
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		1.436.770		792.334
Πλέον: Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως		136.131		136.280
Μείον : Χρεωστικοί τόκοι		106.490		120.024
Μείον : Λοιπά λειτουργικά έξοδα		1.687.953		1.042.102
Μερικά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		-221.542		-233.512
Πλέον : Μη λειτουργικά έσοδα		14.163		12.645
Μείον : Μη λειτουργικά έξοδα		29.660		8.797
Μείον : Σύνολο αποσβέσεων παγίων στοιχείων		251.880		162.085
Μείον : Οι από αυτές ενσωματωμένες στο λειτουργικό κόστος		242.242	9.638	154.416
Καθαρά Αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)		-246.677		-237.334
Αριθμός Επιχειρήσεων		1.090		1.116

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ6
ΣΥΝΟΛΟ ΖΗΜΙΟΓΟΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ: ΕΤΗ 2022/2021

	Ποσοστιαία Μεταβολή (%) 2022/2021	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
A. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		45,4
Εξοδα εγκαταστάσεως / ασώματες ακινητοποιήσεις	67,2	
Αποσβέσεις	47,4	79,2
Ενσώματες ακινητοποιήσεις	51,4	
Αποσβέσεις	51,9	50,9
Συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις	15,2	
α. Συμμετοχές	32,8	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις	3,3	
B. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		16,7
I. Αποθέματα		37,2
II. Απαιτήσεις		7,0
α. Πελάτες, γραμμάτια, επιταγές	5,8	
β. Λοιπές απαιτήσεις / μεταβ. λογ/μοί ενεργητικού	12,2	
γ. Χρεόγραφα	-36,0	
Γ. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		-7,0
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (A+B+Γ)		27,4
ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
A. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		124,2
i. Μετοχικό κεφάλαιο		4,9
ii. Αποθεματικά		7,5
iii. Αποτελέσματα εις νέον		32,0
B. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		15,4
I. Μεσομακροπρόθεσμες υποχρεώσεις / προβλέψεις		5,2
α. Τράπεζες	2,5	
β. Λοιπές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (προβλέψεις)	61,4	
II. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		20,1
α. Προμηθευτές, γραμμάτια πληρ., επιταγές	74,8	
β. Τράπεζες	-14,1	
γ. Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις / μεταβ. λογ/μοί παθητικού	1,7	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (A+B)		27,4
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ		
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)		43,5
Μείον : Κόστος πωλήσεων		38,5
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		81,3
Πλέον: Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως		-0,1
Μείον : Χρεωστικοί τόκοι		-11,3
Μείον : Λοιπά λειτουργικά έξοδα		62,0
Μερικά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)		5,1
Πλέον : Μη λειτουργικά έσοδα		12,0
Μείον : Μη λειτουργικά έξοδα		237,2
Μείον : Σύνολο αποσβέσεων παγίων στοιχείων		55,4
Μείον : Οι από αυτές ενσωματωμένες στο λειτουργικό κόστος		56,9
Καθαρά Αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)		3,9
Αριθμός Επιχειρήσεων		-2,3

ΕΙΔΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

Εγγραφές νέων επιχειρήσεων - Δημογραφικά γεγονότα

1

2

3

4

5

6

7

Ε.Π.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε τη δημογραφία των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, και ειδικότερα τις εγγραφές νέων επιχειρήσεων (ενάρξεις λειτουργίας επιχειρήσεων).

Σκοπός του είναι η παροχή επίκαιρων πληροφοριών για την εξέλιξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και, συνεπακόλουθα, του οικονομικού κλίματος και των προσδοκιών, βάσει της παρακολούθησης των εγγραφών νέων επιχειρήσεων, σε τριμηνιαία βάση.

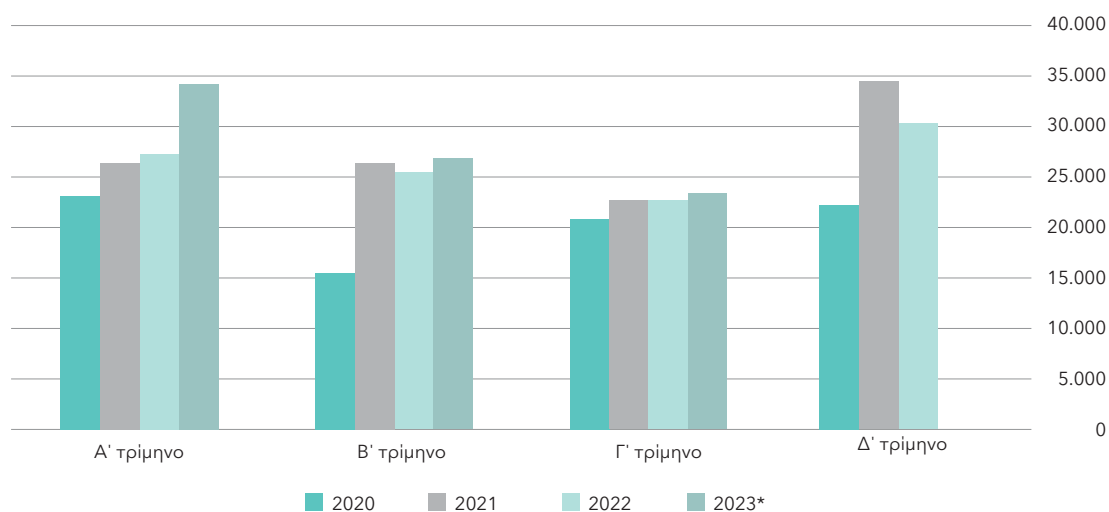
Ειδικότερα, θα παρουσιαστούν τα διαθέσιμα στοιχεία και οι μεταβολές που αφορούν τις εγγραφές νέων επιχειρήσεων στο σύνολο των επιχειρήσεων της ελληνικής οικονομίας και του κλάδου του Εμπορίου¹, από το 2020, σε τριμηνιαία βάση. Οι εν λόγω μεταβολές θα συγκριθούν με τις αντίστοιχες μεταβολές που συνέβησαν στο σύνολο της οικονομίας.

Επίσης, θα παρουσιαστούν τα διαθέσιμα στοιχεία για τις εγγραφές νέων επιχειρήσεων, ανά μεγάλη γεωγραφική περιοχή (NUTS 1) και κατά κατηγορία Νομικής Μορφής της επιχείρησης, από το 2021.

Τα στοιχεία προέρχονται από τα τριμηνιαία δελτία τύπου της ΕΛΣΤΑΤ «Δημογραφικά γεγονότα επιχειρήσεων, Εγγραφές νέων επιχειρήσεων και Πτωχεύσεις επιχειρήσεων», καθώς και από τους διαθέσιμους πίνακες στην ιστοσελίδα της².

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.1

Εγγραφές νέων επιχειρήσεων στο σύνολο της οικονομίας: 2020-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

1. Τα στοιχεία είναι διαθέσιμα σε μονοψήφια ανάλυση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας. Τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το 2023 αναφέρονται μέχρι και το Γ' τρίμηνο.

2. Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, : <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR05/>

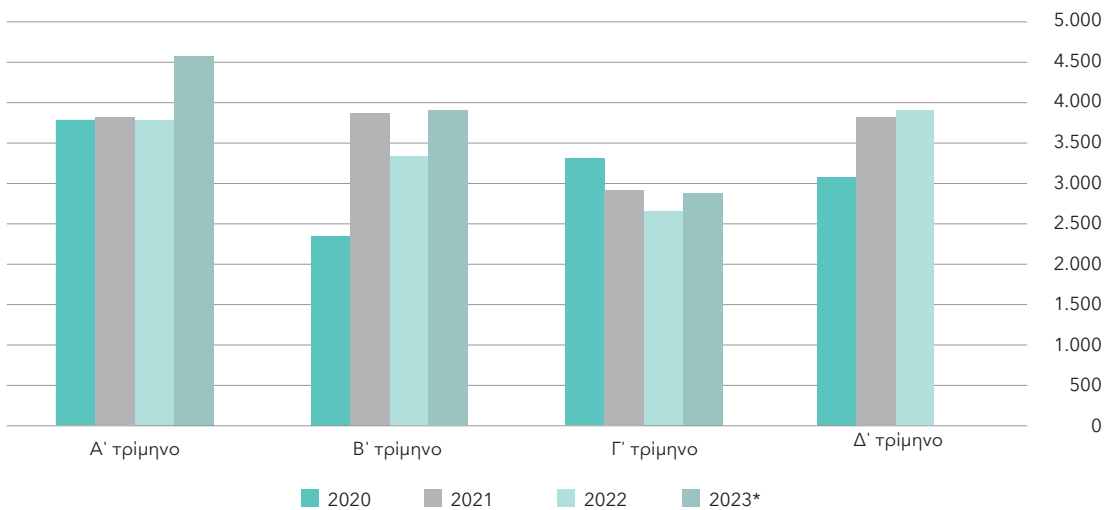
Ε.Π.2 Εγγραφές Νέων Επιχειρήσεων

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, στο σύνολο της οικονομίας, οι εγγραφές νέων επιχειρήσεων ανήλθαν σε 84.460, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 9.211 επιχειρήσεις και ποσοστό 12,2%, σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία του προηγούμενου έτους.

Όπως διαπιστώνουμε από το Διάγραμμα Ε.Π.1 για το σύνολο της οικονομίας, οι νέες εγγραφές βαίνουν αυξανόμενες για όλα τα τρίμηνα, με εξαίρεση το Β' & Δ' τρίμηνο του 2022. Οι συνολικές εγγραφές στο σύνολο της οικονομίας, από το 2020 μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανέρχονται σε 381.276 νέες εγγραφές.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.2

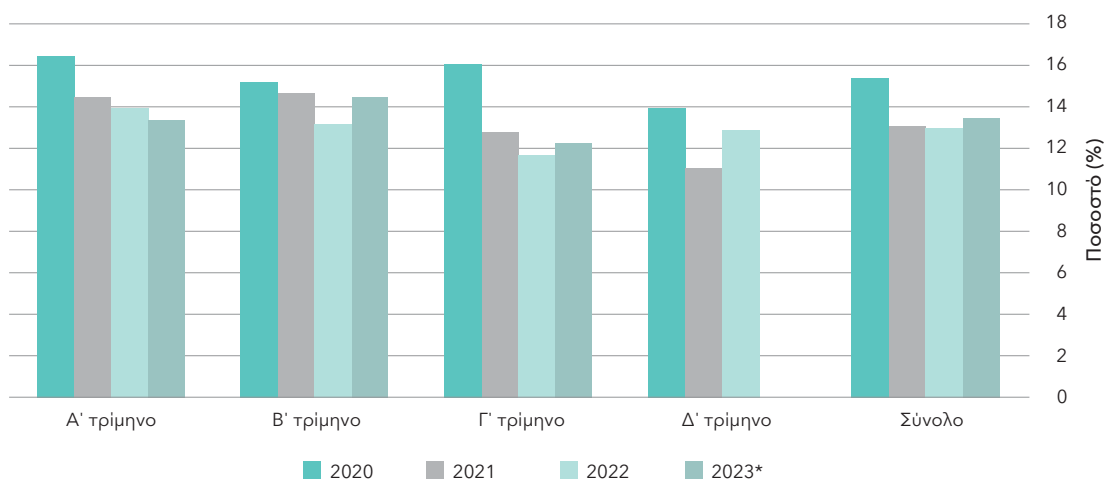
Εγγραφές νέων επιχειρήσεων στο εμπόριο: 2020-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.3

Ποσοστιαία συμμετοχή των εγγραφών των νέων επιχειρήσεων του εμπορίου στο σύνολο της οικονομίας: 2020-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

Στον κλάδο του εμπορίου, μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, οι εγγραφές νέων επιχειρήσεων ανήλθαν σε 11.347, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 1.576 επιχειρήσεις και ποσοστό 16,1%, σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία του προηγούμενου έτους. Από το Διάγραμμα Ε.Π.2 για τον κλάδο του εμπορίου, διαπιστώνουμε ότι οι νέες εγγραφές βαίνουν αυξανόμενες για όλα τα τρίμηνα, με εξαίρεση το Β' & Δ' τρίμηνο του 2022. Οι συνολικές εγγραφές στον κλάδο του εμπορίου, από το 2020 μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανέρχονται σε 51.939 νέες εγγραφές και αναλογούν στο 13,6% των νέων εγγραφών, στο σύνολο της οικονομίας.

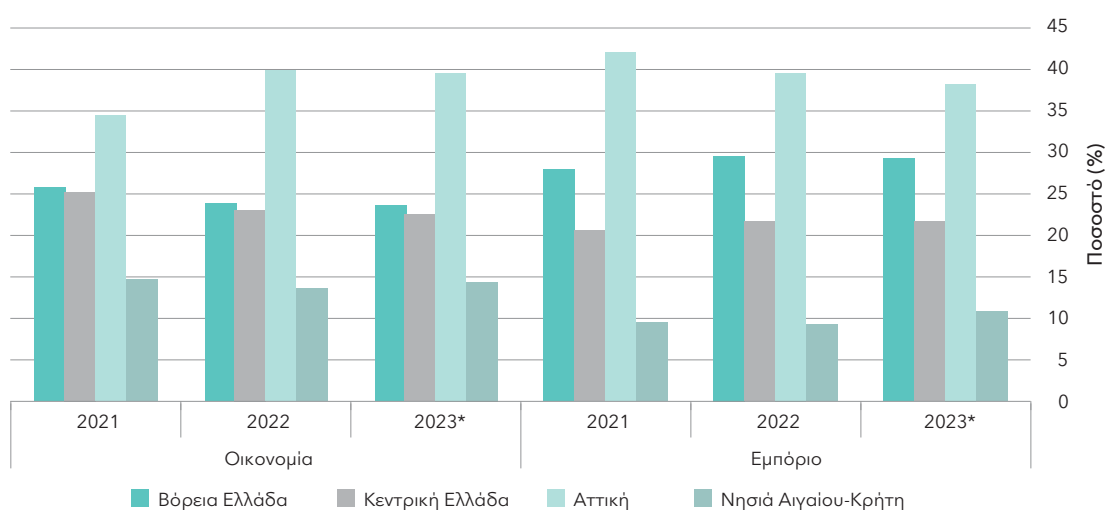
Επίσης, στο σύνολο των νέων εγγραφών της Οικονομίας, η ποσοστιαία συμμετοχή των νέων επιχειρήσεων, οι οποίες αφορούν τον κλάδο του εμπορίου, βαίνει, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, συνεχώς μειούμενη, με εξαίρεση τα δύο τελευταία τρίμηνα του 2023, Διάγραμμα Ε.Π.3.

Ε.Π.3 Εγγραφές Νέων Επιχειρήσεων ανά μεγάλη γεωγραφική περιοχή³ 2021 - 2023

Το 2023, από τις 84.460 εγγραφές νέων επιχειρήσεων, στο σύνολο της οικονομίας, το 40,0% αναλογεί στην Αττική, περί το 1/4 αναλογεί στη Βόρεια Ελλάδα, πάνω από το 1/5 στην Κεντρική Ελλάδα και το υπόλοιπο 14,3% στα Νησιά του Αιγαίου και στην Κρήτη, Διάγραμμα Ε.Π.4. Η πτωτική τάση των νέων εγγραφών, κατά το προηγούμενο έτος, με εξαίρεση την Αττική, φαίνεται να ανακόπτεται, σύμφωνα με τα στοιχεία του τρέχοντος έτους, Πίνακας Β.2.3.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.4

Ποσοστιαία κατανομή των εγγραφών νέων επιχειρήσεων ανά γεωγραφική περιοχή στην οικονομία και το εμπόριο: 2021-2023

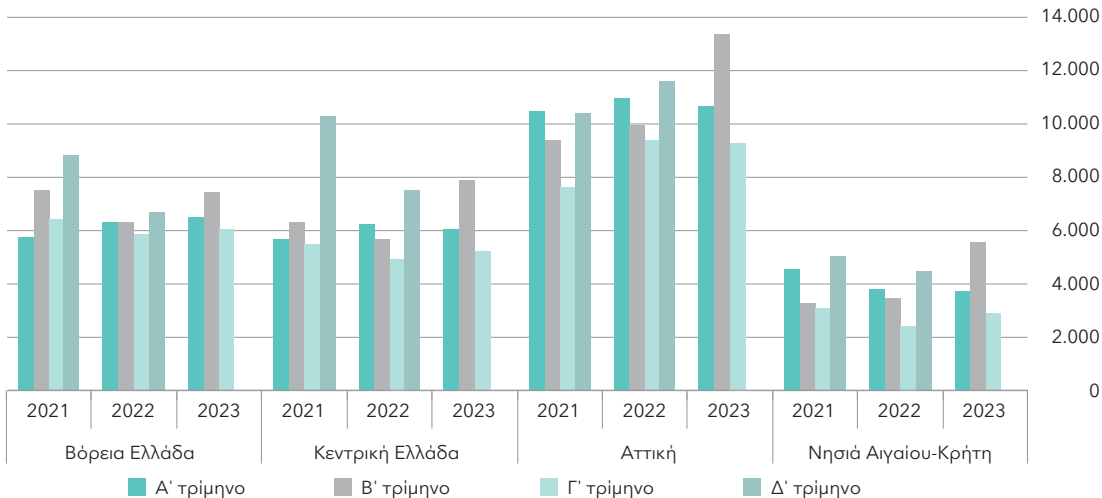

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

3. Οι περιφέρειες που απαρτίζουν τις μεγάλες γεωγραφικές περιφέρειες είναι: ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ (Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία και Ήπειρος), ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ (Ιόνια Νησιά, Θεσσαλία, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος), ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ - ΚΡΗΤΗ (Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο και Κρήτη), ΑΤΤΙΚΗ (Αττική).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.5

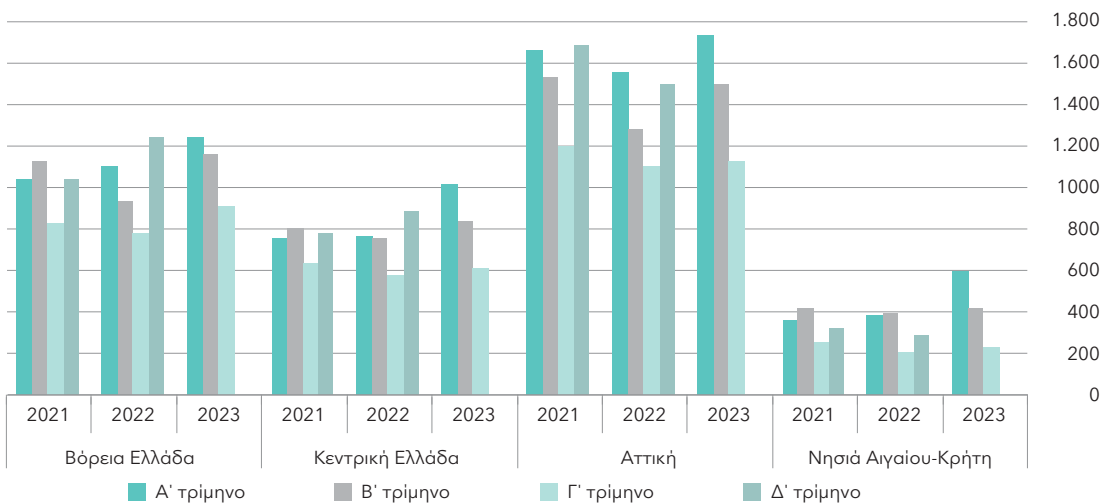
Εγγραφές νέων επιχειρήσεων ανά τρίμηνο και μεγάλη γεωγραφική περιοχή στην οικονομία: 2021-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.6

Εγγραφές νέων επιχειρήσεων ανά τρίμηνο και μεγάλη γεωγραφική περιοχή στο εμπόριο: 2021-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

Όπως διαπιστώνουμε και από το Διάγραμμα Ε.Π.5, η αύξηση των νέων εγγραφών στην Αττική εμφανίζεται σε όλα τα τρίμηνα και σε όλα τα έτη. Οι μειώσεις των νέων εγγραφών, κατά το 2022, στη Βόρεια και την Κεντρική Ελλάδα, αφορούν κυρίως το Β', Γ' και το Δ' τρίμηνο, ενώ στα Νησιά του Αιγαίου και στην Κρήτη, αφορούν το Α', Γ' και το Δ' τρίμηνο.

Οι συνολικές εγγραφές νέων επιχειρήσεων στο σύνολο της οικονομίας, από το 2020 μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανέρχονται, στη Βόρεια Ελλάδα, σε 73.452, στην Κεντρική Ελλάδα, σε 71.152, στην Αττική, σε 113.155, και στα Νησιά του Αιγαίου & στην Κρήτη, σε 42.227 νέες εγγραφές.

Στον κλάδο του εμπορίου, από τις 11.347 εγγραφές νέων επιχειρήσεων, στην Αττική αναλογεί σχεδόν το 40,0%, στη Βόρεια Ελλάδα αναλογεί περί το 30,0%, στην Κεντρική Ελλάδα αναλογεί λίγο πάνω από το 1/5, και το υπόλοιπο 10,8% στα Νησιά του Αιγαίου και στην Κρήτη, Διάγραμμα Ε.Π.4. Η πτωτική τάση των νέων εγγραφών, κατά το προηγούμενο έτος, σε όλες τις περιοχές, φαίνεται να ανακόπτεται, σύμφωνα με τα στοιχεία του τρέχοντος έτους, Πίνακας Β.2.4.

Όπως διαπιστώνουμε και από το Διάγραμμα Ε.Π.6, η μείωση των νέων εγγραφών, κατά το προηγούμενο έτος, εμφανίζεται, στην Αττική, καθ' όλα τα τρίμηνα, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές, οι μειώσεις αφορούν κυρίως το Β' και το Γ' τρίμηνο.

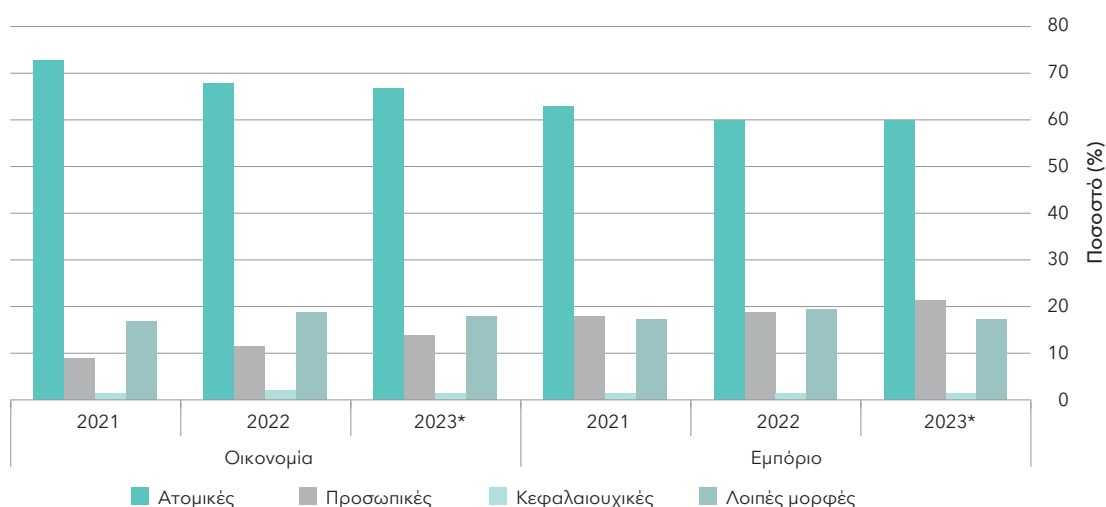
Στον κλάδο του εμπορίου, οι συνολικές εγγραφές νέων επιχειρήσεων, στο διάστημα από το 2020 μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανέρχονται σε 11.373, στη Βόρεια Ελλάδα, σε 8.389 στην Κεντρική Ελλάδα, σε 15.801, στην Αττική και σε 3.852 νέες εγγραφές, στα Νησιά του Αιγαίου & στην Κρήτη.

Ε.Π.4 Εγγραφές Νέων Επιχειρήσεων ανά κατηγορία νομικής μορφής⁴ 2021 - 2023

Από τις 84.460 εγγραφές νέων επιχειρήσεων στο σύνολο της οικονομίας, πάνω από τα 2/3 αναλογούν σε ατομικές επιχειρήσεις, το 17,7% αναλογεί σε λοιπές νομικές μορφές, το 13,7% σε προσωπικές επιχειρήσεις, και το υπόλοιπο 1,5% σε κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις, Διάγραμμα Ε.Π.7.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.7

Ποσοστιαία κατανομή των εγγραφών νέων επιχειρήσεων ανά νομική μορφή στην οικονομία και το εμπόριο: 2021-2023

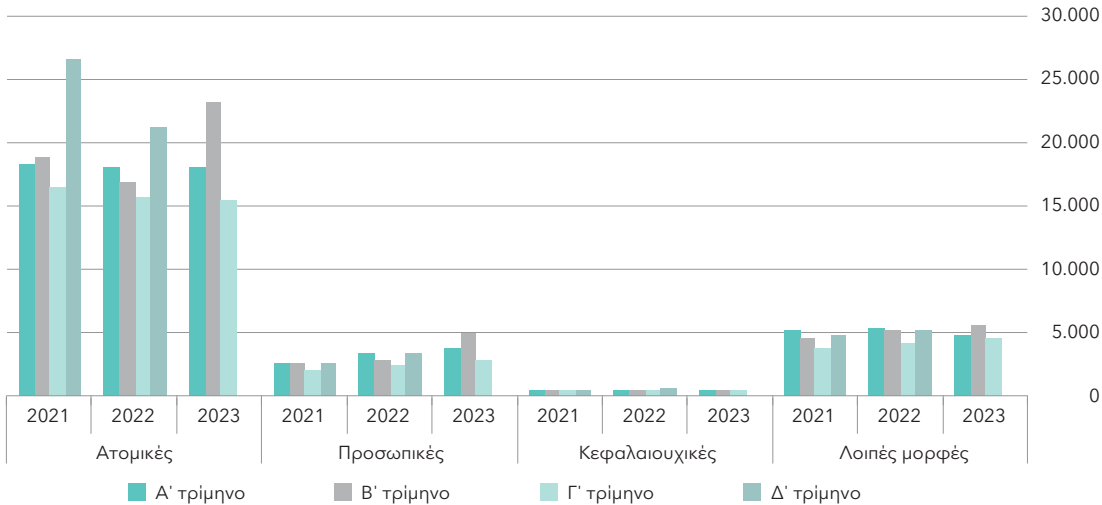

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

4. ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (Ομόρρυθμες Εταιρείες (ΟΕ), Ετερόρρυθμες Εταιρείες (ΕΕ), ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (ΕΠΕ), Ανώνυμες Εταιρείες (ΑΕ), ΛΟΙΠΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ (Ιδιωτικές Κεφαλαιουχικές Εταιρείες (ΙΚΕ), Κοινοπραξίες κ.α.)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.8

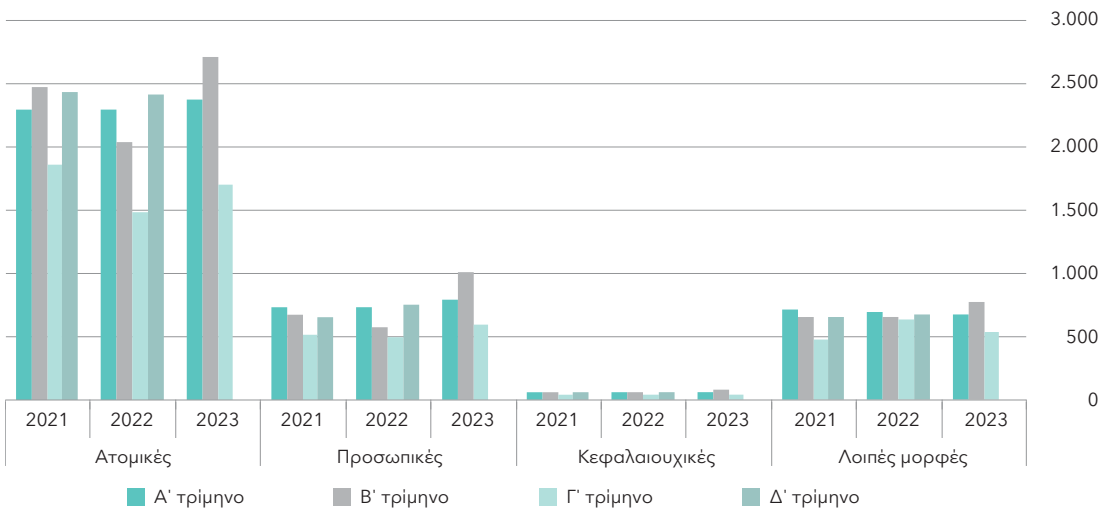
Εγγραφές νέων επιχειρήσεων ανά τρίμηνο και νομική μορφή στην οικονομία: 2021-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.9

Εγγραφές νέων επιχειρήσεων ανά τρίμηνο και νομική μορφή στην οικονομία: 2021-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

Όπως διαπιστώνουμε και από το Διάγραμμα Ε.Π.8, στις ατομικές επιχειρήσεις, η μείωση των νέων εγγραφών εμφανίζεται, κατά το προηγούμενο έτος, σε όλα τα τρίμηνα, ενώ αντίθετα, σε όλες τις άλλες νομικές μορφές, αυξήσεις εμφανίζονται σε όλα τα τρίμηνα. Κατά το τελευταίο έτος, οι νέες εγγραφές στις προσωπικές επιχειρήσεις αυξάνονται σε όλα τα τρίμηνα, στις ατομικές επιχειρήσεις κατά το Β' τρίμηνο ενώ στις λοιπές νομικές μορφές κατά το Β' και Γ' τρίμηνο, Πίνακας Β.2.5.

Οι συνολικές εγγραφές νέων επιχειρήσεων στο σύνολο της οικονομίας, από το 2020 μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανέρχονται, στις ατομικές επιχειρήσεις, σε 208.710, στις προσωπικές επιχειρήσεις, σε 33.472, στις κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις, σε 4.650 και στις λοιπές νομικές μορφές, σε 53.154 νέες εγγραφές.

Στον κλάδο του εμπορίου, από τις 11.347 εγγραφές νέων επιχειρήσεων, το 60,0% αναλογεί σε ατομικές επιχειρήσεις, λίγο πάνω από το 1/5 αναλογεί σε λοιπές νομικές μορφές, το 17,4% σε προσωπικές επιχειρήσεις, και το υπόλοιπο 1,5% σε κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις, Διάγραμμα Ε.Π.7.

Όπως διαπιστώνουμε και από το Διάγραμμα Ε.Π.9, η μείωση των νέων εγγραφών, κατά το προηγούμενο έτος, στις ατομικές και στις προσωπικές επιχειρήσεις, εμφανίζεται κατά το Β' και το Γ' τρίμηνο, ενώ οι αυξήσεις σε κεφαλαιουχικές και λοιπές νομικές μορφές αφορούν κυρίως το Δ' τρίμηνο. Αντίθετα, κατά το τελευταίο έτος, αυξάνονται οι νέες εγγραφές στις ατομικές και τις προσωπικές επιχειρήσεις σε όλα τα τρίμηνα, ενώ στις κεφαλαιουχικές και λοιπές νομικές μορφές κατά το Β' τρίμηνο, Πίνακας Β.2.6.

Στον κλάδο του εμπορίου, οι συνολικές εγγραφές νέων επιχειρήσεων, στο διάστημα από το 2020 μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανέρχονται, στις ατομικές επιχειρήσεις, σε 24.139, στις προσωπικές επιχειρήσεις, σε 7.534, στις κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις, σε 591, και στις λοιπές νομικές μορφές, σε 7.151 νέες εγγραφές. Οι νέες εγγραφές των προσωπικών επιχειρήσεων, στον κλάδο του εμπορίου, αντιστοιχούν στο 1/5 (22,5%) των νέων εγγραφών στο σύνολο της οικονομίας.

Ε.Π.5 Ο Κύκλος εργασιών, από διοικητικές πηγές, στο σύνολο των επιχειρήσεων του Εμπορίου, 2019 - 2023

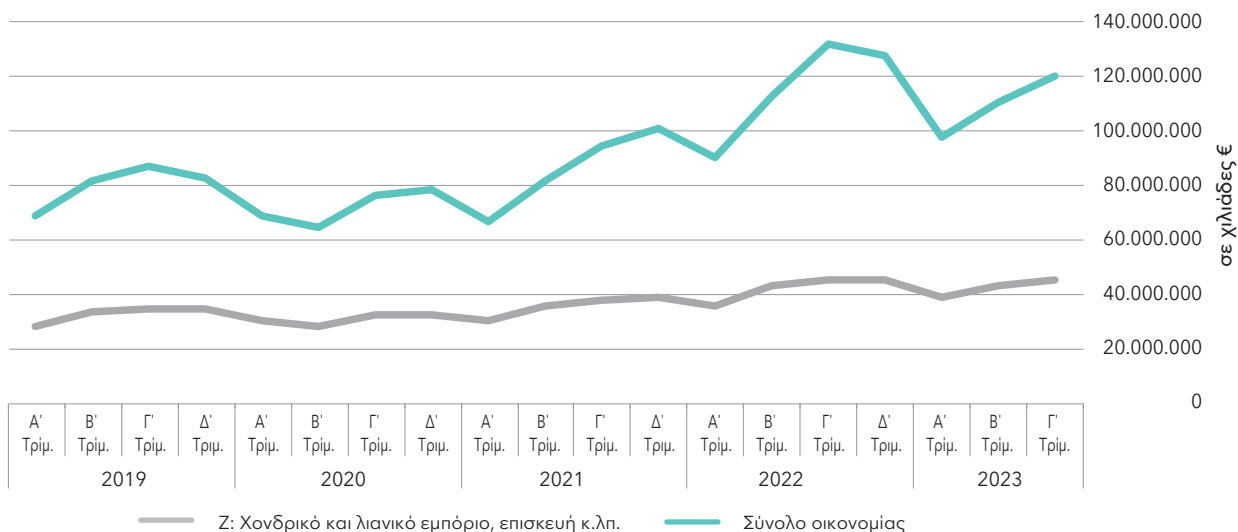
Στο σύνολο των επιχειρήσεων και των δραστηριοτήτων της ελληνικής οικονομίας, ο κύκλος εργασιών, μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανήλθε σε 328.167.649 χιλ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 92.043.260 χιλ. ευρώ και ποσοστό 39,0%, σε σχέση με τον αντίστοιχο κύκλο εργασιών του 2019, Πίνακας Ειδικού Παραρτήματος (Π.Ε.Π.)1.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε.Π.1					
Κύκλος εργασιών σε χιλ. ευρώ, από Διοικητικές πηγές, 2019-2023					
Ζ: Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή κλπ	Α' Τρίμηνο	Β' Τρίμηνο	Γ' Τρίμηνο	Δ' Τρίμηνο	ΣΥΝΟΛΟ
2019	28.232.037	32.741.513	33.813.731	34.023.394	128.810.675
2020	29.485.450	27.749.507	32.332.870	32.318.145	121.885.972
2021	29.529.708	34.988.792	37.256.217	38.797.654	140.572.371
2022	35.567.930	42.484.752	44.649.084	44.618.279	167.320.045
2023	38.105.183	42.770.341	44.536.072	*	125.411.596
Σύνολο Οικονομίας	Α' Τρίμηνο	Β' Τρίμηνο	Γ' Τρίμηνο	Δ' Τρίμηνο	ΣΥΝΟΛΟ
2019	68.780.612	81.104.561	86.239.216	82.725.583	318.849.972
2020	68.751.276	63.617.867	75.497.554	78.246.206	286.112.903
2021	66.676.860	81.106.742	94.131.280	100.493.339	342.408.221
2022	90.100.078	112.572.779	131.476.389	126.766.068	460.915.314
2023	97.564.300	110.519.977	120.083.372	*	328.167.649

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ,; <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.10

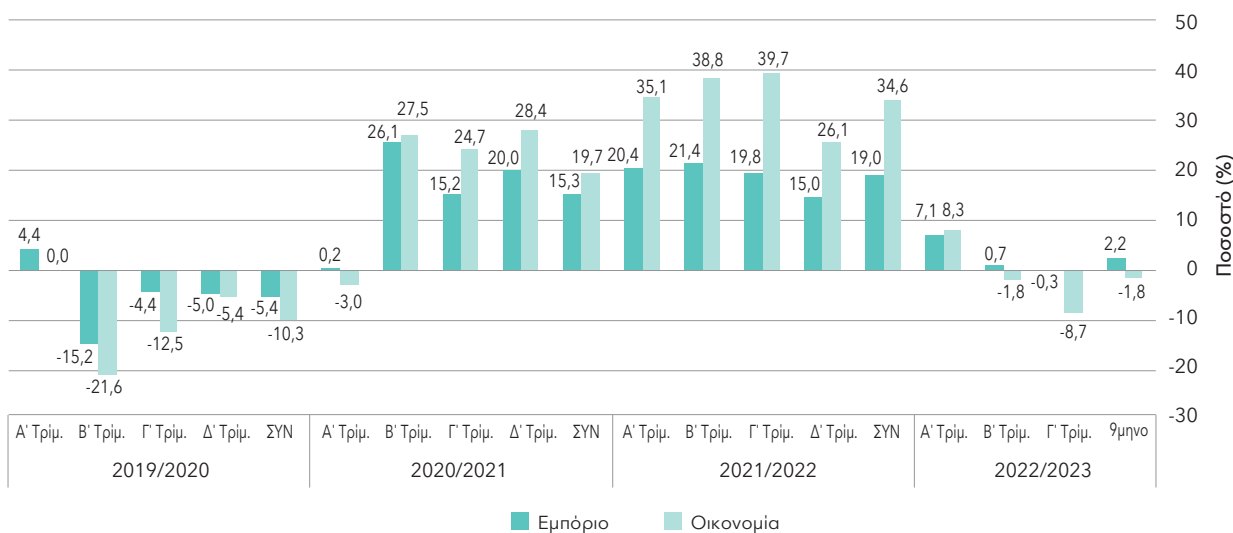
Εξέλιξη του τριμηνιαίου κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.11

Ποσοστιαίες μεταβολές του τριμηνιαίου κύκλου εργασιών: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

Στον κλάδο του εμπορίου, ο κύκλος εργασιών, μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανήλθε σε 125.411.596 χιλ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 30.624315 χιλ. ευρώ και ποσοστό 32,3%, σε σχέση με τον αντίστοιχο κύκλο εργασιών του 2019, Πίνακας Ε.Π.1. Κατά την εξεταζόμενη περίοδο, ο μέσος όρος του κύκλου εργασιών στον κλάδο του εμπορίου αντιστοιχεί στο 40,0% του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων του συνόλου της οικονομίας.

Στο διάγραμμα Ε.Π.10, αποτυπώνεται η διαγραμματική εξέλιξη του τριμηνιαίου κύκλου εργασιών στο σύνολο των επιχειρήσεων του εμπορίου και της οικονομίας, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, όπου είναι εμφανής η μικρότερη πτώση του κύκλου εργασιών στον κλάδο, έναντι της πτώσης του κύκλου εργασιών στη συνολική οικονομία,

κατά την περίοδο της πανδημίας, ενώ υπολείπεται σε σχέση με τις αυξήσεις του κύκλου εργασιών της συνολικής οικονομίας, κυρίως κατά το τελευταίο έτος (2022).

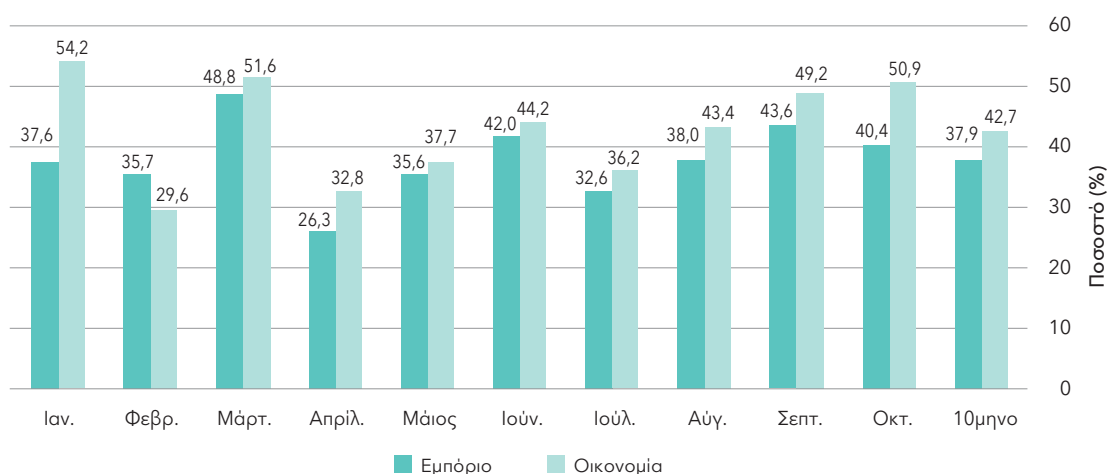
Στο διάγραμμα Ε.Π.11, αποτυπώνονται οι αντίστοιχες τριμηνιαίες ποσοστιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών στο σύνολο των επιχειρήσεων του εμπορίου και της οικονομίας, όπου αναδύεται και εδώ η διαφορά τους. Επιπρόσθετα, από το εν λόγω διάγραμμα προκύπτουν εμφανώς τόσο οι διαφοροποιήσεις που συντελέστηκαν μεταξύ των τριμηνιαίων ποσοστιαίων μεταβολών του κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις του εμπορίου και της οικονομίας συνολικά, από το 2019, όσο και η δυναμική του εμπορίου στη διαμόρφωση κύκλου εργασιών στην ελληνική οικονομία.

Ειδικότερα, κατά την διάρκεια της πανδημίας (2019-2020), η ποσοστιαία μείωση του κύκλου εργασιών, στο σύνολο της οικονομίας, ήταν σχεδόν διπλάσια από αυτήν του εμπορίου. Η ανάκαμψη, μετά το Β' τρίμηνο του 2021, εμφανίζεται τόσο στο σύνολο της οικονομίας όσο και στο εμπόριο, με εντονότερους ρυθμούς να παρατηρούνται στο σύνολο της οικονομίας, ενώ, κατά την περίοδο 2021-2022, οι ρυθμοί μεταβολής του κύκλου εργασιών στο σύνολο των επιχειρήσεων της οικονομίας είναι σχεδόν διπλάσιοι έναντι του εμπορίου. Κατά το τελευταίο έτος, στη διάρκεια του Α', Β' και Γ' τριμήνου, ο ρυθμός μεταβολής, για το σύνολο των επιχειρήσεων της οικονομίας, είναι αρνητικός, σε αντίθεση με τον θετικό ρυθμό μεταβολής των επιχειρήσεων του εμπορίου.

Όσον αφορά το σύνολο των επιχειρήσεων και των δραστηριοτήτων της ελληνικής οικονομίας, με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων⁵, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σε μηνιαία βάση, ο κύκλος εργασιών, μέχρι και τον Οκτώβριο του 2023, ανήλθε σε 299.354.677 χιλ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 89.605.770 χιλ. ευρώ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.12

Ποσοστιαίες μεταβολές του μηνιαίου κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις του εμπορίου και της οικονομίας με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων: 2019-2023

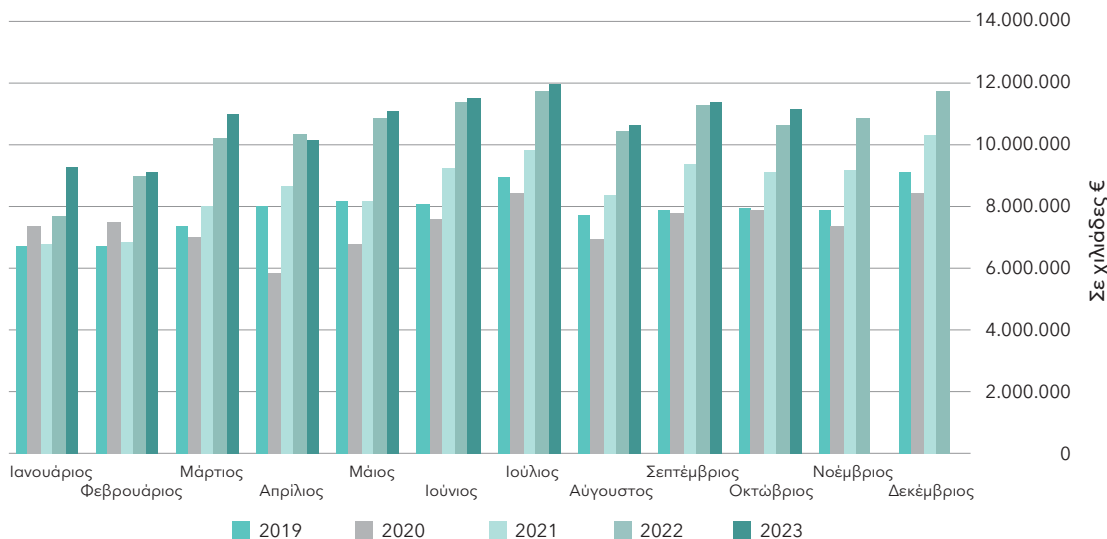

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

5. Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Σημείωση: Οι επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία υποβάλλουν στοιχεία στις φορολογικές αρχές σε τριμηνιαία βάση, ενώ οι επιχειρήσεις που τηρούν διπλογραφικά βιβλία υποβάλλουν αντίστοιχα στοιχεία σε μηνιαία βάση. Ως εκ τούτου, στοιχεία για το σύνολο των επιχειρήσεων είναι διαθέσιμα μόνο σε τριμηνιαία βάση.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.13

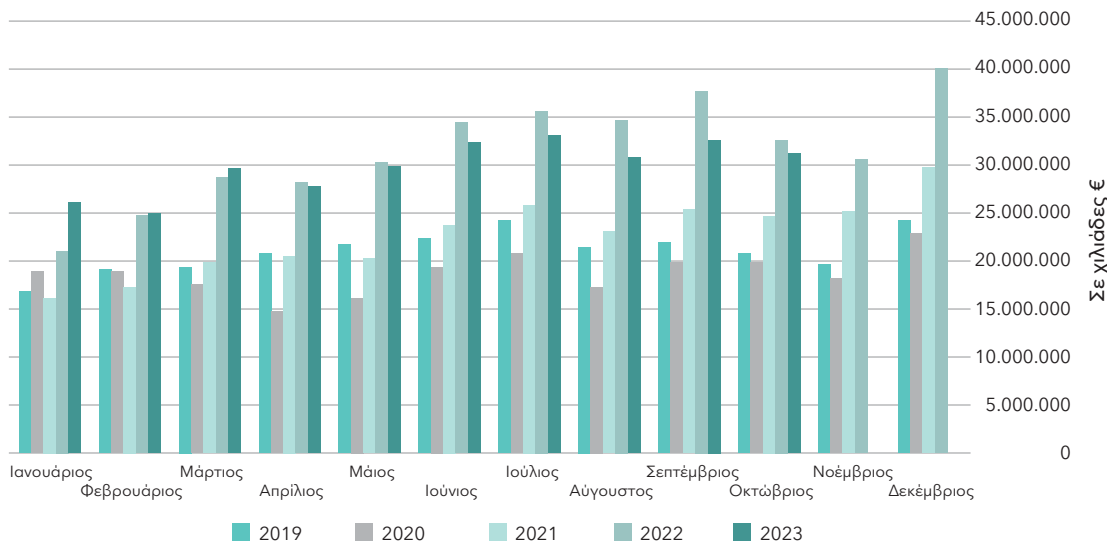
Εξέλιξη του μηνιαίου κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις του εμπορίου με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.14

Εξέλιξη του μηνιαίου κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις του συνόλου της οικονομίας με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

και ποσοστό 42,7%, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019, Παράρτημα Πίνακας Β.3.6. Σε σχέση με το 2019, ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων της ελληνικής οικονομίας, με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων, σημείωσε συνεχή αύξηση, Διάγραμμα Ε.Π.12.

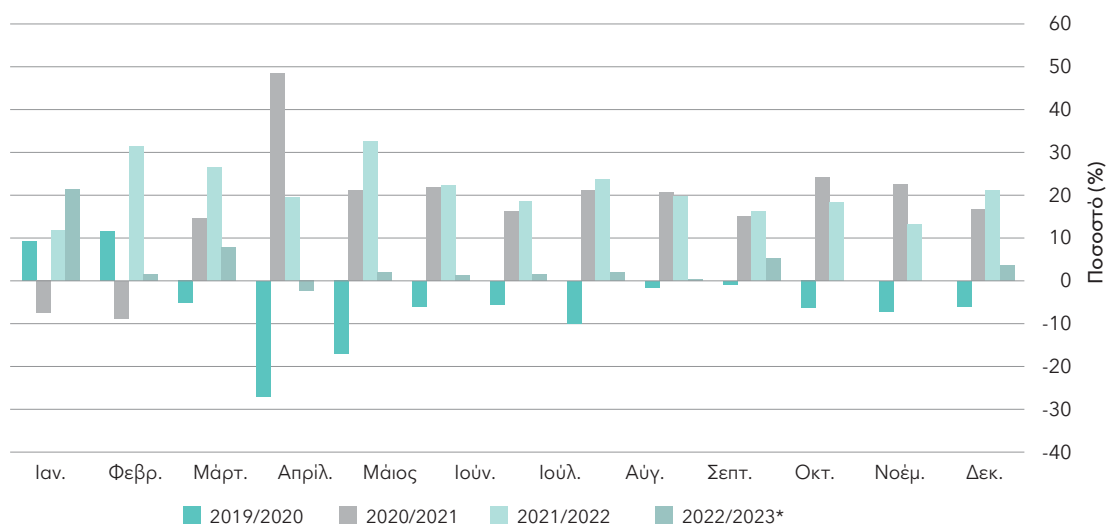
Στον κλάδο του εμπορίου, ο κύκλος εργασιών του συνόλου των επιχειρήσεων, με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σε μηνιαία βάση, μέχρι και τον Οκτώβριο του 2023, ανήλθε σε 107.465.282 χιλ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 29.561.624 χιλ. ευρώ και ποσοστό 37,9%, σε σχέση

με την αντίστοιχη περίοδο του 2019, Παράρτημα Πίνακας Β.3.7. Σε σχέση με το 2019, ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων, με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων, στον κλάδο του εμπορίου, σημείωσε επίσης συνεχή αύξηση, Διάγραμμα Ε.Π.12.

Στα διαγράμματα Ε.Π.13 & Ε.Π.14, εμφανίζεται η διαγραμματική εξέλιξη του μηνιαίου κύκλου εργασιών στο σύνολο των επιχειρήσεων του εμπορίου και της οικονομίας με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων κατά την εξεταζόμενη περίοδο, ενώ στα διαγράμματα Ε.Π.15 & Ε.Π.16, αποτυπώνονται οι αντίστοιχες ποσοστιαίες μηνιαίες μεταβολές 2019-2020, 2020-2021, 2021-2022 & 2022-2023 του κύκλου εργασιών στο σύνολο των επιχειρήσεων του εμπορίου και της οικονομίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.15

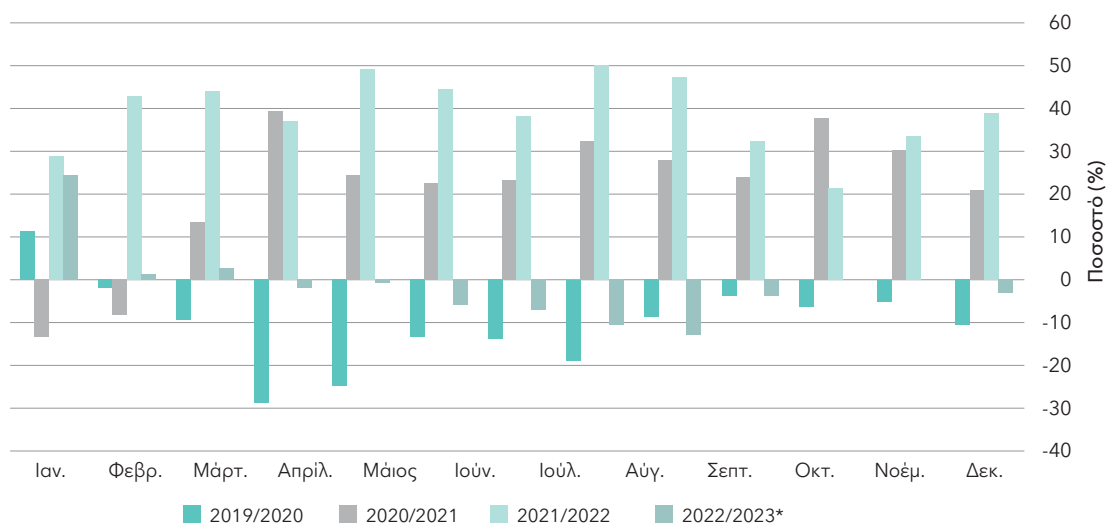
Ποσοστιαίες μεταβολές του μηνιαίου κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις του εμπορίου με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.16

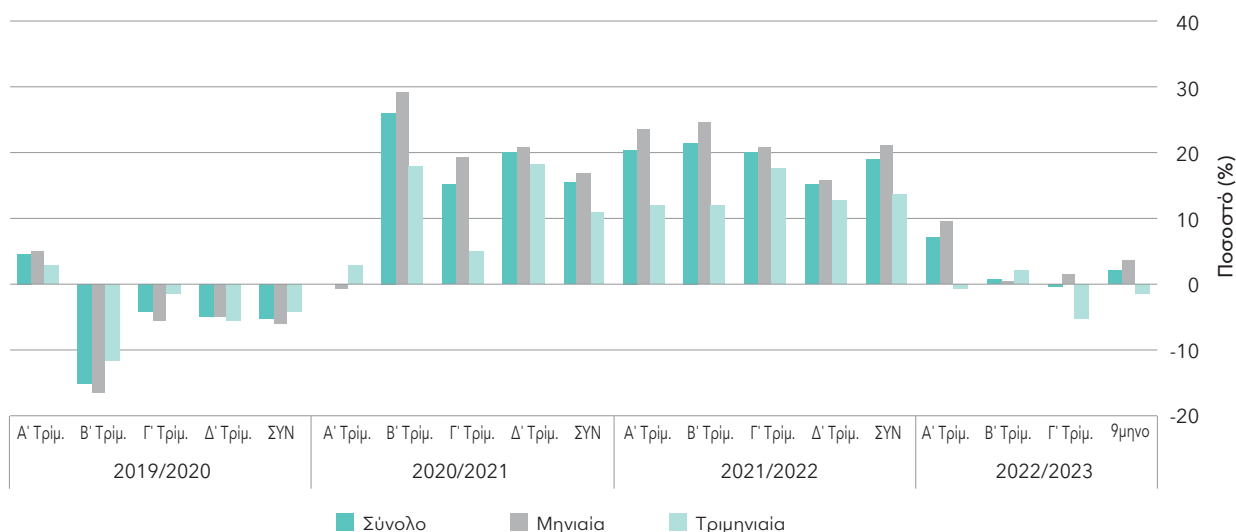
Ποσοστιαίες μεταβολές του μηνιαίου κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις του συνόλου της οικονομίας με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.17

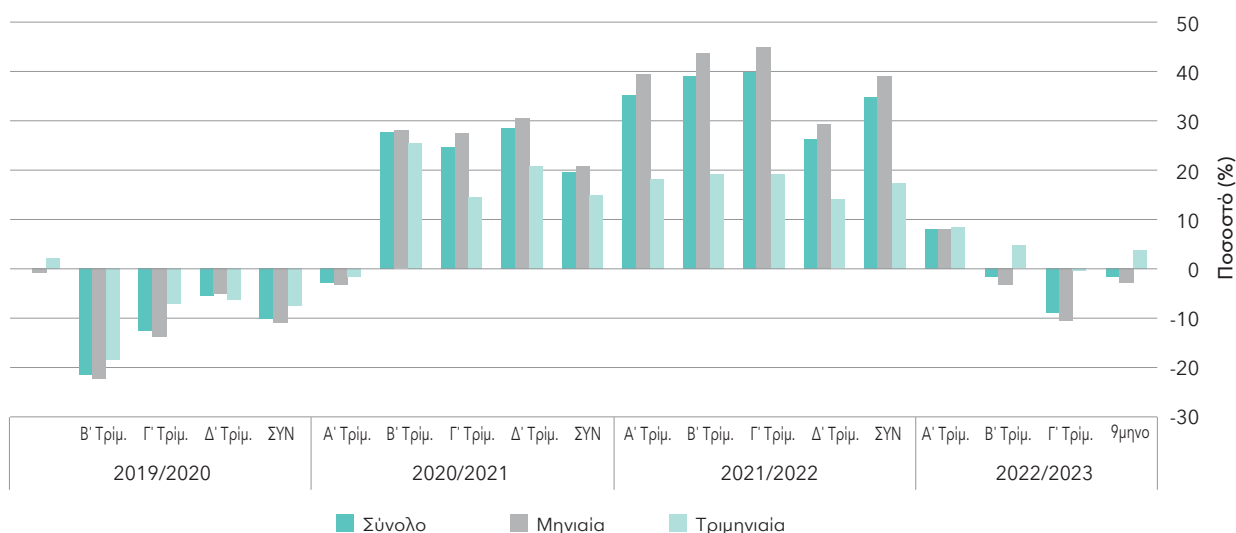
Ποσοστιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών στον κλάδο του εμπορίου: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.18

Ποσοστιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών στην οικονομία: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

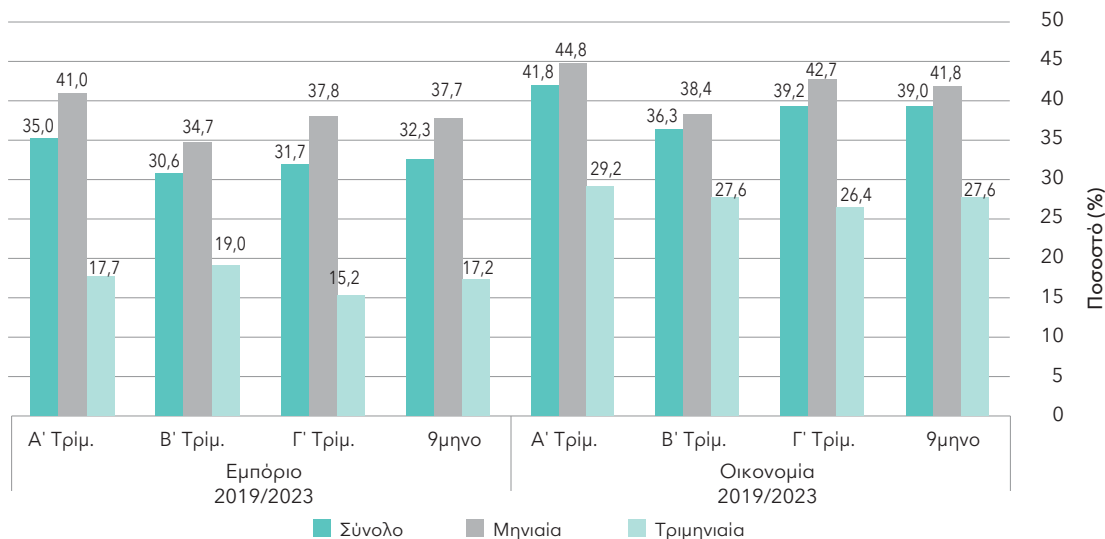
Από τα διαγράμματα Ε.Π.13 & Ε.Π.14 προκύπτει εμφανώς η ανοδική πορεία του μηνιαίου κύκλου εργασιών μετά την πανδημία, από τον Μάρτιο 2021 μέχρι και Οκτώβριο 2023, στον κλάδο του εμπορίου, ενώ, για το σύνολο της οικονομίας, η αντίστοιχη αυξητική πορεία διακόπτεται από τον Απρίλιο 2023 και μετά.

Επειδή τα στοιχεία για το σύνολο των επιχειρήσεων είναι διαθέσιμα μόνο σε τριμηνιαία βάση, μετατρέψαμε τα μηνιαία στοιχεία των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία σε τριμηνιαία, και από την μεταξύ τους διαφορά προκύπτουν τα τριμηνιαία στοιχεία για τις επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία⁶.

6. Τα στοιχεία για τις επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία αφορούν μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2022.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.19

Ποσοστιαίες μεταβολές του τριμηνιαίου κύκλου εργασιών στο εμπόριο και στην οικονομία: 2019-2023

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Από τη σύγκριση των στοιχείων του κύκλου εργασιών, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, προκύπτει ότι, στον κλάδο του Εμπορίου, οι ποσοστιαίες μεταβολές διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία) και εκείνων που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία), Διάγραμμα Ε.Π.17.

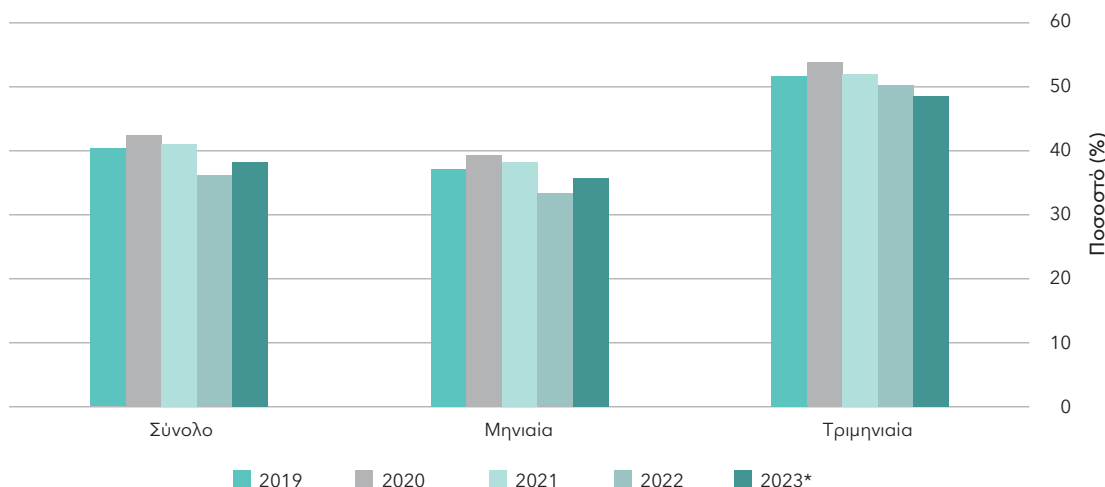
Ομοίως, και στο σύνολο της οικονομίας, προκύπτουν τα ίδια συμπεράσματα, από τη σύγκριση των στοιχείων του κύκλου εργασιών, όσον αφορά τις ποσοστιαίες μεταβολές, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, με αυτές του κλάδου του εμπορίου, Διάγραμμα Ε.Π.18.

Αν λάβουμε υπ' όψη τις μεταβολές του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων που τηρούν απλογραφικά βιβλία, από το 2019 μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, αυτός αυξήθηκε, στο σύνολο της οικονομίας, κατά 12.999.814 χιλ. ευρώ και ποσοστό 27,6%, ενώ στον κλάδο του εμπορίου, αυξήθηκε κατά 4.284.472 χιλ. ευρώ και ποσοστό 17,2%. Οι εν λόγω αυξήσεις του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων που τηρούν απλογραφικά βιβλία αναλογούν στο 14,0% των αντίστοιχων συνολικών μεταβολών, από το 2019, του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, τόσο της οικονομίας όσο και του εμπορίου. Η ένταση των μεταβολών διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία) σε σχέση με τις επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία), τόσο στην οικονομία όσο και στο εμπόριο, Διάγραμμα Ε.Π.19.

Κατά την εξεταζόμενη περίοδο, ο μέσος όρος του συνολικού κύκλου εργασιών στον κλάδο του εμπορίου αντιστοιχεί στο 40,0% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων του συνόλου της οικονομίας. Αντίστοιχα, αναλογεί στο 37,0% του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία και πάνω από το ήμισυ (51,4%) του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων που τηρούν απλογραφικά βιβλία, Διάγραμμα Ε.Π.20.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.20

Ποσοστιαία συμμετοχή του κύκλου εργασιών του εμπορίου στην οικονομία: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

Ε.Π.6 Ο Κύκλος εργασιών, από διοικητικές πηγές, στο σύνολο των επιχειρήσεων στους υποκλάδους του Εμπορίου, 2019-2023

Στον υποκλάδο του εμπορίου και επισκευή οχημάτων (45), ο κύκλος εργασιών, μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανήλθε σε 9.829.774 χιλ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 3.621.940 χιλ. ευρώ και ποσοστό 58,3%, σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2019, Π.Ε.Π. 2.

Στον κλάδο του χονδρικού εμπορίου (46), ο κύκλος εργασιών, μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανήλθε σε 75.440.719 χιλ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 19.077.968 χιλ. ευρώ και ποσοστό 33,8%, σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2019, Π.Ε.Π.2.

Τέλος, στον κλάδο του λιανικού εμπορίου, ο κύκλος εργασιών, μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2023, ανήλθε σε 40.141.102 χιλ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 7.924.408 χιλ. ευρώ και ποσοστό 24,6%, σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2019, Π.Ε.Π. 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε.Π.2			
Συνολικός κύκλος εργασιών, σε χιλ. ευρώ, από Διοικητικές πηγές, στο σύνολο των επιχειρήσεων των υποκλάδων του εμπορίου, 2019-2023			
ΕΤΟΣ	45	46	47
2019	8.406.525	75.882.396	44.521.756
2020	7.565.545	71.891.870	42.428.555
2021	9.431.327	84.027.630	47.113.414
2022	10.892.190	103.621.084	52.806.772
2023*	9.829.774	75.440.719	40.141.102

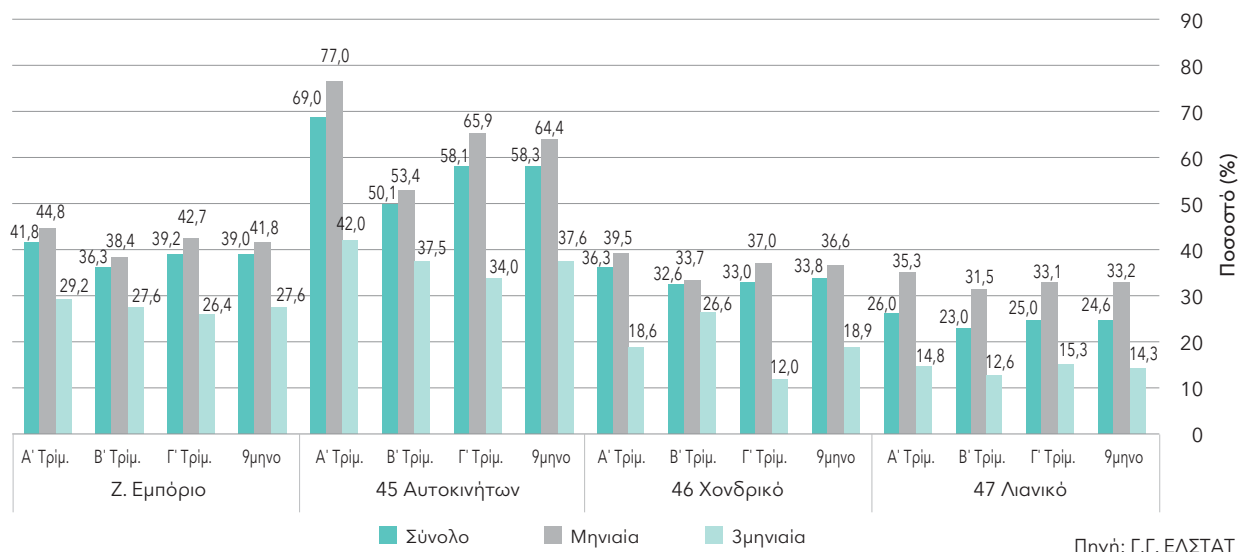
Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, : <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR02/>

* Για το 2023 τα στοιχεία αφορούν μέχρι και το Γ' τρίμηνο.

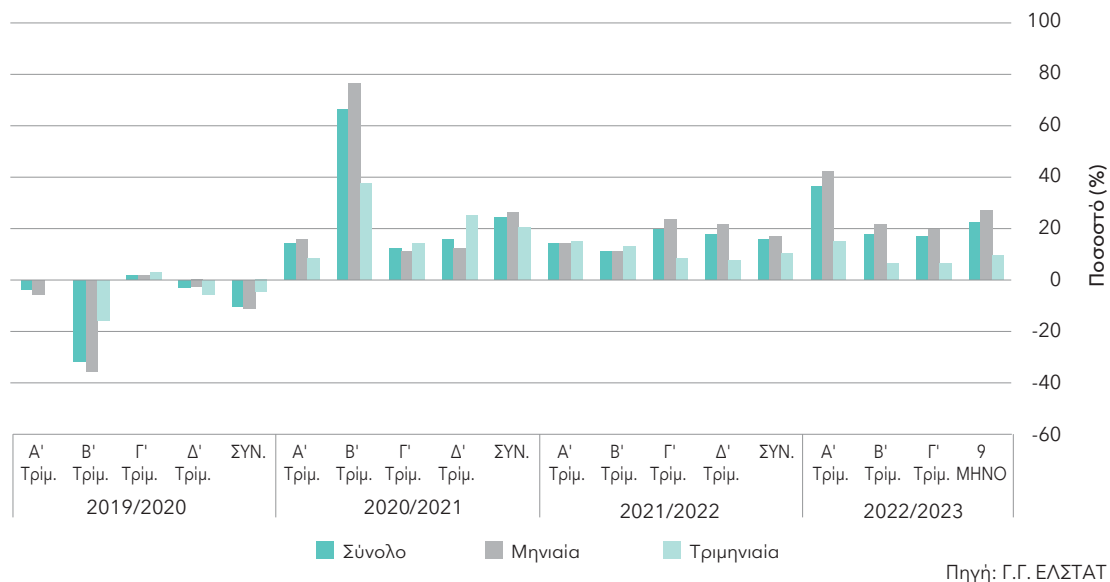
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.21

Ποσοστιαίες τριμηνιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών με διάκριση των επιχειρήσεων στο εμπόριο και τους υποκλάδους του: 2019-2023

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.22

Ποσοστιαίες τριμηνιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στο εμπόριο και επισκευή οχημάτων (45): 2019-2023

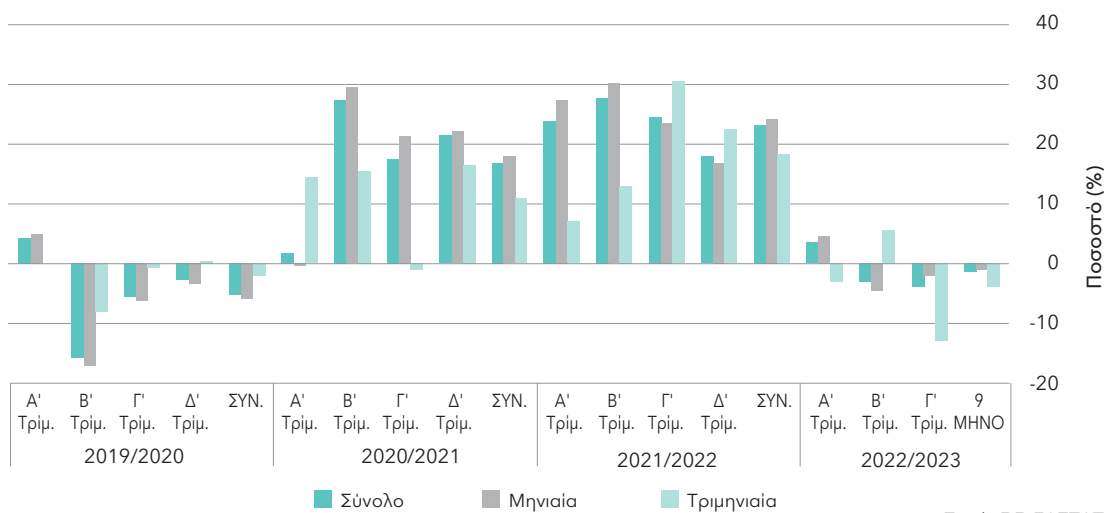
Στο διάγραμμα Ε.Π.21, απεικονίζονται οι ποσοστιαίες τριμηνιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων του εμπορίου και των υποκλάδων του, με διάκριση των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία) και των επιχειρήσεων που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία), σε σχέση με το 2019. Από το εν λόγω διάγραμμα, διαπιστώνουμε ότι οι μεταβολές στους κλάδους του εμπορίου και επισκευή οχημάτων (45), καθώς και του χονδρικού εμπορίου (46) είναι, από το 2019, σημαντικά μεγαλύτερες, έναντι αυτής που συντελέστηκε στον κλάδο του λιανικού εμπορίου (47), δεδομένου ότι ήταν ο μοναδικός που επλήγη από την πανδημία.

Στο διάγραμμα Ε.Π.22, απεικονίζονται οι ποσοστιαίες τριμηνιαίες μεταβολές, του κύκλου εργασιών, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, στο σύνολο των επιχειρήσεων του εμπορίου και επισκευή οχημάτων (45), με διάκριση μεταξύ των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία) και των επιχειρήσεων που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία). Από αυτό προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία), αν και είχαν υποστεί τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση, κατά την περίοδο της πανδημίας, ανέκαμψαν και παρουσιάζουν μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση, κατά την επόμενη περίοδο.

Στο διάγραμμα Ε.Π.23, απεικονίζονται οι ποσοστιαίες τριμηνιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, στο σύνολο των επιχειρήσεων του

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.23

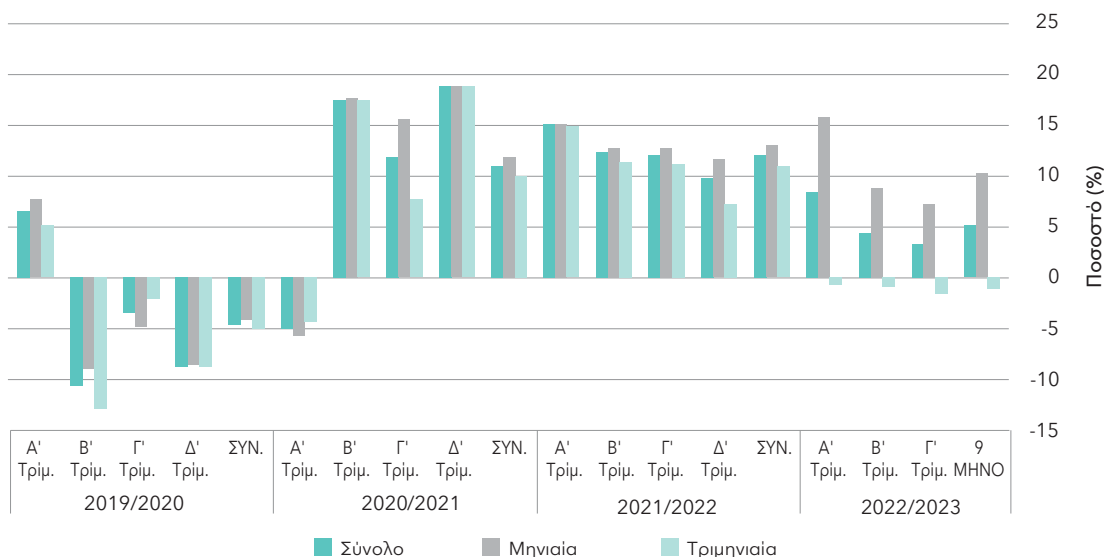
Ποσοστιαίες τριμηνιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στο χονδρικό εμπόριο (46): 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.24

Ποσοστιαίες τριμηνιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών στο σύνολο των επιχειρήσεων του λιανικού εμπορίου (47): 2019-2023

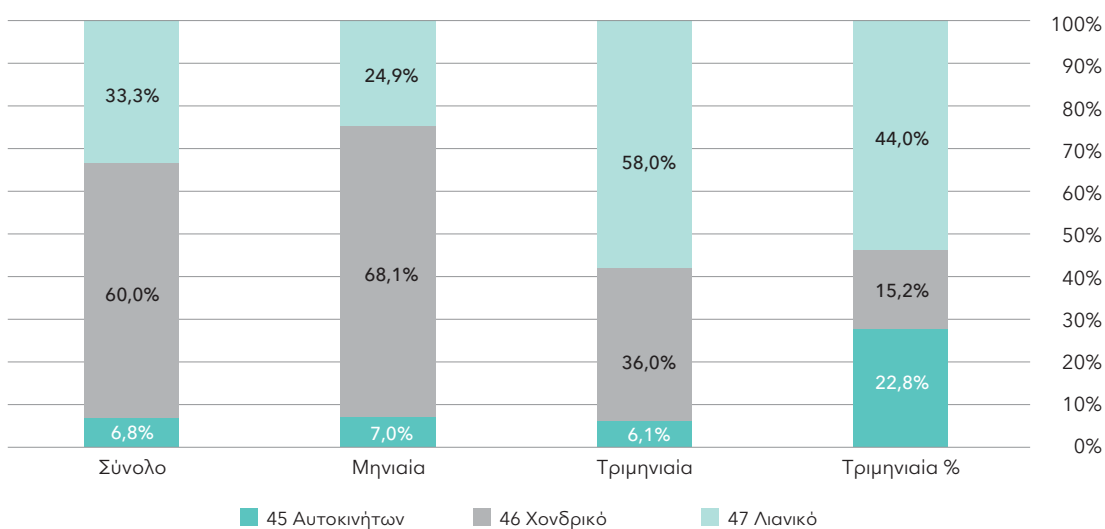
Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

χονδρικού εμπορίου (46), μεταξύ των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία) και των επιχειρήσεων που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία). Από αυτό προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία), αν και είχαν υποστεί τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση, την περίοδο της πανδημίας, ανακάμπτουν, παρουσιάζοντας σημαντικές ποσοστιαίες μεταβολές, κατά την επόμενη περίοδο. Αξιοσημείωτο όμως είναι το γεγονός ότι κατά το τελευταίο έτος η εν λόγω ανάκαμψη επιβραδύνεται με αποτέλεσμα οι ποσοστιαίες μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος να είναι αρνητικές.

Στο διάγραμμα Ε.Π.24, απεικονίζονται οι ποσοστιαίες τριμηνιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, στο σύνολο των επιχειρήσεων του

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.25

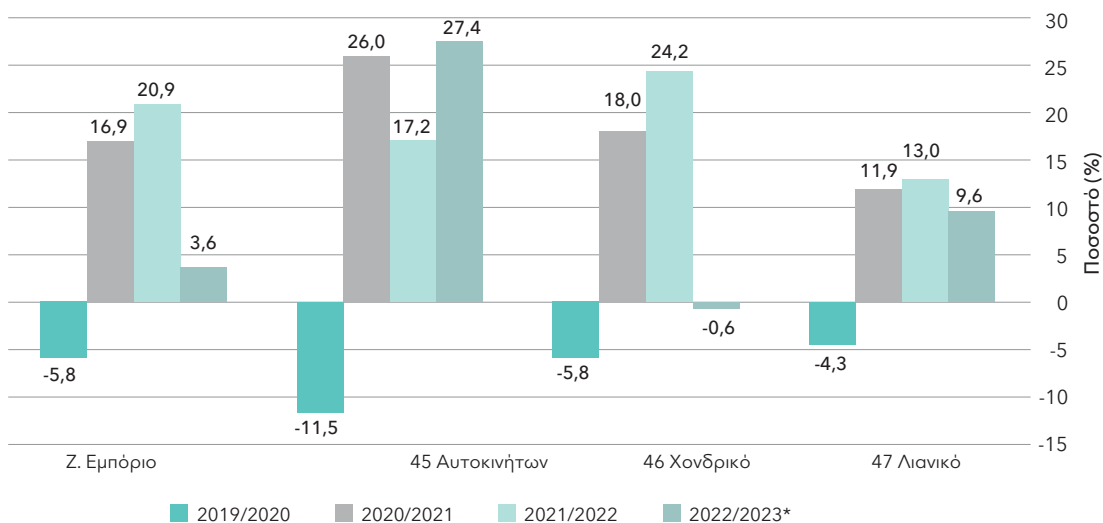
Μέση ποσοστιαία συμμετοχή των υποκλάδων στον κύκλο εργασιών του εμπορίου

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.26

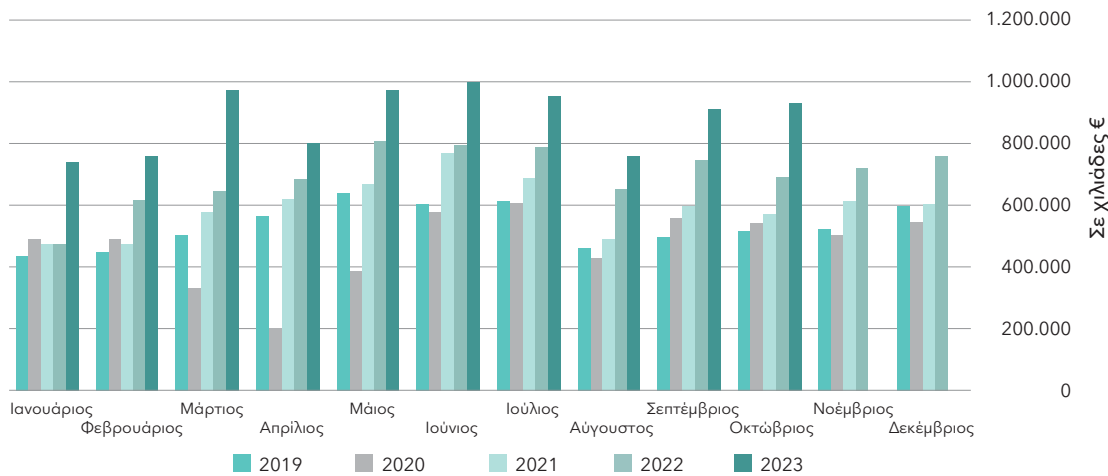
Μέση ποσοστιαία συμμετοχή των υποκλάδων στον κύκλο εργασιών του εμπορίου

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.27

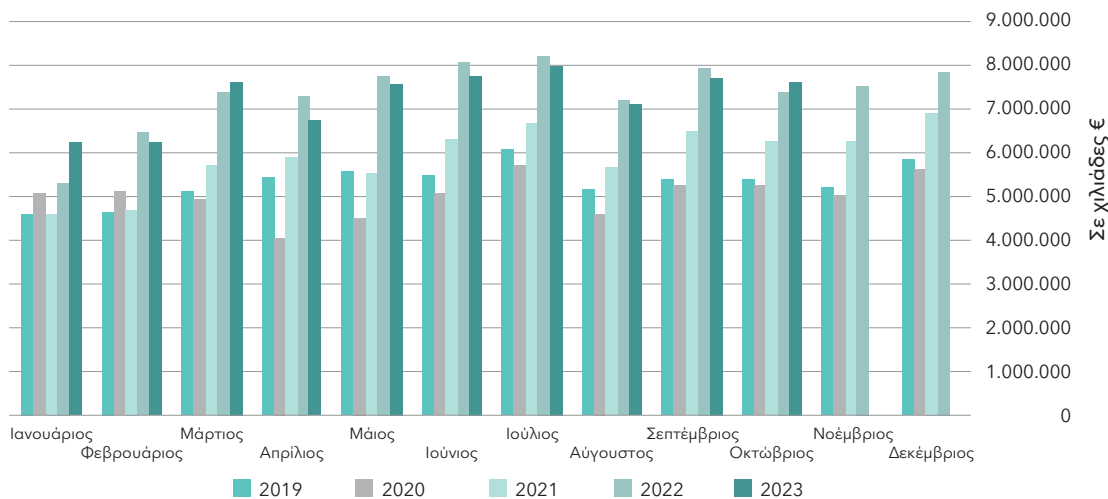
Εξέλιξη του μηνιαίου κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις του κλάδου του εμπορίου και επισκευή οχημάτων (45) με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.28

Εξέλιξη του μηνιαίου κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις του κλάδου του χονδρικού εμπορίου (46) με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων: 2019-2023

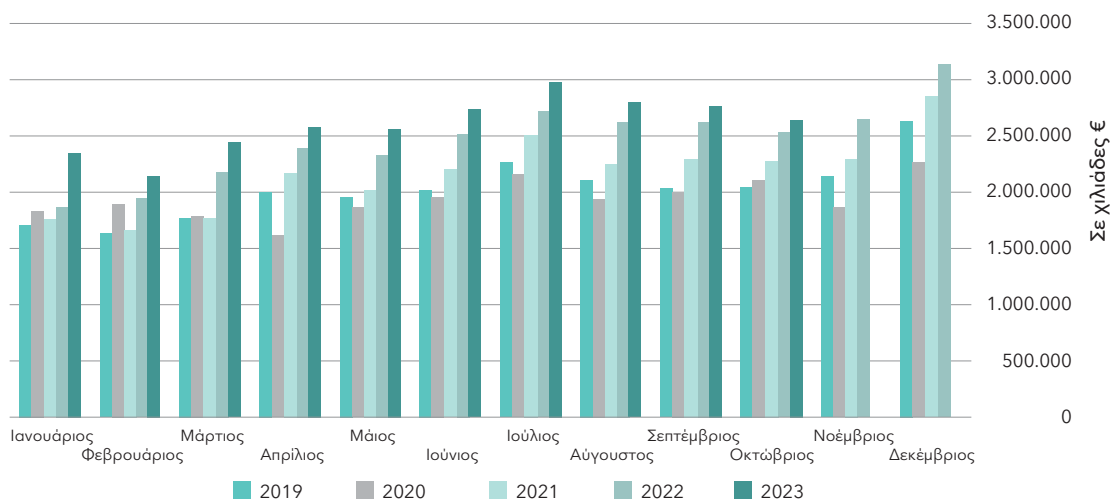
Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

λιανικού εμπορίου (47), μεταξύ των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία) και εκείνων που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία). Από αυτό προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία) είχαν υποστεί τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση την περίοδο της πανδημίας. Η ανάκαμψη του εν λόγω κλάδου είναι εμφανής, μετά το Β' τρίμηνο του 2021, τόσο στις επιχειρήσεις που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία) όσο και στις επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία). Ωστόσο, κατά το τελευταίο έτος, η ανάκαμψη των επιχειρήσεων που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία) επιβραδύνεται, με αποτέλεσμα οι ποσοστιαίες μεταβολές να είναι αρνητικές, σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Όσον αφορά τη συμμετοχή κάθε υποκλάδου στη διαμόρφωση του συνολικού κύκλου εργασιών του εμπορίου, διαπιστώνουμε ότι το χονδρικό εμπόριο (46) συμμε-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.29

Εξέλιξη του μηνιαίου κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις του κλάδου του λιανικού εμπορίου (47) με υποχρέωση τήρησης διπλογραφικών βιβλίων: 2019-2023

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ

τέχει σημαντικά στον συνολικό κύκλο εργασιών, στο σύνολο των επιχειρήσεων του εμπορίου, καθώς και στις επιχειρήσεις του εμπορίου που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία). Στις επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία, (3μηνιαία) σημαντικό ρόλο, στον συνολικό κύκλο εργασιών, διαδραματίζει το λιανικό εμπόριο (47), Διάγραμμα Ε.Π.25.

Επίσης, οι επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία (3μηνιαία) συμμετέχουν στον συνολικό κύκλο εργασιών κάθε υποκλάδου, κατά το 1/4 στο εμπόριο και επισκευή οχημάτων (45), πάνω από το 1/10 στο χονδρικό εμπόριο (46) και κατά 44% στο λιανικό εμπόριο (47), Διάγραμμα Ε.Π.25.

Καθώς τα δεδομένα που αφορούν τα μηνιαία στοιχεία του κύκλου εργασιών για το σύνολο των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Μηνιαία) σταματούν τον Οκτώβριο του 2023, θεωρούμε σκόπιμη την παράθεση διαγραμματικής παρουσίασης της εξέλιξης του κύκλου εργασιών των υποκλάδων του εμπορίου. Στο διάγραμμα Ε.Π.26, παρουσιάζονται οι συνολικές ποσοστιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών για τον κλάδο του εμπορίου και των υποκλάδων του, ενώ στα διαγράμματα Ε.Π.27, 28 & 29 παρουσιάζεται η εξέλιξη του μηνιαίου κύκλου εργασιών ανά υποκλάδο.

ΕΙΔΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

Χρηματοοικονομικοί δείκτες: Ανάλυση ανά Περιφέρεια

1

2

3

4

5

6

7

B. Ανάλυση ανά περιφέρεια

Στο παράρτημα αυτό παρουσιάζεται η γεωγραφική διάσταση της διάρθρωσης των αποτελεσμάτων χρήσης και των κεφαλαίων των εμπορικών εταιρειών ΑΕ και ΕΠΕ¹, κατά το 2022. Η ανάλυση που ακολουθεί πραγματοποιείται για κάθε μια από τις 13 περιφέρειες τις χώρας.

Η κατανομή των 6.027 εμπορικών εταιρειών παρουσιάζεται στον πίνακα Β1. Το 58,2% των εταιρειών έχουν έδρα την περιφέρεια Αττικής, και ακολουθούν η Κεντρική Μακεδονία, με ποσοστό 16,8%, και η Κρήτη, με 4,9%.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β1 Οι ελληνικές εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ: 2022 – Κατανομή ανά Περιφέρεια		
Περιφέρεια	Αριθμός εταιρειών	Ποσοστά %
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	128	2,1
Κεντρική Μακεδονία	1.014	16,8
Δυτική Μακεδονία	45	0,7
Ήπειρος	90	1,5
Θεσσαλία	208	3,5
Ιόνια Νησιά	96	1,6
Δυτική Ελλάδα	184	3,1
Στερεά Ελλάδα	118	2,0
Αττική	3.505	58,2
Πελοπόννησος	148	2,5
Βόρειο Αιγαίο	56	0,9
Νότιο Αιγαίο	139	2,3
Κρήτη	296	4,9
Σύνολο χώρας	6.027	100,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

1. Συμπεριλαμβάνονται και οι ΙΚΕ.

B.1. Ανατολική Μακεδονία και Θράκη

Στην περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, το 2022, είχαν έδρα 128 εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ, οι οποίες αποτελούσαν το 2,1% του συνόλου των εμπορικών εταιρειών αυτών των νομικών μορφών. Το ενεργητικό τους και οι πωλήσεις τους κάλυψαν το 0,9% και 0,6% του συνόλου αντίστοιχα.

Οι πωλήσεις των εταιρειών του δείγματος σημείωσαν ικανοποιητική αύξηση κατά 17,3%, το 2022, και διαμορφώθηκαν σε €493.6 εκατ. Όμως, η αποτυχία συγκράτησης του κόστους πωληθέντων οδήγησε στην αύξηση των μικτών κερδών, με μικρότερο ρυθμό (14,3%), και αυτό είχε ως αποτέλεσμα το ποσοστό μικτού κέρδους να περιοριστεί ελαφρά στο 21,2%. Αυτές οι εξελίξεις οδήγησαν, τελικά, σε άνοδο των λειτουργικών και προ φόρου κερδών, το διάστημα 2022/2021, με τα καθαρά προ φόρου κέρδη να ανέρχονται, το 2022, σε €24.8 εκατ. (+21,8%). Οι δείκτες του ποσοστού καθαρού κέρδους και της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων παρουσίασαν, ομοίως, βελτίωση, φτάνοντας στο 5,0% και 18,5% αντίστοιχα.

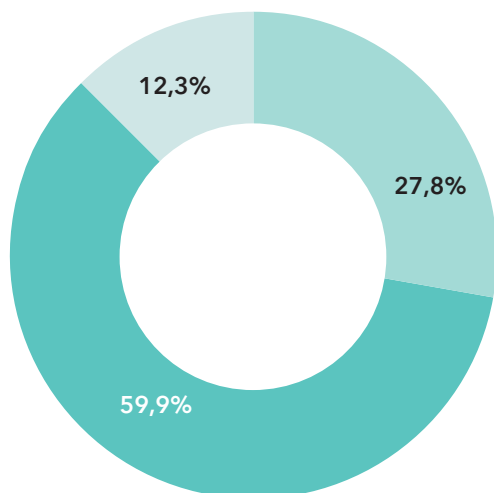
Τα συνολικά κεφάλαια αυξήθηκαν κατά 6,4%, το 2022, και διαμορφώθηκαν σε €434.6 εκατ. Η κυκλοφοριακή ταχύτητα του ενεργητικού αυξήθηκε οριακά (1,1:1). Όλα τα συστατικά μέρη του ενεργητικού εμφανίζουν αύξηση σε κάποιο βαθμό, εκτός των διαθεσίμων, τα οποία μειώθηκαν κατά 4,6%. Η μέση διάρκεια είσπραξης απαιτήσεων και διατήρησης αποθεμάτων περιορίστηκαν, έστω και οριακά, σε 73 και 109 ημέρες αντίστοιχα, το 2022.

Τα ίδια κεφάλαια των επιχειρήσεων της περιφέρειας αυξήθηκαν με διψήφιο ρυθμό (10,4%), το 2022, ενώ οι υποχρεώσεις με αρκετά χαμηλότερο ρυθμό (4,7%), με αποτέλεσμα ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης να διαμορφωθεί σε 69,2%, ελαφρά μειωμένος σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Η βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση αυξήθηκε οριακά σε 3,7:1, ενώ το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων προς τις συνολικές μειώθηκε ελαφρώς σε 40,2%. Η γενική, η άμεση και η χρηματική ρευστότητα σημείωσαν οριακές μόνο μεταβολές, το 2022.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β1

Ανατολική Μακεδονία και Θράκη
(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β2 – Ανατολική Μακεδονία & Θράκη

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	120.646	7,7
Κυκλοφορούν ενεργητικό	260.325	8,4
Διαθέσιμα	53.664	-4,6
Σύνολο ενεργητικού	434.635	6,4
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	133.708	10,4
Υποχρεώσεις	300.927	4,7
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	493.582	17,3
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	104.872	14,3
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	25.523	20,5
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	24.760	21,8
Αριθμός επιχειρήσεων	128	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β3 – Ανατολική Μακεδονία & Θράκη

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,1:1	1,0:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	73 ημ.	74 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	109 ημ.	119 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	69,2%	70,4%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	3,7:1	3,6:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	40,2%	41,9%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,33	1,32	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,65	0,64	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,23	0,25	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	21,2%	21,8%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	5,0%	4,8%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	18,5%	16,8%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	7,3%	6,6%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	17,3%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	6,4%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	7,7%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	14,3%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	21,8%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.2. Κεντρική Μακεδονία

Στην Κεντρική Μακεδονία, το 2022, είχαν την έδρα τους 1.014 εταιρείες ΑΕ και ΕΠΕ, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 16,8% των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ του εξεταζόμενου δείγματος. Το ενεργητικό τους κάλυψε μερίδιο 10,6% του συνόλου, και οι πωλήσεις τους το 9,7%.

Ο κύκλος εργασιών των εταιρειών αυτών ενισχύθηκε σημαντικά κατά 21,3%, ανερχόμενος σε €7.9 δισ., το 2022. Με μικρότερο ρυθμό (14,9%) αυξήθηκαν τα μικτά κέρδη, γεγονός που είχε ως συνέπεια τη μείωση του ποσοστού μικτού κέρδους σε 17,6%. Η άνοδος των μικτών κερδών είχε ως αποτέλεσμα την ικανοποιητική βελτίωση τόσο του λειτουργικού όσο και του καθαρού αποτελέσματος κατά 24,2% και 24,8% αντίστοιχα. Ο δείκτης του ποσοστού καθαρού κέρδους σημείωσε οριακή βελτίωση σε 4,5%, ενώ η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων σκαρφάλωσε στο 21,1%, το 2022, ενισχυμένη κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες, σε σχέση με το 2021.

Το συνολικό ενεργητικό των εταιρειών διαμορφώθηκε σε €5.0 δισ., το 2022, αυξημένο κατά 12,7%. Η κυκλοφοριακή ταχύτητά του αυξήθηκε οριακά σε 1,6:1. Από τα στοιχεία που συγκροτούν το ενεργητικό, τη μεγαλύτερη αύξηση σημείωσε το κυκλοφορούν (+19,9%), και ακολούθησαν τα πάγια, με αρκετά μικρότερο ρυθμό (+6,5%). Τα ρευστά διαθέσιμα μειώθηκαν κατά 5,1%, το τελευταίο έτος. Ο μέσος χρόνος είσπραξης απαιτήσεων και η μέση διάρκεια διατήρησης αποθεμάτων περιορίστηκαν ελαφρά σε 56 και 69 ημέρες αντίστοιχα.

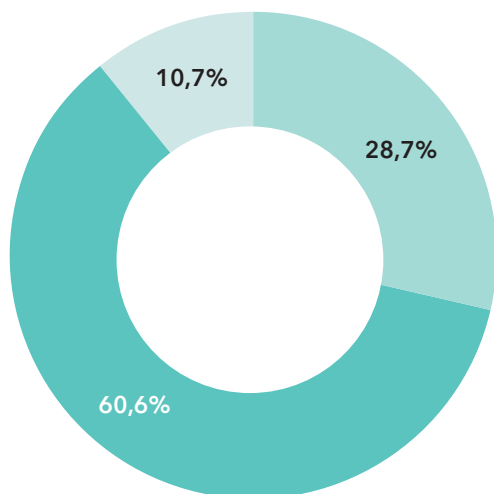
Όσον αφορά τα στοιχεία του παθητικού, οι υποχρεώσεις διευρύνθηκαν κατά 13,0%, ενώ τα ίδια κεφάλαια αυξήθηκαν με ελαφρά μικρότερο ρυθμό (12,0%). Αυτό είχε

ως αποτέλεσμα την οριακή επιδείνωση της δανειακής επιβάρυνσης σε 66,1%, το 2022. Ο λόγος των βραχυπρόθεσμων προς τις μέσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις ανήλθε σε 3,1:1, ενώ μικρή πτώση σημείωσε το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων προς το συνολικό χρέος. Οι δείκτης της γενικής ρευστότητας βελτιώθηκε οριακά σε 1,43, ενώ μικρή μείωση παρουσίασαν οι δείκτες χρηματικής και άμεσης ρευστότητας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β2

Κεντρική Μακεδονία

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β4 – Κεντρική Μακεδονία

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	1.427.109	6,5
Κυκλοφορούν ενεργητικό	3.015.066	19,9
Διαθέσιμα	531.754	-5,1
Σύνολο ενεργητικού	4.973.928	12,7
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	1.687.612	12,0
Υποχρεώσεις	3.286.316	13,0
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	7.905.679	21,3
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	1.387.722	14,9
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	363.590	24,2
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	355.968	24,8
Αριθμός επιχειρήσεων	1.014	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β5 – Κεντρική Μακεδονία

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,6:1	1,5:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	56 ημ.	59 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	69 ημ.	71 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	66,1%	65,9%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	3,1:1	3,0:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	41,1%	41,5%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,43	1,41	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,72	0,75	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,23	0,27	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	17,6%	18,5%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	4,5%	4,4%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	21,1%	18,9%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	8,4%	7,8%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022		2022	
Μεταβολή πωλήσεων	21,3%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	12,7%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	6,5%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	14,9%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	24,8%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.3. Δυτική Μακεδονία

Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, το 2022, είχαν την έδρα τους 45 εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ, με ποσοστό 0,7% του συνόλου. Η συμμετοχή των επιχειρήσεων αυτών στα μεγέθη του εγχώριου εμπορίου ήταν χαμηλή, αφού το ενεργητικό και οι πωλήσεις τους κάλυψαν μερίδιο μόλις 0,2% του συνόλου.

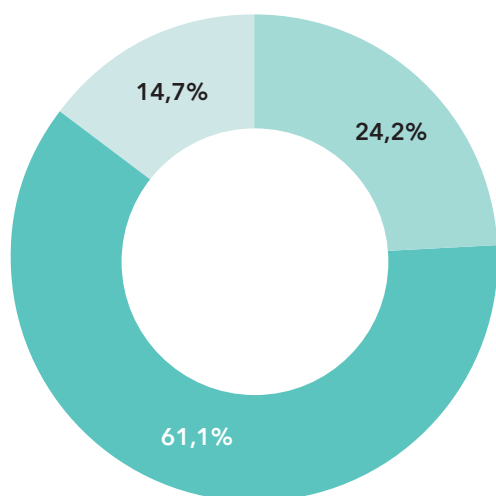
Ο κύκλος εργασιών τους διαμορφώθηκε, το 2022, σε €152.9 εκατ., αυξημένος κατά 9,6%. Τα μικτά κέρδη αυξήθηκαν με διψήφιο ρυθμό (+18,8%), λόγω της συγκράτησης του κόστους πωληθέντων, με αποτέλεσμα το ποσοστό μικτού κέρδους να ανέλθει σε 15,1%. Ωστόσο, η άνοδος των λειτουργικών δαπανών κατά 16,5%, σε συνδυασμό με την παράλληλη μείωση των λοιπών λειτουργικών εσόδων, περιόρισαν τόσο τη λειτουργική όσο και την καθαρή κερδοφορία. Το τελικό (καθαρό) αποτέλεσμα βελτιώθηκε μόλις κατά 2,8%, με τα κέρδη προ φόρου να διαμορφώνονται τελικά σε €4.9 εκατ., το 2022. Οι δείκτες του ποσοστού καθαρού κέρδους και της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων σημείωσαν οριακή επιδείνωση και διαμορφώθηκαν σε 3,2% και 15,1% αντίστοιχα.

Το συνολικό ενεργητικό ανήλθε σε περίπου €85 εκατ., αυξημένο κατά 10,3%. Η κυκλοφοριακή ταχύτητα των κεφαλαίων παρέμεινε σταθερή (1,8:1). Από τα στοιχεία που συγκροτούν το ενεργητικό, αξιόλογη άνοδο παρουσίασε το κυκλοφορούν (24,0%), ενώ τα πάγια ενισχύθηκαν μεν, αλλά με αρκετά χαμηλότερο ρυθμό (μόλις 2%). Τέλος, τα ρευστά διαθέσιμα μειώθηκαν κατά σχεδόν 17%, το τελευταίο έτος. Επίσης, οι δείκτες είσπραξης απαιτήσεων και διατήρησης αποθεμάτων αυξήθηκαν σε 45 και 67 ημέρες αντίστοιχα το 2022.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β3

Δυτική Μακεδονία

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Τα ίδια κεφάλαια αυξήθηκαν κατά 4,9% και διαμορφώθηκαν σε €32.5 εκατ., ενώ οι συνολικές υποχρεώσεις αυξήθηκαν με αρκετά υψηλότερο ρυθμό της τάξεως του 13,8%, ως εκ τούτου, η δανειακή επιβάρυνση διαμορφώθηκε σε 61,8%, το 2022, αυξημένη κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι του προηγούμενου έτους. Ο λόγος της βραχυπρόθεσμης προς τη μέσο-μακροπρόθεσμη επιβάρυνση διευρύνθηκε σε 6,4:1, ενώ το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων στο σύνολο του χρέους μειώθηκε σε 36,4%. Επιδείνωση παρουσιάζουν όλοι οι δείκτες ρευστότητας, κατά τη διετία 2022/2021, με τη γενική ρευστότητα να διαμορφώνεται σε 1,42.

Πίνακας Β6 – Δυτική Μακεδονία

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	20.607	2,0
Κυκλοφορούν ενεργητικό	51.950	24,0
Διαθέσιμα	12.503	-16,9
Σύνολο ενεργητικού	85.060	10,3
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	32.471	4,9
Υποχρεώσεις	52.589	13,8
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	152.937	9,6
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	23.102	18,8
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	5.167	2,3
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	4.894	2,8
Αριθμός επιχειρήσεων	45	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β7 – Δυτική Μακεδονία

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,8:1	1,8:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	45 ημ.	40 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	67 ημ.	60 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	61,8%	59,9%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	6,4:1	4,0:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	36,4%	39,6%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,42	1,54	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,69	0,83	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,28	0,41	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	15,1%	13,9%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	3,2%	3,4%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	15,1%	15,4%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	6,9%	7,3%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	9,6%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	10,3%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	2,0%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	18,8%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	2,8%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.4. Ήπειρος

Στην περιφέρεια Ηπείρου, το 2022, είχαν έδρα 90 εμπορικές εταιρείες ΑΕ και ΕΠΕ, οι οποίες αποτελούσαν το 1,5% των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ της χώρας. Το ενεργητικό και οι πωλήσεις τους κάλυψαν μερίδιο 0,6% του συνόλου.

Ο κύκλος εργασιών τους αυξήθηκε με διψήφιο ρυθμό (18,5%) και διαμορφώθηκε σε €520 εκατ. περίπου, το 2022, ενώ με ελαφρώς υψηλότερο ρυθμό αυξήθηκαν τα μικτά κέρδη (20,0%). Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα την οριακή αύξηση του μικτού περιθωρίου σε 14,0%. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν στη σημαντική βελτίωση της λειτουργικής κερδοφορίας κατά 30,7%. Τελικά, τα καθαρά προ φόρου κέρδη διαμορφώθηκαν σε €11.5 εκατ., αυξημένα κατά 43,2%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Οι δείκτες του ποσοστού καθαρού κέρδους, αλλά και της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων ενισχύθηκαν και διαμορφώθηκαν σε 2,2% και 12,8% αντίστοιχα (από 1,8% και 9,7%, το προηγούμενο έτος).

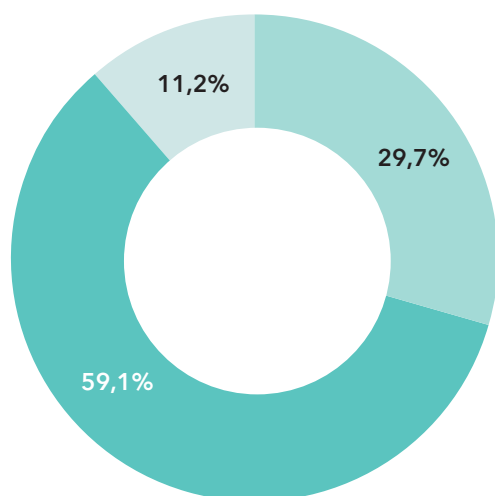
Το σύνολο του ενεργητικού ανήλθε σε €283.0 εκατ., ενισχυμένο κατά 10,1%, σε σχέση με το 2021. Η κυκλοφοριακή ταχύτητα των συνολικών κεφαλαίων αυξήθηκε οριακά στο 1,8:1. Από τα συστατικά μέρη του ενεργητικού μόνο το κυκλοφορούν αυξήθηκε (+20,8%), τα πάγια σημείωσαν μικρή μείωση κατά 1,4%, ενώ μείωση της τάξεως του 5% εμφάνισαν τα διαθέσιμα, τη διετία 2022/2021. Η μέση διάρκεια εισπραξης απαιτήσεων αυξήθηκε ελαφρά σε 58 ημέρες, ενώ η μέση διάρκεια διατήρησης αποθεμάτων περιορίστηκε σε 42 ημέρες.

Τα ίδια κεφάλαια αυξήθηκαν κατά 8,2% και διαμορφώθηκαν σε €89.9 εκατ., το 2022, ενώ μεγαλύτερος ήταν ο ρυθμός αύξησης των υποχρεώσεων, οι οποίες διευρύνθηκαν κατά 11,0%, το ίδιο διάστημα. Συνεπώς, η δανειακή επιβάρυνση ενισχύθηκε ελαφρά σε 68,2%. Η βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση αυξήθηκε σε 3,7:1, ενώ το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων, στο σύνολο του χρέους, υποχώρησε σε 36,5%. Οι δείκτες ρευστότητας παρουσίασαν μικρή επιδείνωση, το 2022.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β4

Ήπειρος

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β8 – Ήπειρος

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	84.073	-1,4
Κυκλοφορούν ενεργητικό	167.207	20,8
Διαθέσιμα	31.682	-5,1
Σύνολο ενεργητικού	282.963	10,1
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	89.888	8,2
Υποχρεώσεις	193.075	11,0
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	519.771	18,5
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	72.949	20,0
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	13.517	30,7
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	11.545	43,2
Αριθμός επιχειρήσεων	90	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β9 – Ήπειρος

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,8:1	1,7:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	58 ημ.	56 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	42 ημ.	45 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	68,2%	67,7%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	3,7:1	2,6:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	36,5%	41,7%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,31	1,37	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,75	0,80	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,21	0,27	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	14,0%	13,9%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	2,2%	1,8%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	12,8%	9,7%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	5,2%	4,3%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	18,5%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	10,1%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	-1,4%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	20,0%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	43,2%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.5. Θεσσαλία

Η περιφέρεια Θεσσαλίας ήταν, το 2022, η έδρα 208 εμπορικών εταιρειών ΑΕ και ΕΠΕ, με τις επιχειρήσεις αυτές να καλύπτουν το 3,5% του συνόλου. Το ενεργητικό και οι πωλήσεις τους είχαν μερίδια 1,3% και 1,2% αντίστοιχα, στο σύνολο της χώρας.

Ο κύκλος εργασιών τους βελτιώθηκε αισθητά (+19,4%) και διαμορφώθηκε σε €971.7 εκατ., το 2022, ενώ με παρόμοιο ρυθμό αυξήθηκαν και τα μικτά κέρδη (+19,3%), με αποτέλεσμα το ποσοστό μικτού κέρδους να διαμορφωθεί σε 14,5%, οριακά μειωμένο σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η σημαντική άνοδος των μικτών κερδών οδήγησε στη βελτίωση της λειτουργικής κερδοφορίας και, τελικά, στην εγγραφή κερδών προ φόρων ύψους €38.9 εκατ., το 2022, καταγράφοντας αξιόλογη αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (31,2%). Οι δείκτες του ποσοστού καθαρού κέρδους και της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων σημείωσαν, ομοίως, βελτίωση και διαμορφώθηκαν σε 4,0% και 18,9% αντίστοιχα.

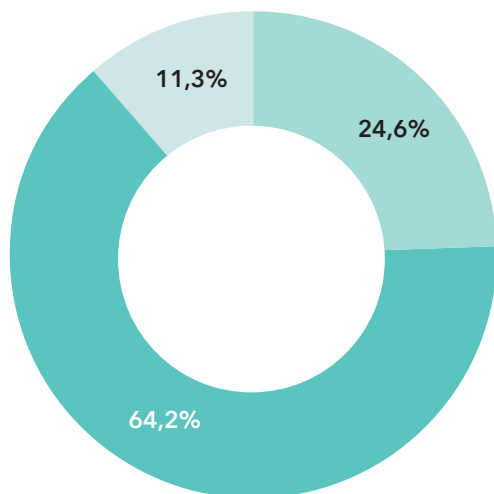
Το ενεργητικό των εταιρειών της περιφέρειας διαμορφώθηκε, το 2022, σε €625.2 εκατ., αυξημένο κατά 10,6%, σε σχέση με το 2021. Από τα συστατικά στοιχεία του ενεργητικού, το κυκλοφορούν και τα πάγια αυξήθηκαν κατά 15,5%, και 9,9% αντίστοιχα, ενώ μείωση σημείωσαν τα χρηματικά διαθέσιμα (-9,9%). Ο δείκτης της μέσης διάρκειας είσπραξης απαιτήσεων παρέμεινε αμετάβλητος στις 69 ημέρες, ενώ μικρή μείωση εμφάνισε η μέση διάρκεια διατήρησης αποθεμάτων, με τον σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 60 ημέρες, το 2022.

Τα ίδια κεφάλαια ενισχύθηκαν κατά 11,3%, το 2022. Παράλληλα, οι υποχρεώσεις διευρύνθηκαν με ελαφρώς μικρότερο ρυθμό (10,3%), και αυτό είχε ως αποτέλεσμα την οριακή βελτίωση της δανειακής επιβάρυνσης σε 67,0%. Ο λόγος του βραχυπρόθεσμου προς το μέσο-μακροπρόθεσμο χρέος αυξήθηκε ελαφρά σε 3,7:1, ενώ το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων, στο συνολικό χρέος, περιορίστηκε σε 39,4%. Οι δείκτες γενικής και άμεσης ρευστότητας επιδεινώθηκαν οριακά και διαμορφώθηκαν σε 1,43 και 0,78 αντίστοιχα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ B5

Θεσσαλία

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β10 – Θεσσαλία

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	153.546	9,9
Κυκλοφορούν ενεργητικό	401.160	15,5
Διαθέσιμα	70.539	-9,9
Σύνολο ενεργητικού	625.244	10,6
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	206.040	11,3
Υποχρεώσεις	419.204	10,3
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	971.699	19,4
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	141.334	19,3
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	40.252	29,7
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	38.873	31,2
Αριθμός επιχειρήσεων	208	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β11 – Θεσσαλία

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,6:1	1,4:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	69 ημ.	69 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	60 ημ.	63 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	67,0%	67,2%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	3,7:1	3,4:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	39,4%	40,8%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,43	1,45	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,78	0,79	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,22	0,27	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	14,5%	14,6%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	4,0%	3,6%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	18,9%	16,0%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	7,6%	6,7%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022		2022	
Μεταβολή πωλήσεων	19,4%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	10,6%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	9,9%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	19,3%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	31,2%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.6. Ιόνια Νησιά

Το 2022, στην περιφέρεια των Ιονίων Νήσων είχαν έδρα 96 εμπορικές εταιρείες ΑΕ και ΕΠΕ, καλύπτοντας το 1,6% του συνόλου των εμπορικών εταιρειών του δείγματος. Η συμμετοχή τους στα συνολικά μεγέθη του εμπορίου ήταν χαμηλή, καθώς το ενεργητικό και οι πωλήσεις τους κάλυψαν μόλις το 0,5% και το 0,4% του συνόλου αντίστοιχα.

Ο κύκλος εργασιών των εταιρειών της περιφέρειας παρουσίασε σημαντική άνοδο κατά 31,8%, διαμορφούμενος σε €330.4 εκατ., το 2022. Επίσης, η συγκράτηση του κόστους οδήγησε στην αύξηση των μικτών κερδών με ακόμα υψηλότερο ρυθμό (κατά 36,6%). Ως εκ τούτου, το ποσοστό μικτού κέρδους εμφανίζεται αυξημένο, σε σχέση με το προηγούμενο έτος (17,5%). Ωστόσο, η δραστική μείωση των λειτουργικών εσόδων κατά 40%, σε συνδυασμό με την αύξηση κατά 31,5% των λειτουργικών δαπανών την ίδια περίοδο, περιόρισαν την αύξηση της λειτουργικής κερδοφορίας σε μονοψήφιο ρυθμό (7,6%). Τα κέρδη προ φόρων διαμορφώθηκαν τελικά σε €14.2 εκατ., αυξημένα κατά 10,4%, έναντι του προηγούμενου έτους. Οι δείκτες του ποσοστού καθαρού κέρδους και της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων περιορίστηκαν σε 4,3% και 20,4% αντίστοιχα.

Τα συνολικά κεφάλαια των εταιρειών της περιφέρειας αυξήθηκαν κατά 7,9% και διαμορφώθηκαν σε €214.6 εκατ., το 2022. Η κυκλοφοριακή ταχύτητα του ενεργητικού ανήλθε σε 1,5:1 (από 1,3:1, το προηγούμενο έτος). Από τα στοιχεία που συγκροτούν το ενεργητικό, μόνο τα διαθέσιμα εμφάνισαν μικρή πτώση (-2,5%), ενώ το πάγιο και το κυκλοφορούν ενεργητικό αυξήθηκαν με ρυθμούς που προσεγγίζουν το 10%. Ο

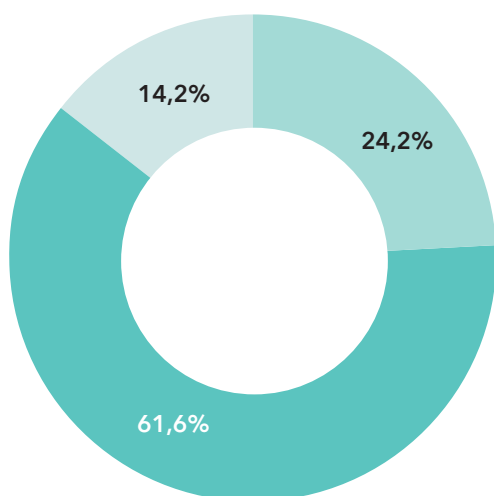
μέσος χρόνος είσπραξης απαιτήσεων και η μέση διάρκεια διατήρησης αποθεμάτων μειώθηκαν σε 52 και 67 ημέρες αντίστοιχα.

Τα ίδια κεφάλαια αυξήθηκαν αισθητά κατά 29,7%. Παράλληλα, το συνολικό χρέος παρέμεινε περίπου στα ίδια επίπεδα, με αποτέλεσμα ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης να βελτιωθεί κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες και να διαμορφωθεί σε 67,5%, το 2022. Ο λόγος των βραχυπρόθεσμων προς τις μέσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξήθηκε οριακά σε 2,6:1, ενώ το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων περιορίστηκε σε 38,6%. Η γενική ρευστότητα βελτιώθηκε σε 1,56, το 2022, ενώ οι λοιποί δείκτες ρευστότητας επιδεινώθηκαν οριακά.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β6

Ιόνια Νησιά

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β12 – Ιόνια Νησιά

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	51.977	9,7
Κυκλοφορούν ενεργητικό	132.239	9,9
Διαθέσιμα	30.410	-2,5
Σύνολο ενεργητικού	214.626	7,9
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	69.808	29,7
Υποχρεώσεις	144.818	-0,2
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	330.379	31,8
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	57.703	36,6
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	15.083	7,6
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	14.206	10,4
Αριθμός επιχειρήσεων	96	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β13 – Ιόνια Νησιά

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,5:1	1,3:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	52 ημ.	70 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	67 ημ.	77 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	67,5%	72,9%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	2,6:1	2,4:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	38,6%	40,4%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,56	1,47	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,75	0,78	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,30	0,31	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	17,5%	16,9%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	4,3%	5,1%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	20,4%	23,9%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	7,7%	7,7%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	31,8%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	7,9%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	9,7%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	36,6%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	10,4%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Β.7. Δυτική Ελλάδα

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, είχαν την έδρα τους, το 2022, 184 εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ, καλύπτοντας το 3,1% του συνόλου των εμπορικών εταιρειών της χώρας. Το ενεργητικό τους κάλυψε μερίδιο 1,1% του συνόλου, και οι πωλήσεις τους το 0,9% των συνολικών πωλήσεων.

Ο κύκλος εργασιών τους αυξήθηκε κατά 8,1% και διαμορφώθηκε στα €742.3 εκατ., το 2022. Τα μικτά κέρδη αυξήθηκαν με ελαφρώς μικρότερο ρυθμό (7,3%), με αποτέλεσμα το ποσοστό μικτού κέρδους να μειωθεί οριακά. Όμως, η άνοδος των λειτουργικών δαπανών κατά 13,5% οδήγησε στον περιορισμό της λειτουργικής κερδοφορίας κατά 11,8%, τα δε κέρδη προ φόρου διαμορφώθηκαν σε €31.4 εκατ., το 2022, μειωμένα κατά 11,4%, έναντι του προηγούμενου έτους. Το ποσοστό καθαρού κέρδους και η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων ακολούθησαν πτωτική πορεία και διαμορφώθηκαν σε 4,2% και 15,2% αντίστοιχα.

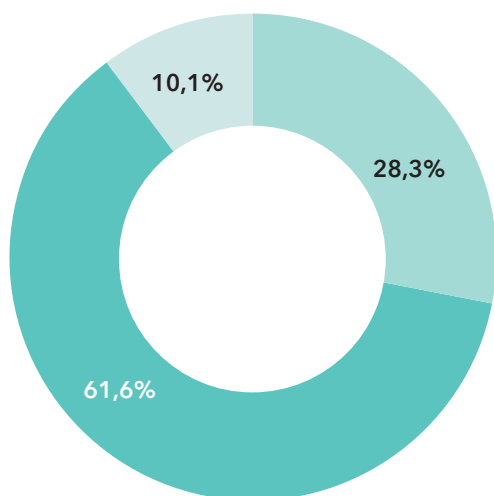
Το ενεργητικό των εταιρειών ενισχύθηκε με διψήφιο ρυθμό (+12,2%) και διαμορφώθηκε σε €519.4 εκατ. Όλα τα στοιχεία που συγκροτούν το ενεργητικό αυξήθηκαν, με μεγαλύτερη την αύξηση που σημείωσε το κυκλοφορούν (+16,8%). Η κυκλοφοριακή ταχύτητα του ενεργητικού μειώθηκε οριακά (1,4:1). Η μέση διάρκεια είσπραξης απαιτήσεων αυξήθηκε σε 76 ημέρες και η μέση διάρκεια διατήρησης αποθεμάτων σε 65 ημέρες, το 2022.

Περαιτέρω, τα συνολικά ίδια κεφάλαια ενισχύθηκαν κατά 4,7%. Ταυτόχρονα, οι συνολικές υποχρεώσεις διευρύνθηκαν με αρκετά υψηλότερο ρυθμό (17,8%), με αποτέλεσμα την επιδείνωση της δανειακής επιβάρυνσης, η οποία διαμορφώθηκε σε 60,4%, το 2022. Ο λόγος των βραχυπρόθεσμων προς τις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξήθηκε σε 5,5:1, και το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων σε 39,7%. Οι δείκτες ρευστότητας παρουσίασαν μικρή επιδείνωση, το 2022.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β7

Δυτική Ελλάδα

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β14 – Δυτική Ελλάδα

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	146.902	6,0
Κυκλοφορούν ενεργητικό	320.166	16,8
Διαθέσιμα	52.352	4,7
Σύνολο ενεργητικού	519.420	12,2
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	205.813	4,7
Υποχρεώσεις	313.607	17,8
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	742.266	8,1
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	135.960	7,3
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	33.319	-11,8
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	31.380	-11,4
Αριθμός επιχειρήσεων	184	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β15 – Δυτική Ελλάδα

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,4:1	1,5:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	76 ημ.	72 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	65 ημ.	59 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	60,4%	57,5%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	5,5:1	4,0:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	39,7%	38,8%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,40	1,52	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,80	0,89	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,21	0,26	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	18,3%	18,5%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	4,2%	5,2%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	15,2%	18,0%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	7,2%	8,8%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	8,1%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	12,2%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	6,0%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	7,3%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	-11,4%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.8. Στερεά Ελλάδα

Στην περιφέρεια αυτή, το 2022, είχαν έδρα 118 εμπορικές εταιρείες ΑΕ και ΕΠΕ, καλύπτοντας το 2,0% του συνόλου της χώρας. Το ενεργητικό και οι πωλήσεις τους κάλυψαν το 0,8% και 0,7% του συνόλου αντίστοιχα.

Ο κύκλος εργασιών των εταιρειών αυτών σημείωσε αισθητή βελτίωση κατά 22,8% και διαμορφώθηκε σε €577.3 εκατ., το 2022. Τα μικτά κέρδη αυξήθηκαν με μικρότερο ρυθμό (16,2%), με αποτέλεσμα το ποσοστό μικτού κέρδους να μειωθεί σε 19,3%. Οι εξελίξεις αυτές επέφεραν τη σημαντική βελτίωση της λειτουργικής κερδοφορίας κατά 14,2%, γεγονός το οποίο οδήγησε και σε ανάλογη βελτίωση του καθαρού αποτελέσματος, με εγγραφή κερδών προ φόρων ύψους €25.6 εκατ., το 2022. Ο δείκτης του ποσοστού καθαρού κέρδους παρουσίασε μικρή πτώση και διαμορφώθηκε σε 4,4%, ενώ η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων ανέκαμψε ελαφρά σε 20,3%, το εξεταζόμενο έτος.

Τα συνολικά κεφάλαια των εταιρειών της περιφέρειας αυξήθηκαν κατά 10,3% και διαμορφώθηκαν σε €379.5 εκατ. Η κυκλοφοριακή ταχύτητα των συνολικών κεφαλαίων αυξήθηκε οριακά σε 1,5:1. Το κυκλοφορούν ενισχύθηκε κατά 12,6%, ενώ με διψήφιο ρυθμό αυξήθηκε και το πάγιο ενεργητικό (10.5%). Τα χρηματικά διαθέσιμα μειώθηκαν ελαφρά (-2,0%). Η μέση διάρκεια εισπραξης απαιτήσεων και η μέση διάρκεια διατήρησης αποθεμάτων περιορίστηκαν σε 65 και 95 ημέρες αντίστοιχα.

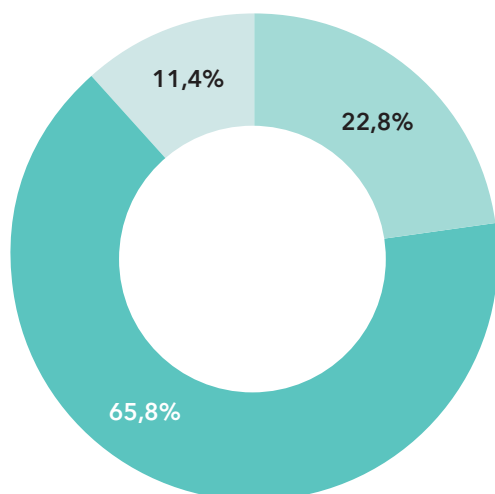
Όσον αφορά τα στοιχεία του παθητικού, τα ίδια κεφάλαια κατέγραψαν αύξηση 10,7%, ενώ με παραπλήσιο ρυθμό ενισχύθηκε το συνολικό χρέος (+10,1%). Συνεπώς,

η δανειακή επιβάρυνση παρέμεινε περίπου στα ίδια επίπεδα και διαμορφώθηκε σε 66,7%. Ο λόγος των βραχυπρόθεσμων προς τις μέσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις ανήλθε σε 6,5:1, και το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων σε 35,1%, ελαφρά αυξημένα έναντι του προηγούμενου έτους. Οι δείκτες ρευστότητας εμφάνισαν μικρή μείωση, κατά τη διετία 2022/2021.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ B8

Στερεά Ελλάδα

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β16 – Στερεά Ελλάδα

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	86.435	10,5
Κυκλοφορούν ενεργητικό	249.818	12,6
Διαθέσιμα	43.224	-2,0
Σύνολο ενεργητικού	379.478	10,3
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	126.319	10,7
Υποχρεώσεις	253.159	10,1
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	577.334	22,8
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	111.364	16,2
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	26.692	14,2
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	25.626	14,7
Αριθμός επιχειρήσεων	118	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β17 – Στερεά Ελλάδα

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,5:1	1,4:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	65 ημ.	69 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	95 ημ.	98 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	66,7%	66,8%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	6,5:1	5,4:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	35,1%	32,8%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,34	1,37	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,67	0,69	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,20	0,23	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	19,3%	20,4%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	4,4%	4,8%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	20,3%	19,6%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	8,0%	7,5%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	22,8%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	10,3%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	10,5%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	16,2%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	14,7%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.9. Αττική

Ο αριθμός των εμπορικών εταιρειών του δείγματος, οι οποίες είχαν έδρα στην περιφέρεια Αττικής, ανήλθε σε 3.505, αποτελώντας το 58,2% του συνόλου, γεγονός ενδεικτικό της πολύ υψηλής γεωγραφικής συγκέντρωσης της εμπορικής δραστηριότητας. Το ενεργητικό τους κάλυπτε το 80,0% του συνολικού ενεργητικού, και οι πωλήσεις τους το 81,7% των συνολικών πωλήσεων.

Το 2022, ο κύκλος εργασιών των εταιρειών κατέγραψε σημαντική βελτίωση και διαμορφώθηκε σε €66.4 δισ., αυξημένος κατά 27,4%. Τα μικτά κέρδη αυξήθηκαν επίσης, αλλά με χαμηλότερο ρυθμό (+13,4%), λόγω της παράλληλης αύξησης του κόστους πωληθέντων. Ως εκ τούτου, το ποσοστό μικτού κέρδους υποχώρησε και διαμορφώθηκε σε 17,1%. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν σε ανάκαμψη της λειτουργικής κερδοφορίας κατά 11,0%. Τελικά, τα καθαρά κέρδη προ φόρου διαμορφώθηκαν, το 2022, σε €2.4 δισ. (από €2,1 δισ., το προηγούμενο έτος), αυξημένα κατά 12,4%. Το ποσοστό καθαρού κέρδους σημείωσε μικρή επιδείνωση και διαμορφώθηκε σε 3,6%, ενώ η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων μειώθηκε οριακά σε 19,7%, το 2022.

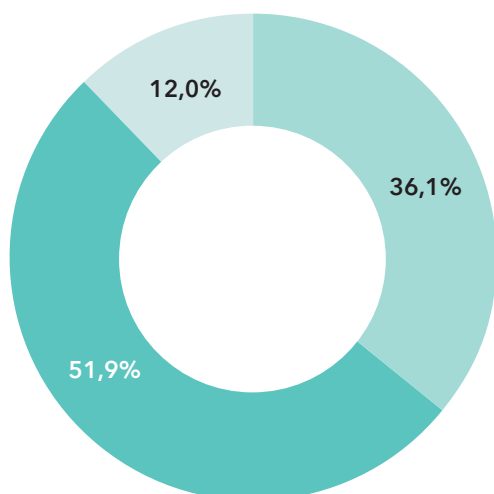
Τα συνολικά κεφάλαια ενισχύθηκαν κατά 10,5% και διαμορφώθηκαν σε €37.7 δισ. Η κυκλοφοριακή ταχύτητα του ενεργητικού αυξήθηκε σε 1,8:1 (από 1,5:1, το 2021). Από τα στοιχεία του ενεργητικού, το κυκλοφορούν αυξήθηκε με διψήφιο ρυθμό (17,8%), ενώ αρκετά μικρότερη ήταν η αύξηση των παγίων (4,8%). Τα διαθέσιμα δεν παρουσίασαν ιδιαίτερες μεταβολές, τη διετία 2022/2021. Περαιτέρω, οι δείκτες της μέσης διάρκειας διατήρησης αποθεμάτων και είσπραξης απαιτήσεων υποχώρησαν και διαμορφώθηκαν σε 50 και 44 ημέρες αντίστοιχα.

Σχετικά με τα στοιχεία του παθητικού, τα ίδια κεφάλαια αυξήθηκαν κατά 13,8%, ενώ ο χαμηλότερος ρυθμός αύξησης των υποχρεώσεων (+9,0%) είχε ως αποτέλεσμα τη μικρή βελτίωση της δανειακής επιβάρυνσης σε 68,2%. Ήπια ήταν η μεταβολή της βραχυπρόθεσμης επιβάρυνσης, η οποία διαμορφώθηκε σε 2,3:1 (από 2,0:1, το προηγούμενο έτος), ενώ το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων στο συνολικό χρέος υποχώρησε σε 40,0%. Η γενική ρευστότητα παρέμεινε, το 2022, στα ίδια επίπεδα (1,34), ενώ οι λοιποί δείκτες ρευστότητας επιδεινώθηκαν ελαφρά.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ B9

Αττική

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β18 – Αττική

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	13.597.491	4,8
Κυκλοφορούν ενεργητικό	19.569.738	17,8
Διαθέσιμα	4.523.482	-0,2
Σύνολο ενεργητικού	37.690.710	10,5
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	11.997.933	13,8
Υποχρεώσεις	25.692.778	9,0
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	66.378.233	27,4
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	11.352.310	13,4
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	2.505.738	11,0
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	2.369.389	12,4
Αριθμός επιχειρήσεων	3.505	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β19 – Αττική

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,8:1	1,5:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	50 ημ.	56 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	44 ημ.	50 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	68,2%	69,1%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	2,3:1	2,0:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	40,0%	42,9%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,34	1,34	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,78	0,82	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,27	0,31	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	17,1%	19,2%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	3,6%	4,0%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	19,7%	20,0%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	7,6%	7,5%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	27,4%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	10,5%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	4,8%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	13,4%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	12,4%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.10. Πελοπόννησος

Ο αριθμός των εμπορικών εταιρειών του δείγματος, οι οποίες είχαν έδρα στην περιφέρεια Πελοποννήσου, διαμορφώθηκε σε 148, καλύπτοντας ποσοστό 2,5% του συνόλου των ΑΕ και ΕΠΕ του εμπορίου. Το ενεργητικό τους αντιστοιχούσε στο 0,7% του συνολικού ενεργητικού, και οι πωλήσεις τους στο 0,8% των συνολικών πωλήσεων.

Ο κύκλος εργασιών των εταιρειών της περιφέρειας αυξήθηκε κατά 16,3% και ανήλθε σε €643.1 εκατ. Όμως, η συγκράτηση του κόστους πωληθέντων είχε ως αποτέλεσμα την ταχύτερη αύξηση των μικτών κερδών (+21,1%), με το μικτό περιθώριο να διαμορφώνεται σε 13,9%, ελαφρά αυξημένο, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η άνοδος των μικτών κερδών οδήγησε σε σημαντική βελτίωση του λειτουργικού αποτελέσματος κατά 39,3%, ενώ τα κέρδη προ φόρου διαμορφώθηκαν τελικά σε €19.4 εκατ., αυξημένα κατά 40,7%, την εξεταζόμενη διετία. Ο δείκτης του ποσοστού καθαρού κέρδους ανήλθε σε 3,0% (από 2,5%, το 2021), ενώ και η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων παρουσίασε θετική μεταβολή και διαμορφώθηκε σε 18,9%, το 2022.

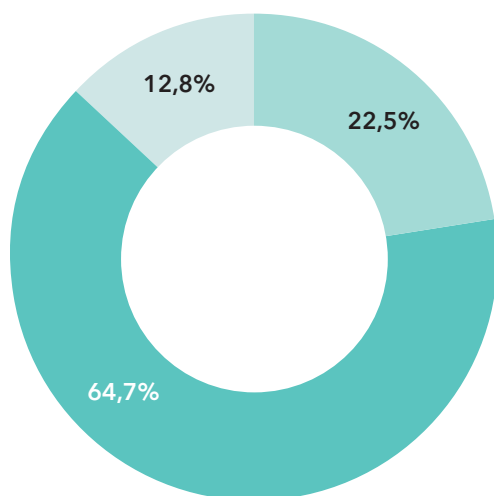
Επίσης, τα συνολικά κεφάλαια των εταιρειών της περιφέρειας αυξήθηκαν κατά 7,1% και διαμορφώθηκαν σε €319.1 εκατ. Ο δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας των κεφαλαίων δεν παρουσίασε ιδιαίτερη μεταβολή (2,0:1, το 2022, από 1,9:1, το προηγούμενο έτος). Όλα τα στοιχεία που συγκροτούν το ενεργητικό κατέγραψαν αυξήσεις, με μεγαλύτερη εκείνη των διαθεσίμων (+11,0%). Ο δείκτης είσπραξης απαιτήσεων μειώθηκε σε 51 ημέρες, ενώ η μέση διάρκεια διατήρησης αποθεμάτων παρέμεινε στα ίδια επίπεδα (43 ημέρες).

Τα ίδια κεφάλαια ενισχύθηκαν κατά 8,2%, ενώ λίγο χαμηλότερος ήταν ο ρυθμός μεγέθυνσης των υποχρεώσεων (+6,6%), με αποτέλεσμα την οριακή βελτίωση της δανειακής επιβάρυνσης σε 67,8%. Ο λόγος βραχυπρόθεσμων προς μέσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις ανήλθε σε 5,0:1, ενώ ελαφρώς πτωτική ήταν η εξέλιξη του μεριδίου των τραπεζικών υποχρεώσεων στο συνολικό χρέος, με τον σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται σε 29,8%. Τέλος, οι δείκτες ρευστότητας δεν παρουσίασαν αξιόλογες μεταβολές, κατά την εξεταζόμενη διετία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β10

Πελοπόννησος

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β20 – Πελοπόννησος

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	71.838	3,2
Κυκλοφορούν ενεργητικό	206.576	7,8
Διαθέσιμα	40.721	11,0
Σύνολο ενεργητικού	319.134	7,1
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	102.689	8,2
Υποχρεώσεις	216.446	6,6
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	643.108	16,3
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	89.285	21,1
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	20.652	39,3
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	19.422	40,7
Αριθμός επιχειρήσεων	148	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β21 – Πελοπόννησος

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	2,0:1	1,9:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	51 ημ.	56 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	43 ημ.	43 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	67,8%	68,1%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	5,0:1	4,4:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	29,8%	30,5%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,37	1,38	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,73	0,74	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,23	0,23	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	13,9%	13,3%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	3,0%	2,5%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	18,9%	14,5%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	6,9%	5,3%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	16,3%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	7,1%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	3,2%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	21,1%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	40,7%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.11. Βόρειο Αιγαίο

Στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, είχαν την έδρα τους 56 εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ, ποσοστό 0,9% του συνόλου. Η συμμετοχή των επιχειρήσεων αυτών στα μεγέθη του εγχώριου εμπορίου ήταν χαμηλή, αφού το ενεργητικό και οι πωλήσεις τους κάλυψαν μερίδιο μόλις 0,2% του συνόλου.

Ο κύκλος εργασιών των εταιρειών της περιφέρειας αυξήθηκε, το 2022, κατά 12,1% και διαμορφώθηκε σε €130.7 εκατ. Όμως, μεγαλύτερη ήταν η άνοδος των μικτών κερδών (14,7%), και, ως εκ τούτου, το ποσοστό μικτού κέρδους βελτιώθηκε ελαφρά σε 19,4%, το τελευταίο έτος. Ωστόσο, η αύξηση των λειτουργικών εξόδων κατά 16,6% είχε ως αποτέλεσμα τη μικρή επιδείνωση του λειτουργικού αποτελέσματος (-1,3%). Ανάλογη ήταν και η επιδείνωση του καθαρού αποτελέσματος (-1,5%), ενώ τα κέρδη προ φόρων διαμορφώθηκαν, τελικά, σε €5.5 εκατ., το 2022. Οι δείκτες του ποσοστού καθαρού κέρδους και της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων υποχώρησαν σε 4,2% και 11,7% αντίστοιχα.

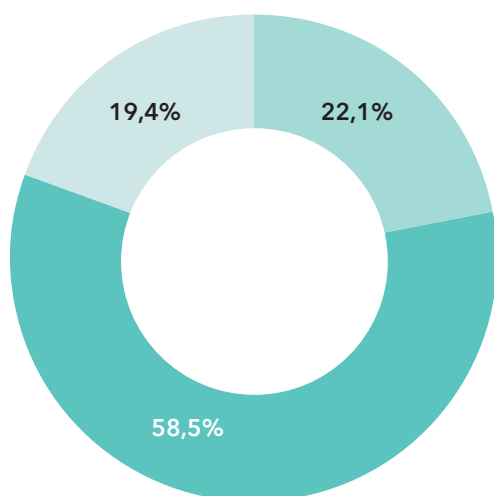
Τα συνολικά κεφάλαια των εταιρειών της περιφέρειας αυξήθηκαν κατά 5,0% και διαμορφώθηκαν σε €97.4 εκατ., το 2022. Η κυκλοφοριακή ταχύτητα των συνολικών κεφαλαίων παρέμεινε αμετάβλητη (1,3:1). Από τα στοιχεία που συγκροτούν το ενεργητικό, μείωση κατά 12,5% κατέγραψαν τα χρηματικά διαθέσιμα, ενώ τα πάγια και το κυκλοφορούν αυξήθηκαν κατά 8,7% και 11,0% αντίστοιχα. Οι δείκτες της μέσης διάρκειας εισπραξης απαιτήσεων και διατήρησης αποθεμάτων δεν παρουσίασαν ιδιαίτερη μεταβολή και διαμορφώθηκαν σε 51 και 74 ημέρες αντίστοιχα.

Τα ίδια κεφάλαια ενισχύθηκαν κατά 3,7%, το 2022/2021. Το ίδιο διάστημα, οι υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά 6,3%, με αποτέλεσμα τη μικρή άνοδο της δανειακής επιβάρυνσης σε 51,6%. Ο λόγος βραχυπρόθεσμων προς μέσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις ανήλθε σε 5,2:1, ενώ το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων στο συνολικό χρέος υποχώρησε ελαφρά σε 30,0%. Όλοι οι δείκτες ρευστότητας επιδεινώθηκαν σε κάποιο βαθμό, την εξεταζόμενη διετία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β11

Βόρειο Αιγαίο

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β22 – Βόρειο Αιγαίο

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	21.543	8,7
Κυκλοφορούν ενεργητικό	56.962	11,0
Διαθέσιμα	18.928	-12,5
Σύνολο ενεργητικού	97.434	5,0
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	47.186	3,7
Υποχρεώσεις	50.248	6,3
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	130.681	12,1
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	25.400	14,7
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	5.925	-1,3
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	5.522	-1,5
Αριθμός επιχειρήσεων	56	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β23 – Βόρειο Αιγαίο

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,3:1	1,3:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	51 ημ.	51 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	74 ημ.	73 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	51,6%	51,0%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	5,2:1	4,1:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	30,0%	33,5%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,80	1,92	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,92	1,04	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,48	0,61	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	19,4%	19,0%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	4,2%	4,8%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	11,7%	12,3%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	6,4%	6,9%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	12,1%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	5,0%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	8,7%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	14,7%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	-1,5%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.12. Νότιο Αιγαίο

Στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, είχαν έδρα 139 εμπορικές εταιρείες του δείγματος, καλύπτοντας μερίδιο 2,3% του συνόλου. Το ενεργητικό τους κάλυπτε το 1,0% του συνολικού ενεργητικού, και ο κύκλος εργασιών τους το 1,1% των συνολικών πωλήσεων των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ της χώρας.

Οι πωλήσεις τους διαμορφώθηκαν σε €916 εκατ. περίπου, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση (40,9%), έναντι του προηγούμενου έτους. Με ακόμα υψηλότερο ρυθμό ενισχύθηκαν και τα μικτά κέρδη (49,0%), με το ποσοστό μικτού κέρδους να αυξάνεται σε 13,5%. Η σημαντική ενίσχυση των μικτών κερδών οδήγησε σε αισθητή βελτίωση του λειτουργικού αποτελέσματος (+86,1%), με εγγραφή λειτουργικών κερδών ύψους €49.0 εκατ. Το καθαρό προ φόρου αποτέλεσμα βελτιώθηκε εντυπωσιακά (+108,0%), με καταγραφή κερδών ύψους €48.4 εκατ., το 2022. Ως εκ τούτου, οι δείκτες του ποσοστού καθαρού κέρδους και της αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων παρουσιάζονται εμφανώς βελτιωμένοι και διαμορφώνονται σε 5,3% και 27,1% αντίστοιχα.

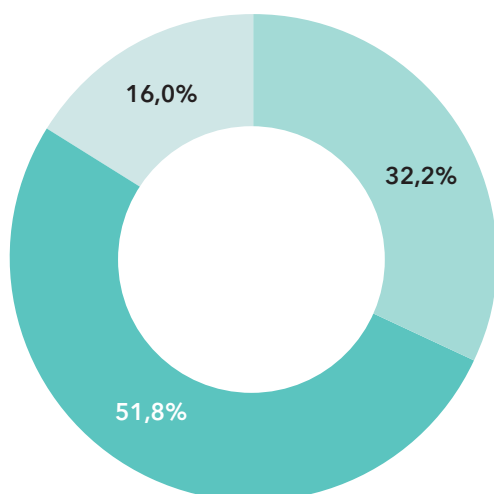
Τα συνολικά κεφάλαια διευρύνθηκαν σε €458.2 εκατ., καταγράφοντας αύξηση 10,8%, έναντι του προηγούμενου έτους. Η κυκλοφοριακή ταχύτητα του ενεργητικού διαμορφώθηκε σε 2,0:1, ελαφρά αυξημένη, έναντι του προηγούμενου έτους. Σχετικά με τα στοιχεία του ενεργητικού, διψήφιους ρυθμούς ανόδου κατέγραψαν το κυκλοφορούν (10,7%) και τα διαθέσιμα (16,9%), ενώ μικρότερη ήταν η άνοδος των παγίων (8,3%). Η μέση διάρκεια είσπραξης απαιτήσεων περιορίστηκε σε 49 ημέρες και η μέση διάρκεια διατήρησης αποθεμάτων σε 32 ημέρες.

Από την πλευρά του παθητικού, αξιολογή αύξηση εμφάνισαν τα ίδια κεφάλαια (+27,0%), ενώ οι υποχρεώσεις αυξήθηκαν μόλις κατά 2,5%. Επομένως, ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης σημείωσε αισθητή βελτίωση και διαμορφώθηκε σε 61,1%, το 2022. Ο λόγος βραχυπρόθεσμων προς μέσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις σημείωσε μικρή άνοδο σε 3,1:1, ενώ το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων μειώθηκε σε 48,9%. Όλοι οι δείκτες ρευστότητας βελτιώθηκαν, με τη γενική ρευστότητα να διαμορφώνεται σε 1,46, το 2022.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β12

Νότιο Αιγαίο

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β24 – Νότιο Αιγαίο

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	147.674	8,3
Κυκλοφορούν ενεργητικό	237.290	10,7
Διαθέσιμα	73.215	16,9
Σύνολο ενεργητικού	458.180	10,8
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	178.241	27,0
Υποχρεώσεις	279.939	2,5
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	916.092	40,9
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	123.262	49,0
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	48.962	86,1
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	48.361	108,0
Αριθμός επιχειρήσεων	139	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β25 – Νότιο Αιγαίο

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	2,0:1	1,6:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	49 ημ.	62 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	32 ημ.	39 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	61,1%	66,0%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	3,1:1	2,9:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	48,9%	54,0%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,46	1,36	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,93	0,85	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,35	0,32	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	13,5%	12,7%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	5,3%	3,6%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	27,1%	16,6%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	12,1%	7,2%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Μεταβολή πωλήσεων	40,9%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	10,8%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	8,3%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	49,0%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	108,0%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

B.13. Κρήτη

Στην περιφέρεια Κρήτης, δραστηριοποιούνταν 296 εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ, οι οποίες αντιστοιχούσαν στο 4,9% του συνόλου των εμπορικών εταιρειών της χώρας. Το ενεργητικό τους κάλυπτε το 2,2% του συνολικού ενεργητικού, και ο κύκλος εργασιών τους το 1,8% των συνολικών πωλήσεων.

Οι πωλήσεις των εταιρειών της περιφέρειας αυξήθηκαν κατά 20,7% και διαμορφώθηκαν σε €1.5 δισ., το 2022, ενώ με λίγο μεγαλύτερο ρυθμό αυξήθηκαν και τα μικτά κέρδη (+21,6%), με αποτέλεσμα το ποσοστό μικτού κέρδους να αυξηθεί οριακά σε 18,3%. Ωστόσο, η άνοδος των λειτουργικών δαπανών κατά σχεδόν 20%, καθώς και η μείωση των λοιπών λειτουργικών εσόδων κατά €8.6 εκατ. ψαλίδισαν τη λειτουργική κερδοφορία, η οποία αυξήθηκε τελικά με μονοψήφιο ρυθμό (+8.0%). Ομοίως, τα κέρδη προ φόρου αυξήθηκαν κατά 7,4% και διαμορφώθηκαν σε €69.6 εκατ., το 2022. Ο δείκτης του ποσοστού καθαρού κέρδους περιορίστηκε ελαφρώς σε 4,8%, ενώ και η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων υποχώρησε, την εξεταζόμενη διετία, και διαμορφώθηκε σε 19,3%.

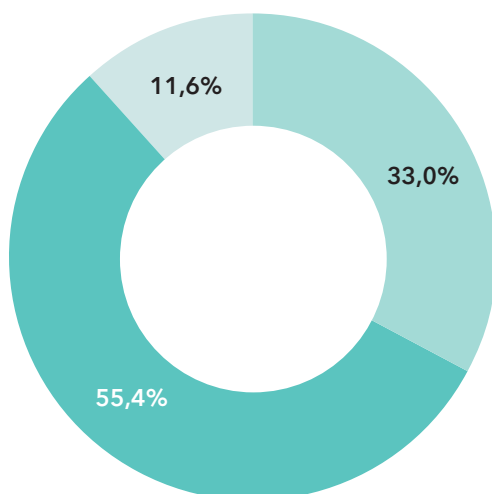
Το ενεργητικό των εταιρειών ανήλθε σε €1 δισ., εμφανώς αυξημένο, σε σχέση με το προηγούμενο έτος (+10,1%). Η κυκλοφοριακή ταχύτητα του ενεργητικού παρέμεινε σχεδόν στα ίδια επίπεδα (1,4:1 από 1,3:1, το 2021). Από τις μεταβολές των στοιχείων που συγκροτούν το ενεργητικό, εντονότερη ήταν η αύξηση του κυκλοφορούντος ενεργητικού κατά 13,4%, ενώ και η ενίσχυση των παγίων κεφαλαίων ήταν ικανοποιητική (10,2%). Αρνητική μεταβολή εμφάνισαν τα χρηματικά διαθέσιμα (-4,0%). Η μέση διάρκεια εισπραξης απαιτήσεων περιορίστηκε σε 69 ημέρες και η μέση διάρκεια διατήρησης αποθεμάτων σε 62 ημέρες, το 2022.

Επιπλέον, σημαντική άνοδο παρουσίασαν τα ίδια κεφάλαια κατά 14,9%, ενώ οι υποχρεώσεις ενισχύθηκαν με χαμηλότερο ρυθμό (7,6%), το ίδιο διάστημα. Ως εκ τούτου, η δανειακή επιβάρυνση βελτιώθηκε σε 65,2%. Ο λόγος βραχυπρόθεσμων προς μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξήθηκε ελαφρά σε 3,0:1, ενώ το μερίδιο των τραπεζικών υποχρεώσεων στο συνολικό χρέος κατέγραψε μικρή πτώση σε 42,7%. Τέλος, οι δείκτες ρευστότητας παρουσίασαν οριακές μόνο μεταβολές, με τη γενική ρευστότητα να διαμορφώνεται σε 1,37, το 2022.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β13

Κρήτη

(διάρθρωση ενεργητικού=100%)

■ Κυκλοφορούν ενεργητικό ■ Πάγιο ενεργητικό ■ Διαθέσιμα

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β26 – Κρήτη

Ενοποιημένος ισολογισμός (€ '000)

Ενεργητικό	2022	%Δ 2022/2021
Πάγιο ενεργητικό	342.260	10,2
Κυκλοφορούν ενεργητικό	574.951	13,4
Διαθέσιμα	120.401	-4,0
Σύνολο ενεργητικού	1.037.612	10,1
Παθητικό		
Ίδια κεφάλαια	361.060	14,9
Υποχρεώσεις	676.553	7,6
Αποτελέσματα χρήσης (€ '000)		
Κύκλος εργασιών	1.451.203	20,7
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (κέρδη ή ζημιές)	266.015	21,6
Λειτουργικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές)	72.716	8,0
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων (κέρδη ή ζημιές)	69.610	7,4
Αριθμός επιχειρήσεων	296	0,0

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

Πίνακας Β27 – Κρήτη

Δείκτες δραστηριότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού	1,4:1	1,3:1	1,7:1	1,5:1
Είσπραξη απαιτήσεων	69 ημ.	76 ημ.	52 ημ.	57 ημ.
Διατήρηση αποθεμάτων	62 ημ.	63 ημ.	48 ημ.	53 ημ.
Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Δανειακή επιβάρυνση	65,2%	66,7%	67,7%	68,5%
Βραχυπρόθεσμη επιβάρυνση	3,0:1	2,7:1	2,5:1	2,2:1
Τραπεζική επιβάρυνση	42,7%	44,0%	40,1%	42,6%
Δείκτες ρευστότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Γενική ρευστότητα	1,37	1,38	1,36	1,36
Άμεση ρευστότητα	0,79	0,83	0,77	0,81
Χρηματική ρευστότητα	0,25	0,29	0,27	0,30
Δείκτες αποδοτικότητας	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2021	2022	2021
Ποσοστό μικτού κέρδους	18,3%	18,2%	17,1%	18,9%
Ποσοστό καθαρού κέρδους	4,8%	5,4%	3,7%	4,1%
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	19,3%	20,6%	19,8%	19,6%
Αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων	8,0%	8,3%	7,7%	7,5%
Δείκτες μεγέθυνσης	Περιφέρεια		Σύνολο χώρας	
	2022	2022	2022	2022
Μεταβολή πωλήσεων	20,7%		26,2%	
Μεταβολή ενεργητικού	10,1%		10,6%	
Μεταβολή παγίων	10,2%		5,2%	
Μεταβολή μικτών κερδών	21,6%		14,1%	
Μεταβολή καθαρών κερδών	7,4%		14,7%	

Πηγή: ICAP CRIF DATABANK

ΕΣΕΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΕΜΠΟΡΙΟΥ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Μητροπόλεως 42 | 105 63, Αθήνα

 210 32 59 200 210 32 59 209

 www.esee.gr info@esee.gr @ESEE4

 Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου & Επιχειρηματικότητας

INEMY

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ
& ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΕΕ

Πετράκη 8 | 105 63, Αθήνα

 210 3259170

 www.inemy.gr info@inemy.gr

 SCAN ME

#ΤοΕμποριοΣεΑριθμούς

